DISQVISITIONVM

MAGICARVM TOMVS TERTIVS.

SEV

METHODVS IVDICVM ET CONFESSARIORVM DIRECTIONI COMMODA.

Hac vltimâ curâ emendatior, auctiorq;

AVCTORE

MARTINO DELRIO, SOCIETATIS IESV PRESBYTERO,
S. THEOLOGIÆ DOCTORE,
& in Academia GRÆTIENSI
S.S. Professore.

Aaa

SERENISSIMO PRINCIPI

ERNESTO ARCIEPISCOPO COLONIENSI, ET S.R.I. ELECTORI, EPISCOPO LEODIENSI, &c.

MARTINVS DELRIO SOCIETATIS IESV Presbyter S.

HIPPOCRATIDARVM *more; quibus prima cura morbi originem, secunda noxæ vim & modum, tertia remedium, scrutandi; primo quoq; tomo fascinariæ luis scaturiginem; secundo cladis magnitudinem acerbitatemq́; tertio medicamenta mali proposui: quem laborem non diffido bonis omnibus placiturum: imprimis C.T. quæ tantâ curâ hactenus à ditione suâ funestam pestilitatem adnititur profligare. Quàm optandum foret ceteros Principes, quibus similis dignitas est, in pari munere non disparem sollicitudinem præstare! Macte animi* PRINCEPS ERNESTE, *insiste victoriæ. Lernæam excetram ne sineris rediuiuis capitibus repullulare.* 2.Thes.2.v.7. *Nemini magis decet filij perditionis anteambulonibus, in quibus mysterium iniquitatis iam operatur, bellum indicere, quàm legitimis successoribus Apostolorum. Petrus* Narrant. B. Lucas. D. Clemens. Abdias. & Prochorus. *Simone, Paulus Elimâ, Iacobus Hermogene, Ioannes Cynope victo de Magiâ triumpharunt. Monet Apostolus non temerè illis à Deo gladium datum, sed vt* Rom.13.v.4. *Dei ministri sint, vindices in irã eis qui malè agunt. T. quidẽ Cels. ambo gladij crediti, & vtriusq; fori tribunal commissum. Magis nefarios, aut noxios Ecclesiæ aut Reip. fascinarijs, nullos arbitror existere, cædes & parricidia illis conuiuia sunt, elementa turbant, soli pernicies, cœli iniuria, Dei odium; quorum, indulgentia & remissio numerum auget, perfidiam acuit, malitiam indurat. Quem non hæc irritent? me quidem percussêre, & Zelus honoris diuini impulit hoc quicquid est operis aggredi, &, Deo benè iuuante, non segniter, studij in Catholicam Remp. & erga C.T. obseruantiæ meæ monumentum exigere, &* ALEXICACO ALCIDÆ *me Iolaum adiungere, animo quàm viribus maiore; ab illius propensione, non ab horum merito, munusculum velim æstimari. Louanij. 5. Kal. Mart. Anno Sæculari Sextodecimo.*

CATHOLICO LECTORI, S.

VÆ tibi videbuntur deeſſe, ſi monueris, curis ſecundis ſupplebuntur; quæ credes errata, ſi ſugeſſeris, corrigentur; quæ ſuperflua meritò cenſebis, tollentur, cùm cauſſam docueris. Nihil enim mihi optatiùs, quam moneri, doceri, iuuari: nihil æquè diſplicet atque pertinacia, & ingratitudo. illud à te, quiſquis ad hæc legenda animo puro, mente candidâ, accedes, cupio impetrare: beneficium non occulam, neque obliuiſcar, condet memoria, ſed ſtilus profundet.

Vale.

MAPTINO

ΜΑΡΤΙΝΩ ΔΕΛΡΙΩ
τῆς Μαγείας
ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΩ.

ΕΙΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΙΚΟΝ.

Στροφὴ α΄. κώλων ιγ΄.

ΤΑΣ μὲν ἐυφραίνει μερόπων πραπί-
δας Αμερᾶν αὐγᾶς τε πατὴρ λιποφεγγέας
φεγγέας αχλυας κατουλάδος ορσας·
Διοφιερᾶν δὲ Σοφίας κλυτὸς ἀμπλακιαν
Οτ' ἐρυκακέει αἴγλα ὁμίχλαν.
Δεύ γε μαν πλουτεὺς ἄθεμιν
Χθόνα τυφλώσας ἔπαφε βροτολοίγῳ ψευ-
δέων νυκτὶ, δολορραφία σὺν γοητείαις Μα-
γείαν πεπαπνέων· Αλλὰ νέος παλίνορσον Φοῖ-
βος αὐγαν

Αντιστροφὴ κώ. ιγ΄.

ΔΕλριος δέλτῳ προσαίγει τριτάτα
πάντα μαστεύσας ἀπατάνορα δόλον,
καὶ νόω συγὸς πέλωρ, ἀταν τε πολύφθο-
ρον ἐλαυνέμεν, ἀτρεκία.
Πρέπει ὦν χάριτας Φιλησίμολποι
τρίζυγας Μοῖσαι πλεκέμεν,
χ' ὕμνον ἀπύειν μελίγαρυν
τ' ἄποιν' ἔργων καλὰ φωτί.
Δότ' ἄρ στεφάνας χρυσοπάστους μᾶλλον ἢ
Ηρακλέει. Πλεῖστα γὰρ τεράτων νίκησε
Μαρτῖνος.

Επῳδὸς κώ. ιε΄.

ΘΕΟΥ μὲν σαῦ παλάμα ὅγε μὴ μοῦνον
ἐς φέγγος ἐκ Κωκυτοῦ τρικάρηνον
ἐξεῖλε Σκύλακα.
Τοιγὰρ ὀρρωδεῦσα τρεῖς Αλίως σέθεν μάλα,
Δέλρε, ὄρφναις ἀμμένοισιν Ερέβους κλέ-
πτει τρίμορφον Περσεφόνα λόχον.
Ευμενὶς ἅ δ' ἧπάρ τε τρίτα, καὶ λαφύσσει
νιν ὀδάξ, σέ τι θραμβεύμεν ἄψ νε-
μεσᾷ.
Αλλὰ μαιμάτῃ τίς ὅσον
Θόρυβος; μῶν τις κεραυνός;
Φυγῇ, οἶδά γε μαν,
Ταν σὰν ἰδρείας ἀστραπαν

Στροφὴ β΄. κώ. ιγ΄.

ΠΑΝ Στυγὸς σμερναῖς ὀλεσίμβροτον
ἔθνος, βλάβαν, σύν τ' ἀσεβίᾳ

MARTINO DELRIO
MAGIAE
AVERRVNCO

ODE PINDARICA.

Stropha I.

O*Blectat quidem mortalium mentes Dierum lucisque Pater* (Sol) *vbi luce cassas noctis opacæ tenebras dispulit: At verò Sapientiæ inclyta lampas* (tùm lætat animos) *quùm caliginosam errorum nubem detergit. Diu porrò exlegem terram, cæcitatem offundens, mortalibus-noxiali mendaciorum nocte oblimauit. dolis consutam cũ præstigijs Magiam adhalans. Enimuerò reducem Sol alter lucem*

Antiſtropha.

D*Elrius libro tertio pandit, omnem mẽte perscrutatus deceptorem dolum, ac Stygis monstrum, noxamque perniciabilem* (vt ea omnia potis esset) *exterminare per veritatem. Quapropter adderet, Musæ cantibus gaudentes, viro huic gratias plectere triiuges, & hymnũ mellifluum pangere, qua sint elucubrationum præmia decentia. Date igitur corollas auro-vibrantes & discriminatas* (quæ hunc) *magis* (decebunt) *quam Herculem: Plura siquidem portenta edomuit Martinus.*

Epodus.

D*Ei namq; hic adultrice manu haud ex Cocyto tricipitem duntaxat in lucem attraxit canem* (Cerberum.) *Etenim multum etiam reformidans tres Soles tuos, Delri,* (tres inquam Disquisitionum Tomos) *infernalibus desidens in vmbris triformes Hecate oculit insidias. Quin & Erinnyum tertia iecur, ac semet mordicibus exest, tibiq;* (imposturas eius) *triumphanti post inuidet. Sed enim quis derepentè tumultus citur? num aliquod* (Diespiter) *fulmen* (vibrat?) *Nimirum, haud me fugit, tua deuitat Sapientiæ fulgetrum*

Stropha II.

V*Niuersa Stygis horridæ mortalibus-exitium-molita turba, secum detri-*

μανίαν, πρθρόυμα, καὶ γοητικᾶν ὕλαν κακόχαρτον ἄγον.
Εικει ἅπας τι δόλος,
Ιδὲ λώβη ἀλαθεία.
Δαμασθεὶς ἐφθέρη ἰσχὺν τ' Αΐδας δυνάμει
ταυταῖ σελίδων εὐφεγγεῖ.
Ει τ' ἐπεὶ μαστέμεν ἄρξεται
ἴυγγα Κίρκη, καὶ τρεπτεῖν εἴδεας,
σε δειδίξετ' ἀλεξίκακον δείξαντα
μῶλυ.

mentum omne, cumq; impietate insaniam, præstigias, ac impostorum caternam malis-exultatam agens. Cedit vna omnisq; fraus, pernicies omnis veritati (quam luces.) *Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudine harum paginarum latè coruscante. Ac etiam si post amorum illicia parare Circe aggredietur, vel hominibus varias inducere formas; reformidabit te, qui demonstraris moly malorum depulsorium.*

Αντιστροφὴ κώ ιγ'.

ΕΙ τι μαν Μήδεια μιγεῖν φθόνιον,
Ει τι φαρμάσσειν χαλίμα ποιήσει
Η φίλτρον, ἤ τι τοξικὸν,
Ευώπιδα ἤ τε Σελάνας
ἀφελεῖν ἐπὶ γᾶς,
Τρίποδός τ' ἐρέειν
Μαντεύματα σπεύσει τις φλογὸς
Ερμῆς δολερᾶς, ἐπομένους
Κάλχας τε χρόνους προϊδεῖν·
Οἷός τε μηδεὶς ἔσεται τελετᾶν,
Οππόκ' αὖ ὀρθᾷ ἐρύκειν μαγγανῶν
Αρχὶ ἀτασθαλίαν γνώμα διδάσκειν,

Antistropha.

QVòd si autem Medea miscere venenũ: vel si impudens venefica nonnulla incantare laborabit philtrum, aut toxicum quodpiam, Phœbenq; pulcro aspectu præsignem deducere in terram: vel si è Tripode vaticinium scitari deproperabit Mercurius aliquis flammæ falsidica: aut etiam si Calchas quispiam de insequentis æui futuris hariolari volet; horum omnium voti compos reddetur nullus, quando sollerte animo imposturarum declinare malitiam auspicaris edocere,

Επωδὸς κώ. ιέ.

ΕΞελέγξας ψεύδος ἐπιτομίᾳ,
Αμφί τι θνατῶν κρεμώσας καρδίαις
Μωρίας τέμνεις θεόφρων.
Οιονεὶ Θησεὺς μίτῳ Ατραπαῖς πομπῆϊ,
ἔδνῳ Αριάδνας, Εσπόμενος, Λαβυρίνθου
πέφνε δυσπενθὲς τέρας, κεκροπίαν τε λύσιν, καὶ ἑπτὰ ἥβας αὐθια.
Πλείονας ἀλλὰ σώεις ψυχὰς Βερέθρῳ ἀφελὼν. τὰς ἄτρωτ' ἀγακλεέσι, χάριν σώζωας,
ἀεί σε περαινοῦντι σοφῶν Μοισᾶν ἀειρῦσαι πτεροῖς.

Epodus.

ARguens vanitatem veritate, circumq; mentes hominum dependentes stultitias dia-sapiens resecas. Qualis Theseus secutus filum via-ducem, dotem iugalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum. Athenasque vrbem seruans, & Pubis septem flores. At verò, tu plures animas seruas Barathro eximens, quæ illæsæ præquàm illustribus, causâ sospitatis (à te receptæ) *æternum pergent doctarum te Musarum extollere pinnis.*

PETRVS BOVLLIVS.

SVMMA-

SVMMARIA LIBRI QVINTI,
SIVE DE OFFICIO IVDICVM.

RAtio scriptionis.
Sect. I. An in hoc crimine seruandus
ordo & processus ordinarius?
De natura criminis & eius grauitate. Iu- A
dex arbitrium suū quomodo debeat mo-
derari circa iudicandam grauitatem hu-
ius criminis. Septē circumstantia hoc cri-
men aggrauantes. Quando iudici lice- B
at pœna legis excedere vel minuere. Post
sententiā in crimine maleficij licet pœnā
minuere, exemplo hæresis. Quid sem- C
per iudex ante oculos debeat habere. Non
arctatur iudex ad antiquum ordinem iu-
ris; sed ad receptum suæ regionis.
Sect. II. Quomodo in hoc crimine in-
quisitio instituenda?
Quid ista & quotuplex. cōditiones requi- D
sita vt sit valida. Quomodo debeat con-
stare de corpore delicti. quo pacto necesse
vt præcedat accusatio. Quod debeat esse
certa, specifica, & clara. quando necesse tē-
pus ascrib.? Quæ indicia debeant eā præ-
cedere. Quando sit necessariū famam E
præcedere. Quando absolutus semel de eo
dem crimine quis fuit, vel gratiā obtinu-
it, vel pœna non condigna punitus; quid
iudici faciendū. Quādo transactio im- F
pediat inquisitionem. Qui Principes pos-
sint gratiā delicti concedere. Quibus ca-
sibus hoc Principi liceat facere. An male-
ficis Princeps possit gratiā concedere. Ex-
empla Caroli V. Imp. & Caroli. X. Franc.
Regis. An inualida gratia concessa inhi-
beat omne iudiciū an primū dumtaxat?
praxis quædā DD. explicata. Qui com- G
petentes in hoc crimine iudices. Inquisito-
rum fidei, quanta in hoc crimine sit H
potestas, Quanto temporis spacio in hoc
crimine inquisitio excludatur: sine qua
hic præscriptio possit opponi. An contra
absentem possit institui inquisitio.
Sect. III. De optimis indicijs, ex quibus tu-
tò iudex potest procedere.
Ad quos actus iudiciarios requirantur, cla- I
riora indicia. Quid singula indiciorum
species operentur. Iudex quomodo possit
arbitrari, quæ leuia, quæ grauia, quæ gra-
uissima sint. An generalis aliquando sine
indicijs formari possit inquisitio. Quādo
sufficiant lenia indicia. quæ requisita ad
torturam. De indicio per testes. de no- K
minatione facta per socium criminis. hæc
exigenda à iudice nec potest eam omitte-
re. Iniungenda iudici per confessarium L
restitutio damnorum. An denominatio-
ni socij credendum iudici. quantam &
quando fidem adhibere teneatur. Ziman-
ca sententia reiecta, communis defensa.
Quando subijciendus iterum tortura no-
minans, vt ratificet dictum suum. De
minorennium & fœminarum testimoni-
is. Non licere de socijs in indiuiduo roga-
re. Quomodo interrogandus nominans
de circumstantiis. & de diffamatione.
Denominans debet esse constans & per-
seuerans. De iureiurando quod nomi-
nans tenetur præstare. Quæ indicia M
requisita ad torturam. plenè traditum
quæ sufficiant. præsertim de fama. conci-
liata pugna DD. De fuga. de amicitia.
de collocutione. de superstitione. & reper-
tis instrumentis. & similibus vrgentis-
simis. & horum exempla quædam de
confessione extraiudiciali. Conditiones
requisita vt vnum ex talibus indiciis
cum nominatione complicis sufficiat ad
torturam. Explicata quædam com- N
munes opiniones & praxes discussæ.
Qualis debeat esse fama vt valeat pro
indicio. Quæ sit vis bona famæ. O
quæ sit vis malæ famæ. Quam diffici-
lè sit famam exactè probare. quæ ad
hoc sint requisita. primū de fama in spe-
cie, deinde de fama in genere. Quale de-
beat esse indicium fugæ vt valeat ad P
torturam, vel ad pœnæ condemnatio-
nem, traduntur aliquæ regulæ. Quale
debeat esse indicium minarum, vt sit Q
sufficiens. Discrimen inter minas & ia-
ctantiā. Quid considerandum in æqui-
uocis & ambiguis minis. Ex indiciis re-
motis nunquam licet procedere ad con-
demnationem.
Sect. IV. De aliis indiciis minus vrgenti-
bus & minus certis.
De non impediente maleficiū. Concilian- R
tur dissidia DD. & quæ hinc obligatio re
stituendi nascatur. De patrocinante male

ficis.exẽplum VVieri, Edelini, & N. cui-
iusdã Belgæ de defensoribus, occultatori-
bus. Quando deferendi sint. an seruãdus
ordo fraternæ charitatis. quando incurra
tur obligatio restituendi. Indiciũ ex men-
dacio rei. ex variatione. ex vacillatio- S
ne. titubatione & vultus mutatione. Si
visus cũ instrumẽto maleficij in loco &c.
Explicatur sentẽtia cõmunis, & reijcitur
sentẽtia volentiũ hoc indiciũ sufficere ad
condẽnationem. Indiciũ conuersationis.
Indiciũ postulatæ inquisitionis, & nimiæ
sollicitudinis. itẽ spontè denuncians cũ nõ
teneatur. de indicio inuẽti in domo cada-
ueris. Itẽ inuẽti in via prope domũ. Itẽ T
de indicio viciniæ, vel inuẽtionis in loco.
item de transeũte per viam illã. Item de
eo cui bono; siue qui causã habebat cur
illud factũ vellet. Itẽ de eo qui ad clamorẽ
inhabitantiũ vel vicinorũ visus ex do
mo fugere. Indicium cadaueris sangui- V
nantis. Indiciũ malæ physiognomiæ, de-
spectus in terrã, mali nominis. Locus di-
rectorij inquisitorũ. Indiciũ ex mala pa-
tria, vel parentib. prauis. Indiciũ taciturnitatis. Indiciũ iurandi, blasphemãdi, ex
secrandi, scurrilia loquẽdi, vel aliter pec
candi. consuetudo, Indiciũ, non posse lacry
mari. Indiciũ ex mutatione crebra do- X
micilij. Indiciũ, ex singularitate in pieta
tis vel religiositatis ostentatione. De indi-
cio eradicati chrismatis, & de stigmate.
multa de hoc stigmate imprimi solito.

Sect. V. De denunciatione & testibus.

Eadẽ testificationes & probationes reci- Y
piuntur quæ in hæresi. Receptio testium à
quibus facienda? itẽ quando facienda. ra-
tificatio itẽ, & publicatio. testes non sunt
nominãdi. Cogi possunt quilibet ad testi-
moniũ de testibus auritis, locus Chrysosto-
mi, Quæ exceptio hic valeat contra testes
Quibus modis testes cogi possint? Ex mul
tiplicatione testiũ & depositionũ quas fe-
cere complices vel personæ aliter infames
nunquã licet venire ad condemnationẽ.
Ex debiliũ & dubiorũ indiciorũ mul Z
tiplicatione non potest nasci vnũ indiciũ
indubitatũ. Quid quando post sententiã
latam cõplices testimoniũ suum retractat
iudici faciendũ? Nunquã post latam sen-
tentiam iudex patiatur partes siue deno-
minatos ad denominantem accedere.

Quid faciendum iudici quando testes
variant. Huius criminis & hæreseos pra
xis & ratio eadem. In hæresi, cui standũ
prima an secundæ depositioni. Simancæ
quædam sententia discussa.

Sect. VI. De accusatione.

Accusatio quid. hodie in eius locũ succes- AA
sit querela. quæ personæ hic admittãtur
ad accusandũ. Soli repelluntur inimici ca-
pitales. an & ex cõmunicatione maiore?
Quomodo proponenda accusatio. de pœ-
na calumniatorum.

Sect. VII. De apprehensione & carcere.

Quando cuilibet licitũ capere maleficos. BB
explic. l. vlt C. de malef. & mathe. Quo-
uis loco, & tempore capi possunt. In quẽ-
uis compingi possunt carcerẽ, etiã in quo
breui morituræ quãdo hoc sit verũ. Qua
les probationes seu informationes debeãt
præcedere, priusquã capi possint. Simancæ
sententia quædã nimis laxa reiecta. Sen-
tentiarũ varietas, & explicatio Gomezi-
anæ. De nominatione testis infirmi. An li
ceat capere ad solã extraiudicialẽ in- CC
formationẽ. An relaxãdi sub cautione fi-
deiussoria vel iuratoria. An malefici capi
in ecclesia & ab ea possint extrahi. & an
irrequisito Episcopo. Bulla Gregor. 14. hac
de re. Quis iudicare debeat de immuni-
tate. Quid cõsequitur ad iniustã carcera-
tionem. An peccet fugiẽs ex carcere iusto?
Postquã reus captus quæ sint iudici obser-
uãda. Notãtur superstitiosa quædã. DD
1. vt sublimes tollãtur, ne terrã contingãt
2. detractis vestib. induere certi generis
interula. 3. ne iudex patiatur se tãgi super
nudã manus & brachij iũcturam, 4. pro-
ducendas coram iudice, obuerso tergo. Re
fellũtur rationes quædam Danæi & Go-
delm. cur nequeãt iudici nocere post cap-
tiuitatẽ. discutitur an sit verũ maleficas
iudicibus post captiuitatẽ nocere non va-
lere. Historia Stabulensis de ore accepta
Petri Orani. Cautela quædã legitimæ ser-
uandæ cũ incarceratis. Cur ex carcere nõ
eripiat captas diabolus. Grillandi opinio.
Exẽpl. magi Pompeiopolitani permissio-
ne iudicis se inũgentis, & abuecti. Curiosi
tas iudicum in talibus experimentis vi-
tanda.

Sect. VIII. De Accusatione.

Sect.

Sect. IX. *De Quæstione, seu Tortura.*

Quæ interrogationes licitæ fiant. quo ordine? EE *Non nisi necessariò veniendum ad tormēta. Modus torturæ quis adhibēdus quando deferendū appellationi. de grauitate tormentorum adhibendorum. Bulla Paulli.3. abstinendū insuetatis tormētis.* FF *Quoties reus torqueri possit, an plus quā ter. & quando liceat iterare. conciliata sententia de semper post torturam negante & in ea confessus. Exemplū facinorosi Mediolanens. Reijcitur sæua quædam praxis Sprengeri, de sententia ferenda ad continuandam torturam. An conuictus reus subijciendus quæstioni. an quæstione sic se purget, vt nequeat condēnari. an liceat torquere plenè à testibus conuictum? Nauarri dictū explicatū. Personarū torquendarum in hoc crimine an sit aliquod discrimen faciendū. de maleficio Taciturnitatis.* GG *modus, causæ. varia dæmonis ad hoc technæ. Exemplū de Lycāthropo VVestphalico. Exemplū maleficæ Oenipōtanæ. Quæ remedia cōtra hoc maleficium iudices adhibere soleant. quæ ex his licita, quæ verò non. de infusione aquæ profanæ frigidæ. de infusione benedictæ. Examinantur multæ praxes Sprēgeri. an deceptoriis verbis inducēdæ de expoliatione de expilatione seu abrasione. & quiddam circa eam obseruandum. de experimento lacrymarum & modo eas coniurandi. de præbita ter aqua benedicta & infusa ei guttula ceræ benedictæ. An liceat per alias maleficas tollere maleficium.*

De facto quodam Episcopi ratisbonens. HH *Deuotæ preces cū ieiuniis & operib. misericordiæ. de periaptis appendendis collo sagarū. de mensura longitudinis Christi Domini. de obseruatione sextæ feriæ ad torquendum an in Paschalibus liceat torquere? de submisse dicendis nominib. testiū. An liceat interrogare nū velit subire probationē ferri candentis? an relaxādi ad meliorem custodiam sub cautione? Godelmanni superstitiosus modus.*

Sect. X. *De aliis mediis veritatē pscrutādi.*

Contra Bodinum, non licet iudici dolo, II *falsis promissis, mendacioq; veritatē à reo expiscari. Licere mentiri, est hæresis. Maruli error. Iudici licet vti æquiuocatione & ambigua pmissione liberationis. Multa Sprengeri dicta discussa. Quæ vis confessionis sic extortæ. Quando iudex ex ea condemnās mortaliter peccet. Quæ-* KK *dā aliæ cautelæ excussæ. Historia rei quæ accidit prope Argentinam. De experimētis sumendis reprehenditur factum quorundam. De confrontatione.*

Sect. XI. *De confessionibus.*

Ex quali confessione reus possit damnari. LL *Ex quali non possit. Confesso & conuicto semper adhuc dandus terminus ad se defendendum. De confessione per signa surdi & muti. De eo qui maleficium confessus, negat se mala intentione fecisse.*

Sect. XII. *De abiuratione criminis.*

De suspicionū diuisione & generibus. MM *quomodo differant suspicio, opinio, & præsumptio. Iudicis arbitrium in his, quale. Exempla suspicionum huiusmodi. quando quis propter abiurationem factam dicatur esse relapsus. Quomodo facienda abiuratio. Quando cogatur iudex admittere ad pœnitentiā præmissa abiuratione. Quando & quomodo reus possit adigi ad abiurandū. Quando ab Ecclesia ad pœnitentiam receptum, laicus iudex adhuc possit capere & punire. c. ad abolendam, §. in præsenti verò. de hæret. An iudex ecclesiasticus teneatur tunc eum eripere. Variæ formulæ abiurationum.*

Sect. XIII. *De purgatione Canonica.*

Quid sit. Quando deferenda. Simancæ NN *sententia perpensa & cribrata. Iudiciū siue arbitrium iudicis hoc totum habet sibi commissum. Qui cogendi, qui nō admittendi ad eam. Quid operetur negatio eius, quid defectus. Solemnia & ritus.*

Sect. XIIII. *De Absolutione.*

Quando reus possit absolui. Absolutio OO *diffinitiua, quid. Absolutio ab obseruatione seu instantia iudicij quid. Quādo hæc habeat vim illius. quomodo cognoscatur an sit ab obseruatione iudicij an verò sit definitiua sententia. de praxi quotidiana non absoluendi nisi ab obseruatione iudicij, ostenditur vnde orta, & quæritur quando ea vtens iudex excusetur, quando non. Non satis punitus in vna curia potest in altera iterum puniri, & quo pacto? Distinctio Marantæ superflua. Formula absolutionis.*

Sect.

Sect. XV. *De sortilegiorum qualificatione, siue quæ sint hæreticalia, quæ non.*

Quæ sint sortilegia hæretica. distinctio PP *inter hæretica & hæreticalia. Clari, Farinacij & Iuristarũ quorumdã hac in re lapsus. aliud est hæresis, aliud factũ hæreticũ, aliud factũ sapiens hæresim. declarata singula suis exẽplis. Qualitas criminis eius qui inuocat dæmonẽ ad sciendũ vel faciendũ id quod est in dæmonis potestate. Discutitur controuersia inter Barbatiam & alios Iurisconsultos. Quando ad inquisitores fidei pertineat de huiuscemodi iudicare. Quæ sint sortilegia hæresim sapientia. De Sacramenta, sacramentalia, reliquias vel alias res benedictas miscentib. De baptizantibus. De miscẽtibus res nõ sacras super quibus dicta est missa. & hic de Sacerdote hoc faciente.*

De inuocantibus dæmonem per modum sacrificij vel adorationis. de aliquid à dæmone petentibus.

Sect. XVI. *De pœna & supplicio maleficorum.*

Lamiæ, venefici, malefici, sagæ nomina QQ *in hoc tractatu pro ijsdẽ sumenda. VVierus, Godelm. & alij Nominales reprehẽsi. De pœna sortilegiorũ quæ hæresim sapiunt. Quid in foro conscientiæ. Quid in foro fori secundũ canones. quid de laicis. quid de clericis, Peccata Sacerdotum* RR *hac in re. 1. si aras spolient. lumina exstinguãt &c. vt noceant. 2. missas defunctorum pro viuentibus celebrant. Grillandi error. 3. Imagines Sanctorũ conculcantes aut deijcientes. 4. celebrantes super rebus profanis. 5. abutentes vasis & vestib. sacris. 6. Missæ admiscentes orationes non præscriptas in Missali officio. Pœna* SS *cõmunes omnibus, clericis laicisque. De docentibus, discentibus, consulentibus. De amatoria præbentibus. De Serpentũ incantatoribus. de astrologis, chiromanticis, & reliquis diuinatoribus. De præbentibus poculũ abortionis. Episcopi an possint conuictos, morte dignos, etiam pœnitentes, tradere brachio sæculari* TT *Qui sortilegi tradendi brachio sæc. Formula condẽnationis. Pœna sortilegorum morte minor. & quorũ. Qui aliquẽ occiderint morte multandi. An & Lamiæ siue striges quæ nullum occiderint comburenda sint? Fundamenta negantium disiecta ordine. In atrocioribus etiam conatus puniendus. Senectus quando idonea causa pœnæ minuendæ. Delicta sagarum non sunt insomnia. Credendum earum confessionibus. Auctores Theologi, iuristæ, medici & philosophi agnoscentes pactum dæmonis & Lamiarum.*

Auctores qui affirmant Lamias dæmo- VV *nibus commisceri. Auctores qui affirmãt ab iis excitari tempestates. Auctores affirmantes translationem corporalem de loco ad locum. Nauarrus explicatus. iustissimè docetur iudices teneri stare Lamiarũ confessioni. Quo pacto possit iudex colligere an Lamia delusa, necne. Quid intersit inter abnegationem B. Petri, & omnium peccatorum, & abnegationẽ Lamiarum. Lamias eo quod Lamiæ* XX *sunt occidẽdas probatur. Ex iure diuino. explicatur locus Exo. 22. v. 19. Ex lege Ecclesiastica. Lege sæculi scripta & non scripta. Per rationes. breuiter ostenditur immanitas & atrocitas ipsius sceleris, comparatione grauissimorum aliorũ. Locus Exo. 22. v. 18. probatur etiã à causis propter quas solet quis morte damnari. Explicata Carolina constitutio. Defensa ignis pœna. Vtrũ iudici liceat pœnã pro* YY *lubitu suo minuere. quando peccetur remissione. commentar. in c. Episcopi. 26. q. 5. vnde desumptus canon & cuius auctoritatis. Explicatus ostensus nihil pertinere ad striges nostras.*

Sect. XVII. *de libris Magicis.*

Quomodo & quibus prohibiti, & ad quos deferendi. Non absoluendi, qui retinent. Quæ pœna retinentiũ. Episcopis an quia tales, liceat legere. Cui competat dare veniam legendi. Quid de auctoribus seu scriptoribus eorum.

Sect. XVIII. *De Eucharistia morituris præbenda.*

Consuetudo multorum locorum, non dari; quãdo tolerabilis. Nauarri sententia explicata. Iure communi receptum vt præbeatur. Cautela quædã circa hoc. Confessio nunquam deneganda. Vnctio extrema non danda damnatis.

Sect. vlt. *An corpus sepeliendum?*

Quid de iis qui in carcere se occiderunt? quo modo

modo intelligendum quod crimina & criminum pœna morte exstinguantur. cõtra communem. Quomodo peccent qui arma vel instrumenta necis reo suppeditant, quibus se interimat. De iis qui moriuntur sine culpa sua ante sententiam Ius contra mortuum agendi quot annorum spacio præscribatur.

MARTINI DELRIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

DISQVISITIONVM MAGICARVM

LIBER V.

DE OFFICIO IVDICVM CONTRA MALEFICOS, siue DE PROCESSV IVDICIARIO IN CRIMINE MAGIAE.

Verè Comicus,

Nunquam ita quisquam benè subductâ ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui; Aliquid semper moneat, vt quod

nunquam te facturum putabas, id post facias tamen. quis credidisset me, post annorum viginti felix à Tribunalibus ad Religiosæ vitæ transfugium, ad hanc Masuri rubricam rediturum? redeo tamen, non vt coram me reus palleat, non vt Quæsitor sedeam, vel vt Quadruplatori aures præbeam; sed, vt iudicibus consulam, quibus ex librorum confusa congerie, aut vsu vario nimis arbitrariorum hodie iudiciorum, ista minùs libuit, vel licuit, ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nam quibus nec ocium deest, nec voluntas, fateor de fontibus ista hausuros non difficulter; haut scio tamen an ea methodo, & ad conscientiæ securitatem directione. Certè confessariis, quorum plerique nudi Theologi sunt, in re, ne iuris quidem peritis planè peruia, non inutilis opera mea fuerit; quorum potissimùm gratia, me diebus aliquot antiquo iterum ludo passus sum includi. Sequar ipsum iudicii ordinem, qui ordinarius; & rem in sectiones partiar, & legam vestigia eorum, quos æquiùs meliùs, & prudentiùs de latrunculatoriis hisce locutos arbitrabor, Clarum, Bossium, Simancam, & alios, præcipuè Prosperum Farinacium insignem, non lectione tantum, sed & vsu, Iurisconsultum.

SEC-

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo & proceſſus ordinarius?

COnſtat inret delictum,crimen,maleficium à iuris interpp.differẽtiam aliquam ſtatui a:quæ tamen noſtro inſtituto parùm idonea eſt,ideo, vt ſolent etiam alii DD. b, iſta pro iiſdem nunc ſumo, & præſuppono ſortilegii ſiue maleficii crimen eſſe publicũ, mixti fori & cõmune;de quo, ſi à laico committatur, vterq; iudex poteſt cognoſcere,Eccleſiaſticus&laicus;item eſſe crimen nominarũ,ſiue ordinarium;eo ſenſu vt habeat nomen certũ,&etiam pœnam certã iure præfinitam:eſſe tamẽ crimen exrraordinariũ, & exceptum; eo ſenſu,quòd in eo quædã obrinent peculiaria, & quòd ſub generali legis diſpoſitione non continetur, vt nec crimẽ læſæ Maieſtatis, aut hæreſis; ad quod conſtat maleficiũ pertinere,quæ eſt ſententia DD.cõmunis c & veriſſima: eſſe quoq; crimẽ enormiſſimũ,grauiſſ.atrociſſimũ,quia in eo concurrunt circũſtantiæ criminũ enormiſſimorũ,apoſtaſiæ,hæreſis,ſacrilegii,blaſphemię, homicidii,imò & patricidii ſæpè,& concubitus contra naturam cũ creatura ſpirituali, & odii in Deum; quibus nihil poteſt eſſe atrocius. Pendet quidẽ à iudicis arbitrio penſare grauitarẽ delicti, vtrum ſit atrox,vel atrociſſimũ d;ſed tamen debet iudex hoc arbitriũ ſuum moderari ex circumſtantiis delicti, quas optimè explicat Proſper Farinacius e;hic verò concurrunt non paucæ,primò quòd delictum eſt mali exempli & cuius noxa vt cancer ſerpit, arreſtante experientia. Secundò ſolet nocturno cõmitti tempore, quãdo minùs ſibi homines cauere poſſunt. Tertiò cõmittitur clàm & proditoriè,ſiue per induſtriam inſidioſam; cuiuſmodi homicidia ſunt grauiora. Quartò ſolẽt lædere eos,quibus ſunt cõiunctiſſimi;dominos,fratres,patres,liberos,coniuges, ſodales, collegas, familiariſſimos quoſq; : Quintò peccant ex conſuetudine quadam delinquendi,immò quaſi aſſiduè:nam ſemper malũ aliquod machinantur, Diabolo inceſſanter eas ſtimulante,&quotidianũ penſũ exigente, adeò vt vel poculũ vnũ vel vas aliud,ſi plus nequeũt, frangere cogantur, vt teſtantur Remigius & alii. Sextò quia delicto huic infligitur pœna atrociſſima, nẽpe incendii. Septimo quia delictũ hoc cõmittunt animo planè deliberato,dolo manifeſto,&(vt loquuntur practici) *appenſate*:quod indicat perſeuerantiam & complacentiam in crimine. A

Secundò ſciendum eſt, quod licet in pœnis irrogandis ampla ſit arbitrandi poteſtas iudicibus conceſſa; tamen, ſine grauiſſima cauſa non licet iudici pœnam à lege ſtatutam excedere. (ratio quia iudicẽ magis commendat miſericordia,quam ſeueritas,vt varii canones & leges docent f) nec etiam illi licet eam minuere,ſed debet iuris rigorem hac in re ſequi h.hanc eſſe D.Tho. ſententiam,& communem Iuriſconſultorum indubitatam benè probat Farinacius *pract.crim.q.17.n.5.* qui *n.7.* etiam docet,ex ſufficienti cauſa poſſe iudices pœnas à legibus indictas non ſolum minuere , ſed etiam pro ſuo arbitrio augere ; & hoc ſenſu omnes pœnas delictorum hodie, iuxta facti & perſonarum qualitatem,ab arbitrio iudicis dependere;idq; etiam obtinere, quoad pœnas conſuetudine vel ſtatuto introductas ; & quando iudices iurarunt ſtatuta obſeruare;& quoad pœnas omnes tam principales,quàm acceſſorias; & in quouis crimine,etiam hæreſis.Quod intelligendũ ante ſententiam : poſt ſententiam.n.non poteſt iudex pœnã augere vel minuere,niſi cõſulto Principe:(excipitur crimen hæreſis in quo ſolo,reo ad fidem reuerſo, poteſt ſententia mitigari g: & puto hoc obtinere etiã in maleficio, & praxis docet. ſæpè enim Iudices quas damnarunt viuas exuri, iubent ſtrangulari vel decollari(vt factum annis ſuperioribus Stabuleri, in cauſa Ioan. de Vaulx.) Intelligendum ſecundò,de iudicibus ordinariis& maioribus,& non prohibitis hoc facere,&quando id B

a vide Bart. Tageum practic.crimin.p.1 nu.2.& Tib. Decianum tract. crimin. p.1.l.1.c.1.& l.2.c.3.
b vide DD.in l.1.C.ſi adu.delict.& Blanchum, in practic.crimin.§.viſis indic.
c vide DD.in l.vlt.C.de accuſat. Proſperum Farina. praxi crimin. q.18.num.60.
d excommuni ſententia iux. Clarum practic.crimin.§.1.Villal.& Soar. in Theſ. com. opin.
e pract. crim. d.q.18.n.63.
f c. diſciplina. c.namque. ca. vera iuſtitia. c.licet 45.d. c. rex.c.regum, 23.q.5.l.reſpiciendum.l.hodie.D.de pœn.
g §. oportet. Auth. de iudic.c.de cauſis.de offic.deleg. c. licet. de pœn.
h c.vt commiſſi.§ necnon.de heret.in.6.

do id non vergit in partis præiudicium. dico *ordinariis*, quia delegatis hoc nõ licet; nisi, ex causa, delegatis principum, vel maioris magistratus, qui delegato suum tribuit arbitrium. dico *maioribus*; quia minoribus magistratibus id non permittitur, nisi consulto principe, vel nisi causa quæ mouet sit intrinseca & cohærens delicto. Dico *non prohibitis*; quia si statutum expressè id prohiberet, vel verba statuti pœnalis imperatiuè ad iudicem dirigerentur, vel statuto alio caueretur; verba statutorũ, vt iacent seu ad litteram accipienda; non liceret pœnam mutare. Dico, *quando id non vergit in præiudicium partis*; quia quãdo pœna est applicanda parti læsæ, vel denuncianti &c. non potest de hac pœna iudex detrahere. Deniq; iure communi hæc potestas pœnæ arbitrariæ, sic limitatur: vt, licet ex causa iudex possit pœnam mortis ordinariam commutare in aliam miriorem, tamen non possit mutare, in aliam mortis vel corporis pœnã (vt puta pœnam ignis, in pœnam laquei, vel flagellationis vel mutilationis membri, vel triremium, aut similes corporis afflictiuas pœnas) sed debet commutare in pœnã carceris, exsilii, pecuniariã aut similes: de facto tamen & cõsuetudine plerisq; in locis contrarium constat obtinere, vt ẽt in alias corporis afflictiuas; & quascumq; mitiores pœnas, ex causa, commutare soleant. Secuti in his sumus communiores DD. sententias, vt patet ex Farinacio *d.q.17.*

C In his autem semper iudici velim ante oculos esse illud extremum iudicium supremi tribunalis, de quo sunt sequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices iudex generalis,
Neque quidquam poterit dignitas Papalis;
Siue sit Episcopus, siue Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil poterit quicquam allegare,
Neque quid excipere, neque replicare,
Neque ad Apostolicam sedem appellare,
Neque codicillos Cæsaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miseri, quid vel quales estis,
Quid in hoc iudicio dicere potestis.
Hic non erit Codici locus, nec Digestis,
Idem erit Dominus, iudex, actor, testis.

His suppositis ad quæstionem respondetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priscas sollemnitates, neque ad ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quem exoleuisse scribit Paullus I.C. a sed tamen teneri sequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ consentaneus est; eum præterea, b quem in criminibus priuilegiatis siue exceptis, iura communia & particularia locorum præscribunt; quem qui turbet aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent b: licebit tamen iudici recedere à communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando; quatenùs peculiaria quædam hoc crimen exigit, de quibus postea. atq; ita censeo conciliandas contrarias quorundam Iuristarum c sententias, non satis distinctè loquentium.

a *libr. 8. D. de publ. iudic.*
b *libr. 16. C. de pœn.*
c *Bodini in libr. 4. & Godelmann. de lamiis libr. 3.*

SECTIO II.

Quomodo inquisitio in hoc crimine instituenda?

D INquisitionem voco (vt solent I. C.) delicti informationem iudicis officio & auctoritate factam d; ea vel est generalis, quando iudex in genere quærit quis sit delicti commissi auctor; vel specialis, quando inquirit in personam certam, de cuius delicto certior factus fuit per accusationẽ, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida sit inquisitio docet Farinacius e (qui optimè hanc materiam prosequitur) requiri sequentia: primò, vt in ge-

d *Iul. Clar. pract. crim. q. 3. Damhaud. tit. de inquisit. cap. 8.*
e *pract. crim. q. 1. cum seqq.*

nere ſaltem conſtet delictum eſſe commiſſum: quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum & perniciem externam eruperunt. debet enim conſtare ſegetes corruptas, infantem occiſum &c. quoad peccata verò intellectus; vt hæreſim; vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comeſſationes, concubitus cum diabolo & huiuſmodi difficillimæ indagationis, non ſolùm poteſt inquiri contra eas, licet non conſtet de corpore delicti; ſed etiam ſunt cōdemnandæ, ſi dumtaxat dicant ſe ad conuentum delatas, *vt benè Arnal. Albert. de agnoſc. aſſert. Cathol. & hæret. q. 25. & Farinac. q. 2. num. 26.*

SECVNDÒ vt præcedat aliqua ſaltem accuſatio, quod etiam iure Canonico obtinere veriùs eſt a; ſed huic hodie conditioni, generali conſuetudine derogatum eſt. reputatur enim inquiſitio remedium ordinarium, & in omnibus delictis poteſt ex mero iudicis officio citra accuſationem vllam inſtitui b: ſemper tamen neceſſe eſt, vt adſint alia aliqua loco accuſationis, vtputa denunciatio, fama, vel indicia, de quibus ſtatim.

TERTIÒ requiritur quo ad formam, vt inquiſitio ſit certa, ſpecifica & clara, ita continens delicti qualitates & circumſtantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obſcuritatem non tollatur reo defenſio c. ideo debet in ea explicari locus & tempus; ſcilicet non dies, (niſi citra calumniam, ex iuſta cauſa, id reus petat, & iudex diem ſciat) ſed annus ac menſis; commiſſi delicti, ex ſententia veriore & communiore d quoad inquiſitionem ſpecialem: nam quo ad generalem verius eſt, hanc expreſſionem loci & temporis non requiri: in ſpeciali quoque hoc locum tantum habet de criminibus quæ temporis momento cōmittuntur; non verò iis, quæ ſucceſſiuo tractu, in quibus locus & tempus non poteſt ita deſignari, vt ſunt crimen læſæ Maieſt. hæreſis & ſimilia e: & ideò idē de crimine magiæ dicendū, hanc additionem in eius inquiſitione non eſſe neceſſariam. Quod ſi aliquæ qualitates expreſſæ in inquiſitione non probarentur; tunc ſi addita fuerint clauſulæ, *de omnibus & ſingulis*, vel *ſe non adſtringens*, vel *meliori omni modo*, vel crimen ſit non iterabile, (vt homicidium in eandem perſonam) vel conſtet ex confeſſione rei de crimine, vel quando qualitas illa verè delictum non aggrauabat, nec alterabat; his caſibus reus adhuc eſſet condemnandus; alias foret abſoluendus.

QVARTÒ requiritur præcedere indicia ipſam inquiſitionem; quæ ſententia communior & æqua eſt; contraria verò quorumdam, f eſt periculoſa & iniqua prorsùs g: etiamſi iudex habeat liberum arbitrium, & licet inquiſitio ex mandato Principis fieret; niſi tamen Princeps, non ad partis poſtulationē ſed motu proprio, mandaſſet contra aliquē inquiri, & aſſereret eum deliquiſſe, idque ad ſuam notitiam perueniſſe. Qua tamen in re cauendū valdè Principibus, ne facilè talia mandata dent: facillimè enim circumuenitur à delatoribus Principum bonitas atque credulitas, eoſque ſæpè ex nimis credulis facit crudeles. quæ verò ſint legitima indicia mox videbo.

QVINCTÒ requiritur diffamatio ſeu fama; non ab accuſatoribus rei, E
ſed ab aliis quoq; hominib. fide dignis, nata. Sed magna hic difficultas oritur circa iſtud quinctum requiſitum, an ſemper neceſſarium ſit famam præcedere, etiam quando alia ſuppetūt indicia. Nam DD. videntur nimis generaliter loqui, & conſuetudo eorum dictis parum conſentanea videtur. Putarim poſſe illos conciliari, vt dicamus; ſi ſint alia indicia ſufficientia & legitima, non opus eſſe diffamatione, ne in ſpeciali quidem inquiſitione: ſi deſint illa, omnino requiri diffamationem, quando incipitur ab inquiſitione ſpeciali h. Sed ſi incipiatur ab inquiſitione generali formata ex mero iudicis officio, tunc non videtur neceſſarium vt præcedat diffamatio; ſicut ſolet practicari, (teſte Claro i.) quia commiſſo aliquo delicto, hodie iudices non procedunt à ſpeciali

a cap. forus. §. indicium. de verbor. ſignif. Clarus d. q. 3. Menoch. conſ. 160.

b Gomeſ. variar. reſol. to. 3. de delict. ca. 1. num. 49. Clarus d. q. 3. §. ſed certè Decianus conſ. 18. & alii.

c l. libellorum. D. de accuſa. Vulpellus reſp. crimina. 1. Boſſius de inquiſitio. num. 75.

d Menoch. conſ. 100. Oſaſcus conſ. 64. & 65. Decian. conſil. 18.

e Menoch. conſil. 100. Decianus d. conſ. 18.

f Tiber. Deciani conſ. 18. n. 55. in 1. volu.

g vt poſt Ang. Plot. Aymo. Ruin. Clar. Cephal. Rolan. à Valle, Maſcard. & alios docet Proſp. Farin. q. 1. n. 89.

h ſic intelligendi D D. communiter loquētes, quos refert Proſper Farina. q. 1. n. v. 50. maximè Rolandus à Valle conſil. 57. volu. 4. Clarus reprehendens.

i pract. crimin q. 6. ver. præterea ſcias.

à ſpeciali contra aliquem inquiſitione incipientes, ſed à generali informatione & inquiſitione, quis illud delictum commiſerit? & tunc ſic in genere primùm interrogantur teſtes, an ſciant quis commiſerit? ſi negent, an ſciant aliquem diffamatum de delicto illo commiſſo? & ſi aliquem huiuſmodi teſtes nominent, tunc contra hunc ſpecialem inſtituunt inquiſitionem, ſi aliqua adſint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia ſunt loco diffamationis.) ſi ſufficiant indicia ad capturam, capitur nominatus; ſi capi non poteſt, monetur & citatur ad comparendum, & ſe expurgandum; ſi non comparet, in contumaciam bannitur: quæ omnia eſſe ptaxi recepta & iuri rationique conſentanea docet optimè Proſper Farinac.[a] Et ſic poſſet iudex etiam in crimine magiæ procedere per inquiſitionem, non attenta diffamatione, in caſu quidem propoſito. Requiritur autem præterea diffamatio quando iudex procedit ad partis quetelam atq; accuſationem: quæ eſt cõmunis ſententia. Non tamen improbabiliter, quis defenderet tum accuſationem ſupplere defectum diffamationis, vt videtur velle Clarus[b]. Debet autem hæc fama primò eſſe orta à fide dignis, & non maleuolis perſonis, vel futilibus; debet eſſe vehemens, & quaſi procedens ex ore partis populi maioris; debet de ea cõſtare per teſtes, ſaltem duos omni exceptione maiores particulariter ſuper fama receptos & examinatos. Hęc certa ſunt ordinariè in criminibus ceteris. Nam in hæreſi & læſæ maieſtatis crimine, quidam limitant; & famam dicunt non requiri[c]: ſed reuerà exiſtimo, etiam in his criminibus idem obtinere, vt fama requiratur, niſi eius loco adſint indicia & præſumptiones; quod ſatis apertè indicat Simancas[d], à Proſpero in aliam citatus ſententiam. idem ergo cenſuerim de crimine Magiæ. Super infamia autem inquiri poteſt ad ſolam denunciationem viri probi; & cùm reperta fuerit infamia, tunc poteſt procedi ad inquiſitionem de crimine[e].

Sexto requiritur, vt is, contra quem inſtituitur inquiſitio, non fuerit aliàs de crimine hoc eodem, per iudicem fori externi abſolutus, vel à Principe gratiam delicti obtinuerit; vel etiam de illo non fuerit condemnat' pœna condigna delicto, & non leuiore. idemque dicendum etiam ſi abſolutus eſſet à iudice propter defectum accuſatoris crimen non probantis; ſi ſit tamẽ diffinitiuè abſolutus, & non dumtaxat (vt faciendum hoc caſu prudenti iudici) ab obſeruatione iudicii. Limita hæc ptimò; niſi qualitas, quæ in ſecunda accuſatione vel inquiſitione de nouo adiitur diuerſificet delictum[f] (v. g. ex homicidio in parricidium.) item niſi ſit crimen mixti fori (vt eſt crimen Magiæ) nam in hoc, ſi fuit punitus à iudice ſæculari, non poterit iterum puniri à iudice Eccleſiaſtico; niſi iudex ſæcularis minorem impoſuiſſet pœnam, quàm par erat, & quàm iudex Eccleſiaſticus potuiſſet imponere. Si verò ante fuit damnatus à iudice Eccleſiaſtico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Eccleſiaſticus non potuit punire pœna condigna delicto, vt poteſt ſæcularis iudex; ideò ſemper in his poterit iterum conueniri, & damnari abs ſæculari iudice[h]; quæ veriſſima, etiam quando loquimur de pœna ordinaria & principaliter ad puniendum delictum irrogata. 3. niſi colluſio & præuaricatio accuſatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iteratò poterit inquiri. 4. ſi fuerit abſolutus vel condemnatus probabiliter & veriſimiliter ignorante eo, qui ſuam vel ſuorum proſequitur iniuriam; quod procedit dumtaxat ſi ſit graue crimen & magna cauſa. 5. niſi ſit abſolutus, non diffinitiuè, ſed ab obſeruatione tantum iudicii; vel relaxatus ſub fideiuſſione de repreſentando; vel ſi purgauit indicia per torturam. his enim caſibus poterit, ſuperuenientibus nouis probationibus aut indiciis, iterum in ius duci[g], id tamen intra tempus à iure ad hoc vel conſuetudine præſtitutum, & iure

a *d. opere. q. 9. circa fin.*

b *d. q. 6. verſ. ſed certè ex quo talis poſtu latio.*

c *vid. Proſp. Farinac. ſupra num. 14.*

d *in prax. hæreſ. tit. 22. de inquiſ. ordin. num. 6. & 7.*

e *Duennas reg. 298. & Clar. ſupra.*

f *Gomeſ. to. 3. de delict. ca. 2. num. 27. Folleri. praxi criminal. Canon. cap. 35. nu. 8.*

g *cap. felicis §. per hoc. de pan in 6. optime hoc docet Gomeſ. d. c. 1. nu. 40. & poſt plurimos Farinac. q. 4. an. 7.*

h *vid. Proſp. d. q. 4. n. 26.*

iure quidem ciuili non distinguitur inter eundem & alium accusatorem; ius verò Canonicum id alteri permittit, veteri verò siue eidem accusatori hoc non permittit *.

a vide Prosperum supra n. 30.
b supra ann. 31. & q. 5. per totam.

F

Quæri solet etiam de transactione, quando illa impediat nouam inquisitionem vel processum? breuiter ex eodem Prospero respondetur b. Si remissio delicti publici sit habita per transactionem (suppono licitam) cum parte; poterit non ab illa, sed ab alio actore iterum impeti iudicio (quia sententia facit ius quoad omnes, non autem transactio) multoque magis à fisco, & eo requirente poterit iudex adhuc eundem processum prosequi vel iterum de nouo procedere (aliud enim est ius partis læsæ, aliud ius reip. læsæ) & in criminibus atrocibus hæc transactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate. Ceterum si transactio vel compositio facta fuisset cum ipso fisco vel iudice, tunc; quia pecunia soluta successit in locum pœnæ; non posset iterum retrahi in iudicium, vel conueniri reus iste, etiamsi noua superuenirent indicia. hæc regula procedit, 1. nisi alias constaret omnimodè de delicto commisso per reum, vel ex facti notorio, vel confessione rei, vel ex probatione iudiciaria; tunc enim non valeret ista per iudicem laicum facta compositio, & esset omnino illicita iudici, si sit facta post sententiam. dico, *constaret*, quia nullæ præsumptiones ad hoc sufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Ecclesiastico iudici permittitur pœnam sanguinis in pecuniariam commutare. licebit etiam hoc iudici sæculari, quando reus exciperet de nullitate processus, vel quando iudex aliquam iustam haberet causam recedendi à pœna ordinaria, & illam commutandi. Dixi *si sit facta post sententiam*. quia si ante sententiam, tunc iudex id faciens ex causa non iusta, peccat, sed valida est compositio: si ex causa iusta faciat, transactio valida est, & iudex non peccat. 2. limitatio est, si reus primum hoc delictum commiserit, poterit iudex sic componere; non verò si sit homo facinorosus, solitus hoc delictum vel alia patrare. tamen si de facto ante sententiam iudex cum tali facinoroso componeret; verisimiliùs est valituram compositionem; licet ipse tum peccaret. 3. limitatio, dummodò priùs cum parte inierit reus concordiam, alioqui hæc præcedens concordia cum fisco iniqua est, & non valet. immo consensus ille partis debet esse expressus & euidens, non tacitus tantùm vel dissimulatus. Non valet inquam respectu partis, sed benè respectu fisci transigentis. 4. limitatio, si hæc transactio foret inita in criminibus, super quibus transigi non potest, vt sunt læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ, raptus virginum & similia, super quibus vt valeat transactio consulendus primò est ipse Princeps: & his criminibus annumero sortilegium hæreticale. 5. limita fore inualidam compositionem reo, si iudicis fraus, dolus, collusio aut corruptela interuenisset: vel si metu eam à reo extorsisset.

c q. 6. per to. & Oddo Perusinus optimè l. 2. de restitut. in integr. q. 91. & seqq.

Quoad gratiam delicti factam à Principe, Prosper fusè admodum, sed in hanc sententiam c; differre abolitionem ab indulgentia Principis. abolitionem non exstinguere crimen, sed tantum iudicii instantiam, ideo transacta lætitia publica, propter quam Princeps eam concedit, infra 30. dies potest accusator de nouo accusare: & ideò hanc non trahi ad crimina enormissima, nec ad omnes personas. Indulgentiam verò Principis fieri cum causa, & crimen exstinguere, quare si princeps alicui gratiam faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnibus delinquentibus, de omnibus delictis, indulgentiam concedat; talis indulgentia comprehenderet etiam grauissima crimina, & notoria & liquida, & extenderetur ad carceratos quoque & condemnatos.

Sit regula. *semel à principe gratiam criminis consecutus, non potest ampliùs ab vllo iudice*

dice molestari. hæc facultas gratiam criminis faciendi competit Principibus superiorem non recognoscentibus, aut saltem habentibus regalia iura; item Baronibus & feudatariis, si fuerit illis in inuestiturâ expresè concessa; quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alii [a]; non puto hanc potestatem accipere, nisi cetera regalia iura iis concedantur; & sic practicatur in Franciâ & Hispania, vbi hoc ius soli Regi est reseruatum. Non tamen licet supremo Principi pro lubito has gratias concedere. Non potest enim nisi priùs parti læsæ sit satisfactum [b]. Non potest in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri [c]; ideò licet in foro externo non sit qui absolutam hanc Principis potestatem impedire possit, in conscientiæ tamen foro hoc faciens peccat: nisi id faceret pro bono pacis publicæ, vel ob aliã vtilitatem reip. maximam; quod cùm de assassinis etiam DD. [c] concedant, existimem ad veneficos quoq; pertinere, vt in iis idem ius sit Principi. Rariùs tamen potest contingere, vt iusta causa huic gratiæ suppetat: rarissimè quoque legimus bonos Principes hac vsos potestate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnam mortis non indulsit, sed, cùm is effugisset, exilium irrogauit, & in Francia ille obiit. In eadem Christianissimus Rex Carolus IX. eius nominis qui vltimus fuit, Triscalino, vt socios proderet, vitam & libertatem permisit; non sine bonorum offensione. Fateor si Princeps aliquam huiusmodi inualidam gratiam concessisset, licet illa foret nulla; tamen deberet reus illa vsus â iudice absolui & relaxari: ne sub fidei publicæ prætextu decipiatur, & sic practicari in Italia & Hispania docent grauiss. scriptores, apud Prosperum Farinac. qui illos sequitur [d]. quod puro intelligendum, quoad primam apprehensionem. nam sic [e] semel apprehensus & tunc relaxarus, deberet commonefieri de nullitate gratiæ, itaque vt sibi caueret in posterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem & pœnæ obnoxium: quod si negligeret, posset à iudice [f] capi & puniri. Tunc enim vnica illa ratio praxis huius planè cessaret, neque iam dici posset sub fide publica deceptus. Equidem cum lex nulla (quod sciã) huic dicto repugnet, & DD. illi non satis clarè proponant, an quo ad primam tantùm apprehensionem, an quoad seqq. quoque loquantur, & publicè interfit delicta puniri; omnino arbitror conscientiis iudicum, quod dico tutissimum fore. Hæc de sexto requisito.

G SEPTIMÒ requiritur in hac inquisitione; quod in omnibus actibus iudiciariis, vt fiat à iudice competente: quem constat in hac materia esse tam Ecclesiasticum, quàm sæcularem iudicem, item fidei inquisitores; quibusdam tamen casibus: quos benè Simancas ponit [e]. Inprimis quia solent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare, vel saltè ea dicere & perpetrare quæ sapiunt hæresim, ideò ab Innoc. 8. Iul. 2. Leone. 10. Hadr. 6. Pontificib. hoc negotium inquisitoribus fuit demandatum [g]. De sortilegiis propriè dictis (hoc est diuinationibus illicitis) non debent inquisitores fidei cognoscere, nisi sortilegia hæresim saperent manifestè: videlicet si quid impium & hæresim præ se ferens admisceretur, vel si crederet sortilegus aliquid diuini inesse sorti [h]. Idem dicendum de coniectoribus suspectis reliquis, qui facilè in infidelitatem incidunt, & vel dæmonem adorant, vel cum eo fœdus habent, vel credunt eum futura contingentia certò scire, vel abutuntur sacramentalibus [i]. In ceteros superstitiosos inquisitores fidei, siue facta sint atrocia, siue sint leuia, non inquirunt; nisi quando sapiunt apertè hæresim; vt baptizare sciente iam baptizatum, vel baptizare imaginem: quoad superstitiosos verò magos [k] quia, (vt ait Ciprianus *libr. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus;* [l] vixque fiat vt non vel hæreticũ quid credant, vel hæresim sapiens faciant; ideò vix vnquã incidet

[a] *apud Prosperum, & ipsemet supra n. 8.*

[b] *Prosper latè à n. 18. maxime nu n. 25. post D. Thom. 2. 2. q. 67. a. 4. & Plot. mox citand. nu. 55.*

[c] *opt. hoc docent Baptist. Plotus vol. 2. consil. criminal. varior. cons. 73. a nu. 46. Plaza in Epit. delict. c. 10.*

[d] *Plot. supra Ioseph: Lud Decis. Lucen. 15. Lud. Peguer. decis. crimin. num. 11.*

[e] *Boss. Clarus vulpell. Lud. Peguer. Farinac. n. 27. q. 6.*

[f] *in praxi Inquisit. c. 11. & cap. 8.*

[g] *Silu. libr. 3. de Strigimag. & dem. admira. c. 1. Ioannes Picus li. 3. Dialogi, Strix.*

[h] *Bullas horũ edidit simul Binsfel. in tertia editione libri de confess. malef. Bullæ Iulii II. meminit Picus supra.*

[i] *c. accusatus. §. sanè de heret. in 6. ca 1. 26. q. 5. c. illud. 26. q. 2.*

[k] *d. §. sanè Halens. p. 2. q. 184.*

[l] *gloss & DD. in c. accusatus §. sanè de heret. in 6. Oldrad. cons. 210.*

vllus talis, quin contra eos Inquisitores possint procedere; & poterunt quoscumque iudices compellere, vt ad se mittăt acta contra hæreticos huiusmodi magos facta [c]. In omni verò iudice illud commune hic quoque est; vt reus debeat esse subditus iurisdictioni inquirentis ratione delicti, domicilii, vel originis [b], vel etiam ratione conuersationis per decem annos in aliquo loco [c], & non minoris spacii, idque de delictis tantum commissis alibi durante hoc decem annorum spacio; quia tam longa conuersatio domicilii electi rationem habet: operari tamen hoc non potest quo ad delicta priùs commissa. Sunt & aliæ multæ causæ tribuentes iurisdictionem, quæ in nostra materiâ minùs considerandæ sunt, quia vix vnquam, vt dixi Sortiariæ nostræ carent hæresi; hæretici verò coram pluribus iudicibus ac diuersis iudiciis possunt conueniri [d], & vbicumque locorum reperiantur possunt à loci iudice puniri ex communi sententia praxi recepta [e]: habet enim hæresis crimen causam in se continuam & successiuam, & ideò vbicumque hæreticus versatur ibi delinquere censetur [f]; quæ ratio in sortiariis efficacissima est, quæ vix pedem, sine loci damno & nouo crimine, vspiam figunt.

OCTAVÒ requiritur in sortilegiis & maleficiis non hæreticalibus nec enormibus vt intra 20. annum à crimine desito, inquisitio instituatur. nam spacio. 20. annorum reus præscribit ex communiore & veriore sententia [g]: sed quando maleficium vel sortilegium coniunctum est cum hæresi, nulla temporis præscriptio reum potest iuuare, immò & post mortem, ratione hæresis, poterit inquisitio institui [h]. immò etiam quandocumque tam graue est maleficium vel sortilega superstitio, vt exceptum vel enorme crimen censeri debeat, poterit quamdiu viuit reus inquisitione pulsari [i]: & quando fuerunt apostatæ vel hæretici tunc etiam pœna pecuniaria, quam defunctus debebat, ab hæredibus est luenda [k]; vt puto, vsque ad annum quadragesimum, nec minori tempore præscriberent hæredes [l], quantumuis in crimine læsæ Maiestatis humanæ quinquennio præscriberent [m]. Ex his sequitur, diuturnitatem temporis octo, vel decem, vel amplius annorum, siue à delicti commissi, siue à reatus die sumas, in his criminibus nihil prodesse ad pœnæ diminutionem, de ipso delinquente sumendam. ratio est, quia in his criminibus, nulla præscriptio potest reo suffragari, vt benè Farinac. *d.q.10.num.90.* H

NONÒ requiritur, secundùm ius commune, vt contra absentem non fiat inquisitio: sed regula ista fallit in criminibus exceptis; immò de consuetudine, etiam in aliis criminibus potest formari inquisitio contra præsentes, & contra absentes, siue sint contumaces siue non. [n]

SECTIO III.

De indiciis optimis ex quibus iudex in hoc crimine tutò potest procedere.

CONSTAT eò clariora & verisimiliora & propinquiora requiri indicia, I quò actus iudicialis maioris præiudicii fuerit reo; vt ad condemnationem, quàm ad torturam; ad torturam, quàm ad capturam; ad capturam, quàm ad inquisitionem. hoc suadet naturalis æquitas, & receptum est communi consuetudine, & probatum Bruno *tract. de indic. 2.p.q.6. num.4.* & Bossio *tit. de inquisit. num.61.* quod etsi improbetur aliis [o], tamen reuera est consentaneum planè rationi; nec video cur corruptela vocari debeat. docet hoc benè Farinac. *d.q.1.num.47.*

Constat

a c. præsidentes. c. vt officium §. denique c. vt commissi de hæret. in 6. c. cum Bertoldus. de re iud.
b l. 1. C. vbi de crim. agi opor. ca. si diligent. de foro comp. vid. Couar. prac. qq. c. 11. num. 3.
e Bossius de foro comp. n. 72. Farinac. q. 7. nu. 5. & seqq.
de. per hoc. §. de hæret. in 6. Gabrielius li. 2. tit. de iudi. concl. 1 nu. 19.
e Duen. reg. 378. Nouell. reg. 220.
f Arna. in tract. de agn. assert. Catho. & hæret. q. 25. Penna. in direct. inquisit. Schol. 45. post multos, Farinac. q. 7. lim. 9.
g vide Farin. q. 10. in prin. & q. 1. lim. 8
h vid. Farin. d.q.10. nu. 29. & 37.
i Marsil. in l. qui falsam §. 1. n. 1. D. ad l. Corn. de fals. Carrer. tract. de homic. §. 28. num. 7.
k post Peregrinum de iu. fisci lib. 4. Farinacius d.q. 10. n. 76.
l ca. 2. de præscript. in 6.
m l. 2. C. de apostat. Vid. Gomez. 3. p. de delic. c. 1. n. 81. Farinacium q. 25. num. 159. [n] *post Clarum Farinacium q. 1. num. 69. & quæst. 11.* [o] *Claro q. 20. num. 3. Rolando a Valle & aliis.*

Constat secundo quod indicia quædam sunt leuia, quædam grauia, quędam grauissima; & leuia, suspicionem gignunt tantum, vel ad summum simplicem præsumptionem; grauia verò, gignunt aliquid vltra simplicem præsumptionem, minùs tamen semiplenâ probatione; grauissima verò gignunt semiplenam probationem, vt minimum.[a]

Constat tertiò quæ sint leuia, quæ grauia, quæ grauissima, hoc ordinariè pendere à iudicis arbitrio; eumque iudicare debere, personarum & rerum circumstantiis trutinatis, quæ indicia ad quid sufficiant[b]; quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris scripti, vel consuetudinarii, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ[c].

Inquisitio generalis potest aliquando formari non præcedentibus vllis indiciis, sed puta duntaxat ex notificationibus seu informationibus extraiudicialibus; in qua si vocati & examinati testes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum posset formari specialis inquisitio[d]: sine indiciis verò vllis, non liceret incipere à speciali contra aliquem inquisitione: si tamen iudex procederet, posset reus opponere de nullitate inquisitionis, ob defectum indiciorum; si reus non opponeret, tunc adhuc valeret processus. nam hîc defectus non inualidat, nisi reus opponat.[e]

Ad assumendas ex officio informationes super delicto sufficiunt indicia leuia; sed ad transmittendam reo inquisitionem, siue ad eum citandum pro delicto, necessaria sunt indicia grauia[f]. Quoad capturam, si fiat tantùm ne reus fugiat, interea dum fit inquisitio; sufficiũt leuia indicia: si verò fiat, vt specialiter contra eum procedatur, necessaria sunt grauia. Ad torturam meâ sen-
K tentiâ sufficiunt indicia plus quàm grauia: & arbitror à Claro grauia vocari, quæ communiter grauissima; sanè vt docet Farinacius[g] ea deberent esse indicia tam vrgentia, & certa, & luce meridiana clariora; vt iudex sit quasi certus de delinquente; & vt nihil aliud ipsi desit, quàm rei confessio: quod intelligendum, non in genere probationis, sed in genere indicii: hoc est quæ sint apta ad plenè persuadendum animum iudicis, non tamen ad plenè probandum. stat enim iudicem esse persuasum de culpâ rei, & reum esse noxium, etiamsi hoc non sit plenè probatum, quia deest confessio rei, vel aliqua alia probatio. quãdo ergo iudex sic putat se habere plena indicia, potest procedere ad torturã: sed si haberet plenas probationes, tunc deberet procedere ad condemnationem.[h]

Hæc indicia volunt Dd. debere ad torturam esse proxima delicto, & non remota (v.g. quod testes deponant de ipso delicto vel de visu) sed intelligendi sunt, quando vnicus testis deponit, & indicium non est confirmatum aliis indiciis, ordinariè enim debent indicia remota grauia probata esse per duos testes, etiam in crimine hæresis[i], nec sufficeret vnus testis omni exceptione maior, sed debent esse duo omni exceptione maiores: ad inquirendum verò sufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad probandum indicia hæc remota (de quibus tantùm agimus) testes debent isti esse non singulares, sed contestes, siquidem indicia sint planè remota; si verò sint non multùm remota sed quasi adminicula quædam delicti, plurium singularia testimonia virorum bonorum sufficient[k]. maximè quando hęc testimonia omnia sub eodem crimine quasi subordinantur, vt si dicat vnus se vidisse aliquid ponentem sub ianuæ limine; & equos postea mortuos; alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum; tertius quod vidit proiicientem puluerem, & subsecutam tempestatem. hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideò hæc singularitas adminiculatur potiùs, quàm obsit, *Alex. cons. 13. lib. 7. Gomes. to. 3. c. 12. num. 12. Minsing. obs. 100. cent. 2. And. Gail. lib. 2. obs. 66. optimè loquitur hac de re Simancas in praxi tit. 35. a. n. 34.*

[a] *Clarus sup. n. 1.*
[b] *Conrad. Lancellot. in pract. tit. de inquisit. n. 33. Farnac. 8. nu. 46.*
[c] *Farinac. sup. Binsfeld. in l. vlt. C. de malef.*
[d] *Clar. q. 5. vers. scias etiã.*
[e] *Fran. Beccius cons. 70. n. 26. lib. 2. Ioan. Mar. Monticel. pract. crimin. reg. 1. Farina. sup. n. 49.*
[f] *Clarus n. 2. & 3. Farinac. n. 48. Osascus cons. 64. n. 5.*
[g] *q. 36. n. 3.*
[h] *l. fin. l. aditos. C. de probat. l. qui sent. Cod. de pœn. l. fin. C de custod. reor*
[i] *Clarus q. 22. in prin. Farin. q. 37. n. 13. & seqq. Gomes. lib. 3 de delict. c. 13. n. 18. & 19.*
[k] *vide Farin. n. 38.*

Proxima indicia etiam requirunt duos testes quando non sunt immediatè de ipso delicto, sed de adminiculis proximis: sed si sint de ipso delicto, ad torturam sufficit vnus exceptione maior *Farinac. optimè n. 41. qui etiam seqq. numeris multa ponit dignissima obseruatu.*

Sed nunc veniamus ad singula indicia. *Primum* ergo est INDICIVM PER TESTES. Sufficit autem in hoc crimine vnus testis ad inquisitionem particularem instituendam, etiamsi sit alias inhabilis; sed si sit testis legitimus & exceptione maior est sufficiens ad torturam, iuxta Clarum *q. 21. n. 2.* cuius dictum nimis indistinctè vsurpat Godelm. *lib. 3. c. 3, n. 13.* tu explica, iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

2. *Indicium* est NOMINATIO SOCII CRIMINIS: hoc etiam indistinctè ponit I. C. ille Francofurt. more suo; sed accuratè punctum istud tractauit Diuus Binsfeldius, quem qui plura volet poterit legere; vt & Prosperum Farinacium insignem I. C.[a] Sciendum communem esse Dd. sententiam, maleficos & mathematicos de consociis interrogari & torqueri posse; quod & iure ciuili cautum[b], & omnium praxi receptum est[c]; immo & iudicem teneri interrogare, & reum in conscientiâ teneri denunciare socios; quos nescit immo præsumit non se correxisse, nec destitisse à crimine; est sententia Theologorum.[d] Iudex hoc facere omittens peccat grauiter: contra iustitiam, quia non occurrit & impedit mala reip. & priuatis inde imminentia, quæ tenetur impedire: & idcirco tam priuatis, quàm reip. eum teneri ad restitutionem omnium damnorum inde redundantium, vult communem esse sententiam Theologorum (vt est) Binsfeldius[e]; qui addit, ex Soto & Nauarro, teneri etiam confessarium huiusmodi reos admonere, vt socios non correctos denuncient, quod si nolint facere, non debere eos absoluere, si absoluat peccare. Quod si reus sciret aliquem ex sociis esse conuersum, neq; periculum esse, ne ad vomitum redierit vel sit rediturus; tunc nō posset illum nominare, nec confessarius, volentem talem nominare, posset absoluere.

Sed quædam circa hanc rem sunt explicatiùs tradenda. fusè docet Binsfeldius iudicem debere credere reo socios casus excepti denuncianti: frustrà enim adstringeretur ad interrogandum, si non deberet ei fidem habere. Certum est aliquam habere debere, sed quantam & ad quid? nunc videamus. Gignit denunciatio idoneam præsumptionem contra socios[f], si sequentia concurrant. nempe si non sit defectus in personâ, qui eleuet fidem. huiusmodi autem defectus rarò contingit. Admittuntur enim infames: tales sunt omnes complices; ideò minùs fidei meretur eorum testimonium, quàm virorum bonorum; admittuntur tamē ad denunciationem & testimonium, quia vix possunt alii haberi, & malefici non solent hoc crimen nisi coram complicibus cōmittere & solis illis detegunt: & infamiæ hoc impedimentum, est iuris positiui: ideò lex potest in eo dispensare ex iustâ causâ, vt fecit. debet tamen iuxta nonnullos[g] hæc complicis denunciatio esse facta in torturâ, eò quòd cùm sint infames, parùm illis extra torturam credendum: reprehendit hanc sententiā, quæ tamen communior videtur, Simancas[h], & ait eius auctores sine lege & ratione loqui. rationem iam dixi, & fauet *c. illi qui 5. q. 5.* & hoc expresè requirit Carolina constitutio, quæ in imperio seruanda est. Nec Simancæ opinio alibi locum habere potest, nisi fortè, vt ex dicto socii extra torturam procedatur ad inquisitionem: nunquam, vt ad torturam: immò non sufficeret, si reus statim acà tortura depositus erit, hoc diceret: sed debet tortura specialiter adhiberi pro confirmatione suæ depositionis: nec sufficeret prima tortura, in qua reus suum delictum confessus est, *sic Clarus §. vlt. q. 45.* Antequam verò specialiter torqueatur pro confirmatione depositionis illius in torturâ, in qua

[a] *Binsfeld. de confess. malef. memb. 2. Farin. de indic. & tortu. q. 43*
[b] *l. fin. Cod. de malef.*
[c] *vide Farin. d. q. 43. n. 67.*
[d] *D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. Caiet. tom. 1. tractat. 31. resp. 5. ad Cherubin. & ad d. a. 1. Castro, Sot. Angl. Nau. citati à Binsfeld.*
[e] *sup. fol. 284. cum seqq.*
[f] *est communis Dd. in l. fin. C. de accus. & c. 1. de confess.*
[g] *Camillus Campegius ad Zanchin. de haeret. c. 9. Menoch. de arb. cas. 474. num. 50. Mascard. de probat. vol 3 cōc. 1311. n. 38.*
[h] *Annot. in Zanchi. c. 2.*

qua suum crimen fassus, factæ, debet eandem depositionem sponte ratificare, non secus ac ipsam principalem delicti confessionem, *Marsil. §. diligenter. n. 153. Carrer. de indic. & tort. §. octauum indicium. n. 17. & 22.* postea poterit coram nominato, ad confirmationem suæ confessionis; & vt socios magis afficiat, & vt defectum infamiæ expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterùm subdi torturæ, sed admodum leui. *Sic post Boër. Boss. Vulpel. Clarum, Farinacius q. 43. n. 139. qui testatur sic Romæ practicari.* Item requiritur vt nominator nihil iræ vel rancoris habeat vel odii cum nominato; quod iudex debet diligenter attendere, & quærere: nam inimici nominatio, nullam fidem faceret [a]: ita sanè si sit grauis inimicitia, tum enim hoc impedimentum est iuris naturalis, nec lege vel statuto posset tolli [b]. Minorennium testimonium ad inquirendum potest vsurpari, non ad torquendum, nisi meliora & plura accedant indicia [c]: feminarum, propter sexus infirmitatem & leuitatem, plures denunciationes sunt necessariæ, quàm virorum, puta trium vel quatuor pro vno viro. Et hæc omnia locum habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges, parentes & liberos [d]. *Secundo* requiritur ex parte iudicis, vt non interrogarit veneficum *de socio* aliquo in indiuiduo, sed in genere, *de sociis*, non de hoc vel illo: quia hoc foret suggerere, non inquirere [e], & hoc cauet Carolina constitutio; sed alii Dd. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia vel præsumptiones contra singularem personam: nam si aliqua indicia, vel indicium aut præsumptio contra personam in specie siue in singulari concurrerent; tunc volunt licere iudici interrogando descendere ad speciem; vt, fuitné tecum P. in conuentu malef. quando hæc vel illa fecistis [f]? quod tamen explicandum ex Farinacio. scilicet duobus casibus tantum, etiam in exceptis criminibus, posse in specie interrogari deponentem de consociis. Nempe quando reus dicit se cum sociis deliquisse, sed eos non nominat: tunc enim monendus est, & cogi potest, vt eos in specie nominet. Item quando contra certam personam adest præsumptio legitima & valdè clara, siue indicia tam manifesta, vt verè per illa dicatur constare ipsum esse delinquentem. *Sic* (ait Farinac.) *vidi seruari à iustis & bona conscientia iudicibus. d. q. 43. num. 133.* *Tertiò* requiritur vt nominans diligenter sit interrogatus de omnibus circumstantiis; *quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo?* nec enim aliter posset procedere ad inquisitionem & torturam ex tali nominatione. *est omnium & d. Carolina.* *Quartò* requiritur vt inquirat à vicinis an nominata persona fuerit de tali crimine à fide dignis vnquam diffamata vel suspecta habita, *sic Constitutio Carolina*; & sanè est ex adminiculis necessariis, vt post docebo. *Quintò*, vt reus in sua nominatione non vacillet aut variet, sed constanter perseueret, etiam in speciali torturâ, vt docui, & statuit constitutio Carolina. nam deponens varius non modò ad torturam, sed nec ad inquisitionem sufficiens indiciũ præbet, vt ex communiore sententiâ receptum [g], & meritò. quia deponens varius periuro non absimilis est. *Sextò* requiritur vt nominans iusiurandum præstiterit se vera fateri, & verè nominare [h]; qua in re tuta & receptior praxis est, sufficere principio factum iuramentum generale de veritate dicendâ, & postea iterum oblato in ratificatione, aut in confrontatione cum nominato: nec opus est alio speciali, vt sentiunt nonnulli [i], quos meritò refellunt Menochius, Clarus, & Farinac.[k]

Ad torturam sufficient hæ conditiones, si aliæ confessiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia versamur in casu excepto, & Dd. hoc negantes [l] loquuntur de criminibus non exceptis, ideò si plures testentur de eodem suo consocio, faciunt indicium sufficiens ad torturam, vt in praxi obseruatur [m] idemque obtinet

quoad

[a] *Gigas de crimin. les. maiest. c. 7. n. 6. Grammat. consi. 38. n. 3.*
[b] *Anchara. in c. pastoralis de re iudi. Barbat. de testib. n. 42. Phil. Francus & alii.*
[c] *vide Clar. §. fin q. 24.*
[d] *est communis. vid. Binsf. d. 2. memb. in princ.*
[e] *sic post. Gomes. & VVesenbec. Gudelmann.*
[f] *plurimos citat & sequitur Binsf. sup. in concl. 1.*
[g] *Farinac. sup. n. 187. & seq.*
[h] *Marsil in pract. d §. diligenter a n. 62.*
[i] *Marsil. sup. Anton. Gomez. to. 3. c. 12 n. 18 Blanch. & alii.*
[k] *vide Farina. sup. n. 144. & Lud. Peguer. decis crimin. 5. n. 28. & 34.*
[l] *Bal. l. quoniã liberi. n. 2. C. de test. Grammat consil. 21. & consil. 35. Natta. consi. 298. vol. 2.*
[m] *Post Boer. Papon. Boss. & alios. Clar. § final. q. 21. & Farina. sup. n. 41. Menoch. de arbit. iud. cas. 474. benè Binsf Id. sup. concl. 6.*

quoad alia indicia & præsumptiones adminiculantes. Putant quidam Dd. etiam sine vllis adminiculis aliis ad torturam sufficere nominationem vnius socii, ita Gomez, & Blanchus, ex malè intellecto Salyceto, sed eos optimè refellunt Menoch. *d. cas. 474. n. 46.* Bertazz. in *cons. 341. n. 8. & 25. vol. 2.* Farinacius sup. *n. 39. iunctis n. 147. & 155.* & ideo timoratus iudex semper requirat indicia, non leuia, sed magna & vrgentia, vt benè monuit Mascardus *lib. 3. de probat. concl. 1311. num. 14. iuncto num. 53.* quæ non auderem facilè alia vsurpare; quàm à iure suggesta, & benè commemorata per Farinacium [a]. 1. si aecedat vnus testis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valdè grauem, quia tunc habet plusquā semiplenam probationem; non tamen facit iste testis plenam tunc probationem, vt malè putarunt multi recentiores secuti Calcaneum, hoc temerè affirmantem [b]. nam non potest dici plenè probatum, vel reus conuictus, nisi per duos saltem exceptione maiores, talis autē nunquā est socius criminis. 2. si accedat non vnus testis auritus, sed vt minimùm duo [c]: hi enim faciunt præsumptionem aliquam [d]. 3. si accedat inimicitia grauis nominati cum occiso, vel damnificato [e]. 4. si accedat fama contra nominatum [f]. Sed hoc indiget explicatione. Nam fama vehemens; si fuerit ortà à personis honestis & fide dignis; sola sine aliis adminiculis facit indiciū ad torturam; vehemens autem censetur, non ex numero testium (qui impertinens est ad hoc) sed ex causis suis. nam si causæ seu coniecturæ vnde orta; sunt verisimiles, graues, & vrgentes; censebitur esse vehemens; secus si non orta sit nisi ex leuibus friuolis & non probabilibus, neq; tum sufficeret ad torturam [g]. si non sit vehemens fama; tum si non est orta à personis honestis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) scio variatum sententiis: existimo tamen si fama orta sit post incarcerationem, vel accusationem, famā non adminiculari, vt benè Farinacius docuit; sed si orta fuisset ante accusationem & incarcerationem, probabiliùs puto (saltem vbi non viget Carolina constitutio, quæ repugnat) famam huiusmodi adminiculaturam: vix enim potest in hoc crimine famæ initium ab aliis, quàm complicibus, oriri: & sic intelligo atque recipio sententiam Binsfeldii. *in l. fin. C. de malef. indicio. 6.* & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non solet nisi inter infames personas tractari, vt de meretricio, aleà, lenocinio & simil. fatetur Farinacius *d. q. 47. num. 160.* Quæ autem requirantur vt dicatur verè esse fama, post videbimus. 5. si accedat, cum dicto socii criminis, fuga nominati ob metum non iustum, vel suspicionem non vehementem [h], inquisitionis contra eum formādæ, ante accusationem formatam, vel antequam ad actum iudicii aliquem sit processum, eoram iudice non inclementi, aut solito procedere non temerè neq; præcipitanter: his enim casibus, si iudicium deserat, neq; citatus compareat, vel absentiæ iustas causas adferat: vehemens oritur suspicio: sicut etiam quando seruato debito iudicii ordine carceri fuit mancipatus, & sine effractione aufugit: nam si indebitè carceratus fuisset, & etiam carcere effracto fugisset, nō tamen fuga hæc eum faceret pro confesso haberi [i]. Sed de fugà mox plura. 6. si accedat stricta amicitia & assidua conuersatio nominati cum nominante tanta, vt faciat valde verisimilem præsumptionem participationis in crimine [k]. 7. si accedat secreta collocutio nominati & nominantis, ante crimen commissum habita; verbi gratia, antequam segetes destruerentur, puer necaretur, &c. 8. si accedat superstitio nominati: vt si vsurpauerit res, facta, vel verba, quæ sapiant incantationem [m]; exempla sunt, si artem magicam aliis docere sit conatus [n], si olla cum vnguentis magicis vel cum buffonibus, vel alia instrumenta huius perfidiæ in ædibus eius sint reperta; maximè si liber magicus in domo eius repertus sit; cui superior potestatem habens & in bonum finem id non

[a] *d. n. 163.*
[b] *cons. 110. n. 4.*
[c] *Aym. Crauet. cons. 178. & Tiberius Decian. cons. 18.*
[d] *Menoch. d. cas. 475. Ce-phal. cons. 140*
[e] *Ioan. Maria Montice. reg. crimina. 4. & 5. Clarus. §. fin. q. 22.*
[f] *Cal. Crauet. Monticel. sup. Tiber. Decian d. cons. 18. li. 1.*
[g] *egregie Farinac. hoc docet q. 47. a. n. 28.*
[h] *And. Gail. lib. 2 obseru. 109. n. 8. Minsing. cen. 5. obseru. 98.*
[i] *Couarr. 1. var. resol. c. 2. Rolan. à Val. le cons. 7. n. 47 tom. 1.*
[k] *Sic sent. com mu. explicat. Farinac. q. 43 n. 174. & nu. 177. & hanc etiam probat benè Binsfel. sup. indicio 5.*
[l] *Farinac. d. n. 176.*
[m] *Carolina const. a. 44.*
[n] *ibid.*

non concesserit [a]; item si quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit subsecutus [b], maximè si qui minatus consueuit minas exequi [c], sed necesse est quædam hîc concurrere, vt dicam postea. item si nominatus inueniatur in stabulo aut domo alterius, tempore, & loco quando non debet, & maleficium postea subsecutum fuit. Item si quis feram vulnerasset, & in eodem membro mox vulnerata inueniatur persona de hoc crimine infamata; vt in Lycãthropis sæpè accidit & nuper hîc in Belgio mihi retulit euenisse quiddam permirum Nob. & spectatæ fidei vir, Vanderburchrius Decanus Ecclesiæ Mechliniensis. Municeps bombardam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obstrepunt multæ aues ex obscænis, corui & picæ, in arbore propè viam. Sclopum collimat, & displodit; visus sibi vnam certo ictu percussisse, & decidisse de ramo, reperit solam ferream clauem de cingulo muliebri delapsam. capit, & domum rediens narrat amico, &, num norit clauem? quærit: respondet alter se nosse, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clausam: inserunt in seram clauem, recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamiliâs: ingressi Matremfamil. inueniunt glande latus ictam. Cape (*Lector*) & aliud certissimum. versabar anno 1587. Caleti, (quando, fælicibus auspiciis Sereniss. Archiducis ALBERTI vi expugnatum, a *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nueleti duo signa Walonum præsidio posita limitem, contra Bolonienses, tum hostes, tuebantur. sub vesperam sudo cœlo Procubitores duo vident nubem subnigram aduolare, & in eâ videntur sibi audire confusas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior; quid hoc rei est? satin' securi? Si videtur; librabo arcubuziam in ipsam nubem. assentitur socius. cum tonitru sclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, benè obeso corpore & mediâ ætate, femur traiecta duplici vulnere. capta, se mentis impotem simulabat: nec ferè aliud adloquentibus referebat, quam; *Hostesnè, an fœderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere sese. maneant increduli, quia nec ocularis, quos possem plurimos adducere, credent; non credent. cur? quia nec viderunt, nec audiuerunt; & quosdam interrogauerunt, qui se nihil scire responderunt. Si quæ quis nescit, quia nescit, ideò non vera; verè illi, & rectè. An audeant profiteri se quæ in domestico conclaui gesta scire omnia, nescio. Non ideo tamen minùs gesta. Capiant & alia quæ alii oculari testes, non auriti tantum, in Actis iudiciariis Sacramento Veritatis adacti professi ſ.êre. verbis ipsis Nicol. Remigii Quæsitoris proponam. *Est Girumcuria* (inquit) *in Vogesorum prouincia castellum satis firmum, è cuius summa arce cùm tegularum aliquot ordines fulmine essent deiecti: Sebastiana Picarda non multò post (nempe X. Kal. Nouemb. 1580.) in eo pago sortilegij rea forte, & id apud iudicem professa est dæmonis suaque simul opera esse patratum. Cùm enim (inquit) è nube vnà in illam proruissemus, eo consilio, vt funditùs eam euerteremus, non fuit tamẽ in nostra potestate id exsequi: sed tantum pauxillulum id ruinæ attulimus, vt esset quod eius conatus nos non omnino pœniteret. Simile huic est quod sequitur, Cuninus quidam nomine magistratum in D. Clementis fano Roncaij vbi commorabatur obtinens, Kal. Decembribus 1586. cum ruri fœnum inter domesticos curaret, cælumque iam magnis tempestatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: sed dum ad eã se instruit, subito fulminis ictu proxime se quercus sex radicitùs vidit euersas ac eam quæ septima loco adhuc stabat, totã seu unguibus laceratam ac discerptã. Cùm iam multò magis properaret, amissis etiam præ festinatione pileo ac instrumentis ijs quæ tum manibus gestabat: ecce, de integro audito fulminis fragore, illi visa est in summa quercu quæ in propinquo erat hærere mulier, quæ (vt credibile est) nubes se eo impetu exonerarat. Eam igitur consideratiùs intuens, cognouit è viciniâ esse vetulam, quàm ilicò sic cœpit verbis increpare: Tunè pessima ea es Margareta Warina: ad quam quantum nunc*

[a] *Lud. Rom. sing. 323. Menoch. & alii ques sequitur Binsfeld ind. 8. benè addens hoc indicium esse vehementissimum.*
[b] *exemplum rei iudicatæ adfert Bapt. Zilletus cons. crimine. 79.*
[c] *Binsfeld. indic. 4.*

nunc comperio non immeritò ante hac sortilegij suspicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades isto habitu?. Cui illa; Ignosce mihi hoc quaeso, ac celatum habe quod nunc vides? faxo, si hoc ita de me promerueris, vt nunquam à me tibi tuisque, vel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de istis addubitet, sciat, non modò esse probata Cunini illius testimonio, quod iureiurando apud Quaestorem sanctissime firmauit; sed etiam ipsius Warinae agnitione, & extra tormenta saepius repetitâ, & in ipso vitae vltimo momento multis audientibus confirmatâ. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quaestionibus capitalibus, eorumq; qui eas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribusq; tempestate, qui armenta, reliquosq; pecorum greges in collis Alemanni iugo custodiebant (is ad vicinos Huecariae campos, quae est in Vogesorum praefectura, pertinet) se, vt in operto essent in proximas siluas abdiderant: ecce vero illis ex improuiso visi sunt duo rustici, summis arborum quae proximè stabant ramis haerentes ac velut implicati, adeoque animis consternati, vt facilè indicarent illuc non consilio, sed casu atque inauspicato aliquo impetu eo deuenisse. Tùm autem vestitus foeditas atque deprauatio, quasi per lutum, sentesq; omnes fuissent raptati suspicionem adaugebat, eo loci à magistello suo electos detrusosq; fuisse, postquā is eos hac atq; illac more suo traxisset. Confirmabatur & id eo magis, quòd cùm illic tanto temporis spacio consedissent: quantum satis esset ad probandam asserendamq; oculorum fidem: momento tamen, aduertenteq; nemine dilapsi apparere desijssent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quae non longo post tempore subsecuta est illorum ea de re spontanea, atq; armentariorum verbis confirmata confessio, cùm ad interrogata ex vinculis responderent. Est etiam villa, quae se Bellimonte Vitellium contendentibus sinistrorsum ostendit: ibi in summum tectum cùm fortè & ijdem è procellosa nube praecipites decidissent: magnaq; difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco se incolumes possent in terram demittere (nam & earum rerum adhuc erat rudis & insolens, haecq; illi ad insanas huiusmodi nimborum molitiones periclitata primùm fuerat abitio) Amantius, qui à prima pubertate in daemonis seruitutem à parentibus abductus maturè se ijs assuefecerat, ridens ibi infit: Bono animo es stulte, nam qui nos habet sua potestate ad difficiliora habiles atque idoneos Magister, hoc etiam negotium facilè ac sine vllo negotio expediet. Nec dictum res diutiùs morata est. Nam subito turbine vna correpti, sine vlla noxa in terram sunt depositi. Ipsa tota sic contremiscente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocq; ipsi diuersi, totidem tamen verbis recensuerunt. Imò & cum villaticis commissi, de die, deq; tumultu ac trepidatione omni, inter eos liberè ac constanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis societas coniunxerat, eosdem mortuos flamma iudicis condemnatione absumpsit.] Hucusq; Remigius. Idem *lib. 3. c. 12.* cum hanc deuectionem multis exemplis egregiè adstruxisset, sic concludit; *Quid nostris temporibus vulgatius, quàm sunt tum frequentes & assiduae sagarum de ea re assertiones; tum ijs consentanea hominum testimonia; qui, non per somnium, aut magicis artibus auersos sensus, sed oculis suis vidisse se illas nubibus excussas, vel summis arboribus ac tectis perplexas haerere, vel humi attonitas iacere, constanti sermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, sed in iure sacramento sanctissimo rogati atq; adacti, vti in superiore disputatione non semel est demonstratum.*] nonne similia accidere in Italiâ, quo ad Grillandi Lucretiam? nonne in Heluetiae Schiltachio, quoad Sagam illam Erasmi *in Epistolis*: nonne in Batauiâ, quoad incautè curiosum illum adolescentem Ronssei? Cur (dic Sodes) quod in Italiâ, Heluetiâ, Austrasiâ, Hollandiâ accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo indicium satis firmatum.

vide lib. 2. q. 16.

Pergo ad alia. His annumero ossa vel testas locis planè alienis corpori eorum quos oderunt insertas; vel quid simile patratum praeter naturam; vt mirificum illud quam Valfracuriae anno 1589. contigisse refert Remigius, de Ianâ Blasiâ; eam cùm, quem vlcisci volebat, Claudium Girardum inuitasset, *vt vnà secum ad focum pauxillulum sedere non dedignaretur, atq; ex pomis, quae recens ibi*

cocta

eocta videbat, sibi qua vellet haberet: & Girardus id facere non semel recusasset, causans sibi non esse diutiùs ibi morandi ocium, & omnino nullum eius cibi quem offerebat tum esse desiderium: ex pomis illis vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhæsit, vt alteram ei excutiendo statim admouere cogeretur. verùm dum id facit, vtraq; sic conglutinantur, vt in vnum coaluisse viderentur, medij pomi ardore interim sic increbrescente, vt rei illi parũ abesset ab insania. Inclamat igitur obuios quosq; obtestans, vt sui miserescerent. Adferre quisq; pro se ei malo quod poterat remedium: hic aquam restinguendo ardori: ille instrumenta dirimendis separandisq; manibus: sed cùm nihil horum quidquam prodesset, & iam palàm esset id illi mala aliqua arte confectum esse negotium, ex vicinis accurrens consideratior vnus monuit, vti eo reduceretur vbi illum id malum primùm inuasisset. Quod cùm factum esset, cœpit bona illa Blasia, ceu ridiculum quid contigisset, hominem ludibrio habere: nihilominusq; à superiore brachio ad manum vsq; quod intererat tantisper demulcere, dum id pomum illa excideret: quo facto confestim sedatus est dolor; cœpèruntq; ei manus liberè vt ante facere officium.

Quibus indiciis annumerarim, aliud satis frequens, & quod accidit anno isto 1599. in Brabantiæ oppido primario, cùm maleficiatæ clarè & sæpiùs obuersatur figura (suppono esse aliâs mente sanam, nec imaginoso morbo laborantem) seu species ipsius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quanquam hoc indicium solum non sit tam efficax, quàm præcedens. Item quàm foret, si vnus testis exceptione maior deponat se vidisse sagam propinantem equo, qui mox mortuus, potionem: aut si duo testes legitimi deponant nominatum exercuisse actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi solet ad maleficium dirigi, v. g. quod stans in aquâ, retrò tergum aquã proiecerit in aërem, vel quod, ante exortam mox grandinem, visus sit lapidem ferire bacillo; vel flores de variis arboribus lectos in ollam coniicere; vel virga aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulopost mortuum. hæc ait Binsfeld. [a] esse indicia vrgentissima, quorum vnumquodq; per se sufficiat ad torturam: quanto (si hoc verum, de quo dubito) certiùs est sufficere quando accedit ad nominationem complicis? 9. Si, cùm capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus significent se sibi timere à morte, actum esse de se, neq; se viuas manus iudicũ euasuras [b]. 10. Confessio extraiudicialis rei siue accusati, duobus probata testibus, nisi error probetur, ita Binsfeld. [c] Sed hoc verùm est tantum in confessione huiusmodi speciali de certo facto; non de generali vt de incantatione tantum vel magià; item de facta seriò non iocò, necnon de verisimili atq; possibili, vt postea docebo de confess. iudiciali.

[a] *Indic. 8.*

[b] *Carolina d. a. 44.*

[c] *indic. 9. ex communi vt ait sententia.*

Hæc sunt indicia maximè verisimilia & legitima; quando, quæ ad naturam atq; plenitudinem eorum requisita sunt, concurrunt: & hæc haud dubiè non tantùm faciunt cum nominatione complicis concurrentia semiplenam probationem: adeò vt sic semper vnum istorum indiciorum cum nominatione tali, qualem requisiuimus, sufficiat ad torturam: sed etiam ex multorũ sententia, quædam ex his sola sufficiunt: quod tamen non libenter practicarem: sed semper vellem vnum ex vrgentissimis, cum alio leuiore; vel plura semper leuiora concurrere.

N. Conditiones autem requisitæ, vt vnum ex his cum denunciatione complicis ad torturam sufficiat etiam in exceptis, sunt sequentes, additæ iis, quas superius iam posuimus suis locis; *primò* vt talis nominatio complicis, adeò verisimilis sit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipso quoque testium numero, & qualitate deponentium, & persona eorum contra quos deponitur, & aliis facti circumstantiis quasi certò credat nominantem non mentiri [d]. 2. quod socius criminis socios nominans non patiatur nisi hunc vnum defectum: nam si plures habeat, etiamsi tantum duos (v.g. quod non tantùm sit infamis & cri-

[d] *c. in fidei fauorem. de hæret. in 6. plurimos citat. Farin. q. 43. num 177.*

minosus,sed etiam sit vilis,abiectus,aleo, vel aliàs inhabilis) tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquisitionem specialem, nedum ad torturam [a],etiamsi in torturâ suam nominationem confirmasset [b], quia hæc vnicũ supplet defectum tantũ; quod procedit multò fortiùs in nominãte socio criminis inimico, periuro, vel vario, & sibi contrario [c]. 3. secundum quosdam nominatio contra eum,qui est bonæ famæ & existimationis,non valebit cum adminiculis,ad torturam:sed valebit,cùm bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria [d], ideò considerandum potius quot & quanta sint ista indicia adminiculantia: vt si non superent bonam illam famã, tum vera sit hæc communis Dd.limitatio; si illam superent, non debeat propterea nominatus torturam euadere [e]. 4.si deessent alia adminicula,non valeret ad torturam nominatio spontè ad nullam iudicis interrogationem à reo factã;quia hæc,ne indicii quidem vim tum haberet: sed si adsint alia adminicula, vult omnino Farinacius [f] eam æquè valere ad torturam, ac valeret si ad interrogationem iudicis emanasset;&sic intelligendam commune Dd.dicentium;si reus nullâ præcedente interrogatione complices nominet,non facere indicium. Et sanè hæc distinctio;quæ etiam Claro placuit,& Peguero [g],quoad inquisitionem; non minùs æqua videtur in foro conscientiæ,quoad torturam. In foro externo, quia durat præsumptio,quod testis, vltrò se offerens examini suspectus est,ideò tutiùs illic iudex faceret sequendo communem.Porrò quo ad duplicem casum, quem addit Farin.n.192.scilicet procedere illam communem,primò quando quis nec carceratus, nec à iudice requisitus spontè iudicẽ adit, & reuelat crimen complicis;secundò, quando quis spontè reuelat delictũ, de quo sibi impunitas promissa à iudice: ratione hac,quia primo casu tunc præsumitur denunciator siue accusator:secũdo casu præsumitur corruptus promissione impunitatis. Equidem, quia vtrumque fundatur in præsumptione iuris potiùs quàm in facti veritate; putarem in conscientiæ foro,vbi veritas tantùm attenditur, posse iudicem hac nominatione re benè perpensâ, vti ad inquirendum saltem:nam ad torquendum,non censeo. Sciendum 5.non prodesse adminicula quando tortura, in qua nominatus fuit socius, non fuit legitimè peracta seu decreta, puta sine præcedentibus indiciis.*Farinac.post alios n.193.& seq.* Deniq; non valere dictum socii criminis ad torturam, etiam cum adminiculis, si potuit veritas actu vel habitu aliter haberi,quidam putant; sed eos meritò refellit Menochius *cas.474.n.62.*quem sequitur Farinac. *n.195. d.q.43.* Ex quo restant quædam breuiter addenda, de indicio famæ,fugæ & minarum.

QVARTVM indicium est FAMÆ INDICIVM, de quo sciendum, vt fama sit idonea pro indicio, debere ortam esse à viris, nisi sit de re meliùs vel æquè perspectâ fæminis,hoc est quando factum ampliùs vel æquè fæminas tangit [h]; verbi gratia,de maleficio aborsus,vel sterilitatis,vel infanticidio & simil. ideo in strigarum delictis potest fama originẽ ducere à fæminis æquè ac viris. Item debet esse fama solida, non leuis,non vaga aut varia, aut decrescens, aut contraria; sed constans, crescens, & vniformis ac eadem in toto populo [i]: alias, quando famæ sunt contrariæ, si simul sunt ortæ, & testes vtrimque sint pares, vt & verisimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malam, & censetur negatiua, etiam quando testes aliqui dicunt se nihil scire, quia per hoc satis indicant non fuisse famam in toto populo. Si famæ simul non sint ortæ, posterior tollit priorem, nisi prior nitatur meliori testimonio, vel verisimiliori causâ;tunc enim prior non tolletetur [k]. 3. debet fama orta fuisse tempore delicti commissi, vel statim post, non ex longo interuallo,nedum post accusationem, inquisitionem, vel incarcerationem [l]: nisi tamen causa, ex qua fama sumpsit originem, superuenerit post longum interuallum, accusa-

[a] *post Mars. Carrer. Boer. & alios. Farinac sup.n.178.*
[b] *Bursat. cons. 69. & cons. 275. Bonacos. Kirchou. Mascard. qui omnes testantur esse communem.*
[c] *vide Farin.à n.179.*
[d] *bene docet Farin.q.47.*
[e] *Farina.q.43 n.188.*
[f] *sup.n.190.*
[g] *Clarus q. 21. Peguerus decis.crimin.5. n.30.*
[h] *Farina.q.47 n.161.*
[i] *post.Rol.cons. 3.vol 1.Mascard. de probat. & al. Farin n.163.*
[k] *vide Farin. à n.165.*
[l] *Carrer.tract. de indic.& tort.n.12.&17 Foller.1 tract. crim. ver. dicitur capitula quod suffocauit vxor. nu. 28.*

accusationem, inquisitionem, vel incarcerationem; quia tunc quandocunq; superuenerit famæ causa, validum indicium fama præbebit [a]. ratio est, quia non potuit antè initium sumere, cùm effectus causâ sit posterior. 4. vt fama aliquid operetur, debet esse fama in loco delicti commissi, nec sufficit si sit alibi: locus autem delicti iuxta qualitatẽ & facti exigentiã, latiùs protenditur, vel in viciniâ rantũ, vel in parte oppidi, vel in toto oppido, vel in totâ prouinciâ [b]. 5. Debet fama nec esse procurata, nec affectata [c]: ratio, quia hæc non est fama, sed hypocrisis & fictio. 6. Debet fama hæc mala per bonam famam non fuisse deleta. magna enim sunt bonæ famæ priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam [d]; testes non multo pauciores deponentes de bonâ famâ præferuntur deponentibus pluribus de malâ [e]. Fama bona in genere tollit malam in genere & in specie [f], ... communis; & vera, quando mala in specie non est adiuta alio indicio: tunc enim puto tanrùm illam debilitaret, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari & Bossii coniunctis prout illa posuit Farinac. *n. 197. & seqq.* tollit etiam omnem aliam delicti præsumptionẽ & indicium, adeò vt reum torquendum ex indiciis legitimis specificis præcedentibus, eripiat torturæ; secundùm nonnullos, quorum sententia à quibusdam communis vocatur [g]; attamen contraria est multorum meliùs rem discutientium, & praxi, & rationi magis consentanea, vt duntaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium, minuat & debilitet indicia, non verò planè tollat [h], idq; adhuc solummodò si indicia leuia [i] & qualia qualia, non verò si sint particularia [k], anr grauia; & ideò adhuc posse tunc reum torqueri [l], sed tamen (vt aliquid etiam bona fama operetur) debebit leuiùs torqueri, quæ videtur sententia Casoni [m]; & Farinacius addit hanc esse veritatem, & secundum eam indistinctè semper se vidisse iudicari. Plura etiam idem de malâ famâ (*à n. 180. vsq. ad fin. q. 47.*) quæ sic breuiter cape, commodiori ordine & clariùs tradita.

[i] *Clarus q. 60. v. frequens etiam.* [m] *de indic. & tort. tract. 1. c. 2. n. 5. Farinac. 192.*

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præsumptionem [n], dummodò mala fama sit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur [o]; & si accedant alia adminicula sufficiet ad torturam [p], siue sit persona vilis, siue non; & siue sit delictum difficilis probationis siue non: nam Dd. [q] qui quoad personam vilem, & in delictis quæ sunt difficilis probationis, putant non requiri ad torturam alia indicia, præter famam malam in eodem delicti genere; sæui nimis sunt & adferunt non admodùm consentanea iuri, quare Farinacius [r] eos meritò reprehendit: ideò nec in maleficiis quidem putarim iudicem absoluendum, qui hanc crudelitatem amplecteretur.

[q] *Personal. & ab eo allegat. sup. n. 55. & 56.* [r] *d. q 47. n. 206.*

Famam exactè probare, quàm necessarium, tam rarum est in iudiciis; adeò vt Grammat. Senator Neapolitanus scripserit, se nunquã vidisse processum, in quo repererit famam publicam legitimè fuisse probatam, quod & Iulius Clarus, & Vulpel. & alii egregii partim iudices, partim aduocati asseruerunt [s]. quare cùm in nostra materia, plerumq; contra sagas & striges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deest larga supellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacii, Bossii, Malcardi & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt testes ad minus sint duo, nec sufficit vnus omni exceptione maior [t], sed vt minimum duo esse debent spectatæ, integræ, & optimæ opinionis ac fidei [u]; atq; idipsum, quod sint tales, articulandum & probandum in processu, iuri communi magis consentaneum est; quando agitur ad inquisitionem particularem vel torturam, immò non benè faciunt iudices, qui communiter hoc solent prætermittere, licet aliquos pro se habeãt

[a] *post Bar. Alex. Salyc. Bos. & Mars. Farinac. n. 178.*
[b] *Bald. & Salyc. in l. ea quidẽ C. de accus. rectè cõt. Bar.*
[c] *Foller. sup. n. 35. post Bal. & Mascar. lib. 2 de probat. cõcl 748. n. 8,*
[d] *Pegner. decis crim. 17. n. 13. Hector. Æmil. tract. de testib. verbo testis bonã vel malã. n. 8. & 9*
[e] *Æmil. sup. n. 14. & seq.*
[f] *Bursat. cons. 315. vol. 3.*
[g] *ab Arnono solilogu. 37. & Bursat. cons. 166. vol. 2.*
[h] *Vulpell. cons. 105. Ludou. Pegner. decis. crim. 17. n. 13.*
[l] *Vulp. cons. 10 n. 4. Merenda cons. crim. 88. n. 77. lib. 2.*
[k] *post alios Hector Æmil. sup. n. 17.*
[n] *Masc. de probat. l. 2. concl. 831. n. 10.*
[o] *Masc. sup. Franc. Personalis de indic. & tort. n. 56.*
[p] *Cason. d. c. 2. n. 2. Clarus q. 21. vers. fama sola. Farinac. q. 23. n. 22.*
[s] *vide Farin. n. 207.*
[t] *Masc. sup. concl. 749. Hippol. Rimin. cõs 59. vol. 1.*
[u] *c qualiter & quando de accusat.*

Dd. teuerâ enim fundamentum istorum; quòd vnusquisque præsumatur idoneus & omni exceptione maior testis; in re tanti momenti, leuiusculum est [a]. 2. *requiritur*, vt etiam non interrogati testes de famâ exprimant causas, indicia, & coniecturas, quibus orta est fama, nec sufficeret quod dicant se audiuisse à multis, vel publicè, vel ita esse publicam famam [b]; nisi & causas & illa alia adderent; quibus additis, sufficeret dicere se ita audiuisse publicè dici; de quo statim amplius. 3. *requiritur*, vt testis sciat saltem rudi Mineruâ describere (non enim opus est exacta definitione, quam vix iuristæ & aduocati possunt dare) quid sit fama, de quâ deponit; saltem sic, vt appareat iudici eum satis intelligere; quare reiici deberet, qui diceret se nescire [c], vel diceret esse id quod per plures personas dicitur, vel quod publicè dicitur, vel quod per istũ aut illum dicitur [d]: sufficeret autem, nec de hoc interrogandus esset, si ex præcedentibus iudici constaret testem satis intelligere, quid sit fama [e]. 4. *requiritur* vt specificè deponat de fama in illis ipsis articulis, in quibus fama est articulata; nec sufficeret quod in fine poneretur generalis clausula de fama præced. omnium, &c. [f] 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, à quibus fama est orta: & quidem probabiliùs est id obtinere, etiamsi interrogati de hoc non forent; & quod nominati isti debeant esse alii, quam contestes; nec sufficeret dicere se audiuisse à maiori parte populi, si postea diceret se non recordari, à quibus nec vllos posset nominare. nam si aliquos nominaret, & diceret se reliquorum non tenere nomina hoc sufficeret: immò si fama foret orta ex probabilibus coniecturis & causis, hoc quintum requisitum cessaret [g]. 6. *requiritur*, vt dicant testes, se audiuisse à maiori parte populi, vel ita dici à maiori populi parte [h], (si addant illius ciuitatis [i] vel etiam si id non addant, quia satis hoc intelligitur [k]) à maiori (inquam) parte populi id publicè dicentis, vel priuatim [l]: nec necesse est addi, & ita maiorem populi partem sentire [m] sufficit etiam si dicant, se audisse sic dici per totam ciuitatem [n]. non sufficeret si dicant, se audisse à mille personis, vel à diuersis personis, vel à multis personis, vel à pluribus & pluribus personis, quia nihil istorum significat maiorem partem populi [o]. Sed quid si dicant se ita audiuisse publicè dici vel ita esse publicam vocem seu famam? tunc distinguendum. nam in criminalibus quãdo agitur duntaxat ad habendam semiplenam probationem (v. g. ad torturam) hoc sufficeret, quando testes simul adducerent causas & coniecturas verisimiles, vnde orta esset fama; in ciuilibus verò hoc non sufficeret: & sic cõciliat Bald. & Bart. contrarias opiniones Prosper Farinacius. *sup. num. 259. cum seqq* [p] *Septimo requirunt* nonnulli plures hos testes non esse singulares; sed veriùs est, hoc non requiri & famam siue bonam siue malam posse probari per testes singulares, dummodo non sint contestes in specie famæ irrogatæ [q]. 8. *fama* probatur per decem testes, etiamsi non sint vniformes, dummodò causas & auctores famæ benè exprimant, & alias sint testes habiles; tamen non sufficiẽt ad torturam, nisi concurrant alia adminicula [r]. 9. *probari* potest fama etiam per scripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & instrumenta antiqua & alias scripturas authenticas; scripturæ autem non possunt esse pauciores duabus, imò saltem tres, & debent habere originem à diuersis personis [s]. Hæc de probatione famę in specie.

Bonæ famæ in specie probandæ [t] hæc est regula, quod vnusquisque præsumitur in suo artificio vel statu (etiamsi carnifex foret bonus, donec probetur malus: maximè si sit natus ex bonâ patriâ, vel ex bonis parentibus, vel si sit nobilis & diues, vel benè educatus: & ideò etiam quis præsumitur bonæ famæ: nisi tamen adesset sceleris aliqua præsumptio specialis. quia hæc excludit præsumptionem generalem, Fallit etiam regula illa quando agitur de præiudicio tertii,

[a] vide Farin. à n. 211.
[b] opt. Simancas, de hæretic. c. 65. post nu. 37. Vulpell. conf. 30. n. 12.
[c] Clarus §. fin. q. 6. n. 18.
[d] Rol. conf. 54. vol. 1. Natta conf. 473. Viuius in lib. cõmu. opin.
[e] Mascar. sup. d. concl. 749. n. 36.
[f] Mascar. sup. concl. 752.
[g] multis Farinac. à n. 228. vsq; 236.
[h] Bart. in l. de minore. §. plurium. D. de quæst.
[i] Fran Herculan. de negati. 312. in fin
[k] Bart. sup. nu. 20.
[l] B ld. in cap. preterea. n. 19 de testib.
[m] Clarus sup. q. 6. v. 15.
[n] Capel. Tolos. decis. 380. n. 9.
[o] Salycet. in l. ea quidem n. 119 C. de accusat.
[p] fusè Farin. à n. 238.
[q] de quibus Clarus §. fin. d. q. 6. n. 14.
[r] Farinac. sup. n. 265. & 304.
[s] vid. Prosp. Farinac. sup à n. 267.
[t] Mascar. sup. concl. 751. & concl. 911.
[u] vide Farin. à n. 277.

tertij, tunc enim huiusmodi bona fama est probanda, item quando hæc præsumptio bonæ famæ redundaret in præiudicium eius pro quo præsumitur (de quo vide Menoch.*lib.5.de præsumpt. præsumpt.1.à n.20.*) item fallit in eo, qui alias fuit malus malæq; famæ: item in eo, qui dat operam rei malæ siue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ vel malæ in genere*, requiruntur eadem quæ ad probationem eius in specie, vnde valet argumentum à famâ in specie, ad famam in genere.

P Quintum est INDICIVM FVGÆ. de hoc regula prima est, quod fuga ante inquisitionem formatam vel accusationem porrectam, contra fugientem gignit ordinariè suspicionem & præsumptionem non leuem doli & delicti cōmissi [a]: non tamen sola, sine adminiculo alio, facit semiplenam probationem: quare neque sufficit sola ad torturam, quicquid multi dixerint; & loquor de fuga, quoad ipsum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc est contra quem non sunt alia indicia. fugientem autem intelligo, etiam illum qui occultè latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eum quoque, quem ex signis euidentibus constat fugam adornare, idquè magis si accesserit contumacia aduersus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & insolita, puta per saltus aut nemora, quæ non sunt in transitu; vel si inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit; quo casu etiam denegatis defensionibus posset torqueri, si clamor populi sit ortus ex probabili & verisimili causâ, ad opinandum quod volebat delictum committere, sed clamore fuit impeditus. [b] Quod si meruit subitò, & ex improuiso se coniiciendum in carcerem; antequam capiatur; fugiens vel se occultans non præbet fuga indicium idoneum ad torturam: multo minùs, si iam captus ex manibus satellitum & ministrorum iustitiæ se eripiat, quantumuis iuridica & legitima sit captura, quod diligenter notandum contra multos [c]; & verissimum est, quando quis etiam ex interuallo postquam elapsus fuit, vel spontè iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maximè obtinet in iis, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægrè possunt ferre, vt de se testatur Demosthenes [d]; vel quibus admodum verecundum sit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel professionem. Spontè dicitur rediisse, qui, cùm posset iterum fugere, permittit se capi vel citatus comparet. Est autem hæc spontanea comparitio (si ante bannum fiat) adeò potens, vt fugam planè expurget, cetera verò indicia omnia debilitet; ideò si propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. sententiâ, vel non poterit nisi leuiùs multò torquere, iuxt. Farina.*n.55.* REG.2. est Post accusationem vel inquisitionem fuga in criminalibus causis, quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc non præbet indicium sufficiens ad torturam; etiamsi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantùm ante inquisitionem operantur & non postquam fuit inquisitio cœpta, quia post inquisitionem cœptam fuga non præbet vllum indicium [e]; & ideò alia indicia huic non possunt adminiculari, quod nullum est. Quod si alia indicia sint multa, & vrgentia, ac grauia, illa vim suam habebunt; non verò huic, quod nullum est, adminiculari sunt dicenda. REG. 3. Hæc obtinere puto etiamsi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus sit se malè tractaturum. ratio, quia molestiæ iudiciales, & grauissima caussarum criminalium incommoda, reuerà sunt iusta metus & fugæ caussa: quando verò illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere [f]. REG. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis aliis, non sufficit ad condemnandum pœnâ corporali vel ordinaria: si verò esset iuncta cum vno teste exceptione omni

vide Prosper. Farinac.q.48 per tot. & Clarum q.21.

[a] *Mascard. multis lib.1.de probat. concl. 819. & concl. 531.*

[b] *vide Farin. n.12.*

[c] *hoc contra Carrer. & Foller. benè Farinac. à n. 14. docuit.*

[d] *epist. 2.*

[e] *Bart. & communiter omnes Peguer. decis.crim.17. n.31. Clarus q. 21.n.23 Farinac.n.27.*

[f] *Farinac. n. 47.*

maiore & oculato, tunc poſſet ſufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ & extraordinariæ [a]. R E G. 5. Cauſa probabilis fugæ probatur, per iuſiurandum fugientis, quando conſtat de cauſsâ probabili; etiamſi præſumi aliunde poſſit eum non propter hanc cauſam, ſed propter delictum diſceſſiſſe; verbi gratiâ, dicit quis ſe diſceſſiſſe, quia timebat accuſari vel incarcerari; ſi conſtet hæc comminata vel præparata fuiſſe, ſtatur iuramento quod ob eam cauſam diſceſſerit [b]. SEXTVM eſt INDICIVM MINARVM. circa quod nota differre iactantiam à minis. Iactitare ſe dicitur, qui dicit ſe poſſe vltionem ſumere, offendere, delinquere, &c. ſi vellet: minari verò, qui dicit ſe velle facere, ſiue ſe facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt; etiam in aliis rebus. Sit concluſio, *quoad minarum indicium*. quando damnum vel delictum eſt ſubſecutum, communis ſententia eſt, ſiue iactauerit quis ſe, ſiue minatus fuerit, efficax hoc indicium eſſe ad torturam; quando minans vel iactans eſt perſona potens, malæ vitæ, & ſolita minas exſequi [c]; intellige ſi ſit dubium, quis delictum commiſerit, & minator in hoc ipſo delicto ſit malæ famæ [d]. ratio eſt, quia in hoc caſu idem eſt animus iactantis & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præſumitur: in interno tamen foro, puto inter minas & iactantiam diſtinguendum confeſſario, & diligenter quærendum an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe eſt peccatum eius qui iactitauit vel minatus cum deſiderio exſequendi & exſecutus; immo duplex eſt peccatum. Similiter in foro [e] externo idem eſt ſi quis expreſsè vel tacitè ſiue ænigmaticè minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de alâ, &c.) ſed in foro interno in æquiuocâ ſeu obſcurâ locutione ſcrutanda eſt mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ & ſolito exequi; locum habet, quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam ſi accederent alia, tunc ex ſolis minis, & mox ſubſecuto delicto poſſet ſubiici torturæ etiam non ſolitus exſequi [f]. Hæc limitanda, primò ſi offenſus haberet alios etiam inimicos præter minantem; tum enim debet iudex eſſe valdè circumſpectus, & conſiderare an ſufficientes ſint minæ, & an fortè alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidiſſe Paris de Puteo, & ex eo alii [g] 2. limit. quando delictum non eſſet ſubſecutum incontinenti, ſed ex interuallo; hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio; qui conſiderare debet qualitatem perſonarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti cõmittendi. nam ſi ſtatim non habuit, & fecit ſtatim ac eam nactus eſt, interuallum nihil eleuat indicium [h]. Tertiò fallit quod diximus eſſe indicium ſufficiens huiuſmodi minas; ſi ſint ambiguæ, & quæ poſſunt ſignificare vindictam legitimam ſiue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciſcar, ſolues, pœnitebit te, non ſic abibit & talia) [i] quod certè verum eſt, ſi minator ſolitus ſit viâ iuris ſe vlciſci; verùm ſi conſueuit ſe vindicare viâ facti (vt ſolent ſortiarii) in his iudex potiùs debet ſequi ſententiam Parid. de Puteo volentis, etiam tum fore indicium ad torturam [k]. 4. minæ debent fuiſſe ſpecificæ ſeu de eodem quod ſubſecutum fuit delicto. ſic nonnulli poſt Spec. & Dec. quorum doctrina (vt rectè Farinac.) tantum eſt admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliquâ certâ ſpecie, & ſubſequitur delictum planè alterius ſpeciei, quod non continetur ſub ſpecie comminata, neque eſt præparatio ſeu gradus quidam ad illud. (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & ſecutum eſt domus incendium [l].) Sed ſi minæ fuerunt in genere prolatæ (verbi gratia, dolebit tibi caput, faciam ne hîc intres, ne loquaris, &c.) & delictum illâ generali ſignificatione continetur; vel ſi delictum plus nocuit, vel minus quàm

[a] *Farinac. n. 69.*

[b] *Farinac. n. 44. & ſeqq.*

[c] *arg. l. metum C. quod met. cauſ. Farinac. q. 50. n. 7. & 9.*

[d] *rectè Clar. q. 21. n. 37. Peguer. d. deciſ. crim. 17. n. 11.*

[e] *Farinac. n. 8.*

[f] *Menoch. de præſumpt. l. 1. q. 89. n. 62. Farin. n. 11.*

[g] *vide Farin. n. 13.*

[h] *vide Farin. à n. 14.*

[i] *Oſaſc. conſ. 64. n. 55.*

[k] *Farina. n. 22*

[l] *vt bene Natta conſ. 42. n. 2.*

quàm minatum fuit, sed effectus tamen est quid ordinatum ad minas; tũc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, si in quem minæ occidendi prolatæ, inueniatur tantùm vulneratus, vel è contra. quia vulnera nequeunt ad certã mensuram dari. [a]) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ, & quando erant prolatæ animo sedato, & post interuallum à prætensa iniuria; sic, vt queant dici processisse ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ [b]. 6. limit. vt minæ sint absolutæ. Nam si fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam si tu adhuc transieris hac &c.) tunc nihil operantur nisi sufficienter probata conditione in minis apposita [c]. 7. debent minæ apparere, hoc est probari per duos testes efficaciter, quos oportet saltem esse concordes in qualitate minarum, licet discordent in loco & tempore [d]: aliàs si essent omnino singulares, vel esset vnicus tantum testis, minæ non facerent indicium ad torturam, sed tantum ad faciendam inquisitionem generalem sufficerent. 8. [e] ad torturam sufficirent minæ hominis soliti exsequi, cum causa præexistente minarum, vtpote honor læsus, odium, vtilitas aut quid simile: quod si ad consuetudinem exsequendi, & causam, accederent alia adminicula præsumptionum (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum sufficere tales minas censet Farinac. post multos quos allegat [f]; non quidem ad pœnam ordinariam, sed extraordinariam, & pecuniariam non corporalem. quod fateor, quando concurrunt minæ, inimicitiæ, delictum, & consuetudo exsequendi; idque facilius in excepto & occulto difficilisque probationis crimine nostro sortilegii admiserim, quàm in aliis: tamen semper propenderem in sententiam negantium [g] vnquam in vllo crimine licere ex huiusmodi indiciis tantum remotis ad condemnationem procedere.

SECTIO IV.

De aliis indiciis minus vrgentibus & minus certis.

PRimum est, quando quis potuit maleficium impedire & non fecit; si tenebatur non lege tantùm caritatis (qua omnes homines tenentur) sed etiam lege iustitiæ, vt puta ratione officii; tunc puto vrgentem præsumptionem occultæ societatis induci [g]; & talem non prohibentem esse plectendum pœna saltem extraordinaria [h], quando aliqua adhuc adminicula accedunt; intellige primò posse torqueri; &, si post torturam necessaria reliqua adsint, ad condemnationem iuxta dicta paulloantè in fine præcedentis sectionis etiam posse procedi. Quod notandum est procuratoribus, & aduocatis fisci, & similibus officiatis iustitiæ. Sed, si quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto caritatis; tunc non puto istud indicium sufficere ad torturam, si alia nulla coniectura concurrit, maximè si postea non associauit se sic delinquenti [i]. Et hæc limitant D D. quidam in crimine læsæ Maiestatis, quos sequitur Iul. Clar. & non est dubitandum de foro externo: ibi enim non reuelans hoc crimen punitur: sicut & serui qui non defenderunt Dominum occisum [k]. In foro conscientiæ neque hos seruos, neque alios illos, ne in crimine quidem læsæ Maiestatis, putarim ad restitutionem damnorum teneri [l]. Hinc patet indicium & præsumptionem induci contra iudices; qui omittunt vel negligunt maleficos punire ad quod tenentur ratione officii, vt dixi. vt & belli dux ratione militum; & prælatus, subditorum. quæ est communis sententia, *arg. c. qui potest, 23. q. 3. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. decis. 130. num. 67. Plaza epit. delict. cap. 28. num. 30. & 31. Nicol. Moron. de fide treug. & pac. q. 138. nu. 41.* & hi omnes quia iure ad hoc tenebantur, ad restitutionem damnorum ex omissione hac ortorum, parti læsæ tenentur: neq; obstat Cou. & Med. citati: loquuntur enim de iis qui tantũ tenebantur obuiare ex caritate:

---

a *Farinac. à num. 24.*
b *Farinac. n. 27.*
c *Farin. num. 32.*
d *Farinac. à num. 40.*
e *vide nu. 30. 36. & 39.*
f *Franc. Casonus de indi. tract. 7. c. 1. n. 17. Diaz reg. 370. Ant. Gomez. to. 3. c. 12. n. 15. Sarmēt. Episc. Geennens. lib. 1. Select. c. 1.*
g *ca. sicut dignum §. illi etiam de hom. c. qui potest & c. quante de sēt. excommun. c. non in inferēda 23. q. 3. cum sim.*
h *Gandin. tit. de præsumpt. & ind. in dub. n. 24. Menoc. de arb. cas. 355 nu. 7. quos sic interpretor.*
i *sic intelligo sententiam cõmunē, quam seqq. Anto. Gomes. d. l. 3. tit. de homic. n. 4. & in tit. de les. maies. num. 8 Clar. §. fin. q. 87. n. 3. & Farina. q. 51. n. 6.*
k *l. 1. §. sed & in eo D. ad Syllan.*
l *sic bene Clarus supra post Io. Medinam & Conar. ibi citatos.*

quoad seruos domini occisi, aliud est. quia, licet puniantur in foro externo, id fit propter præsumptionem, & ideo in foro conscientiæ non tenentur ad restitutionem.

2. est quando quis patrocinatur sponte maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit; non esse credendum iis, quæ de illis certò narrantur, & ea omnia vana esse & delita, aliaque huiusmodi, sicut fecere Wierus hæreticus, & nostris temporibus quidam Calidius Loseus Theologus, cuius animæ Deus parcat; qui dum viueret fuit eo nomine suspectus insinceræ fidei, & Bruxellæ incarceratus, & Treuiris expulsus; quia libellũ parauerat, & conabatur clanculum Coloniæ (quod hîc interendum duxi, vt, si forte infælix iste partus postumus, cum noxa publica, lucẽ aspexerit; vel scripta exemplaria, vt solent opera tenebrarum, clàm distribuãtur, sibi quisque caueat; ne specie pietatis impietatem hauriat) parauerat inquam, & conabatur libellum edere in hanc sententiam, coactusque fuit abiurare huiusmodi dicta, scriptaque, & meritò. sic enim natura comparatum est, vt quæ quisque lubenter & proterue defendit, ea non fugiat, neque se illis facilè abstineat; à quibus verò se abstinet, ea non multùm laboret, cum inuidia & molestia, tueri. Deinde vt plurimum tales postea deprehenduntur occultæ societatis rei. Estque hæc persuasio diligenter vitanda, cùm omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis, iudicibus. Wierus, si credimus Crespeto *discur. 3. de odio Satanæ* hanc defensionem suscepit, quia ob Magiæ crimen pœnã mortis verebatur. Ex Iaquerii *flagello Fascinariorum* constat, per Edelinum Doctorem Sorbonicũ hoc Diabolum conatum persuadere mortalibus. Iaquerij verba sunt: *non immerito creditur quod dæmones, qui hæresim & sectam abominalem fascinariorum erexerunt, induxerunt assertores ad credendum & pertinaciter asseuerandum; quod ea quæ per maleficos fascinarios fiunt in cultu dæmonum, non sunt nisi illusiones dormientium. hoc autem luce clariùs patet ex processu facto cuidam magistro in Theologia* [*addit Monstreletus p. 3. Chronic. eum fuisse Priorem S. Germani in loco quem vocant Galli* en l'haye; *& ante fuisse monachum ordinis D. Augustini & priùs etiam aliorum ordinũ. vnde hominis inconstantiam facilè notes.*] *Super huiusmodi hæresi & secta deprehenso: qui sponte confessus fuit & detexit, quo modo in cultu dæmonis ipse cum pluribus alijs complicibus realiter & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos vidit & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamq. virginem & crucem. Prædictus autẽ Magister vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini* M. CCCC. LIII. *die duodecima mensis Septemb.* [*Monstreletus vocat Guil. Edelin, & dicit hanc sententiam latã mense Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ: in ceteris conueniunt, de loco, de anno, de confessione, de pœna.*] *in capella Episcopali Ebroicensi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terram prostratus, exhibuit quandam scedulam continentem sua commissa contra fidẽ in dicta hæresi & secta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipsa autem scedula continebat inter cetera, quod quando ipse fuit introductus ad dictam sectam Diabolus asserebat, quod ipse Mag. Guilhelmus bene posset, si vellet, augmentare eiusdẽ dæmonis dominatũ, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo prædicare, quod eiusmodi secta non erat nisi illusio, & quòd hoc prædicaret ad contentandum populum patria, vbi tunc morabatur ipse Magister Guilhelmus. Hunc Mag. Guilhelmum ego qui hæc scribo noui, & frequentissimè vidi antequam esset de hoc crimine suspectus.*] hæc Iaquer. *flagelli hæreticor. fascinar. c. 4.* Nostris temporib. summa ope & vi Doctor Vlaet, vnus ex Principis Electoris Treuirici Consiliariis, hoc idem contendebat; sed ei se fortiter, eruditè conscripta confutatione erroris, Pet. Binsfeldius opposuit, *edita Disputatione ad Confession. Maleficar.* Captus ille Vlaetius, crimen tandem, fraudemq; confessus, vt & Edelinus; flãmis feralibus consumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præsumptione

l. vni.

l. vni. C. de priua. carcerib. & c. error. 84. d. & docent Pet. Loyhetius *libr. 2. de spectris fol. 526.* Ludouicus Richeaumeus noster, *in libr. trium Discursuum*, Iaquerius, Michael. Remig. Bodinus, Cresper. & alii. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam effutire intelligo) vt dignentur has Disquisitiones nostras legere, & in singula inquirere: quæ displicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt, iis, fastu & obstinatione seclusis, assentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligereuè velle; vanitatis, non grauitatis est, inscitiæ non sapientiæ, scurrarum non Iustitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, *Episcopi 26. q. 5.* niti; & verba vrgere, non sententiam; nec ad ipsa quidem verba satis attendere, totamque canonis seriem; sed frustulatim eum discerpere; nec explicationem Theologorum, & Canonistarum doctissimorum admittere; nec iudicium suum communi omnium Europæ Catholicorum sæcularis & Ecclesiastici fori Tribunalium praxi, rerumque iudicatarum auctoritati submittere: sed vnum malle Wierum, aut alterum, te probæ religionis hominem, sequi & cum scandalo audientium publicè ista iactare; quid aliud est, quàm Tribunalia omnia Catholica inscitiæ, iniustitiæ, crudelitatis damnare? quàm maleficis & eorum sceleri habenas permittere ad nocendum? quàm reip. & humano generi toti, & Deo optimo maximo tali conniuētia patrocinioq; teterrimæ apostasiæ, atrocissimam iniuriam inferre? *vide dicta sup. lib. 2. q. 16. & dicenda infra hoc eod. lib. 5. sect. 16. litt. VV. Vbi c. episcopi fusissimè explicabo.*

3. est, cùm sortiarii, vt plurimùm etiam sint hæretici; eos qui scienter defendunt ipsos & errores eorum esse ipsis deteriores, proque sociis habendos a; qui nesciunt esse sortiarios, hi puniendi non sunt, vt tales; nisi sua defensione iudicis officium impediant b. Qui scientes esse sortiarios, non defendunt errorem, sed personam tantum; illi se valdè suspectos reddunt, & contra illos specialiter inquiri potest, & ob defensionem hanc sunt puniendi c: vt & aduocati & notarii; illi, si scienter & sponte in iudicio patrocinantur, venia non petita, vel ad hoc à iudice non deputati; hi, si instrumenta scienter illis confecerint. Quod si iudices, vel Domini eos in suis iurisdictionibus, aut terris defenderint; primò sunt excommunicandi, & post pertinaciam officiis, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi d, vt regiis Hispaniæ & Siciliæ constitutionibus iustissimè cauetur. fallit hæc 3. regula, quando sortiarii non sunt hæretici.

4. Quod de defensoribus dictum, idem de fautoribus obtinet; qui verbis, factis, consilio, vel pecunia eos iuuant e.

5. Maiorem etiam præsumptionem de se præbent occultatores siue receptatores eorum f; si scienter hoc fecerint g, vel non vi coacti. Quod, si contra occultatorem occurrat alia præterea præsumptio, cogitur ipse vim vel ignorantiam probare; vt si sit amicus h, vel consanguineus: neque hic cognatio excusat à pœna in totum i, sed tamen causa est lenioris multò punitionis; maximè si sit valdè arcta necessitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum k. Hæc quoque locum tantùm habent, quando maleficium est iunctum cum hæresi.

6. Tenentur omnes, si maleficium sit coniunctum cum hæresi, maleficium denunciare (quod extra confessionem cognouerint) & iudicibus indicare l: &, qui hoc non faceret meritò præsumitur socius, argumento fautorum ac receptatorū. Sed quæritur V. *debeat hoc casu præmitti correctio fraterna?* si constaret maleficium non esse coniunctum cum hæresi, nemo dubitat esse correctionis fraternæ seruandum ordinem: sed quia hoc est de planè rarò contingentibus, quoad striges & sortiarias & veros magos dæmoniacos; ideò quoad hos, omnino censeo hac in re idem dicendum quod de hæreticis, de qui-

a c. qui alior. 24. q. 3. c. qui consentit. 11. q. 3.
b c. accusatus. §. vlt. de hære. in 6.
c c. excommunicamus. §. credentes. de hære. Brunus li. 5. de heret. ca. 15. Simanc. in pract. tit. 14.
d ca. si aduersus. de heret.
e 2. paral. 19. v. 1. Turrecrema. Sum. de Eccles. 2. p. li. 4. c. 21.
f l. 1. & 2. de receptat.
g Bart. in d. l. 1. text. in l. 1. C. de receptat.
h c. cum oporteat de accusat. l. si vicinis C. de nup.
i ca. legi. 23. q. 8. c. infidelis 28. q. 1.
k l. vlt. de recept. cum sim.
l Deut. 13. & 17. Plato. libr. 10. de legibus D. Leo homi. 4. de collect. & homil. 4. de iein. D. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 33. a. 7.

de quibus DD. sollicitè disputarunt [a]. *Inprimis*, si hæreticus est dogmatista, protinùs debet iudicibus deferri, vt cautum lege diuina *Deuteron. cap. 13. & 17.* ratio. quia nulla moraliter spes suppetit tales admonitione corrigendos: & iuxta D. Paullum; *mali homines & seductores proficient in peius errantes & in errorem mittentes.* (2. Tim. 3.) vnde consequitur quotiescumque probabiliter constat non redituros admonitione ad sanam mentem, statim denunciandos [b]. quia periculum est, ne sermo eorum vt cancer serpat. quare commune bonum præferendum est vnius priuatæ famæ: & cùm talis iudicio suo plusquàm iudicio Ecclesiæ tribuat, stultum sit sperare quod priuati hominis admonitionem auscultaturus & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos constat malitia errare; nam hi solent esse pertinaces. huiusmodi ergo tenetur quisq; sub mortali deferre. *Secundò* si constat aliquem ex ignorantia errare, & certum sit moraliter, siue firmiter creditur post admonitionem emendandus, & correctio profutura; tunc præmittenda est admonitio fraterna [c]. *Tertiò*, si dubium sit vtrū correctio profutura necne, & vtrum ex malitia an ex ignorantia peccet; hoc est si dubitetur probabiliter de eius pertinacia; tunc res est dubia. quidam censent rūc priùs legitimè admonendum [d], quàm denunciandum: & legitimè admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicii, & eruditionis; ita vt teneatur illi credere. nam non est dicendus admonitioné contemsisse, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. hæc sententia est valdè æqua. Reip. tamen videtur vtilior sententia cōtraria, nempe hoc casu deferendum Ecclesiæ [e], argumenta pro sententia hac sunt. tum quia in re dubia non est resp. Christiana in discrimen adducenda, semper enim subest periculum moræ & subuersionis aliorum: & lege naturæ bonum commune particulari præponendum, tum quia si reus ille non erat bonæ famæ, parùm refert eam iustè lædi: si vero erat, hoc ipso magis nocere reip. potuisset, cuius bonum prę̄ferendum eius existimationi. tum quia vel errabat ex mera malitia, & tunc iustissimè delatus fuit; aut errabat ignorantia, & tunc iudices vel eum non comprehendent, vel comprehensum absoluent, & vtroq; casu salua erit ei⁹ fama. Ex his infero *in Magia crimine* (*quia lamiæ semper sunt valdè pertinaces, & vix fieri potest vt ex ignorantia peccēt; & semper mora est damnosa aliis) *ideo semper sub Mortali vnumquemq. teneri confestim eas denunciare, etiamsi cum hæresi non sit coniunctum earum crimen: & ideo qui non reuelant hoc crimen, extra confess. sacramentalem acceptum, indicium contra se, saltem ad inquisitionē ēt specialem prabere*, q̄ miror DD. non obseruasse. Opinor omisisse quia cōprehendebāt sub crimine hæresis, vt Sancta Inquisitio facit in Hispania. Deinde sagæ reuelandæ sunt, quia delictū earum non censetur cōmissum, sed cōmittendū; & damna impendent proximo, & reip. ideò in cōscientia quis non potest tacere: hoc enim in genere Doctores communiter de conscientiæ foro recipiunt in quouis crimine committendo [f]; Peccabit ergo hoc non faciens, sed contra charitatem, non contra iustitiam, idque omittendo non committendo: ideò non tenebitur ad restitutionem, ad damna & interesse partis g, nisi sit talis qui ex iuris præscripto reuelare tenebatur [h].

7. indicium sumitur ex mendacio rei, quod semper sufficit ad inquirendum; non verò sufficit ad torturam, nisi sit adiutum aliis præsumptionibus [i]. Intellige mendacium facere indicium, si concurrant sequentia, nempe si fit circa qualitates & circumstantias substantiales siue proximas delicti (vt circa tempus vel locum delicti) non circa remotas, (vt locum originis rei;) & circa ea, quæ, si verè dixisset, reo præiudicassent in hac causa; & reus non habet pro se vllum indicium innocentiæ, vtputa vnum testem, bonam famam, vel quid simile; & mendacium euidenter est probatum.

a *Bernardinus Arenalus lib. de fratern. correct. concl. 6. propos. 6. Alf. à Castro libr. 2. de iust. hæret. punit. cap. 25. Sotus lib. de rat. teg. secre. memb. 2. q. 4. & lib. 5. de iust. & iu. q. 5. a. 1. Can. libr. 12. de loc. Theolog. c. 9. Dom. Banez. 1. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simanc. supra cap. 23.*

b *est communis sententia citatorum & prætereà DD. in 4. d. 19.*

c *est Durandi d. d. 19. & citatorum communis.*

d *Bann. supra*

e *sic post Arenal. & Sot. (quos citat) Simanc. nu. 12.*

*NOTA.

f *fusè Petr. Plaza Epit. delict. c. 22. nu. 17. Ant. Gomez d. tom. 3. tit. de homic. nu. 4. & tit. de læs. maiestat. n. 9. Menoch. supra cas. 355. num. 2.*

g *post Med. & Couarru. bene Clarus d. q. 87. & Farina. supra num. 25.*

h *Sot. quem refert & sequitur Meno. supra n. 3. & melius laquens Petr. Nauarra de restit. l. 2. c. 2. n. 11. & 17.*

i *post innu. fere Farinac. q. 52. nu. 6. & 8.*

8. est

8. eſt rei variatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates & circumſt. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediatè rei defenſionem reſpiciunt. Reus variat, qui modò dicit vnum, modò aliud: hæc variatio facit indicium ad torturam, cùm emanat ante torturam in examine; & ad vlteriorem torturã, cùm contingit in tortura; & ad nouam, quando poſt præcedentem contingit [a]; dummodo præcedens tortura facta ſit ex indiciis legitimis; & dummodo præcedentia indicia non ſint ſatis per torturam expurgata; nam ſi forent expurgata ſufficienter, non poſſet ampliùs interrogari ſuper delicto [b]. non noceret etiam variatio ſi nata eſſet ex obliuione, vel alia cauſa probabili, verbi gratia, ſi ſe corrigendo reus variaſſet: his enim cauſſis deeſt doli omnis ſuſpicio [c].

9. eſt vacillatio & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel ſudans præ anguſtia timoris; & notarius illud indicium ſcripſit: tunc volunt hoc eſſe idoneum indicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alii. fundamentum huius ſententiæ eſt, quia oculus & vultus ſolent eſſe animi indices, vt ex ſacris litteris & prophanis ſcriptoribus probat Simancas [d]: ſed adhuc exiſtimo iſtud indicium non eſſe ſufficiens cum variatione, quia nimis eſt fallax & dubium, & debile. quia multis hoc contingit, dumtaxat ſollicitis de proprio honore, & metuentibus potentiam aduerſariorum, aut iudicum aſperitatem, quamuis innocentiſſimi ſint; adeò, vt plerumque neſciant præ perturbatione, quid dicant, vt benè Nouel. Paris, & alii apud Farinac. [e].

10. Si cum inſtrumento magicæ noxæ viſus eſſet de loco exire fugiens, pallenſq́; , in quo loco inuentus eſt aliquis læſus vel res maleficiata: hoc indicium omnino puto eſſe propinquũ & ſufficiens ad torturam per ſe ſolum, vt in ſimili fatentur omnes de exeunte timido & pallido cũ gladio cruẽto ex domo vbi occiſus inuentus [f]; immò cõmuniorem & veriorẽ ſententiam eſſe volunt [g] hoc ſufficere ad condemnationẽ, maximè ſi alia accedant indicia [h]. Sed quicquid hi dicant, ego ſequor Gandin. Boer. & Ioan. And. contrariũ volentes [i]: nempe nec ſic quidem eſſe ſufficiens indiciũ ad condemnationem. Miror autẽ Farinac. fateri hoc non eſſe verum de domo habente duo oſtia, & tamen putare verum de via publica vel agro; cuius haud dubiè plures ſunt loci egrediendi & ingrediendi [k]. Faciliùs .a admiſerim ſententiam illam communem in pœna dumtaxat pecuniaria, non verò in ordinaria, vel extraordinariâ corporali: nihilominùs etiam quoad pecuniariam, quia Farinacius [l], cum Claro, fatetur iudicem non teneri eam infligere ſed tantum poſſe ſi velit; ſemper ſim auctor, ex hoc indicio ne procedat ad vllam condemnationem.

11. eſt conuerſatio cum malis hominibus infamatis de eodem delicti genere, eaque ſtricta & continua: ſed hoc indicium eſt valdè generale & remotum, tendens potiùs ad diffamationem, quàm vt per ſe ſit indicium. egimus de illo præced. ſectione.

12. ſi commiſſo maleficio quis confeſtim veniat ad curiam. vt ſollicitet inquiri & procedi de auctore criminis, cum hoc ad eum non pertineat ſollicitare. hæc enim ingeſtio & ſedulitas ſuſpectum facit: & ſæpè exemplis hoc deprehenſium [m], ſed hoc etiam eſt leue, & debet bonis præſumptionibus aliis roborari vt ſufficiat ad torturam. Quod multò magis tenendum de illo, qui ſpontè cùm non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet ſuſpicionem contra ſe taciturnitate ſua [n].

T 13. ſi inuentus fuerit veneficio occiſus vel læſus aliquis in hoſpitio ſeu domo, poſſet eſſe indicium contra hoſpitem ſeu dominum domus: argumento eorum

[a] Angel. de malef. in ver. fama publica 105. & eſt Marſil. Bart. & aliorum cõmu. vide Farin. nu. 25. 31. & 36.

[b] Cephal. conſ. 164. lib. 2. Perſonal. de indi. & tortur. nu. 86.

[c] Farin. n. 33

[d] de hæret. q. 65. num. 31. & ſeq. & Binsfeld. indic. 20.

[e] Nouel. reg. 143. Paris de Put. de tortura. c. 5. n. 7. Farinac. ſupra n. 48. Clarus q. 21. n. 38.

[f] vide Fari. n. 50. & 55. cum ſeqq.

[g] Farin. & alii n. 52. & 54.

[h] idem nu. 61.

[i] vide Farin. n. 53. & 60.

[k] confer. n. 55. cum num. 64.

[l] num. 68.

[m] narrant Marſil. in pract. crimin. n. 150. §. diligẽter. Nouel. in pract. crim. poſt prin. nu. 110. Carrer. tract. de indic. §. 15. indic. Ant. Gomez p. 3. c. 13. n. 14.

[n] vide Farin. à num. 94.

to eorum quæ censent doctores de inuento mortuo in domo alicuius. nam delictum in domo factum, præsumitur factum per existentes in domo a: qui poterunt torqueri tanquam testes, si non probatur eos in domo tum non fuisse; idque nullo alio indicio concurrente; tanquam rei principales autem, aliis præsumptionibus concurrentibus: intellige nisi sint bonæ vitæ ac famæ. tunc enim non poterunt torturæ subiici vt rei principales, nisi si tacuerint & cælauerint mortuum, vel nisi constet homicidium non potuisse committi ab aliis, quàm in domo existentibus: hoc autem difficulter porest constare, & in eo facilè iudex potest labi (vt patet exemplo pulcro quod narrat Farinac. *nu. 111.*) quare non facilè hoc credendum iudici, nisi sint personæ viles & de crimine simili suspectæ. *vide Farinac. à num. 98. vsque ad num. 119.* qui *num. 120.* benè addit hoc indicium nunquam sufficere ad condemnationem.

a Paris supra c. 3. n. 14. Nouel. supra nu. 102. & 108. Foller. in practic. crim. & ubi.

14. adhuc leuius indicium est, si mortuus reperitur in via prope domum alicuius; eadem enim tunc suspicio est de domino & inquilinis domus illius: hoc sufficit ad torturam, si sit repertus valdè contiguus domui, & dominus vel domestici habuerunt inimicitiam cum defuncto, vel aliàs sint malæ famæ in similibus, vel si concurrant aliæ præsumptiones fortes. *Farinac. à num. 120.* Sic memini processum Madriti anno 1573. contra quandam famosam meretricem propè cuius domum repertus asininus pullus excerebratus; quæ confessa in tormentis se vsam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium missa.

15. est indicium viciniæ, quia in prędictis casibus etiam est præsumptio contra vicinos; quæ idem operatur quod præcedens, & etiam eliditur; si vicini sint bonæ famæ, vel mortuus extra viciniam habebat inimicos, à quibus potuit occidi. *Farinac. à num. 127.*

16. si quis tempore maleficii, vel incontinenti post, inueniatur in loco delicti, vel loco propinqno valdè; & quasi contiguo cum armis seu instrumentis maleficii; tunc etiam si alias fuisset bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & instrumentum) posset subiici torturæ, sine aliis adminiculis: quia tũc est indicium valdè propinquum; si verò sit inuentus sine instrumentis tunc ad torturam necesse est concurrant aliæ præsumptiones. *vide Farinac. à nu. 133.*

17. est quando quis frequenrat locum vel viam vbi maleficium commissum, vel visus est immediatè ante in illo loco vel via ambulare: tunc si iste malæ famæ in similibus, poterit statim subdi torturæ; si sit bonæ famæ, non nisi accedentibus aliis præiudiciis. Intellige de eo qui alias non erat solitus locum vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iustam causam illac transeundi, vt quia volebat accedere domum suam, Ecclesiam, vel quid aliud *Farinac. à num. 138.*

18. desumitur ex illo Cassii, CVI BONO. non pręsumitur deliquisse, qui causam habuit delinquendi grauem, & deliberatam, non subitam tantùm vel leuem: & sufficit hanc causam fuisse existimatam talem à reo, maximè si sit pronus in illam causam (vt in amorem vel odium) & dummodò appareat alium neminem hanc causam habuisse; & hęc causa sit in specie iudicialiter probata: neque hæc omnia sufficient ad torturam, nisi mala fama aut aliud indicium accesserit. *Farinac. num. 144. cum seqq. ex Casono optimè de hoc loquente, lib. de Indic. tract. 2. c. 1. & cap. 3.*

19. Acclamatio aut vociferatio in domo iniuriam patientium, & tum fugiens seu exiens ex domo visus; nam tunc quasi duo concurrunt indicia, quorum prius indicat delictum, posterius delinquentem, & vnum iuuatur ab alio, vt sufficiat ad torturam; est indicium remotum, & per duos testes legitimè probandum. *Farinac. à num. 157.*

20. Ex communi opinione Doctorum & Iudicum, si cadauer positum coram

V

coram reo sanguinem emittere inciperet vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex naribus; hoc indicium quidam magni faciunt, & de eius causa alias à me disputatum hoc eodem opere [a]. Ego istud indicium nunquam existimarem sufficere ad torturam, quicquid graues, D D. quidam in contrarium dixerint [b]. Moueor quia verè est indicium remotum, & quasi prodigiosum; de cuius causa non constat, & incertissimum, quod nullo iure vel causâ iuridicè probata nobis constat, & tortura maximi est præiudicii. quare nisi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel simile adminiculum, nunquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedendum, affirmauit *Farinac. num. 156. post Ant. Gomez fusè & prudenter hoc discutientem d. tom. 3. c. 13. à num. 15. & Marsil. in pract. §. diligenter num. 181. Mascard. & alios.*

21. sumunt quidam ex mala physiognomiâ & malo nomine, item si occulos in terram defigant: de malo nomine, est sententia Marsilii, Bruni & multorum [c]; sed hæc meo iudicio prorsùs est inanis præsumptio, quando nomen impositum puero à parentibus; si impositum viro aut adolescenti à motibus, vt solent malefici nomina inuicem mutare, tūc haberem pro idoneo indicio ad probandum esse malum hominem in genere; non verò ad probandū speciale delictum aliquod, nisi ipsum nomē delictum illud significaret, sed tamē ad torturam solum hoc non sufficeret. Quoad oculorum in terrā defixionem; hoc leuius adhuc est. potest enim ex pudore oriri: nec est proprium vnius in specie delicti, ac ne in genere quidem delicti sufficiens argumentum. Vt nec physiognomia mala: quare de his omnib. indiciis prudenti iudici parum curandum est, quod non aduerterunt duo I. C. hęretici, his nimium tribuentes [d], vt fortassis etiam Martin. de Arles. nec obstat quod directorium inquisitorum, *in 3. p. in c. de signis exterior. per quæ Nicromantici heretici dignoscuntur & magi hæreticantes*; scribit, eos communiùs habere toruum visum & obliquum, ex visione, & apparitione, & collocutione malorum spirituum: non enim illic ponit indicia sola ad torturam, sed etiam generalia quædam ad dignoscendum personas, in quas formanda inquisitio; & hæc ponit tantùm, vt præambula quædam indicia ipsorum indiciorum ad torturam.

22. æquè leue indicium est, si quis natus sit ex mala patria & in qua multi tales criminosi: hinc enim nimis generalē suspicionem gigni patet, vt opt. docet Simancas [e]. idem censeo de parentibus, quanquam sit indicium nonnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quàm à patria; & faueat suspicioni experientia, maximè quando mater est malefica, & magis adhuc si etiam auia fuit. hoc, vt certum admisere Godel. & Bodin. [f] sed hoc etiam indicium, vt incertum reiiciunt, nisi iuuetur vehementibus præsumptionibus aliis, Catholici & prudentiores scriptores [g]: magis vrgeret hac in re cōuersatio & educatio cum tam malis parentibus, ad quam reduco præcedentem suspicionem: puto enim, si à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni suspicionem ad inquirendum, quando non est bonæ famæ reus: si aliud indicium præterea accedat, posse torqueri.

23. Si quis inimicorum obiectione, vel amicorum admonitione insimulatus taceat, & quasi contemnat silentioque eludat, quidam putant idoneum indicium; quos citat Binsfeld. [h]. sed meritò eos non sequitur, est enim leue & incertum indicium, indigens adminiculo aliorum, etiam ad specialem inquisitionem.

24. si quis consueuerit scelerata iuramenta, vel blasphemias, vel obscænissima verba proferre, aut dæmonem sæpe nominare, seq; aliosq; illi frequēter deuouere; verbi gratia, do te dæmoni, auferat te diabolus &c. immò si quis alia grauissima scelera specie differentia à Sortilegio committat; eum sortile-

[a] lib. 1. q. 4. c. 3. vers. sexto cadauer.

[b] post Ang. & Parid. Bocrii decis. 166. Blāchus de indic. ad l. fi. D. de quæst. nu. 408. Carrer. tract. de indic. Indicio 27. n. 2. Nouell. reg. 184. Menoch. de arbit. cas. 270. num. 16. & de præsum. l. 1. q. 89. num. 128. & alii.

[c] vide Menoc. de præsumpt. lib. 1. q. 89. nu. 130. & Farinac. à n. 165.

[d] Bodin. in dæmonom. & Godelm. l. 3. c. 3. Martin. de Arles de superstit. ann. 100.

[e] Instit. Cathol. c. 50. nu 8. & 9.

[f] d. c. 3. Bodin. lib. vlt. c. 4.

[g] Cyrillus in sum. crimin. rub. 29. de q. §. 4. nu. 1. & 2. Simanc. supra d. c. 50. nu. 10 & 11. Farinac. q. 47. nu. 279. Binsfeld. indic. 16.

[h] indic. 10.

X

gii suspectum censet Binsfeld. *indic. 11.* eo quod graues scriptores tradant huiusmodi suspectos esse de hæresi a. Sed obserua hoc indicium ad malam famam reduci, & dumtaxat solùm sufficere ad inquirendum, ad torquendum non; nisi præsumptiones aliæ adminiculentur,

a vt post Carrer. & Siman. Menoch. libr. 5. de præsump. præs. 6. & li. 1. q. 10. Castro li. 1. de iusta hæret. punit. c. 10.

25. si dum torquentur, nullas emittant lacrymas. nam censent DD. quidam eas flere non posse, si velint, & ideò hoc indiciũ ponunt Sprenger. Grill. Bodin. Sed hoc meritò alii b inane & friuolum signũ reputant; nam si loquuntur de lacrymis ex pœnitentia vel deuotione, illæ non sunt spontaneæ, sed à Deo cui lubet dantur: si de lacrymis propter sensum doloris, fieri potest vt sit talis quarumdam constitutio corporis. noui pueros, quos citiùs flagris discidisses, quam vel vnam lacrymulam excussisses: è contra Picardorum hæreticorum genus in Bohemiâ, quod *Flentes* vocant, aiunt vbertim flere quandocumq; lubet. An ergo hi nequeunt esse striges?

b Godelman. & Binsfeld.

26. si vagæ sint, sæpe habitationem & domicilium mutantes: maximè post diffamationem, vel complices captos c: hoc indicium est bonum indicium, sed commune omnibus criminosis. vim habet ad torturam, quando alia accedunt indicia: fallit si sit bonæ famæ, quia hæc illud purgat: item si migrandi iustam causam probet.

c Binsfeld. indic. 18.

27. Si singularitatem quandam præseferant in pietatis vel religiositatis ostentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitum &c. sic Binsfeld. d vt verum tamen fatear, hoc indicium valdè lubricum & leue est. hypocrisim potiùs probans; sortilegium verò, non nisi remotissimè.

d indic. 17.

28. quidam sagas volunt dignoscere ex eradicatione chrismatis in fronte; alii ex stigmate impresso: sed vtrumque meritò improbat Binsfeldius e; nam quoad eradicationem illam, ridiculum hoc est. chrisma enim nihil visibile vel sensibile relinquit in vertice vncti. quoad stigma non omnibus illud inurit, sed iis tantum quibus diffidit eos constantes fore, vt iam alii obseruatunt f; præcipuis non inurit: aliquando etiam delet cum capti sunt; & quando non delet, id relinquit, vt hanc superstitionem iudicum foueat, & sic nonnunquam innocentes plectantur. nec enim facilè verum signum dignoscas à macula, vel næuo, vel clauo, vel impetigine naturali. tum quia non eadem est forma signi: aliquando est simile leporis vestigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ, vel catello, vel gliri, tum quia non idem locus, in virorum enim corpore sæpe visitur sub palpebris, sub labiis, sub axillis in humeris, in sede ima: feminis, etiam, in mammis, vel muliebribus locis. tum etiam quia non omnium stigma est insensibile, vt docet experientia. Et si aduertant se pungi, fingere dolorem possent, etiam quem non sentiant. Quamobrem Michaelius *Pneumalog. schol 5.* monet Iudices cùm acu vel pugiunculo iubent stigma pungi, id tam cautè fieri debere, vt striges non aduertant. solere enim illas cùm aduertẽte fingere, se vehementer stimulatione hac cruciari. Plerumq; etiam aliis ex causis sunt cicatricosæ. quia sic in suos non raro dæmon sæuit, vt os totum lacerum ac dilaniatum relinquat, & perpetua inhæreant vestigia, vt de Rosa Gerardina restatur Remigius *cap. 13.* Quamquam ex his ipsis cicatricibus aliud rursùs, sed incertum nascitur indicium.

e indicio 14.

f Danaus, Bodin. Godelm.

29. Longè certius indicium est, sequens; in Hallo villa Diœcesis Traiectensis. fœmina quædam misera, die quadam pedes suos pelui imponens, & extra illam retrorsum saltans, sic ait: hic salto de potestate Dei, in potestatem Diaboli: quam Diabolus mox rapiens, & in aëra sustollens, multis qui aderant in villa, siue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum transtulit, ita vt vsq; in hodiernum diem nusquam compareat. *sic Cæsar. lib. 11. cap. 60. & praceden-*

præcedenti capite apertè indicauit hanc magicis artibus institisse. Sanè huiusmodi dictum factumúe, indicium vrgentissimum & proximum putarim. Hęc de indiciis. quædam addamus de denunciatione.

SECTIO V.

De denuncitatione & testibus.

QVid opetetur denunciatio siue testimonium complicis ostensum luculenter *Sect. 3.* Nunc tantũ addenda breuiter quædã dę denunciatione & testimonio aliorum. qui teneantur denunciare, & testari, iam vidimus. *Sect. superiore.* Nunc addo ptaxi receptum; per regulam, quâ leges dicuntur spectare ea quæ frequentiùs contingunt; vt quæ in hæresis crimine testimonia probationesque recipiuntur, eadem locum habeant in crimine Lamiarum. ratio, quia Lamiæ semper suspectæ sunt de hæresi, & ratò hæc suspicio fallit a. sempet enim earum facta ferè sapiunt hæresim manifestam.

2. receptio testium debet ab ipsismet iudicibus seu inquisitoribus fieri; nec est deleganda, nisi magna ex causa, & prudenti ac ptobo viro b. recipi possunt etiam ante litis contestationem c, & etiam ratificatio testimoniorum fieri poterit extra tempus præstitutum ad probandum d, si iusta & probabilis aliqua causa id exegerit; semper autem erit ratihabitio testium adhibenda, etiam si reus se habere illos pro ratificatis profiteretur. Publicatio quoque testimoniorum reo præbenda est, vt contra queat excipete; nomina testium verò non sunt in hoc crimine simul publicanda, quia periculum ferè euidens hinc imminet variis ex causis testi, & negotia fidei sic retardarentur, metu petculsis testibus [e]: consultum tamen, vt (quod fit in Hispania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & testes suspectos in genere, quibus credi nollet, & quare? confrontatione ergo testium & rei in hac materia non vtendum, nisi magna ex causa, & omni petlculo cessante [f]; vt cessat quando complices deposuerunt. Et possunt testes super iisdem articulis etiam prorsùs contrariis, facta iam publicatione, audiri. *post multos Siman. supra num. 3.*

3. possunt in hac causa à iudicibus, maximè Ecclesiasticis (vt sunt inquisitores) quælibet personæ egregiæ, etiam quilibet consanguinei, compelli vt se coram ipsis sistant, & testimonium perhibeant, quod fidei fauore receptum g. Vt autem in hoc crimine illustres coguntur, sic etiam infames aliàs personæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & similes; non vt plena eis fides, sicut aliis non famosis, sed quanta prudenti iudici videbitur, circumstantiis consideratis, præbeatur [h]. valet etiam testimonium auriti testis, qui se ex ipsomet reo dicit audiuisse [i], non qui ex aliis. sic intelligendus D. Chrysostom. *homil. 30. in Genes.* cùm negat ex auditu iudicandum. nec exceptio in hac causa contra testes admittitut, nisi quæ testem penitùs refellat, vt capitalis inimicitia, coniuratio, subornatio: ceteræ tantùm eleuant fidem, non tollunt. Sed isti testes inhabiles, infames, & non integri, tum demum admittendi, quando alii haberi nequeunt, vt in crimine isto ex natura rei & actus vt plurimùm contingit k. Coactio autem illa fieri potest, non per incarcerationem (etsi quidam iudices hoc perperam faciant,) sed exacto iureiurando se testimonium dictutos; item per excommunicationem; denique indicta mulcta, & capitis pignoribus *l. si quando C. de testibus cap. 1. 2. & vlt. de testibus cog. Fran. Viuius in comm. opin. verbo testis citatus.* Et cogi potest etiam qui iurauit se non reuelaturum. *c. intimauit. de testib. & d. c. vlt. Viuius lib. 2. verb. confessionem.*

4. Quantumuis multiplicentur depositiones personarum infamium & compli-

a plura Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. cap. 12. & Siman. in prax. tit. XI. Spreng. Silu. Spinaus. Iaqueri & alii.

b hodie contrarium in praxi obtinere scio, vide Gail. lib. 1. obseru. 96. n. 10. bene post alios Simanc. tit. 35. nu. 7. ex quo deinceps addemus & alia.

c ca. quoniam frequenter §. sunt & alii, vt lit. nõ contest.

d c. vlt. de hæret. in 6. DD. in d. c. quoniam frequ. & c. 2. de test.

e sic statuit Innoc. 6. vide Di rect. inquis. fol. 52.

f Simanc. supra num. 17.

g glos. ca. 1. de test. cog. Rom. notab. 401. Ias. in l. ad egregias. D. de iureiu. Aimo. consil. 220.

h c. in fidei. & ibi DD. de hæret. in 6. Gondisalu. de hæret. q. 13. Corras. lib. 5. miscel. cap. 20.

i Siman. bene supra n. 20. & 21. & seq.

k post plurim. Ant. Gabr. li. 1. comm. concl. rub. de test. cõclus. 7. vid. optime loquentẽ Binsf. p. de cõfess. malef. tertia edit. à fol. 320.

complicum, non est procedendum iudici ex his solis ad condemnationem, scio contrarium communius teneri & in praxi obtinere [a]; saltem, vt pœna puniatur extraordinaria. argumentum eorum est, non lex aliqua aut ratio vrgens, sed generale brocardicum; ex multiplicatis indiciis debilibus resultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valdè debile est, nec in rigore verum. nunquam enim quæ natura sua sunt dubia, possunt rem facere indubitatam; sicut nec multa venialia peccata vnum mortale; nec multa ægra vnum sanum, nec multa non alba vnum album, nec multa tepida vnum calidū &c. quando res non sunt subordinatæ ad vnum finem natura sua, sicut vna depositio natura sua non subordinatur alteri. Deinde totum illud, nihil fundamenti habet, nisi præsumptionem. Prętetea quis neget; quamuis rarum id sit, fieri tamen nonnunquam posse, vt vno casu plura concurrant indicia ad crimen non verum, quàm ad verum? Esto sit probatio criminis admodum laboriosa. progrediatur hoc ergo ad torturam: si ad necem insontis extendis; nonne durus & sæuus meritò dicare? sit crimen atrox natura: quid tū, si reuera non cōmisit? sic aliqui noxii elabentur. præstat decem elabi, quam vnum innoxium condemnari: si tortus fuit innoxius, potest ei solatii aliquid impendi: si damnatus & necatus, quod tu mortuo præbeas cataplasma? Deniq; ratum illud & receptum, etsi ad torquendum minora probationū adminicula sufficiant; ad damnandū necessaria esse luce meridiana clariora. nonne hoc illi ipsi fatetur DD. quibus Bodinus & alii contra sentientes sententiam suam confirmant? *Marsil. pract. crim. §. d. ligenter. n. 3. Chassaneus sup. Consu. Burg. rub. 1. §. 5. n. 123. Ant. Gabriel. d. conc. 7. nu 7. Iul. Clar. q. 21. num. 9. vbi hoc confirmat arrestis Burdegalens. & Parisiensib. Blanch de indic. num. 384. Monticella reg. crim. 4. n. 6. Osascus cons. 65. lib. 1. Farinacius q. 43. n. 39. 62. & 73.* Quos omnino hac in re puro iudici sequendos.

5. Si testes isti complices, postquam aliquem, in tortura & concurrentibus ceteris necessariis, denunciarunt, & confessionem denominationemque hanc ratam habuerunt, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante sententiam: postea post sententiam, in loco supplicii, morte instante, innocentiam denominatorum à se protestati iudici populoque fuerint; vel ipsis denunciatis coram omnibus dixerint, se illos habere pro probis & inculpatis: sententia receptior est, iudici parùm curandam esse huiusmodi palinodiam. tum quia rarò sub mortem æquè sibi mente constant, vt ante illud tempus, quando confessio ratificatur. tum quia solent importunitate eorum qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ salute, vehementer rei sollicitari, & perturbari in extremo illo vitæ puncto. tum quia hæc recantatio non est facta adhibitis solemnitatibus, quæ adfuete primæ confessioni, ideò præualet prior. tum quia ista est extraiudicialis, prior iudicialis. Confessio quidem non perseuerans habetur pro nulla; sed demum, quando reuocatur ante sententiam latam, non postea. Moriens præsumitur memor salutis; quando est animo imperturbato, & sibi benè præsens: nec tamen omnes morituri, maximè fortiatii, sunt Sancti. quare hæc pręsumptio leuior est, quàm qua nititur prior confessio. his argumentis hoc tenuere nonnulli [b]. qui verò in terminis contrarium scripserit scio nullum. Confirmant, qui docent rectissimè, dictum morientis non esse idoneum testimonium, vt alius torturæ subiiciatur, nec in homicidio [c] nec in iudice dicente se tulisse falsam sententiam [d], nec in furti crimine [e]; nec in aliis vllis [f], ex communi & in praxi recepta sententia. Cauendum ergo iudici, ne post denominationem factam, & lara iam sententia vnquam permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, nisi vt reum molestent, frustra quidem, si is non reuocet: si reuocet, dānosum id futurum, quia gignitur præiudicium non exiguum

a *vid. Binsfel. ad hoc fusè allegantē mēb. 2. conc. 7. fol. 356. & adde Anto. Gomes. tom. 3. c. 12. n. 18. Aymon. consil. 178. Decian. cons. 18. lib. 1. Ludo. Peguer. decis. crimin. 17. n. 44. vide supra sect. 3. litt. L. vbi doctum quib. concurrentibus valeant ad torturam.*

b *Godelm. l. 3. c. 9. n. 25. Binsfeld. supra fol. 309.*

c *l. si quis in graui §. si quis moriens ad Syllan.*

d *Bart. & al. add. §. si quis moriens.*

e *Hippol. Marsil. in pra. §. restat in prin.*

f *Ant. Gomes. supra c. 13. nu. 17. Iul. Clar. d. q. 21. num. 17.*

um iudicio, quod Sacrosanctum & indubitatum esse deceret; & ipsi quoque reo, qui falsum dixisse, vel falsitati consensisse sese in iudicio, vbi veritas dicenda, fatetur.

6. Quando malefici isti complices suos produnt, & postea ex interuallo variant; idem seruandum, quod in causa hæresis solet seruari. est enim eadem ratio huius criminis, & eadem praxis [a]. In hæresi res non est certa. nam sunt qui censeant standum illi testimonio quo hæresis reuelatur; & ideò si primo testimonio hæresis reuelatur, standum primo; si posteriore reuelatur, standum posteriori; etiamsi alterum iuramento foret confirmatum. ratio est, fauor fidei & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Christianæ religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quis præsumatur hæreticus quantum ad condemnationem pœnitentiæ in foro Ecclesiæ imponendæ, pro vtilitate animæ [b]. In primis obseruo forum Ecclesiæ duplex esse, vnum publicum, vt est inquisitorum: aliud priuatum & secretum, vt est pœnitentiariorum seu confessorum. quoad secundum facilè admiserim hanc sententiam tot DD. nullum enim hæc præsumptio damnum, immò & commodum adfert pœnitenti. Quoad prius forum; quia res est maximi præiudicii, & solent inquisitores vel brachio sæculari tradere, vel alia etiam corporis afflictiua pœna, cum publica ignominia, reum afficere; valdè hæsitare me fateor. Sanè nec Iac. Simancas Episc. Pacensis, & postea Zamorensis, hoc simpliciter admittit, cuius hæc sunt verba, de hac testimonii correctione loquentis [d]; *nec audiendi sunt, qui putant eo dumtaxat casu id accipiendum esse, cùm posterius testimonium* (scilicet, reuelans, quando primum non reuelabat) *est contra reum in fauorem fidei. Nam licet eam speciem lex expresserit, mens tamen legislatoris aliud proculdubiò vult, æqualitas enim iustitiæ seruanda est inter accusatorem & reum. quinetiam reis fauorabiliores esse debemus; & ad absoluendum, quàm ad condemnandum proniores* [e].] Quid ergo dicemus? Vtique censeo si vtrumq; testimonium confirmetur iudiciali iureiurando, & æquè probabilibus nitatur coniecturis ac rationibus, priori potiùs standum, siue reuelet, siue non. Nam fauor fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet. Si vtrumque confirmatum sit iureiurando, sed vnum iudiciali, alterum spontaneo & extraiudiciali, standum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius semper coram iudice solemniter perhibetur, posterius vel rarò vel nunquam; semper rum standum erit priori. accedit quod quando iurat in posteriore, eo ipso iam declarat se periurum, qui priùs falsum iurarit. priore quoque testimonio iam ius quæsitum, quod idem testis non potest auferre: posteriùs denique semper laborat suspicione subornationis, vt teste Simanca Demosthenes Lampidi obiecit [f]. Vno tantùm casu puto standum posteriori, siue iuratum sit, siue non; quando apparet manifestis indiciis testem non leuitate aut odio, non prece aut precio, sed iusta omnino ex causa testimonium correxisse [g]. Quod verò idem Simancas putat maiorem præsumptionem adhuc fore pro testimonio posteriore; si reus moriens illud pro exoneratione suæ conscientiæ perhibuerit; quia tunc nemo præsumitur peierare vel salutis suæ immemor esse, *ex D. Chrys. hom. 5. in 2. ad Timoth. Roman. Igneo & Marsil.* id iam supra docui non procedere, quando iis quę iurauit, contradicit post sententiam latam; in tali enim hæc præsumptio cessat.

[a] *docui supra init. sectionis huius & vult Binsfeld. d. memb. 2. fol. 315.*
[b] *ex tex. & gl. in c. accusatus §. licet. de hær. in 6. Felin. in c. cum in tua. col. 2. de test. Couar. libr. 2. var. res. ca. 13. Repertor. inquisitor. verbo, testes. Menoch. de arb. casu. 108. quos refert & seq. Binsfel. fol. 314*
[c] *post glos. & Ioan. de Imola Squillacensis de fide Catholica. ca. 34. Ioseph. Mascar. de probat. li. 1. concl. 495. n. 8. qui citat plurimos.*
[d] *d. c. 36. nu. 4.*
[e] *d. c. accusatus §. licet l. ab sentem de pœnis l. Arian. de act. & oblig. l. fauorabiliores de reg. iur.*
[f] *orat. contra Phormionem.*
[g] *sic ex d. § licet, & Couar. supra & Curtio Sen. consil. 69. Simanc. num. 3. & 5.*

SECTIO VI.

De ijs quæ loco accusationis esse solent in hoc crimine, & de accusatione ipsa.

44 ACcusatio quæ aliquando sequitur incarcerationem, aliquando præcedit solemnior est, quam *denunciatio*; est enim maleficii alicuius apud iudicem

cem, & vindictam publicam solemniter facta delatio: sed in praxi *querela* successit in locum accusationis. quare vbi iudex non potest procedere ex officio contra delinquentem nemine querelam proponente (quod in non multis locis est. in plerisque enim potest iudex ex officio in quocunque delicto procedere, & ideo in plerisque locis *inquisitio* successit in locum accusationis a) ibi contra querelam omnia possunt obiici b, quæ contra accusationem.

Quoad personam, in hoc crimine admittuntur omnes aliàs inhabiles, quia est crimen exceptum, vt communiter omnes fatentur c, & ideo in hoc crimine laicus poterit accusare clericum: admittitur etiam minor viginti annis, etiam si suam vel suorum non prosequatur iniuriam; admittitur mulier, admittuntur infames & criminosi, & etiam socius criminis, etiam excommunicati, excommunicatione maiori: soli repelluntur ab accusando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico, quia est impedimentum iuris naturalis d. Quoad excommunicatos excommunicatione maiori; licet illi actores esse non possint, nec illis possit ius dici; & videatur illos excludere Clarus *q.14.nu.16.* & Farinac. *supra nu. 32.* veriùs tamen est eos non excludi in hoc crimine, sicut nec in hæresi, vt fatetur ipse Farinac. *nu.56.* vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi. nec puto hoc Clarum voluisse negare. Quo pacto enim complices admittantur, qui ferè omnes sunt excommunicati? Ad rationem contrariam respondeo, non ipsis ius dici tunc, sed Deo, cuius directè causa agitur, quando fides defenditur.

2. Debet accusator crimen iudici proponere cum indiciis & argumentis suspicionum, & idoneè cauere de damno resarciendo, si succumbat, & incarcerari donec caueat e. Calumniator tenetur ad damna, expensas, & interesse calumniati f, & iure communi ac constitutione Pij V. ad pœnam talionis; plerisq; in locis ex iure consuetudinario, pœna arbitraria, pecuniaria, vel corporali. *vide Farinac. d. q. 16.*

SECTIO VII.

De apprehensione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate sua maleficos occidere, licet tamen cuique in manifesto crimine deprehensos comprehendere, & iudici offerre; *vt explicanda l. vlt. C. de malef. iux. Binsfeld.* nam si lex illa, generaliter acciperetur, esset rixarum seminarium. quia maleficus meritò se defenderet. & aperiretur occasio petulantibus innoxios comprehendendi. addo præterea requiri, vt vel sortilegus sit fugitiuus, vel desit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt de hæreticis contra Goffredum & Alberic. docet Simancas g. vel etiam nisi maleficus ille sit bannitus: alias qui non habens merum imperium h & non existens in maiori magistratu i caperet & incarceraret, iniustè faceret. Potest autem capi quouis loco, & tempore, & cuiuis carceri includi: quia exutus est omni priuilegio, neque illa procedunt in criminibus atrocissimis. quare etiam possunt detineri in compedibus, manicis, cippis k. possunt pro pœna teneri in carcere obscuro & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; sed hoc intellige postquam crimen confessi, vel conuicti, & damnati, de crimine mortem merente l. Capi tamen non poterunt nisi præcesserit informatio aliqua, post indicia legitima; ex æquiore sententia m: immo Simancas vult in crimine hæresis neminem capi, nisi iudices compererint plusquàm semiplenis probationibus reos vrgeri n. ratio, quia sola etiam captura in crimine hæresis vehementer infamat. verùm hæc sententia, nec satis fundata est, nec satis tuta reip. quã priuatim misericors in reos, tam publicè noxia & in commune vergens periculum.

Nam

a Farina. q. 12. in prin.

b Farinac. supra num. 6.

c Farinac. à n. 12. & seqq. Clarus quæst. 14.

d vide Farin. n. 40. & Clar. nu. 17. d. q. 14.

e constitut. Carolin. c. 12. & 14. & l. 2. C. de exhib. reu. l. 3. C. de his qui ac cusat. Angl. de malefic. v. ad querelam.

f Farin. ostendit esse commnem q. 16. n. 8.

g arg. l. non est singulis de reg. iur. l. ait prætor §. si debitorem. quæ in fraud. cred. Siman. prax. ti. 25. num. 5.

h Farinac. q. 27. num. 34.

i vide Farina. q. 27. num. 6.

k Farinac. supra num. 100. & hoc factum in causa Doctoris Edelini.

l Farinac. nu. 104.

m Lancel. Corrad. de offic. præto. in caus. crim. tit. de captu. Minsing. cent. 5. obs. 69. Anto. Gomes. d. tom. 3. cap. 8. & opt. Farin. à nu. 112. vsque 117.

n Simanc. d. t. 25. num. 2.

Nam semiplenæ probationes omnium iudicio ad quæstionem etiam in criminibus minùs teip. noxiis sufficiunt. Deinde quo crimen est atrocius, & in commune perniciosius, hoc leuioribus iudex indiciis fretus potest ad capiendum procedere. Sed & personarum habenda est ratio, vt faciliùs procedatur contra vilem, & pauperem, & plebeium, quàm contra nobilem, bonæ famæ, & locupletem. Fortè opinionum diuersitas quam Pacensis Episcop. hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam si octo enumeratis à Farinacio a, addas aliam Gomesii b & commemoratam Simancæ, iam decem numerabis. Illis prætermissis, *primùm statuo* iudici de delicto commisso constare debere, vt vult Gomesius; sed id intelligo, quando de actu extrinseco & damno dato agitur. *deinde statuo* iudicis arbitrio permitti, quando sine, vel cum quibus indiciis, capere reum debeat c: veruntamen eum oportere legibus, ratione, & æquitate hoc suum arbitrium moderari, consideratâ criminis, & personarum qualitate. quare ad simplicem querelam siue delationem nunquam sim auctor, vt ad capturam, ne vilium quidem personarum, se iudex accingat; nisi delator summariè probet reum esse suspectum de fugâ, & idoneè caueat per fideiussores; aut, si persona sit locuples, se suaque obliget, pro refusione impensarum, damnorum, & interesse, casu quo querelam suam non probaret. his enim concurrentibus Castren. Bald. & aliorum veterum d sententia recipi poterit, aliàs certè nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio seu indicium ab ipso infirmo periculosè laborante, (verbi gratiâ, deferrur ad iudicem à medicis, Petrum esse maleficio læsum; iudex ex officio mittit Notarium ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorem maleficii, Petrus nominat Ioannem, qui iam delatus fuerat ab alio.) ratio praxis est, quia talis infirmus adhuc sensibus & iudicio integer animo imperturbato, præsumitur meritò salutis suæ memor, & huiusmodi infirmitas habetur pro quadam specie torturæ e, ideo iste torto comparatur: nec dici potest spontaneus delator, neq; hîc locum habent alia illa impedimenta, quæ recensuimus contra nominationem sortiarii in vltimo supplicio deponentis. Optarem tamen hoc casu hanc nominationem infirmi nudam non esse, sed ornatam causis opinionis siue suspicionis, cur illũ credat auctorem.

a d.q.27.à n. 114.
b d.to 3.c.8. v.1.
c arg.l.1.D. de cust.reo. Clarus q.28. n.2. Kirchou. Centur.4.concl.30. Bonacos.in comm. opin. & alii.
d vide Farinac. sup.n.115.120. 128.
e Crauet. Rolandin. Malscard. & alii apud Farina. n.129.

CC Porrò ad solam informationem extraiudicialem in scripta non redactam, siue quæ non sit in actis & apud acta, quicquid nonnulli censuerint, non arbitror capere licere: nisi duæ saltem à Claro f requisitę conditiones concurrant, scilicet vt delictum sit enorme (quale est crimen maleficorum) & periculum sit, ne reus aufugiat, interea dum informationes in actis recipiuntur: quod periculum cum semper ferè sit in maleficis, quæ vt plurimum sunt viles personæ, procliues in fugam; vix accidit, vt iudici non liceat post nudam huiusmodi extraiudicialem informationem, vel post querelam, qualem diximus, incarcerare. Prosper Farinacius g addit tertiam conditionem, vt iudex securus sit, quod post captum reũ venient testes depposituri: sed cùm Salyce. Claro, & Cauense, quos ille citat, puto priores duas sufficere. Illud optime idem Prosper admonuit, *malefacere iudices illos, qui lucri causâ multos penes se habent exploratores, & ad simplicem vnius illorum relationem reos in carcerem compingunt. hac enim practica damnabilis est* (inquit) *nec in iudiciis per principes toleranda.*

Quoad personas nobiles, & honestiores genere vel dignitate; etiam cõiuges respectu maritorum, eas sub fideiussoriâ, imò & iuratoriâ cautione relaxandas censuit Godelman. h & multos citauit: sed inprimis illi Dd. non loquuntur in terminis & expresse de nostro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pœna mortis, id verum est in aliis criminibus, si rei

f q.28.n.2. in fin.
g sup.n.131.
h sup.num.14.

aliàs ex carcere fugerint, vel si delictum sit notorium, vel in flagranti crimine sint reperti, vel ad torturam iam adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reũ reperiat innocentem, vel saltem valdè dubitet, & vtroq; casu cautio illa non admittitur, nisi finito processu & completo. Deniq; certum est non cogi iudicem dimittere, sed hoc totum, ab eius arbitrio, prudenter perpensis circumstantiis omnibus, dependere a. nec facilis esse debet in nostro crimine; quod, sicut hæresis, omni priuilegio & dignitate reum penitùs spoliat. Nunquam sanè dimitterem sub iuratoria cautione tantùm (quomodo qui Deo periuri, mihi iusiurandum seruent?) sub fideiussoria verò; non nisi vrgentibus grauissimis caussis, & quando fideiussores se vt custodes obligarent, quo casu multò meliùs prospicitur reip. quàm si vt fideiussores tantũ; quæ cautela à Soare acceptà placuit Menochio eam explicanti [b].

[a] vide Farina. hæc bene probantem q. 33. a. n. 34.

[b] De arbit. cas. 303 n. 37.

Capi sortiarios seu maleficos etiam in Ecclesiâ posse, puto ex multiplici capite, tum quia crimen est atrocissimum; tum quia sunt sacrilegi, tum quia blasphemi, tum quia venefici & homicidæ deliberati & proditorii, tum quia sunt vt plurimùm hæretici & apostatæ; nam nullis istorum suffragatur immunitas loci sacri, ne ibi quidem vbi viget [c]: & in casu quo non valet immunitas, volunt multi etiam non requisito Episcopo reum extrahi per iudicem sæcularem posse: alii tamen volunt ab Episcopo veniam peti. prior opinio de iure verior & receptior erat ante bullam Gregorii XIV. optimi & laudatissimi Pontificis; qua expresse cautum, *ne liceat sæcularibus iudicibus, sine Episcopi licentiâ aliquem ex Ecclesiâ extrahere, etiam in casu aliàs permisso; nisi si fortè Episcopus talem licentiam dare recusauerit: & tunc reos sic extractos debere ad carceres Ecclesiasticos conduci, vt illic detineantur, donec per Episcopum, vel ab eo deputatum, cognitum fuerit, an crimen sit tale, vt gaudere non debeant immunitate Ecclesiastica.*] Vbi tamen hæc bulla non obligaret, ibi posset extrahi casu dicto; sed modestè & cauendo tumultum & offensionem personarum Ecclesiasticarum, & dummodo postea comperto quod non debuerint extrahi, statim Ecclesiæ restituantur [d]: & in iisdem locis, valebit ius præuentionis in eo, vt si reus nondum sit extractus, ad Ecclesiasticum iudicem; si iam sit extractus, ad sæcularem pertineat iudicare, num immunitate gaudere debuerit, necne [e].

[c] vide Farin. latè scr. bentem q. 28.

[d] Couar. lib. 2. var resol. cap. 20 n. 18. Clar. q. 30. num. 20. post Guidone. Pap. Boer. Remig. & alios.

[e] Vulpell. resp. 130. n 6. Fari. sup. n. 76.

Indebitè carcerari malefici, etiamsi carcerem effregerint, propter talem fugam nec puniendi erunt, neq; pro confessis habendi, neq; ad carcerem redire tenebuntur, si redire iurauerint [f]: neq; tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipsi vel fideiussores, si quos dederunt [g]: neque ad torturam propter huiusmodi fugam rapi possunt (vt possent si carcer fuisset iustus) etiam si animo non reuertendi fugissent [h]. Sed an in foro conscientiæ peccet fugiens ex iusto carcere, quæstio est difficilis, neq; hic tractanda. Peccare censet Farinac. n. 90. cum Couar. [i]: sed non peccare censuit Maior, & Felin. cum antiquis aliquot Canonistis, & ex recentioribus Lopezius *Instruct. c. 66.* immò & teneri fugere, si tutò possit voluit *Victor. relect. de homic.* Breuiter nihil hic peculiare est, quoad sortiarias, ideò de hac quæstione in genere tam pro sortiariis quam reliquis; si vis, lege *Couarr. sup. Sot. ad 2. 2. q. 69. a. 4. Nauarr. Manual. c. 25. Victor. d. relect. Lopez d. c. 66. Binsf. in Enchirid. & Brunor. sup.*

[f] sic post Rolandin. Mining. & Couar. 1. var. resol. c. 2. n. 7. & 11. quidam notant & benè.

[g] Farinac. q. 30. n. 70.

[h] Farinac. à n. 85.

[i] lib. 1. var. res. c. 2. n. 8. & 14. & Brunor. à Sole in qq. legal. q. 30. nu. 34.

In ipsâ captiuitate quædam sunt iudici obseruanda. primò, vt statim perquirantur omnes areæ & anguli domus accuratè; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia instrumenta maleficiorum; neque rei permitti debent iterum ingredi domum, ne capiant taciturnitatis medicamenta. *Sic Petr. Gregor. lib. 13. de repub. cap. 30.* superstitiosum autem est, quod quidam adtunt, curandum lictoribus, vt sublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terram contingant. credo verentur isti, ne sint de

genere Antæi Libyci, cui contacta terra vires de nouo sufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiam illud, detrahere omnem illis vestem, & induere eas solâ quadam inretulâ; quæ vno die neta, texta & consuta: superstitiosum non foret, sed vtile eas omnibus suis vestibus spoliare, & aliis vestire, eâ gratiâ, ne quid lateret in vestibus maleficii. Sanè hæ diligenter excutiendæ & scrutandæ. Valdè etiam mihi suspectum, quod quidam graues auctores [a] scribunt; admonendos iudices ne patiantur se à maleficis tangi super nudam iunctaturam manuum & brachiorum. cur quæso? si ne veneno inficiant, certè possunt etiam infici aliis corporis partibus tactis. nec fascinent? de me venenum, & partium istarum nulla erit fascinatio. simile est quod addunt iidem, producendas ante iudicem maleficas tergo aduersas. quia putant, si iudices ante alios, maleficæ aduenientes adspexerint, eos fascinari visu, & fieri mitiores ac faciliores ad absoluendum. nonne hæ sunt næniæ pueriles? quid virium habet aspectus maleficæ, eò quòd primo vel secundo loco iudicem viderit? Deinde quomodo hæc cohærent? maleficæ cognitioni iudicum addictæ, statim vim maleficiorum amittunt, quod iidem asserunt auctores; & fascinant nihilominus modis prædictis. an, quod fascinant ante cęptam cognitionē post captiuitatem, post cæptam verò cognitionem non amplius? ostendant diuersitatis huius causam, si nos credere sibi postulant. Deinde communior est rumor, statim atque incarceratæ sunt nocere eas ampliùs non posse. Nec defuere qui sollicitè causam quærentes, tandem duas reddidere homines non Catholici [b]. Primam quòd commodè illic venena sua habere non possint. quasi verò Diabolus ea nequeat adferre: & nequeant illa ab eo accipere nisi per manum commentariensis, vt illi falsò supponunt. Secundam, quòd liberè cum suo magistello communicate non audent; & maximè metuunt, ne à iudice colloquentes deprehendantur. quasi nesciant nocturni temporis multum sibi ad hoc superesse, & nequeant occultè dæmonem, etiam aliis pręsentibus alloqui. surdaster credo Satan est, & eget clamoribus. Refelluntur hi ipsâ experientiâ. nam constat à Satanâ illas vehementer sæpe in carceribus affligi; (vt de nonnullis testatus Remigius lib. 1. c. 13.) constat etiam in ipso carcere aliquando illi commisceri, & posse grandine agros lædere: cumque hæc damna inferant per ipsum dæmonem, solo nutu possent illi significare, & ipse, illis vinctis, id exsequi per sese. Anno CIↃ.IↃ.XCVII. cùm Stabuletum proficiscerentur, Leodio Quæsitores, Oranus, & alii, in viâ planâ subitò currus deiectus fuit, & mirificè per medium confractus, omnibus tamen illæsis. pedibus ergò, quibus equi non aderant, reliquum iter confecerunt. cùm Stabuleti in carcere inuisissent Ioan. illū del Vaulx, cuius causâ eo profecti fuerant; is statim illis, benè (ait) in via expalluistis; nec satis vobis omnia prosperè successerunt. Et dissimulantibus illis, casum narrauit, addiditq; se id à suo dæmone accepisse. damnum tamen ab alio quodam dæmone illatum, iniussu suo: voluisse dæmonem ampliùs nocere; sed non licuisse. Hinc causam habetis. posse per dæmonem nocere, si Deus permittat: rarò Deum permittere, ne iustitiæ executio in maleficos impediatur. *Plura videte sup. lib. 3. p. 1. q. 3.*

Vtilior ergo est monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, sed vel sontes velox pœna consumat, vel innoxii reperti liberentur maturiùs: [c] & vt obseruentur, ne qua secum ferant, vel ne qua inferant alii, quibus sibi necem queant inferre: & eadem de causâ, ne diu solæ permittantur esse. nihil enim Diabolus diligentiùs conatur, quàm ad mortis consilium illas inducere [d]. Sed cur eas carceribus non eripit? Grilland. *quæst. 9.* scribit quosdam iudices sępè expertos an solitâ inunctione Magi capti per dæmonē efferrentur, & nullū vnquam sortilegia tum effectū sortita. Vnde multos tenuisse.

quod

[a] *Sprong. in malleo p. 3. q. 15. & Grego. sup. n. 4.*

[b] *Danæus de Sortiar. ca. 4. Godelm. d. c. 4. lib. 3. n. 17.*

Exemplum vide inf. lib. 5. sect. 10. in fine.

[c] *Amb. hodie de custod. reorum.*

[d] *Nicol. Remig. lib. 3. dæmonolat. c. 6. 7. & 8.*

quod captæ à dæmone eripi non possint: & rationes reddit duas. primam quia Diabolus mauult illas in professione suâ statim mori. 2. quia Deus non permittit dæmones exercere potentiam suam, ne id fiat in scandalum ipsorũ iudicum, & Dei ignominiam, Nam videretur plus posse Diabolus in suis ministris strigibus; quàm Deus in suis, qui sunt Iudices. quæ ratio posterior est D.Thom. Confirmatur, quia Pompeiopoli existens Inquisitor permisit cuidam Malefico capto vt se inungeret, & licentiam dedit euolandi si posset, & ille statim sublatus fuit in aërem. Cùm Legione in Hispaniâ degerem legi litteras ad Doctorem quendam Canonicum datas; quibus hoc inter cetera narrabatur. Ergonè hoc tunc accidit quia cessabat ratio prædicta, nec dęmon poterat videri contra iudiciariam potestatem præualuisse? Suaderem tamen Iudicibus abstinere ab huiusmodi experientiis; in quibus plus est curiositatis, quàm pietatis. Punitæ morte Iudicum curiositatis ego alias ex Cumano exemplum dedi; quod idem ex Siluestro Prierate Crespetus narrauit *lib.1. de odio Satanæ discur.15.* Posterior autem illa D.Thomæ ratio quanti sit momenti dictum iam *lib.3.p.1.q.5.*

SECTIO VIII.

De accusatione in iudicio post incarcerationem.

DE hac sufficiunt iam à nobis dicta, sup. sect. 6. si quis pluta volet, legat Prosp. Farin. *q.12. & 16.* Clar. *§. fin. q.12. cum mul. seq.*

SECTIO IX.

De Torturà.

AD hanc iam diximus, quæ sufficiant indicia? *sup. sect. 3. & sect. 4.* Nunc videndum nobis qualis esse debeat? quando iteranda? decernendaué? & quæ hac in re superstitiosa sint vitanda?

Quoad primum, secundumq; sunt enim valdè commista, quæ de iis dici possunt; sciendà sunt sequentia. Inprimis poterit iudex instituere interrogationes ad formulam illam à Grillando a traditam; *Quid sit illa professio quam faciunt cum dæmone, & quibus modo ac ordine ad illam accedant, & quibus cerimonijs & solemnitatibus in ea vtantur? Ad quid se obligent dæmoni? sub quâ formâ verborum fiat ipsa obligatio? quæ sint ab eis seruanda & ad quæ teneantur? quæ præmia habeant & quæ habere sperent ab earum Principe Dæmone? ex quibus rebus simplicibus vel mixtis componant vnguenta, quibus liniant corpora sua dum vadunt ad ludos? cum quibus etiam rebus faciant alia venefica maleficia? quem ordinem teneant, quando accessura sunt ad ludos prædictos? sitnè verum quod vadant corporaliter, vel illa sit illusio siue visio quadam in apparentia, in mente, & intellectu? casu quo accedunt corporaliter, an ambulent pedib. proprijs, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quem? Item quomodo & qualiter celebrent sacrificia, offerant preces & munera dæmoni? Item quæ sint illis in præcipua obseruantia in dictâ professione?*] & alia huiusmodi quæ iudici ex præcedenti inquisitione, vel denunciatione videbuntur exquirenda: postea poterit interrogare de singulis, *num hæc, & quando, & cum quibus, &c. fecerint?* in his vtile erit à leuiotibus, quæ facilius confitentur, ad grauiora progredi, ideoq; vltimo demum loco de copulâ cum dæmone interrogare (*Sprenger. p.3. mallei q.14. & 15.*)

Abstinendum iudici tormentis, si possit abstinendo veritas haberi. *quæstio enim res fragilis est, & periculosa, & quæ sæpè veritatem fallit* b, sæpè fit vt *innocens pro incerto scelere certissimas luat pænas* c. frequenter tamen cogitur iudex quæstionem adhibere, cùm *qui se negant crimine quo accusantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas, quæ indice voce non promitur, dolore corporis exprimatur*, teste B. Cipriano d, & est Theolog. sententia communis.

a *q.7.n.7.*

b *l.1. §. quæstioni. D. de quæst. Arist. in Rhet. ad Alex. de quæstione.*

c *D. August. lib.19. de ciuit Dei.*

d *Ciprian. ad Demetrian. Ioan. Maior. in 4.d.15.q. 22. Silu. Tab. & alij verb. Inquisitio.*

Torturæ

Torturæ modus iudicis arbitrio committitur, sed debet illud moderari prudentiâ & æquitate. primò, vt præcedant indicia sufficientia, de quibus egimus *Sectione 1.* 2. vt constet priùs de corpore delicti, quod ibidem probauimus. 3. vt reo sit data indiciorum copia, & processus contra ipsum iam formati, & tempus ad se defendendum sufficiens [a]. 4. vt reus nec sit confessus, nec conuictus. 5. vt per interlocutoriam reum iam damnatit ad quæstionem, expressis in sententiâ causis, cur; & reus non appellarit, aut friuolè & calumniosè appellarit. appellationi enim non friuolæ aut calumniosæ deferendum est: adeò vt contra eam tortus & confessus nequeat condemnari. Si constet iudici friuolam vel calumniosam esse, potest eam contemnere: poterit autem credere talem esse, quando in processu erunt indicia legitima ad torquendum, quæ reus in termino sibi concesso non sufficienter expurgauit. Si de hac re iudex dubitaret, omnino deberet appellationi deferre, & à torturâ supersedere. 6. debet iudex postquam reus cibum vel potum sumpsit, propter periculum vomitus, vt minimum quinque vel sex horis, à quæstione abstinere. 7. debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorum, & qualitate personarum, etiam qualitatem & grauitatem tormentorum remittere vel acuere. Modus autem & gradus torturæ rectè proponit Farinacius [b]. deberet etiam iudex, licet istud delictum sit atrocissimum, eum modum & diuturnitatem quæstionis in eo seruare, vt corpus rei maneat vel illæsum, vel modicè læsum, saluum innocentiæ vel supplicio: illæsum dico, quod ad carnis lacerationem, aut ossium vel neruorum facturam. nam quoad discompaginationem, siue disiunctionem iuncturarum & ossium non immoderaram, vix in tormentis ea potest euitari. Hic meritò cunctis sequenda foret (extra tormentum insomniæ) Paulli. III. bulla L VIII. [c] quæ vetat reum in torturâ vltra horæ spacium detineri. Debet etiam iudex abstinere nouis, & in sua prouincia insusitatis torquendis modis; Sed vtatur solitis in hoc crimine; vt tormento funis tenuioris; & affusione aquæ frigidæ in tergum appensi, vel etiam additis ad pedes ponderibus, vel vt baculo inter pedes inserto nequeat iungere; vel tormento vigiliæ omnium optimo & tutissimo, quando non additur simul membrorum extensio. hoc optimè nobis descripserunt Flamin. Cartar. & Farinac. [d] & eo potissimum vtendum quoad mulieres, maximè honestiores, vt sunt moniales, &c. hæc in inferendâ quauis torturâ.

FF Quoad iteratione quæstionis, seruandum primò, ne vnquam etiam vrgentissimis indiciis superuenientibus, reus torqueatur vltrà tertiam vicem, etiamsi varius sit in confessione: quod si semper constanter negauerit, non posset vltra duas vices torqueri [e], licet contrarium seruetur in praxi. secundò, non est repetenda eodem die quæstio, sed vnus saltem dies inter singulas est interiiciendus, vt terror ille & dolor resideat [f]. tertiò, nunquam est iterandā; nisi superueniant indicia noua, & diuersi generis, & prioribus euidentiora: & nisi reus sit adeò fortis ac robustus, vt animo & corpore in priore torturâ perdurauerit: item nisi priores torturæ nimis lenes & insufficientes fuerint; quod diiudicare pendet à iudicis arbitrio. quartò, si reus in tormentis confessus, sequenti die non vult ad bancum (quod aiunt) confessionem suam ratificare extra torturam, dicatque se dolore tormentorum falsa fuisse confessum, poterit absque nouis indiciis de nouo subdi quæstioni, vt perseueret. Si tunc reus in secundâ quæstione pergit negare, primam confessionem expurgat, & est dimittendus, nec poterit tertio torqueri [g]: nisi tamen prima tortura fuisset insufficiens & indicia valdè vrgerent, tunc ad tertiam posset deueniri [h]. Quod si in tertiâ adhuc negat, omnino dimittatur: si in tertiâ sicut in prima iterum confitetur, & post torturam ratificet quæstionem omnino

[a] *de his & seq. vide Prosp. Farinac. q. 38.*

[b] *sup. a. n. 34.*

[c] *habes in Bullario Magno p. 1.*

[d] *Cartar. lib. 4. prax. crim. c 2. n 7. & 8. Farinac. sup. n. 71. & Mars. in l. 1. D. de quæstion.*

[e] *sic intellige Simanc. & quos allegat prax. c. 52. nu. 42.*

[f] *Maior in 4. d. 15. q. 22. & Simanc. sup. n 39.*

[g] *Sic Simanc. sup. n. 43. & in suis pract. Milleus, Clarus, Damhau. & Cartar.*

[h] *hæc est mens etiam Siman. sup. n 46. & Fr. Pegna in directi. inquisit. 3. p. com. 39*

omnino est puniendus: si tertiâ in torturâ iterum confitetur, sed post torturâ negat; non poterit quartò torqueri, sed est absoluendus. quia cuncta indicia priora purgauit, & vltimum istud solum ad quæstionem non sufficit, estq; tandē finis aliquis quæstionib. imponendus. *Sic Simanc. sup. n. 43. & alij illis sup. citati. & præterea Boss. Blanc. Carrer. & Farinac. eos sequens sup. n. 99. & 105. vide Marsil. in repetitione l. repeti. D. de quæstion. Et quod tunc simpliciter & absolutè sit dimittendus liber volunt Eymeri. in 3 p. director. & Pegna d. comm. 31. Ant. Gomez. d. c. 13. n. 28 soluens argumenta contraria. Damhaud. in prax. crim. c. 40. & alij apud Binsfeld. l. 7. de malef. C. 9. 1. conclus. 16.* Estque non illepidum quod narrat Marsil. habuisse se Mediolani quendam insignem nebulonem; qui in torturà fatebatur, & in auditoriò post torturam cuncta iterum negabat. tandem rogatus quare sic faceret, renidens respondit; quia meliùs iudico millies torqueri in brachiis, quàm semel in gulà. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norint sua in loca reponere & coaptare ossa brachiorum, nec vnum inuenias, qui norit reaptare gulam. his & similib. sibi illudentem Hippol. Mars. coactus fuit liberum dimittere. Porrò qui dimittendus, eum censeo dimittendum absolutè & simpliciter, sine fideiussoribus, idq; ex receptiore sententià; neq; causam indecisam relinquendam. Si tamen indicia non forent per reum sufficienter purgata; vel etiamsi verisimiliter exspectarentur indicia noua & clariora præcedentibus; tunc, ex multarum Curiarum praxi, posset reus dimitti datâ fideiussione de se repræsentando, cùm iterum à iudice accersetur; & tunc, cùm ista indicia noua superuenerint, reus iterum examinatur. hæc dimissio tunc non est absoluta, sed stantib. tantū rebus. prout tunc se habebant. *vt benè post Boer. & Carauitā Clarus q. 62. & Damhaud. sup.* Praxis vero illa quam Sprengerus ponit *p. 3. Mallei q. 14.* vt damnetur non ad torturam iterand.m, sed ad eandem alio die continuandā, & hoc posse fieri non ortis nouis indiciis; mihi callidior, quàm verior; & crudelior, quàm æquior videtur. Nec enim decet huiusmodi verborum captiunculis sæuitiam intendere. quid prodest vocare continuationem, quæ reuerà est iteratio? quam durum etiam est, per continuatos dies quæstionem exercere: absint à piis iudicibus huiuscemodi commenta. Quod dixi, secundâ vel tertiâ vice iterari tormenta posse; id procedit, quando reus duntaxat caus.tur dolore quæstionis, se victum fuisse: sed si contenderet erroneam fuisse confessionem, & se paratum probare suum errorem, & adsint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc non posset iterum subiici quæstioni, sed deberet ei spacium tribui probandi erroris, & interea laxiùs haberi, & admitti ad eum aduocati ac procuratores, vt possit cum iis conferre [a]. Hæc de reo non conuicto.

Ceterùm si reus sit conuictus, consultius est iudici non subiicere eum quæstioni. quia tortura solet indicia præcedentia purgare, immò & plenas probationes; & ideò reus etiam conuictus in torturà, & post eam constanter persistens, foret liberandus, vt ex communi DD. sententià docet Farinac. [b] Et licet multi grauissimi iuris interpp. existiment, adhuc huiusmodi posse cōdemnari [c], & sic Parisiensis Curia, teste Paponio, aliquoties iudicarit; contrarium tamen, quod dixi, communius & verius esse, cum Cartario censuit Farin. saltē quoad pœnam ordinariam, vt ea infligi non possit: extraordinariam non corporalem fatetur infligi posse, quando conuictus tantùm fuit præsumptionibus vrgentissimis; quod si conuictus fuerit plenis probationibus, tunc posse infligi pœnam corporalem extraord. etiam triremium. Sunt tamen aliqui casus, quibus tortura reum conuictum non eriperet punitioni ordinariæ. 1. si nō detur super delicto, de quo quis fuit confessus, vel conuictus; sed ad notitiam aliorum delictorum. 2. quando datur tantùm pro habendà vlteriore veritate qualitatum

[a] *Bossius tit. de tort. n. 19. Foller. & Franc. Personalis apud Farina. n. 102.*
[b] *q. 4. n. 26. & q 40. à n. 2.*
[c] *Marsil. sing. 108. Grammat. cons. 12. n. 24 & decis. 8 n. 3. 4. & 7. Couarru. practic. qq. c. 23. post n. 5. Anton. Gomes. d. c. 13. post n 20. Remin. Foller. & alii.*

qualitatum aggrauantium. 3. quando irrogatur ad habendos complices, fautores, receptatores, & alios participes. 4. si iudex decernit eam cum protestatione, id se facere sine præiudicio probatorum; & reuerâ hęc protestatio non appareat contraria facto; vt appareret, si reus interrogaretur super principali delicto, etiam oretenùs & non scribente notario. Sed vtrum iudex possit reũ testibus plenè conuictum torquere? Nau. *in Man. c. 18. n. 59.* respondet iudicem qui hoc facit ad impediendam rei appellationem, peccare Mortal. nisi constet calumniosam ac friuolam fore appellationem. In illis locis vbi necessaria est rei confessio, non habet locum Nauar. sententia: vbi nõ est necessaria, procedit quoad tormenta ad hoc instituta vt delictum illud, de quo conuictus est, fateatur: non quoad complices nominandos, aut circumstantias delictum aggrauantes, de quibus non est plenè conuictus.

Quoad personas torquendas crimen istud est exceptum, ideò priuilegio suo omnes spoliantur: diuersimodè tamen. Nam qui sunt priuilegiati ratione dignitatis vel ordinis; illi planè spoliantur, etiam clerici & monachi etiam non infamati; mitiùs tamen sunt torquendi isti, quàm alii vt docet Simancas. [a] Quoad eos qui sunt excepti ratione ætatis; puto si sint minores annis XIV. tantum esse terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo, non tamen imponendo. Si minores tantùm viginti quinque annis ingressi saltem decimum quartum, torquendi, sed mitiùs, quàm maiores: senes verò, pro cuiusq; viribus minùs tamen acriter, quam viri [b]. Idem de ceteris priuilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri poterunt moderatiùs, dummodo absit mortis omne periculum: excipiendæ semper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaserint: quoad alias mulieres, nihil peculiare est, nisi quòd honestatis, quàm in viris, adhùc maior habenda ratio, maximè si virgines, aut sanctimoniales sint.

60 Quoad tertium dubium. sciendum multos maleficos contumacissimè tormenta perferre, munitos (vt ipsi vocant) remedio siue *maleficio Taciturnitatis:* quod maleficium [c] tradunt componi ex corde, vel aliis membris infantuli non baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cineribus corpori inspersis, vel occultatis, silentii hanc vim consequantur. Certum est in tormentis multos hoc silentium retinere, vt [d] scriptores plerique restantur, & quotidiana narrat experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorum quosdam obseruat [e] Binsfeld. Etenim multiplex est causa huius silentii. vel enim tacent quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiamsi sentiant; vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt; vt quando profundo somno opprimuntur, (somnum hunc conciliat dæmon caussis merè naturalibus, vt medicamentis soporiferis & similibus) vel sanè, quia licet sentiant & loqui possint, robusti tamen atque fortes omnia tolerant, & obstinato animo cruciatum interrogationesque omnes contemnunt. Vt non sentiant, solet dæmon efficere per quædam naturalem vim obstupefaciendi sensus habentia; quibus fit, vt vel dolorem non sentiant, vel lenior & tolerabilior dolor videatur. de qua re actum superiùs *lib. 2. quæst. 21.* Aliquando pondera appensa ipse leuat, & corpus ipsum subleuat, funes quoque quibus ligati & extensi laxat. aliquando verò ea quæ corpori infligi, vel infundi videntur; ipse aliò auertit, aut vim eorum priusquam corpus contingant tollit, aut aliquid medium densum & solidum; quod simul facit ne adstantibus sit conspicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipsum malefici ex eculeo tollit, & aliud substituit; quæ cuncta cùm Deus permittit, illi facillima sunt. rariùs tamen hanc superstitionem corporis alterius contingere puto: frequentiùs auersionem illam siue depulsionem, item interpositionem

a *d. tit. 52. à n. 23.*

b *est communior, vt patet ex Iaco. Portio cons. 99. Simanc sup. n. 21. & 22. Farinac. q. 41 n. 103.*

c *Spreng. mal. malef. p. 3. q. 14. & 15. & ex eo alii.*

d *Eymeri. p. 3. Direct. inquisit. & ibi Pena comment. 39. Grill. de tortur q. 4 à nu. 12. Dambond & alii.*

e *in d. l. 7. q. 1. concl. 15.*

(quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel planè id factum in Lycanthropo illo Westphalico annis superioribus, de quo, vt, ex ore *Sereniss. Electoris Ernesti, Bauariæ Ducis*, Carolus Billheus Vir Clar. mihi narrauit, ista ferebantur: hominem vicies (*en, iudicum clemens arbitrium, quò se porrigat in illis partibus Aquilonaribus*) sæuæ quęstioni subditum, nihil fassum, sed renidenti ridentique similem cuncta supplicia pertulisse. tandem carnificem reo poculum quoddam medicatum præparasse; & ipsum quidem purum putum vinum propinasse bibisseque, reo verò exhibuisse potionem illam alteram. sic imposuisse. ecce tibi confestim reum omnia sua facinora narrantem; & inter cetera, lustrorum aliquot Lycanthropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam subita mutatio? respondit, pactum se cum dæmone, eumq; sibi pollicitum, hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, & omnia supplicia quæ carnifex ipsi infligeret in se illum suscepturum. (*hoc scilicet, vt dixi, auersionis, & interpositionis modo. stultus enim sit, qui existimet ipsum autoprosopôs dæmonem torqueri potuisse*) mox verò vt illud (nescio quid) bibisset, dæmonem abscessisse vel inuitum, vel pacti contemptorem. ideò se nolle ampliùs torqueri, malle spontè profiteri. Silentium etiam solet Diabolus inducere occupatione corporeà malefici, præclusis illi interiùs faucibus & ore, eà moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat; interdum etiam organo auditus sic obstructo, vt iudicis voces interrogationesq; non exaudiant rei; quorum omnium exempla suggerit Nicol. Remigius [a]. Aliquando duntaxat propè adsistit & dehortatur à confessione, adhortaturq;, vt breuia hæc tormenta, spe vitæ præsentis longioris, & æternæ cum illo beatitatis, fortiter ferant; demum addit minas & intentat sæuiora, si quid promant. Denique solet illis membranulas & alia instrumenta magica, variis notata characteribus, suppeditare, quibus in locis corporis secretissimis abditis, ex pacto sensum adimit dolotis. Nonnunquam etiam per alias maleficas (*vt ait Sprenger. sup. q. 15.*) maleficiantur quantumcunq; remotas. Prout *malefica quædam in Ispruch se iactare solebat, quod vbi ad minùs filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quòd quantumcunq; tormentaretur, etiam vsq; ad mortẽ, nihil fateri posset.*] Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

[a] lib. 3. Dæmonolat. c. 8. & 9.

Vt his iudices obuient, quid non moliuntur? multa ritè, multa perperam. Sunt qui prophanam frigidam ori infundant, id si in ipsà quæstione fiat, quia cruciatum adferr, & periculosam conuulsionem, pars tormenti censendum; si post quæstionem, adhuc æstuante corpore, idem arbitror; si diu post, quid operari queat, nisi ex pacto & maleficè, non intelligo; minùs si antè quæstionẽ, vt pleriq; solent: cauendum ergo. Qui benedictam aquam infundunt, siue ante quæstionem, siue in quæstione, si sic directè ad veritatem promendam putant eas adigi, vereor ne superstitiosi, sin indirectè, quòd obsessas credant, vel dæmonem propè adsistere, & ideò piacularem hanc vndam propinant, vel inspergunt; non ausim damnare: probem magis. Catholicis enim constat, fugãdo dæmoni efficacem hanc lympham. quare fortassis etiam suadendum, vt citrà superstitionem circumcirca equuleum aspergatur locus, & sit in loco quęstionis vsui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædam hac in re à Sprengero & sociis tradita [b]. *Primum* suadent reum diligenter induci verbis & rationibus, spe dubià additá, quod fortè non damnabitur ad mortem si confiteatur, vt veritatem non celet, & Deo det gloriam. hæc diligentia laudabilis est. Nam meditatio frequens (*vt aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborum virorum, solent disponere ad veritatem eruendam. Et à nobis (*addunt*) expertum est, quod per huiusmodi informationes, maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem

[b] p. 3. Mallei q. 14.

in faciem Diaboli, dicerent; faciam quod iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.] *Secundò*, vt dum ministri se parant ad torquendum, alii interea exspolient reum; (*si sit mulier, exspolianda fuerat à mulieribus alijs, antequam ad carcerem ducatur*) ne quid in vestimentis (vt iam dixi) lateat maleficii. *Tertiò* debent capilli capitis & barbæ abradi, immò & per totum corpus etiam in partibus secretioribus; si feminæ sint à fæminis, si viri à viris; & sic cauebitur inhonestas & inuerecundia, propter quam Inquisitores Germanici Sprengerus & socii non ausi fuerunt hoc vti remedio, vt ipsimet profitentur, addentes alibi hoc in vsu esse [a]. Tamen (inquiunt) in aliis regnis inquisitores talem per totum corpus abrasutam fieri mandant. *Vnde & Cumanus inquisitor nobis insinuauit; quod anno elapso, (qui fuit 1485.) 41. maleficas incinerari mandasset, omnibus per totū corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, in confinibus Archiducis Austriæ versùs Mediolanum.*] Et hoc remedium multum prodesse, inter alios duobus exemplis lectu dignissimis, sed, propter prolixitatem, nunc à me omittendis, quorum ipse testis occulatus & iudex fuit, confirmat Iud. Damhauderius [b]. In hac tonsione illud moneo obseruandum, si fiat duntaxat, ne maleficium lateat foraminibus corporis inserrum, vel crinibus inspersum, ritè id fieri: eademque de causâ putarem, ne qua vnctio subesset, etiam totum corpus aquâ calidâ priùs diligenter abluendum: sed si tonsio fieret ex opinione, quòd per eam robur corporis & animi fortitudo pereat, exemplo Samsonis, (in quo totum id diuinâ virtute contingebat) & etiam documento Apollonii Tyanæi; putarim seriò hoc esse Magicum & superstitiosum.

[a] d.p.3.q.15.
[b] prax. crim. c.37.n.21.
[c] Philost. lib.7. & 8. Nic. Remig. lib.3. c.9.
[d] Mall. malef. d.p.3.q.15.

Addunt & quartam cautelam, si inuestigare (*inquiunt* [d], *addo verba ne quid viris magnis videar affingere*) afsectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, an lachrymare coram eo queat stando, aut tormentis exponendo. Hoc enim ipsum pro certissimo signo, ex fide dignorum antiquâ relatione, ac propriâ experientiâ docente, adeò compertum est, quod etiamsi ad lachrymandum coniuratoribus hortetur & compellatur, si malefica exsistit, hoc ipsum scilicet lachrymas emittere, non potest: dabit quidem flebiles voces, & ex sputo genas & oculos linire, ac si fleret, attentabit: super quo à circumstantibus cautè aduertendum erit. Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falsas, talis vel consimilis in sententiâ practicari à iudice potest seu presbytero, manum super caput delati seu delatæ ponendo; *Coniuro te per amarissimas lachrymas à nostro Saluatore Domino, &c.*] Quis miretur sub ea tempora hæreses inualuisse, quando huiusmodi; quæ nec Scripturæ sacræ, nec Conciliorum, nec Decretorum Pontificiorum, nec Patrum, nec Ecclesiæ consuetudine introductæ sunt formulæ, ad superstitiosas obseruationes accedebant? Iam antè docui indicium istud lachrymarum prorsùs esse fallax, & annumeranda haud dubiè hæc experientia, superstitiosis aliis explorationibus, quas mox refellam. Formula ipsa nihil continet impii; sed formulas huiusmodi iudicibus præscribere, merè arbitrarias, & fallaci duntaxat innixas experientiæ; non satis pium, neq; religiosum est, & sapit tentationem Dei. Nec ratio etiam quam addunt est bona; scilicet hoc contingere, quia gratia lachrymarum in pœnitentibus donum est Spiritus sancti; & Diabolo displicet, ideò illam conatur impedire. Age enim, si oratio illa efficax ad hoc donum à Spiritu sancto impœnitenti & nolenti maleficæ impetrandum, ad lubitum interrogantis larrunculatoris; (quod quis credat?) sanè Diabolus non magis poterit has lachrymas impedire, quàm cordis pœnitentiam: si non est ad hoc efficax, cur id Diabolo displiceat; cui fictæ lachrymæ non possunt non placere? cur ergo per huiusmodi commenta; ab Ecclesiâ non approbata, via struitur similibus superstitionibus? Præterea cur nequeat Diabolus

lachrymas si velit elicere, quas muliebre ingenium cum lubet elicit, & superstitio Flentium Picarditarum?

Quintam Insuper addunt iidem scriptores; *Tonsis capillis capitis, cum calice aut scipho aqua benedicta, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, ieiuno stomacho trinies in potu ministrando per Dei gratiam à plerisq; taciturnitatis maleficium abstulimus.*] Cetera transire possunt, cauendum ne vis ponatur in numero illo ternario, aut in ieiuno stomacho, vtrumq; enim impertinens est ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias maleficas; sed hoc *nu* meritò improbant, & de hoc postea agetur copiosè libro sequenti *c.2.q.2.* Obiicitur factum Præsulis Ratisponensis; Quòd dum quidam hæretici propriâ confessione conuicti, vt impœnitentes & defensores perfidiæ morti fuissent adiudicati, accidit vt in rogo illæsi persisterent; proiiciuntur ergo in profluentem: sed nec aquis demerguntur: Nutare multi, & fidem illorum suspicere. Sollicitus de gregis salute bonus pastor, triduanum indicit ieiunium, & preces Deo fundendas. nondum expleto triduo, venit quidam, & denunciat hosce sub vno brachiorum habere maleficium insertum inter carnem & cutem: inuento & amoto, confestim illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt denunciatorem fuisse Necromanticum, & eius præsulem vsum denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit an Necromanticus fuerit, necne. potuit enim Deus bono illi præsuli id aliter reuelare, in causâ tam graui & populo necessaria. Deinde nos non omnium hîc facta defendenda, sed causarum ac gestorum pondera libranda suscepimus.

Septimam ergo hinc eliciunt, deuotas ad Deum orationes iunctas ieiuniis & bonis operibus; imò & populo indici poterunt preces publicę ad inuocandum diuinum auxilium in generali, & vt contra dæmonum quascunq; infestationes cælitum auxilia implorentur. Iuxta illud boni Regis Iosaphat [a]; *Deus noster ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te.*]

a 2.Paral. 20. v.12.

Octauò loco addunt quædam [b], mihi quidem non parum suspecta, nempe; quoad diem, *vt infra missarum sollemnia & sacratioribus diebus, maximè sextis feriys quousq; fit compulsus pro exspectatione Saluatoris nostri, malefica interrogentur. item si sal aut alia res benedicta cùm septem verbis quæ Christus protulit in cruce, in scedula conscriptis, simul colligatis, collo malefici alligentur: longitudo Christi benedicta super nudum corpus & extra circumcingantur.*] Ego (quicquid illi dicant de experientià) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quaslibet res Ecclesiastico ritu benedictas, cereas effigies AGNI DEI (vt vocant) salem benedictum, &c. probo, dum desit irreuerentiæ periculum. & scio quoad agnum Dei hoc multis feliciter cecidisse. de verbis certis scripturæ, quid sentiam iam dixi *libro 1. quæst. de periaptis.* De longitudinis Christi Domini mensurâ, quid illa operari idonea, nouit Deus; sanè cùm benedici illam priùs volunt, indicant hoc benedictioni Ecclesiæ tribuendum. in ipsâ etiam circumdatione, aliquid vereor ne sit mendosi. Dierum illa obseruatio suspecta quoque non immeritò. Sed & iura festis diebus abstinere iudicialibus iubent, nisi quando periculum esset in morâ, vt patet ex *l. Prouinciarum C. de feriys*, ideò quod iure receptum, vt in atrocioribus criminibus quouis festo, etiam in Paschalibus, liceat torquere, sed ad Dei honorem (vt addunt Dd.) id ego certè ad casum periculi lubenter restrinxerim. In genere tamen loquuntur (*ex l. nemo C. de Episc. audien. Bald. Spec. & alij quos sequuntur Clarus §. fin. q. 64. n. 34. & Binsfeld. in l. 7. C. de malef. q. 1. conclus. 18.*) Sed cùm idem Clarus fateatur timentes Deum iudices his

b Spreg.d.p.3. q.16. Pet. Gregor. lib. 13. de rep. c. 30. n. 5.

ces his

ces his diebus nunquam aliquem pœnâ sanguinis afficere(*vide illum q.97.v.6.*) idq; in Dei honorem;non video cur,cessante illo periculo,non sit idem dicendum de torturâ.

Nono adiiciunt in ipsâ quæstione,legenda dicta testium, submissis nominibus, dicendo; *Ecce conuicta es per testes, &c.* Hoc non satis intelligo. Nam si velit duntaxat nomina testium taceri, parùm ad rem. hoc enim etiam extra quæstionem seruandum, de quo superiùs.si summissa voce nominari, ita ne reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: sanè hoc superstitiosum est.

Decimò monent interrogandum reum, an velit subire indicium ferri cãdentis;& si annuat, cognosci verum esse maleficum: profectò id fallax est inprimis: deinde iniquum proponere reo, quod ei facere, vel iudici non liceat permittere.

Vndecimò monent *eos qui nihil in tormentis confessi, de carcere panoso, ad benè munitam sed minùs incommodam mansionem transferendos: nullo tamen modo relaxandos sub iuratoriâ vel fideiussoriâ cautione: quia sic nunquam veritas ab ita relaxatis habetur, sed semper deteriores efficiuntur.*] Inprimis potest casus occurrere in quo sic fint relaxandi ad meliorem custodiam: iudici tamen tum vehementer cauendum,ne aliis sint noxæ suo exemplo,vel verbis. Deinde potest etiam contingere,vt locus sit cautioni fideiussoriæ, vt superius dictum. Nec satis certa illa affirmatio,nunquam meliores effici. Non est abbreuiata manus Domini, & præcedens vexatio dare potuit intellectum.

Alia,quæ Sprengerus addit, mox commemorabimus loco suo. Nunc ponamus *XII. quiddam* ex [a] Francofurtensis I. C.quod addo,vt vitetur, quia merè superstitiosum. Quidam (ait) ne dolores sentiant solent hos versus pronunciare:

[a] *lib.3.de lamiis c.10.nu. 39.*

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis;
Dismas & Gestas,&c.

Quis non hæc rideat! scilicet iam vis etiam in Hexametri pedibus: subiungit & quędam ex Psalmis. Et homo religiosus non audet hæc pronunciare superstitiosa,vt facit (meritò) sequentia Grillandi b, nempe ad eruendam veritatem iudici pronuncianda esse verba Prophetæ; *Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit veritatem.* Nonne hic ipsa Psalmi verba detorquentur? cur ergo vim accessit à verbis Prophetæ? item, quis illa pronunciabit? Iudex? quid hoc ad reum? reus? primùm quid si nolit? deinde certè inuitus pronunciabit,nec impetrabit. Sed nugas mitto.

[b] *de quæstio. q.4.n.14.*
[c] *lib.4. demonom.c.1.*
[d] *D. Aug.lib. cont.mendac. epist.ad Hiero. & in Psal. 5. Ambros. in cap. canete 12.q.5. Greg. Isidor. Innocent. & alii apud Gratian. d.q.22. D. Tho.2.2.q.110 art.1. Alf. à Castr.lib.10. in verb.mendacium & alii.*
[e] *Psal.5.v.7. Sap.4.v.11. Ecclesi.7.v.14 Ephes.4.25. Apoc.21.v.8.*

SECTIO X.

De aliis mediis veritatem perscrutandi.

11 MAioris momenti quæstio est,liceatne iudici dolo,falsis promissis,vel mẽdaciis à reo veritatem elicere? v. g. si fingat eum ab aliis etiam complicibus denunciatum, si promittat liberationem, quam ei non cogitat, nec vult impendere,nec de iure potest. Homo præcipitis ingenii & noua ac periculosa amantis Io.Bodin.[c] hæc omnia iudici permittit.Inprimis dum asserit licere mentiri. hoc hodie hæreticum est. fide enim tenendum, mendacium (quod nomen huiusmodi mereatur) esse rem simpliciter & per se malam,ideoque adeò illicitam,vt nec Pontifex dispensatione bonam facere possit: quæ est sententia non D. Augustini modò, & Thomæ, vt nugatur Bodinus; sed hodie communis Catholicorum [d], qui illam sacris Scripturæ locis optimè confirmant[e]. fuit in sententiâ Bodini M.Marulus *lib.4.de Instit.benè viuendi cap.4.* Sed errore animaduerso, eius interpres Gallicus planè contrariam Marulo sententiam

tentiam tribuit;& multas paginas,quæ non sunt Maruli, Marulo inseruit, dictorum ipsorum Maruli confutationem pro Maruli dictis continentes;quam bono exemplo & prudenter ipse viderit. Argumenta Bodini ex sacris litteris facilè soluuntur,& nos in tractatu de Mendacio soluimus omnia.

Sed nota aliud esse dicere aliquid falsum,aliud occultare aliquid verum (vt notat D. Augustinus [a]) veluti cùm vtimur, non mendacio, sed æquiuocatione: priùs illud non licet cuiquam, maximè iudici; qui in hac re grauissimâ, & in iudicio scienter mentiens, haud dubiè peccaret mortaliter [b]. posteriùs verò istud sæpe licet [c]. prius pertinet ad dolum malum,quia est contra legem diuinam & humanam:posterius pertinet ad dolum bonum [d],quia nec iuri diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reipub. & iustitiæ exsecutionem. his positis sit prima conclus. *Poterit iudex vti æquiuocatione & verbis subdolis* (citra mendacium) *& ambiguâ promissione liberationis, vt reum inducat ad fatendum veritatem, & auctorem criminis commissi deprehendat.* Est communis opinio Dd. apud Couarru. & Plazam. [e] Dissentit quidem ab hac Iul. Clar. [f] sed non distinxit mendacium à sermone æquiuoco: immò apertè loquitur de eo, qui expressè impunitatem promisit; quæ sanè promissio ad Bodini casum pertinet; nec mirum est si Paris de Puteo & Dyn. dissuaserint tali promissione vti. Sanè fateor iudicem non posse impunitatem reo promittere, nisi sit supremus iudex, qui habet absoluendi & liberandi potestatem, & hoc facere intendat. Quoad inferiorem iudicem maximè hæc quæstio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolum malum siue cum mendacio coniunctum; qui nec supremo iudici permissus. Obiicitur à quibusdam, promissio est iuris naturalis & eo iure obligat; quare & hosti & reo seruanda. Respondeo, quando de re possibili est; ista autem est, de re quæ iure iudici impossibilis: ideò nihil refert, quod iudex habuerit animum liberandi reum: si verò non habuit animum, peccauit etiam per mendacium, verba menti contraria proferens. 2. Resp. ista locum non habere in nostrâ conclusione, in qua nec iudex intendit liberare, nec verba id necessariò significabant, imputet sibi reus. quod non subtiliùs sensum verborum ambiguorum discusserit. Exempla aliqua huius æquiuocationis occurrunt passim in praxi. Acutũ fuit dictum iudicis Leodien. & licitum, qui sagæ pertinaciter cuncta neganti, dixit: si veritatem luculenter profiteretur, se illi de publico vel suo, quoad viueret ipsa, quotidie cibum & potum necessarium præbiturum, & curaturum ei domum nouam exstrui. *domum* intelligens ligneam fascium straminumq;, in qua erat combnrenda. Alia suggerit Sprengerus [g], veluti si honestius habeatur reus solito, & sinantur ad eum intrare viri honesti, & non suspecti, qui frequenter colloquantur de variis rebus etiam impertinentibus; & tandem fidenter suadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum sibi gratiam, & se esse velle mediatores: *& postea subintret iudex & promittat facere gratiam, subintelligendo sibi vel reipub. in cuius conseruationem totum quod fit, est gratiosum.*] Posset etiam iudex dicere se illi optimè consulturum, & confessionem ei vtilissimam futuram, etiam ad vitam sibi comparandam. hoc enim veriss. de vitâ æternâ, quæ vera vita est. idem Sprengerus [h] paulò antè tradiderat sententias tres alias huc pertinentes. Scilicet posse illi securitatem vitæ promitti, quando iudex intenderet eam vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hæc sententia satis æqua est. Alios (ait) velle, sic ad tempus tum in carceribus asseruandam, sed postea incinerandam post aliquod temporis spacium: hanc refellere debuit, quia reuerâ mendacium continet promissio huiusmodi. Tertiam ponit dicentium, posse iudicem securè vitam promittere, & postea se à sententiâ ferendâ exonerare, & in suum locum alium substituere: neque hanc

[a] *super d. Psal. 5. & lib. 22. contra Faust. c. 34.*

[b] *bene hoc docent: ex D. Tho. Caieta. Nau. Couar. Binsfeld. p. 3. dub. 3.*

[c] *Hadrian. Quodlibet de mendac.*

[d] *de quo multa dixi Com. in l. contractus, de reg. iur.*

[e] *lib. 1. var. resolut. c. 2. in fi. & Plazan. lib. 1. Delict. c. 37. n. 1. in fin*

[f] *d. §. fin. q. 55. v. 7.*

[g] *d. q. 15.*

[h] *d. q. 14.*

hanc reiicit, sed est omnino similis secundæ & adhuc peior, coniuncta cum mendacio: ideò penitùs cauenda. fortassis tutius est, quod alibi posuit a, nē pe vt petenti gratiam reo, respondeat iudex; fateatur veritatem confidenter, clementiæ se rationem maximam habiturum, ampliùs se facturum quam ipse petat, & similia verba generalia.

2. conclusio, *si iudex dolo malo huiusmodi per mendacium confessionem extorserit; non potest ex sola hac confessione reum damnare; nisi reus postea comperta fraude, de nouo id fateatur sponte; vel alia satis pragnantia indicia & argumenta accedant: vel saltem fraude cognita non retractet, quod inductus dolo malo dixerat.*] hæc est verior sententia Imolæ, Decii, & aliorum, quos sequitur Couat. b benè addens, quando nec retractat, nec expresse ratificat confessionem, nec alia satis prægnantia accedunt indicia; mitiùs & extraordinaria pœna affici debere: si accedant illa indicia, posse plecti ordinaria. Si obiicias, promissionem hanc contra temp. esse factam, & ideò non prodesse debere reo ad pœnæ diminutionem. Respondet Couarr. tunc iudicem non debere seruare promissionem, quando via ordinaria & recto planè tramite cognouit delictum; non, quando dolosè illud & via illicita expiscatus fuit.

Dixi in conclusione *dolo malo*, quia si *dolo bono*, & proinde via licita cognouisset; putarem non esse opus noua rat ficatione, saltem in foro exteriore: immò nec in interiore. licuit enim iudici bono dolo, malum obstinati silentii animum rei decipere; & sibi iste imputet simplicitatem suam. Nec arbitror Clarum, si in terminis de dolo bono interrogatus fuisset, dissensurum, vt satis indicat *supra n. 8.* nec etiam Menoch. *de arbit. cas. 364.*

3. conclu. *Si tamen iudex putans id sibi licere, sic dolo malo criminis confessionem à reo elicuerit, & fraude cognita reus nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariam ad pœnam condemnet, non auderem iudicem de mortali peccato accusare.*] hęc concl. intelligenda de peccato, non quod incurrit mentiendo; de quo vix potuit habere probabilem ignorantiam: sed de peccato, quod incurrit, reum ex tali confessione condemnando. de hoc enim peccato valdè probabilis ei suppetit excusatio. cùm id ei licere, immò & eum debere multorum locorum praxis, & plurimorum DD. confirmet sententia c, adeò vt communiorem cēsuerit Alciat. & communem saltem fateantur Plaza & Clar d.

Addidi, *nec retractat*; quia si reus expresse retractaret, nec alia contra ipsum argumenta concurrerent, tunc certè non auderem iudicem à mortali culpa liberum asserere. Nam illa communis Felini & aliorum (vt rectè Couar. quem sequitur Menoc. e) intelligenda, quando reus cognita fraude expresse confirmat suam confessionem, vel saltem tacitè, non retractando, nam tunc illam ratificasse censendus: & hæc distinctio fuit de mente Paridis de Put. *c. de tort. v. sequitur quæstio quotid.*

Inquisitores Germaniæ f docent adhuc quasdam alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter consideret complicum dicta ad reum pertinentia, & hæc reo proponat, & diligenter singula inuestiget si qua etiam instrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præsegmina cadauerum, & similia in domo eius reperta fuissent, ei offerat, & quęrat quid his egerit, cur ea seruarit &c. 2. vt complices, si quos habet, qui contra reum deposuerunt, ad reū intromittat, & permittat eos simul mutuò de facinoribus suis conferre, edere ac bibere, & habeat in loco vicino auscultantes & verba accipientes, etiam, si opus, Notarium publicum: si desint complices, vtatur ad hoc personis, quas nouit non ingratas reo, sed amicas, & quasi fauentes atq; miserantes; qui quodam serò intrent carcerem, & sermones dedita opera producant in multam noctē; tum quasi fortuitò id accidisset, querātur serò nimis esse ad recedendū,

a *d. c. 15.*

b *d. c. 2.*

c *Archid. in c. vellem. 22. q. 2 Cins. in l. præsenti C. de his qui ad Eccles. confug. Felin. in c. adferte. de præsumpt. & Cotta in Memorab.*

d *Alciat. in l. natura. D. de verb. sign. Plaza lib. 1. de dεlict. c. 37. Clar. supra num. 9.*

e *Couarr. d. c. 2. Menoch. de arbitr. cas. 367*

f *d. q. 15.*

ideò in carcere pariter reliquum noctis exigant, & semper colloquantur; & sint similiter (vt dictum est) in vicino dicta excipientes. *Tertiò* quod quandocumque veritatem fateri incipiant, nullo modo iudex actum hunc interrumpat, nec dimidiet confessionem, sed instet quoadusque de omnibus veritatem dixerint, saltem quoad principalia, etiamsi in mediam noctem deberet proferre, & prandium cœnamúe differre. Nam experientiam docuisse per dimidiationes & interruptiones, illos frequentiùs ad vomitum redire, & non aperire veritatem quam inceperant detegere. *Quartò* si prædicta deficerent omnia, tunc si fieri posset, deducendos ad aliquod castrum, & ibi certis diebus custodiæ mancipandos: tum castellanum fingere se cogitare longum iter, & diu abfuturum: interea vt aliqui familiares, vel mulieres honestæ mulierem; viri, si vir sit, virum visitent; promittant ei (non, vt ait Sprenge.) quod velint eam omninò permittere liberè abire; sed citra mendacium verbis æquiuocis (vt dictum supra de indice in genere) multa & illecebrosa, dūmodo se informent de certis, quæ scire cupiunt, experimentis. *Et aduertat* (inquiunt) *iudex quod sæpissimè per talem modum fassa fuerunt & conuicta. Et nouissimè in diocæsi Argentinensi prope oppidum Schletstat & castrum Konigsheym malefica detenta nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina: tandem modo supradicto per Castellanum seruato, licet præsens erat in castro, ipsum tamen malefica æstimabat abesse: tres ad eam familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod dolosè cum ea agerent proponeret; tandem interroganti de quibus informari vellet, vnus dixit super grandinem excitandam, alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella plena aqua apparata, malefica sibi iniunxisset, vt digito paullulum aquam moueret, & ipsa certa verba protulisset: subitò locum, quem explorator nominauerat, scilicet siluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visū non fuerat.*] hactenùs illi. Sed in hoc exemplo bis peccatū, primò in mendaci promissione. Vt enim iudici non licet per se mentiri, sic nec licet alios ad mētiendum inducere. Secundò peccatum fuit, in eo quod nimis longè exploratores progressi. Non enim licuit maleficam etiam paratam ad peccandū inducere; etsi licebat examinare, quomodo soleant operari: & sic intellige quod de informatione dictum, nempe de verbali per modum docentis, non de reali per modum facto ostendentis & exemplum præbentis. vides hic iam captas posse ex condicto cum dæmone quædam operari?

Solent etiam iudices vti *confrontatione*. ea duplex est, vna spontanea, altera violenta. *Spontaneam* voco, quando parati sunt rei, alios nondum captos societatis arguere & conuincere: hanc nunquam iudex permittat, nisi præcesserint indicia talia, vt propterea citari possint; & iam citati, si non benè dissoluant obiectiones rei constanter eos accusantis, queant in carcerem compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. *Violentam* voco, quando cōplices in mutuis delationibus inter se dissentiunt: tunc debent primò seorsim, postea simul de hoc dissidio interrogari. quod si subdolè comperiat persistere, nec alia est via inueniendę veritatis; solent altera in alterius mutuo conspectu torqueri. de hac praxi vide Iudoc. Damhoud. *prax. crim. c. 47.*

SECTIO XI.

De confessionibus.

IN ritè confessos non aliud iudicis officium est quàm condemnandi. iuxta illud Christi Domini; *Ex ore tuo te iudico.* & illud Iurisconsulti confessus pro iudicato est. quia quodammodo sua sententia damnatur a. intelligesi confessio sit clara, certa, verisimilis, constans, & legitima. nam obscura & dubia

a *Luc. 19. l. 1. & 3. D. de confess.*

& dubia in fauorem interpretanda confitentis [a], parùm idonea est ad iudicandum. Verisimilis etiam sit oportet, quia inuerisimilis nunquam sufficit ad condemnandum [b]. Inuerisimilis autem est, quæ de re est impossibili, aut omninò falsa [c]; quod concedimus Ponzinibio, & Godelmanno; sed contendimus eos errare, dum in Lamiarum confessionibus ea dicunt notoriè falsa & impossibilia, quæ vera & possibilia nos esse docuimus supra *libr. 2.* Legitima etiam sit oportet, hoc est non præsumpta tantum, nec ficta tantum fictione iuris (nisi ex contumacia, quæ liquidissimam inducit probationem [d]) nec contra quam colorarè aliqua obiiciantur [e]; nec quando est incidenter tantum facta, vel metu tormentorum, vel extra iudicium, vel in figura tantum iudicii, vel absente parte, vel in iudicio summario, aut nullo [f]: erit autem bona in casu Lamiarum & hæreticorum, etiamsi non constet de corpore delicti [g]. Dicetur facta metu tormentorum, non tantum si grauiter tortus fuit; sed etiam si fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturam, ductus ante eculeum, spoliatus, vel si seriæ minæ de torquendo præcesserint, quoad eos qui timidi sunt & torturæ inassueti! Item vt sit legitima, necesse est, non sit extorta, nullis vel non sufficientibus indiciis præcedentibus; nam talis esset nulla & inualida, etiamsi millies foret ratificata [h]. idem, si in repetitione quæstionis sit extorta, quãdo non licebat iudici repetere [i]. idem si extorta per iudicẽ pendente appellatione à sententia torturæ [k]. idem si confessio extorta à reo, contra quem sola fama vrgebat, etiamsi sæpiùs ratificetur [l]. idem si emanarit ab eo, cui denegata defensio, vel copia indiciorum [m]. idem si sit illius, qui qualibet ex causa de iure torqueri non debebat [n]. confesso autem & conuicto per legitimam quoque torturam adhuc ante condemnationem dandus est terminus ad se defendendum, etiam non petenti ex æquiori & receptiore sententia [o]. Fallunt ista in eo qui à natura mutus simul & surdus foret: qui non potest, ex sua confessione signis declarata, condemnari: quare frustrà torqueretur: sed damnari dumtaxat potest ex testium depositione ac probatione [p]. Denique quæri potest, an qui confessus factum maleficum, negat se praua intentione fecisse, sit audiendus? vt plurimùm, quia præsumptio ei contraria est [q], puniendum nihilominùs constat [r], etiamsi iuramentum offerat de recta intentione: interdum tamen poterit iudex iuratum reum admittere ad probandum aliqua verisimilia, quibus confessio eius elidatur [s]. Quod si res dubia sit, poterit reus torqueri, vt intentionem suam proferat, vt benè post Lanfranc. & Bossium, asseruit Simanc. *prax. heret. tit. 29. num. 10.*

[r] *cap. 1. de præsumpt. c. contra Christianos de heret. in 6.* [s] *Bart. in l. inter omnes. §. rectè de furt.*

SECTIO XII.

De Abiuratione.

MM VT in aliis speciebus hæresis, etiam in Lamiarum crimine, abiurationi aliquando locus est; quando iudicium tantũ nititur suspicionibus. Sumimus hic abiurationem pro execratione seu anathematizatione iureiurando firmata. Et quia suspicio hæc; quæ est leuis quædam præsumptio mali ex leuibus indiciis procedens; oritur ex diuersis causis non æquè vrgentibus, fit vt quædam suspicio sit leuis seu modica [t], quæ etiam potest vocari temeraria iuxta Menochium [u]; alia vehemens seu verisimilis, alia violenta. Et sic diuidendo, leuis oritur ex indiciis admodum leuibus, quæ absolutè dubium relinquunt iudicis animum, & hæc propriè dicitur *suspicio*. Vehemens oritur ex indiciis habentibus multum verisimilitudinis, adeò vt inclinẽt aliquantũ iudicis animum in alteram partem, & sic dubitationem non excludunt totã: hęc suspicio magis propriè vocatur *opinio*. Violẽta denique oritur ex indiciis valdè fortibus & adeò efficacibus, vt omnem dubitationem ex animo iudicis eliminent

[a] *Farinac. q. 50. num. 20.*
[b] *Farinac. q. 43. num. 21.*
[c] *gloss. in c. fin. de confess. in 6. gloss. l. 1. C. de confess.*
[d] *Farin. q. 11. num. 97. & q. 30. num. 16.*
[e] *Farin. q. 21. num. 32.*
[f] *Farina. d. q. 21. nu. 34. & q. 33. num. 16.*
[g] *Farina. q. 2. num. 25.*
[h] *Farin. q. 37. nu. 46. 57. & 103. cum seq.*
[i] *Farinac. d. q. 37. num. 110.*
[k] *Farinac. q. 38. num. 78.*
[l] *Farinac. supra num. 17.*
[m] *Farinac. q. 47. num. 8.*
[n] *Farinac. q. 39. num. 84.*
[o] *Farinac. q. 41. num. 95.*
[p] *vid. Farin. q. 39. à n. 32. vsq. ad 40. vbi benè Bossium refellit. & n. 90. cum seqq. maximè n. 99. vbi indistinctè quoad oẽs personas hoc tenẽdũ ostendit.*
[q] *Ant. Gomez p. 3. c. 1. n. 69. Grill. Cas. & alii quos sequitur Farin. q. 41. à num. 90.*
[t] *l. si non conuicii C. de iniu. cum simil.*
[u] *c. accusat. in pr. de her. in 6.*
[x] *l. 1. de præs. q. 7. à n. 46. maximè n. 59. & habes in d. c. accusatus § il lo verò. & ibi Archid.*

liminent & faciant eum planè vni parti aſſentiri a. hæc propriè vocatut *præſumptio, iudicium, ſententia*, de hac eſt, *c. cum contumacia. c. cum accuſatus. de hæret. in 6. ca. quorumdam d. 34.* Iudicis autem arbitrio permittitur qualitatem ſiue quantitatem ſuſpicionis moderari: dummodo caueat ne leuis ſit corde, nimis facilè credendo. Exempla huiuſmodi ſuſpicionum ponit Sprengerus b, vt ſi quis deuiet à communi conſuetudine viuendi, ſi conuenticulis ſecretis maximè nocturnis interſit, aut cum ſuſpectis familiaritates ſecretas habeat, dicit leuem oriri; Si quis quos nouit maleficos, viſitat, munera offert, occultat, recipit, defendit, vel aliter actu fauet, tum oriri vehementem; ſi quis perpetrauerit ea quæ pertinent ad ritus maleficorum, paciſcendo, adorando, ſacrificando, comminando, tangendo, aut dormientibus per viſum apparendo, aut cubicula inſenſiliter ingrediendo &c. vel ſi penes eos inſtrumenta maleficii ſint reperta, huiuſmodi violentam præbere ſuſpicionem. Leui ergo ſuſpicione laborantibus poteſt indici c abiuratio etiam ſpecialis hęreſis de qua leuiter ſuſpecti; & ſi talis qui ſic abiurauit, reincidat, non punitur vt relapſus d. Si verò ex grauibus ſuſpicionibus abiuraſſet (nam & huic abiuratio indicitur) tunc cenſeretur relapſus: in hac debet fieri abiuratio in genere de omni hæreſi & in ſpecie de illa de qua vehementer ſuſpectus fuit e. & tales fuere abiurationes Theodoreti & Ibæ in Concilio Chalcedonenſi *act. 8.* ſi verò detur abiuratio ex ſuſpicione violenta, tunc facienda abiuratio, vt à verè malefico, & tanquam à deprehenſo exigeretur. Debent autem violenter ſuſpecti; quando crimen fatentur & parati ſunt abiurare hæreſim, & redire ad ſanam mentem; ad pœnitentiam ab Eccleſiaſticis iudicibus recipi; quod ſi nolint debent tradi brachio ſæculari vt impœnitentes f; debent præterea cum abiuratione generali omnium hæreſium, & diſerta atque clara, errorum de quibus ſunt ſuſpecti canere palinodiam, & contraria aſſerere, & iurare ſe nunquam ad abiuratos errores redituros, & hæc omnia ſcripto libello abiurationis, propria ſcriptione munito, confirmare: quæ cuncta ab Apoſtolorum temporibus recepta fuêre, vt oſtendit Simancas *ſupra nu. 8. & 10.* & hæc abiuratio hodie coram clero & populo fit, nec poteſt priuatim admitti, niſi ex magna cauſa g. Quid ſi qui tantum vrgetur ſuſpicione vehementi ſeu veriſimili, detrectet abiurare? videtur Simancas *ſupr. n. 13.* velle eũ poſſe tanquã contumacem & impœnitentem tradi brachio ſæculari, *ex c. ad abolendam de hæret.* Sed (vt ait Sprenger. ſupra.) dictum c. §. *in præſenti verò*, videtur tantùm loqui, non de ſuſpectis vehementer, ſed de manifeſtè deprehenſis, contra quos conſtat rigidiùs eſſe procedendum. contra hunc igitur Epiſcopus procedet per excommunicationem, & ſi in ea per annum ſteterit, condemnabit vt hæreticum. Porrò quando maleficum Eccleſia recepit ad pœnitentiam; laicus iudex poſſet illum apprehendere, ptopter damna temporalia variis illata, & propterea condigno ſupplicio afficere; nec teneretur Eccleſiaſticus iudex impedire, quia licet eum non poſſit tradere, poteſt relinquere puniendum. Sic Sprenger. Sed de hoc plura mox *ſect. de abſolutione.* De abiuratione facienda ab iis qui confeſſi & faſſi, qualis fuit abiuratio Doctoris Edelini, nihil peculiare occurrit. adſcribam tantùm hiſtoriam rei geſtæ, verſam ex gallica narratione Enguerrani Monſtreleti *Chron. p. 4.* ait Enguerran. Anno 1453. Dominica die, quæ incidit in vigil. Natiuitatis Dominicæ, Ebroici publicè in theatrũ adductus, citatus voce præconis, & cõdemnatus fuit ſententia iudicis ad perpetuum carcerem Epiſcopi dictæ ciuitatis, Magiſter Guilhelmus Edelin, Doctor Theologiæ, Prior S. Germani en l'Haye, priùs Ordinis D. Auguſtini, & aliarum Sacrarum familiarum religioſus: qui tentatione & ſuggeſtione hoſtis Tartarei, ei ſe manciparat, ea lege, vt concupiſcentiis eius profanis & mũdanis

a ſic poſt Menoch. d. loco bene diſſerẽtem Farinacius q. 36. à num. 178.

b p. 3. q. 19.

c c. accuſatus. in prin. ſupra.

d d. c. accuſatus vbi videtur errare Ancharan. vt bene notat Siman. c. 53. n. 5. & rectè idem Spreng. d. q. 19

e c. litteris. §. quocirca. de præſumpt. Simanc. & Sprẽger. ſupra.

f vt ex Canonibus adductis per eum Spreng. ſupra & ex variis conciliis Siman. ſupra n. 6. & num. 13.

g Leo ep. 75. c. ſi quis epiſcopus 1. q. 7. c. ad abolendam. de hæret.

danis satisfaceret, & præcipuè vt frueretur Nobilis cuiusdam Equestris familiæ marronæ amplexibus, quam ardebat; qua gratia, se obstrinxit ea seruitute inimico, vt cogeretur conuenire ad certum locum, quotiescunque dicto inimico collibuisset: quo loco soliti erant conuentus suos agere; & dumtaxat inscenso baculo cum scopis confestim eò transferebatur. Confessus fuit idem Magist. Guilhelmus sponte sua, se homagium exhibuisse inimico se offerenti præsentem in specie arietis, eique osculum sub cauda ore impressisse; & multis variisque annis postea in damnato hoc instituto vitæ perstitisse. Interea omnibus in rebus quæ à dæmone postulasset, illum fauentem auxiliantemque habuisse: donec accusatus maleficii fuerit comprehensus, & in carcerem compactus; à quo iuridicæ incarcerationis tempore vis omnis hostilis euanuerit. Et per prædictam condemnationis sententiam iussus est Magist. Guilhelm⁹ in lacum seu fossam recludi, pane & aqua deinceps alendus. In theatro verò Inquisitor fidei, voce alta & diserta oratione luculenter in memoriam reo redegit, quàm olim laudabiliter & vtiliter populum concionibus iuuisset, & instituisset, cùm Apostolico ritu per totam prouinciam fidem & legem Christi IESV promulgaret; quo miser postea decidisset, aliaq; multa idonea eum ad pœnitentiam seriam inducere. Interea catamidiatus seu mitella ad infamiam depicta ornatus, populo spectandus erat propositus, accurrente multitudine magna. Sed finita concione inquisitoris, idem Guilhelmus, sciens se grauissimè peccasse, & sceleribus atrocissimis Deum offendisse; gemere, & flere, & alta voce veniam à Deo, Episcopo, & Iustitia petere (*addit Iaquerius, quod in terram prostratus exhibuit quandam scedulam continentem sua facinora cõmissa contra fidem in dicta hæresi & secta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem*) & commendauit se suppliciter precibus assistentium. Deniq; fuerunt illi impacti compedes ferrei, & deductus in fossam; vt ibi per pœnitentiam elueret nefaria & horrenda peccata quæ commiserat.] hactenùs Monstreletus. Quoad formulas abiurandi varias inuenias, vnam *in ca. Ego Berengarius de consecr. dist. 2.* aliam *sess. 19. concil. Constantiensis*, aliam *apud Turrecrema. lib. 4. de Eccles. p. 2. cap. 22.* aliam *apud Alf. à Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. c. vlt.* alias *apud Sprenger. d. p. 3.* distinctas pro quolibet suspicionis gradu *q. 23. 24. 25.* *Iaq. fl. sgel. fascinar. c. 4.*

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

NN PVrgatio Canonica vocatur, de obiecto crimine innocentiæ ostensio secundum sacros canones facta [a]. hanc etiam reo deferendam leui tantùm suspicione laboranti voluit Sprenger. [b] censens *suspicione notabiles* vocari à Pontifice illos, qui quauis suspicione laborant; quæ etiam est opinio Archidiaconi. Quare nutat apud me dictum, saltem modus loquendi, Simancæ, volentis [c] non esse deueniendum ad hanc purgationem, nisi cum reus publica laborat infamia, & simul crimen plenè probari nequit; ea tantùm ratione, quia si crimen plenè probetur, damnari; si infamia non laboret publica, absolui debeat. cõtra enim quis inferat; si infamia publica laboret, torquendum (iuxta alibi dicta) si crimen plenè nequit probari, tunc propter infamiam, vel suspicionem debere vel abiurare, vel se expurgare. Sed de infamia assentior Simancæ, hanc sufficere ad expurgationem, quando crimen ampliùs probari nequit; & accusator deficit in probatione, vt benè Clar. *q. 63. num. 4.* Non assentior, si omnem suspicionem excludat. Sed benè est, quod postea [d] etiam vehementem suspicionem admittit, & totum id, quando facienda purgatio, quando nõ, iudicis recto arbitrio permittit, habituro personæ, & circũstantiarũ aliarum rationem. Expurgatorũ quoq; numerus ab eodem arbitrio depẽdet;

[a] *Rainer. Godofred. Silu. verb. Purgat.*
[b] *d. q. 19. ex c. excommunicamus 1. in pr. de hæret.*
[c] *in praxi tit. 54. num. 3.*
[d] *num. 5. ex Decio.*

det;vt & qualitas personarũ, an eiusdem, an æqualis cum reo conditionis, an inferioris? Viles personæ non sunt onerandæ purgatione Canonica, nisi illæ sponte se offerant, & dicant se posse inuenire idoneos qui expurgent, & tum possent mediocres etiamsi non planè boni admitti [a]. Qui, cum vilis persona non sit (nam vilis potiùs esset torquendus) ad arbitrium iudicis non vult se purgare, si præsens sit, statim potest, vt contumax & conuictus, puniri. Qui in purgatione deficit, pro conuicto habetur, vt benè Siman. quem vide rectè prosequentem hanc materiam *toto illo c. 54.* cui adde Clarum supra & Menoc. *lib. 2. de arbit. iud. cas. 274.* De vulgaribus purgationibus, egimus *tit. de sortilegijs iudiciarijs; li. 3.* formulam sententiæ purgationis habes apud Sprenger. *q. 21.* vbi etiam ritus omnes & materiam benè discutit, & adde *tit. de Purgatione Canonica in Decretal.* & quæ dixi *supra lib. 3.*

[a] *Simanc. supra num. 8.*

SECTIO XIIII.

De Absolutione.

Absolutio impendenda, quando vel reus obiecta crimina diluit, vel accusator ea non probauit; nonnũquam id ab accusatione tota, nonnunquã ab instantia iudicii, nonnumquam sub fideiussione prout iudici videbitur iustiùs & cõmodiùs [b]. *Absolutio* igitur alia est *diffinitiua*, alia *ab obseruatione iudicij*. *Diffinitiua* (quæ vocatur etiam à crimine, siue ab accusatione, siue *absoluta*) dicitur, quando reus absoluitur tanquam innocens, quia crimen non commisit. *Ab obseruatione seu instantia iudicij* dicitur absolui, qui absoluitur non tanquam innocens, sed dumtaxat tanquam tunc non repertus culpabilis, vtputa propter iudicii nullitatem, probationumuè defectum, & rebus ita stanribus vt tunc stabant [c]. & hæc habetur etiam pro definitiua; eatenùs vt si noua indicia non oriantur, reus iterum molestari non debeat: immò etsi orirentur, non poterit repeti; nisi intra certum tempus ad accusandum institutum. nempe decem annorum inter præsentes, viginti inter absentes. Quod si dubiretur sitnè definitiua, an tantùm à iudicii obseruatione; recurrendum ad acta. si habetur *absoluimus ab obseruatione iudicij*, vel *ab hactenùs deductis*, vel *stantibus rebus pro vt stant*, aut similia seu æquiualentia verba; tantùm censetur absolutus ab instantia iudicii. Si habetur, *reum absoluendum vti innocentem, non culpabilem*, & huiusmodi verba alia adsint; censendus absolutus definitiuè. Si vero res ex actorum verbis non colligitur, (verbi gratia, si tantum diceretur *absoluimus reum*) tunc legenda diligenter acta, & videndum; an constet ex actis dumtaxat crimen non fuisse probatum, non verò crimen à reo non commissum, tum censenda tantum fuisse à iudicii obseruantia: si constet vel omnino non commissum crimen, vel nõ cõmissum à reo (verbi gratia, qui suũ *alibi* benè docuit) tum habenda vt definitiua. Si ex actis adhuc res manet ambigua, tunc cõmunior sententia & praxis est, vt habeatur tantũ pro absolutione ab instantia. quia cõmuni praxi receptum in fauorẽ reip. vt crimina puniantur; qui fauor præponderare debet, fauori priuato reorum. Hęc ratio ẽt est fundamentũ opinionis receptæ & generalis consuetudinis (exceptis locis paucissimis) qua; licet iuri cõmuni scripto magis consentaneũ sit, actore non probante reum diffinitiuè absolui; tamen consuetudine & praxi iudiciorum inualuit; vt casu non probati criminis, sententia feratur tantum absolutoria ab obseruatione iudicii, vt post Couarr. & alios optimè deducit Prosper, Farinacius [d]. Et sic intellige, quæ scribit indistinctè Sprenger. [e] Nam quando deprehensus est verè innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam, & mortaliter peccaret, inferens in sententia eum dumtaxat absolui ab instantia iudicii; immò tenetur

[b] *Simanc. in pract. cap. 51.*

[c] *Clarus §. fin. q. 57. & 62. Farin. q. 4. n. 24.*

[d] *supra num. 23. & 28.*

[e] *d. p. 3. q. 2.*

tur diffinitiuè absoluere, alioqui reus tunc potest à tali sententia appellare; nec contraria consuetudo foret æqua vel toleranda. Si tamen reus non appellaret; in foro quidem externo cēseretur sententiam approbasse; in foro tamen interno non auderem iudicem excusare. Non enim, quia alter vel ignarus est, vel incurius iuris sui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam superueniens ratificatio tollit præcedens iudicis peccatum, nisi quoad obligationem restituendi. Quæ velim diligenter à iudicibus notari, pro intellectu eorum quæ de hac re traduntur à Doctoribus nostris [a], & praxi vulgata. Hæc intelligenda de absolutione in eodem foro. Nam si in alio foro agatur, tum nec absolutio definitiua planè reum liberat. Nam absolutus in foro poli seu conscientiæ, potest adhuc puniri in foro fori. Et, quia crimen nostrum est mixti fori, si absolutus in curia sæculari non fuit punitus ab ea sufficienter, & iudex Ecclesiasticus habet pœnam quam infligat maiorem, eamque, reus merebatur, poterit eam infligere. Contra quoque nimis leniter castigatum à curia Ecclesiastica, poterit seueriùs, etiam ad mortem, damnare iudex sæcularis [b]. Neque tunc censetur bis pro eodem crimine puniri, sed vtraque punitio pro eadem vna continuata habetur: & quia in atroci crimine versamur, & cui expiando vix vlla supplicia sufficiant; parùm hîc necessaria est distinctio Marantæ. [c] Sed hæc sufficiant: formulam absolutionis pete à Sprengero *d q. 20.*

[a] *Grilla. tract. de relaxa. carcerat. tit. de absol. inno. q. 2. Couarr. lib. 1. var. resolu. c. 1. n. 8. & lib. 2. ca. 10. Clar. & Farin. supra & iis quos plur. illi citāt.*
[b] *optime post alios Farinac. supra num. 10.*
[c] *tit. de inquisit. nu. 100. post Bart. & Pari.*

SECTIO XV.

De sortilegiorum qualificatione, siue quæ hæreticalia, quæ non?

rr POst absolutionem, tractandum de condemnatione, sed quia congrua delicti pœna dependet à delicti qualitate, hæc necessariò sectio præmittenda fuit: non ratione Lamiarum seu Strigum, quarum crimen semper cum hæresi coniunctum est, vt docet experientia: sed ratione quorumdam Sortilegiorum minùs atrocium, & in quibus pactum solummodò tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum, *Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere vel scire non potest.*] hoc est certū [d]. quia hæreticum est illum credere posse facere vel scire, quæ neq; scire neq; facere potest; sed Deo sunt reseruara. Dixi hęretica non hęreticalia. nā hæreticale significat tam q; sapit hæresim, quàm quod hæreticū est: & quia has duas significationes multi [e] non benè distinxerunt, ideò etiam errarunt in hac materia. prima ergo hæc non tantùm sapiunt hæresim, vt illi volunt: sed verè sunt hæretica facta, non dico sunt hæreses, (nam hæ ab intellectu pendēt, & hæresis est intellectus error) sed dico facta hæretica. sicut enim propositio hæretica est, ipsa enunciatio falsa Catholicæ veritati contraria: sic etiam factum est hæreticum, quod Catholicæ veritati repugnat non formaliter, sed quasi materialiter, quia est materia circa quam intellectus aberrans versatur in hęretico errore: & ad factum hæreticum sufficit id quod facit esse huiusmodi, vt si quis rem ita se habere pertinaciter contenderet, is verè hæreticus esset. verbi gratia, rebaptizat quis aliquem, factum est hæreticū. quia q tenet posse rebaptizari, est hæretic⁹. ad factū sapiens hęresim sufficit; vt qui hoc assereret fieri posse, quod facit, eius propositio verè diceretur propositio hæresim sapere, non tamen verè diceretur esse propositio hæretica. v. g. si quis sacramentalia misceret vsib⁹ profanis, citra pactum expressum vel inuocationem expressam dæmonis; faceret factum sapiens hæresim, quia si diceret hoc fieri oportere seu licere, hæc assertio saperet hæresim. Ex his puto pendere decisionem controuersiæ inter Barbat. & alios Iurisconsultos,

[d] *Grilland. de sortileg. q. 10. nu. 1. 2. 6. 10. 19. Glarus §. hæresis. vers. successiuè quæro. & alii cōmuniter.*
[e] *Clar. Farin. & alii I. C.*

de iis qui dæmonem inuocant ad cognoscendum seu faciendum ea quæ ipse facere vel cognoscere potest, à Deo nō impeditus: v.g. vt reuelet furta cōmissa, vt in amorem carnalem inducat. Quoad hæc .n. Barbat. [a] censuit, horum cognitionem pertinere ad inquisitores fidei, & ea sapere hæresim manifestā. Sed alii Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volunt hæc non pertinere ad inquisitorum cognitionem, neq; esse hæreticalia [b], & in hac re inueniuntur Parisiensia apud Paponū arresta contraria. Sed pro Barbatia faciūt Theologi Spineus & Pegna [c]. Inprimis, pertinere etiam ad Inquisitores cognitionem, dubitati nequit, cum crimen sit mixtum. Deinde non esse crimen hæreticum (nisi quid aliud accedat) nec sapiens manifestam hæresim, id quoq; puto, si desit dæmonis inuocatio expressa: sapere tamen hæresim non manifestā crediderim, quando consulitur dæmon siue maleficus diuinator de rebus amissis: licet enim dæmon norit, ipsum tamen consulere sapit hæresim, occultam saltem. idem dicendum in philtris, quibus Magici characteres, & superstitiosa alia, pactum occultum habentia, admiscentur: sed quoad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra superstitionem exhibita, putarim ea non sapere hæresim; quare & iudicem diligenter inspicere & considerare hæc debere. Illud non dubito hæresim saltem sapere, nisi potiùs verè hæretici sint, Magos illos, qui credunt quod solent iactare se vnitos spiritui, siue præditos spiritu quodam excellenti seu potenti, cuius efficacitate possint cogitationes aliorum scite (quod soli Deo reseruatum) & occulta diuinare, & alium ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, necessitate, aliaque miranda, supra hominum communem potentiam facere. Quos etsi negent, necesse est vel illa non posse præstare, & tantum fingere; vel si credunt ista & faciunt, verè Magos esse, & tales quales dixi, pactum cum dæmone habentes. De his sapienter scriptum à Cardinali Cusano *lib. 3. de docta ignorantia cap. 11.* Non illa phantastica (*nempe vnio*) Magorum qui hominem ad quandam naturam spirituū influentialium sibi coniecturalium, quibusdam operationibus mediante fide (*hanc intelligo fiduciam quam Magi semper exigunt*) adscendere dicunt; vt in virtute spirituum talium, quibus per fidem vniuntur (*hoc est per promissam eis fidelitatem & patientiam*) plura & singularia mirabilia, aut in igne, aut in aqua, aut scientiis harmonicis, apparentiis transmutationum, manifestatione occultorum & similibus efficiant. Manifestum est enim in his omnibus seductionem esse, & recessum à via & veritate. Propter quod tales ad fœdera & pacta vnitatis, cum malignis spiritibus taliter astringuntur, vt id quod sub fide credunt, opere ostendāt in thurificationibus & adorationibus, DEO tantum debitis; quæ spiritibus, quasi potentibus implere petita, & de vocalibus, istis mediantibus, magna cum obseruantia & veneratione impēdunt. Consequuntur aliquando per fidem (*intellige* (per) *non vt causam poni, sed poni pro* (iuxta) *nā error esset credere quod fiducia illa magorum sit efficax*) ipsa caduca petita, vniti sic spiritui; cui etiam, à Christo æternaliter diuisi, in supplicijs adhærebunt.] hactenùs ille. Quando autem dubium est, sintne hæresim sapientia necne sortilegia, non pertinet ad inquisitorem iudicare aut cognoscere sintnè talia vel non; (verùm hoc pertinet ad Theologos qualificatores;) sed postquam constat ea sapere hęresim, dubitatur verò tantùm an sapiant manifestam; possunt de illa qualitate cognoscere, & pronunciare se iudices esse [d]. Qualitatem verò horum factorum puto desumendam à circumstantiis & actibus, seu rebus quæ admiscentur.

2. Axio. *Quæcunque fiunt sortilegia à sortilegis habentibus pactum expressum: sunt respectu operantis sapientia hæresim, etiam circa res quas dæmon cognoscere vel facere potest; respectu verò operis dumtaxat, si sint circa res quas dæmon non potest cognoscere, nec* facere

[a] *cons. 55. lib. 1.*

[b] *Oldrad. cōs. 210. Tiraq. de pæn. caus. 4. n. 3. Gemin. cons. 54. Albe. rub. de hæret. Afflict. sup. const. Neapol. Clarus §. hæresis. n. 25. & Farinac. q. 20. Papon. lib. 22. tit. 3. arr. 1. & 2.*

[c] *Pegna in direct. q. 42. com mun. 67. Spin. Apolog. 4. contra Ponzinum. cap. vlt. benè id probans.*

[d] *Pegna d. comm. 67. in fine, vbi dicit hanc veram & comm. esse sententiam.*

facere a.]ratio, quia primo casu, propter fœdus illud, operans est hæreticus: secundo casu tunc tantum factum ipsum sapit hæresim. Sed quoad non habentes pactum expressum.

Dico tertiò *Si qui sortilegio Deum abnegent, vel adhibeant sortilegio hostias sacras, vel aliud sacramentum aut etiam sacramentalia, immò vel reliquias, vel agnos Dei, vel alias res Ecclesiastico ritu benedictas & sacras* [b] *: vehementer sunt suspecti de hæresi.*] ratio quia tales significant se credere huiusmodi adhibita vim habere ad maleficiorũ operationem. Et de hac credulitate debent examinari, &, si nolint respondere, possunt desuper torqueri; & si non fateantur, vt vehementer suspecti debent abiurare.

Dico quartò *si qui baptizent imagines ex qualibet materia, vel rebaptizent pueros; hoc ipso vel hæretici sunt, si putant formam vel materiam baptismi aliam esse posse, ab ea quam Christus instituit; vel sunt vehementer suspecti, etiam si negent se hoc credere* c. quia tales actus natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta. Nec inuenio Grillan.*q.3.n.6.* contrarium sensisse, vt illi Farinac. impingit. Idẽ dicendum de consecratione & baptismo librorum. Nam Magi libros suos, vt vim energiticam accipiant (*sic falluntur*) curant benedici per Sacerdotem aliquem, habentem stolam in collo, & aqua benedicta cum aspergillo ex herba hypericõtis eos aspergentem, simulq; profantẽ, *ego te baptizo in nomine Pat.* &c *& interea* alia manu sacerdos tenet cereũ benedictũ, postea ponit libros sub mappa altaris certo loco, idq; trib. certis diebus, quorũ vltimo in modũ crucis fascia ligat librũ & recludit in loco puro & abdito. hoc falsi magi Mantenses Paris.1586. mense Nouembri. *teste Crespeto disc. 12.*

Dico 5. *si ad res quas potest dæmon facere, vel cognoscere, sciendas vel efficiẽdas, misceantur res non sacræ, v.g. hostia non consecrata, etiãsi super eã Sacerdos missã dicat, probabile est non esse sortilegiũ hæreticale, quãdo fit à non habẽte expressũ pactũ* d. Putarem tamẽ distinguendũ. nam si iste benè sentiat de præsentia corporis Dominici, & transsubstãtiatione, & non prębuit hanc hostiã populo adorandã, sed verè aliam, quã eleuauit, consecrauit; hãc verò accessoriè tantũ super altare ad magicos effectus posuit; erit tantũ suspectus de hæresi; si verò illa alia credidit, tunc apertè foret hæreticus: si verò reuera nec credidit ista vim aliquam ad effectũ magicum habere, non erit suspectus de hæresi, sed extra ordinem puniendus. Hæc ita si de hac eius intentione constet, nam quãdiu non constat, mihi quidem videatur de hæresi meritò maxime suspectus.

Dico 6. *Quandocunq; dæmon inuocatur per modum sacrificij vel adorationis, sapit res manifestã hæresim; quando per modũ imperij, non raro idẽ dicendũ.* v.g. primò si admisceantur res sacræ [e]. 2. si inuocetur, vt amicus Dei, & ei car[e]. 3. si putet hoc non esse peccatũ, vel saltẽ non graue. 4. si petat quæ dæmon præstare neq̃t, vt suscitare mortuũ, animã defuncti reprę sentare, arbitrii libertatẽ cogere ad amãdũ &c. vel quæ nescit, vt futura contingẽtia; vel quæ scit contingẽter, ea petit doceri certò & infallibiliter. 5. si petat quæ potest dæmõ, sed credat eũ ea posse ẽt Deo non permittẽte: vel petat reuelari præsẽtia aut præterita, omninò infallibiliter [f]. Imò si rem recta reputemus via, quia nobis omne cũ dæmonibus commercium interdictum, quotquot non modò per viam obsecrationis, sed etiam per viam imperii aliquid à dæmonibus student obtinere, valdè sapiunt hæresim [g]. Illud tamen fateor, ipsius suspicionis pondus, qualitate personarum & aliis circumstantiis esse trutinandum h.

SECTIO XVI.

De pœna & supplicio maleficorum.

PRogrediamur à leuioribus. Sed notandum principio; quosdam I.C. i. nimis credulos Wiero medico & hęretico, magnã vim facere in distinctione

[a] *post alios Grill. q. 10. à n. 4. Farinac. d. q. 20. num. 81.*

[b] *Eymeric. d. q. 2. & ibi Pena comm. 67. Alf. a. Cast. l. 1. de iust. hære. punit. Berna. Cuman. in Lucer. inquisit. ver. sacramẽtis abusi. Ioan. à Rosa tracta. de hæret. p. 2. assert. 12. n. 267. Far. n. d. q. 20. n. 85. in 2. editione supra Grilland. q. 10. num. 16.*

[c] *Penna supra Spina d. apol. 4. Farin. n. 85.*

[d] *Oldradus conf. 10. col. 3. Grilland. q. 10. n. 13. & q. 11. n. 19. & 20. Farin. num. 84.*

[e] *DD. supra citati. vers. dico tertiò*

[f] *Bernardus Basinus tract. de artib. magicis. concl. 1. & seqq.*

[g] *Spineus d. apolog. 4. & Siman. Cath. instit. tit. 21. nu. 13. & Penna vbi supra commu. 68. litt. O.*

[h] *v. Pennam supra.*

[i] *Fichard. cen. 112. Io. Alsbuzius admonit. ad Iud. Godel. tract. de lam.*

nominum, *venefici, malefici, incantatoris, strigis, Lamiæ*; quasi verò hoc iudicium ex nominibus, non gestis ac facinoribus, sit decidendum. cõstet iudici de re, nomina contemnat; quæ rebus subduntur, non res nominibus: & sic, qui de hac materia veteres nouitiiq; scripsere rebus ipsis nomina posthabuere: quod & ego hoc tractatu feci, pro iisdẽ sumens *veneficos, maleficos, incantatores, sagas, striges, Lamias*. itaq; hac purida diligentia prætermissa, facta nunc perpendamus.

Quoad peccata sortilegii, quæ hæresim non sapiunt, in pœna vtrumq; ius, ciuile & Canonicum eo conueniũt, quòd iudicis arbitrio permittant; debere tamen iudicem arbitrio sic vti, vt canonibus legibusq; se accommodet, nec eorum præscriptum transiliat temerè, videlicet, nisi qualitas facti, cõditio personarũ, animus delinquentis, scandalum inde exortum similiaúe suadeant pœnam intendere vel minuere; quod idem in mandantibus & consulentib. obseruandũ, communiter receptum videtur[a]. Solent .a. iure canonico sortilegi non hæreticales (vt vocant) siue sint laici, siue clerici, & ad quemcumq; finem ea fecerint, in foro pœnitentiali puniri pœnitentia XL. dierũ[b]; sed cùm hodiè omnes pœnitentiæ confessario sint liberæ, poterit moderari[c]. In foro fori, si publicum crimen; olim imponebatur publica pœnitentia, quã si detrectarent, vel non complerent, à cõmunione fidelium arcebantur[d]: hodie sublata illa publica pœnitentia, Laicus non hæretica, nec hæresim sapientia conficiens, pro prima vice erit excommunicandus[e]: si monitus perseuerat, & est vilis persona, publicè est fustigandus, vel mitra chartacea dehonestandus; si honestior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus[f]: consequitur autem infamia hoc crimen, etiamsi nihil horum illi iudex infligeret[g]. Hæc certum est procedere, quando ad malum finem: sed quid si ad bonum? idem in laicis & clericis tum obtinet; adhuc esse puniendos, etiamsi verba sacra admisceantur, vel cruces &c. si sint admixta alia, vt characteres, nomina ignota, & huiusmodi obseruationes, quas constat nihil per se habere efficaciæ ad finem illum bonum[h]. & tunc pœna est arbitraria.

Quoad clericos; conficiens non hæreticalia, in simplicitate cordis & zelo bono (v. g. pro inueniendis bonis Ecclesiæ subtractis) suspenditur à diuinis & ministerio altaris per annum & vltra iudicis arbitrio, secundùm facti turpitudinem & criminis[i] qualitatem; si dolo malo fecisset, deponeretur ab ordine sacro, omnibus beneficiis priuaretur, & in monasterium perpetuò detruderetur; immò & infamis effectus, tonsurari solet & in modum stulti decaluari, vestibus antè & retrò rescissis & decurtatis, & mox degradari, hoc est perpetuò ab altaris administratione remoueri[k]. Et quia hac in re multa & varia (proh dolor) sunt Ecclesiasticorum delicta, etiam parochorum (ad quod Episcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quædam ex Grilland. & Farinacio, iudicibus Romanæ curiæ, subiungam pro clariore dictorum intelligẽtia.[i]*c. 2. de sortı. Gril. d. q. 14. n. 3.* [k]*c. si quis episc. 26. q. 5. post Gril. Meno. Barb. Far. supr. n. 92.*

Sacerdotes qui causa vindictæ seu doloris aras spoliant, aut luminatia consueta exstinguunt, vel quid simile faciunt, nocendi gratia iis, quorum quasi in funus hoc impendunt officii; honore & dignitate priuantur, & infames efficiuntur[l]: si verò ex inimicitia missas defunctorum pro viuentibus celebrarint (Belgæ dicunt, *een moortmisse*) vt is pro quo sacrificium offerunt celeriùs moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprii ordinis gradu deiiciuntur, & in exilium perpetuum vna cum eo qui Sacerdotem consuluit, vel hoc fieri mandauit, eiiciuntur[m]: nisi tamen spontè de præmissis coram Episcopo vel Metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam, vt benè Grilland. *ex d. c. quicumq*; fallitur tamen Grilland. dum putat[n] hæc sortilegia non sapere hæresim: omnino enim sapiunt,

[a] *Abb. c. 8. de sortileg. Grill. supr. q. 11. Menoch. de arbit. cas. 388. nu. 11. Farin. q. 20. n. 94.*
[b] *tex. & DD. c 1. de sortileg. Grill. d. q. 11. n. 2. 6. & 9.*
[c] *Menoch. supra n. 6. & 7.*
[d] *c. pro dilectione & seq. de consecrat. d. 2. Silu. v. superstitio q. vlt.*
[e] *c. si quis Episcopus c. aliquanti. 26. q. 5*
[f] *ca. contra idolorum. d q. 5. Roma. sing. 660. Grill. d. q. 11. nu. 4. & 10. Menoch. supr. num. 18.*
[g] *c. 3. 2 q. 8. c. infamis. 6. q. 1.*
[h] *Gril. q. 1. n. 2. q. 2. n. 4. & 5. q. 11. n. 8. 14. 15. 23. 24. & 27. q. 14. n. 3. q. 17. n. 4. & 5. & Far. supr. 96.*
[l] *c. quisq. 2. q. 8. c. de benedicto. 32. q. 1. c. admoneãt. 26. q. 7. Foller. in pract. crim. canon. c. 33. n. 49 Farina q. 19. num. 49.*
[m] *c. quicunq; 26. q. 5.*
[n] *Diaz prac. crim. Canon. c. 35. Menoch. supra. nu. 15. Grill. q. 10. nu. 12. & q. 11. nu. 17.*
[o] *d. nu. 12. & seqq.*

piunt, quia est hæresis putare hæc habere effectũ huiusmodi. ideò hæc pertinere censeo ad hæreticalia: sicut & imaginum crucis, B. Mariæ, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundia: nam quod Grilland. ait non sapere hæc hæresim, falsum id esse sciunt, quotquot iconoclastarum furores norunt & execrantur.

Sacerdos celebrans super reb. profanis, quæ vulgò putantur aptæ ad sortilegia; vt sunt hostia non consecrata circumscripta certis notis & litteris sanguineis, ducto sanguine ex annulari digito; item cuticula, qua infantis caput nascentis est inuolutum; panis incoctus, siue massa cruda, vel coactus in placentam; vel lapis, vulgò dictus *calamita*; beneficiis est priuandus & in carcerem detrudendus [a]: idem dicendum si sit abusus vasis aut vestibus sacris [b]; verbi gratia, altaris palla, calice, patina, purificatorio, tabernaculo Eucharistiæ, aut reliquiarum; lapide sacrato vel eius frusto, corporali, manipulo, stola, alba, velis sanctuarii &c. proponant huiusmodi sibi exemplum Regis Baltassaris [c]; qui tamen non abutebatur ad sortilegium, sed ad vsum domesticum profanum, quod minùs erat.

Sacerdos, qui in solemni missæ sacrificio, preces, quæ non tendunt ad Dei cultum & salutem animæ, sed potiùs tendunt in peccatum, obtulerit, (vt ille cuius vesanum amorem fusè describit Grilland.[d]) eodem modo puniri debet, quo præcedentes[e].

83 Omnibus autem communes pœnæ sunt sequentes: qui consulunt diuinatores, vel remedia (illicita videlicet) petuntà maleficis, in easdem incidunt Ecclesiasticas pœnas, in quas & ipsi malefici aut diuinatores: præterea sunt ipso facto excommunicati, excommunicatione tamen nulli reseruata[f]; &, si sint clerici, possunt deponi, tam verò clerici quàm laici, debebant olim quinquennalem subire pœnitentiam[g]. Iure autem ciuili, eandem discentes ac docentes incurrunt pœnam[h]: qui Magos in domum suam vocant, causa artis exercendæ, priuati bonis debent in insulam deportari[i]: qui Magos consulunt, gladii pœnæ subduntur[k]: ex Carolina sanctione, & consuetudine imperii, etiamsi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus aut remediis vsi fuerint; exilio, vel aliter infra mortem damnantur, arbitrio iudicis[l] De amatoria præbentibus, dictum *lib. 3. p. 1. q. 3.*

Incantatores Serpentum, si præcantatione sua dumtaxat implorant simpliciter & deuotè auxilium Dei, absque alia superstitione; vt culpæ, ita etiam pœnæ expertes sunt: si verò Diabolum inuocant expressè vel tacitè; erũt puniendi pœnis commemoratis Sortilegorum. Vt autem queant ista discerni, aduertendum ad verba ipsa, ad modum, ritum, & ordinem incantationis: quia si in eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina aut charačteres, siue alia quæ non conducunt per se ad effectum intentum, tota res Diabolica & superstitiosa debet censeri[m]. Dicendum idem in ceteris remediis contra maleficia.

Quoad astrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiusmodi diuinatores; si tantùm prædicant euentum vt possibilem præsumptiuè & inclinatiuè; non sunt puniendi, vt sortilegi; si verò prædicant, vt infallibilem vel necessarium, sunt hæretici sortilegi[n], & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra astrologos edita 1585.

Qui præbent poculum naturale aborsus, vt venefici puniendi; non vt sortilegi, nisi sortilegia admisceant[o]. Quando Episcopus captiuum habet a-
77 liquem sortilegum hæreticum, si paratus sit homo ille abiurare, & condignam subire pœnitentiam; non potest eum tradere brachio sæculari, nec etiam porcst acta iudicialia seu copiam processus eius vllo pacto cũ iudice sæculari

Fff 3 commu-

[a] *Diaz supra c. 39. Grillan. q. 14. Menoch. supra nu. 12. Farinac. supra num. 107.*
[b] *Grill. q. 16. & post eum Menoch. & Farin.*
[c] *Dan. 5.*
[d] *q. 16. num. 2.*
[e] *Grill. Meno. Farin. supra.*
[f] *c. 1. 26. q. 5.*
[g] *c. 2. & 3. 26. q. 5.*
[h] *l. 8. C. de mathem. & malef.*
[i] *l. 3. d. tit.*
[k] *l. 5. eod. tit.*
[l] *Carol. constit. ca. 109. Godel. lib. 3. de lam. c. 11. n. 31. kirch. cons. 12. n. 9.*
[m] *Summa confess. quam citat & seq. Grill. q. 11. n. 28. & Farina. supra n. 110.*
[n] *Berber. in Viator. iur. rubr. 8. n. 5. & 6. Grill. q. 11. n. 16. & 12. q. 3. q. n. 13. & 14. Fari. supr. num. 112.*
[o] *vid. bullam de aborsu Sixti V.*

communicare; alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem [a]. Dumtaxat enim quibuſdam caſibus ſortilegi hæreticales poſſunt tradi brachio ſæculari. 1. ſi fuerint Doctores & ſeductores, niſi ſponte ſua ad Eccleſiam redierint, & hæreſes abiurarint, ſeque contra illas ſtrenuos præbuerint[b]: 2. ſi ſint relapſi. 3. ſi ſint impœnitentes, ad quos reducuntur conuicti omnia negantes pertinaciter [c]. Quod Farinacius *d. num. 105.* extendit etiam ad ſortilegos qui hominem occiderunt, vel quid ſimile fecerunt quod iure ciuili morte luendum eſt; vt nonniſi aliquo trium dictorum concurrentium poſſint degradari, & curiæ ſæculari tradi. Sed in aliis criminibus enormibus id verum non eſſe poſtea oſtendam, *hac eadem ſec. lit. T T.* Et quando acceſſit ad hæreſim homicidium qualificatum, aliud dicendum, mox oſtendam. Formulas condemnationis quoad iſtos ſingulos, pete ex Sprengero *p. 3. mallei.*

Quando ſunt Sortilegi hæretici aut hæreſim ſapientes, contra eos agi ſicut contra hæreticos; receptum eſt vtroque iure [d]. quando non ſunt tales, ſed ab omni errore hæretico alieni, à ſæculari etiam magiſtratu ſolent virgis cædi, ad triremes, vel in exiliũ mitti, vel alia extraordinaria, infra mortẽ pœna, affici, interdum etiam pecuniaria, iuxta perſonæ & criminis qualitatem [e].

Si mors ſit alicuius maleficiati ſubſecuta, locum eſſe pœnæ legis Corneliæ, & comburendum ſortilegum, communis eſt ſententia [f]. Quoad Necromanticos, & ceteros magos, atque maleficos; ſolas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarum [g]. Sed Lamias noſtras, non eſſe eximendas numero ceterorum Magorum, communis eſt ſententia Theologorum & Iuriſtarũ vt mox docebo. Fundamenta Godel. & aliorum ſunt. 1. Lamiæ fatentur im- 1
poſſibilia; nempe ſe volaſſe ad conuentus, libidinem cum dæmone expleſſe, tempeſtates excitaſſe, & huiuſmodi. *Reſp.* lib. 2. oſtendimus hæc dæmoni non eſſe impoſſibilia, & ideò fidem habendam earum confeſſionibus cenſent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata ſunt potiùs cogitationis, vel nudi 2
conatus; quàm facti, vel executionis: ideò ab Eccleſia puniri non deberet, nec à iudicibus aliis. *Reſp.* falſum præſupponi, progrediuntur enim in opus exteriùs: & in atrocioribus criminibus receptum, conatus aliquando puniendos, vt conſtat[h]. 3. Pœnam minuere deberent, ætas ſenectutis, & ſexus fragilitas. *Reſp.* 3
ſenectutem non eſſe idoneam cauſam minuendæ pœnæ in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorum, affirmat rectè Iul. Clarus [i]. deinde falſum ſupponunt, ſolos ſenes in hoc peccatum incidere. Vt etiam falſum ſupponunt, ſolas muliereculas ſic delinquere: quanquam nec in hæreſi nec in ſimilibus atrocioribus ſexus excuſat. 4. Lamiæ debent cenſeri ſimiles dormientibus, confiten- 4
tur .n. crimina commiſſa in mentis exceſſu, vel ſopore. *Reſp.* multa ſagas imò ferè omnia vigilantes committere, & propter hæc puniẽdas; vt propter pact
cum dæmone, coitum cum eodem, infanticidia, ſegetum & iumentorum damna &c. Immò, & quæ in ſomnis gererent, culpa non carent, quia & antè ſomnum ea præmeditantur, & poſt ſomnum ea rata habent, & ſibi in illis complacent [k].

5. argumentum, pacta huiuſmodi ſunt imaginationes deluſarum mentiũ. 5
Venerius quoq; coitus cum dæmone, eſt rei impoſſibilis fictio. Quæ de tempeſtatibus & damnis datis narrantur eorum excedunt poteſtatem: quæ de tranſlatione corporali dicunt, ſunt nugæ meræ. *Reſpond.* in primis credendum contra ſeipſos ipſorum confeſſioni, ſicut & aliis reis. deinde tam conformes omniũ eſſe teſtificationes, & tam confirmatas experientia omniũ populorũ & ſæculorũ; *vt id negare, nihil ſit, niſi inſanire*, vt benè dictũ à Silueſtro [l]; *quibus* (vt ait Spineus [m] (*nemo niſi ſenſu careat, queat contradicere*, & (vt alius quidam de grege hæretico dixit) *qui hoc auſit negare, is audeat negare meridie lucere ſolem, & bis ſex eſſe*

[a] *c. ſententiam ſanguinis. Ne cleri. vel monach. Anchara. in c. ea quæ de reg. iuris. in 6. q. 4. Fari. ſupr. n. 105.*
[b] *Simancas prax. c. 59. nu. vlt.*
[c] *de his tribus fusè Simanc. prax. c. 59. cũ ſeqq. Alf. a Caſtro libr. 2. de iuſt. here. punit. c. 2.*
[d] *Grill. d. q. 11. n. 1. 6. 9. Menoch. ſupra n. 4. Farin. q. 20. num. 87.*
[e] *poſt alios Clarus §. hæreſis. n. vlt. Menoc. ſupra & Farinac. ſupra.*
[f] *lib. 1. Cod. de mal. & math. Berbe. d. rub. de ſortil. nu. 2. & 8. Damhoud. in prax. crim. tit. de homici. per ſortileg. c. 73.*
[g] *Ponzinibus Fichard. Godelm. & alii.*
[h] *Iul. Clarus §. fin. q. 92. nu. 2. Kirchou. & alii quos ſequitur vel inuitus Godelm. l. 3. c. vlt. nu. 36.*
[i] *§. final. q. 60. num. 6.*
[k] *Simanc. in prax. c. 51. n. 4.*
[l] *libr. 1. de ſtrigimag. & dæmon. admirã. c. 14.*
[m] *d. commun. 68. litt. r.*

esse duodecim. Et singula nos *lib. 2.* comprobauimus [a]. Nunc duntaxat auctores VV ea confirmantes citabo. PACTVM istud agnoscunt & habent pro certo, tum THEOLOGI, vt post Ciprian. *lib. de duplici martyrio,* & D. Augustin. *in capite illud 26. quæst. 2.* tenent D. Thom. *2. 2. q. 95. & 96.* Alex. Halens. *p. 2. q. 184.* Alber. Magn. *in 2. d. 7. art. vlt.* Petrus de Tarantasia, (qui postea fuit Innocen. V.) *ibidem,* Petrus de Bonauentura *ibid.* Guido Carmelita *in speciali quæst. quam de hac re composuit iussu Papæ Ioann. 22.* Scot. *in 4. d. 34.* Gabr. *in 2. d. 8. q. 2. a. 4.* S. Antonin. *2. par. tit. 12.* Guilhelm. Parisiensis. *in tractat. de fide & legib.* Silu. Tabie. Ang. Armill. Grafiis, *in ver. superstitio & ver. maleficium.* Gerson. *in 1. par. Trilogio Theologisata Astrologiæ,* Ioannes Tritthemius harum rerum nimis peritus *in qq. à Maximiliano Cæsare propositis;* Fran. Victoria *relect. de Magia,* Alfons. à Castro *libro primo, de iusta hæret. punit. cap. 15.* Eymericus *direct. inquisit. cap. 43.* & ibi Penna *comm. 68.* Bernard. Comens. *in disputatione post Lucernam Inquisitorum,* Sprengerus *in Malleo,* Nidetius *in formicario,* Hollenus *in Preceptorio,* Basinus *libro de Magicis,* Bartolom. Spinæus *contra Ponzinibium,* Siluest. Prierias *lib. de strigimag. & dæmon. admirand.* Franc. Picus *Dialog. strix,* Iaquerius *in flagello hæret.* Ioseph. Angl. *in 2. quæst. de Magia,* & [...]uissimè Sebast. Michaëlis *in Pneumalogia,* Crespetus *de odio Satanæ in homines,* & Petrus Binsfeld. *par. 1. de confess. maleficar. prælud. 7.* Cardinal. Toletus *libro 4. summ. instruction. Sacerdot. cap. de magia 15.* Idem ex IVRISTIS asseruere, Grillan. *lib. 2. de sortileg. q. 3.* Martin. de Arles *tract. de superstit. à n. 85.* post veteres, Ioan. Andreæ *in c. accusatus §. sanè de hæret. in 6.* Archidiac. Ioan. Monach. Guilhelmum. *de monte Lauduno* & Bartolomæũ Raymundi, *ibid.* & satis fatetur Oldrad. *cons. 210.* item. Turrecremata *in c. illud 26. q. 2.* Berber. *in viatorio iuris tit. de sortileg,* Simancas *in pract. c. 11. & in Instit. Cathol.* Damhaud. *in pract. crim.* Nauar. *in Man. c. 11. n. 25. & in c. nunquid Cain. de pœn. d. 1.* Menoch. *de arbit. iud. cas. 388.* *Fari. prax. crim. q. 20.* Florimund. de Remundis *de Antechristo c. 7. n. 5.* Nic. Remig. *opere de dæmonolat.* Quodq; caput est expressè hoc docet Ioan. 22. *in sua extrauag. super speculà.*

Et quia contra hæreticos agimus etiam ex ipsis hoc accuratè docent; Lamb. Danæus *Dialog. de sortiariis,* Ioan. Bodin. *lib. de dæmonom.* Thomas Erastus *in Furnio,* Georg. Pictorius *in Resolut. an saga ignis mulcta damnanda.* Hotoman. *con. 98.*

2 DE VENERIO COITV *succuborum & incuborum* hoc tenent cum Innoc. 8. Pont. in bullâ de hac re editâ, & plurimis Sanctis Patrib. Alex. de Hal. *1. p. q. 78.* D. Tho. D. Bonau. Scot. Dur. Gab. Dionys. Cartusian. *in 2. d. 8.* Guil. Paris. *de vniuerso p. 2. c. 23.* Abulens. *in 6. Gen. q. 6. & in 7. Exod. q. 12.* Alfons. à Castro *sup. c. 16.* Caietan. *in 2. 2. q. 96. a. 3.* Sixtus Senens. *lib. 5. sanct. biblioth. ann. 73.* Bartolom. Med. *1. 2. q. 72. a. 2.* Spreng. Nider. Silu. Pic. Holen. Spin. Victor. Mich. Crespe. Tolet. Angl. Binsf. Comens. Iaquerius *sup. citati,* & Vlricus Molitor *in Dialo. cum Sigismundo c. 5. & 6.*

Ex Iuristis Martin. de Arles sup. Gril. *lib. 2. q. 7.* Simanc. & Remig. sup. & locorum omnium acta de hac re iudiciaria. Nec non prædicti tres hæretici; & ipsemet Lutherus *in Conuiuiali lib.* vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuentis solis inquisitoribus & Papatui addictis, vt ille loquitur.

3 DE GRANDINE TEMPEST. &c. huiusmodi; quæ probantur omninò à Theologis, *arg. c. 1. Iob, vbi* D. Thom. & Cartusian. idem docuere Patres, *in cap. nec mirum 26. q. 5.* D. August. *lib. 8. de ciuitat. Dei cap. 19.* Isidor. *lib. 8. Etymol. cap. 9.* Innoc. 8. *in bulla sua ad Inquisitor.* D. Tho. & ceteri Scholiast. *in 2. d. 7. & 8.* Castrens. Silu. Spineus, Hollenus, Spreng. Michaël, Tolet. Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsfeld. & alii citati. *Ex Iuristis* consentiunt, Simancas, Menoch. & Damhaudet. & Remig, & Comens. citati; Azo, Godofred. Bart. Ang. Bald. Salyce.

[a] *de pacto q. 4. de tempestatibus & damnis q. 11. de concubitu q. 15. de translatione locali q. 16. lib. 2.*

in l.4.C.de malef. vbi tex. apertè hoc confirmat. Bonifacius de Vitalinis *tract. de malef.c.de sortileg.* Ioan. ab Anan. *in c.1.de sortileg.* Grilland. *lib. 2. q. 6.* Francisc. Balduin. Iacob. Ræuardus & alii ad ll. XII. tab. Pet. Gregor. *lib. 34. Syntagm. Iuris vniuersi c.11. & c.13.* Petr. Matth. *in 7. Decretal. tit de malef. & incantat.* Necnon tres illi hæretici quos nominaui, & Lutherus Archihæreticus.

De Translatione Corporali eam per dæmones fieri posse & so- 4
lere ex patrib. docent Clemens *lib.6.Const. Apost.c.9.* Arnob. *lib.2.cont. gent.* Egesip. *lib.3. de excid. Hier.* Cyril. Hierosl. *Catechef. 6.* Maximus Taurin. *serm. de Natali Apost.* Epiph. *lib.1. contra hæres. 30.* Greg. *lib.1. Dial.c.4.* Et alia exempla suggerit Io. Cæsarius Monachus Cisterciensis *lib.5.c.27.34.56.* & quæ his addunt Bart. Spinæus *contra Ponzinib.* Grillandus, Castrius, Remig. & Binsf. à me citati.

Est ista communis sententia Theol. & Iurist. S. Tho. Sco. Dur. Caie. Silu. 5
Angl. Victor. Castrii, Sprengeri, Niderii, Iaquerii, Michaëlis, Crespeti, Toleti, Spinæi, Pici, Guil. Parisi. Pegnæ, Binsfeldii, & aliorum citatorum; Turrecr. *in c. Episcopi 26.q.5.* Grill. *de sortileg.q.7.* Pennæ sup. *d.com.68.* vbi citat Comens. & Albert. *de agnoscend.cathol.assertion.q. 24. n. 24.* & vocat hanc sententiam communem Theolog. & veram, vt est re uera. Nec ei repugnat Nauar. *c.11. Manual.n.38.* nam voluit solummodò negare; eas vehi, cum illis circumstantiis, quæ exprimuntur in *d.c. Episcopi.* Ratũ ergo maneat, quintũ hoc argumentũ planè falsis præsuppositis niti. Mirè tamen circa hanc delusionem Lamiarum pertinaces sunt earum occulti quidam Patroni. Arripiunt occasionẽ ex d.c. Episcopi (de quo nos mox copiosè & luculenter disseremus. Quia delusas Herodiadianas illas canon asserit; sic ratiocinantur: *si illæ delusæ, ergo & nostræ striges.* At quia homines, aliàs nec inepti nec insulsè stolidi, animaduertunt non satis validè inferri. *Ergo saltem* (inquiunt) *possunt etiam deludi.* Vnde igitur cùm aliqua in iure sistitur, iudici constabit eam non delusam, quæ potuit? Ne quid dissimulent, en vobis ipsorummet argumentationẽ ad me à V. Cl. Phil. Numanno Secretario oppidi Bruxellensis in Brabantiâ, poëticà arte, sed pietate clariore, cui cũ illis quotidianæ velitatiunculæ pro veritate, perscriptam: *Manifestum est* (inquiunt) *Doctores de materià sagarum scribentes ad vnum omnes hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone sapè illudantur ac decipiantur: ita vt per imaginationem cogitent, & credant certè se perpetrasse ac fecisse veraciter, ea quæ tantùm in solà phantasià operà Diaboli mentem obfuscantis obuersata sunt. Non satis tutò ergo agere iudices, quando confessionibus sagarũ siue voluntarijs, siue per vim extortis, fidem adhibentes, easque pro sufficientibus habentes, probationibus, miseras illas, ac fortè insontes supplicijs tradunt; quæ, cum deceptæ sint negare non possunt, ea, quorum se re verà reas putant. Quamobrem cuiuis iudici meritò scrupulus nascatur. Quia confessio in hac re pro sufficienti probatione haberi non debeat: cùm fieri possit, vt ex errore deceptæ mentis procedat confessio. Quo igitur pacto iudex poterit dinoscere; Vtrum in indiuiduo reus reaue, quæ ei offertur, sit per imaginationem delusa, vel verè commiserit quæ fatetur.*

En Rhodus, en saltus. quis non agnoscat argumentum Wieri, cuius venenum Calidius Looseus, in Alemanniâ haustum & eiuratum, in Belgiũ, præsertim Bruxellam diffudit. vt antidotum propinem tam periculosè poris, primùm nebula raticinationis, seu vaporis noxii exhalatio, remouenda. Nempe prætexitur prætensio scrupuli ex confessione falsa & erronea, quam contendunt esse quando ex nuda confessione proceditur. Quis vnquam asseruit (nõ ego quidem vsquam) soli standum confessioni? censui semper & profiteor in hoc crimine ex nuda & sola confessione rei procedi non posse, *cum Bald. & Ang. in l.1.C.de confes.* quia ex tali nõ videtur satis iudici constare certò posse de crimine, quod tamen necessarium est ad condemnandum, ex sententia communiore. *arg.l. 1. §. item illud & ibi Bart. D. ad Syllania.* Sed contendo paralogismum

latere in hac solius nudæ cōfessionis nuncupatione: Et ideo, vt in omnibus æquiuocis, esse necesse prius disquirere, quid vocent nudam confessionem. Si de confessione legitimâ & ritè facta loquuntur, in qua & adfuere indicia (alioquin nulla foret) & reliqua de quibus disserui, *sup. lib. 5. sect. 11.* certum est ac manifestum eos alucinari. Nam leges humanæ talem confessum habent pro iudicato: & in Euangelio Paterfamiliâs seruulum nequam *ex ore eius* (hoc est ex confessione) iudicat. & ex tali confessione indiciis fultâ, quæ ad torturam per se sufficerent, reum damnari posse, non est dubitandum, vt meritò censuit post alios Daniel Mollerus *par. 4. Constitution. Saxonicar. sect. 2. num. 13.* & hoc in terminis de crimine & confessione strigum accuratè probat Arnald. Albertinus *de agnosc. assertion. hæret. q. 25.* quem lege si lubet. Si de non ritè facta (v. g. destituta indiciis, improbabili, vel impossibili) loquuntur; illis assentior: sed nego hoc in casu poposito locum habere. Nam quæ Lamiæ confitentur, non sunt impossibilia, nec improbabilia peritis humanæ & diuinæ philosophiæ, sed admirabilia tantùm. *Probatum id à me toto lib. 2. Disquisit. Magicar.* Nec vnquam iudices probi ex tali nuda confessione procedunt, vel ad damnationem, vel ad torturā, vel ad capturam aut inquisitionē (*vide dicta sup. sect. 2. vers. Quartò requiritur*) semper enim indicia requirunt, quibus aliquando validiùs aliquando imbecilliùs, sufficienter tamē confessio astruitur: quę indicia qualia esse debeant docui *sup. sect. 3. & 4. per tot.* & non possunt particulatim, nisi specie facti in particulari proposita, explicari. Cur ergo metuunt stare confessioni sic legitimè factæ? In foro poli standum est confessioni proponentis in exomologesi peccata sua, etiam absq; vllis indiciis; cur non in foro fori cū indiciis? si Dei vicari⁹ illic peccatū nō meruit, cur hic vicarius terreni Regis formider? an tēporariæ pęnę maior est dolor, q̄ ęternę, aut primę mortis grauius periculū vel damnū, q̄ secundæ? Quid? quod in sacramentali cōfessione tenetur Iudex stare rei confessioni; adeò vt si diçat se talia patrasse, nō possit cōfessarius illū reiicere, sine peccari Mortis reatu, quasi illusū; ex hoc quidē solo (quod prætexitur) capite, quod deludi à dæmone aliquādo tales cōtingat; sed tenetur ei & absolutionē & pœnitentiā impendere? Igitur nec iudex fori externi, sola fretus cōiectura q̄a deludi solent, potest strigū iuridicæ confessioni fidē derogare. Quod inde etiā stabilitur. si malefici se conspirasse in reip. vel Principis perniciē faterētur: ex isto illusionis capite nullus iudex auderet eos absoluere vel dimittere; sed censeret se obligatū ad reorū condemnationē, p̄cedere, vt reorū læsæ Maiest. Et si hanc publicā iniuriā negligeret, ipse à superiorib. iudicib. in ius vocaretur, ac ille ipse fisci procurator (tā somnolētus vel contemptor diuinæ iniuriæ) nactū se spongiā crederet succi plenā, quā aueret exprimere. Cur ergo segniori esse liceat in Dei iniuriâ, quæ p̄spicuè in maius Ecclesiæ & naturæ damnū vergit? Deniq; si in furtis, latrociniis, sacrilegiis, adulteriis, homicidiis, falsæ monetæ, Sodomiæ, &c. criminib. stari potest legitimæ confessioni, cur non in hoc quoq; delicto? Iniquum planè est aliam exigi certitudinem, quàm quæ iuxta criminis naturam potest haberi. si cuiusquam autē, certè huius criminis ea est natura, vt de eo ferme iudici aliunde nequeat constare, quàm ex indiciis, præsumptionibus, & reorum confessione, eò quod clàm committatur, & sæpe nulla post se sceleris vestigia relinquat. quare hîc potissimum locus est sententiæ, volentium solam legitimam, quæ verisimilis sit reorum confessionem in talibus delictis ad condemnationem sufficere, quam admittit Godelmannus, *lib. 3. de Lamijs c. 10. n. 47.* & tenet Mollerus *d. sect. 2. à. nu. 11.* atq; ita priùs decideral Iul. Clar. *§. fin. lib. 5. recep. sent. q. 55. vers. quomodo autē dicatur constare de delicto.* Nonne sunt hæreticis annumerandi isti fœderati partiarii dęmoniorū? sanè id comuniùs receptum docent Gril. *q. 10. n. 10. de sortileg.*

tileg.& Clarus *d.q.55.verſ.poteſt etiam,& q.4.v.1.* quos ſequitur Moller. ſup. Quis aũt neget ad hęreſeos condemnationem ſufficere legitimam confeſſionẽ,niſi qui à grauiſſimis iuris interpretibus temerè velit diſſentire? *Bald. in l.ſi quis non dicam rap. C.de Epiſc.& cleri. Felino in c.auditis ext. de præſcript. Arelatenſi in tract. de hæret. Notab.2.* Quamobrem cenſeo non tantum iudices ſecurè poſſe ſtare tali confeſſioni, ſed etiã teneri ſub culpâ lethalis peccati. Quia cum iudex ex officio & ſecundum leges reũ damnare tenetur; ſi non damnet eum, ex cuius abſolutione periculum imminet reip.& ſcandalum mali exempli pleriſque gignitur,ad damna inde prouenientia tenetur reſarcienda, *vt docebo in fine huius ſect.16.* Nec diffiteri quis poteſt ſtriges eſſe noxias reip. & conari quam plurimos poſſunt in ſocietatem criminis pellicere, & earum abſolutione bonos iure optimo ſcandalizari; ſecundum leges verò tales à iudicibus legitimè captas, tortas, confeſſas puniri morte debere. Conſtat ergo iudices hoc facere nolentes lethaliter peccare in Deum& rempub. & quod hinc conſequitur tales Iudices in hoc propoſito manentes abſolui in foro conſcientiæ nullatenus poſſe: quod accuratè perpendendum eſt eorum confeſſariis. Quis neſcit iudicem teneri ex actis procedere? aut quis vnquam Syndicatũ intendit, aut in foro fori reprehendendum iudicauit, ſi ſecundum allegata & probata ſententiam tuliſſet? Duntaxat quidam excipiunt, ſi priuatim certò ſciret reũ eſſe innocentem, quod ipſum tamen multorum grauium Theologorum, & communior Iuriſtarum ſententia non admittit, niſi in eo qui legibus ſuperior eſt, negat in ſubſellii inferioris iudicib. ſed hoc loco nullus huic exceptioni locus eſt. Nemo.n. aduerſariorum affirmare audet certò ſe ſcire illas deluſas & eſſe innocentes, præter Wierum, Ponzinibium, Looſeum & ſimiles; quorum iã exploſus eſt error obſtinatione & impudentia & inſcitia plenus; ſed dicunt duntaxat ſæpè illas deludi,& idcirco in indiuiduo iudicẽ dubitare. Verũ hinc ego cõtra infero, quando in indiuiduo iudici nõ conſtat deluſã eſſe, teneri iudicẽ legitimę rearum confeſſioni ſtare. Quæro, ſi noſſet non eſſe deluſam, nõne damnaret? ſi damnaret, quã ſciret non deluſam; cur nõ teneatur etiam falſam damnare quã neſcit deluſam? ſemper ſanè præſumenda eſt nõ deluſa, donec deluſa fuiſſe probetur. quia legitima cõfeſſio, vera eſſe præſumitur. contẽdenti deluſam, probatio incumbit: non probanti, meritò obiicitur; neminem, qui aliàs mente conſtet, ſtultum vel deluſum præſumi niſi probetur. Videte in quem ſcopulum iſti impingunt, dum ſcrupulũ timent. Scrupulorum propriũ eſt facere vt timeas, vbi non eſt timendum,& contemnas vbi meritò ſit trepidandum. ſic iſti dum vitant, vel fingunt ſe vitare, inanẽ culpam, in verũ crimẽ incurrunt. *Vbi impius interficitur*(ait D. Ambr. lib.2. de Paradiſo) CHRISTVS *infunditur: vbi abominatio aboletur, ſanctificatio conſecratur. Impiũ eſt*(ſcribit Caſſiod. li. 9. varior. in edicto Alarici) *iudices illis eſſe indulgẽtes, quos cœleſtis pietas nõ patitur impunitos.* Hęc de ſcrupulo prætenſo: Nunc de ipſa deluſione manũ conſeramus.

Primum dicunt; *Manifeſtum eſſe Doctores de ſagarum materiâ ſcribentes ad vnũ omnes hoc admittere, quod muliercula à dæmone ſæpè decipiantur ac illudantur: ita vt per imaginationem credant ac cogitent certò ſe perpetraſſe ac feciſſe veraciter, ea quæ in ſolâ phantaſia opera Diaboli mentem obfuſcantis obuerſata ſunt.*] Siſte gradum. Bonam horum Doctorum partem non oſcitanter perlegi, & nego ad vnũ omnes hac de re idem ſentire, quoad id q; de facto contingit; ſed tantũ conueniunt quoad id quod poteſt contingere. Fatentur omnes vnanimiter fieri poſſe, vt mulierculæ decipiantur: immò & viri. nam ne ſexus quidem melior purus ab hac cõtagione: ſed vtrum reipſa ſæpè decipiantur; item, vtrum hæc deceptio in cunctis quæ fatentur, an in quibuſdam rantũ locum habeat; non idẽ ſentiunt nec ſcribunt Ponzinibius, Wierus,& ſimil. videntur velle ſemper illas deludi; Alciatus,

ciat. Duar, Godel. & alii, videntur velle tantũ deludi quoad pleraq;, & quidem quoad hæc ſemper; quorum omniũ iam exploſę ſententię indignę ſunt quib. refellendis iterum calamus deſudet. Communis Theologorũ, Philoſophorũ, Iuriſtarum, & omnium Eccleſiaſticorum Tribunaliũ, & ferè omniũ ſæculariũ ſubſelliorum ſententia eſt, illuſionem hanc in paucis admodum teb. ſeu facti ſpecieb. (nempe delatione ad conuentus, transfiguratione, & carnali copulâ cum dæmonibus) & id rariſſimè in his ipſis contingere. ſic præter ceteros diſertè ſcribunt Iaquerius, Comenſis, Sprenger, Michaelius, Binsfeldius, Remigius. Peccant itaq; diſputatores iſti, primò cùm aſſerũt omnes in hac deluſione conuenire: ſecundò cùm quod de quorundam caſuum ſeu viſionum confeſſione conceditur, id ad ceteros extendunt de quibus idem negatur: tertiò dum, quod rariſſimè contingere, immò quod tantùm contingere poſſe multi dicunt, id ipſi ſic interpretantur; quaſi crebrum eſſe vel frequentiùs ab omnibus concedatur. Sin fatentur id frequentiùs quidem non eſſe; cur non potiùs quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur: & animo propendent, vt ex frequentiùs contingentibus confeſſionem veram, quàm falſam eſſe præſumant? Sicut legislatori (ſecundum Theophraſtum) ſic & iudici oculus mentis ab eo quod ſemel aut bis accidit, ad id quod ſæpiùs conſueuit transferendus. Deinde peccant, & largiùs, cùm ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tutò iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntarijs, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus ad damnationem probationibus habent.*] Errant inquam ſic argumentantes. 1. quia videntur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tutò facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, ſæpè decipiuntur: ergo iudex nunquam earũ confeſſioni tutò credat. Nego conſequentiã: quæ vt valeret, ſemper decipi eas foret neceſſe. nunc nec ſæpè ſed rariſſimè decipi deprehenduntur. Sæpiùs ergo erraret iudex non credens, quã credens. Quod ſi tantum hoc volunt. Aliquando deluſæ ſunt: ergo à ſic deluſis aliquando iudex rapi poteſt in errorem. Verum id quidem, ſed & illud verum; ſæpiſſimè & ferè (ſi ferè) ſemper compotes mentis ſunt & erroris vacuæ, & verum eſt quod confitentur: ergo iudex confeſſionem illam ſequens ſæpiſſimè & ferè ſemper rectè iudicabit, & nunquã, vel vix vnquam ab illis in errorem deducetur. Ampliùs dico, quamuis deduceretur, ſi confeſſio legitima fuerit, addicens confeſſam ſupplicio legitimo, nihil peccabit, ſed error expers eſt culpæ. functus.n. eſt officio ſuo, qui ſecundum allegata, & probata, & publicam conſcientiam, immò & priuatam (cui dubitatio ſola non repugnat) ex iuris normâ iudicauit. Præterea ſi quid iſta ratio valeret, in ſimilib. valeret; in quibus tamen nemo iudiciorũ vel legum peritus vllatenùs eam admiſerit. Quã ſæpè tormentorum acerbitas falſam in propriũ caput reorũ confeſſionẽ extorquet? ergonè iudex qui ex confeſſione per quæſtionis cruciatũ expreſſa, ſed aliàs legitima, reum dãnauit, nõ ſecurè procedet? ſępe fit vt multi teſtes pecuniâ corrupti in vnũ teſtimoniũ conſpirent, nec occurrat contra illos exceptio vel depulſio ſufficiens, & tñ reus verè ſit innocens: ergo teſtimonio legitimo teſtiũ iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? ſimilia ſunt tamẽ, quæ aduerſarii adferunt. Quia ꝙ ad iudicẽ attinet, q decipitur; parũ vel nihil attinet, qua ex cauſa decipiatur, ſi peccaturus idcirco, quòd ſine ſuâ culpâ deceptus condemnarit. Nec ad rem pertinet, quod deceptio ex quæſtione vel teſtimonio, vel ex rei ſpontanea cõfeſſione ſit orta: qa ſuppono in his omnib. æquè iudiciorũ ſolemnia cũcta ritè obſeruata fuiſſe. Si ergo talia ad ſubuertendũ omniũ publicorũ iudiciorũ ordinẽ & rationem ſufficere debent; valebit illa argumentatio: ſi non ſufficiunt, inualid' eſt & obtuſus iſte mucro à deluſione petitus. Qui etiã inde retũditur: quod

quod hac in re eadem quoque est ratio fascinationis & cetetorum criminum. Nam etiam quoad alia crimina reos à dæmonibus deludi posse constat; vt ad homicidium vim publicam, adulterium, monetariam, &c. si faciat dæmon vt quis putet à se factum, vel alii videantur videre se Petrum facientem, quod alius fecit: Nemo tamen in aliis criminibus ad reorum liberarionem à pœna iuris vnquam hoc colore vti voluit: quia nullus fuit, qui tam friuolæ defensionis vanitatem non perspexerit. Quot somniantibus illusiones contingunt, quas homines putant sibi vigilantibus oblatas? quot in somnis aliquando cædes, incendia, proditiones nonnulli sibi videntur designare? Quid si ergo somniet v. g. Petrus se Paullum capitalem inimicum gladio traiicere, & Paullus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans se, quod tantũ somniauit, reuerâ patrasse, & ideo sponte aut in tormentis homicidium à se commissum fateatur, quod alius commiserat: quæro, quid iudex faciat? absoluet? non licet legitimè confessum. damnabit? innocens est reipsa. Innocens peribit: & tamen iustè ac tutò fuerit à iudice damnatus. Idem sibi responsum existiment isti, qui causam tam friuolam quærunt, in tam immanis iniuriæ Deo & reip. illatæ dissimulatione. Verùm hæc de argumenti formâ & validitate iam nimis multa:

Venio ad rem ipsam, & inquirere stat, an aliqua regula tradi possit, qua iudici constet; an vera sit confessio Strigum, an vana & illusoria? Prius quędã sunt fundamenta præiacienda, vt firmior sit ardua structura.

Notandum inprimis ea quæ magis accidunt, aliquando somno depressis accidere, vt quæ Tostatus, Olaus, & Baptista à Porta de quibusdam narrãt: aliquando certò & perspicuè vigilantibus. Nam certum est auguria, & reliqua maleficia de quibus S.S. non vno loco egit, à vigilantibus acta, vt à Magis Ægypti *Exo.8.* Pythonissa Saulis, *1. Reg.28.* maleficis Manassis, *2. Paralip. c.33.* Balaã ariolus vigilans imprecari solitus, *Num. 22.* Sæpè etiam quod vnus somniauit, hoc alter verè patrauit, vt *Iud.7.* Madianita miles somniarat, quod Gedeon in castra irruens verè fecit. Vnde fit, vt possit quod vni sagæ somnianti, hoc alteri vigilanti verè contigisse: quare non possumus ex huiusmodi narrationibus, quæ particulares sunt, vniuersim colligere semper verè, aut semper falsò hæc contingere.

Notandum secundò solere hominem deludi vel imaginariè tantum, seu internâ imaginatione, quando in rei inanem similitudinem cogitatio tendit, quasi in rem veram sensibus obiectam, vt fit somniantibus. Quod non videtur ferè vnquam habere locum in strigibus nostris, quia ferè semper concurrunt circumstantiæ aliquæ ex quibus pateat, delictum earum imaginarium non fuisse, vt cùm effectus resultat in alio quam in ipsâ strige, puta in agris, in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præstigium, quando immutatio oritur ex parte rei visæ, & non ex parte videntis, quia res aliter oculis videnda obiicitur, mutato fortè medio, & aliis speciebus ad oculum deductis, quàm reuerà obiectũ præfert, vt cum videtur esse lupus vel cattus qui homo est. Vt ista deceptio locum habet in præstigiosis metamorphosibus, quando striges sibi vel aliis videntur transformatæ; sed generat tantum deceptionem opinionis, & consistit cum verò crimine homicidii, &c. Vel deniq; fit illusio per apparitionem rei qualis est & qualis apparet; sed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei similitudinem; vt quando diabolus corpus aëreum assumit ad similitudinem viri vel feminæ, vel hirci, & talis apparet strigi. Tunc tantũ deluditur strix, si putet esse verum hominem vel hircum, qualis apparet. Sed tũc deceptio potissima est ex parte obiecti; ex parte verò videntis nõ est deceptio in sensu exteriore, sed in opinione; quia vnum putat pro alio: si tamen huic viro suc-

to succuba sit mulier, vel hunc hircum adoret, vel hoc hirco transferatur ad conuentum, non est deceptio quoad criminis reatum vel malitiam.

Vnde fit manifestum in hac materia duplicem considerandam & distinguendam illusionem, vnam opinionis, & alteram rei: opinionis quoq; illusionem esse duplicem, vnam quando fallitur opinio, & cum ea simul sensus exterior; alteram quando sola opinio, vel solus exterior sensus. Opinio cum sensu deluditur, quando per præstigium videntur sibi sagę equitare in hirco vero, & ab eo deferri ad conuentum: quando rem habent cum dæmone, & putant eū in proprio corpore, & proprio semine concurrere: quando putant se transformatas in cattos, & sibi vel aliis tales videntur. Et certum est eiusmodi delusionem solam eas à pœnâ Sodomiæ vel homicidii patrati non liberare; non magis quàm similis delusio excusabat illas de quibus in *d. c. Episcopi*. Fieri potest, vt sic hodie multæ illarum sint delusæ aliquando: sed tunc iudex debet attendere ad factum, an sic equitarint, an se dæmoni commiscuerint, an puerū strigauerint, an ea fecerint quæ ad transformationem vel strigiportium diabolus docuit.

Sola opinio decipitur, quando putant dæmonem esse Numen, aut ei deberi adorationem, aut esse omnipotentem, vel omniscium, vel largiturum illis beatitudinem, &c. hæc deceptio non excusat à pœnâ, vt nec hæreticos reliquos. quare παρεργόν est, quod strigum rudiores, & idiotæ sic decipiantur.

Sensus solus decipitur, cùm aliquid videndum, tangendumq; à diabolo obiicitur, quod tamen qui sensu deluditur, scit non esse quale videtur, aut quale tactu, gustu, olfactu, audituué percipitur, veluti quando striges non nesciunt se rem habere cum ipso dæmone, equitare super dæmonem, non mutari in cattum, sed hæc sibi videri tantum, &c. Et talis delusio opinionis, quæ est in lamiis doctioribus, & minùs rerum imperitis, multò adhuc minùs à pœnâ ordinariâ præbet excusationem: quia hîc ex earum parte est malitia formalis & perfecta.

Restat ergo difficultatem totā versari in delusione quæ est ex parte rei, siue facti. Quæ nec ipsa est simplex aut vniusmodi. Nam aliquādo existimant sibi vigilantibus accidere, quod verè in somnis tantum accidit: hæc delusio non magis excusat à pœnâ, quàm à peccato, verbi gratia, putat vna se delatam ad conuentum, quæ mansit in loco sopita, priùs tamen verè fecit omnia quæ solent adhiberi ad strigiportium, vel putauit se cum dæmone vigilantem commisceri cum tantùm sit somnians delusa, sed tamen dæmonis amplexus expetebat, & in nefarium scelus animo consentiebat. Sufficit malitia, conatus, & pactum initum, & obstinatio perfida sibi in vigilia complacens, & ad hoc planè deliberata: sicut obtinet in hæretico, qui quam in somniis accepisset propositionem hæreticam, eam vigilans postea approbaret, ac tueretur: quem certò rogus maneret.

Aliquando putant se fecisse quod dæmon ipse fecit, verbi gratia, putant se tempestatem concitasse, pauperiem agris fecisse, necem pecoribus & infantulis intulisse; quæ tamen cuncta ex condicto ad signum præstitutum diabolus patrauit, ipsis id fieri volentibus, & ex conuentione signum præfixum sustulerunt. Quid tum (quæso) interest, per se, an per alium fecerint?

Quod si (quod rarissimum) nihil tale conatas striges, nihil cooperatas apparuerit; & æquè dubitetur, an per dæmonem hęc sint operatæ; ad singulares circumstantias tum iudici recurrendum: & quia casus sunt indiuidui, ipsæ quoq; conditiones circumstantiarū indiuiduæ sunt & peculiares, nequit res vlla generali regula definiri. Possunt tamen quasi in genere circa singulas circumstantias quædam obseruari, non parùm lucis Iudicibus zelo Dei prædi-

Ggg tis al-

tis allatura. nam quorum zelus est in loculis, vel emortuus, iis quoniam in me diâ luce amant cæcutire, frustrà sol veritatis illuxerit.

Præclarè (meâ sententiâ) notatum fuit à Sebastiano Michaëlio *Pneumalogiæ opere extremo*, nobis ad hanc veri inuestigationem, strenuum veritatis athletam, & fidei claram lucernam, Beatum Augustinum præiuisse, & si penitiùs inspiciatur, tres nobis Canones indagatorios eum tradidisse *libro 18. de ciuitate Dei capite 18.* libet ille Michaëlii Gallico scriptus est idiomate, in gratiam nationum ceterarum redigam fide optima in compendium, quæ dicit. Prima regula quam tradit, *est iudicium desumendum ab effectu subsecuto*. Sic enim volens decidere, an, quod de Iphigeniæ sacrificio narratur, verè acciderit, an præstigiose? concludit Iphigeniam reipsa nec immolatam, nec in feram fuisse mutatam, sed aliud animal ei ablatæ dæmonis dolo ac sutelis suppositum. probat ab experimento subsecuto, quia diu postea viuens alibi reperta fuit Iphigenia. Eodem argumento probat Diomedis socios non fuisse conuersos in aues, eò quòd istæ aues Diomedeæ postea inter se mixtæ (vt & Meleagtides) speciem suam ceterarum auium more propagauerint. Vnde colligit à dæmone socios Diomedis subitò translatos aliò, & has illis aues, aliunde compulsas, fuisse substitutas. Econtra patet vera fuisse Moysis in Ægypto miracula, quia Nili pisces verè mortui reperti, & locusta vineas ac messes verè perdidit. Verè quoq; patientiæ exemplari Iobo dæmonē damna dedisse, quia vera mors iumentorum, filiorum, & seruorum ipsis cadaueribus, & subruta domus ruinis apparuit; nec quicquam horum postea viuens vel integrum repertum. Confirmat hanc regulam D. Thomas cùm censet præstigias & illusiones diaboli diu durare non posse: cùm sint, non naturæ seu substantiæ subsistentis, sed quędam duntaxat accidentia, quæ Dialectici communia vocant, quorum est proprium alteratione naturali velociter commutari. Secundum hanc ergo regulam patet in criminum, quę striges fatentur plerisq; veritatem à parte rei subesse, non nudam illusionem. Infanticidia probantur, quia pueri quos illæ fatentur à se necatos, à parentibus pręfocati vel exsucti reperiuntur. Exhumatio corporum, sepulchri religione violata, probatur, quia cadauera sepulchris eruta non inuenta in locis suis. frustum vestimentorum quod dicebant se dæmoni pro arrabone dedisse, re ipsa repertum abesse à vestis parte, quam illæ narrabant. Homines & iumenta maleficiis læsi, & interdum ab illis liberati sunt vbiq; ad manum.

Secunda regula est, *Attendendum an quæ asserunt, sint dæmoni possibilia.* sic enim Diuus Augustinus ibidem ostendit non fuisse socios Diomedis in aues verè & essentiali transformatione mutatos; quia specifica mutatio essentiæ vnius in aliam superat creaturæ potestatem. Sed dicit factum subtractione & suppositione illâ quam memorauimus; quia hoc, Diuina permissione, difficile non est dæmoni. Hanc regulam secutus est Diuus Thomas. *1. p. quæst. 114. art. 4. ad 2.* cùm scribit, si agatur de resurrectione mortuorum aut similium rerum supernaturalium, & eæ dæmonibus tribuantur, credendum fuisse duntaxat illusiones. Nam licet Deus vniuersali suâ prouidentia vtatur, ad plurimos effectus malis spiritibus, nunquam tamen vtitur iis ad opera verè miraculosa, quæ sibi & bonis Angelis beatisque reseruauit: & quia diaboli donorum supernaturalium nō sunt capaces. Hac regula vsi fuere veteres Christiani in discernendis miraculis veris B. Petri, à fictitiis Simonis Magi, testib. Clemente *lib. 3. recognition.* & Irenæo *lib. 2. c. 57.* Secundum hanc quoq; regulam credendum est confessioni strigum, quia quæ fatentur non superant vim dæmonis, vt ostendi *toto lib. 2.* nec quicquam eorum repugnat, immò consentanea sunt omnia S. S. & Patrum doctrinæ. Quare vt ex hoc indicio res decidatur,

opus

opus est viro in S.S.& Patrum in lectione & philosophiâ solidè versato;qui sit pius,doctus,& Catholicus,quia(vt ait Tertul.*lib.de anima*,dæmones soli nouere Christiani.

Tertiam D. August.regulam petit *ex multitudine testium,& conformi similitudine narrationum*:quia vniuersorum vnanimis vbiq; consensus excludit omnem deceptionis aut somnii suspicionem.*hoc argumento vtitur d.l.18.c.18.* Sic in causa strigum ex distantissimis regionibus hodie idem testantur Scriptores Italiæ,*Grillandus,Albertinus,Siluester,Spina & alij*;Hispaniæ *Ciruelus,Castrius,Simãcas,Tostatus*; Galliæ,*Iaquerius,Michaelius,Crespetus*; Germaniæ,*Sprenger,Nider,Mollerus*;Lotharingiæ,*Remigius,Gregoriusq;*;Treueris,*Binsfeldius*. deniq; alii innumeri.Ipsæ quoq; striges cùm idem quod dicunt in Hispaniâ, dicant in Italiâ;&,quod in Germaniâ,totidem factis &verbis referunt in Galliâ;&,quod vno anno,id alio semper iam ab annis plusquam octoginta continuis in eculeo & extra quæstiones liberè profiteantur;idque tàm apposite, vt mulierculæ & pueri litterarum alioquin rudes videantur legisse, intellexisse, & memoriæ mandasse,quæcunq; viri docti de his rebus scripto per Europam totam variis linguis tradiderunt:nonne hic consensus vniuersalis plus satis conuincit,hæc iis nõ accidisse in somnis?nam si hęc somniarũt, quo pacto sic semper omnes idem somniarunt eodem sibi euenisse modo,eodem loco, eodẽ tempore, die, hora?Vt medici docent ciborum quantitas, & qualitas, diuersa ætas, & varia corporis humorum temperatio generant diuersa somnia:hîc idem somniant omninò,diuites splendidi,& Iro pauperiores egentioresq;;famelici &dapsiliter habiti;viri fœminæq;,anus,& pueri,biliosi & flegmatici, sanguinei & melãcholici.ergonè omnes istos tam diuersæ ætatis,nationis, conditionis, tempore alio atque alio, simili semper ciborum vsos quantitate & qualitate, æquali temperamento corporum fuisse dicent,quia eadem semper somnia fuerunt? Dicent fortassis hæc illis somnia,non à naturali causa,sed à dæmone immissa, & ideo tam similia existere. Humanam igitur ista naturam superant,& à dæmonibus ista procurantur.Et quæro,cur non igitur concedant hæc à dæmone fieri verè, & non per somnium illusione, sed vigilantibus ad talia hos mali artifices abuti,cùm id illis sit æquè expeditum,neq; S.Scripturæ, nec Patrum sententiæ,nec rectæ rationi refragetur.Quid?quod non sit verisimile dæmonem hæc somniantibus tantum hominibus vbique omnibus adeò conformiter effingere. Id probatur.quia hæc ab vno & eodem dæmone simul eodem tempore non fiunt.nam vnus simul plurib.locis sibi adæquatis esse nequit vel operari, vt docent Iustin. Martyr. *q. 40. ad orthodox.* & Didymus *lib. 1. de Spiritu sancto*. Deberent ergo tot esse fermè somniorum immissores dæmones, quot sunt sortiarii & sortiariæ sic somniantes; & illis constitutis diebus non vacare alteri rei,quàm somniis effingendis. Magnus hîc consensus,magna discordiũ mentium concordia. Solent (ais) ad malum mali conspirare. Fateor,sed ad maius malum libentiùs,& ideo non credendi per somnium velle deludi,quos in atrociora peccata vigilantes possunt pertrahere. ideò palam magistelli, & concubini esse malunt,& verè hanc Dei imaginem,non imaginariè tantum deturpare incęstareq;.Longè quoq; facilius est dęmoni corpora loco mouere &transferre,cibum potumq; ministrare,corpus assumere vel effingere,quàm imagines,simulachra, & phantasmata tam variarum rerum dormientiũ sensui interiori immittere & imprimere;quia strigum phantasię eodem tempore non sunt eodem modo dispositæ,nec semper omnes omnium quæ repręsentanda conditiones animo ante conceperunt, maximè prima qua hæc experiunrur vice;nec potest diabolus quas vult species in phantasia imprimere, vt docet B.Thom.*1.p.q.111.ar.3.ad 2.* His trib. D. Aug. canonib. examinatoriis vltimus accedat in praxi vtilissimus.

Quarta regula & certissima videtur *casu occurrente circumstantias omnes diligentissimè debere perpendi: nam hinc clarè dignoscetur, an circa factum confitens fuerit delusus.*

Nam in re adeò occulta & arduæ probationis non est moderati aut sensati hominis demonstrationes exigere, vel probationes luce meridianâ clariores. tum quia dicenti esse delusum confitentem, incumbit probatio, nō verò neganti; quia hic pro se habet præsumptionem. tum quia in similibus, nempe exceptis criminibus, hoc receptum est à saniore iurisprudentium parte, vt admittantur probationes aliàs minùs sufficientes. v. g. infamium & complicum depositiones & testimonia. *sic post gloss. Salicet. Alexand. Gandin. & alios docent Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. & Binsfeld. memb. 2. de confess. malef. concl. 5.* Item quo plures circumstantiæ concurrent, fiet res euidentior: quando autem aliquæ desunt, si adsunt aliæ, hæ quæ adsunt non eneruantur idcirco. nam in his circumstantiis eadem ratio est, quæ testium. Sicut enim maioris momenti sunt duo testes affirmantes, quam decem negantes se vidisse: ita in nostro casu plus momenti obtinent duæ circumstantiæ præsentes ad veritatem confessionis adstruendam, quàm absentia vel defectus decem aliarum ad eneruandam confessionem. Nam ex eo quod non est nihil positiuum potest inferti. Hoc posito videamus de singulis circumstantiis.

Quoad circumstantiam QVIS, seu personæ confitentis, considerandum an aliàs sibi mente constet, & ad rem appositè loquatur; an det scientiæ suæ vel facti non improbabiles rationes; an dicat se discernere nosse inter illusiones in somnis, & res ipsas quæ vigilanti acciderunt, quod affetebat Ioan. de Vaulx, & Inquisitores Germani testantur esse modos dignoscendi. Minimum verò refert an sint idiotæ. nam idiotæ quoad sensuum externorum functiones tam pollent, quàm qui docti sunt. Ætas etiam non multùm ad rem pertinet, nisi si nondum essent doli capaces, quoad peccatum; vel etiam præ senio delirarent. Nec maioris momenti est conditio paupertatis vel diuitiarum. nā etsi pauperes faciliùs in hæc scelera pertrahantur; pertracti tamen non magis obnoxii sunt delusioni, quàm diuites & nobiles. Idem de sexu iudicium. De energumenis (nam fortassis aliquę sagę simul sunt energumenę) censuerim, quando talis aliqua ex bonis fundamentis iudici suspicio est: tunc eas curarem primò exorcizari, & factâ exorcizatione, eodem loco eius confessionem haberē quo ceterorum. Nam quæ in dilucidis interuallis energumeni faciunt, eorum æquè memores sunt postea atq; alii; quæ verò faciunt tempore vexationis, vel (vt rectiùs dicam) quæ tum in illis diabolus facit, eorum postea nō meminerunt. Igitur quandocunq; in iudicio rerum actarū probè memores sunt, & circumstantias ceteras idoneè recensent; putandæ sunt non illusæ, nec excusandæ à criminum pœnis, quæ confitentur se patrasse interea dum ratione rectâ vtebantur? Raro tamē crediderim energumenas esse, quæ sagæ sunt; saltem post possessionem à dæmone non esse factas sagas; sed vel iam ante sagas fuisse, vel quæ verè sunt sagæ, propter assiduam dæmonis assistentiam, & maximam in eas potestatem, multa cum energumenis communia, quoad ferociam & crudelitatem potissimum, habere, vel habere videri.

Secunda circumstantia (QVID) comprobat confessionem, quando delictum quod confitentur, dæmoni, seu per dæmonem hominī, non est impossibile, nec viro sapienti & erudito incredibile, quantumuis stupendum sit, & admirabile, horrendum aut execrandum. Nam talia solent ab eis patrari, & quo regnum Antichristi vicinius, hoc Satanæ potestas maior concedetur: & charitate magis ac magis refrigescente, clariùs atq; clariùs mysterium iniquitatis incipiet reuelari & operari. Vtrum verò aliquid sit incredibile vel impossibile,

iudicium

iudicium pertinet ad Theologos, qui cum humanâ diuinam philosophiam probè coniunxerint: nudi verò litteratores, Iuristæ, vel Medici, non sunt idonei iudices, multoq; minùs homines quidam Lucianii, & Athei, seu polytici nostri trochi; pietatis, publicæ salutis, & Catholicæ religionis negligentissimi, ambitionis verò & diuitiarum vndiquaq; aggregandarum studiosissimi. Quid verò adeò abominabile fateri possunt, quod non factum aliàs comperiamus? Incæstus, Sodomiæ, parricidiæ, fidei apostasiæ, sacrilegia; nostris temporibus, nonne ludus? Antropophagiam horrent animi, sed possem singularum ferè nationum proferre non pauca exempla. Carybas mala consuetudo; Iudæos, Italos, Hispanos aliquando adegit durissimum famis telum. nō minùs efficax odii magnitudo planè belluina superioribus annis Angrę quendam Lusiranū N. Pilatos tria Castellanorū corda trepidantia vorare adegit, vt narrat Hist. *de las Terceras*. Quid Mattiacum aliud (quo te ô Belgica mea hæresis auertit!) nautam? sed nolo meis verbis, carmine volo cognoscas Lector Nobilis Nortwici:

Lege Rober: Dinothum lib. 2. de bello religionis in Francia.

Lugdunum *cingit* Batauorum *miles Iberus,*
A Batauo contra cingitur ille mari.
Non opus est gladijs ferroq. rigentibus armis,
Sola pro Batauo belligerentur aqua.
Iacturam pecoris Batauus quam fecit, & agri,
Hispano decies sanguine Ibere lues.
Mercator sapiens tamen haud mercabitur vnâ
Hispani generis corpora mille boui.
Macra caro est. nuper cùm cor gustasset Iberi
Respuit, & cambus nauta vorare dedit, &c.

Nam plura addit. Comesse potuit, qui in tam immani facinore ludere. sed Dinothus tamen dissentit, nam ait hunc Lęstrigonem abiecisse, sed tamen alium arrosum id Delftum transtulisse, pietate? ludibrio, & petulantiæ. Idem Dinothus fatetur *lib. 5. Historiæ Gallicæ*, persuasam plebem Catholicam fuisse, pueros ab vberibus matrum per Hucnossios seu Caluinistas auelli, verub. infigi, & instar hædinæ aut aprugnæ mandi perauidè consueuisse. Verus necné rumor ille fuerit, non habeo affirmare: malo falsum credere, quamuis genius sectæ nō abhorret. tamq; crudelia tertii illius belli ciuilis facinora fuere à Caluinianis perpetrata, vt ea posteritas nunquam sit creditura. Nihil ergo tam crudele, vel nefarium sagæ profiteantur, quod non sit exemplis contestatum. Puto me hoc opere toto singulorum criminum multiplicia memorasse: & reperiri, quę vnā in personā omnia concurrāt. scripsit ad me ex nostris, vir fide dignus, Gaspar Rhey An. 1600. in hæc verba; *Hic Monachii 27. Nouemb. mater filiaq., duo viri, puerq. duodennis (erāt hic ex reliquiis eorum, qui non multò antè hoc tempus itidem hic flammis cremati, aut stipitib. induti) atroci prorsus supplicio affecti fuerunt. Medea fabula est, Thyestes fabula est: superos & inferos polluerunt. vis verbo dicam, quicquid scelerum in libris, quos* de magia *inscribis, admiserunt isti. hoc ex ore Iudicis iurati; qui in veneficos hosce & quæstionib. egit, & illos (libros inquam tuos, ac diligentissimè, perlegit) præsens audiui. Itaq. sexies vrbem intra vsti sunt ferro ac laminis; extrà perfractis ante brachijs à rotā in rogo vstulati sunt viui.* Non ergo attendendū iudici vt credat, immanè magis vel minùs sit facinus: sed in ipso considerandū facinore, quantumcunq; sit; an quod à se patratū fatentur, id verè patratū fuerit. v. g. dicit se cōmouisse tempestatē & grandinē præcipitasse in agrum Titii vicini sui; videat an verè tum ager ille oborta procella fuerit grandinatus. Dicit se se stregasse (vt loquūtur) filiolū N. & verè puellus nullo apparente morbo cōrabuit, fortassis ēt cicatrix paruula, in pectusculo vel gutture pueruli inuenta. Dicit se necasse vaccas aut iumenta N. defossa sub limine stabuli ollâ, quæ ibidē reperta; aut solo cōtactu

necaſſe dicit,& viſa fuit tangere,nec certa mortis cauſa apparet alia. Dicit ſe adoleſcentula 10.vel 11.annor.cum ſolo dæmone conſueſſe,quę p inſpectionẽ feminarũ peritarũ deuirginata inuenitur.Nec verè peccatũ ſtrigũ vllũ eſt difficilioris ꝓbationis aut ſuſpectius de deluſione,q̃ nefanda cũ dęmonib. Ven⁹. Remigius tamẽ indicia duo ſuggerit,ſi poſt tam nefario concubitu defunctæ præ laſſitudine per aliquod tempus ei decumbendũ fuerit:aut ſi ſubſtrata lintea largo cruore ſint perfuſa,quę duo ſagę duę in actis confeſſæ fuerunt.*lege illum lib.1.c.6.* Sanè hæc ſunt indicia clara quib.ſaga queat cognoſcere ſe non ſomniaſſe.Imò quoad viros etiã,cenſent laque.&alii,nunq̃ ſic deludi quoad cõcubitum,quin diſcernere queant,an vigilantes id fecerint. licet.n. initium in ſomnis potuerit contingere, in ipſa tñ patratione neceſſariò volunt hominẽ expergiſcere:atq; id aiunt docere illorũ experientiã, q fœdis huiuſmodi imaginationib.inter dormiendũ commaculantur. Et hæc fuit Hebræorũ iã olim opinio,*quod rerũ natura non capiat quenquã coire neſcientem*,ait D.Hiero.*Tradition. in Gen.*qui non refellit,vt nec Rupertus;& idem tenent Liran.Toſtat.& Oleaſtrius *in c.19.Gen.*agentes de ebrii Loth inceſtu;ſcio D.Ire.*lib.4.c.51.*& D.Chryſ. *hom.44.in Gen.* Theodoret. Ambr. & alios voluiſſe hæc omnia prorſus ignaro nec ſentiente Loth facta;q, naturaliter fieri poſſe, etiã Caiet. & Perer. noſter cenſuerunt.Nec quicquã dubito à dęmone adeo fortiter aliquẽ ſoporari poſſe,vt ne in deciſione quidẽ ſeminis dormire deſinat.Poſſet itaq; dæmon ſic ſagis illudere, fateor.Verũ cauſam nõ video cur id in diabolicis hiſce mancipiis fieri ſuſpicemur;quæ(vt narrat Spreng.)nõ rarò repertæ ſunt in agris clarã luce ſupinę,& criſſantes,& poſtea viſus teter vapor ab earũ corpore ſe ſurſum eleuare; quẽ illæ in actis ſuũ incubũ fuiſſe confitebantur.Itẽ quãdo affirmant ſe ad cõuentũ delatas,vel iter pedib.cõfeciſſe, & viſę ſunt ab aliis ire,aut in choreâ ab aliis agnitæ;& cõplices aſſerunt ſe ſimul adfuiſſe, & in reliquis circumſtantiis cõueniunt.Quando poſt reditũ à cõuentu aliquot dieb.ægri,vt multi apud Remig.&Binſf.quando reperta vaſa conuiuantiũ,vt à lanione Camerarii: quando inuentæ nudæ in agris à curſu reuertentes, vt Grillandi Lucretia: quando poſt multũ deniq; tẽpus ac laborẽ domũ rediere, vt Presbyter Pici,& Nob.ille Lochienſis Bodini:quando quaſſatis membris femineces ex nube in terrã deiecti,vt iuuenis Batauus Ronſſei;aut in arborẽ,vt Margareta &armentarii Remigiani. Deniq; quando ſe aiunt cattũ vel quod aliud animal induiſſe, & veſtigia patrati ſub tali larua criminis apparent, vt ſanguis pueri exſucti in cunis,apud Spin.vel vulnus in ſtrigũ corpore,qua parte ſchema ferinũ cõuulnetatũ fuerat,vt cattus eiuſdẽ Spinei,& bufo apud Ipras flandriæ. Deniq; hæc circumſtantia(*quid*)innumera indicia iudici queat præbere,ſed notanda duntaxat,quæ rẽ ipſã,de qua quęritur cõcernunt.v.g. vel delationẽ,vel cõcubitũ, Nã ſi hæc veriſimilia,parũ attinet,etiamſi parerga quædã admiſceantur min⁹ veriſimilia.ideò.n.ſolet diabolus falſa veris aſſuere,vt ne veris quidẽ fides cõſtet:quod in confeſſione Mantenſiũ Necromanticorũ ex Creſpeto aliàs oſtẽdi;item in exemplis quibuſdam à Remig.adductis.Deniq; in hac circumſtantia,quæ omniũ præcipua eſt, audiat Iudex prudens prudenter monentẽ Plutarchum;*Quodammodo philoſophiam tollunt, qui reb. mirabilib. fidem non habent. Oportet autẽ quam ob cauſam aliquid fiat ratione tractare: quod verò id fiat,ex Hiſtoria eſt ſumendum lib.5.Sympoſiac.c.7.* Itaq; narrationi reorum ſtate oportet,quæ tot Hiſtoriis eſt comprobata. Hanc incredulitatis aduerſariorũ ex inſcitia natã pertinaciã iampridẽ veteres damnauerunt. Apul. *lib.1.de aſino* aſſerit hominibus multa euenire vſu mira,& planè vera,quæ tamẽ ignatis relata fidem perdant. Dionyſ.Halicarnaſſ.*lib.5.antiquit.*docet hoc vnicuique inſitum à natura, vt ex

propriis

propriis ea quæ de aliis dicuntur iudicemus, & an aliquid credibile vel incredibile sit, id ex propriis viribus metiamur. Plinius autē senior (locus excidit) *quemadmodum* (ait) *multa fieri non posse, priusquam facta sunt, iudicantur: ita multa quoque quæ antiquitus facta sunt, quia nos ea non vidimus, neque rationem assequimur, ex ijs esse quæ fieri non potuerint iudicamus. Quæ certè summa insipientia est.*]

Tertia circumstantia est CVR? vtpote si habuit causam tum temporis ad pactum cum dæmone ineundum: puta insatiabilem libidinem, pusillanimitatem, desperationem, desiderium vindictę, curiositatem, egestatem subitā aut valdè grauem, & huiusmodi, quibus impelli consueuisse Theophili, Edelini & aliorum exempla declarant.

Quarta, QVOMODO; non est magno vsui. quia parùm refert an modum ignorent: sufficit, quid ex parte sua fecerint, & quibus vsæ sint instrumentis. occulta sunt plerumq; Satanæ stratagemata, & media naturalia. Sat erit si indicent, quibus vsæ, pulueres, vnguina, decermina mortuorum, buffones, ollæ &c. maximè si ista compareant apud illas, vel visa, vel reperta quibus afferunt locis. Modus etiā operandi sedulò distinguendus est ab ipsa rerum adhibitarū efficacitate. quamuis .n. quod saga se dicit adhibuisse, hoc sit secundū se inutile ad effectum producendum; sufficiet, si pro signo esse queat. nam efficacitatis vis omnis pendet, à peritia & operatione ipsius diaboli ad signum operantis: vt patet in transuectionibus, & procellis ciendis, similibusque.

Quinta QVIBVS AVXILIIS; hoc est an ope dæmonis & cum quibus complicibus. hoc indicium frequentissimum & optimum est. quia fatentur complices se simul fecisse. Videtur autem incredibile omnes eodem modo circa singulas circumstantias delusas fuisse. quamuis .n. tam facilè foret dæmonibus decem decipere quàm vnum: tamen non est censendus Deus hoc æquè permittere. Ne omnis ratio probandi talia delicta occulta iudicibus adimatur: hoc enim dissentaneum est prouidentiæ diuinæ.

Sexta, est, VBI: quæ minimi momenti est. nam possunt æquè deludi vno loco atque alio, Deo permittente.

Septima circumstantia (QVANDO) non multum attendēda, quia tantū vno, quantùm alio possunt die, quantùm interdiu tantùm noctu; & quouis tēpore decipi à dæmone possunt. Adminiculantur tamen hæ duæ vltimæ reliquis circumstantiis ad earum confirmationem, cum testes conueniunt in loco & tempore: nec nihil probabilitatis habent locus famosus, aut tempus solemne (hoc est dies ordinarii) quibus eatū scelerosa conciliabula celebrantur.

Sed (inquiet) potest in conuentu innocēs reprę̄sentari, adeò vt multi testes postea deponant cum se illic vidisse. Respondi aliàs, vel Deū id nunquam passum: vel si passus fuit aliquando eos infamari; nunquam tamen passus est, eos damnari: sed mox eorum innocentiam in lucem protulit, vt in illo ipso facto B. Germani, quod aduersarii vrgēt; & certiùs probatur ex D. Athanasii iudicio, qui falsò accusabatur brachium Arsenii ad vsus magicos abscidisse. Demum si quid huiusmodi argumentum valeręt, in adulteris, homicidiis, & aliis etiam valeret. Nam posset etiam diabolus in latronum cauernis, & lustris libidinosorum innocentem exhibere tanquam adulterum, vel homicidam: quod quidam B. Siluano narrant accidisse, æquali historiæ fide, qua illi de B. Germano memorant & de Santarenensi monacho habes inferius *l. 6. c. 2. sect. 3. q. 3. A A.* Si concedunt æquè in aliis criminibus hoc locum obtinere; næ illi quam fidum sceleratis patrocinium, tam infidam reipub. & Deo nauant operam, nihil enim accommodatiùs sit ad criminosos omnes suppliciis eripiendos. Si negant in aliis peccatis idem locum habere; doceant cur in solo crimine fascini dæmon hoc possit, & non in aliis. Sat scio nunquam idoneè docebunt.

Sextum arg. est malefici non sunt occidendi, propter abnegationem fidei: 6
quia omnes homines, dum mortaliter peccant, fidem abnegant, & dæmoni, relicto Deo, adhærent, & tamen nõ propterea occiduntur. Conf. B. Petrus ter Christum negauit, & tamen non fuit propterea necatus. *Resp.* peccatores recedere à Deo per inobediētiam tantũ; & ideò impropriè dicuntur propterea infideles, & fidem negare: sed malefici seu lamiæ recedunt à Deo per expressam abnegationem Dei & fidei, quod est APOSTASIA, propriè dictæ infidelitatis species, constituens peccatũ vnum specificè à ceteris mortalibus peccatis distinctum. vt optimè deducit Binsfeld. *in l. 7. C. de malef. in resp. ad 1. argum.* Quoad B. Petrum, ille tantùm peccauit contra præceptum confessionis fidei, fidem verò nequaquam amisit. malefici fidem corde & ore abiiciunt, idque spontè, nullo vrgente metu. Petrum statim pœnituit; sagæ manent in sua defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Fr. Soarem. *tom. 2. in 3. p. D. Thom.*

Septimum argum. Deus permittit maleficia fieri, & finit maleficos viuere. 7
ergo non debet eos homo occidere. *Resp.* ridiculum esse quod inferunt. sic enim sequeretur nullorum criminum reos occidendos: quod esse hęresim certam, docent Castr. & alii Catholici scriptores. Nonne magistratui *gladius* à Deo datus *ad vindictam malorum* [a]? Ex his apparet quàm ridicula sint argumenta aduersariorum. Sit ergo,

[a] *Rom. 13. 1. Pet. 2. vide Orig. homil. 20. in Num.*

Conclusio, *Lamia occidenda etiamsi hominem nullum veneno necassent, etiamsi segetibus, & animantibus non nocuissent; etiamsi necromantica non forent: eo ipso tantũ, quod dæmoni federata, quod conuentui interesse solita, & quæ ibi exercentur præstare.* XX

Probatur id primùm iure diuino, Exodi 22. v. 19. *Maleficos non patieris viuere.* quo loco vox Latina est admodùm latè patens, nec restringenda ad solos venenarios, vt nec Gręca nec Hebræa. quod quia fusè probaui [b], hic non reperam. idem statuitur Leuit. XX. vers. vlt.

[b] *lib. 1. ca. 2. de voce Mechassephim.*

2. probatur iure humano, lege Ecclesiastica. *c. peruenit. c. contra idolorum 26. q. 5. Extrauagant. variis, vna Ioann. XXII.* super specula, *alia Innoc. 8. quæ ponitur ante malleum malef. alia Alexand. 6. incip.* cum accepimus; *alia Leonis X. incip.* honestis perentium votis; *alia Had. VI. incip.* Dudum vti nobis.] & lege sæculi, scripta quidem *l. multi. l. nemo. l. nullus. l. etsi. C. de malef. & mathem.* non scripta verò consuetudine fere Vniuersali Europæ, iudicum Ecclesiasticorum, qui solent brachio sæculari eos tradere [c]; & iudicum secularium vt pater ex scriptoribus qui res criminales prosecuti sunt nationum omnium; *Italorum*, Blanci, Carrerii, Grillandi, Gandini, Clari, Follerii, Bossii, & alior. *ex Hispania* Bern. Diaz, Placæ; Auiles. Auendanni, Couarr. Gregorri. Lop. *ex Gallijs* Fabri, Millei, Michaëlii, Iaquerii, Berberii, Remigii, *ex inferiore Germania* Damhauderii; *ex superiore* Althusii, Godelmann. Fichardi, Molleri & ipsorum patronorum Lamiacorũ; qui dum queruntur & improbant, contestantur consuetudinem hanc inualuisse. Hæc PP. rescripta, hanc Impp. sanctionem, hanc Europæ generalem consuetudinem, hæc decreta cunctorum tribunalium accusare mendacii, hoc est contendere falsum supposuisse & asseruisse: quod nomen, quod supplicium meretur?

[c] *vt docent omnes qui de Inquisitorũ tribunali egere. Lucerna Inquisitor. Directoriũ Inquisit. illud (comẽsis, hoc vero Eymerici: Viatorium Inquis. Berber. Sprẽgerus in malleo, Iaquerius in flagello, Siman. in praxi Alf. a Castr. de iust. heret. punit. libr. 1. c. 16.*

3. probatur ratione, criminis grauitati commensuranda pœnæ grauitas: grauitas autẽ criminis petenda à personæ offensæ dignitate, & ab ipso offensionis modo. Offenditur à Lamiis Deus Opt. Max. & DEIPARA & omnes cælites, & vniuersa Ecclesia, genusque humanum, & animata inanimataque omnia: nam Deo & superis maledicunt, & blasphemant; ceteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idque modis contumeliæ & crudelitatis plenissimis. primò inreuenit *idololatria*, grauior quàm Israëlitarum. illi vitulum aureum

aureum adorabant, coram eo bibebant, saltabant, canebant [a]; hi coram dæmone ipso, cui se deuouent, cui sacrificant, cui fidelitatis & obedientiæ sacra mentis se addicunt; corã hoc (inquam) edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdissimaque multa operantur. Secundò *consulunt ipsum dæmonem* frequenter, quod ipsum morte dignissimum, ex lege Dei [b]. Tertiò *offerunt filios & filias suas dæmonijs*: lege Dei iubentur occidi, qui semen suum offerunt Moloch [c]. Quartò eadem lege necari iubetur, *qui cum iumento coierit* [d]: item qui adulterium commiserit [e]: item qui cum sexus eiusdem homine *Sodomiam commiserit* [f]: longè detestabilior est spurcities Magorum; quia, cùm sint coniugati, adhuc versantur in continuo quasi concubinatu cum dæmonibus, & sic non tantùm contra sexum, neque tantùm extra speciem peccant, sed etiam extra genus; q. detestabilius est, & pess. omnium carnalium peccatorum. Nec ociosum est quod cùm diuina lex [g] dixisset, *maleficos non patieris viuere*. subiungat immediatè; *Qui cum iumento coierit moriatur. Qui immolat Dijs occidetur*. nimirum vt hæc connexa, & comitari solita sese indicentur. Sextò interuenit in eorũ crimine atrocissima *blasphemia & maledictum in Deum*; quæ diuina quoq; lex morte sanciuit vindicanda [h]. Septimò accedunt in vno *crimine & alia multa*; quibus à legibus humanis iustissimè mors decreta supplicium; apostasia à vero Deo [i]; exercere ritus & sacrificia Diaboli fœdiùs, quàm vlli olim pagani [k]; transfugium à Deo ad hostem dæmonem, cùm Deo Sacramentum militiæ in baptismo dixerint [l]; rebaptizatio quoque, & chrismatis seu confirmationis conata abrasio; crimen læsæ Maiestatis diuinæ apertissimum ex ipsa Professione & pacto seu fœdere solo, vt ex formula & ritu ipso constat [m]; nocturni conuentus ad magicos apparatus, quod ipsum capitale [n]. Cùm itaque tam multa concurrant in vno crimine, quorum singula morte dignissima; videtur communi iudicio carere; qui communem hanc pestem non censet igne gladioque abolendam; & suspicionem occulti consensus atque conspirationis meritò præbet; qui se, Dei & hominum coniuratos hostes defendere atque tueri velle, profitetur.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorum tres sunt causæ præcipuæ. 1. ne criminosi viuendo damna inferant proximis & reip. constat autem maleficos etiamsi non occiderent veneno, tamen plurima damna inferre; vt enim cetera mittam, cùm eorum peccatum sit in vno multiplex quædam colluuies, sentina, & semper repullulascens hydra peccatorum; Deus grauissimè semper offenditur, & ad clades toti reip. inferendas prouocatur maximè; vt his infelicissimis temporibus experimur, quibus huius sectæ (quæ iam ceteris longiùs proserpsit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant, plusque illa possunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum. 2. causa est, vt etiamsi aliis non nocerent facto, ne nocerent exemplo; vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum sermones atque opera canceris instar serpere. quare tollendæ de medio, vt *stulto pereunte, sapiens astutior fiat*. 3. ne si diutiùs mali tolerentur, maiora aggrauatis sceleribus supplicia sibi accersant, & de die in diem fiant deteriores. cumque salutis pars sit, minùs affligi: optimè illis ad salutem consulit æternam, qui maturè flagitiis eripit. Docet experientia vix vllas extra rogum, vel carceres conuerti: quomodo conuertantur, quæ domi moriuntur, nec habent qui ad Deum reuocet conscium peccati eorum quenquam? Potest illas Deus ad pœnitentiam etiam domi reuocare: sed non videmus hoc fieri. quod singulari Dei contingit clementia, quæ pœnas tantis sceleribus debitas vult breuiore & leniore hic supplicio expiari. Cùm itaque omnes hæ rationes locum habeant in Lamiis, etiamsi nullum occiderint animal; consequens eas adhuc

[a] *Exod. 32. à num. 5.*
[b] *Leuit. 20. v. 6.*
[c] *d. c. 20. v. 2.*
[d] *d. c. 20. v. 15.*
[e] *d. c. 20. v. 10.*
[f] *d. c. 20. v. 13.*
[g] *Exod. 22. v. 18.*
[h] *Leuit. 24. v. 15. & 16. idem in auth. vt nõ luxur. contr. nat. Boer. decis. 31.*
[i] *c. 1. de aposta. & ibi DD. l. 2. & 3. C. de Apost.*
[k] *l. 1. & 2. l. nemo venerantis. C. de pag.*
[l] *l. desertorem §. is qui ad hostes D. de re milit. l. si quis aliquid ex metallo §. transfugæ D. de pa.*
[m] *l. etsi excepta C. de heret. iunct. l. quisquis C. ad leg. Iuli. maiest.*
[n] *l. vlt. C. Theodos. de malef.*

huc meritò morte plecti; & hos iudices clementes potiùs quàm crudeles in eas existere, consequens etiam impios & crudeles in remp. & quasi parricidas patriæ esse, qui ad tam euidentem patriæ perniciem hæc viperarũ examina dissimulatione, conniuentia, aut aliter, fouent, celant, tuentur, aut debitæ pœnæ subtrahunt.

a ar. 109. Obiicitur ex Constit. Carolina locus cuius hæc sententia est a; si alicui damnum maleficio siue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: si verò nulli damnum intulerint, pœnas patiantur pro delicti quantitate & qualitate.] *Respond.* semper (vt ostensum) huius delicti eam esse qualitatem & quantitatem, vt si fæderatæ fuerint cum dæmone; si in conuentibus, ea quæ fieri solent, fecerint, morte plectendæ sint. Dumtaxat ergo caput hoc definit, venenarios illos semper igne puniendos: ceteros, si venenarii non sint, aliquando ignis, aliquando alio supplicio puniendos. Patronis ergo Lamiarum, qui hoc capite nituntur, docendum fuit, harum Lamiarum crimen huiusmodi non esse, quod mortem mereatur: quod hactenùs illi ostendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillan. Sprenger. Alf. à Cast-Siman. & alii citati, nosq; etiam non obscurè contrarium demonstrauimus. Quid quæso absurdius, qui vaccam vel equum occiderit interfici; qui à fide Christiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo se addixerit expressa professione, & cum eo fœdissimè coïerit, & ei sacrificauerit &c. eum morte non affici? estne hoc pœnas criminibus commensurare? Visum mihi, vnde hæc omnia luculenter probari queant, inserere huic loco exemplar sententiæ latæ Auinioni anno 1582. vt refertur à Sebastiano Michaëlis, *in Pneumalogia*;

Visis processib. coram N.N.N. &c. *contra nobis constitutos reos, accusatos, & delatos; quibus tam per vestram, & quorumlibet vestrum relationem, ac propriam confessionẽ iudicialiter coram nobis factam, atque sæpius repetitam, iuramento vestro medio; quam per testium depositiones, eorumq; accusationes, & alias legitimas probationes, ex dictis, actis & processu resultantes, nobis legitimè constitit, & constat, quod vos, & vestrum quilibet, De-*

Apostasia consummata. *um nostrum omnium Creatorem, & Opificem, Vnum & Trinum abnegastis; & immitem Diabolum, hostem antiquum humani generis, coluistis; vosq; illi perpetuò deuouistis; & sacratissimo Baptismati, & his qui in eo fuerant susceptores leuantes, & proparentes, vestræq; parti Paradisi & æternæ hæreditatis, quam pro vobis & toto genere humano Dominus noster* Iesvs Christvs *sua morte acquisiuit, corã præfato cacodæmone, in humana specie existente, abrenunciastis; infundente ipso rugiente diabolo denuò aquam, quam accepistis vestro vero mutato nomine in sacro baptismatis fonte vobis imposito, sieq; aliud cõmentitium nomen vobis imponi fictitio baptismate passi fuistis, & accepistis: atq;, in pignus fidei*

Transfugium *dæmoni datæ vestimentorum vestrorum fragmentum & particulam illi dedistis, &, vt à libro vitæ vos deleri; & obliterari pater mendacij curaret, signa vestra propria manu, ipso mandante & iubente, in reproborum damnatorum, mortisque perpetuæ libro nigerrimo ad hoc parata apposuistis: &, vt ad tantam perfidiam & impietatem vos maiori vinculo deuinciret, notam vel stigma cuilibet vestrum, veluti rei suæ propriæ, inussit: & illius man-*

Sacrilegium. *datis & iussis iureinrando, super circulo (quod diuinitatis symbolum est) in terram sculpto (quæ scabellum pedum* D E I *est) per vos, & quemlibet vestrum præstito, vos obstrinxistis signo Dominico & cruce conculcato; & illi parendo, adminiculo baculi, quodam nefandis-*

f. leg. sub cruribus positi. *simo vnguento ab ipso Diabolo vobis præscripto illiti, cruribus & positi per aëra ad locum constitutum, intempesta nocte, hora commoda malefactoribus, statisque diebus, ab ipso*

Ecce conuentus & transportatio. *tentatore portati & translati fuistis: ibique in communi synagoga plurimorum maleficorum sortilegorum, & hæreticorum fascinariorum, cultorumque dæmonum, accenso*

Ecce idololatriam perfectam. *igne tetro, post multas iubilationes, saltationes, comessationes, compotationes, & ludos, in honorem ipsius præsidentis Beelzebub Principis dæmoniorum, in formam & speciem fœdissimi & nigerrimi hirci immutati, vt Deum, re & verbis adorastis; & ad illum compli-*

catis

eatis genibus supplices accessistis, & candelas piceas accensas obtulistis, & illius fœtidissimum ac turpissimũ anũ (proh pudor!) summa cum reuerentia ore sacrilego deosculati estis; illumque sub veri Dei nomine inuocastis; illiusq; auxilium, & pro vindicta in omnes, vobis vel infensos, vel petita denegantes, exercenda efflagitastis: atque ab ipso edocti vindictas, maleficia, fascinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuistis, atq; homicidia infantium quamplurima commisistis, imprecationes, ablactationes, tabes, & alios grauissimos morbos, ope iam dicti Sathanæ, immisistis; infantesque per vos, nonnullis etiam scientibus tantũ & annuentibus, arte iam dicta malefica oppressos, confessos, & interfectos fuisse, ac demum in cemiterio sepultos noctu & clàm exhumastis, atque in synagogam prædictam, fascinariorum collegium, portastis; deniq; dæmoniorum Principi in solio sedenti obtulistis, detracta & vobis conseruata pinguedine, capite, manibus, & pedibus abscissis, truncumq; decoqui, & elixari, & interdum assari curastis, iubenteq; ac mandante præfato Patre vestro comedistis, & damnabiliter deuorastis: mala denique malis addendo, vos viri cum succubis, vos mulieres cum incubis fornicati estis, Sodomiam veram & nefandissimũ crimen miserè cum illis tactu frigidissimo exercuistis: &, quod etiam detestabilissimum est, augustissimum Eucharistiæ Sacramentum per vos in Ecclesia Sancta Dei aliquando sumptum, tam dicti Serpentis à Paradiso eiecti præcepto, in ore retinuistis, illudq; in terram nefariè expuistis, vt cum maiori omnis contumeliæ, impietatis, & contemtus specie Deum nostrum verum & Sanctum dehonestaretis, ipsum verò diabolum, eiusq; gloriam, honorem, triumphum, & regnum promoueretis; atq; omni honore, laudibus, dignitate, auctoritate, & adoratione honoraretis, decoraretis, & honestaretis. Quæ omnia grauissima, horrendissima ac nefandissima sunt, directè in Omnipotentis Dei omnium Creatoris contumeliam & iniuriam. Quam ob causam nos F. Florus Prouincialis Ordinis fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Doctor, ac Sanctæ fidei in tota ista Legatione Auinionensi Inquisitor generalis; Dei timorem præ oculis habentes, pro tribunali sedentes, per hanc nostram sententiam diffinitiuam, quam, de Theologorum & Iurisperitorum consilio, more maiorum, in his ferimus scriptis, IESV CHRISTI Domini nostri, ac B. MARIÆ virginis nominibus piè inuocatis dicimus, declaramus, pronuntiamus & diffinitiuè sententiamus; vos omnes supra nominatos, & vestrum quemlibet fuisse & esse veros Apostatas, idololatras Sanctissimæ fidei desertores, Dei omnipotẽtis abnegatores & contemptores, Sodomiticos & nefandissimi criminis reos, adulteros, fornicatores, sortilegos, maleficos, sacrilegos, hæreticos, fascinarios, homicidas, infanticidas, dæmonumque cultores, Sathanicæ, diabolicæ atque infernalis disciplinæ, & damn[illegible]ilis ac reprobatæ fidei assertores, blasphemos, periuros, infames, & omnium malorum, f[illegible]rum & delictorum conuictos fuisse. Ideo vos omnes, vestrũque quemlibet, tanquam Satanæ membra, hac nostra sententia, Curiæ sæculari remittimus, realiter & in effectu condignis & legitimis pœnis eorum peculiari iudicio plectendos.]

Finis, nocere maleficiis humano generi.
Maleficia & crudelitates.
Sepulchrorũ violatio.
Antropophagia.
Sodomia.
Sacrilegium.
Sententia cõdemnationis tenor.

Habes hic epitomen scelerum quæ fascinarii isti soliti committere, quã alibi, accuratiùs comprehensam: habes & exemplum damnationis Ecclesiasticæ, quo illa pacto Curiæ sæculari, reos puniendos tradat: nec opus alia solemnitate, si laici sint rei.

Maius opus quando tradendi sunt Clerici; quos constat ante traditionem omni clericali priuilegio; præmissa regradatione seu vt vocant degradatione spoliandos. Quæritur autẽ, quid si moniales sint, vel monachi laici; nullo in clericorum gradu constituti; an & hi exauctorandi, & quomodo?

De his vltimis non memini me quidquam legere. Sed arbitror sufficere nudationem seu spoliationem habitus monastici, vt viris capitiũ, feminis velum, cũ scapulari, & habitu supremo auferatur, vestisq; laica illis iniiciatur, & ordine, cui se addixerant, eiecti, spoliatiq; omni religiosorum priuilegio, fortisque Laicæ effecti, declarentur; sicq; Curiæ sæculari tradantur. Praxim huius casus nondum vidi, sed suspicor hanc esse, vel esse debere.

Sed

Sed quia in fascinariorum causis multorum criminum quædam quasi colluuies & sentina reperitur; quorum non eadem qualitas est, quæri solet propter quæ liceat vel expediat hanc Clericorum vel Monachorum traditionem facere?

Si sola hæresis propriè dicta, hoc est error in fide pertinax reperitur; sequenda decreta canonum de hæreticis, quæ proposui supra. *hac eadem sectione littera T. T.* rr

Quid iudici in ceteris criminibus quæ hæresim comitantur vt plurimùm, & quæ subiungam, facere expediat; id quia dependet à circumstantiis personarum, loci, temporis &c. prudentiæ & facti est, nec regulis vllis potest definiri. Hoc tantùm in genere; honoris diuini, & timoris, & publicæ vtilitatis summam semper habendam esse curam; & ita demùm, si hæc permittāt, iuris rigorem remitti posse.

Si quæras quid iudici liceat? Resp. etsi olim degradatio non nisi propter tria crimina iure Canonico expressa permitteretur; hodie tamē praxim contrariam inualuisse passim, vt propter alia quoque crimina his maiora id facere liceat; quod sanè & à plerisque interpretibus receptum, & æquitati valdè consonum, post Bald. Ancaran. & Abbat. frustrà reclamantibus Antonin. Anan. & Butrio, in praxim deductum videmus. Quare licet hodie propter vnum crimen valdè enorme, vel plura grauia (sic voco quæ non tam enormia) etiam non exspectata incorrigibilitate clericum tradere sæculari brachio puniendum; vt docent, post alios, Guilh. Benedictus *in c. Raynutius*, Bernard. Dias de Lugo Episcopus Calagurritanus *Prac. Criminal. canon. c. 90.* & Felicianus Episcop. Schalensis *lib. de depositione & degradat. c. 14.* à quibus adferuntur exempla multa rerum sic iudicatarum, in Italia, Hispania, Francia, Belgio. dissentiunt tamen in eo dumtaxat, quòd incidente casu Felicianus censet, priùs consulendum Pontificem Maximum: fateor id tutiùs. Sed alii hoc necessarium non putant, nec puto in praxi obseruari. Quod verò videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatem, *c. cùm non ab homine. de iudic.* hoc rectissimè censent, cū Ancar: Abba. Felino & aliis, citati DD. recipiendū in criminib. leuioribus, & reip. parum noxiis: non verò in enormibus & reip. periculosissimis. [*vide Diazium. supra c. 33. & 90. Felician. c. 12. & 14.*] quorum sententiam verissimam puto in criminibus huiusmodi diu continuatis, *c. quam sit. de excess. Prælator.*

Crimina autem huiusmodi valdè enormia, & hac seueritate digna in fascinariorum facinoribus, præter ipsam hæresim, mihi videntur saltem tria occurrere.

Primò est *Apostasia* à Deo & professione Christiana, mera & perfecta, & transfugium ad dæmonem illique præstitum homagium, siue accedat idolatria, (quæ per se sufficit) siue non accedat. quia hoc crimen, secundum se, grauius est hęresi propriè dicta, & punitur non tantùm pœnis omnibus hæreticorum [a]; sed eò acriùs, quod qui hæretico locus pœnitentiæ permittitur, is Apostatæ iure ciuili disertè denegatur [b].

[a] *c. 1. & ibi Innoc. Host. & alii. de Apost.*

[b] *text. & gloss. in l. 3. C. de Apostat.*

Secundo loco est talis *Sodomia* nefandissima, per concubitum cum succubis & incubis dæmonibus. propter Sodomiam verò tradendum brachio sæculari clericum, criminis huius aliquoties commissorem, statuit Pius V. Pontifex Maximus in Bulla, incip. *Horrendum illud scelus:* de qua consule Nauarr. c. 27. Man. num. 249. & superioribus annis hoc in praxim Duaci deduxit. Reuerendiss. Episcopus Atrebatensis.

Tertio loco *homicidium*, quod in nostro casu multis ex capitibus est enorme & qualificatum. primò quando occidunt proprias proles, vel parentes,

tes, aut coniuges (vt apud Remig. lib. 2. c. 1.) & horum similitudine, quando monachi vel monachæ necant suos collegas vel consorores. 2. quando nondum baptizatos, & animam perdunt cum corpore. 3. quando ad necem accedunt decoctiones illæ, aut antropophagiæ. 4. si veneno necant. 5. quando necant proditoriè ex pacto mediante ipso dæmone. hæc duo vltima indigent probatione, cetera clarissima sunt. Quartum & quinctum itaque probo, quia deterius est hominem veneno, quàm gladio occidere [a]: ideo Romani venena etiam aduersùs hostem detestabantur, vt Corn. Tacitus & L. Florus docuere. Deinde conatus proditorius grauitatem homicidii semper aggrauat: estque maior ac dolosior proditio, quoties cauendi aut prohibendi minor occasio vel potestas est. Dæmones autem sunt insidiatores inuisibiles, in omnem nocendi occasionem intenti; quorum nec insidias cauere, nec vim (si Deus illis permittat) atque ferociam, prudentia aut vires humanæ ferre valent. Denique per tales & maximè diuturnos, atque acerbissimos cruciatus excarnificatos necant, & vtplurimum (quo, quid grauius?) de mentis simul recto deiectos statu, in deliria, miserandumque furorem præcipitant, cumque sanitate corporis, animi quoque tollunt incolumitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus [b], qua solet grauitate & copia verborum rationumque perpendit, & idcircò iustum Moysis Zelum validiùs commendauit, quod maleficis nec diei quidem vnius inducias à nece concedendas statuerit: adeò vt, si carnifex desit, per ipsummet Principem Iudicem populi, eos de medio tolli voluerit, qui tali supplicio manus suas non contaminaturus, sed Deo Sanctificaturus, vt alter Phinees, videatur. Addit vocem à Legislatore EXODI. cap. XXII. vbi lex illa perscripta, positam capi, de omnibus, qui vetitis artibus alicui necem moliuntur; & eos ad duo reducit capita, qui dicuntur οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταὶ; & postea explicat quos duplici nomine complecti voluerit, nempe qui vel potionibus, vel verborum conceptis formulis abutuntur, φίλτροις καὶ ἐπῳδαῖς ποιν. quæ pro iisdem sumi sæpè solere satis indicat Hesychii lexicum, vbi habes; ἐπαοιδοὶ, φαρμακοί, γόητες, sed de hoc aliàs pluta dicta nobis fuere [c].

DD. communiter admittunt veneni mali nomine, etiam magicos susurros, & incantationes, siue formulas quaslibet conceptis verbis ex pacto cũ dęmone inito operantes, comprehendi [d]. quia par damnum ex verbis talibus & venenis. iuxta illud Tragici de Medæa; qui postquam genus omne lethalium graminum, & Serpentum commemorasset ab ea vsurpatum, subdit;

Addit venenis verba non istis minùs
Metuenda.

Sanè ratione pacti & dæmonis sic vocati, damna inferentis. Nonne Iustinian. Imp. lege Cornelia de sicariis perinde illos teneri sanxit [e] qui susurris, vt qui venenis, occidêre? Quid quæso hic susurri, aliud quàm verba illa tam metuenda? Plato quoque occidi voluit lege sua, non solum qui venenis datis nocuissent, sed & quicumque deligationibus, aut illecebris, aut quibusdam incantationibus ad lædendum paratus esse videretur; & hæc omnia se veneficiorum nomine comprehendere affirmauit lib. de legib. XI. ferè extremo; ἐὰν καταδέσεσιν, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἤ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν πίςτων φαρμακείων ἐν τινῶν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτειν. Incantationum itaque & susurrorum nomine, omne malorum verborum ex pacto efficacium, quod malefici vsurparint, genus comprehendi; qui negaret, neminem legi, nec audiui.

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouendi, seu diras imprecationes, quibus maximè variis hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & se dæmoni per pa-

 ctum

[a] tex. in l. 1. C. de malef. & mathem. vid. Fr. Balduin. ad 4. lib. insti. tit. de publ. iudi. §. Lege Cornelia de sicar. vers. eadem lege & venefic.

[b] li. de special. legib. circa medi.

[c] l. 1. c. 3. lit. D.

[d] vide Grill. li. de sortil. q. 12. & Pet. Binsfeld. in l. 1. C. de malef.

[e] d. vers. eadē lex. de publ. iudic.

ctum olim manciparat N. Louanii semper vtebatur: *Per illud ius & imperium, quod in me tibi permisi*(dæmonem alloquebatur)*postulo vt quantum polles potesq; tali vel tali*(nomen exprimebat) *noceas.* Vbi notandum inprimis hac forma contineri & exprimi primò complacentiam siue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quædã est renouatio, & noua quodam̃odo apostasia. Deinde peti simpliciter, & indefinitè, vt dęmon quantùm poterit noceat: quare & illud peti, vt si queat occidere per diros cruciatus, id faciat. Ideò si constaret, ad Tartareas has preces, dæmonem alicui mortem intulisse; debere puto hanc mortẽ deuouenti huic, vt quæ iussit, imputari. Si de nullius nece constet, sed tantùm de morbis & afflictionibus illatis; officium iudicis erit, quacumque meliore via poterit, iuridicè inuestigare, num mortis etiam causam alicui præbuerit, hoc est an aliquis ex iis, quibus Diras imprecata est, morte violenta dæmonis eius opera sit sublatus. Si verò præterea in eadem familia, vbi degit (verbi gratia, in eodem monasterio superior, vel confrater) aliquis non sine suspicione maleficæ noxæ, & maximè illius eiusdem, quæ grassetur eodem tempore adhuc in alios domesticos, interierit; cæcum putem, qui locum quęstioni idoneæ hic superesse non videat: cùm indicium hoc illa confessione, & infamia personæ clara confirmatum, planè propinquum sit censendum. Ad pœnam tali infligendam; si de morte illata, ne per tormenta quidem, quicquam fateatur; etsi lenior sententia sit quorumdam, leuiori quàm mortis supplicio afficiendam [a]; tamen quando in multos tam improbo & propinquo conatu retus grassatus fuit, etiamsi mors nulla foret subsecuta, ordinariam mortis pœnam tali conatui infligendam, iustiùs videntur complures Doctores summæ auctoritatis censuisse [b]. Quam sententiam equidem opinor, in iis qui non sunt vsi ad nocendum veneno aliquo aut instrumento naturali, sed immediata ope opera diaboli, longè apertiorem & æquiorem habendam. Nam qui hoc pacto, vi talis conuentionis initæ homines perdunt; planè similes sunt malitia, homicidis, quos vulgò vocant *assassinos*, quorum homicidium prọ valdè enormi & qualificato in praxi haberi, norunt qui criminalia subsellia vel obiter adierunt. Hos commune Doctorum suffragium iubet omnino actu degradari, etiamsi conatum improbum mors subsecuta non fuerit, si modò per ipsos non steterit, quominus interficeretur [c]. Longiùs etiam hac in re plurimi I. C. progrediuntur, adeò vt censeant, clericum qui assassino mandauit occidere quempiam, à iudice sæculari in hoc conatu deprehenso assassino, posse & ipsum mandatorem ab eodem iudice capi, & sine vlla degradatione supplicio affici; quod vltimum licet non diffitear videri communiùs receptum [d], securiùs tamen arbitror iudici sæculari, priùs degradationem hoc casu opperiri, & vrgere Ecclesiasticum forum, quatenùs iustè & honestè poterit, ad hoc faciendum. Ceterùm similitudinem assassinatus maximam in hoc maleficorum conatu inesse, quia docui *libr. 2. quæst. 4. litt.* B. non arbitror mihi nunc probandum. quid interest precio conducam sicarium, qui meum inimicum ex insidiis interficiat; an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone, id vt faciat, obtineam? hic pro pecunia est, anima ei pacta, & promissa.

Verùm dicat aliquis quid igitur respondes canoni, *c. cum non ab homine, de iud.* breuiter *Resp.* sequi me cum multis grauiss. I. C. quos Felician. & Diazius sequuntur, Ancaran. & Abbatem; qui censuere canonem illum intelligendum de vnico tantum & non qualificato homicidio; non autem de vnico homicidio qualificato (vt sunt ea quæ nos initiò proposuimus homicidia maleficorum) neq; de pluribus non qualificatis.

[a] *vt post Bertachin. Carr. & alios Clar. lib. 5. §. homicidium. n. 14.*

[b] *Ang. & Salyce. in l. 1. C. de malefic. Couarru. in Clemen. si furiosus. p. 2. circa princ. Menoc. de arbitr. iudic. cas. 360.*

[c] *docent hoc nō inaccuratè, reiecta Dini & Angeli contraria sententia. Diazius supra c. 91. & Felicia. d. c. 14.*

[d] *patet ex citatis à Boer. q. 69. Lupo de libertat. Ecclesiast. q. 9. & Arnol. Albertino in rep. c. quoniam de her. in 6. quos sequuntur Diaz & Felicia. episcopi.*

Concludo igitur *quolibet istorum trium casuum, multoque magis duobus vel tribus concurrentibus, vel vno perfectè patrato, & alterius propinquo conatu accedente, Magos, sortiarios, maleficos, incantatores, siue quocumque alio appelles nomine, posse à iudice Ecclesiastico, quamuis monachi, quamuis Sacerdotes sint, actu præmissa degradatione, brachio sæculari puniendos tradi.*]

Si obiicias, quosdam docere, ex quibusdam canonum locis, ad hanc traditionem Sortilegii crimen non sufficere [a], sed dumtaxat ad verbalem depositionem: Occurritur, id intelligendum casu quo Sortilegii crimen intra proprios suos terminos consistit; hoc est non progreditur vltra illicitam diuinationem non coniunctam cum expresso pacto Apostatico. Nam de tali simplici diuinatione, vt sunt pleræque astrologorum & similium, expressè canones illi loquuntur, *nempe c. vnicum 26. q. 1. c. si quis Episcopus 26. q. 5.* Et ideò nostræ sententiæ nihil obstant. Ceterùm quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ; tunc ex Diuo Augustino expressè iubet alius canon clericos degradari *c. admoneant in fin. 26. q. 7.* Cuius loci duæ sunt explicationes, vna est [b], *degradari* poni pro curiæ sęculari tradi, vt per pręcedens etiam quod subsequitur significetur. idcirco enim ferè semper fit actu alis degradatio, quæ hoc nomẽ propriè meretur: alia est, degradationem tantùm poni pro depositione verbali [c], quę propriè vocatur depositio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior sententia verborum proprietati inhęret, posterior æquitati. Sed suspicor in re non dissentire Abbatem & Batrium. Nec enim Burtius opinor affirmaret incantatores, qui nec apostatæ, nec Sodomitæ, nec aliis noxii suis artibus esse sunt conati, actu degradandos, vt curiæ sæculari traderentur; sed contenderet canonem illum de his non loqui, verùm de iis ad quorum crimen incantationis, graue damnum aliis illatum, Sodomia, aut apostasia, accederet. Contra Abbas non opinor negaret incantatores illos de quibus Butrius sic acciperet Canonem, & de quibus concl. nostra fuit, curiæ sæculari tradi posse; sed contenderet canonẽ illũ de his non egisse, sed de aliis de quibus nos non loquimur: quæ Abbatis explicatio etsi minùs propria, magis tamen consentanea videtur illi contextui. Sanè nobiscum sensisse Abbatem & cum Burtio, quoad enormes illos quos dixi sortilegos, pater, quia Abb. [d] solitus est distinguere inter crimina grauia, grauiora, & grauissima. de grauibus tantum vult agi *in c. cum non ab homine. de iudic.* de grauioribus *in c. tua, de pæn.* de grauissimis *in c. nouimus. de verb. signif. & c. penult. de hæret.* Et inter grauissima collocat quæcumque sunt qualificata, & valdè perniciosa reip. & quia pro huiusmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent canonum sanctiones; vt illa condignè vindicentur, & reip. consulatur, ac satisfiat, vult meritò introductum, vt iudex Ecclesiasticus talium reos degradet, & ilicò post curiæ sæculari (vt fieri solet) tradat, *iuxt. d. c. nouimus & d. c. penult.* si verò delicta minùs atrocia & minùs perniciosa reip. sint tamen ex grauissimis; tunc vult iudicem debere degradare, & degradatum perpetuis carceribus mancipare, quæ suprema iuris Canonici pœna est, & in mortis locum successit [e]. Quæ sanè Abbatis sententia meritò Diazio & Feliciano supra citaris placuit. Et hæc puto posse & debere iudicem sequi.

Porrò si spes affulgeret emendationis, & magna atque clara pœnitentiæ indicia exstarent (*caue tale putes, quod reus secum petat clementer agi: meliùs indicium pænitentiæ foret, si diceret nulla sibi condigna supplicia posse irrogari, & malle hic Deo tam atrociter offenso, graui supplicio conari satisfacere*) nec rei sint relapsi, nec schandalum timeretur, nec magnum immineret reip. periculum ex hac clementia: his concurrentibus semper, etiam in tribus illis quæ dixi criminibus, æquiùs, leniùs & honestiùs Episcopo putarim (nisi particulari causa in contrarium

Hhh 2 mouen-

[a] *fusè apud Abba. in c. ad abolendam de hæret. quem seqq. Felicia. & Diazius, ille c. 12. hic c. 10.*

[b] *Antonii de Butrio in ca. at si clerici. de iudic.*

[c] *Abb. in d. c. admoneant.*

[d] *in cap. tua, de pænit.*

[e] *c. 3. de pæn. Innoc. in cap. qualiter. 2. de accusat.*

mouente) si reum huiusmodi post actualem degradationem, siue monachus siue aliàs clericus sit (maximè si in ordine sacro constitutus) ipsemet ad perpetuos Ecclesiasticæ curiæ carceres damnet. Sic factũ Ebroici, Mag. Guilh. Edelino [a]; sic factum Cameraci Ioannæ Potiere [b]; sic factum Cordubæ Magdalenæ Cruciæ, in quorum tamen causa Sodomia, & maleficium, cum Apostasia concurrebant: sed in omnibus pœnitentiæ signa erant clarissima, & scandali atque noxæ publicæ periculum abesse iudicabatur.

Quoad ignis pœnam ea quoque meritò recepta, & à maleficis aruspicibus (*l. 3. C. de malef.*) generali Europæ consuetudine, ad omnes magos, maleficos, sortiarios, lamias extensa. quia sunt apostatæ, sunt hæretici, sunt peccantes contra naturam; quorum omnium hæc legitima pœna est [c]. Et hæc pœna cæpit iam in Hispania à regno Ramiri Regis, circa annum. 844. Nam ille Magica sacra cantionesque ignis supplicio coërcuit [*Ioann. Mariana de reb. Hispan. lib. 7. c. 13.*] in Italia priùs adhuc à temporibus D. Gregorii, quando Romæ Basilius quidam senator magus, qui vt pœnam effugeret, se Monachum esse velle finxerat flammis absumpt' fuit (*vide D. Greg. l. 1. Dial. c. 4.*) hic Basilius vna cum Prætextato, qui ambo senatores & viri illustres, fuêre Magiæ conuicti [d]: vt videas hoc crimen semper non muliercularum tantùm & vilium, sed virorum ét nobilium fuisse; quicquid Wierus & similes ogganniant. Impœnitentes itaq; viui comburendi, pœnitentes priùs strangulandi. *vide Couarr. li. 2. var. res. c. 10. n. 9. & Clarum d. §. fin. q. 99. n. 7.* In Apostasia quoq; speciale, quod in foro externo illi pœnitentiæ locus nõ est. *l. 3. C. de Apost.* Ad hanc autem pœnam ignis ex communi consuetudine sufficere fidei abnegationem, & fœdus cũ dæmone, docent Bart. consil. quod incipit mulier striga de qua quæritur. in fin. & habetur tomo cons. crim. Zileti. 1. & Moller' ad cõstit. Saxo. p. 4. sect. 2. n. 4.

Vnum restat dignum quæstione, *V. Iudici liceat hanc legis pœnam consuetudine receptam minuere pro lubito suo?* decidenda hæc quæstio est ex traditis à D. Thom. *& eius interpp. 2. 2. q. 67. a. 4.* si adsit accusator, eo iustè inuito, non posse vllum iudicem ne supremum quidem pœnam debitam laxare: si verò iniustè inuitus esset, vt si valdè vita rei foret reip. necessaria, tunc inferior iudex id nõ posset, sed benè supremus posset [e], quod tamen rarissimè & non nisi maxima ex causa faciendum. Inferior vero iudex nec permittente accusatore posset [f]. superior poterit eo remittente, si tamen id fiat cum bono reipub. quod quia rarò accidit, ideò etiam rarò pœna relaxanda. Si iudex ex officio processit, minor non poterit eam relaxare: supremus non potest, nisi vtilitas reip. id exigat, vna & præcipua causa est leniendæ pœnæ, pœnitentia voluntaria. Sanè prudentes iudices semper censuerunt, spontaneam & promptam confessionẽ & indicia pœnitentię, leuioris pœnæ infligendæ, etiã in hoc crimine, causam idoneam esse. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit; aliis locis, qui viui erant exurendi, strangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in casu quem his verbis narrat Cancellarius Parisiensis contigisse anno Domini M. CCCC. XXIIII. *Recitatus est Lugduni Galliæ coram clero processus cuiusdã mulieris delata & detecta Burgi in Breyssia, quæ est notabilis villa ducis Sabaudiæ, circa quã est domus Sellionis ordinis Carthusiensis. hæc mulier sub pallio deuotionis & reuelationum fingebat mirabilia. Asserebat enim se esse vnam de quinque feminabus missis à Deo compassiuè, pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iam sua collusione subdola deceperat in regione illa quamplurimas simplices mulierculas. Sciebat videndo frontem, peccata, quæ fecerat vnusquisque: hoc enim secundum Augustinum etiam Diaboli malitia scire potest, & suis reuelare, non autem ea quæ futura sunt absolutè, siue ea quæ in secreto cordis latent, & nullo exteriore motu aut signo sese produnt. Habebat etiam supradicta mulier duos carbones in pede, qui eam affixerant*

[a] *docui alias ex Monstreleto et Iaquer.*

[b] *docui ex Maceo, & Molineto.*

[c] *Ioann. Andr. Hostiens. Abba. in c. ad abolendam de hære. & c. 1. de apostat. D. D. in l. nullus aruspex. Co. de malef. Bertr. cons. 212. vol. 2. Conr. Brun. li. 5. de hære. c. 3. Coras. lib. 3. Miscell. cap. 8. Americ. in Director. Comens. in Lucerna inquisi. Sima. Pegna & alii. tex. in d. §. transfuga cum sim. Clarus §. Sodomia. num. 4. Damhaud. in praxi criminal. & est omnium.*

[d] *Cassiodo. lib. 4. variar. epi. 22. & 23.*

[e] *D. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 4. ad 3. & ibi Caiet. Sot. libr. 5. de iust. & iu. q. 4. a. 4.*

[f] *post. D. Tho. Arago. & Valenc. & Bart. Salon.*

Sic corrig. vulgò male legitur, religione

rant quotiescumque aliqua anima ad infernum descendisset. quotidie tres animas ab inferno liberauit; vnam vel duas sine difficultate, aliam seu alias cum pœna maiore, vt dicebat. Mentis quoq; excessus seu exstaticos sæpè habebat, in quibus mirabilia per reuelationem didicerat; eratq; miræ abstinentiæ, singularissimæ etiam vitæ: plura verò alia de ea scribenda forent. Nuper autem cum Spiritus almus Ecclesiæ suæ rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falsum detegere vellet; hæc mulier capta, & pœnis vt torqueretur ẽ addicta: quæ oẽm veritatem confessa est, qualiter omnia prædicta cupiditatis occasione finxisset, vt se nutriret hoc modo & paupertati suæ subueniret; aut fortassis pro huiusmodi diabolo se miseram in famulam dedicauit. Inuenta est insuper morbum caducum habere, ac eundem sub extaticis excessibus, quos finxerat, palliare. de qua cum varia opinio esset, an tanquam hæretica puniretur; iudicatum est à doctis ad pœnitentiã eam admittendam, nec esse hæreticam; quia illa quæ fecerat dimisit, nec obstinata permansit.] ita Gerson libr. de examinat. doctrinar. litt. O. in fine. Hæretica non erat, quia in mente errorem nullum fouerat: saga tamen & malefica, quia peccata ex pacto cum dæmone inito diuinabat. carbones etiã illi videntur illusione dæmonis apparuisse, quanquam & humana vafrities quid simile carbonibus potuerit exhibere. Ordinariè expedit reip. sontes puniri: ideò ordinariè peccaret etiam Princeps hanc pœnam mortis relaxans: & si quod malum reip. inde proueniret ad iustitiam pertinens, iudices, etiam Princeps, tum tenerentur ad damnorum restitutionem. *Valen. & Aragon. supra & est commun. sententia, Silu. & Caietan. in verb. Iudicum peccata, Nauar. in Manual. c. 23. & alior.* Quam ægrè autem Deus ferat maleficos magos vetè idololatras, IESV & MARIÆ hostes, defendi aut debitæ mortis pœnæ eripi; in Anatolii cuiusdam & sociorum Magorum causa, multiplici miraculo Bizantii fuit ostensum, narrante rem multis Euagrio *lib. 5. Histor. Eccles. c. 18.*

Qua de re in monitis. 3. & 4. plura sum dicturus. Hic restat vt repræsentem quod sæpe pollicitus sum, Analyticum commentarium in *c. Episc. caus. 26. q. 5.* quem extorsit non necessitas, sed aduersariorum impudens peruicacia. Tribus §§. rem complectar. *Commentarius in c. Episcopi 26. q. 5.*

§. 1. de c. Episcopi auctore & auctoritate.

Quidam volunt esse concilii Aquileiens. c. 1. ita Bodinus & Danæus hæretici. Miror vnde hanc inscriptionem *c. Episcopi* acceperint. Nam nulli libri, quos multos vidi, vel Iuonis vel Burchardi, vel Gratiani, eã exhibent. fors an lectionem illam cõmenti ne viderentur nimis impudentes in solutione quã adducunt? volunt. n. nullam concilii illius auctoritatẽ fuisse, vtpote quod cõciliabulum non iusta (inquiunt) Synodus habeatur. Quæro ex Bodino de qua Aquileiensi Syn. loquatur? An de priore? hæc fuit anno. 381. tempore Damasi Papæ & Gratiani Imperatoris; in qua Palladius & Secundinus Ariani condẽnati: cuius nulli alii canones exstant, nisi actio vnica contra Arianos, qui Synodũ hanc Gratiano extorserant. Prouinciale conciliũ fuit, sed semper pro iusto & legitimo habitũ: nec aliud ferè in quo plures pro numero sanctitate cõspicui, vt Valerianus, Euseb. Bononiens. Ambros. Philastr. alii; quos eat Bodinus & contendat ferreo ore in conciliabulũ conuenisse. Probet ẽt ex hoc concilio canonẽ desumptũ. Posterius aliud celebratum Aquileiæ anno 698. sub Sergio Papa in quo Ecclesia Aquileiens. quæ relapsa in schisma occasione Quinctæ Synodi fuerat, iterũ reconciliata fuit Romanæ Ecclesiæ: hui⁹ cõcilii meminere Paul. Diacon⁹ *lib. 5. hist. c. 18.* & Baron. *Annali Octauo,* sed canones nullos ei⁹ proferunt; nec q̃ sciam exstant. vnde ergo probat Bodinus esse huius concilii Canonẽ? cui etiam iniurius est, id vocans Conciliabulũ, cum Romani Pontificis auctoritate fuerit congregatũ. Dent Bodinus & Danæus aliud concilium Aquileiense, q̃ conciliabulũ fuit, ex quo canon ille sit desumptus.

Iaquetius & alii citant *ex concilio Acquirensi*: Sed mendosi codices eos in fraudem traxête. Pleriq; scribunt, *ex conc. Anquirensi.* Non diffiteor fieri posse

vt ruditas illius sæculi causã præbuerit Gratiano sic scribendi, vt censet Ant. Augustinus *li.1. de emendat. Gratiani Dialo.5. in fine.* vbi docet sic solitum aberrare in nominandis Conciliis: sed ille potius sæculi, quam Gratiani error dicendus, quia hanc corruptionem deprehendas ẽt in Parisiense Burchardo, sed in Louaniẽs. Iuone, est, *Ancyrensi* inde nata differentia quod veteres soliti *C.* & *Qu.* confundere, vt in nomine Quirinii & Cirinii. dissentiunt autẽ tam Iuonis, & Burchardi, quã Gratiani veteres codices, *in Anquirensi, Anchyrẽsi, Anchyrani.* cõstat concilii verũ nomen esse *Ancyranũ*, ab vrbe quæ Græcis ἄγκυρα. & sic alibi vocat Gratian⁹. *c. Diaconi 8. & c. de Syracusanæ. 13. dist. 28. c. 32. presbyteros. dist. 50. c. 6. si qui episcopi. d. 92. c. 40. si qua de rebus. 12. q. 2. c. qui diuinationes. 26. q. 5. c. desponsatas 27. q. 2.* Ancyra vrbs Galatiæ antiqua & nobilis, vbi celebris ille lapis thesaurus antiquatiorum, & apud Claudianum *Ancyraniq; triumphi*; Straboni & Ptolomæo Ἄγκυρα; Laonico corruptè *οὔνκυρα*; hodie Bellonio & Nigro *Angouri.* statim occiso Maximino celebratum in ea concilium fuit, persecutione cessante, anno ferme 314. in quo multa de lapsis salubriter constituta fuerunt, nec pauca cõtra magicas fraudes sancita, & contra contagiosam superstitionem ex cõmercio cum gentilibus in populum fidelium proserpentẽ: vt patet ex can. 23. seu (vt Balsamon) 24. qui relatus à Gratiano *in d. c. qui diuinationes.* Sed ex his canonibus Balsamon. 25. alii 24. tantum ponunt; nec inter eos noster habetur. Vnde igitur Gratianus cum descripsit? Inciderat in collectionem quandam sexdecim partialium librorũ, in qua *li. 6. c. 6. & 7.* adiiciebantur duo canones concil. Ancyrano, quos hodie additos videmus primo concilor. tomo editionis Surianæ, item optimæ Romanæ; priorem de homicidis serui alieni, posteriorẽ de sortilegis & maleficis per Episcopos parochia expellendis; quẽ totũ Gratianus descripsit errorũ quæ in codice collectionis erant nulla ratione habita. An Burchardus ex illo eodẽ codice partialium librorũ descripserit, an verò collector ex Burchardo, non possũ definire, quia collectionẽ illã non vidi.

Alii volunt 308.

Quid ergo, dicemusne hunc canonem esse concilii Ancyrani? cõmunis hæc opinio est, non recentiorũ modò. Turrecrematæ *in d. c. Episc.* Tostati *in Exo. & in Matth.* Iaquerii *in Flagello*, Alphonsi à Castro *li. 1. de iusta har. punit. c. 16.* Victoriæ *relect. de Magia*, Carranzæ *in summa concilior.* Simancæ *in Cathol. instit.* Spinæi *q. de strigib.* Siluestri *de strigimag. admir.* Binsfeldii *de Confess. malef.* & Ant. Augustini *in d. Dial.* verumetiã antiquorũ, vt Collectoris illius partialiũ sexdecim librorũ, Collectoris omnium conciliorum, Burchardi, Iuonis, Gratiani.

Obiiciunt qui contra sentiunt, quod iste canon nec in Græca concil. editione sola, nec in ea quam Balsamon interpretat⁹ fuit; nec in Latinis versionib. Cresconiana, vel Dionysiana (quam secutus Ioan. Wendelstinus) nec in Tigurina, nec in alia vlla cõcil. Ancyrano inseratur. Sed de multis quæ ex cõciliorũ canonibus exciderunt, hoc vnum esse potuit: potuere etiam Burchardus & alii veteres Latini plenius volumen nacti fuisse, quàm Balsamon aut alii Græci, aut qui vertêre ex Græcis, quorum libri conciliorum Latinis semper fuere corruptiores & magis mutilati.

Nihilominùs alii adhuc censent ex nullo concilio desumptum, sed ex aliquo Patrum. Nam Beetzius *in Præceptorio.* ascripsit B. Gregorio, euidenti memoriæ lapsu. Alii volunt desumptum ex D. Augustini *li. de spiritu & anima.* Sed liber hic non est Augustini, vt mox docebo: & auctor ille mutilè admodũ hoc canone fuit vsus. Doctissimus deniq; Annal. Eccles. scriptor censuit à Damaso id statutum, *to. 4. Annal. anno 382.* sic scribens; *In actis autem Damasi Papæ, in Ecclesia recitari solitis, de quibus inferiùs erit mentio, habentur aliqua ab eodem Pontifice decreta in Romano concilio; hocne an priore incertum est* &c. deinde *post quadam concilij decreta ait; nec non etiam excommunicandos esse omnes, maleficij, augurijs, sortilegijs, omnibusq;*

nibusque alijs superstitionibus vacantes; qua sententia præsertim fœminas illas plectendas esse, quæ illusæ à dæmone se putant noctu super animalia ferri, atq; vna cum Herodiade circumuagari &c. Atq; hoc censet confirmari, quia cẽset eadẽ fermè à S. Augustino descripta haberi *de spiritu & anima c. 28.* nec nõ in appendice Ancyrani cõcil. & apud Gratianũ sub eodem titulo collocata. *26. q. 1. c. 12.* Et constet ex Seuero Sulpitio *vita S. Martin. c. 25.* in occidente & oriente maleficorũ artes plurimùm inualuisse, ꝙ ex Ammiani li. vlt. hist. vberiùs probetur: adeò vt in ipsos sacros Dei ministros præstigiæ quoq; magicarum excantationum irrepserint, vt de Gerontio Diacono D. Ambrosii narrat Sozomenus *lib. 8. hist. c. 6.*

His tamen argumentis nondum inducor vt Burchardo, Iuoni, Gratiano, ne dicam tot aliis doctissimis viris contradicam, vel à communi me sententia patiar auelli. Maleficorũ multitudo non minor fuit Constantii, & Iuliani temporib. vt non paucioribus exẽplis posse probare: Sed quid opus in re clara? ꝙ .a. à Gratiano sub eodẽ titulo collocetur, vt ab appendice quoq; illa; hoc perspicuè non pro Romano, sed ꝓ Ancyrano concil. facit. Quod eadẽ apud Augustinũ totidẽ ferè verbis legantur, auget suspicionẽ Damasi non esse hoc decretũ de mulierculis, sed recentius: nã liber ille non est Augustini, sed alterius nec tã docti, nec tam antiqui. Nec Augustinꝰ subticuisset Damasi esse piæ recordationis sanctionem. Nec quidquã obstat, ne credamus illa Damasi acta, in iis saltem partibus, quæ in Ecclesia non recitantur (qualis est ista) esse mendosa: nec didici vnquam illa Damasi acta in Ecclesia olim integra recitari solita; sed sicut hodie videmus in Breuiariis inseri, seu recitari non acta integra sed Actorũ partẽ. Pro Damaso roboris aliquid habet hoc vnũ argumentum ꝙ horum actorũ exstant Romæ cõplura exẽplaria m. s. quorũ quatuor Illustriss. Baronius vidisse se testatur, *d. to. anno 427.* Accedit illud Antonii Augustini *Dial. 14.* de hoc c. episc. his verbis, *Damaso in concil. Rom. ascribi vidi in li. quodã Michaëlis Tomasii ex veteri libro, in quo vita eiusdem Pontificis conscripta.* Verũ hæc opinio ẽt patitur difficultates quas nostra. Inprimis .n. in canonib. conciliorum Romanorũ, quæ duo sub Damaso habita, nõ reperitur. nõ in priore anni. 373. quo dãnati sectatores Apollinaris. Nã illius canones interciderunt, & eorum summã volunt Anathematismis Theodoreti cõprehensã, qui nihil pertinent ad d. c. Episc. *Lege Theodoret. li. 5. hist. c. 11.* Nec reperitur iste canon in posteriore concil. sub Damaso Romæ habito. supersunt isti canones, & in iis nullus est nostro consimilis. Preterea veterum scriptorũ, qui nostrũ canonem exhibẽt, nullus Damaso ascribit; non Burchard. li. 10. c. 1. non Iuo p. 11. c. 30. nõ auctor sexdecim partialium librorum; non collectores conciliorum: sed omnes consentiunt in Concil. Ancyrense. Multa etiam reperias ad verbum in lib. illo de spiritu & anima; cuius auctor si ex Damasi actis sumsisset, cur non meminisset; solitus, non concilia, sed auctores etiam recentiores, & minoris nominis quam Damasus, citare; vt Boëtium *cap. 37. in fine*; vt notes Augustinum esse non posse: *& cap. 47.* quædam dissentanea Augustino, consentanea Gennadio ponit. nec Possidius in Indiculo operum Augustini hunc memorat librum: & Vincentius Belloacens. ac Trithemius Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano ascribunt.

Quare magis vergit animus, *vt donec certiora habeamus cum Ancyrano cõcilio* relinquendum: cui tamen arbitror vel à Burchardo, vel aliis quædam inserta: Sunt enim in illo quædam tradita ad modum Doctoris disputantis, nec certa, nec admodum solida; vt suo mox loco docebo; immò si ad mẽtem aduersariorum interpretemur, falsa, & absurda, prorsusq; indigna tum Damaso, tũ Ancyranis Patribus: Quæ nescio, vnde Burchardus descripserit; ab Iuone Gratianus, à Burchardo mutuatus Carnotensis Iuo. Burchardus ex duobus

vnum canonem conflauit, cui Gratian. etiam de suo tertium limbū in extremo assuit. Nam rectissimè glossa Canonica tres in eo partes deprehendit; & secundam incipere ab illis verbis. *Illud etiam non omittendum*; Gratianus Burchardo & Iuoni tertiam addidit, cuius initium, *Nonnulli inueniuntur, &c.* post illa, *infidelis & pagano deterior*. In Gratiani ergo verbis tria sunt mēbra diuersorum scriptorum, in Burchardi & Iuonis duo.

Primùm est, *Vt Episcopi eorumq; ministri, &c.* Vsq; *& ideò à tali peste mundari; debet sancta Ecclesia*. hoc totum reor Ancyrani concilii fuisse; additum fortè ad ea quæ habemus in eiusdem concilii *can. pen.* sancita, *vide c. qui diuinationes, 26. q. 10.* Mediæ partis & secundæ reliqua, non arbitror esse concilii illius, quæ pleraq; continentur in Pseudo-Augustini lib. de spiritu & anima, sed valdè mutilata & truncata: quæ cuius sint, nescio. Ex hoc libro verbis quibusdam mutatis, & fine atq; principio nonnullis additis, primus ille compilator tam illustri additamento, ex suo ingenio tam magno auctuario concilii canonē adauxit. Nec nouū est Gratiano & aliis compilatoribus canonum, cogere in vnum diuersos canones: nec nouum librariis præcedentis canonis verba cum præcedentis vel subsequentis canonis verbis confundere. *leg. Anto. Aug. Dial. 6. cū seqq.*

Quæ & quanta canonis istius auctoritas? nunc indagandum. Id ex præcedenti quæstione pendet. communis enim sententia est; & indubitata, etsi Gratiani decretum à sede Apostolica sit receptum, ita tamen receptum esse; vt fides dictorum penes auctorem sit, & tanta sit eorum canonum quos in medium producit auctoritas, quanta est fontium vnde canones illi manarunt. Nec. n. quisquam eorum, qui ius Ecclesiasticū vel à limine salutauit, potest ignorare, multa in Decreto haberi; quæ postea Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus abrogata fuerunt: nonnulla quoq; sunt à Gratiano per errorem inserta, quæ cum veritate pugnare deprehenduntur, quæ nihil nunc necesse est recensere. Notarunt ea viri docti & Catholici. D. Anton. Augustinus d. opere Dialogorum, & non vno loco Cæs. Baronius Annalium Ecclesiasticorū tomis nouem. Quod vt Gratiani æuo concedendum, ita hoc nostro, nimis tenero & acuro, diligenter animaduertendum, ne quis vel contemptu, vel inconsideratione in prꝍcipitium aliquod ruat. Quod ad ipsum vero hunc canonem, *Episcopi*, spectat, cùm non sit nisi concilii particularis, seu Prouincialis; de cuius à Romano Pontifice approbatione non constat, & ideo errare potuit; non est auctoritatis tantæ, vt quæ per eum deciduntur certâ fide sint credenda, nisi quatenùs S. Scripturæ, & Ecclesiasticæ traditioni, ac definitioni S. A. C. Rom. Ecclesiæ sunt, quæ tradit, consentanea. Deinde longè minor est argumentorum seu rationum, quàm sanctionis seu decisionis auctoritas. Nec argumenta habenda pro definitis vel statutis ab ipso illo concilio. Equidem si bono sensu capiantur, & congruâ interpretatione fulciantur, ne argumenta quidem illa reiicio. Nicol. Remigius vult hunc canonem ex eo capite inualidum censeri, quòd Marcellus Ancyranus Episcopus Sabellianismi (vt ait) meritò suspectus fuerit [*Sic ille lib. 1. Dæmonolatr. c. 29.*] Veruntamen hoc planè impertinens est. Nam tunc temporis quando hæc Synodus congregata, non videtur adhuc in hæresim prolapsus, nec ipse Concilio huic præsedit, sed Vitalis Agricolaus, & Basilius Amasenus, teste Balsamone. De ipsa quoque Marcelli hæresi rem planè obscuram esse patet ex iis quæ, post Seuerum, Epiphanium, & D. Hieron. more suo, diligenter Cardinalis Baronius adnotauit *lib. 3. Annal.* Addit Remigius huius concilii quoad istum canonem auctoritatem, Patrum, quos posterior ætas tulit, vt Ambrosii, Augustini, Thomæ, Bonauenturæ, & aliorum sententiis esse impugnatam. Sed (si accuratè perpendas) facilè videbis Patres illos, de secta, cuius in d. c. Episcopi fit mentio, nec verbu-

lum

lum vnum locutos fuisse: solummodò asseruerunt, transuectionem esse possibilem (hoc est posse à dæmonibus corpora de loco in locum transferri) quod non decisioni Canonis, sed rationi eius tantùm vni repugnare mox ostendemus. Ratio ergo hæc à Patribus istis reiecta meritò, non ipse Canon.

§. *Explicatio verborum & sententia, d.c. Episcopi.*

In Gratiani editione Romana iussu Gregorii XIII. correcta sic scribitur iste Canon, in principio:

Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Diabolo inuentam sortilegam & magicam artem ex parochiis suis penitùs eradicent, & si aliquem virum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochijs suis eyciant. Ait enim Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita, sciens, quia subuersus est qui huiusmodi est. *Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo Diaboli suffragia quærunt, & ideò à tali peste debet mundari sancta Ecclesia.*] Hactenus prima pars canonis, quę nec luce, nec confirmatione alia indiget, vtpote satis clara & certa. TEXTVS. *Ad Tit. 3.*

Statuerant Ancyrani concil. Patres, alio canone, sortilegos quinquennali pœnitentiæ subiici: nunc isto canone sanciunt de ipso crimine magiæ & sortilegii quid in genere existiment, nempe pestem esse, & omnimodis eradicandam etiam pœnis infamibus, vt detonsione, flagris, &c. quæ hodie adhuc in vsu vigent. Apostoli illa verba pessimè Erasmus de factiosis exposuit seu cōtentiosis, vt & Caluinus & Hofmannus hæretici; sed de verè ac propriè dictis hæreticis optimè D. Hieronymus, Ambros. Sedulius, Theophilactus, Caietanus, & ceteri Catholici, immò & ex suspectis magnus Erasmi amicus Faber Stapulensis. Vnde rectè elicio ex hoc quoq; Canone sortilegia & magicas artes ad hæreticam prauitatem & eius inquisitores pertinere, seruatâ tamen distinctione, quoad pœnam, sortilegi hæretici & non hæretici, de qua disserui hoc eodem libro, *sect. 2. & 15.*

Ait *Diaboli suffragia*, hoc est auxilium, *quærere*, qua eum pro creatore & opitulatore colunt, tanquam Deum. quæ est basis & fundamentum totius *c. Episc.* Et iacto fundamento contrario, nempe vnū esse Deū, nec aliud præter eū numen, contra quā Gentiles credunt; ostendit cū Gentilib. eadem perfidiæ macula deformes esse quosdā Christianorū; de quibus subdit, parte secunda;

Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retrò post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierū, equitare super quasdā bestias, & multarū terrarū spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq; iussionib. velut Dominæ obedire, & certis noctib. ad ei⁹ seruitiū euocari.] TEXTVS.

His verbis tota narratio criminis, & sectæ huius graphica descriptio proponitur. Vnicum autem crimen impingitur illis, Apostasię & infidelitatis ex delusione per dæmonem natæ. fuisse enim has mulierculas adeo sceleratas, vt Dianam Numen Gentilium, & fœminarum nequissimam Herodiadem, pro Deabus colere se faterentur, & alias in eumdem errorem pertrahere conarentur. Meritò itaq; *sceleratas* vocat, quæ à Deo recedentes, & à fidei puritate descifcentes, Satanam sequuntur. Sequuntur autem Satanam & post eum conuertuntur, quia (vt aiunt) Dei dominium deserebant, & Diaboli seruitio se mancipabant, eiusque iussionibus parebant, certis noctibus euocatæ, mentitas illas bestias conscendentes, & Dianam venatricem Pseudonumen Paganum, vel Herodiadem incæstam & innoxio Præcursoris Domini-ci sanguine cruentam, comitari se & colere credebant. Et his omnibus certam fidem præstabant, & eadem animo comprobantes, & fieri quæ

credebant

credebant optantes, vt credulitate, sic volūtate peccabant. Hæc summa narrationis. Cui facilè credent, qui sciunt quid Mantenses Magi nostris temporibus, de Sibyllâ Nursinâ, & alia propè Parisios degente, in Actis Iudiciariis sunt professi, quæ ex Crespeto præcedentibus libris commemoraui.

In nostrâ canonis narratione, notet Lector primò, in illo cursu seu pompà dæmonicà adfuisse cursus Dominam seu Reginam, vt hodiernæ quoq; sagæ fatentur: & eam nominatim dici, vel *Dianam*, vel *Herodiadem*; additur in lib. illo de animâ & spiritu; *Minerua*. talis pompæ quoddam simulachrum legitur in narratione B. Antonini, quam exhibui *lib. 3. p. 1. q. 4. sect. 8.* vbi etiam *Venus* mulo vecta: an quia meretrici sterilitas conuenit? Dianam eandem cum Hecate seu Proserpina, docui Magicum Numen fuisse, hoc est cacodæmonem, comment. *in Seneca Medaam verf. 7. 11. & 787.* & *Domina* nomen illi peculiare fuisse: inde petat, qui volet. De Herodiade idem dicendum; quia sub hoc nomine dæmon aliquis (fortè Venus) colebatur. Herodias fuit Aristobuli filia Salomes saltatriculæ mater, & vtraq; dignum vitâ exitum vitæ inuenit, narrante rem Nicephoro *lib. 1. Hist. c. 20.* certùm neutram ex inferno rediisse, neutram choreis illis adfuisse. falsa ergo persuasio fuit mulierculărum, quod eum Diana vel Herodiade equitarent; falsa etiam, quod super bestias equitarent, quia veterinaria hæc erant dæmones, qui bestiarum formam assumpserant; falsa etiā, quod crederent veras bestias posse tam exiguo tēporis spacio adeò dissitas prouincias pertransire. Quid mirū si triplici mendacio tinctā persuasionē canō reprehenderit, & hanc idololatriā, vt hæresim verbis seqq. damnauerit?

TEXTVS. *Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua periissent, & non multos secū ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hac vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur: cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.*] Totus hic versic. deest Pseudo-Augustino illi. sed habent Iuo & Burchard. nisi quod pleraq; legunt in singulari numero, item; *& in errore paganorum reuoluitur.*

Nunc, commemorata mulierculărum huiusmodi credulitate, quid in eâ & quale quam vitiosæ perfidiæ insit malum ostendit. nempe latens dæmonis pro Deo cultus: hūc vocat, *perfidiam, infidelitatem, falsam opinionem. à recta fide deuiationem, & errorem paganorum*: quæ omnia sic connectit, vt vnum alterius sit ratio & explicatio. nam (*&*) simul pro copulâ & causali particula hîc (vt aliàs sæpe) sumendum.

Cùm dicit (*vtinam hæ solæ, &c.*) non lætatur de istarum interitu, sed optat nullas alias præterea in idem perfidiæ barathrum pertractas, & id factū dolet. Vnde colligas, quā sint in Ecclesiam & remp. crudeles, qui in tales mulierculas seductas & seductrices volunt clementes videri. Ait; *Perfidia.* quo nomine non compellat ipsam dęmonum illusionem, pręstigias seu phantasmata. nā longū est discrimen inter illudi, & perfidum esse. Sæpè sanctissimis viris dæmon per phasmata illudit, vt de B. Secundello, Iordano & aliis docui *lib. 3. Disquisit.* quorum tamen in mente animi nulla infuit perfidia. Perfidia fidei, illusio seu deceptio prudentiæ contraria est. Ipsum itaq; *perfidiæ* nomen, docet hoc loco nō agi de illusione quà illusio est, sed de illusione quà est coniuncta cum perfidia, seu de mulierculărum deceptarum perfidia, quà talis, h. e. quà infidelitas est. Etenim illusio hîc tantum erat fons perfidiæ, & quà talis erat, eius quoq; mentio prætermitti non potuit, vt de infidelitate commodiùs, quod intendebat, canon probaret: vt, peccati fonte & causa cognita peccatum iustiùs damnatū intelligeretur. Ait, *Infidelitatis*) vt sciamus quid perfidiam vocarit: eandem mox vocat *falsam opinionē*; cuius falsitas in eo quod & veras bestias, & illas Dian. & Herod. adesse, & numen esse opinabantur. Et propter hoc vltimum dicit à

recta

rectà fide defeciſſe: cuius dicti ſubdit rationem, quia ſic *errore Paganorum inuoluuntur*: quia quod Pagani ſentiunt, videlicet plures vno Deos eſſe, idem ipſæ ſentiunt. hoc enim ſubdit in verſ. fine, ad manifeſtandum de quo errore Paganorum ſit locutus. Nihil his omnibus verius, nihil clarius; & valde obtuſum pectus geſtet, qui non quò ſequentia tendant ilicò perſpiciat. Sequitur:

Quapropter Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantià prædicare debent, vt nouerint hæc omninò falſa eſſe; & non à diuino, ſed à maligno ſpiritu, talia phantaſmata mentib. fidelium irrogari.] Nihil horum etiam apud Pſeudo-Aug. continetur: ſed agnoſcunt ea Burchar. & Iuo. apud quos tamen in q. l. pro *fidelium*, eſt *infidelium*; quæ variatio reperitur etiam in Gratiani codicibus. res autẽ eodem recidit. *fideles* fuere ante perfidiam, infideles factæ hac perſuaſione. TEXTVS.

Nunc periti more medici morbo oſtenſo medicinam Canon apparat. ideò enim monet diuini verbi præcones, Doctores & ductores animarum, vt pedo veritatis peſtem ab ouibus, quas nondũ ſcabies inuaſit, ſedulò arceant, docendo quæ ſeqq. verſic. præſcribentur.

Ait; *Hæc omninò* (ſiue vt Burch. & Iuo, omnimodis) *falſa eſſe*] quæ hæc? nempe quod de tranſuectione ſuper veras beſtias, & de comitatu Dianæ & Herodiadis, & de earum dominio ac numine dicta ſunt, omni ex parte & vndequaque mendacia eſſe. *Phantaſmata*) ſic vocat, non imagines ſeu ſimulachra quæ obiecta fuerunt intellectui ſola, ſed ſimul ipſos circa hæc errores. Nam non tam quæritur an à bono iſta ſpiritu, vel à malo immiſſa; quàm an iſta verè, an illuſoriè & præſtigiosè tantum contingant.

Atq; ita iam habemus erroris narrationem, damnationem, & remedium. ſtatim ſubdit deciſioni rationes; quibus Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas huius perfidiæ grauitatẽ & vanitatẽ populo queant perſuadere. Huc enim perſpicuè omnia ſequentia verba tendunt, vſq; ad verſ. *quisquis ergo aliquid.* vbi rurſus definitiò ſeu ſanctio condemnatoria contra hoſce hæreticos iteratur. Rationes autem has deſumit à cauſſis ac modis illuſionis ipſius, dicens;

*Siquidem ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cùm mentem cuiuſcunq. mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, ilicò transformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum, atq; ſimilitudines: & mentẽ, quam captiuam tenet, in *ſomnijs deludens; modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendens; per deuia quæq; deducit, & cùm ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur.* TEXTVS.

* melius ſomnis, ex Burch. Iuo. & Pſeudo-Auguſtin.

Cauſam duplicem illuſionis proponit deludentem & deluſam. Ex parte deludentis, quia hoc diabolo, qui vult deludere, nõ eſt difficile. Nã poteſt iſtis maiora. Modũ verò quo deludere ſit ſolitus oſtendit, hæc eũ in ſpiritu facere. Sed qa hoc poteſt duob. modis cõtingere, 1. iis qui dormiunt & nullatenùs vigilant, 2. non planè dormientib. ſed ſemiuigilantib. quando eis obiiciuntur ſimulachra aut planè præſtigioſa, aut apparentia in corporib. per dæmonẽ formatis vel aſſumptis: ideò quæri ſolet de quo iſtorũ duorũ modorũ canõ nunc loquatur? Spin. contendit loqui de poſteriore tantum. Probat quia ſi de priore loqueretur, fruſtratoria eſſet ratio. nã poſtmodũ expergefacti animaduerterent ſibi dormientib. illa p viſionẽ duntaxat imaginariã accidiſſe, quemadmodũ id animaduertunt poſt exſtaſim, qui rapti fuere. Atq; ita fieret vt iſtæ in pfidiam non laberentur per falſam credulitatẽ. Verũ hęc argumentatio parũ ſtringit. Cur non & exſtaſis, & in ſomnis illuſio adeò vehemens eſſe queat, vt poſtmodũ homo credat ſe vigilantem ea corporeo ſenſu paſſum fuiſſe? Quare malo dicere, c. de vtroq; modo intelligendũ, ac ſolummodo excludi plenã & oĩs ſomni expertẽ vigiliã: quæ interpretatio verbis cõtextus multò meliùs cõuenit. Et quocunq; modo, illud (*ſolus ſpiritus*) ſumas; non docet ſemper id in ſolo

solo spiritu fieri, nec vllum hîc verbum reperias, quo id conuinci queat: tantummodò docet sic fieri solere; & cùm ita fiat, adeò cautè hunc impostorem irrepere, vt tamen, quibus illusi, hi credant & pertinaciter contendant, verè hæc sibi vigilantibus euenisse.

Qui transfigurat se) qui solet nonnunquam se transfigurare in Angelum lucis. sumptum à D. Paulo. *2. Cor. 11. v. 14.* qui vsus voce μετασχηματίζεται h. e. assumit similitudinem & quasi schema Angeli lucidi & gloriosi: ne putes de ipsâ specie seu formâ essentiali mentionem fieri, sed de externo tantum splendore, quo *Angeli lucis* hoc est splendentis & gloriosi, tenebrio iste lucifugus fulgorem & claritatem imitatur: qua de re consuli potest D. Athanasius *in vitâ Beati Antonij.* Est autem argumentum à maiore ad minus. Si aliquando potest imitari & exhibere ipse miser & caliginosus speciem Angeli beati, cur non & aliàs species viliores & damnatorum, vt Dianæ, Herodiadis, &c. Hoc ergò facit primò: deinde postquam qualis apparet talis creditur esse à mulierculâ quapiam (nam *cuiuscunque* positum pro cuiusuis vel alicuius; quo pacto non crediderim locutum B. Damasum, sed potiùs Burchard. vel Gratianum) tum illam perducit ex errore infidelitatem, & ex illusa facit infidelem, scilicet persuadêdo se vt Numen credi & coli. Postquam verò semel hac infidelitate mentem imbuerit: procliuè est frequentiùs atq; frequentiùs eam in somnis deludere. Hinc porro patet quæ sit causa ex parte delusorum, nempe infidelitas propter quam Deus permittit sic eas deludi. Nisi enim crederent diuinitatis aliquid Dianæ ac Herodiadi competere, nunquã illàs adorarent, vel sic comitarentur. Nunc cùm, vt Pagani, id credant; Deus permittit, sic illas à dæmone per insomnia & imaginarias species deludi; vt credant factum, quod nec fieri quidem potuit.

Cùm mentem cuiuscunque) non sic intelligas, quasi vocula *cùm*, inferat hoc necessario à dæmone fieri, ita vt nequeat eas verè transportare: sed tantum inferri id quod contingit: hoc est (vt loquuntur) *cùm*, non habere vim inferendæ necessitatis antecedentis huius dicti ad consequens, sed contingentiæ seu possibilitatis tantummodò. Solum enim vult probare, dæmoni possibile esse sic has deludere.

Species atq; similitudines) coniunctio (atq;) vim habet explicandi. nam ne de verâ specie, seu essentiæ mutatione quis capiat, additur posterius, quasi dicat, species hoc est similitudines. *(Captiuam)* infidelitate *(Per deuia quaeq; deducit)* hoc est fingit se corporaliter eas per inuios calles & varias semitas desertaque loca deducere. Nam si verè per deuia deduceret, iam sibi ipsi canon repugnaret, concedens vigilantium animas saltem deduci: quod esset absurdius. nec enim mens à diabolo extra corpus suum potest deduci.

Cùm solus spiritus hoc patitur) Burchard. etiam, Iuo, & Pseudo-Augustinus habent, *patitur*, quod positum pro; *patiatur*; sed restringitur ad sectam istarum mulierculárum, de quibus est sermo. Nam istæ non poterant, nisi in somnis, talia perpeti; nec possibile erat Diabolo illa re ipsâ exhibere (nempe Dianam aut Herodiadem Numen, aut veras bestias tam celeriter se mouentes) quæ simulabat. Necessarium itaq; fuit, hoc illis perpetuò contingere apparenter. Vnde etiam patet, quàm inepte hinc strigum patroni colligant, ne nunc quidem vnquam mulierculas maleficas corporaliter hæc pati, hoc est verè de loco in locum transferri, aut concumbere. Quin etiam de his ipsis Dianianis non affirmatur, quid fieri possit, vel non possit; sed tantùm quid de facto fieri soleat, vel non soleat. Subsequitur in Canone.

TEXTVS. *Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo,*

dormiendo, quæ nunquam viderat nocturnis vigilando? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur.

En primum argumentum quo probat hæc mulierculárum dicta ex mera illusione manasse,& videri illis facta, quæ nunquam facta fuerunt. Probatio huiusmodi est: Nemo est cui non, concurrente sola vi naturali, frequenter accidat multa videre somniantem, quæ putat se peruigilem videre: & ideò experrectus putat se non in somnis,sed in vigilia, hæc conspicatum. Quod si tantũ naturalis causa;passio puta præcedēs,lãguor,vel quid simile;potest,polletq;: quantò id facilius erit virtuti causę superioris,qualis est potētia diabolica,quæ naturalibus illis,non liberis,causis abuti,cũ vult,potest:Igitur dementis ac stupidi foret hominis contendere, huiusmodi non potuisse non corporaliter simul contingere. (Hinc subinfert tacitè mulierculas istas fuisse delusas; quia quæ in spiritu tantùm illis contingebant, ea sibi vigilantibus accidere corporeo sensu percepta contendebant.) sicut hebes foret, qui naturales somniorum delusiones verarum rerum ac factorum nomine cohonestaret; quia visus sibi vigilando ista perpetrare. Sensus ergo istorum verborum; *Qui hæc omnia,quæ in solo spiritu* &c. pendet à superiore membro. Scilicet, *hæc omnia* quæ nunquam vigilantes viderant, sed viderant tantum cùm dormiebant. Qui hunc sensum esse non videt,næ ille vigilãs somniat,& oculis apertis nihil videt. Aduersarii autem nostri, sic interpretantur: In somnis homo sæpè videt,quæ nunquam viderat vigilans: ergo mulieres etiam istæ decipiuntur in omnibus, quæ fatentur à se facta vel visa. Nonne vitium consecutionis vel pueri viderent. nempe falsum assumi, aut saltē id quod priùs fuit probandũ; mulieres istas tantum somniasse quæ fatebantur. Æquè perperam exponunt quod sequitur;stultus & hebes est, qui quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitrantur: ergo stulti sunt & hebetes, qui credunt ista mulieribus his simul in corpore accidisse. Quis enim non continuò excipiat: quin tu prior probas hæc in solo spiritu facta, & tum demum tibi corpus licebit excludere. Vt enim canonis honori consulatur,necessarium est hæc sic coniunctim accipere; quæ in solo spiritu fiunt, ea simul in corpore contingere non posse: non verò quæ in spiritu fiunt, etiam simul in spiritu & corpore contingere non posse; hoc est ea quæ quis somniat simul somniãti reuera contingere non posse; quo nihil foret absurdius.

*Cùm Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore, vidit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu, non in corpore vidit, & audiuit? * Sicut ipse dicit: statim,inquit, fui in spiritu. & Paulus non audet dicere se raptum in corpore.* TEXTVS. Ezech. 3. & 11. Apoc. 1. & 4. 2. Cor. 12. * Iuo *sicut ipse statim,inquit, fui in spiritu.*

Ecce S.S.exempla,quibus probat nonnunquam aliqua contingere homini in solo spiritu, & non in corpore. hoc est imaginariè seu spiritualiter, & non re vera seu corporaliter. Hoc benè probat canon, nec eo ampliùs probare potuit: quare nec ampliùs probare voluisse credendus est: nisi quis auctorem canonis supini stuporis velit accusare. Omnes enim norunt exempla particularia, non nisi de aliquibus, & non de cunctis probare. ex particularibus enim vniuersalis conclusio non deducitur. Esto contigerint ista Ezechieli, Ioanni, Paulo in spiritu: ergóne nihil aliis contigit in corpore? ergo quæ de CHRISTO & Habacuquo legimus, illis in solo spiritu contigerunt? quis hoc adfirmans, non ad Anticyras relegetur? Audēt tamen Ponzinibius, Alciatus, Duarenus ac similes, qui ea affirmant, vnde hoc quod diximus necessariò cõsequitur. In Pseudoaugustino aliter ista leguntur, nēpe: *cùm Ezechiel & alij Prophetæ, Ioannes Euangelista etiam & Apostoli in spiritu non in corpore visiones viderint.*] quibus verbis de Prophetis & Apostolis videtur voluisse vniuersim id affirmare,vt

re, vt consecutio efficacior redderetur. si hoc voluit, & non quod canon tantum; vide mendacium audax. Quis credat talia vel B. Damaso, vel D. Augustino in mentem venire potuisse? Nulli Prophetæ, nulline Apostoli verè & corporaliter vllas visiones viderunt? Dormiebat Princeps Apostolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere, solutis cathenis, liberatus fuit? *Act. 12. v. 7. & 8.* Somniabat CHRISTVS Dominus quando à Satana super templi pinnaculum, & supra montem excelsum trãslatus? *Matth. 4.* Somniabat Abacuc quando ab Angelo à Iudæa translatus in Babylonem, & Daniel in somnis cibum comedit in leonum lacu? *Daniel. 14. v. 35.* Condemnent etiam isti Canonis Ancyrani suppletores, omnes illos Patres Doctissimos & sanctissimos, qui corporali visione in specie aliqua visibili contendunt ab Esaia *cap. 6.* Domini gloriam visam; *D. Greg. Nissenum orat. 6. de beatitudin. D. Chrysostom. in d. cap. 6. & hom. 4. de incomprehensib. Dei natura, & in Ioan. hom. 14. D. Cyrillum Alexandri. lib. 1. in Ioan. cap. 22. & horum sequaces Euthym. ac Theophilac. in 1. cap. Ioan.* Damnent D. Irenæum *lib. 4. c. 37.* Chrys. *d. hom. 14.* & Theodoret. *in Dialo. Immutabilis,* sic accipientes illud Oseæ 2. v. 10. *Visiones multiplicaui, & in manu prophetarum assimilatus sum.* Falsus ergo potiùs ille auctor negans vniuersim. Breffius noster de tribus tantum; de quibus tamẽ ipsis hoc non admodum certum vel necessarium. Ezechiel tantùm asserit, *assumpsit me spiritus* c. 3. v. 12. & 14. Item, *spiritus quoq; leuauit me, & assumpsit me.* c. 11. v. 1. Sed non additur imaginariè, an cum corpore, vt Abacukum. Quid quod probabilior, immò fortè sola vera interpretatio est, spiritum illic vocari Angelum, & dici prophetã in corpore, & quidẽ cunctantem ab Angelo translatũ de loco ad locum, nempe à fluuio Chobar in suburbia Babylonis vbi Iudæi de transmigrarione degebant *d. v. 12. & v. 14.* & postea inde Hierosolymam *d. c. 11. v. 1.* quæ interpretatio melior est, tum quia magis amica contextui; tum quia probata D. Hieronymo his verbis, *Transferturq; propheta nõ, vt quidam existimant in spiritu, sed in corpore: quod & de Abacuc, iuxta Theodotionẽ legim⁹.*] assentitur Theodoretus, sed & Polychronius, & alius Scholiastes Græcus *in cathena*: quib. tutiùs assentiare, quam Rabbinizantibus; qui exponunt visum sibi vehementi vento rapi.

Apocalypsis scriptor B. Ioannes fatetur se, *in spiritu fuisse.* c. 1. v. 10. non tñ credendus est in somnis vidisse quæ narrat, sed vigil in exstasim rapt⁹: atq; ita illa, quæ præsentia non erãt, sed futura, corporaliter nõ vidit, sed in spiritu, vt rectè Ambr. Haymo, & alii eo loco interpretantur. Quare non satis aptè aduersarii ex hac D. Ioan. reuelatione colligũt, maleficis omnia quæ fatentur in somnis contingere: neq; hoc canon ex isto B. Ioan. exẽplo voluit, vel potuit probare. Tertium illud de B. Paulo, non contra nos, sed in seipso, plus habet difficultatis. Verba sunt. 2. Cor. 12, v. 14. *Noui hominẽ in CHRISTO ante annos quatuordecim (siue in corpore, nescio; siue extra corpus, nescio. Deus scit) raptũ huiusmodi vsque ad tertiũ cælũ. Et scio huiusmodi hominẽ, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. quoniã raptus est in paradisũ: & audiuit arcana verba, quæ nõ licet homini loqui.* In hoc toto testimonio non aliud potest canonis instituto accommodari: quàm audaces nimiùm fuisse has mulierculas, quæ non formidarent de suis visionibus certi aliquid definire: nempe se tunc certò corporalibus sensibus ea percepisse; cùm tamen Apostolus, neutram de sua visione partem audeat affirmare; sed dubius maneat, an in corpore, an extra corpus fuerit raptus. Verùm hic (quæso Lector) attende primò, quàm id pro aduersariis nihil habeat momenti. Quid enim? Diuus Paulus non audet profiteri, an tum fuerit in corpore, an extra corpus? ita sanè loquitur. Non igitur potuit mulierculis illis constare, an & ipsæ tum, quando putabant se cum Diana equitare, fuerint in corpore. Hæc enim tota vis argumenti est.

Respon-

Respondeo primum id non sequi. Non quia conferendæ vllo modo sapientia vel sollertia hæc vasa ad ignominiam cum vase electionis (absit talis blasphemia) sed quia res valdè dissimilis est. habuerunt enim istæ mulierculæ, non solum vnde possent, sed vnde deberent intelligere, spiritu tantùm & imaginariè hæc se passas. rei videlicet impossibilitatem, vt dixi; quam quia delusæ non intelligebant, nec veritatem docentibus auscultabant, meritò canon eas damnauit. Apostolus autem nihil habuit, cur se deberet in alterutram partē resoluere. Contra solet nostri æui strigibus accidere, quibus plurima suppetūt indicia, vnde queant & debeant intelligere se in facto non delusas, & corporaliter se, quæ asserunt, egisse; quæ hoc eodem libro, & hac sectione copiosè sum prosecutus. Vnde iam constat nec ab illis Dianæ comitibus ad nostras striges validum satis argumentū peti, quod fusiùs ostendam §. sequenti: nec D. Paulli exēplum istud plùs probare, quàm non semper visiones istas in corpore simul & spiritu accidere. Attende secundò eos, qui ex hoc vers. 14. colligunt id quod aduersarii nostri contendunt, cogi dicere illud; *in corpore vel extra corpus*, sic accipiendum; quasi neget se scire, an visio illa reipsa & vera apparitione, an imaginaria tantùm contigerit. Qui sensus est à canonis mente (nisi manifestum errorem canoni adscribas) planè alienus: sequeretur enim nesciuisse B. Paullum an verè in tertium cælum & in Paradisum raptus fuerit, corpore & anima simul, sicut Abacuc in Babylonem; an verò secundū spiritum tantùm, sicut B. Ioannes in Pathmos existens: quod dici nequit, quia B. Paulus scire poterat, corpus suum Damasci in terra mansisse, & hoc tenebatur credere sociis, qui eum deduxerant, & Iudæ qui hospitio eum exceperat. Et hunc sensum accuratè, & meritò post D. Augustinum refellit D. Thomas, & ostendit esse sensum Iudaicum, à D. Hieronymo quoque explosum; veram autem sententiam verborum B. Pauli esse, quòd ignoret; non an in exstasi hoc sibi acciderit (quod satis sciebat, & non fuisse corpus loco motum) sed an durante illa exstasi & visione, anima modo extraordinario miraculoso fuerit, diuina quapiam operatione, ab ipso corpore separata; vel vtrum anima manserit in corpore illud informans, alienata tamen à corporeorum sensuum functione. *Sic ille 2.2.q.175. a.6. & de verita. q.16.a.6. & in d. c. 12. quo loco etiam D. Chrys. hom. 28. Theophil. Haymon, Sedul. Caietā. Catarinus.* Aduerte tertiò eos qui volunt hoc exēplo doceri animā D. Paulli extra corpus raptam, facere canonis auctorē temerarium, qui præsumat affirmare id de quo negat Apostolus sibi liquere: affingunt ēt canoni, quod nullomodo dixit. Deniq; qui hinc eliciunt non posse aliquē corporaliter per angelos deferri, dissentiunt à D. Paulo: nam putabat id fieri potuisse (secundum eorū interpretationē) alioqui non dubitasset, sed apertè pronuntiasset se extra corpus raptū, si in corpore credidisset se rapi non potuisse. Quomodocumq; tamen has tres Ezechielis, B. Ioannis & B. Pauli exstases interpreteris: inde nec consequetur mulierculas illas nequiuisse à dæmone corporaliter transferri; quia à non esse factū, ad non posse fieri, inualidū est argumentum: nec etiam consequetur, quia sic tribus illis contigerit similiter, non aliter, mulierculis istis contigisse: multò minùs consequetur, sic semper & vbique omnibus contingere: sed dumtaxat consequetur, decipi illas mulierculas potuisse, quia hæc illis non corporaliter, sed imaginariè dumtaxat contingere potuerunt. Sequitur in Canone.

Omnibus itaq; publicè annunciandū est, quod qui talia, & his similia credit, fidē perdit.] TEXTVS.

Concludit istas mulierculas debere iudicari hæreticas: de his enim, & qui qualia mulierculæ istæ credebant, credunt, hæc accipienda. Nam aduersarii qui hæc verba ad omnes nostrarum strigum confessiones porrigunt, iniqui sunt inquisitoribus fidei, & nimis in maleficia liberales, & errant multi-

modis. Primò quia istud, *qui talia credit* referunt absurdissimè ad proximè præcedentia: præcessit autem proxime de Paulo, Ioanne, & Ezechiele. Quæro igitur, An fidem perdit, qui hæc ita credit contigisse illis, vt canon refert? manifesta quidem hæc foret ipsius canonis contradictio, & (vt scholæ loquuntur) implicantia in adiecto. An ergo volunt fidem perdere, qui non credit his tribus ista contigisse, sicut canon asserit, hoc est contendit hæc illis non tantùm imaginatione, sed etiam in corpore contigisse. Sed tunc iste sensus non aptè cohæreret cum præcedentibus; & dicendum fuisset; *Quod qui talia non credit*. Deinde hoc non foret verum. Nam etsi aliquis diceret B. Paulum in corpore raptum, non perderet idcirco fidem; sed temerarius tantùm esset, qui assereret, quod Paulus se professus nescire. Qui diceret Ezechielem corporaliter translatum, contra communiorem recentiorum sententiam loqueretur, sed fidem non perderet: quia probabiliorem veterum Patrum sententiam sequeretur; & aliàs canon Diuum Hieronymum, Theodoretum, Polychronium, & Græcos alios ex eo capite solo hæreticos pronuntiaret; quod non est ferendum. Non igitur hic versiculus & decretum de hæresi pertinet ad ea, quæ velut argumentando canonis authores inseruerunt; sed dumtaxat ad præcedentem canonis sanctionem, qua Sacerdotes iubebantur populum docere, hæc istarum muliercularum deliria (quæ sunt commemorata) esse omnino falsa, & nata ex Diaboli delusione; & eos, qui muliercularum affirmationi fidem adhiberent, à recta fide aberrare, & errore paganorum inuolui.

Sensus ergo, *qui talia credit*, qualia hæ mulierculæ Dianianæ, de quibus canon agit. Hoc autem quod sequitur; *Et his similia*; non est referendum ad omnia quæ mulierculæ istæ credebant, sed ad quædam quæ credebant, & erant verè hæretica. Primò, aliquid esse Numinis præter verum Deum. Secundò, quod alteri quàm vni Deo diuinum honorem liceat exhibere. Tertiò, quod talia suadens, aut ad talia hominem deuehens sit bonus spiritus. Quartò, quod nequeant eis talia contingere imaginariè seu in solo spiritu. Quintò, quod possit vllus immediatè, præter solum Deum, subitò vel sine rerum naturalium applicatione, speciem seu essentiam vllius creaturæ, in aliam, commutare; vel vera creatione aliquid producere. Nam hæc omnia eas credidisse partim expresse in canone habetur; partim non improbabiliter ex eo colligitur. Ad hæc ergo talia & similia, hoc est hæretica, istud est referendum. Non potest autem referri ad cetera, in quibus decipiebantur quidem, non verò idcirco fidem perdebant. verbi gratia, primò, quod putabant de facto hæc sibi vigilantibus accidere. Nam hac in re delusæ tantùm erant, non hæreticæ. secundò, quod putabant veris se bestiis vehi. tertiò veras bestias posse tam citò tam longa terrarum spacia traiicere, & per aërem volare, sine spiritualis intelligentiæ opera. qui sunt errores contra philosophiam & rectam rationem, non contra fidem Catholicam. quartò quod opinabantur se conuenire & discurrere cum multitudine mulierum & hominum aliorum, partim viuorum, partim mortuorum, quæ tantùm erat delusio, & non hæresis. Si verò credidissent se dæmonum opera posse corporaliter deferri, etiam per aërem valdè celeriter, successiuè tamen, & congruo actiuitati dæmonis, & earum conditioni, tempore; id nec erat hæreticũ, nec deceptio; sed dubia dumtaxat quibusdam opinio, re autem vera probabilior, & tantùm non de fide sententia. Igitur quod ad hanc translationem attinet, non deciditur quid Diabolus facere possit, sed quid de facto cum istis mulierculis egerit.

Ex his iam perspicitis, quæ hoc canone definiantur esse hæretica: nempe quinque illa à me commemorata; Quorum 1. 2. 3. & 5. etiam Tostatus Episcopus Abulens. *postea citandus*, Cardinalis Turrecremata *ad d. c. Episcopi* Siluester Sacri Palatii Mag. & alii obseruarunt: & quidem 1. 2. & 3. apertè satis colligitur, ex iis quæ iam in textu sunt explicata. Quintum verò fuit significatum obscuriùs, quando dixit, *super quasdam bestias*: sed apertissimè decidetur sequentibus canonis verbis. Equidem. Quartum addidi, videns apertè elici ex contextu, cùm agit de exemplo reuelationis B. Ioannis. nam S.S. satis apertè docet eam merè spiritualem fuisse: & ideò ex S.S. satis apertè conuincitur, aliquam visionem merè spiritualem esse posse. Nunc pergit quintam illam probare.

Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt.] TEXTVS.

Pergit ostendere has mulierculas fidem perdidisse. Quasi dicat, Dixi has miseras fidem perdidisse: quia nulla est fides, nisi quæ rectà fertur in Deum, vt in primum principium, & naturæ auctorem ac Dominum totius creaturæ. Qui ergo non habet huiusmodi rectam fidem (hoc est non erroneam, nec detortam aut diuisam ad alia Numina) *ille non est* DEI (vt legit Iuo & Burchard.) hoc est non pertinet ad DEVM; *sed est Diaboli*, cui se mancipauit, & ad quem pertinet, quia in eum credit. Nam ad eum confugit, post eum conuersus; eo ipso quod credit illum esse creatorem huiusmodi bestiarum, quibus per aëra transferantur. Hæc enim opinatio eius contraria est S. S. attestanti; quæcumque creata sunt, per Dominum nostrum, & non per bonos vel malos angelos esse facta: & sine DEO factum esse nihil, quod factum est. Cùm itaque tam disertè hoc veritas Euangelica profiteatur, meritò concludit. *Ioann. 1.*

Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem aut similitudinem; nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt: proculdubiò infidelis est, & pagano deterior.*] TEXTVS. ** Sic Iuo & Burchard.*

En capitis totius anacephalæosin, in qua recolligens author multos Paganorum errores, eos omnes apertè damnat: & subindicat mulieres illas sceleratas, his omnibus assensum præbuisse. Nam alioquin hæc nihil omnino ad præcedentia pertinerent. Putabant ergo Gentiles 1. à suis numinibus, quæ plurima & vanissima colebant: posse res aliquas de nouo fieri seu creari. sic enim existimarunt à Neptuno equum, à Minerua productam oleam: quod esse hæreticum patet. quia creare est infinitæ potentiæ & ideò soli Deo competit, vt probatum ex initio Euangelii secundum Ioannem. Sed credere, quod per applicationem actiuorum & passiuorum, aut per alterationem qualitatum, modo naturali generationis siue mutationis, quædam ex subiecta materia, dæmonum industria, gigni queant, non est hæreticum; sed verissimum, *vt docui lib. 2. disquisition.*

2. credebant posse à Pseudotheis suis homines & animantia in cælum transferri seu Deificari (quoad homines vocabant, *Indigitari*) quod Canon noster dicit, *mutari in melius*. Sic illi cælum Diis, & Semideis, Semonibus, Medioxumis, & Patellariis implerunt; quinetiam & aquilas & canes, & coruos, & asinos hoc honore dignati. quo nihil magis impium aut stolidius. 3. credebant posse ab illis bestias in viliora bruta, vel homines in bestias verè transformari; hoc noster canon vocat, *in deterius immutari*; quibus narrationibus tota Nasonis Metamorphosis, & Diui Augustini lib. 18. de ciuitate DEI, redundant: quod etiam est planè erroneum. Sed erroneum non

 foret

foret opinari, imperfecta quædam, ad eiusdem speciei perfectionem, naturæ consentaneam, à dęmonibus perduci; aut quæ perfecta sunt, ab iisdem debilitari, aut viliora accidentariè (vt dici solet) reddi, ac effici posse: quod docet quotidiana experientia. 4. putabant illis Deificatis (vt sic loquar) animantibus, maiorem, quàm cùm in terris versabantur virtutem atque efficientiam inesse: qua de re multa Spineus. *q. de strigibus cap. 27.* post D. Thomam *in libr. 12. Metaphysic.*

Quincto censebant hæc fieri à bonis spiritibus, hoc est à Diis suis; quos non credebant esse cacodæmones. Quæ quinque meritò cuncta tam graui censura notantur. Hæc ergo subindicat omnia credidisse mulierculas illas. primò posse à Diana vel Herodiade, de nouo fieri seu creari tales bestias. secundò, Herodiadem & Dianam factas Deas. tertiò, posse ab illis homines, in quas vellent, bestias commutari, vt de Circe gentiles crediderunt. quartò, bestias hasce, quasi Deificatas, posse per aërem volare, & minimo tempore ingentia terrarum spacia permeare; quod eiusdem speciei bestiæ adhuc terrenæ non valerent. quintò, hæc se obtinere beneficio bonorum spirituũ (quales putabant Dianam & Herodiadem) existimabant. Hinc patet, ad quam & qualem credulitatem hæc canonis vltima verba sint referenda.

Duo hîc quæri possunt. primò cur hoc versiculo solum mentio facta primi & secundi membri, hoc est creationis & transformationis? secundò, cur dicatur *Pagano deterior*, qui credit idem quod Paganus?

Ad 1. resp. quia capitis huius intentio præcipua fuit, ostendere quòd hæ mulierculæ incidant in idololatriam, & apostasiam: quia omnia illa capita errorum fidei, pluralitatem Deorum introducunt, & quoddam inferunt à Deo ad Dæmones transfugium. nihil verò apertius præsupponit Deorum pluralitatem, quàm primus ille & secundus error.

Ad 2. resp. quia loquitur de iis, qui semel baptismo illuminati fuerunt, & ab eo apostatarunt, vt patet ex c. initio. Nam finis capitis ipsi principio respondet. quia tales derelicto creatore suo, Diaboli suffragia quærunt. Quod subsequitur in contextu;

TEXTVS. *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem suorum inimicorum altaria* &c.

Hæc iam sunt parerga, & constat verba esse Gratiani, nec enim habentur in Burchardo, nec in Iuone, nec in Pseudo Augustino: & eorum summa desumpta fuit ex c. 13. eiusdem q. 5. quæ de alia specie facti agit.

Secutus sum in hac interpretatione præcipuè Tosta. *in c. 4. Matthæi* Torquemadam, supra & alios, quos recentiorum plerią; sequuntur.

III. §. *An hic canon aliquid ad hodiernas striges pertineat, aut ad eas sit extendendus?*

Contendunt id Alciat. Ponzinibius, Duarenus, & Wierus, & alii pauci nituntur argumentis hisce. Primò *in cap. Episcopi* dicitur, eas nocturnis horis cum Diana aut Herodiade super bestias equitasse: conuenisse statis temporibus, & in conuentu præsidi conuentus obtemperasse: quæ cuncta nostris Lamiis conueniant: vt videtur sensisse Martinus Nauarrus. secundò, in vers. *omnibus* dicitur, quod, qui talia & his similia credunt &c. Lamiæ verò credunt his similia, tertiò, Lamiæ credunt se transformari in cattos, canes, anseres, & alia bruta; quod hic in vlt. vers. damnatur. quartò, sic videtur canonem accepisse Burchardus. *nam libr. 19. cap. de arte Magica vers. vlt.* hæc scribit: *credidisti vt aliqua fœmina sit, quæ hoc facere possit, quod quædam à Diabolo*

decepta

*decepta se affirmant necessariò & ex præcepto facere: id est cum dæmonum turba in similitudine mulierum * transformata (quam vulgaris stultitia HOLDAM vocat) certis noctibus equitare debere super bestias, & in eodem se consortio annumeratam esse? si particeps fuisti istius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pænitere debes.*] quibus verbis videtur expresse respicere ad nostrum c. Episcopi, & illud sui temporis strigibus accommodare. quintò, illæ mulierculæ dicuntur illusæ; sed & Lamiæ similia narrant. Similiter ergo ex illo capite credendæ sunt à dæmone delusæ talia confiteri.

Verumtamen communis opinio Theologorum & Iurisconsultorum est, *capitulum Episcopi, ad Lamias nostras non pertinere*, tenent hoc Abulens. Turrecremata & alii mox citandi, & sic passim Romæ, in Italia, Hispania, Gallia, Germania, fidei inquisitores à sede Apostolica deputati & confirmati, & Iudices sæculares, qui iustiores & doctiores, vnanimiter practicant: vt non obstante isto capitulo Lamiarum confessionibus credant, & contra easdem ad mortis vsque supplicium procedant. quod à me multis probatum *libr. 2. q. 16. & fusius lib. 5. hac sect. 16.*

Dico igitur *sententiam extendentium hunc canonem ad Lamias nostras primò Lamiis ipsis infructuosam esse: deinde perniciosam Ecclesiæ & reipub. tertiò, periculosam assertoribus. quartò, rationi & veritati parùm consentaneam.* Probo singula. Primò est *infructuosa Lamiis*. quia per eam non eripiuntur supplicio. nam adhuc ex *d. c. Episcopi*, hæreseos conuincerentur. quoniam *c. Episcopi* tales mulierculas definiret esse infideles, & à Deo ad suffragia dæmonum desciscere. Et rectè definit. quia licet delusæ fuissent in somnis; tamen (vt optimè ratiocinatur Nicol. Iaquerius *Flagelli fascinarior. cap. vlt.*) postquam euigilarunt recordantes eorum, quæ in somnis egerant, putantes ea verè & corporaliter à se gesta; ratificant pactum & cultum dæmoni exhibitum, & sollicitè sibi cauent ab iis quæ in somnis dæmon prohibuit, & omnia sedulò exsequuntur, quæ iussit facere. Fouent etiam pertinaciter voluntatem ad similes conuentus reuertendi, & faciendi quæcumque arbitrantur se illic commisisse, sacrilega, Sodomiam, incæstus, infanticidia, idololatriam &c. profitentur sæpè coram complicibus, etiam in iudicio se hæc nolle desetere. Quare sunt hæreticæ & apostatæ censendæ, licet hæc nequam voluntas & opinio ex delusione nasceretur. Ad cultum enim & exercitium hæreticæ prauitatis sufficit, liberè in eam consentire, & eam acceptare. Sicut si aliquis Catholicus somniasset se audire aliquem docentem vel concionantem, Non esse Purgatorium: postea verò vigilans putaret se vigilantem hæc audiuisse, & memor eorum quæ somniarat argumentorum, huic hæreticæ propositioni fidem ac consensum præberet, & animo, dictisque eam foueret; talis dubio procul habeteur & esset verus hæreticus, & vt talis puniri deberet. Item sicut qui (est comparatio Bernard. Cumani *Lucernæ nu. 9.*) in somnis passus est illusionem, quia somniabat sibi rem esse cum aliena vxore, si postea memor somnii complacet sibi de tali actu propter delectationem quàm inde sibi visus percipere ex spolio thalami alieni; licet non peccet ratione somnii, qua somnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat, & ideo tum peccare non potuit) mortale tamen adulterii peccatum sibi consciscit ratione complacentiæ subsecutæ, & consensus pleni in vigilia præstiti. Nam rectè D. Augustinus; delectari falso crimine verum est crimen. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conati, ad hoc crimen: & conatus, qui ad cogitationem accessit, pœnam in atrocioribus criminibus meritò exigi? *l. quisquis C. ad leg. Iul. Maiesta. l. si quis non dicam rapere C. de Episc. & cleri. l. vni. C. si qua præditus poteft. l. 1. D. de extraordin. crimin. l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. l. fugitiuus. D. de verb. signif.* Quis ignorat fautores & con-

ſcios eadem pœna cum maleficis puniendos? *l.1.§.occiſorum D. ad S. C. Syllan.l. vtrum D.ad leg. Pomp.de parricid.§.alia.de publi.iudic.* Deniq; patet in d.c. epiſcopi non obſtante deluſione hæreticas declarari. quia dicit *ſceleratas* &, *retrò poſt Satanam conuerſas*, quod eſt eſſe apoſtatas à fide. dicit, *alios ſecum ad infidelitatis interitum traxiſſe* (quod eſt dogmatizantium) *à recta fide deuiaſſe, fidem perdidiſſe, in errorem Paganorum deuolui, Diaboli eſſe non Dei, & Paganis eſſe deteriores.* Si ergo capitulum iſtud pertineret ad ſtriges, deberent ergo adhuc hodie ſtriges tractari, vt hæreticæ & à fide apoſtatantes. Quem igitur fructum ex hoc c. percipiunt, quod illas tam clare hæreticas pronunciat, & proinde ſubdit pœnis hæreticorum?

Secundum, *quod hæc ſententia ſit pernicioſa reip. & Eccleſiæ*, clariùs probatur, quia ſtrigum defenſores conantur per hoc capitulum obtinere, ne Lamiæ interficiantur, vt patet ex Ponzinibii, Wieri, & aliorum ſcriptis: & docet quotidiana experientia impunitas iſto prætextu, vel minùs quàm oporret punitas dimitti: nec fidei Inquiſitores inter Catholicos vllum maius impedimentum experiuntur, quam Legiſtas quoſdam & rabulas hac falſa imbutos opinione ab hoc canone definiri, hæc cuncta eſſe illuſoria nec grauem mereri pœnam. Queruntur de hac re ſcriptores fere omnes ex Proteſtantibus Mollerus *comment. in conſuetudin. Saxon.* & Bodinus *in Dæmonoman.* ex Catholicis viri pii & docti Remig. *in dæmonolatr.* Ludou. Richaume noſter *libr. trium diſcurſuum.* Pet. le Loyher. *libr. 2. de ſpectris.* Creſpetus *libr. de odio Satanæ. 1. diſcurſ. 3.* vbi teſtatur iã Franciſci 1. tempore in Francia delatum numerum maiorem centum millibus, ſed plurima cum acceſſione adauctum poſtea, iudicum cõniuentia, & magnatum clandeſtino fauore: & grauiter deplorat *diſcurſ. 8.* multitudinem iam eſſe tantam, quanta nunquam viſa fuit; & cauſam gliſcentis mali eſſe iudicum perfidiam, deceptorum Wieri ſcriptis, & deceptorum à Diabolo, vel certè complicum Sorriariorum. *vide illum à fol. 118.* Sebaſtianus Michaëlis *Pneumalog. fol. 53. & 55.* ſcribità Geneuenſibus ſolummodò puniri magos, qui hominibus vel brutis nocuerint, cetera illorum deteſtabiliſſima ſcelera inſuper haberi, & vt illuſoria prætermitti: non curari ab illis iniurias Deo illatas per idololatriam, blaſphemias, Sodomiam &c. & ideò hodie Geneuam eſſe ſcaturiginem viuam atheiſmi & idololatriæ. Hæc ille vicinus de vicinis ſuis potuit certò comperta habere. Conqueritur eadem de re Bartol. Spineus Sacri Palatii Magiſter, cùm ſcribit, *potiſſimam labem cur ſic inualeſcat iſta peſtis eſſe, quorundam iuriſtarum perſecutionem; quibus principes Theologiæ imperiti facile credunt, quaſi ſapientibus, licet in huiuſmodi ſatis rudes exiſtant; vtpote Dei prouidentiam, Diaboli poteſtatem atque malitiam, & pleraque alia Theologica, ad quæ præſens articulus deducitur, ignorantes; & implent allegationibus legum folia; quæ & in pluribus non faciunt ad propoſitum; eò quòd puros actus humanos poſſunt regulare leges humanæ, non autem Diabolicis colligatos poſſunt benè cognoſcere; ſed ſolum præſuppoſita cognitione ſuperioris ſcientiæ, ſacræ* (inquam) *Theologiæ, poſſunt pœnas determinare talibus conuenientes.* ſic ille Apolog. 1. c. 3. poſtea c. 4. ſic ſcribit. *Hoc capitulũ* Epiſcopi *malè intellectum à iuriſtis, quatenùs hæc quæ ad Theologiam pertinent pertractat, eſt cauſa illorum ruinæ, putantium eò quòd in corpore iuris Canonici redactum eſt, poſſe proprium ſenſum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi ſenſui ſe opponant* &c. Idem c. 9. *Adeoque nunc inualuit iſta peſtis; vt dixerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat* (*vt retulerunt, qui adfuerunt nonnulli ab inquiſitore deprehenſi*) *ſitis omnes bono animo: Neq; enim elabentur anni multi, quod numero ſuperabitis CHRISTI fideles, quod optimè diabolus obtinet ſuffragio diaboli ſibiq; ſimiliũ, qui ſe patribus Inquiſitoribus opponunt, dicentes hæc eſſe deliramenta, ſicq; ſceleſtis his apoſtatis fauent, & in hæreſibus ſuis indirectè confirmant. Niſi enim præpedirentur patres Inquiſitores horũ moleſtiis; quorum*

rum sæpè Principes, tanquam sapientum persuasionibus inclinati, denegant auxilia Inquisitionis officio debita: iam eorumdem feruentium inquisitorum Zelo secta hac esset penitùs deleta, vel certè extra fines Christianorum penitùs fugata. Et his omnibus antiquiot vnus Inquisitotum Nicola. Iaquerius anno 1457. sic scriptum reliquit; *Quod quidem c. Episcopi, quidam incaute attendentes obstaculum non modicum præstat exstirpationi secta, & hæresis fascinariorum, vnde ipsa fauorem accipit, & incrementum.* Hactenùs ille flagelli fascinar. cap. 9. Verùm quid opus è Galliis, Italia, & Germania coâceruare testimonia? Nonne in ipsa nostra Teuthonica Brabantiâ, quæ solebat ab hoc crimine satis esse puta, hoc scelus videmus gliscere, ex quo multorum in corda falsus d. c. Episcopi sensus se penetrauit, maximè Iudicum & causidicotum quorumdam, quibus temerè vsurpara Wieri lectio, & incautè auditi sermones Loosei, & à quibus diuina iniuria, & Catholicæ religionis dehonestatio haut magni penditur. Minanrur mihi Philippicas, & calami rigotem: exspecto, & reexspecto, sed nihil video nisi minas & inanes iactantias. pergunt interea canes impedire, & caulas lupis reserare. sinunt malum proserpere, immò fouent dum non prohibent, quinetiam prohibenres ipsi prohibent. quid negligere cùm possis perdere peruersos, aliud quàm fouere? *error, cui non resistitur, approbatur: & veritas, quæ non defenditur, opprimitur.* Hi dominium tyrannicum dæmonis in CHRISTI Ecclesiam confirmant. horum opera salus reip. proditur. ab his de communi interitu priuata lucra comparantur; quibus volupe est in vtramque aurem dormire, donec tortuosus draco se toto corpore insinuet; & venenum apostasiæ, idololatriæ, ac nefandissimarum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum sacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætatulam, contra fruges & alimoniam mortalium, contra patriæ totiusque generis humani salurem, machinationum, per totum paulatim CHRISTI corpus diffundat. Quis non hos de repub. & Ecclesia quam pessimè mereri pronunciet? quis non profliget, execretur? videmus, si quidquam videmus, impunitate striges fieri deteriores, & pedetentim plures pluresque sibi complices impigrè adiungere; nec quidquam illis optabiliùs esse, quam quod assiduè Diabolus inculcat, sinceram adhuc partem eodem carcinomate peruadere. Si de vllo crimine verum, de hoc sanè verissimum est vetus illud, *Parcendo nocentibus innocentium salutem conseruari non posse.* Deus ipse per Esaiam satis apertè Babyloniis insinuat, se regioni in qua maleficis parcatur, propitium nunquam futurum, sed ab ea grauissimas pœnas exacturum *Venient* (inquit) *tibi* (Babylon) *hæc duo subitò in die vna sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem, Sapientia tua & scientia tua hæc decepit te, veniet super te malum, & nescies ortum eius: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare. sta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua; si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent & saluent te augures cæli* &c. cap. 47. v. 9. 10. & 11. Confirmat B. Ioann. Chrysostom. deplorans quòd ab hoc nefario ausu vix orbis minima pats seruetur, & omnes ferè sint æternæ mortis periculo expositi; hæc Dei iram semper quidem prouocasse; sed nunc mulro magis, post tot tam ingentis beneuolentiæ ac miserationis tam insignis indicia, postquam ille filium suum redemptioni nostræ impendit. *Lege illū hom. 10. in cap. 3. epist. 1. ad Thimo. sub fin.* Quid ergo fas sperare nobis, vbi tot quotidie pullulant maleficorū fascinariorū defensores, & in Scabinarus, Consulū, Fiscaliū, Parlamentorum, & in ipsa Principū sacraria irrepunt? Vtinā recogitarēt annos antiquos & priora sæcula reuoluerēt: statim deprehenderēt, nulli vnquam Principi, Reip. Prouinciæ maleficia

exitio

exitio non fuisse; quorum exempla quædam Monito. III. in fine ponahtur. Vnde etiam probatur quod sequitur.

Dixi tertiò *hanc sententiam esse ipsis assertoribus valdè periculosam.* probatur. 1. quia, vt ex dictis Esaiæ verbis patet, Babylonicam sortem in vltione sibi consciscunt, qui Babylonis scelus imitantur, & Diaboli contra DEVM patriaris, ad diuinam iniuriam, & patriæ perniciem, & Ecclesiæ Catholicæ pestem, adeo sedulam atque fidelem operam nauant, & Satanæ regnum propagat & Antichristi sunt metatores. 2. quia dum non credunt assertioni Theologorum (ad quos spectat de peccato, sit vel non sit; item quantum vel quale, iudicare) nec stant Pontificum declarationi, aut communiori Ecclesiæ iudicio, suæ nequiter, & incautè fidunt prudentiæ sapientiæque; & præter peccati noxam excommunicationis etiam se periculo exponunt; in eos latæ, Qui Inquisitores in hæreticorum inuestigatione & punitione impediunt. Tertiò quia non immeritò se faciunt multorum criminum suspectos: inprimis quod non sint alieni à crimine quod defendunt, vt laquerius notauit de Doctore Edelino, & Treuiri norunt de Doctore Flaet, & de Wieto testatur Crespetus *disc. 3.* & docuete Leloyher. Richeaumeus, & alii complures; & possem ipse quorumdam nomina referre. item quod causa negandi sit atheismus eò quod non credant esse dæmones; vel quia non benè sentiunt de diuina prouidentia; quam putant sinere, innoxios à dęmone infamari, repræsentari, & tandem supplicio affici; vel quia pertinaciter tenent dæmonem non posse corpora localiter transferre, nec tempestates ciêre, nec morbos hominibus immittere, quæ contra fidem sunt, quia S. S. repugnant, vt docui *libr. 2. Disquisit. q. 11. 12. & 16. & libr. 3. quæst. 4. sect. 2.* & quia sentiunt aliter quam Ecclesia. Nam caput Ecclesiæ, & (vt sic dicam) eius lingua seu os est Pontifex Romanus: Pontificum verò Romanorum multi post d. c. Episcopi adhortati sunt Inquisitores, vt contra striges seu Lamias, sedulò & seueriter procedant, & pestem hanc exterminent; & harum crimina, se no●pto illusionibus, sed pro veris ac nefandis excessibus habere manifestè profitetur, vt patet ex Pontificum Bullis Innocentii. VI. ad Inquisitores Germaniæ, Iulij. III. ad Inquisitorem Cremonensem, Hadriani VI. ad Inquisitores Lombardiæ, & Clementis Septimi ad Episcopum Bolensem de strigibus Mirandulanis; quas bullas referunt & scriptis suis inserunt Sprengerus, *in prin. mallei malefic.* Spineus *quæst. de strigibus cap. 15. & Apolog. 1. cap. 11.* & integras ponit Pet. Binsfeldius *libr. de confess. malefic. edit. vltima.* Sic etiam sentiunt cuncta tribunalia Ecclesiastica Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, Galliæ: sic semper Apostolici Inquisitores in praxi obseruarunt: ergo hîc est sensus, hoc iudicium Ecclesiæ; à quo dissentire non est cordis sincerè Catholici, sed hæresim sapit. Mihi quidem, qui Ecclesiam non audiunt aliquid definientem, pro Ethnicis sunt & profanis 4. tales si à malitia, certè nequeunt excusari à stupore ac stolida temeritate ac præsumptione. Non à stupore & stoliditate; quia negant posse fieri, quæ recta philosophia & Theologia fieri posse conuincit (*vt ostensum libr. 2. & 3.*) vt quia negant facta, quæ vbique, & omnes ferè se fieri vidisse, & esse expertos, homines fide dignissimi contestantur: quod sapientum iudicio desipere ac insanire est: quia nihil velle credere, nisi quod propriis oculis adspexeris, signum est stoliditatis, vel proteruæ obstinationis, quæ, qualis ipsa est, ceteros putat, mendaces, fungos, & leues in credendo. Leuis est corde qui citò credit, sed cordis nullius & frontis ferreæ qui communi virorum proborum & sapientum assertioni non credit. Nec à præsumptione queunt excusari; quia ipsi ius vsurpant definiendi an aliquid sit hæreticum, necne; quod non ad Iuristas, sed ad Theologos; non ad Parlamenta aut subsellia laico-

laicorum, sed ad Episcoporum conuentus & Synodos pertinet: immò præferunt suam sententiam sententiæ Inquisitorum Fidei, & Pontificum Romanorum. Nam cùm isti censeant non esse illusoria quæ striges confitentur: nostri aduersarii Wieriani contendunt, deceptiones esse & pro illusionibus habenda. Planè vltra crepidam sutores: & perinde faciunt, ac si lictores & alii iudicum exsecutores, iudici dicerent eum male iudicasse, & se sententiæ opponerent. Nam in causa hæreseos Iudices laici reuerâ tantum sunt executores sententiæ per Ecclesiasticos iudices latæ. Quando enim Ecclesia definiuit, verbi gratia, qui negat transsubstantiationem panis in veram carnem & sanguinem IESV CHRISTI in Eucharistia, hæreticus est, & pœnis hæreticorum plectendus. Tum iudex sæcularis tantùm cognoscit de facto, an Petrus hoc neget. Si Petrus dicat se negare. partes iudicis sæcularis non sunt aliæ, quam exsequi in hoc homine, quod Ecclesiæ decreto statutum: & tenetur credere, talem verè hæreticum esse. Sic quando Ecclesia definit striges nostras vt verè criminosas puniendas; non licet laico magistratui hanc sententiam eludere, dicendo hanc quæ fatetur delusam; sed ritè confitentem debet condemnare. Nec etiam effugiunt notam temeritatis, tum iisdem ex causis; tum quia, cùm nudi iuristæ, vel medici sint, tamen audent sibi arrogare declarationem determinationis conciliorum circa fidem; quæ auctoritas non competit nisi prælatis Ecclesiarum, idque de consilio Theologorum; quibus Prælatis solis concessa facultas canones fidei condendi. Aduersarii verò contendunt d. canonem Episcopi pertinere ad striges nostras, & ideo illo Canone decidi has deludi: Pontifices autem, quos nominaui, declarant illas non deludi, nam iubent Inquisitoribus, vt in striges, tanquam verorum criminum reas rigorem legum contra hæreticos latarum exerceant; nec tamen Canonem Episcopi antiquant, nec vllus eum ex Decreto tollendum iudicat: ergo satis declarant se censuisse, nihil hunc canonem ad striges pertinere, alioquin eum abrogassent. Eodem modo eum intelligunt Inquisitores fidei, qui semper ex doctissimorum Theologorum & Canonistarum numero deliguntur. Nonne temerarium est contra hos omnes suo iudicio, in re tam graui, & adeò periculosa sibi & reip. niti?

Vltimam denique conclusionis nostræ partem; *videlicet sententiam aduersariorum nec veritati, nec rectè rationi esse consentaneam*; probo, quia veritati consentaneum esse nequit, quod iudicio Ecclesiæ, & Pontificum declarationi repugnat, vt facit sententia aduersariorum. Nam Ecclesia est columna veritatis, & Pontifex Romanus est lingua seu os Ecclesiæ, cui est promissum à veritate, *Non deficiet fides tua.* Quod verò veritati consentaneum non est, id rectæ rationi nequit esse consentaneum. Præterea ex ipsis sectæ illarum Dianiarum circumstantiis; non prorsùs excæcatis; statim apparet, quàm diuersa fuerit illarum secta, à nostrarum strigum sectâ. 1. illæ credebant plures esse DEOS, Dianam, Herodiadem &c. nostræ striges non nesciunt se Diabolum venerari, & ei debitum vni DEO se honorem deferre. 2. illæ profitebantur quædam prorsùs impossibilia, vt equitare cum Herodiade, quæ nequirex inferno egredi; & cum Diana Dea, quæ nulla est: nostræ nihil fermè confitentur, nisi quod, citra miraculum, sit possibile. Si dicas Seuer. Sulpitius *li. 1. de vita D. Martini*, scribit ei vmbram terram Latronis, quæ ex inferno prodierat apparuisse: sic ergo posset Herodias inde prodire. Resp. non rectè id inferri. Nam quoad Latronis animam potuit id Deus permittere ad falsi cultus destructionem: si verò inde Herodias prodiisset (quam illæ misellæ credebant esse veram Herodiadem) id foret ad falsi cultus confirmationem,

nem, quod Deus nunquam permitteret. 3. illæ credebant quòd cum Diana proficiscerētur: nostræ quod cum suo magistello seu martinetto dæmone: in quo illæ fallebātur, nostræ non falluntur. 4. illæ omnes putabant aliquid veri Numinis & diuinitatis inesse creaturæ (nam in hac re disertè canonis decisio fundatur, dum ait; *quia huiusmodi mulieres aliquid Numinis & diuinitatis, extra vnū Deū arbitrantur*) nostrę striges vix vllæ hac ignoratione vel errore ducūtur. 5. nostrę expresè renunciant Deo, & professioni fidei, quam in baptismo ediderunt, offerunt dæmoni asseruatam eucharistiam: conculcant cruces, & alia multa faciunt sacrilegia; quorum nihil illis aliis mulierculis impingitur. 6. misceri se carnaliter cum dæmonibus fatentur; quod non aliæ. 7. nostræ conficiunt & vtuntur maleficia; pecudes, hominesque, præsertim infantulos necant; & fruges procellis perdunt. quorum nihil de aliis illis legitur. 8. nostræ conspirant cum Satana in humani generis perniciem; qua de re nihil est in d. c. Episcopi. 9. nostræ baculo, vel olla, vel quo aliò vtensili inter tibias sumpto, per aërem vehuntur, & interdum pedibus iter conficiunt in itu ad conuentum, & reditu domum; secùs ac illæ quæ tantum super bestias se dicebant omnes equitare. has & similes alias differentias facilè quilibet colliget, ex confessione illarum, in d. c. episcopi, & nostrarum strigum in actis iudiciariis, vnde appareat sine iusta ratione aduersarios ad nostras d. c. porrigere. 10. argumentatur Bernar. Comens. *in Lucerna inquisitorum c. 4.* tempore concil. Ancyrani secta strigum videtur nondum nata fuisse; ac fortassis nec Gratiani tempore, qui anno demum. 1150. vel circiter (*Sic glos. c. cum post appellationem §. forma vero. 2. q. 6.*) decretum compilauit. Nam prædicta secta strigum videtur pullulare cæpisse, paullò plus quàm à centum quinquaginta annis, vt ex Iaquerio & antiquis Inquisitorum processibus apparet: idem asserit eo loco Fran. Pegna *in addition.* Sanè vetustiorem Iaquerio, de strigibus in terminis ac clarè loquentem, haut scio an alium inuenias: ille autem nondum centum quinquaginta annis deuixit. Quo igitur pacto *c. Episcopi* de tam diuersis, & tam diu post secuturis hæreticis egisset? nam easdem non esse illas mulierculas cum nostris; sed in multis multum discrepantes, iam ostensum.

Vnde etiam fit manifestum, veritati ac rationi consentaneam esse sententiam contrariam eorum. qui *d. c. episcopi*, volunt non pertinere, ad eas de quibus nunc agimus striges: quæ est planè communi[s] Catholicorum sententia, inprimis eorum quos citaui Pontificum Romanorum *Innocentij, Hadriani, Iulij & Clementis*; & Episcoporum vel Cardinalium, *Turrecremata in d. c. Episcopi Alph. Tostati, in Matth. c. 4. q. 47. Simanca Episcop. Zamorensis Cathol. institution. tit. 27.* & fidei Catholicæ inquisitorum *Iaquerij flag. Fascin. Sprengeri Mallei malefic. p. 2. Nideri in Præceptorio præcep. 1. c. 11. q. 4. Bernard. Comens. in Lucern. Inquisitor.* & magistrorum sacri Palatii *Siluestri Prieratis, de strigimag. lib. 1. c. 14. & lib 2. c. 1. & 4. & Spinei, de strigib. c. 1. cum seqq.* & aliorum grauissimorum tam Iurisconsl. quam Theologorum, si non omnium, certè tot ac tantorum, vt eorum comparatione aduersarii meritò nulli censeantur, nonnullos nominabo, *sic Ioann. Grassus cons. de strigibus Augustin Botta de Sauiliano, de eadem re alio cons. Bernard. Basinus relect. de artib. Magic. propsition. 9. Paulus Girland. de sortileg. quæst. 7. & post accuratam disputationem Arnold. Albertin. de agnoscendis assertionib. hæret. q. 24. à nu. 13. maxime num. 24. qui multa argumenta in contrariū adducit, quibus egregie ipsemet respondet. Fransc. Pegna commentar. 68. in directorium Eimerici, & idem in Annotation. ad Ambrosium de Vignate tracta. de heresi. q. 12. vbi etiam accuratè ostendit Ambrosium illum à nobis non dissentire, & si dissentiret eius opinioni non standum: Marquardus de Susanis tract. de iudæis & aliis infidelibus cap. 13. nu. 28. Ioan. Maior. in. 2. c. 14. q. 3. Barthol. Sibylianus. 3. Decad. Mirabilium, cap. 7. q. 4. Fran. Victoria relect. de Magia q. 7. Alf. à Castro lib.*

lib.1. de iusta haret. punit. cap. 16. Sixtus Senens. libr. 1. bibliothe. Sancta annotat. 73. Pet. Binsfeldius Suffragan. Treuirens. de confession. malefiear. in solutione argum. ad primum mihi fol. 347. Michaelius in Pneumalog. & Franc. Picus lib. 3 dialo. strix, & omnes quos citaui superiùs hac sect. 16. lit. VV.

Restat respondeamus obiectionibus aduersariorum.

Ad 1. dico quædam esse similia mulierculis illis cum nostris strigibus; sed in præcipuis, maximè quæ sunt fundamenta & bases *dicti c. episcopi* discrepare. immò nec in his, quæ ponit argumentum conueniunt. nam nostræ non tantum noctu, vt illæ; sed etiam interdiu vadunt ad cursum, nec vnquam cum Diana vel Herodiade se putant, nec super veras bestias vehi, nec semper equitant, nec Dianæ vel Herodiadi obtemperant: nec ignorant præsidem conuẽtus esse Satanã *v. sup. vers. vltimã deniq.* Ideò hic non procedit arg. à simili, nec extensio Canonis, cuius verba non conueniunt nostris strigibus, nec dispositio, quia nostræ non credunt totum quod illæ asserebant: quod totum complexum in canone illo damnatur; non verò credulitas, quod à dæmone in alium locum corporaliter queant transferri, quæ nihil habet cõmune cum opinione infidelium, vt dicti auctores optimè ostendunt, maximè Albertin. *d. loco n. 25.* & ex hac extensione magnum contra philosophiam sacram prophanamque absurdum sequeretur, vt doctum abundè. Nauarri auctoritati iam respondi, eum aliter intelligendum, *vide lib. 2. q. 16. lit. A.*

In 2. obiectione supponitur minor falsa: nam falsum esse ostendi nostras striges credere similia his, quæ in d. c. Episcopi damnantur.

Ad 3. quoque resp. vel nullas, vel vix vllas Lamias hoc credere. Solent enim in confessionibus suis dicere, se aliis videri tales; ipsæ autem sciunt se trãsformatas non esse. Quod si rudiores aliquæ id, vt Lycanthropi quidam faciunt putent: fateor tales à dæmone, quo ad hoc punctum, delusas esse: tamen si hoc pertinaciter teneant, dico ex hoc c. Episcopi, illas vt hęreticas debere damnari: vt rectè censent Ambrosius de Vinante, Albertinus, Pegna & alii.

Ad 4. Resp. primò, incertum esse, de qua sectã mulierum Burchardus loquatur. Nam Burchardianæ eodem modo, quo illæ Gratiani, deludebantur, nempe circa præsentiam Herodiadis aut Dianæ: nostrę verò circa sui dęmonis, tam vectoris, quam incubi, & Præsidis in conuentu, non decipiuntur: sciunt enim ipsummet esse. Pleræque etiam norunt discernere, quando id vigilantibus verè, & quando somniantibus per imaginationem contingat. Deniq; notant loca, personas, & reliquas omnes circumstantias, & de his in confessionibus suis tam noxii, quam innoxii, in testimoniis conueniunt: quod delusionem omnem excludere satis vbertim ostensum. Nostræ quoque quoad transformationem, non credunt se cum hominibus veris rem habere, sed cũ dæmonibus in corpore formato vel assumpto. Item sciunt distinguere inter veros homines qui choræis intersunt, & inter dæmones illis permixtos. Ideo possumus negare Burchardum de strigibus nostris loqui; quarũ secta din post adhuc ignota mansit. Secundò dubium est quo pacto Burchard. accipiat illud; *necessariò.* Nam si de necessitate absoluta, vt velint nolint cogantur eò in bestiis aduolare, perspicuum est eum de nostris non agere; quæ, si nolint, eò non deuehuntur, sed domi manent, sed postea pœnam aliquam absentiæ luunt. Si verò intelligit necessitatem conditionatam, v. g. debent ire, si nolint affligi: malè id adscribit infidelitati. nam res ita se habet de facto. Si capit de necessitate morali, v. g. quòd putent se peccare non eundo, & ideo ire debere: hoc nihil attinet ad nostras, quæ sciunt se peccare eundo, non verò tentanendo. Et sanè toto illo capite nihil proponit Burchardus has sentire, quod rectæ fidei repugnet, iuxta iam à nobis demonstrata. Nec mirum hac in re illum er-

raffe;qui in eodem capite halucinatur circa tempestates ciendas,& maleficiũ amoris odiique;vt ostensum *lib.2.&3.*

Ad 5.arg. ex resp. ad 4. patet solutio.

Habent aduersarii plenam(nisi fallor) *d.c.Episcopi* explicationem quam velim eos perpendere,sine proteruia aut peruicacia;quæ faciunt,vt videntes nihil videant.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEC possunt ad hæredes transmitti, nec legi, nec retineri; sed sunt igni tradendi a;Vt iure antiquo cautum,& in primitiua Ecclesia obseruari solitum [b]; & hoc renouatum edicto Pii. I V. & Clementis. VIII. Pontific. in regg.quas præfixerunt Indici *lib.prohibit.Reg.9.* INTELLIGE præterquàm ab illis;quibus prohibitorum librorum generalis lectio,in bonum publicum,Pontificis Max.auctoritate fuerit concessa[c]. Solis Pontificibus reseruatum est,hãc licentiam largiri[d],& quibus ipsi hoc permiserunt;vt nominatim omnibus Inquisitoribus fidei,& eorum commissariis, pro tempore existentibus: Episcopis verò, eo solo quod Episcopi sunt, hæc licentia legendi libros prohibitos non competit,vt docet Penna[e], & hoc fuit à Pio V. quibusdam Episcopis disertè responsum. Sunt autem tales libri,non auctoritate propria comburendi,sed potiùs deferendi ad inquisitores. Qui eos retinent, nisi deferre parati sint, non sunt absoluendi: & hæc absolutio reseruata est habentibus potestatem absoluendi à casibus bullæ cænæ Domini; & ab aliis impensa absolutio, nulla est & inualida. sunt etiã tales retinentes vehementer de eadẽ hæresi suspecti[f];si libri sint ab aliis compositi. Nam si ab ipsismet compositi forent, plenè conuincerentur,& damnari possent vt hæretici magi[g];si tamen faterentur à se compositos,vel à se scriptos,vel ab alio se dictante scriptos, nec quicquam causari possent quod eos ab hæresis crimine rueretur. *vide de hac re benè loquentem Siman.in prax.à nu.3.tit.39.*

Idem quod inquisitoribus fidei, quo ad librorum horum vsum puto esse publicis Librorum Censoribus Ecclesiasticis: non verò DD. quia Doctores sunt, nec Parochis quia Parochi. quod diligenter notandum, etsi in multis locis periculosè Parochi & DD.hoc ius sibi vsurpent.

SECTIO XVIII.

De Eucharistia morituris præbenda.

CONsuetudo multis locis est maleficis ad mortem damnatis denegare viaticum corporis Dominici; quæ consuetudo tolerari potest, propter Sacramenti reuerentiam,illis locis;vbi post sententiam statim reus morti traditur.Locis aliis,vbi pridie sententia fertur,& postridie reus interficitur, etiam consuetudinem hanc admittit Nauarrus[h]. Sed omnino putarim, tunc reis præbendam communionem, nisi quid aliud obstet: nempe dummodò Catholici sint, & verè pœniteant. probatur hæc sententia iure Pontificio[i] & ciuili[k],& DD.auctoritate[l].probatur & ratione. quia consulendum eius animæ, cuius corpus traditur ad mortem: neq; hoc est dare Sanctum canibus. pœnitens enim iam Deo amicus est, & non canis. Nec dedignatur Christus eum inuisere,pro quo mori dignatus fuit in cruce.

Item ad hoc requiritur, vt reus sit ieiunus. non enim idem obtinet in ægro morituro, & sano morituro, vt optimè docet Nauarrus[m]: & vt tantum temporis inter supplicium & communionem intercedat, vt species sacramentales sint verisimiliter consumptæ, ad quod non dubito cum Nauarro[n]. quatuor horas sufficere. confessio Sacramentalis nunquam reo, ne immediatè

[a] *l.cetere.D. fam. hercis.l. mathemat.C. de ep. audien.*
[b] *Actor. 19.v. 19.cum seqq. & D.Aug. te statur in psal. LXI.in fi.Damasc.de Barlaam & Iosa c.32.*
[c] *Eymeric.ca. 43.n.1.& Pena,ibi in comment.lit.C.*
[d] *Iul.3.in bulla,cum meditatio cordis.*
[e] *ad Direct. Inquisitor.p. 2.c.4.Comm. 3.fol 91.*
[f] *hæc omnia fusè docet post Simanc.Campeg. & Zanchinum Pennad.com.3.*
[g] *Arch. Ioan. And. Domi. c.filii de hæret. in 6. Roman. sing.323 Carrer. de hæret. num.125.*
[h] *lib.5. Consil. 16.*
[i] *c. quæsitum. 13.q.2.c.super eo.de hæret. in 6. Motu proprio Pii V.super hoc edito.*
[k] *Sanctione Crimina.Caroli V.a.79.*
[l] *glo. & DD. in Clem.1. de pœnit. Turrecrema.in d.c. quæsitum. Aufrer.de potesta Eccles.super lasc.Iul. Clar. d q.99.n.3.v. Binsfel. mẽb. 2.dub.5.multos allegantem.*

[m] *d. cons.16.* [n] *Manual. c. 25. num. 23.*

diatè quidem ante mortem, deneganda [o]: contra vnctio extrema reis nunquã concedenda [p]. Semper autem cauendum, ne post Eucharistiam, vel confessionem quilibet reum inuisat, & inebrietur, vel alia fiant piam mortem & seriam pœnitentiam impedientia; qua in re hic in Belgio & Germania superiore multum & frequenter peccatur.

SECTIO XIX.

An corpus sepeliendum?

SEquenda in hoc regionis consuetudo, quoad illos, qui à Carnifice iuxta tenorem sententiç sunt interfecti [a]. Quoad alios, qui sententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primò huius (vt & hæresis) excepti criminis naturam esse, vt morte non finiatur, sed contra mortuum procedi in eo possit [b]; &, in locis vbi bona confiscantur, potest etiam post mortem agi ad bonorum confiscationem; sed vbi talis consuetudo non est, saltem ad memoriæ damnationem [c]; & corpus sepultum condemnatum posse exhumari, & ossa comburi. Qui durante reatu sibi mortem consciuerunt; ii non sunt sepeliendi Ecclesiastica sepultura [d], sed cadauer deberet à iudicibus in furcam agi. Si obiicias contrariam sententiam communiorem, quoad vltimum membrum, nempe non posse iudices in corpus in carcere mortui sçuire, illud suspendendo vel cremando. quia crimina & eorum pœna morte exstinguuntur [e]. *Respondeo* hanc rationem locum non habere, quando moriendo nouum crimen committitur, & ipsa mors crimen est: crimine enim nec crimen, nec criminis pœna potest exstingui. Hæc me causa impellit, vt à communi sententia recedam. Deinde plerique consuetunt & optimè, in atrocioribus criminibus, rectiùs æquiùs esse adhuc cadauera puniri, cùm grauissimo cum scelere, se debitæ pœnæ reus conatus fuit subtrahere; & consuetudo ferè generalis comprobauit hanc praxim cadauera talium puniendi, ad aliorum necessarium exemplum [f]. Eos autem consanguineos & amicos, qui reis in carcere venenum, vel laqueos, vel cultros suppeditant; vt violentas sibi manus inferant ad ignominiã euitandam, in quos meritò DD. inuehuntur [g], non dubito teneri lege Cornelia de Sicariis.

Si verò non vi sibi illata, sed ægritudine, vel debilitate, aut incommoditatibus carceris morerentur ante sententiam; in his ego prorsùs sequerer communem illam sententiam; adeò vt si in talem, non legitimè confessum aut conuictum, iudex sæuiens, eum non patiatur Ecclesiasticæ tradi sepulturæ, peccet Mortaliter, & actione iniuriarum conueniri à propinquis defuncti possit [h]. Poterit tamen iudex sinere corpus sæpeliri cum protestatione, & litem cæptam contra mortuum prosequi, citatis ad defensionem iis quorum interest; vt in hæresis crimine seruatur [i]. Sed quot annorum spacio currit ius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiscationem non posse agi, post annum quadragesimum; ad memoriam tamen damnandam, adhuc agi posse [k], iuxta ius Canonicum; sed ciuile videtur quinquennii tantum spacium exigere [l]; cui in foro ciuili standum.

[o] *Nau. nu. 23.*
[p] *Clarus d. nu. 3.*
[a] *Gomes. to. 3. c. 14. n. 8. Clarus §. vl. q. 100. num. 1.*
[b] *Gomes. d. to. 3. c. 1. num. 80.*
[c] *Gomes supra & Clarus q. 51 n. 14. Siman. in prax. tit. 62 & tit. 56.*
[d] *c. placuit 23. q. 5. & ibi gl. & DD.*
[e] *vide Clarum d. §. fin. q. 51. n. 15. & Gomez. supra n. 71. & Menoch. de arb. ind. cas. 285.*
[f] *latè hæc ostendunt post Igneum, Fra. Marcum & alios ipsi Gom. & Clarus. locis dictis, Conarr. lib. 2. resol. c. 1. Siman. d. tit. 62.*
[g] *Mars. sing. 150. Menoch. d. cas. 285.*
[h] *d. c. placuit & c. ex parte de sepult. Alberic. Ang. & alii in l. 1. §. quoties. D. de iniur. neque hac in re praxim contrariam proferunt DD. supracitati: sed omnes volunt vnanimiter quoad hos iura seruari.*

[i] *Ægid. Bellamera decis. 677. & 678. cum seqq. Alberti. rub. de hær. Siman. d. tit. 62.* [k] *Brunus de heret. lib. 5. c. 17. Siman. supra nu. 7. ex c. vlt. de præscrip. in 6.* [l] *l. 2. C. de aposta. & ita glos. in l. Manichæos. in verb. subire. C. de hær. & est commun. teste Gomes. supra n. 81. quem sequitur Clarus d. num. 14.*

APPENDIX AD LIB. V.

HIS addam, quæ ad me V. Cl. Petrus Oranus ſcripſit quinto Kal. Decemb. 1599. & adiungam ex rebus alibi iudicatis nonnulla, quæ ſolius Pariſienſis Curiæ iudicatis non immeritò præſetantur: quamquam nec Duareno (cuius in ſcholis, quàm in ſubſelliis, maior laus) ſatis credam hoc Parlamenti illius conſtans eſſe iudicium, ſed fors illum arreſta aliqua decepere; quæ aliis, ipſi non notis, fundamentis innitebantur. Orani verba ſunt:

In Magicarum Diſquiſitionum Tomo ptimo, aduerſus Alciatum noſtrum, ſtrennuè decertaſti, depulſioneque plena atque ſolida, errorem notaſti, & confutaſti. demiror doctiſſimum Alciatum non tantùm in Parergis, verùm etiam in Recitationibus ad Decretales Pontificum in eo errore perſtitiſſe, ſic autem ſcribit [a].

In contingentia facti vidi quamplurimum dubitari, Inquiſitor pronunciauerat contra quandam mulierem ac tradiderat Iudici ſæculari; hic ad partis inſtantiam vidit proceſſum, in quo continebatur, quod hæc mulier confecerat pocula quædam amatoria; & ſolum contra eam erant indicia quarundam maleficarum; quæ dicebant, quod in quodam luſu nocturno cum dæmonibus viderant ipſam mulierem ludentem, ac ducentem choreas; ipſa verò negauerat omnia, & fatebatur ſe eſſe catholicam: fuit dictum quod Iudex ſæcularis non deberet exequi Inquiſitoris ſententiam ex defectu iuriſdictionis, quod in illo proceſſu Inquiſitor non poterat cognoſcere. nam quo ad pocula amatoria; clarum, illud delictum non eſſe hæreticum, nec eius cognitionem ad Inquiſitorem ſpectare [b]. *neque enim eſt credendum quod etiam ipſa verè fuiſſet in luſu. nam quamuis credatur ſociis criminis in tali delicto; attamen illud non eſt trahendum ad ea, quæ verè non videntur, ſed per illuſionem dæmonum* [c]; *præſertim cum iſtæ participes criminis eſſent mulieres, quæ regulariter non admittuntur in cauſa ſanguinis* [d]; hæc Alciatus.

Mi DELRIE, ex vno errore, in alium labitur Alciatus, ſiquidem Pontifex Maxim. [e] in accuſatione etiam mulieres audiri reſcripſit, non quaslibet; ſed conſcias, & participes eius criminis, ac facinotis; & audiri, non tanquam accuſatrices, ſed tanquam teſtes; certum enim eſt conſcias haberi pro teſtibus, audiri, & examinari tanquam teſtes: quin etiam generali conſuetudine comparatum, vſurpatum atque receptum, vt eiuſdem criminis, & facinotis ſociis credatur, ſi ſanguine ſuo, id eſt morte, accuſationem ſuam ſignauerint, & roborauerint.

Et quod traditur [f] Reum criminis non interrogari de conſcientia aliorum; quòd qui ſibi non pepercit, multò minùs alteri parciturus ſit [g]: id intelligendũ eſt de confeſſis, non conuictis; hos enim aduerſus conſcios, ſocios, & participes criminis interrogari manifeſto iure probatur [h]: immò & confeſſum interrogari in crimine læſæ Maieſtatis [i] in apetto eſt: tale autem crimen eſt ſortilegii, & magiæ. Iudices rerum capitalium apud Stabulenſes ſortilegas conuictas, nec confeſſas proſcribendas, non damnandas capitis vel ad rogum contendebant; ac ne quidem, ſi in flagranti crimine comprehenſæ eſſent; ſicq; apud eos more maiorum vſurpatum: verùm auctorante Principe iactaram conſuetudinem, & abuſum abrogauimus. hoc enim nec ius admittit, altero contentum; vt vel confiteatur, vel conuincatur Reus [k].

Scio aſperrimum *crimen paricidium* (quod Seneca [l], & Quintilianus [m] *nefas vltimum* vocant; eoq; ſenſu in Regem adtentatum, *vltimum facinus*, Quintus Curtius adpellat [n]) non vindicatum acerbiſſimo illo ſupplicio, more maiorũ etiam in conuictum & manifeſti paricidii Reum; niſi ſi vltrò confiteretur, nec confeſſionem fuiſſe extortam tormentis [o]; tamen nihilominùs conuictus, capitali

[a] *in c. pernicioſa. nu. 66. de off. & poteſt. ordinarii.*
[b] *Panorm. in c. 1. de ſortileg. per c. accuſatus de hære. in 6.*
[c] *c. epiſcopi 26. q. 5.*
[d] *c. 3. de teſt.*
[e] *in d. c. 3.*
[f] *in l. repeti. §. 1. de quæſtionibus & in l. vlt. C. de accuſa. & in c. vlt. 15. q. 3.*
[g] *l. vlt. §. ſin autem C. de bonis eorum qui ante ſententiam &c. Emilianus de cla. 292.*
[h] *in l. d. Hadrianus §. 1. de cuſtodia reorum.*
[i] *c. 1. de confeſſis.*
[k] *l. qui ſententiam. de pen.*
[l] *li. 1. de Clement. cap. 23.*
[m] *decla. 377.*
[n] *lib. 8. hiſto.*
[o] *Sueton. in vita Auguſt. c. 33.*

capitali pœna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Augusti, nolens paricidii pœna plecti nisi confessos, nec Augustus sua interrogatione, CERTE PATREM TVVM NON OCCIDISTI? viam salutis, & libertatis Reo aperuit, vt voluit Casaubonus [a]; sed benigna interrogatione abnutiuum responsum elicere voluit; ne conuictus, non tamen confessus, pœnam paricidii sustineret. tam horrendum facinus paricidii vix credidere patratum veteres; nisi si paricida se suo indicio, & iudicio conuinceret.

Quod verò Alciatus scribit, aduersùs diuinationes, & incantationes, Inquisitores incongruos, & incompetentes esse iudices, quod diuinationes, sortilegia, ac alia id genus, species sint falsæ Religionis, nulla tamen dogmata fidei Catholicæ contraria contineant; hoc simpliciter verum non est, si enim Diuinator, sortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones, spem in eos ac fiduciam posuerit; sacrificia ac preces eis obtulerit (quod vtiq; faciunt sortilegi & venenarii) rectè pro sua iurisdictione inquisitor inquirit; & ita post Oldradum [b], & Iasonem [c] resoluit Conradus Brunus.

Demiror Gallos doctissimos errationem Alciati insecutos. Franciscus Duarenus [d], sic de sortilegis scribit: *de aniculis horum temporum quæ volitare per aera, & nocturno tempore saltare, & choreas agere dicuntur, quæritur? Et solent plerique Quæstores in eas acerbiùs animaduertere, quàm ius & ratio postulet, cum Synodus Ancyrana definiuerit quædam esse quæ à cacodæmone multarum mulierum mentibus irrogantur; itaque Curia Parisiensis (si nihil aliud admiserint) eas absoluere ac dimittere merito consueuit*, hæc ille.

In eandem sententiam ita quoque Petrus Erodius [e]; *nuper extitere apud Valenses, & Cenomanos vicinos nostrorum Andium; qui ex hoc maleficio damnati sunt, & quos in tormentis audio confessos; se sacris (quæ sabbata nuncupant) rituatim initiari, tũ Christianismum abiurare & profiteri paganismum, deinde à tergo notari signis, postremò donari pulueribus & medicamentis, quibus & brutis & hominibus officiant; itaque alios tale quid conficere, nonnullos vrinam sistere, quosdam arceri à concubitu, an id effici possit, vt persuadere volunt hominibus intactis, videbimus prout res incidet, durat in hodiernum diem hæc, seu magorum, seu sortilegorum perniciosa factio, nisi quod ea non amplius philosophorum aut honestorum virorum sit, sed rusticorum & idiotarum; qua res (inquit) vanitati vanitatem adiecit.*

Idem alio loci [f] à sanguine sortilegorum, ex Ammiano Marcellino abstinendum contendit, quod multa in hoc genere vana sint, multa non nociua, multa insaniæ coniuncta, multa miseranda; & si hæc deliria humana aliquam pœnam merentur, mitiorem vult adhibendam, vt enim furiosus satis ipso furore punitur, ita sortilegus vana indagine.

In eundem errorem delatus Michael Montanus libro tertio *periculorum*, seu *tentamentorum*, (Lipsius noster *gustus*, Auctor verò operis, *Essais* vocat) *capite vndecimo*, tit. *des Boiteux*. Curassem ab Amanuensi meo describi, nisi Lipsius in libraria sua haberet; à quo, si voles, legendum accipies.

Contra Matthæus Cognetus, Senator Regius [g], sortilegos tanquam homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodò puniendos contendit. & ditiùs, seueriusq; in eos à Magistratu animaduertendũ: quod & ipsum firmat doctissim⁹ Theologus Claudius Espenceius [h]; *magiam proscribere* (inquit) *sceptri magis est, quã stili*, & eo loci multa de magis, præstigiis & incantationibus.

Quin etiam Franciscus Hotomannus in sortilegos animaduertendum consultus respõdit [i]. Et si fortè non sit plene probatũ delictum sortilegi, tamẽ sufficere publicam vocem, & famã in loco, vt possit questionibus subiici, quod omniũ impietatum atq; scelerum à Satana repertum scelus & maxime abominandum sit, propter expressam abiurationem & renunciationem Christianæ Re-

[a] *in not. ad Suetonium d. c. 33.*

[b] *cons. 208.*

[c] *in l. huiusmodi de legat. 1.*

[d] *in tit. ad legem Corne. de Sicariis.*

[e] *lib. 5. rerum Iudicatarum tit. de malef. c. 11. editio 2.*

[f] *lib. 8. rerum iudicatarum, tit. de malef. c. 14. editione postrema.*

Nihil necesse nam non probat quicquã, sed Hippiam tantùm agit; &, cuius causam rei ignorat, contendit eam non fuisse

[g] *en ses discours politicques, cap. 42.*

[h] *in commentariis ad postrem. Epist. D. Pauli ad Timotheum cap. 3.*

[i] *cons. 98.*

 næ Re-

næ Religionis: deinde propter fidem & hominium quod diabolo præstatur: & propter exitium quod ista maledicta diaboli mancipia mortalibus inferunt; cuius rei causa, leges ciuiles humani generis inimicos, & hostes communis salutis appellant [a].

Idem Hotomannus [b], in morbis curandis magam qua de consulebatur non modo circulo, verum etiam certa hac verborum formula vsam fuisse refert, *d' ainsi que Dieu a va, & charité a foy, & le pain n'a faim, & l'eau n'a soif, & le feu n'a froid, fau, fau, en oisiy, parte d'icy dedans*, quod magicum carmen (exorcismi formulam impiè Hotomannus vocat [c]) Constitutionibus Imperatorum damnatum legimus [d]. eos enim qui susurris, & carminibus istis vtuntur, quanquã pernegent, testibus tamen grauatos, eculeo dedendos, vngulisq; sulcantibus eorum latera tondenda, pœnas proprio dignas facinore.

Quod vero Alciatus, Erodius, & alii; sortilegos ad sabbata proficisci, ferri per caminum, nigrum hominem vel hircum adorare, tripudiare vna, atque vnguenta puluerésue dari quibus aut transferantur aut solo etiam flatu alios tabe conficiant; deridicula & insomnia esse putant, & ad sui dicti confirmationem, aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano; solidè abs te confutatum est, vt & hoc ipsum præstitit Sebastianus Michaelis Theologiæ Doctor [e]: neq; adhibendam magè fidem Ioanni Baptistæ Neapolitano [f], quàm Apuleio Africano, vtrumq; enim fieri posse reipsa, & opinione, ideoq; à particulari ad vniuersale nullam esse consequentiam.

Ioannes de Vaux Stabulensis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) statos conditos dies; vbi nocte intempesta ad destinata loca sodalitas comparebat; quæ dæmoni in forma hirci adparenti adorationes genibus submissis faciebat; iisq; in locis exstrui mensas epulis & cibis bonis, beneq; sapidis (neque enim inanes mensas fuisse) & primæ mensæ honoratiores cum vxoribus (quos *les braues hommes* adpellari referebat) accubuisse; primæ mensæ maiora subsellia, Belzebub, Astarot (hæc est Venus, & Ioannis ipsius succuba) & Leuiaran occupasse; secundis & tertiis mensis interfuisse etiam plures dæmones sine nomine; bibi ad sanitatem Belzebub, epulis exempta famæ, mensisque remotis, in promiscuos concubitus & amplexus rui; in recessu accipi à dæmone pulueres spargendos in aera, ad fruges, vineas & segetes inficiendas, & sparsis pulueribus, ventorum turbines & tempestates spurcissimas excitatas.

Non ignoro Senecam [g], hæc non probare, sic enim ille, *Apud nos in duodecim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus excantassit: rudis adhuc antiquitas credebat fructus posse excantari, adtrahi imbres, & repelli cantibus; quorum nihil posse fieri tam palam est, vt huius rei causa nullius philosophi Schola intranda sit*: sed hoc Senecæ dictum, vt erroneum conuicisti.

Florimundus de Remundis [h], refert apud Burdigalenses capitulum generale per sortilegos indici solere diebus Mercurii & Veneris mensis cuiuslibet, ita enim confessos sortilegii criminis Reos.

Sebastianus Michaelis in *Pneumalogia*, seu, *en son discours des Esprits*, *scholio septimo*, scribit; *les sorcieres estre, transportez d'vn lieu en l'aultre par Sathan pour le iour & heures le Ieudy enuiron la minuict; auquel seulement ils sont transportez comme trestous ont conuenu en cela & confessé. Peut estre*, (hâc ratione ille subiicit) *pour ce que le diable veut auoir les premieres, & estre recognu au premier rang de la semaine. Car les Turcs celebrent le vendredy, les Iuifs le Samedy, les Christiens le dimanche; & quand a luy il s'est mis deuant tous pour auoir la premiere celebration.*

Quod de Pasete, natura molli, sed magia omnes superante ex Sudæ historicis refers, idipsum inter adagia sua Erasmus retulit, ad quẽ, cũ quid emeret &

[a] in l. etsi, & in l. vlt. C. de malef.
[b] consil. 99. n. 2.
[c] d. consf. 99.
[d] in l. nullus & in l. eorum. C. de malef.
[e] in sua Pneumalog. in libel. li conclus.
[f] li. de magia. c. 26.
[g] l. 4. naturalium q. c. 7.
[h] en son Antechrist. c. 7. n. 5.

ret &

ret & rei pretium venditori numeraffet, nummus perpetuò redibat. idem carmine magico, conuiuium repentè partibus omnibus instructum ac sumptuosum exhibebat, quod statim si libuisset euanescebat: potuit conuiuium fuisse verum non simulatum, fascinatum & imaginarium; cuius rei fidem faciunt conuiuia quibus adsiduè Ioannes de Vaux interfuit; cuius confessio ab aliis quoque magicis & sortilegis probata.

Tēpore Reuerendiss. *Georgij Austriaci Episc. Leodicens.* (bonæ memoriæ) magister Hugo Bourlettus chirurgus insignis, & à medicis laudatus, multùm similia factitabat; vinaque extraria Roma, ex Hispania, & aliis ex locis reipsa in mensa omnibus demitantibus repræsentatis poculis exhibebat: viuunt adhuc horum actuum testes compertæ fidei, at ille postea ad meliorem mentem reuersus, maleficiis abstinuit, & ex impio factus pius; quique diebus singulis sacris operabatur. Reuerendiss. Cardinalis à Groesbeeck. eum in familiam suam recepit. obiit autē valdè piè, & Catholicè, ab annis octo, & quod excurrit.

Verissimum est, quod in secunda parte operis tui scribis; Constantinum Imperatorem ad Bassum Præfectum vrbi rescribentem [a], non vsum verbo, *Coegisse:* quod verò ais vsum verbo *deflexisse*; ipse apud te dispice, anne *defixisse* legendum sit. ita enim Theodosianus Codex habet. *defigere* sortilegorum verbum est; apud Ciceronem [b], *QVÆCVNQVE Augur, iniusta, nefasta, vitiosa, dira, defixerit*, (sic in meliotibus Codicibus & ita quoque Lambinus) *irrita infectaque sunto.* Plinius [c], *defigi diris deprecationibus, nemo non* (inquit) *metuit.* Ouidius (abs te etiam laudatus) *Deuouet absentes simulachraque cerea figit*, & alibi; *Sagaque Phœnicia defixit nomina cera.* Quod ipsum non ignorauit, Accursius noster in exemplo abs se posito *in figendo cara imaginem* [d], & in glossis Philoxeni *defixiones Neciomantiæ* leguntur.

Vnde apud Paulum [e] I.C. minùs rectè legitur *Interficerent* aut *deficerent*, legendum enim vt ex Codice Vesontino Cuiacius noster restituit *defigerent*: qui autem defixiones faciebant *curiosi* vocabantur, vnde apud Horatium, *curiosus* pro malefico seu mago accipitur. qua de re videri poterit Cuiacius [f].

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia, idem planè censeo, eius gesta, & stratagemata, non sub Carolo *sexto* (vti scribis) sed sub Carolo *septimo* contigerunt (cuius rei testes aduoco Paulum Æmilium. Monstreletum, Micquelum, Girardum & alios) Virago illa obscuri generis in Barrensi Ducatu Iacobo Dateo patre, ac Isabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter restituit; Anglos vbique perfidos, FRANCIA eiecit; Carolum Septimum Remos vngendum sacrandumque perduxit; illique, vt ratum firmumque Imperium more maiorum esset, effecit; Aurelianensem vrbem graui obsidione liberauit. vidi eius statuam æneam Aureliæ in ponte ad Ligerim seruatæ à viragine & virgine vrbis monimentum. cæterum dum in Compendii obsidione ex vrbe erupit ab hostibus cōprehensa, & Rothomagū producta ad palum damnata, viua exusta est; non absq; æterno Anglici nominis probro, qui se magicis illius artibus Francia profugere falsò querebantur.

Admirandum sanè est quod de illa adfirmatur [g], pirum arborem, sub qua illa sedebat dum patris gregem minabat, ouesque ruri pascebat, cùm vt Regem Carolum VII. adiret, primò cælesti voce monita est, neque cariem, neque vetustatem sentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grandineuè, aut niue intingi.

Inquisitor, in Prouincia Stabulensi apud acta probatum reperi, malum sub qua maleficę duxerant choreas, & saltatorium orbem versauerant, in quaque earum Aulœdus Tybicenue consederat, fælicem ac frugiferam, factam infælicem ac infrugiferam, *arborem vidi.*

[a] *in l. eorum, C. de malefic.*
[b] *li. 2. de legib.*
[c] *lib. 28. Historiarum, ca. 4.*
[d] *in l. 6. in verbo non dubitauit C. de malef.*
[e] *lib. 5. sententiarum ad l. Corneliam de sicar §. 9.*
[f] *lib 20. obseruat. c. 22. & li. 27. c. 17.*
[g] *per Micquelum, qui Aurelianæ vrbis, ab Anglis obsidionem & Ioanne res gestas scripsit.*

Redeo ad Ioannam, quam ab Anglis flammis feralibus quasi maleficam ambustam refers; an eo sensu exaudis hæc verba Constantini ad populum [a] Feralis Pestis Absvmat?

Iacobus Reuardus [b], existimat per illa verba nihil aliud voluisse Constantinum, quam maleficos igne consumendos esse, sed quia de Diis manibus, quibus feralia sacrabantur accitis arte magica locutus sit; ideoque *ferali peste* potius quàm *igne* huiusmodi homines absumendos rescripserit. *quanquam* (inquit) *non ignorem pestem feralem de supremo supplicio accipi posse, & veteres pro morte ac interitu pestem posuisse, vnde apud Festum; pestiferum fulgur, quo mors exilium ue significatur.*

Dionysius Gothofredus [c], ignis quoque supplicium intelligit, quod magi Diis manibus consecrarentur: vt quemadmodum in feralibus pecudes absumebantur, & ipsa cadauera, ita manibus consecrarentur quos in carminibus suis inuocassent.

Ego verò, per hæc verba, *pestis feralis absumat*, intelligo maleficos & præstigiatores bestiis obiiciendos: quod ipsum Græcus interpres notauit [d], probarunt quoque antiqui nostri iuris Interpretes, & maxime Odofredus [e]; *magos* (ait) *feralis pestis absumat; quia sunt obyciendi feris bestys laceràdi.* sic quoq; notauit Cuiacius [f]: *feralis* (inquit) *pestis absumat, id est: bestys obiiciatur, & , vt ego interpretor, feralis pastus absumat.*

Matthæus Coignetus [g] vtitur hac interpretatione, *que la peste cruelle les puis' esteindre, & consumer, & pour telles sorcelleries Iehu fit manger au chiens la Royne Iesabel.*

Neronis tempore de Christianis tanquam sortilegis supplicium sumptum legimus, & hi aut feris, aut canibus obiiciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, stantibus ad palum destinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi suffixo, è lamina ardente pix aut vnguentum in caput liquifiebat; ita, vt riui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri sulcum facerent, eoque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa;
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam sulcus deducit arenam,

(Ita legendum contendit Schaliger [h]) non verò,

Et latum media sulcum deducit arena:

Hactenus Oranus.

In his quod de Ioannæ æuo me monet amicus, verissimum, & memoriæ lapsum agnosco lubens. De duobus aliis non video causam, cur sententiam mutem.

Nam illud de Constantini rescripto [i], *deflectendi* voce vsum, non *cogendis* verum est. nec facilè hic admiserim correctionem illam *defigendi*: tum quia libri omnes Codicis Iustinianæi quos vidi, continent, *pudicos ad libidinem deflexisse animos*: tum quia C. Theodosianus à Ioanne Tilio [k] primùm editus hanc lectionem confirmat: tum quia Constantinus Harmenopulus [l], in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectũt, publicatione & exilio puniuntur.* tum quia *defixio magica* deuotionis & exsecrationis quoddã genus fuit, & non animæ permouendæ vel peruertendæ, sed sanitati corporis perdendæ instituta. nec satis Latinè dicas *animum defigi*; sed deflecti, *in libidinem.*

De *Ferali* flamma, cùm scriberem; nulla mihi cogitatio fuit legis illius Constantini, cuius initium, *multi* [m]. Sed *ferales flammas*, funestas atque lethales nuncu-

[a] in l. multi. C. de malef.
[b] lib. 5. variorum c. 3.
[c] in notis ad d. l. multi.
[d] lib. 60. basilicon tit. 39.
[e] in d. l. multi.
[f] in notis ad d. l. multi.
[g] d. c. 42.
[h] li. 5. de emendatione temporum c. de Romas sub Nerone, incensa.
[i] Leorum 4. C. de malef.
[k] l. 9. ti. 16. l. 3.
[l] libr. 6. Epit. tit. 10. τειφερνης.
[m] l. multi 6. C. de malef.

nuncupabam, vt Minucius *feralia ligna*; Symmachus *feralia commenta*; Saluianus *peccatum feralissimum*; noster ille decus orcheſtræ *ignem feralē, ratem feralem, locum feralem, ſaxum ferale, turbam feralem*; alii alia, quos olim laudaui [a]; quæ vox à, *Fera*; ſiue mortem, ſiue Pαream ita vocarunt. De Conſtantini tamen verbis, nondum mihi liquet, quid ille per *peſtem feralem* potiſſimùm ſupplicii vltimi indixerit. illud quidem quod adiungitur, fauet explicationi Græcorum; *quoniam natura peregrini ſunt*, quaſi dicat; quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedant. Sed ego *ferale* pro *ferino*, nondum reperi apud claſſicos ſcriptores. re pugnat etiam ſyllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac ſtatatius. Ergo cenſeo potiùs, Conſtantinum eo loco dumtaxat definiuiſſe, vt vltimo ſupplicio de medio tollantur, quàm pœnæ genus exprimere voluiſſe. Nec arbitror ſemper eadem morte damnatos. Facit Vlpianus [b] vt credam, lib. 7. de officio Proconſulis, ſub titulo de Mathematicis & vaticinatoribus; dum ait: *& variè puniti ſunt ij, qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet & conſultationis.*] vt vides lacuna ſubeſt, expleo; *& modo conſultat.* quamquam Vlpianus de certo tantùm matheſis huius vetitæ genere id dicat, conſtat tamen non idem ſemper ſupplicium in aliis quoque generibus obtinuiſſe; vt nec in Chriſtianos, qui non infrequentiùs à tyrannis exuſti, quin & frequentiùs, quàm feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianiei *Semaxij*. Cuperem doceri, Conſtantini tempore maleficos ferino paſtu abſumptos, nam de concrematione facilè docuero. Lege Gregoriani codicis lib. 7. tit. de malef. & Manichæis; inuenies à Diocletiano & Maximiano eos addici, vt loquuntur, *flammeis ignibus exurendos*. Lege C. Theodoſiani legem primam, quæ Iuſtinianæi tertia eſt: repeties haruſpices *concremandos* ab ipſo Conſtantino ad Maximum reſcribi. Quid ergo vetat quominus *feralem peſtem*, ita ſumamus? Nam Accurſii, Odofredi, & Græcorū in iudicio Latinitatis nō opinor ſontica planè auctoritas: nec in Cuiacii verba iurarim libens, aut cuiuſpiam alterius. hic quidem Ræuardo & Gotofredo accedo procliuiùs, vt & Pet. Fabro, qui idem aſſerit *Semeſtri. lib. 2. c. 7.* Nam & apud Iul. Paullum *lib. 5. ſent. cap. 23.* quamuis magieæ artis conſcii iubeantur ſummo ſupplicio affici (hoc eſt beſtiis obiici, vel in crucem agi) ipſi tamen Magi viui iubentur concremari. Sed res non tanti, vt plura putem verba commutanda.

a *Aduerſar. in Herc. Furent. v. 1145.*

Scio l. vnic. Cod. de his qui par. *feraies anguſtias* vſurpari; ſed quia funerea erat cullei manſio mala, ſic vocantur.

b *in Moſaicarum & Romanorum legum collatione, quam Pithoeus ex m. ſ. edidit.* Harmenop. *feralem peſtem* gladii pœnam interpretatur.

Addam ex Gallicanarum Curiarum actis nonnulla, quæ nec in Francia quidem, Parlamenti Pariſienſis illud iudicium receptum paſſim, aut omni tempore, ſatis oſtendant. deſcribam verba Gallica, ne quis me de meo quid affinxiſſe, vel perperam tranſtuliſſe ſuſpicetur.

Ex actis iudiciarijs Epiſcopi Belluacenſis, contra Iohannam Daream vulgò vocatam Iehenne la pucelle (*hæc acta exſtant in Monaſterio S. Victoris Canonicorum Regularium Pariſijs*) *quæ fusè referunt, Bernard. du Girard in Annalib. Franciæ ſub Carolo VII. & Fran. Belleforeſtus in eiuſdem Caroli VII. vita à fol. 345.*

CVm propè Compendium potita eſſet hoſtium, Pariſienſis Vniuerſitas litteris publicis eam apud Henricum Angliæ regem accuſauit ſortilegii & maleficii: cauſæ prætenſæ fuere ſequentes, quæ etſi falsò prætexebantur, oſtendunt tamen ſenſum Eccleſiaſticæ Curiæ, & almæ Academiæ illius temporis: Promotor itaq; fiſcalis, quidam Guilh.[c] de Eſtiuel, aut, vt in Actis [d] & in ſententia Delegati [e] Apoſtolici vocatur, Ioannes de Eſtiuet; vbi in att. 4. dicitur arbor quędam fuiſſe apud Dompreū, vbi ſolitæ conuenire maleficæ & miſceri dæmonibus; *que pres de Dōprein y a vn grand & vieux arbre, qu'on nōme l'Arbre* charnime

Anno 1430.

c *ſic vocatur in Bulla Caliſti III. apud Belleforeſt. fol. 386. pag. 2.*

d *ibid. fol. 346.*

e *fol. 393.*

charnime Fée de Bourlemont, & que apres de cest arbre y a vne fontaine. pres laquelle on dict que frequentent les malins esprits auecq lesquels se menslent de nuict les sorciers dansans & gambadans autour desdicts arbre & fontaine. Artic. 5. que le susdicts arbre & fontaine, sont surnommez des Fées. Aussi luy demandoyent, si elle auoit cognoissance de ceux ou celles, qui certeins iours de la sepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Respondit, auoir ouy dire, qu'on y alloyt le ieudi. Artic. 6. quelle alloyt audict arbre les heures qu'on celebroit le diuin seruice, affin que estant lors seulle elle peut à son aise danser & caroler autour des lieux susdicts, ou elle faysoit plusieurs bouquets & chapeaux des fleurs & herbes plus soefues, quelle trouuoit es enuirons, & en courronnoit ledict arbre en chantant certains vers & disant quelques mots de sortilege: & y retournant lendemain, quoy que le soir elle y eust mis lesdicts chapelets & guirlandes, si est ce qu'elle ny trouuoyt chose quelconque. Artic. 7. Qu'elle soulloyt porter en son sein de la mandragore, esperant par ce moyen en auoir bonne fortune, tant en richesses, qu'en autres choses temporelles: comme si la mandragore auoit en soy telle efficace. Artic. 19. auoir prius conseil des malins esprits, & que par enchantemens, & moyens non permis, & illicites, elle auoit descouuerte certeine espee, qui estoit en l'eglise de S. Catharine du Fierbois. Artic. 20. Auoir eu des anneaux charmez, & qu'elle dit quelques paroles sortilegues sur son enseigne, & sur les guidons que portoient les siens, disant que cela seruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vsant de grandes coniurations, afin que par ce sort elle bienheurast leurs entreprises: tenant pour tout certain, que tant qu'ils porteroient ces drapeaux ainsi coniurez, ils ne pouroient receuoir aucune deffaicte par leurs aduersaires. Et qu'elle se plaignit publiquement à Compiegne lors qu'elle fust prise, de ce que les siens auoyent oublie d'aporter ses enseignes, & que pource elle estoyt tombee en ce malheur. Pource que ceulx qui s'aidant d'artz defenduz, & soubs bon pretexte pretendent authoriser leur peruersite, ont de coustume de consacrer les instruments desquels ils s'aydent. Artic. 36. Que par quelque sort & inuocation elle auoit faict paroistre quelque malings esprits au Roy & Ducq de Bourbon pour les seduire.] Propter hæc Vniuersitas Parisiensis, & Iudices illi priores, iudicarunt Ioannem sortiariam, fuisse, & maleficam, apertè docentes se arbitrari, huiusmodi crimina, non illusione aliqua, sed verè à criminosis huiuscemodi committi solita.

Idem censuit Episcopus Ebroicensis in causa Gulhelmi Edelini, vt superius docui [a]. Idem Inquisitio Auinionensis in causa plurimorum, quorum damnationes formulam suo loco exhibui paullò ante [b].

[a] lib. 5. sect. 12.
[b] sect. vlt.

Idẽ est iudicium Parlamenti Burdegalens. & fuit Cõsilii Atrebatens. quo tempore adhuc Artesii ad Parisiensem curiam appellabant; vtriusque rei probationi clarissimæ sunt quæ subiungam, Remundi, & Monstreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Clariss. Florimundi de Remundis Consiliarii Regii in Renatu Burdegalensi, cuius libri hæc est Epithesis & inscriptio, l'Antichrist. cap. 7. num. 5.

Tous ceux qui ont laisse quoiques marcques du temps que l'Antichrist doit arriuer, escriuent que la sorcelerie sera lors espandue par tout; eust elle iamais de vogue qu'en ce malheureux siecle icy? les selletres de nostre Parcament en sont toutes noircies. Il n'en y à pas assez pour les ouir. Noz Conciergeries en regorgent, & ne se passe iuor que noz iugemens n'en soient ensanglantez, & que nous ne reuenions tristes en noz maisons, espouuentez des choses hideuses, & effroy ables qu'elles confessent. Et le diable est si bon maistre, que nous ne pouuons enuoyer si grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaisse de nouueau d'autres. Ie me contenteray de ceste Histoire prodigieuse, aduenue l'annee 1594. laquelle surmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans sa Demonomanie; voila pournuoy i'ẽ ay voulu faire le recit particulier.

Vne

Vne Ieune femme, nommée Ieanne Bosdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chastellenie de Sallignac en Lymosin, qui l'auoit condamnee a la mort, estant ouye en la chambre criminelle, sans peine ne tourment, confessa (comme elle auoit faict pardeuant le Iuge:) Qu'en son ieune ange vn Italien l'auoit desbauchee & amenee la veille de S. Iean sur la minuict dans vn chãp. ouil fit auec vne verge de hous vn grãd cerne*, marmotant quelques paroles, qu'illisoit dans vn liure noir. Surquoy suruint, vn bouc grand & cornu, tout noir, accompagné de deux femmes, & tout aussy tost vt homme habillé en prestre. Le bouc s'estant enquis de l' Italien qui estoit ceste fille, & luy ayant respondu, qu'il l'auoit amenee pour estre des siennes, il luy fit faire le signe de la croix* de la main gauche, *puis cõmanda a tous de le venir saluer. Ce qu'ilz firent luy baisant le derrier.*

Ce bouc auoit entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les aultres alloient allummer les leurs. Et lors qu'ilz l'adoroient on iettoit dans vn bassin de l'argent. Ceste femme s'estans depuis retrouuee au mesme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ses cheueux, lesquels l' Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree à part, la coucha dans le bois, & la cognut char nellement, à quoy elle prennoit vn extreme desplaisir, souffroit beaucoup de douleurs, sent ant la semence aussi froide que glace.

* *Tous les* mercredis & vendredis *de chasque mois, le chapitre general se tenoit au Puy de Dome, ou elle s'estoit trouuee vne infinité de fois, auec plus de soixante autres personnes, tous lesquels portoient, vne* chandelle noire, *qu'ils allumoient à celle que le bouc auoit entre ses cornes, à laquelle il auoit donne le feu, le tirant au dessoubs de sa queue. Apres cela tous se mettoient en dance en rond, le dos tournel' vn a l'autre. En ceste assemblee on disoit la messe a leur mode, tournant le dos a l'autel. Celluy qui faysoit l' office, (qu'elle nomma) estoit reuestu d' vne chappe noire sans croix, esleuant vne tranche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hostie, criant tout lors de l'eleuation,* Maistre, ayde nous. *On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire* l' eau beniste, *le bouc pissoit dãs vn trou a terre, & celluy qui faisoit l' office en arrousoit les assistant auec* vn asperges noir.

En ceste assemblee on distribuoit les mestiers de sorcellerie, & chascun rendoit comte de ce quil auoit faict, les estats estoient pour empoisonner, ensorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruictz de la terre, & telles autres meschancetez, ceste miserable confessa tout cela, auec vne merueilleuse franchise & naifueté: car pour vne femme rustiq, elle auoit bõ esprit, persistans tousiours mesmes dãs le feu, auquel par arrest elle fust condemnee. Beza *n'estoit pas bien informé, lors qu'en sa chaire il taxa naguerres nostre Parlement d' Incredulite, & de peu de foy, par ce, disoit il (& cecy tien ie d' vn Gentilhomme d' honneur, qui l'ouyt) que nous n'osions, condamner les sorcieres a la mort, nos Registres tesmoignent le contraire.*

Aliud ex lib. 2. Historiarum D. Engueran de Monstrelet.

E*N ceste annee (1459.) en la Ville d' Arras, ou Pays d' Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que lon nommoit* Vaudoisie *ne sçay pourquoy: mais lon disoit que ce estoient aucunes gens, hõmes & femmes, qui de nuict se trãsportoient par vertu du diable des places, ou ilz estoient, & soubdainement se trouuoient en aucuns lieux arriere des gens, & bois, ou es desers, la ou ils se trouoient en tresgrand nombre hommes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forme d' homme, duquel ils ne veoient iamais le visage, & ce diable lour lisoit, ou disoit ses cõmandemens, & ordonnãces, & cõment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & seruir, puis faisoit par chacun deux, baiser son derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d' argent, & finablement leur administroit vins, & viandes en grand largesse, dont ils se repaisoient: & puis tout à coup chacun prenoit sa chacune: & en ce point s' estaindroit la lumiere & cognoissoient l' vn l'autre charnellement: & ce fait, tout soubdainement se retrouuoit chacun en sa place, dont ils estoient partis premierement.*

Pour ceste folie furent prins & emprisonnez plusieurs notables gens de ladicte Ville d'Arras, & aultres moindres gens, femmes folieuses & autres: & furent tellement gehinez & si terriblement tormentez, que les vns confesserent le cas leur estre tout ainsi aduenu, comme dit est: & oultre plus confesserent auoir veu & cogneu en leur assemblée plusieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouuerneurs de Bailliages, & de villes: voire telz selon commune renommée, que les examinateurs & les Iuges leur nommoient, & mettoient en bouche: si que par force de peines, & de tormens ils les accusoient, & disoient que voirement ils les y auoient veuz. Et les aucuns ainsi nommez, estoient tantost apres prins, & emprisonnez & mis a torture, tant & si treslonguement, & par tant de fois que confesser le leur conuenoit, & furent ceuz cy qui estoient des moindres gens executez, & brulez inhumainement, aucuns autres plus riches & plus puissans, se racheterent par force d'argent, pour euiter les peines, & les hontes que l'on leur faysoit. Et de tels y eust des plus grans, qui furent preschez & seduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ilz confessoient le cas, qu'ils ne perderoient ne corps ne biens. Tels y eust qui souffrirent en merueilleuse patience, & constance les peines & les tormens, mais ne voulurent riens confesser à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux Iuges, & a ceux, qui les pouuoient releuer de leur peines. autres y eust qui se absenterent & vuyderent du Pais, & prouuerent leur innocence, si qu'ils demourerent paisibles, Et ne faict icy a taire ce que plusieurs gens de bien cogneurent assez. que ceste maniere de accusation fut vne chose controuuee par aucũes mauuaises personnes, pour greuer & destruire, ou deshonorer par ardeur de conuoitise aucũes notables personnes, que ceulx hayoient des vielle haine: et que malicieusement ils firent prendre meschantes gens tout premierement, ausquels ils faisoient par force de peine et de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: lesquels ainsi accusez estoient prins et tourmentez, comme dit est. qui fust pour veoir au iugement de touttes gens de bien vne chose moult peruerse & inhumaine au grand deshonneur de ceux qui en furent notez, & au tresgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient deshonnerer gens de bien: & a tant fin de ceste matiere.

Ad hanc narrationem Monstreleti respexit Franc. Balduinus Atrebas *Comment. in tit. 18. lib. 4. Institut. Iustiniani, fol. 774.* his verbis; *sed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum est hoc malum, eo maior adhibenda est cautio, ne quis eius prætextu ab aduersarijs temerè obruatur. Facile enim hîc quiduis confingere potest ingeniosa simultas, vt & multitudinem credulam statim commoueat, & attonitos iudices irritet aduersus eum, quem cum dæmonibus rem habere mentietur. Ante annos sexaginta sensit infælix nostra patria, magno suo malo huiusce generis calumnias. Magna erat Valdensium mentio, quos aduersarij iactabant nescio quid commercij habere cum immundis spiritibus. Huius criminis prætextu optimi quique statim opprimebantur. Sed tandem Parisiensis Senatus causa cognita, vidit meras esse sycophantias: infælices reos liberauit, improbos sycophantas cum iniquis iudicibus damnauit. Exstatque adhuc eius hac de re memorabile arrestum editum vicesimo die mensis Maij. anno 1491.*] Ita Franc. Balduinus, & fieri potest, vt in Atrebatensium iudicum processu iudiciario odii, calumniæ, crudelitatis, aut præcipitationis indicia nonnulla repererint; propter quæ malè iudicatum, ritè verò prouocatum, sententiam emendantes, Patres Parisienses pronunciarint. Et ideò non tam declararint Arresto suo, hæc quæ magis attribuuntur, & propria confessione illorum confirmantur, etiam cessante omni Quæstionum timore, inania & delusarum mentium esse (quæ declaratio temeritatis plenissima foret) quàm Iudices illos, à quibus appellatum, improbè & vi innocentiam oppressisse. De Waldensium quidem secta (quorum Albigenses ex stirpe fruticarunt) graues scriptores testantur, non immunẽ à fascinariorũ hæresi & crimine pessimo illam fuisse, & nomen Gallicum fascinariis commune confirmat. Sed Balduinus ex Meiero sumserat, qui ex Monstreleto fermè verbotenùs in hunc modum; *Anno 1459. Atrebati*

bati horrendum quid contigisse legimus. Complures fuisse inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere cum diabolo: vnde magnam accepere pecuniam. Viri primary mulieresque complures indicijs crematorum deprehensi, pars capti & fauissimis tormentis admoti, alij vi pecunia redempti, nonnulli solum verterunt, quidam verò adeò in pœnis constantes fuerunt, vt nihil confiterentur. Fuisse referuntur quidam ex iudicibus adeò detestabiles, vt quosdam sibi inimicos indicari curauerint, tanquam conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuentibus, ex omni ordine statuque mortalium viros mulieresque interfuisse, eosque ibi diabolum in humanam effigiem trās-formatum adorasse; cuius tamen nunquam videbant faciem. In illius verba mandataque iurasse. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos, inde exstincto omni lumine quemque cum sibi proximè oblata promiscuè concubuisse, sine ope diabolica in sua vnde exierant loca restitutos.*] Hæc ille: arbitror in verbis vltimis negatiuam deesse, *non sine ope diabol.* Sanè ex Meiero patet, non opinionem conuelli de maleficiorum solitis sceleribus, sed iudicum istorum crudelitatem & iniustitiam auaritiamque damnari: atque hoc arresti Parisiensis esse fundamentum. Quæso nonne Parisiense Parlamentum iniustè iudicasset, nisi talium Iudicum vel Tyrannorum potiùs decreta rescidisset? Nam de quæstione nostra, possintnè perfici à Lamiis opera dæmonum ea, quæ solitæ sunt fateri? id non à Iurisconsultis, sed à Theologis; non à sæcularibus subselliis, sed ab Ecclesiasticis Tribunalibus fuit decidendum. Habetis ea de re apud Ioan. Gersonem Paris. Cancellarium, almæ Theologicę Parisiorũ facultatis articulos, eruditione & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite & aliud grauissimũ Curiæ Spiritualis Treuerorũ iudiciũ.

** non semper ergo in hircina.*

Denique quia mentio à me facta sup. sect. 4. indicio 2. Losei Callidii, qui librum in Lamiarum Patrocinium conscriptum, mille machinis conatus fuit in publicum protrudere; & metuunt nonnulli, ne tandem cacodęmon aliquis id perficiat; duxi pro antidoto PALINODIAM eius adscribendam, cuius authenticum & originale (vt vocant) exemplum est penes pium & honestissimum virum, I. V. Licent. Ioannem Baxium (cuius studium atque zelus contra nefariam hanc hæresim Deum aliquando remuneratorem expetietur) ab eo acceptum transsumptum fidi Notarii manu est huiusmodi.

Ego *Cornelius Loseus Callidius* Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot, *de vera & falsa Magià*, sine scitu & permissione superiorum huius loci, temerè & præsumptuosè scriptos, à me communicatos, deinde ad imprimendum Coloniam missos; in *Imperiali Monasterio S. Maximini propè Treuiros*, ex mandato Reuerẽd. ac Illustriss. Domini Nuncii Apostolici, Domini *Octauij Tricaricensis Episcopi*, arrestatus, atque detentus: cùm certò sim informatus in supradictis libris, necnon in Epistolis quibusdam meis, eadem de re ad clerum & Senatum Treuirensem, aliosque clàm missis (ad impediendum executionem Iustitiæ; contra magos & veneficas) contineri multos articulos: qui non solum erronei sunt & scandalosi, sed etiam suspecti de hæresi, crimenque læsæ Maiestatis sapiant; vtpote seditiosi & temerarii, contra communem Doctorum Theologorum sententiam, decisiones ac bullas summorum Pontificum, contra praxim & statuta legesq; magistratuum ac iudiciorum, tum huius Archidiocesis Treuirensis, tum aliarum Prouinciarum & Principatuum: idcirco eosdem articulos, prout ordine hic subnectuntur, reuoco, damno, reiicio, & pro non dictis atque assertis à me haberi volo.

1. Inprimis reuoco, damno, reiicio ac improbo (quod sæpè scriptis verbisq; pertinaciter apud multos asserui, quodq; tanquam huius disputationis meæ caput ac palmarium esse volui) nimirum phantasticam esse, & tanquam superstitionem vanam pro figmentis habendam, quæ de corporali magorum & sagarum euectione siue translatione scribuntur: tum quod hæreticam prauitatem

uitatem prorsùs suboleat; tum quod seditionibus hæc opinio admixta, proindeque læsæ Maiestatis crimen sapiat.

2. Nam (quod secundo loco reuoco) missis ad diuersos clam litteris, contra magistratum pertinaciter absq; solidis rationibus diuulgaui, cursum magicum falsum esse & imaginarium; asserendo insuper torturæ acerbitate miseras cogi ea fateri, quæ nunquam fecerunt, dura laniena sanguinem innoxium fundi, noua alchimia ex humano sanguine aurum & argentum elici.

3. Ex quibus & id genus aliis, partim in vulgus per priuata colloquia, partim diuersis ad vtrumq; magistratum datis epistolis, superiores ac Iudices apud subditos Tyrannidis notaui.

4. Et consequenter cùm Reuerendissimus & Illustrissimus Archiepiscopus & Princeps Elector Treuir. non solùm magos & sagas in sua diocesi suppliciis dignis affici sinat; sed etiam leges de ordine sumptibusque iudiciariis maleficarum ediderit; inconsulta temeritate præfatum Electorem Treuirensem Tyrannidis tacitè insimulaui.

5. Reuoco præterea ac damno conclusiones hasce meas; non esse maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempestates inducant opera diaboli, & similia opera perpetrant, sed omnia esse somnia.

6. Adhæc magiam non dici maleficium, nec magos maleficos, & locum *Exod. XXII.* (MALEFICOS NON PATIERIS VIVERE) intelligi de iis, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum esse, nec existere posse inter dæmonem & hominem.

8. Dæmones non assumere corpora.

9. Vitam *Hilarion.* à D. *Hieron.* scriptam non esse authenticam.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones nec magos posse tempestates, pluuias, grandinem &c. ciere, & mera esse somnia, quæ de his dicuntur.

12. Spiritus & formam à materia separatam posse videri ab homine.

13. Temerarium esse adfirmare, quod quidquid dæmones possunt etiam magi possint eorum opera.

14. Sententiam illam, quod dæmon superior inferiorem possit expellere, esse erroneam, & inferre iniuriam CHRISTO. Luc. XI.

15. Pontifices in suis bullis nō dicere, quod Magi & Malefici talia opera (vt supradictum est) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dedisse facultatem inquirendi in maleficos; ne si contra fecissent, fictè magię insimularentur, quemadmodum antecessores eorum aliquot verè magiæ fuerunt insimulati.

Has omnes & singulas assertiones cum plurimis calumniis, mendaciis & sycophantiis, in magistratus tam sæculares quam Ecclesiasticos, petulanter & inuerecundè, falsoque profusis; quibus scripta mea de magicis scatent; expresiè, scienterque condemno, reuoco, atq; reiicio: veniam de commissis à Deo & superioribus obnixè petens, & sanctè promittens, quod in posterum nihil horum docebo, promulgabo, defendam, vel asseram, nec verbo, nec scriptis, per me vel alios, quocumq; locorum me venire contigerit. Si contra fecero, subiicio me, exinde prout ex nunc, omnibus pœnis iuris contra relapsos hæreticos, refractarios, seditiosos, reos læsæ Maiestatis, iniuriosos, sycophantas publicè conuictos, necnon & in periuros statutas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Archiepiscopi Treuirensis, quàm aliorum quorumcunq; magistratuum, sub quibus me degere contigerit, quique de meo relapsu & violata fide certiores facti fuerint, vt me pro meritis puniant in honore ac fama, bonis ac corpore.

In

In quorum omnium fidem hanc meam præfatorum articulorum reuocationem propria manu subscripsi, in præsentia Notarii & testium.

Sic subscriptum,

CORNELIVS LOOSEVS CALLIDIVS.

Et denuo subscriptum.

Acta sunt hæc *in Imperiali Monasterij S. Maximini* extra prope Treuirim *in Stuba Abbatiali*, ibidem coram Reuerendissimo, Reuerendis, Venerabilibus & eximiis Dominis, Domino *Petro Binsfeldio* Episcopo Azorensi, Reuerendissimi Archiepiscopi Treuir. Domini nostri clementiss. in spiritualibus Vicario generali, & *Reinero* dicti Monasterii Abbate, *Bartholomeo Bodegemio* Delpho I.V.L. Curiæ Ecclesiasticæ Treuir. Officiali *Georgio Helffensterio* S S. Theolog. Doct. Ecclesiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciuitate Treuiren. Decano, & *Ioanne Golmanno* I.V. Doctore, dictæ Ecclesiæ Canonico, & curiæ Treuir. sigillifero &c. *sub anno Domini 159 2. more Treuir. die Lunæ 15. mensis Martij* in præsentia mei Notarii infrascripti, & honestorum *Nicolai Dolert, & Danielis Maier* Reuerendi Domini Abbatis respectiuè secretarii & scribæ, testium ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum.

Subscriptum

ADAMVS HÆC Tectonius, Notarius.

Et inferius,

Collatum cum suo originali repertum concordari per me infrascriptum Secretarium oppidi Antuerpiensis.

G. KIEFFEL.

Habetis integram PALINODIAM: postea tamen iterum Bruxellæ vicepastorem agens in Ecclesia S. Mariæ de Capella, accusatus fuit de relapsu, & post diururnum carcerem dimissus, & (vt perrinacem dementiam intelligas) terriam accusationem, denuò suspectus, morre præreptus, euasit, sed (quod dolendum) non paucos, homines tamen Physiologiæ & Theologiæ solidæ, non satis gnaros, stoliditatis huius reliquit sectatores. Qui vtinam saperent, & quam temerarium atque noxium sit, Ecclesiæ iudicio, vnius Wieri hæretici deliria præferre, tandem seriò intelligerent.

MAGICARVM DISQVISITIONVM;

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

De precariò vel furto sublatis rebus ex malefici domo. de crepidis, laciniis &c. de cantibus, equis, stricti gladii vibratione.

Virgilij locus & exempla varia. De circuli circumductione.

Superstitio opinari non futura remedia, si prius confessarius vel medicus fuerit adhibitus. C

An debeat malefica prius libertati restitui.

De scopis in ostio ponendis, de acubus aut crinibus in ollam conijciendis.

De cogendis sagis per minas, vim, & verbera. Quod soleant in alios sortem transferre, probatur exemplis. Euripidis & Senecæ loca Remediũ quoddam Salisberiensis. & alia Sacrilega, vt de plumbo, verbena, columbo.

Semper dæmon in his lucratur, & quomodo. Exemplis probatur translatio mali in alios. D

Interdum futilibus planè dæmonem cooperari. probatur exemplo studiosi & vetulæ. Examinata quædam dicta Cardinalis Cusani.

Quæst. II. An liceat remedium petere à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili maleficijs vti in bonũ finẽ, contra multos. Leonis Imp. Constitutio, qua abrogata lex Cõstãtini. eadẽ explicata. Ecclesiastica lege idẽ prohibitum esse. Locus ad Rom. 3. v. 8. E

Non posse cogi maleficas vt benedicant. Et de hac benedictione inquisitum. Articulus Parisiensis. dictum impium Paracelsi. Remigij sententia reiecta. F

An liceat tollere maleficium per res superstitiosas? An liceat per vana remedia tollere? Discutitur exemplum Sum. Rosella.

Contra Aureolum non licere à malefico parato petere vt maleficium tollat maleficio? Exemplum Nideri. Soluuntur argumenta Remigij. Explicantur l. nullus. C. de malefic. & locus Photij in Nomocanone. Potest maleficus induci vt per modum licitum tollat maleficium. Et induci potest tam precibus quam coactione, contra Remigium. & examinatur dictũ Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipso Diabolo. An liceat petere vt tollat ab alio, quam ab auctoremet maleficii; Quid quando dubito an sit sublaturus per maleficium? G

Praxis qua in hac re vsus B. Theodorus. H *Quibus verberibus cogere liceat? Quando sit necessaria cautela Caietani? Exemplum S. Godoleua, qua vsa hac cautela. Alia cautela nona petere quo vsurus sit remedio? Praxis & vsus huius cautelæ.*

Quæst. III. An liceat maleficium destruere, vt, eo destructo, seu sublato signo, Diabolus nocere desinat?

De his signis, qualia esse soleant; exemplum de sera clausa. Status quæstionis. I

Argumenta sententiæ negatiuæ (Non licere) Ioannis Hesselij.

Sententia communis affirmatiua (licere) explicatur, & fusè probatur. Auctores huius sententiæ, qui & quales. K

Exempla eorum, qui hac vsi. Examinantur singuli actus, qui possunt interuenire. L

Dissoluuntur argumenta omnia primæ sententiæ. Quem effectum à dæmone liceat exspectare? Quomodo quis vetetur declinare ad Magos? Quod teneantur malefici signum positum tollere? Aliquando non absoluendus nisi faciat. M

De sagarum depilatione. Quomodo intelligendum dictum IESV CHRISTI? hoc genus non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio. De exemplo S. Hilarionis. Explic. ca. si per sortiarias. 33. q. 1. Quomodo Diabolus est alligatus signis?

Sect. II. *De remediis naturalibus contra maleficia.*

§. 1. De remediis plerisq; N. L. vt de baaras. de hyperico. de thapsia, rhamno, spina, verbasco & simil. N

De remediis ex lupi corpore. item ex hyena, ex catulo nigro. ex dromada, ex mustela. ex Leone, ex pardo. ex asino siluestri, domesticoque. ex altis. ex hydrargyro. ex adamante. ex Chrysolitho. ex corallio. ex gagate. ex iaspide, ex onyche, ex sardio. ex Cameleonte. ex asino. Quomodo hac possint prodesse ex sententia Theologorum.

Quãdo maleficia naturalibus remediis tolli possint, quando non possint? Explicat. cap. vlt. 26. q. 7.

§. 2. de signis seu indiciis maleficis.

§. 3. de remediis medicorum præcepta.

Sect.III. *De remedijs supranaturalibus, diuinis, seu Ecclesiasticis.*

Primum vera & viua fides. obseruatio O *mandatorum Dei. Exempla Petri Iudicis, D. Antonij. foemina Christiana apud Epiphan. & alterius in vita S. Cipriani, & alia quaedam.*

2. Legitimus in Ecclesia Catholica Sacra- P *mentorum vsus.*

De Baptismo, *Exempla Tyridatis Armeniae Regis. item aliud de Chami Regis Tartarorum filiolo.*

De confirmatione. *Ex Lactantio pro-* Q *batur, & exemplo Iuliani Apostatae apud Prudentium.*

De confessione *seu exomologesi. varia* R *narrantur exempla, Bedae, Ioannis Diaconi, & Petri Cluniacensis, & Ioann. Caesarij. Item ex Theodorico de Appoldia. Metaphraste, & Lisiardo.*

Nota autem hic duo exempla de efficacia recitatae Salutationis Angelicae. Explicatũ consilium B. Catharinae Sueticae.

De venerabilis Eucharistiae vi. *exem-* S *pla, vnum Eremitae apud Cassianũ. Puellae Arabae apud B. Prosperum. Vxoris cuiusdam à D. Bernardo. alterius similis nostro tempore in Picardia. alterius à S. Auxentio. item aliud in Indiis frequens. item in Galliis tempore Albigeensium. item aliud in Teuthonia (Et nota Lector Magica haereticorum miracula.) Aliud simile ferè in Alpibus Rhetiis. item aliud de visione Praedicatorum Neapoli in conuentu S. Dominici. & aliud Salernitanum recentius. necnon aliud D. Macarij.*

De missae sacrificio. T

Exemplum Hesperij apud D. Augustinum. aliud D. Bernardi. aliud D. Theodori. confessio sagarum, & ratio cur tam longas in Catholicorum templis ante meridiem moras trahant.

De oleo infirmorum. V

Exempla Sanctorum. {
Sacerdotis apud Bedam.
Theodosij monachi.
Launomari.
Parthenij.
Auxentij Archimandritae.
VVinvvaloci.
Eutychij Patriarchae.
Paterni Abrincensis.

3. De petendo Sanctorum hominum auxilio. X

Cur hoc remedium minus hodie frequens, quam olim? Erant diuersi exorcistae, & isti Sancti. Exempla SS. Macarij. vtriusque, Cuthberti, Rustici, Basilij, Paphnutij, Eugendi, Greg. Thaumaturgi. Paulli simplicis, Theodori, & Vrsmari.

4. De exorcismo Ecclesiastico. Y

Antiquitas ordinis exorcistarum. Ritus quidam veteres in exorcismo adhiberi soliti. Nomen daemonis peti solebat; cibi soliti exorcisari. cauendum à ludicris sermonibus, probatum exemplo. Serium exemplum S. Vrsmari. in quo notanda eadem ante octingentos annos, quae nunc ceremoniae. Exempla S. Adelelini, & S. Maurilij. Cur exorcismus aliquando sit irritus: Contra quae veneficia non soleat prodesse, ex Tostato.

5. De operibus satisfactoriis. Z

De eleemosina. de ieiunio, exempla S. Auxenti & S. Procopii. de Oratione. 1. de communi Ecclesiae. 2. de priuata in his praecipua symbolum Apostolicum & oratio Dominica. item Rosarium, & Litania.

6. Imploratum nomen IESV Saluatoris, & CHRISTI, & Sanctorum. AA

Exempla & auctoritates Patrum remissiuè Nomen MARIAE virginis. tria exempla. Auxilium Angeli Custodis. S. Gouladuch.

7. Signaculum Sanctae Crucis. BB

Probatur testimoniis & exemplis plurimis. quae propter multitudinem hic in summario omittuntur.

Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalibus.

8. Sanctorum reliquiae. CC

Probatur plurimis auctoritatibus & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnae in Brabantia, & plurimorum aliorum. honorandi Sancti peregrinationibus & donariis. Cauendum à superstitioso eorum cultu. quem odêre, vt probatur exemplo quodam S. Glyceriae.

9. De aqua benedicta. DD

Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur variis exemplis.

MARTINI DELRIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

LIBER VI.

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

VVM duplicem personam gerat confessarius, iudicis & medici; facilè intelligitur vtriusque munere fungi debere. Iudicis quidem personam sustinet, quando confessiones excipit, tantùm: tum enim Dei vices gerit in ligando & absoluendo; Medici gerit non tum solummodò, sed etiam extra tribunal illud poli; quando consulitur; idque vel à reis, vel à læsis, vel à iustitiæ exsecutoribus, & administris, vel denique ab aliis quibuslibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum. A

CAPVT I.

De officio confessarij, qua Iudex est.

AD Iudicem pertinet nosse delicta, & de illis in foro suo iudicare. vt ea cognoscat iudex; operepretium fuerit principio hic quasi in tabella seu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinque præcedentibus libris peccata, seu delicta, noster iudex debeat animaduertere, & explorare; vt, cum necesse, reum iuuet interrogando.

SECTIO I.

EX *Primi* itaque *libri Proloquio*, discet; licere examinare hæreticos, an sint etiam magi seu malefici.

Ex I. *&* *2*. cap. discet, discernere superstitionis & Magiæ species.

Ex c. 3. discet.
- qui libri ratione magiæ prohibiti sunt.
- *q. 1.* quantum astrorum influxui citra errorem possit tribui?
- *q. 2.* vitare errores malè Christianorum circa complexionis temperamentum.
- *q. 3.* errores vitare circa vim imaginandi.
- *q. 4.* Quid sentiendum de sanatione per aspectum, contactum, vocem. de salutatoribus, de gentilibus S. Paulli & S. Catarinæ, & similibus circumforaneis, & de curationibus militaribus &c. & quæ in hac re peccata interuenire soleant? *Prim.*

Ex c. 4. discet in { *Princ.* quæ peccata occurrant in Magia naturali & artificiali.
q.1. Peccata sigillorum & caracterum magicorum.
q.2. magorum fraudes de Numeris, & quid tribuendum illis.
q.3. Quomodo peccetur credulitate & vsu incantationum?
q.4. Quæ amuleta seu petiapta licita, quæ non?

Ex c. 5. discet. { Quæ in pirotechnia seu alchimia peccata reperiantur, & quo se pacto cum alchimicis confessarius gerere, & quæ illos debeat interrogare? q. 3. & 4.

Ex libro Secundo discitur de quibus Magi sint examinandi.

1. De artis auctore, & efficiente causa quid sentiant? *vt habes. q.2.*

2. quos habeant libros? iuxta *q.3.*

3. circa pactum, quas illi adhibuerint sollemnitates? *iuxta q. 4. præcipuè littera E.* & hic an sint rebaptizati &c.

4. circa effectus, an eos ediderint præstigiatorios? quia hoc est mendacium. *vide q. 6. & 8.*

5. An putauerint diabolum vera miracula facere posse? quia est error. *vide q. 7.*

6. an imagines sacras inhonorarint, conspuendo, verberando, trahendo, mergendoue? *vt q. 11.*

7. an alteri pauperiem fecerint, vel damnum dederint in bonis fortunæ? *d q. 11. & 12.*

8. an thesauros arte magica quæsierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriam à dæmone expetierint? *d. q. 12.*

9. an incantarint animalia & quomodo? *q. 13.*

10. an cum bestiis rem habuerint? iuxta *q. 14.*

11. an cum dæmone corpus miscuerint, & quomodo? *q. 15.*

12. an ad conuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri solere narrantur? *q. 16.* vbi & illud notandum aliquando non cum dæmonibus, sed exstincto lumine, promiscuè cum quouis vel quauis oblatis proximis sibi concubuerint: quod de Lamiis & maleficis Attrebatensibus anno 1459. narrat Meierus in Annal. Flandriæ, & de aliis alii.

13. Quoad lycanthropos; examinandi, an sibi dumtaxat tales videbantur, an etiam aliis? quia secundo casu adest semper pactum. *iuxta q. 18.*

14. an aliquibus vsi contra vulnera ac tormenta? & quibus? *q. 21.*

15. an conati animas euocare? an conuenerint de apparendo post mortem? *vide q. 26.*

16. an finxerint spectra? *q. 27.*

17. an spectris cultum aliquem exhibuerint, & quem, & qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint, an familiaria colloquia superflua cum his habuerint? iux. *q. 28.*

18. an procurauerint spectrorum apparitionem? *q. 29.*

19. an exorcismis vetitis vsus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim esse putarit? an habuerit dæmonem inclusum, vel includere sit conatus? an paredrum habuerit, & sub quo pacto, quamdiu, ad quid &c. *q. 30.*

Ex libro Tertio.

1. interrogent, quæ sint instrumenta quibus vsæ? nam grauius subest peccatum vnguentis; eò quòd solet præcedere anthropofagia & infanticidium. *vide q. 1.*

2. an somnificum maleficium intulerint naturali medicaměto, an verò accesserit sepulcri violatio, & cadaueris iniuria? & quem in finem? *q. 2.*

3. quibus

3.quibus philtris vsæ,an miscuerint sacramenta, aut alias res sacratas, & quas? *q.3 sect.2.*

4.an sic aliquem egerint in amentiam,occiderint,læserint? *d.sect.2.*

5.an contra philtrũ sint vsi remediis illicitis?an capti illicito amore, fecerint quæ ex sua parte necessaria? *d. q. 3. sect. 3.* item quæ consilia dare possit tali amore irretitis? *ibid.*

6.ob quam causam philtrum præbuerit; cælebs, an vt matrimonio iungeretur: coniugata, an vt amorem mariti recuperaret; vtrique, an ad libidinem illicitam? *q.3.sect.2.* an odii vel obliuionis maleficio vsus? item an incendii? *sect pen.& vlt.*

7.quid existimarit de fascinatione,& an aliquam fascinarint: quibus vsi remediis vel antidotis contra fascinationem? *q.4.sect.1.*

8. an cadauera laniarint, & quæ damna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuentibus dederint? item an aliquid defoderint, cui sola remotione queat occurri *d.q.4.sect.2.*

9.*In sect.3.* notet confessarius singula, vt norit distinguere in aborsu, an nocuerint iam viuo,an antè animationem? item an sic distenderint prægnantem, vera, an simulata prægnatione? quia priore casu accedit prolis periculum. item quoties hæc facta: denique in 3. casu, an propter hanc desiccationem, fætus fame perierit,& quot &c.

10. Attendat qui homicidæ sint excommunicati? *Sect. 4.* Interroget an sagittariam exercuerit magus? an huiusmodi imagines confecerint, an baptizarint:& in quarum personarum interitum?

11.*Sect.5.& 6.*quos animi,corporisue morbos intulerint?

12.*Sect.7.*an aliquos deuouerint? & qua imprecationis formula?

13.*Sect.8.*an maleficiarint aliquem ligaminibus,& ad quod tempus?item an ad euitandum vel sanandum illud, aliquid superstitionis adhibuerint.

14.*Ex 5.q.* discet habere rationem personarum, quibus nocitũ fuit. hinc enim atrocitas peccati crescit. nam ceteris paribus contra publicam personam peccatur grauiùs,quàm contra priuatam. atrocissimum quoq; est omnium,necare infantulos nondum baptizatos.

Ex q. 6. & 7. discet ob quæ peccata maximè, quis tradatur maleficis puniendus; quibus etiam abstinendum sit iis,qui cupiunt esse tuti, vel liberari à maleficiis.

*Ex q.8.*poterit confessarius proponere miseriam maleficorum,& peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte posteriore;discere poterit.

1.Naturam vanæ obseruantiæ.*q.1.& 3.*

2.quando,& quale sit peccatum? *q.2.*

3.modos præcipuos vanæ obseruantiæ,& ex eorum similitudine, quando in hoc peccatum quis ruerit? *q.4 sect.1.*

4. de precibus & verbis sacræ scripturæ,de ieiuniis & aliis operibus bonis secundum se.*sect. 2.*

5.de ligaturis & periammatis.*sect.3.*

6.de obseruatione omnium.*sect.4.*

7.de strenis initio anni.*sect.5*

8.quando liceat obseruare dies,quando non.*sect.6.*

9.quæ sint licita media sanandorum morborum, & quæ non,& de militari vulnerum curatione.*sect.7.*

10.fun-

10. fundamenta vanarum obseruationum quæ adhibentur ex S. S. &c. refutata. Quod est necessarium scitu, vt idiotis possit persuaderi, esse impia illa, quæ habent pro piis. *sect. 8.*

De formula, si Deus incarnatus &c. Dæmonum ministerio an ad bonum liceat vti. De rythmo seu versu. De ritibus & cærimoniis quæ adhibitæ. De dubio in quo benignior sequenda sit interpretatio, tam de dubio personæ, quam rei.	Contra Felicem Malleolum Tigurinum.

11. Ex formulis positis *in sect. 9.* futurum ei non difficile, iudicium ferre, de ceteris, quæ sunt innumeræ, & in singulis locis diuersæ; sed in ipsa ratione formali superstitionis conueniunt.

Ex libro Quarto.

1. Discet naturam prophetiæ. & quando sit peccatum prophetæ, non credere inspirationi. *c. 1. q. 1. & 2.*

2. Quibus instructum esse oporteat ad dandum consilium in reuelationibus? qui abusus & errata hîc possint accidere ex parte confessarii; quæ ex parte habentis reuelationem? quomodo fraudes & peccata huiusmodi deprehendantur? de scrutanda intentione. *q. 3.*

3. Regulas discet ad cognoscendum quando peccent astrologi & similes diuinatores. quando sors, omen, vel signi petitio sit licita *c. 2. q. 3.*

4. Qualiter peccent diuinatione vtentes, & quæ excusent vel minuant peccatum. *q. 4.*

5. Quale peccatum sit oracula dæmonum consulere? *q. 6. sect. 1.*

6. In necromantia quibus vsæ mediis seu instrumentis, quorum ratione potest accedere infanticidium, & similia peccata. *Sect. 2*

Ex seqq. sectionibus discet species diuinationis cum pacto expresso. In specie quoque illarum vltima de oculi excussione, nota incidere in obligationem restituendi, ratione damni iniustè illati.

8. *in q. 7.* discet varias species pacti impliciti; ex quibus poterit decidere casus similes, vt de saltantibus per pyras, de asseruantibus ἄμνιον, de ferentibus amethystum vt somnient, de offerentibus candelam S. Antonio vt furem indicet; & in quibusdam potest accedere obligatio famæ restituendæ, vt in Parthenomantia.

9. quomodo liceat niti ominibus, prodigiis & portentis? quando peccetur in huiusmodi obseruandis? *sect. 2.*

10. Quando sit sors diuinatoria & prohibita? maximè de illa quæ fit per inspectionem libri sacri. *sect. 3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè necessaria est. *sect. 4.*

12. Discet peccata astrologorum, Genethliacorum, & ceterorum iudiciatiorum etiam medicorum & chirurgorum. *c. 3. q. 1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis & mixtis insensilibus, vt cometis, halonibus &c. quæ non? *q. 2.*

14. Quid liceat medicis diuinare. *q. 3.*

15. Quando peccent physiognomi? *q. 4.*

16. Quale peccatum sit chiromantia? *q. 5.*

17. Quæ somnia licet obseruare & interpretationem quærere? *q. 6.* In fine quæstionis habebit exemplum faciendæ in similibus disquisitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in sorte diuisoria, & quibus casibus sit licita? *c. 4. q. 1.*

19. Quæ peccata contingant in contractu sortis, quem vocant ollæ seu Lotheryæ? quæ quoad venditorem, quæ quoad emptores, quæ quoad ministros seu assistentes, quæ quoad temp. vel Principem? *q. 2.*

20. Quæ peccata sint canonicæ purgationis: an quis eam cum mendacio vsurparit? *q. 3.*

21. An vsus sit vulgaribus purgationibus interroget; tam subeundo, quàm exigendo. Notet quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium; quomodo in ea peccetur: item de duello publico & priuato propter adiunctam excommunicationem: & notet quæ ad explicationem censuræ illius hic addita. *Sect. 1. & 2.*

22. De peccatis purgationum variatum per ignem *Sect. 3.*

23. Peccata probationis aquæ frigidæ vel feruentis. *sect. 4.*

24. discet, cur & quomodo peccet iudex probatione illa vulgari, qua sagæ in aquam proiectæ creduntur supernatare: & quid respondendum nitentibus consuetudine seu corruptela quorumdam iudicum. *q. 5.*

25. Notet quæ hîc dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationibus.

26. Item notet, quæ de excusatione ex capite ignorantiæ aliquando iudices prætexunt; vt sciat quando bona intentio excusationem illis præbeat, quando verò non præbeat.

27. Item, quale sit peccatum error sine dolo?

28. Peccare iudices, qui, semota lege & ratione, arbitrii liberam plenitudinem sequuntur: & quo modo omnis iudex legi sit subiectus? *Sect. 2. litt. I.*

29. Peccare quando canonibus non obtemperant? *sect. 3.*

30. Quando liceat signum petere? & quæ fides requisita ad editionem miraculorum?

31. Quo modo peccet torquens vel damnans eum, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d sect. 3.*

33. De peccato purgantis per pondera & lancem. *q. 6.*

34. De peccato purgantis per crucem.

35. Peccata in quibusdam aliis generibus, quæ rariora. *ibid.*

Ex libro Quinto discet.

1. Quando iudex peccet arbitrando temerè circa criminis grauitatem?

2. Quando peccet minuendo vel augendo pœnam legis?

3. Quem iuris ordinem contemnendo iudex peccet? *sect. 1.*

4. Quomodo peccet in inquisitione? 1. circa corpus delicti. 2. ratione accusationis præcedentis. 3. in forma inquisitionis. 4. quoad præcedentia indicia. 5. quoad famam præcedentem. 6. quoad absolutionem præcedentem. 7. quoad transactionem. 8. quoad gratiam Principis. *Sect. 2.*

5. Discet de indiciis, quæ vis præcipuorum? 2. quod iudex tenetur aliquando ad damnorum restitutionem, si non interrogauit de sociis. 3. quando propterea reo deneganda sit absolutio? 4. alia in hac re tam rei quam iudicis peccata. 5. peccata iudicis ex defectu indiciorum ad torturam sufficientium. 6. quomodo distinguenda iactantia à minis? 7. quod mens scrutanda in minantis æquiuoca locutione. *Sect. 3.*

6. *Sect. 4.* docet vim minùs certorum indiciorum. 2. quod ex non impedito damno iudex teneatur restituere. 3. Peccari in sortiariorum, defensione, fauore, patrocinio & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneantur restituere.

7. discet

7. discet multiplices abusus iudicum in receptione testium. *sect. 5.*

8. Peccata accusatorum, & onus restituendi. *sect. 6.*

9. varia peccata in reis comprehendendis, carcerandis, & postea ibi asseruandis. *sect. 7.*

10. multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate.

11. quosdam ritus superstitiosos contra maleficium (vt vocant vulgo) Taciturnitatis. *sect. 9.*

12. peccare iudices qui mendacio doloue reum decipiunt. *sect. 10.*

13. quando iudex peccet condemnando reum ex sua confessione. *sect. 11.*

14. Quomodo discernendæ; suspicio, opinio, & præsumptio.

15. Cui possit iniungi abiuratio, & quo pacto is ad eam inuitus adigi possit? *sect. 12.*

16. Varia in quibus iudices circa canonicam purgationem queant peccare. *sect. 13.*

17. Quo modo iudex peccet, interdum etiam cum onere restituendi, eo quòd cùm deberet absolutè absoluere, tantùm absoluit reum à iudicii instantia? *sect. 14.*

18. Quo modo qualificanda sortilegia? item quæ sint hæreticalia, quæ non? & proinde, quibus excommunicatio accedat? *sect. 15.*

19. Quando iudex peccet in pœnæ irrogatione? *sect. 16.*

20. peccata quędam propria Sacerdotum & clericorum in hac materia, de quibus illi interrogandi. *ibid.*

21. Quando iudex remittens pœnam teneatur ad restitutionem & peccet? *ibid.*

22. Peccatum legentium vel retinentium libros Magicos. *sect. 17.*

23. An præbenda maleficis ad mortem damnatis Eucharistia; & vnctio, & quid in Eucharistia præbenda sit obseruandum. *sect. 18.*

24. Peccetnè iudex sepulturam denegando. *sect. 19.*

25. Peccatum eorum qui subministrant instrumenta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *Ibidem.*

SECTIO II.

De Sigillo confessionis in hac materia.

C HAnc sectionem addo, propter quorumdam confessariorum simplicitatem, & quorumdam Iudicum temeritatem atq; malitiam; qui, quantum possunt, conantur ex confessariis, directè, indirectèue, tum ante Rei mortem, tum post eam, exsculpere, num reus fuerit peccati illius conscius. Adeò vt alicubi audiuerim solitos quodam loco confessarios à iudice post latam sententiam mortis in reum interrogari; sitnè iustè damnatus reus; necne? & religiosos quosdam, eò quod hanc Iudicum iniquam importunitatem, vt sacrilegam, graui oratione repressissent, inposterum ad reos audiendos vocari desiisse. Notandum primò sigillum confessionis vim æqualem habere in omni crimine etiam maximè enormi; vt in crimine læsæ Maiestatis humanæ, & hęresis a; vnde patet falsum & erroneum esse versiculum illum vulgarem;

Est hæresis crimen, quod nec confessio celat.

Notandum secundò, ex communi sententia, seruandum sigillum, vt ante rei mortem, sic & eo mortuo. quia moriendo ius famæ suæ non amisit: nec confessio eius propterea minùs confessio esse cæpit, quàm priùs. Notandum tertiò, Doctores quando concedunt veniam detegendi, seu narrandi aliqua accepta in confessione; nunquam loqui de expressione delicti in specie, vel per-

a *Gig. de cri. les. Mai. lib. 2. rub. qui accusa. pos. qu. 18. Anton. Gabriel lib. 7. concl. vlt. nu. 17. Albertin. de cognoscend. assertio. Cathol. q. 25. Scot. & Ric. in 4. d. 21.*

personæ nominatione; sed omnes tantum agere, de quadam generali reuelatione delicti, sic facta, vt per eam nequeat ad personarum cognitionem deueniri [a]. Notandum 4. aliud esse si agatur de delicto committendo, aliud si de iam commisso.

D

Quoad delictum commissum; inprimis est sententia quorumdam, quæ communis videtur Canonistarum [b], posse Sacerdotem delictum iam commissum reuelare, quod non in Sacramento pœnitentiæ; sed extra illud, sub promissione secreti & sigilli confessionis accepit; immò, si in testem producatur, debere illud reuelare in iudicio; hæc sententia reiicitur ab aliis [c], volentibus veram esse de crimine committendo, non de crimine commisso. probabilem puto vtramque, sed posteriorem esse tutiorem: in rigore quidem, qui se obligat sub secreto tali, æquè se obligat quoad commissa & committenda; sed censetur Ecclesia propter publicum bonum, velle irritare promissionem illam quo ad crimen committendum; qui fauor boni publici cessat ordinariè, quoad crimen commissum. ideò si graue damnum inferretur celatione illius criminis commissi; teneri tum quoque illud sic reuelari fatentur Menoch. & Farinacius, doctiss. duo Iurisconsulti. Sanè promissio illa sub secreto sigilli facere nequit, vt quod sigillum non est, id tale fiat: sed obligat solummodò more promissionum aliarum de secreto seruando: quarum vis se in detrimentum reip. contra æquum & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda; quando quis non vult abstinere aut se emendare, sed crimen statuit perficere, fuêre nonnulli Iuristæ, qui censuerint, ea posse à confessario reuelári [d]. hæc sententia periculosa est, & retrahit homines à confessione. Excusari possent auctores eius, si dumtaxat locuti forent, de eo qui specie confitentis accederet, reuera tamen non haberet animum confitendi; sed vel consilii petendi tantùm, vel accipiendi confessarium, aut pertrahendi in societatem criminis; tunc enim non est verum sigillum, nec res sub sigillo credita. Quod si quis animo confitendi accederet, seque clauibus subiiciendi, & absolutionem consequendi, & sic, confessionis sigillo rem subiiceret: sequenda omnino communis opinio contraria, quæ pluribus Iuristis & Theologis placuit, non esse tum licitum detegere, ne reip. quidem proditionem [e]. Hanc sententiam limitant, primò quoad veram reuelationem: volunt enim posse Sacerdotem tunc ipsos confitentes diligenter monere, vt abstineant, & obuient; tum etiam monere magistratus, & Episcopum, vt super gregem suum vigilent, ciuitatem custodiant, & similia, quibus & malo subueniatur, & confessio non reueletur [f]. 2. limitant, si pœnitens habeat socios complices, & ipse quidem pœniteat, & emendationem spondeat; indicat tamen adhuc esse periculum, ne per complices, ipso desistente, scelus committatur: tunc enim putant, vt occurratur damno futuro, posse Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non consentiente [g]. 3. limitant multi Iuristæ si pœnitens pœnitentem, & velit se emendare ac desistere; quod si nolit desistere, nec obuiare vt potest, sed perficere mauult: tunc inquiunt non teneri sacerdotem ad sigillum, quæ putatur communior sententia canonistarum [h]. fundamentum eorum est, quia non putant hanc esse veram confessionem, nec sigillo hîc locum esse. Sed falluntur, quia vera confessio est, si animum accedentis & confitentis consideres; licet non sit perfecta confessio & valida. Et ad hoc vt quis sigilli secreto legitur, nihil necesse est (quod benè docuit Nauarrus) confessionem esse perfectam & validam. si hoc enim requireretur, quanta quæso porta panderetur malis Sacerdotibus, ad reuelanda secreta: quibus sufficeret minima aliqua causa denegandæ absolutionis? sed satis est, si pœnitens animo acce-

dat

[a] sic post Angelum, Alberti. Gigan. & Gabrielum docuit Farinacius to. 1. q. 51. nu. 110.

[b] testibus Gomesio 3. p. c. 13. n. 9. & Gabrielo. supr. n. 16.

[c] sic Menochius li. 1. de presumpt. q. 89. n. 17. & Farinacius supra nu. 115.

[d] post Innoc. & Abbat. Gabrielius d. cõc. vlt. nu. 7. Menoch. de arbitrar. cas. 180. num 21.

[e] D. Tho. Sot. Richard. & comm Theologi. vide Nauarr. in c. sacerdos n. 120. & seq. Farin. multos citat iuristas, sed videtur non satis rem assecutus.

[f] Ex D. Thoma, Augustinus ad Angelum. vers. che has tradito la tua patria. post, nu. 18.

[g] sic post alios quos allegant Angel. & Gygas supra & Farinac. sup. num. 101.

[h] vt Innocen. Abbat. Anchara. & qui eos seqq. Gabriel. & Menoc. supr. Gig. supr. q. 18. Augus. ad Ang. supr. Bonacossap. 1. comm. opin. vers. sacerdos non potest reuelare.

dat confitendi, seque clauibus subiiciendi, vt absolutionem consequatur, & cum hoc animo sincerè peccata narret, ac numeratò promat; nihil quod meminerit, sitque dicendum, prętermittens sponte sua: obligatus enim hoc ipso manet Sacerdos ad sigillum seruandum: nec æquitas aut religio sacramenti huius patitur, vt qui fidem habuit, suaque arcana credidit confessario, vlla ex causa decipiatur. sunt enim permulti, qui licet animo sint satis præparato & forti ad confitendum; infirmiores tamen adhuc se putant, quàm vt queant abstinere, & imaginaria quadam necessitate se trahi raptarique ad perficiendum putant; quod dolent tamen se non penitùs abominari, & à Deo postulant vires roburque sibi ad hoc præstari; & ignosci infirmitati suæ. Quare tertia hæc limitatio meritò à Theologis plerisque hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexum;cùm rectè D.Thom. paullo antè fuerit secutus.

Quoad 2. limitationem, simul & primam, dependent à quæstione V. *Sacerdos possit vti aliquando scientia,ex confessione parta; saltem ad gubernationem, & mala imminentia auertenda?* verbi gratia, confitetur maleficus se vel alium posuisse pulueres, vel quid aliud sub tali limine; & nisi tollantur, domum comburendam, Principem interiturum, quotquot vrbem ingredientur egredienturque in magnam perniciem aut periculum venturos. Qua in quæstione consentiunt omnes ferè DD. paucis exceptis,licere seruata circumspectione vt nec directè,,nec indirectè ad suspicionem peccati confitentis quisquam deueniat [a]. Sed probabilior est contraria sententia & tutior &,magis consentanea religioni ac reuerentiæ huic Sacramento debitæ; quam tenuisse videtur Henricus Gandens. [b] Tutiorem dixi,quia vt illa contraria practicetur sine periculo, tanta & tam multiplici est opus circumspectione, vt difficile sit plerumque eam seruantem non incidere in sigilli violationem. 2. qui fauet ipsi Sacramento, cùm inuitet ad illud ipsa silentii & arcani necessitate, & securitate, ac libertate confitentium .3. quia S. D. N. Clemens VIII. anno 159 2. die 26. Maii, decreto quodam, præcepit superioribus regularium,vt diligentissimè caueant, ne notitia de peccatis in confessione habita ad exteriorem gubernationem vtantur. Quæ sanctio etsi liget dumtaxat eos ad quos scripta; satis tamen indicat Pontifici Maxim. magis probari eam sententiam; quæ vult ita prorsùs se confessarios gerere, ac si in confessione nihil penitùs audiuissent;sibique persuadere, nullatenùs humanarum rerum regimen ab hoc Sacramento dependere, vt quod ab eo quàm longissimè distat. Cùm tamen hæc prohibitio in isto casu sit iuris humani; & periculum à republica, vel proximis, cùm citra damnum tuum & sigilli violationem queas, propulsare, sit iuris diuini; hautdubiè casus posset incidere; quo quis teneretur hac scientia ad malum, quemamodum diximus propulsandum auertendumque vti. præsertim cùm sententia illa communis sit probabilis, & nullum ius humanum valeat impedire; ne quis, cùm necessitas postulat, ad malum ingens impediendum, sententia probabili vtatur [c]. Et hoc casu admitti posset prima illa limitatio; sed & 2. si per omnia prospiciatur & caueatur sigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiusmodi extraordinariis planè casibus agere voluisse; qui in religiosis congregationibus vix vnquam eueniunt.

Ex hac autem sententia illud sequitur; si Petrus magus mihi confitens inter circumstantias peccati complicem indicarit; isque mox mihi quoque confiteatur,sed peccatum illud sibi cum Petro commune reticeat; non posse me hac scientia vti, ad illum de hoc peccato examinandum; sed tantùm posse me in genere inuestigare; num sit aliud quod conscientiã eius grauet,

[a] *citant multos Sotus de rat. secre. tegendi memb. 3. q. 4. Nau. in d.c. Sacerdos n. 144. & seqq. d. 6. & est omnium illorum quos citans litt. c.*

[b] *n. §. 1. & præterea Cardinalis Toleti in summ. Casuum, & Emanuelis Saa in Aphorismis.*

[b] *quodlib. 8. q. 29. & 31.*

[d] *vide D. Th. in addit. 3. q. 11. a. 1. ad 1. & 4.*

&persistentem in silentio, teneri me simpliciter absoluere. Sequitur secundò, Non posse Sacerdotem ne metu quidem mortis proposito, cuiquam hoc crimen reuelare [a], & posse eo casu dicere nescire sese, nec de tali peccato sequidquam audiuisse. quia reuera non scit, nec audiuit, vt homo, seu vt pars reip. Immò si mente subintelligat, (scilicet, vt possim reuelare) posset dicere se hoc in confessione non audiuisse, vel reum sibi hoc confessum non fuisse; & hæc omnia posset iuramento confirmare [b]. Nec potest ad reuelandum Sacerdos à quoquam cogi, ne à Papa quidem; multo minùs à quouis alio, vt fusè docent Augustin. Berous & Hieronym. Gigas. [c] Quod si iudex inuenisset peccatum malefici scripto commendatum, vt id confiteretur; vel ab aliquo auscultante pœnitentem, vel à sacrilego Sacerdote sigilli violatore id intellexisset; non posset iudex his testibus, nec illi scedulæ, nec ipsi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere [d]: immò etiamsi iam illum condemnasset testibus conuictum; & postea intelligeret totam delationem vel accusationem ortam ex sigilli violatione, deberet damnatum absoluere & dimittere [e].

Duo denique sunt casus soli, quibus liceat reuelare in confessione audita. *primus est* quando pœnitens Sacerdoti licentiam reuelãdi concessit, consentiunt in hanc Theologi [f], & Iuristæ [g] propter tex. clarum *in cap. significasti de adulter*: & quia licet pœnitenti renuntiare iuri in fauorem suum introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licentia detur extra confessionem, & rursùs tunc reus narret suum peccatum [h]. Sed hoc non est necessarium, vt meliùs ceteri censent. nam si extra confessionem iterùm ei narret: iam poterit ex alio capite referre, nempe iuxta limitationem sequentem. Deinde quid interest, dicatne in confessione, do tibi licentiam, hoc quod modo narraui reuelandi; an post confessionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo conditiones sunt, 1. non sufficere ratihabitionem, neque licentiam interpretatiuã; vel implicitam; sed requiri explicitam & expressam. 2. debere eam esse merè liberam & nullatenùs coactam. 3. debere subesse causam iustã & magni momenti; vtputa boni publici, aut corporalis vel spiritualis boni pœnitentis. Nam iocò vel ex causa leui reuelare, etiam habita permissione confitentis, sacrilegium foret. [h] *post Halensem, Scot. Dur. Gabr. & Maior. in 4 d. 21.* Sacerdoti verò, dicenti se licentiam à pœnitente habuisse, non semper credendũ; sed dumtaxat, si & ipse bonæ sit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat. [i] *vide Mascard. de probation. conclus. 1286.*

Secundus casus est, si sacerdos idem aliunde seu alia via extra confessionem, ante vel post eam, resciuerit: quem admittunt, in delictis committendis, Abbas & alii [k]; sed idem in commissis censent communiter Theologi [l], & ratio efficax id persuadet. nec enim per confessionem sacerdos amittit ius quòd antè habebat; neque id quod postea aliunde illi comparatum. Quod si amitteret, confessio vergeret in damnum publicum. nam fraudibus patrocinaretur, & iudicia euerteret. verbi gratia, si quis, coram duobus Sacerdoribus tantùm, maleficium commisisset, & postea vtrique confiteretur. iste enim tum nec deferri nec accusari à quoquam posset: quod, quàm sit reip. perniciosum, nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licentia vtatur, nisi in re grauissima: nam facilè scandalum sequeretur, si frequenter & in leuibus rebus ea vteretur, item cauendum, ne quid ampliùs dicat, quàm quod extra confessionem cognouit. Sacerdoti verò dicenti se extra confessionem id resciuisse non credi, nisi id probet, &, si non probat, extra ordinem puniendum arbitrio iudicis, communiter censent Canonistæ [m], sed hoc arbitror de sacerdote malæ famæ intelligendum. Nam in eo qui bonæ

[a] *c. Sacerdos de pen. d. 6. & ibi Nauar a nu. 13. & est commu.*

[b] *Nauar. Manual. c. 8. n. 19. communem esse docent Gigas d. q. 18. nu. 4. Gomes. de crimin. c. 13. n. 9. Mascardus lib. 1. de probation. in præfat. q. 5. n. 51.*

[c] *Berous q. 12. n. 2. Gigas d. q. 18. n. 5.*

[d] *Ant. Gomes. d. n. 9. Masc. d. operis lib. 2. concl. 377. n. 1. & 3. Menoc. libr. 1. de præsumpt. q. 89. n. 26 & 27.*

[e] *est communis. vide Sotũ in 4. d. 18. q. 4. a. 5.*

[f] *Schol. in 4. d. 18 & 11.*

[g] *in ca. Matthæus de Simonia & in c. significasti de adulter. Fari. supra nu. 111.*

[k] *vide Augustinum de Ancona ad Ang. vbi supra & Farina. supra.*

[l] *D. Bonau. d. 21. a. 2. q. 3. Palud. ibid. q. 3. a. 3. Sotus d. d. 18. q. 4. a. 6. Nauar in d. cap. Sacerdos, n. 161.*

[m] *Nau. & alii quos sequũtur Mascardus supr. nu. 5. & 6 & Farinacius supr. n. 107.*

bonæ famæ est, putarim sufficere iusiurãdum pro probatione, si testes desint: cur enim non hîc sufficiat, quod in priore casu sufficere fatentur?

Denique, extra hos casus licitos, sacerdos reuelando violans sigilli (quod ex iure diuino positiuo fluxit) secretum, hodie deponendus, & in carcerem perpetuum monastetii cuiuspiam detrudendus est. *vide Conc. Later. c.21. & c. omnis de pæn. & remiss. & Farinac. pract. crimin. q.31. nu.93.* aliquando tales iussi fuere à Pontificibus degradari & pœnâ mortis affici, & meritó, exemplum ponit Felicianus, *lib. de degradat. c.14.*

SECTIO III.

De modo confeßionis.

PRæter ea quæ cõmunia sunt in hoc crimine & in ceteris, peculiariter obseruare oportet cõfessarium nonnulla. Quędam pertinent ad interrogatoria; quędam ad præparationem animi; quædam ad obligationem restituendi; quędam ad absolutionem impartiendam.

D *Quoad interrogatoria*, multa fuerunt à me dicta *sect. 1.* his adde primó quod quia sagę vix vnquam faciunt integram confessionem, idque dæmoni promittuut: rogandæ sunt de hac re, & sacrilegæ seu mutilatæ confessiones omnes repetendæ: deinde vt tunc omnia prodant, inducendæ bonis rationibus, vt velint; & interrogatoriis illis Sect. 1. iuuandæ, vt possint. Interrogandæ quoque, an ex animo renunciarint fidei. nam tunc est apostasia, an aliquid animo crediderint contra fidem? tunc est hæresis. an abusæ rebus sacris? & est sacrilegium. an diabolum adorauerint, siue in specie aliqua visilem, siue quẽ non videbant (vt testatur Meierus de sagis Atrebatensibus anno 1459.) item quandiu in hoc crimine hæserint an aliquando animo pœnituerint &c. propter volitiones eiusdem criminis diuersas & earum interpolationes. 3. interrogandæ sunt, an adhuc retineant libros aut alia magica instrumenta; quia retentis illis absolui nequeunt. 4. vtrum alios talia docuerint aut seduxerint. quia non debent absolui, nisi quantum in se est conuertere illos conentur; & si cõuerti noluerint, eos ad superiores magistratúmue deferãt; aut accusent. Si tamen confessio fiat in articulo mortis, sufficiet tum, qui præsentes fuerint in genere monere & hortari, vt à deceptione & hæresi tali recedant, sibique in posterum caueant &c. 5. videndum, vt occasiones relabendi euitentur, & tollantur, verbi gratia si habitat, vel versatur inter maleficos; quando fieri potest, loci mutatio, & separatio, iniungenda. 6. interrogandæ diligenter de veritate confessionis iudiciariæ; hortandæ, si cuncta vera, quæ dixerunt, ne mutent, sed veritatem tueantur, si falsa, vt retractent: si quos innocentes (vt fit non raró) detulerint, eos exculpent: si quos noxios complices sciant non emendatos, eos deferant iudici: neq; ex hac generali admonitione irregulatitatis periculum est.

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine confessariis se difficultas offert. Inprimis cauendum puto Iudicibus, ne reis mortis sententiam per quosuis denuncient: deligendi potiùs viri pii & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & simul adhortentur ad bonam & seriam præparationem. docet autem, in hoc maximè crimine, experientia, nõ expedire eos, qui confessarii sunt futuri, ante sententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confessionem excipiant: vix enim verum fatentur, dum sibi timent à delatione: item docet eadẽ experientia, non esse vtile, immò sæpiùs noxium esse, si ipsemet confessarius mortis sententiam reo intimet. sic enim à tali nuncio vtplurimum abhorrent, vt taró postmodum rectas & sinceras admonitiones in animum admittanr. Illud quoque memini à me quæsitum aliquando; *An dum in tormentis reus versatur, liceat vel expediat, quæstioni confessarium in-*

um interesse? scio id latrunculatores à sacerdotibus aliquando petere: sed, impudentiores illi, an imprudentiores isti qui faciunt, nescio. abusus est certè, propter irregularitatis multa quæ se hîc ingerunt pericula. quæ ibi necessitas confessarii? immò, quæ vtilitas? hortetur ad silentium? causa est cruciatus augendi. hortetur ad confessionem veritatis? mortis sententiam accelerat. absit potiùs, & fugiat à tam acerbo & ferali spectaculo sacerdos; seque contaminari putet, si propior adsistat, & oculis hauriat hanc carnificinam. fateor illud vtile fururum, si in vicino quopiam cubiculo sit; vt, si in mortis periculum reus incideret, iuuare possit celeriter, & deficienti venire suppetias. Morienti adesse confessarium necesse est, propter Diaboli insidias, qui *calcaneo insidiatur*, hoc est vltimo vitæ humanæ actui. Hic quæri audio: *num liceat à iudice petere; vt, si reus viuus rogo tradendus sit exurendus; sacculus puluereus pectori appendatur, accelerandæ mortis gratia; vel, cum appensus est, à carnifice, vt ignem illi admoueat: vel à iudice, vt strangulari iubeat eum, qui lento igne consumitur?* vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *ob defectum lenitatis*. at mihi hic lenitas exuberare videtur potiùs, quam deesse: & opus meritorium puto, quodque non sacerdotem modò, sed & quemuis Prælatum deceat maximè. non tam mors acceleratur, quàm cruciatuum finis accersitur. moriturus ille certò: agitur, ne per tot supplicia. Sed ad confessionem reuertamur.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor est, non ex parte Dei, sed ex parte ipsius malefici; quem ordinariè duo impediunt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam postquam captæ sunt maleficæ, vt ipsæmet sæpè

a *de sortileg. q. 9. num. 2.* fassæ, *tunc Diabolus* (verba sunt Grillandi a) *nihil aliud satagit, nec laborat in alio, nisi in persuadendo, vt persistant in sententia & vsque in vita finem perseuerent.*] adducantur licet in supplicii locum, ignisque succendatur, se illarum corpora, & laqueo, & flammis palàm erepturum, facturumque, vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant. Quod si mori illas contingat incendio, mortem illam cruciat⁹ expertem fore; migraturas ex huius vitæ miseriis absque supplicii sensu, vt in futuræ vitæ beatitudinem transferantur. illic eas dæmonibus similes fore; eodem robore, scientia, diuitiis, potentia, voluptate, quibus ipse dæmon potitur ac pollet, donandas. Sic mendax decipit. Alius error est; quia persuadet impossibile esse ipsis ad Deum conuerti, & veniam consequi peccatorum, propter pactum secum initum, & Dei abnegationem, aliaque quibus se contaminarunt scelera nefandissima. Sic illas, dum vel desperatione deiicit, vel spe lactat & extollit, semper conatur obdurare; vt cuncta negent, respuant confiteri, non resipiscant, nihil pœniteat deliquisse. Hic in promptu Sacerdos habeat, & sacræ scripturæ testimonia, & Patrum sententias, & exempla omnis æui; quibus clarè demonstret vtroque dæmonem mentiri; serio conuersos nunquam à Deo reiici: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præstare posse, neque si posset velle. Grauitatem quoque criminis poterit proponere; ex circumstantiis hæresis, idololatriæ, Apostasiæ, homicidii, parricidii, rapinæ, Sodomiæ, & sacrilegii. Impœniten-

b *supra nu. 3.* tiæ verò istius signum idem Grillandus b; maximè quoad mulieres; certum esse dicit: si lacrymas nullas emittant, cùm tamen flere, gemere, suspirareque videantur, & omni conatu lacrymari conentur. Hanc ipse cum aliis Iurisconf. verissimam notam putat, qua constet eas non verè, sed fictè tantùm pœnitere. cuius rei, cùm videat se rationem nullam naturalem idoneam reddere posse; confugit ad supernaturalem, vultque id fieri à diuina prouidentia in pœnitentiæ fauorem. Censent itaque Grillandus & socii; si saga lacrymetur, verè illam pœnitere ex animo; si non lacrymetur, fingere pœnitentiam

Nun-

Nunquam iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti, vt certæ vel idoneæ. Nam experientia illa, quam ex aliquibus ait Grillandus se collegisse, fallax est & incerta: tum quia nonnumquam ipsa doloris magnitudo lacrymas deficcet, & planè tollat, iuxta illud orchestræ [a], [a] Sene. in Oedi. v. 57.

Fletuque acerbo funera & questu carent:
Quin ista tanti pernicax clades mali
Siccauit oculos. quodque in extremis solet,
Periere lacrymæ. Solet ait, & verum est. Iam ex aduerso sæpè [b] in Thyes.

præ lætitia quidam lacrymantur, iuxta illud eiusdem [b].

Subitos fundunt.
Oculi fletus: nec causa subest.
Dolor an metus est? an habet lacrymas
Magna voluptas?

Nec iuuant illum argumenta è Canonibus petita; quibus tantum probatur lacrymas esse signum pœnitentiæ, & nubis mæstæ animum obsidentis profluuium; lacrymis quoque peccata dilui, & fæditatem animo elui: quæ vt verissima sunt, ita minimè probant; nullum pœnitere, nisi & lacrymetur. quidam sunt tam duro vultu, tam sicco cerebro, vt lacrymari nesciant, etiam pueri. possunt ergo mulieres quoque tales reperiri. Nam pueri non minùs humidi, non minùs ad lacrymas faciles, quàm illæ. Accedit quod I.C. isti non satis inter se concordes. dissident ab inuicem, quidam à seipsis. Aliquando scribunt defectum lacrymarum esse indicium ipsius maleficii, nam maleficas esse, quæ non lacrymentur: at Grillandus fatetur maleficas, cùm verè pœnitent lacrymari. An hæc consentanea, & non pugnantia? si dicas, lacrymari, quia eo ipso, quod pœniteant, maleficæ esse desierunt; sicut adulter esse desinit affectu, quem peccasse pœnitet. verum hoc quidem. Sed quid si pœnituerit peccasse, & post pœnitentiam hanc animi comprehendatur ea, quæ veneficiis suis multos interemerat? hæc iuxta Grillandum poterit lacrymari, quia pœnituit: iuxta ceteros verò adhuc lacrymari non poterit, quia, quoad externum forum adhuc est verè malefica. nam vt Grillandus hoc suum dictum stabilit auctoritate diuinæ prouidentiæ, ad pœnitentiam animi declarandam: sic alii illi suum quoq; firmant eadem diuina prouidentia, quam decet fauere iudicibus ad criminis commissi deprehensionē, & vindictam. quare iuxta illos, vt crimen huius maleficæ (quoad forum externum talis esse non desiit) puniatur, necesse est hoc indicio illam detegi, vt flere non queat, quam lacrymaturam Grillandus contendit. Planè confessario omnia huiusmodi indicia aspernanda, omnes huiusmodi coniecturæ fugiendæ sunt: eò quòd pœnitenti pro se, & contra se loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus est, qui nesciat, sæpè vberrim flere quosdam confitentes exiguo tactos dolore; & alios multò grauiùs affectos, & ictos profundiùs, nec vnam lacrymulam emittere?

Vrget etiā tum reos metus duplex, alter verborum & minatū à dæmone, à quo incarceratæ non rarò affliguntur crudelissimè: alter humanæ infamiæ: contra vtrumque rationibus, exemplisque armari à confessario illas oportet.

F De tertio illo, nempe *restitutionis obligatione*; considerandum, sitne damnum adhuc impēdens, an verò iam fuerit illatum. si damnū adhuc pendet, vt si res adhuc sit planè integra, vel venenum vel aliud maleficiū nondum cœperit lædere, sed post aliquod tempus effectū suum exseret: non est reus absoluendus, donec quocumq; modo licito conetur malis futuris obuiare, & veneno antidotum præbere; vel maleficium destruere; idq; totum de consilio confessarii docti & prudentis; cui attendendum, ne occultum crimen pandatur,

& ne quâ media illicita adhibeantur. Si verò aliqua iam damna fortunis personisue fuerint illata; non absoluat confessarius, sine praeuia satisfactione, aut (si eam nequit reus prȩstare) sine fideiussoria, vel saltem iuratoria cautione. ita sanè, quando quis adhuc liber iurisq; sui confitetur. Nã quandò est damnatus ad mortẽ; in locis vbi bona non confiscantur, sufficit, confessarius hanc defuncti obligationẽ (ex eius consensu) hæredib. significari curet, si potest: tuncque officium magistratus fuerit, cogere hæredes ad satisfaciendum: immò & reus deberet hoc corã iudicibus declarare; velle se, vt de bonis suis, omnibus (quoad fieri poterit) satisfiat, qui damnum acceperunt. At in locis, vbi bonorum confiscatio capitale supplicium consequitur; officium confessarii erit, monere reum, vt iudicibus indicet se à fisco petere, vt qui in bonis, etiam in restitutione hac exsequenda succedat: si reus hoc nequeat facere, confessarius obeat munus, saltem monendo iudices vel fiscum. Non enim malefici per mortis pœnam, euadunt obligationẽm restituendi. Nam mortem subeunt propter iniuriam reip. irrogatam, non propter iniuriam priuatorum. Et hæc eadem realis obligatio restituendi, migrat ad quosuis bonorum successores: cùm non pœna sit, sed debitum. quare tenebuntur hæredes, quicumque fuerint, damna resarcire, quatenùs ad eos ex bonis malefici commodum peruenerit [a]. Cessaret obligatio ista, si pars læsa profiteretur, se tali supplicio contentam esse, sibiq; sic satisfactum [b].

Quartò *quoad absolutionem*, quædã particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expressum; quid promiserint, & qua sollemnitate. de his sollemnitatibus *lib. 2.* diximus per multa; quæ postquam scripsissem, venit ad manus meas liber Gallicus Florimundi Raẽmundi, Senatoris Regii in Burdegalensi curia, viri pii, Catholici, & erudìti [c]; in quo rite nõnulli, ceteris nefandiores, & magis sacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum sermonem. scribit in hac Curia anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanam adolescentulam, non inscita forma, quæ sine tormentorum cruciatu spontè sua fatebatur; *se, teneriore adhuc ætate cùm foret, à quodam Italo corruptam, & post ea, quæ D. Ioannis Præcursoris diem præcedit, nocte media, in agrum quendam abductam. illic Italum fagina virgula circulum in solo designasse, certaq; verba in libro quodam nigro lecta submurmurasse: subito deinde hircum grandem planè atrum astitisse, probè cornutum, comitatum feminis duabus, & mox accessisse virum vestitu ornatuq; sacerdotali. Hircum quæsiisse ab Italo, quæ puella isthæc foret? respondisse hunc, eam à se adductam, vt hircus in suarum numerum illam referret. Quo audito, iussit hircus, vt illa signum crucis manu læua efformaret; &, quotquot aderant, salutatoriæ venerationis officio fungentes, accederent propiùs. fecêre illi, & osculum sub ipsa cauda labris impressere. Inter hirci cornua nigricolor candela tetrum lumen præbebat: de hac, quas singuli manu tenebant, accenderunt, & cùm hircũ adorabant, stipem pecuniariam in peluim, quæ aderat, iniiciebant. Hoc primo factum tempore. Postea Italus fœminam in eundem iterum locum reduxit. tunc hircus ab ea postulauit corollam seu sertum de capillis eius: Italus capillos desecuit, & illi obtulit: hoc signo desponsam sibi duxit hircus à turba, & in vicinum nemus deductam, solo appressam, iniuit: quæ fœmina commixtio (vt aiebat) mirè ingrata & voluptatis planè expers fuit, imò & eum sensu doloris acerbi, & horroris, ob semen hirci, quod glaciei instar frigidum experiebatur. Singulis quoque mense Mercurij & Veneris diebus semel, generale Capitulum (sic vocabat) celebrabatur apud Puteum de Dome, ad quem conuentum ipsa infinitis vicibus accesserat, cum aliis plusquam sexaginta, qui singuli candelam nigram secum adferebant, & de illa hircina inter cornua lucente accendebant, quam hircus admotam postico, posteriore illo subcaudino flatu accenderat. Quo peracto omnes tripudium orbiculare, obuersi inuicem tergo iunctis manibus, auspicabantur. Missa quoque simulacrum exhibebatur: quod qui peragebat (quem illa nominauit) casula nigra, crux* G

cui

[a] c. in litteris de raptor. & incend. est cõmunis testib. Couarr. l. 3. var. resol. cap. 3. Claro §. fin. q. 51.
[b] Nauar. Manual. c. 15. nu. 25. Binsfel. de confess. malef. par. 2. præl. 13.
[c] libr. de Anti Christo c. 7.

cui nulla intexta, vestiebatur; loco sacrificij incruenti & sacræ hostiæ, eleuabat resegmen siue orbem ex rapâ, tinctum fuligine: & eo eleuante clamabatur à præsentibus, vnanimi voce; Magister adiuua nos. Calici, loco vini, aqua infundebatur. Lustralem verò aquam sic conficiebant. scrobi in terram defossa hircus immingebat: hac vnda, pura scilicet, sacrificus & aspergillo atro cunctos aspergebat. In hoc conuentu ministeria sortilegii singulis distribuebantur, & singuli rerum à se gestarum rationem reddebant: disceptabatur de venenis, maleficiis, ligaminibus, & remediis magicis, & perdendis frugibus, similibusque criminibus.] Hactenùs Raëmundus. Sunt ergo similia scrutanda, vt de Sacrilegii, apostasiæ & idololatriæ genere constet: quærendum quoque, an aliquem fidei errorem mente fouerint. verbi gratia, quod non sit vnus Deus; quod Diabolus sit Deus, vel quod sit omniscius, aut omnipotens; quod IESVS Christus non sit Saluator; quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis supernaturalis, vel quod vim habeant ad maleficiorum operationem &c. de quibus actum toto opere. Si quid huiusmodi crediderint, sunt hæretici, & ab hæresi, eiusque excommunicatione priùs absoluendi. Si nihil huiusmodi crediderint; in conscientiæ foro hæretici non censentur; sed absoluendi, sicut ii, qui contra fidei dumtaxat professionem, & per sacrilegia, mortaliter peccarunt: licet aliud sit dicendum in foro fori. Attendere præterea oportet confessarium, an confitens aliquam aliam incurrerit Ecclesiasticam censuram; verbi gratia, vtrum maleficium vel veneficium (qualecumque id etiam abortionis vel philtri) præbitum sit clerico vel religiosæ personæ (quibus priuilegium Canonis *cap. si quis suadente*, prospectum voluit) vnde illius sit secuta mors vel mutilatio (tum enim incurritur etiam irregularitas a;) vel etiam notabilis læsio, ratione cuius incurritur excommunicatio illa violentæ manus in clericos iniectionis. Si videt censuram incurisse, ab ea debet

H primùm absoluere: si dubitat, vtendum absolutione conditionata. Sed quia non cuiuis Sacerdoti competit ius absoluendi in quouis casu: ideò distinguendum in confessione rei ad mortem damnati, & alterius, sponte confitentis, non condemnati. Etenim, cùm ille censeatur in articulo mortis (quoad hoc) positus b; à confessario poterit absolui à quibuslibet censuris etiam reseruatis, quia in mortis articulo omnis reseruatio cessat c. Secùs est, quoad illos alios, qui non sunt in mortis articulo: nam quoad hos, solent ab Episcopis sibi reseruari; veneficia, sortilegia, maleficia & incantationes, dumtaxat tamen, secuto effectu, & quoad actus exteriores[d]: Sixtus etiam V. anno 1588. sibi soli reseruarat crimen aborsus: sed illa bulla extra Italiam vix innotuit, nec à maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix alibi ligauit, ex Nauarr. sententia valdè probabili[e]: quin etiam Ioann. Chappeauuille olim Pœnitentiarius, nunc Vicarius Leodiensis, scribit se à viris fide dignissimis accepisse, constitutionem hanc Sixti V. & in ea contenta, per successorem eius ad ius antiquum reuocatam[f]. & P. Saa in verbo *homicidium* testatur Greg. XIIII. declarasse pœnas bullæ illius dumtaxat locum habere; quoad fœtum iam animatum, vnde colligitur plerasque illationes quas Viualdus posuit in Sixtinæ bullæ explicationes falsas esse. Quoad illas Episcopales reseruationes, graue dubium est; *an Mendicantibus ordinibus, virtute suorum priuilegiorum, etiam maris magni, quibus eis permittitur quoscumque, & vndecumque ad eos venientes absoluere à cunctis peccatis & censuris etiam Pontifici Max. reseruatis, exceptis iis quæ in bulla Cœnæ Domini continentur, an inquam, iis liceat absoluere à reseruatis Episcopo casibus, post Concilium Tridentinum?* Negatiuam partem tuentur Felicianus Episcopus Scalensis[g], Viualdus[h], & recentior alius scriptor. nituntur his argumentis, 1. Gregor. 13. (vt testatur quibusdam epist. nepos eius Card. S. Sixti) Borromæo, & Palæotto Cardinalibus de sententia congregationis Cardinalium ad de-

[a] *c. de ceter. c. presbyterum. c. aude etiam de homicid.*
[b] *Siluest. ver. confessio. 1. §. 7. Hadria. de confess. q. 3. Canus de pæn. p. 5. Sotus in 4. d. 18. ar. 4. & Nauar. ca. 2. num 9.*
[c] *c. pastoralis. § præterea. de off. ordina. c. fures de furt. Conc. Tridentin. sess. 14. de pæn. c. 7.*
[d] *ex receptiore sententia Paludani apud Silu. in verb. casus. q. 5. & Anton. n. p. 3. ti. 17 c. 11.*
[e] *Manual. c. 23 n. 41.*
[f] *li. de Casibus reseruatis. c. 9. q. 1.*
[g] *tractat. de censur.*
[h] *de absolutione. nu. 52. in 5. editione Candela aurei.*

ad declarationem Concilii Tridentini respondit, hoc iam non posse Regulares virtute suorum priuilegiorum: idque Borromæus, & synodus Mediolanensis statuere, & excommunicationis pœna sanciuere [a]. Secundò quia SS. D. N. Innocentius IX. & Clemens. VIII. in suis iubilæis concedunt casus Episcopis reseruatos; quo indicant, absque Iubilæo, aliàs non posse: hoc secundum argumentum Viuald. putat conuincere; vt & plurimum, auctor ille recentior. Tertiò quidam obiiciunt Clement. Dudum de sepult. & clem. 1. de priuileg. Verumtamen placet magis affirmatiua sententia, quam Viualdus [b] tribuit Nauarro Fumo; Henriq. & Bart. Medinæ. tenet etiam Ambr. Carolus in *disputat. de Ministro Sacrament. confession. art. 16. & art. 91.* Nec quoad forum internum vllam puto esse limitationem: quoad externum forum, obtinet illa, quam quidam ponunt, si Episcopus casum sibi reseruasset addita excommunicatione latæ sententiæ. Et hæc doctrina probatur efficaciter; quia casus Episcopales sunt minores casibus Pontificiis. cùm ergo suos Pont. concedat, multo magis concedere censendus est illos minores [c]. Conf. Pontifex potest absoluere à reseruatis Episcopalibus; sed per huiusmodi priuilegia concedit Religiosis, & quasi delegat suam absoluendi potestatem [d]. Secundò bullæ cruciatæ, & quarumdam Sodalitatum; quibus datur licentia eligendi confessarium, qui eos absoluat ab omnibus peccatis; tribuunt licentiam ei quem isti elegerint, sic eos absoluendi etiam à casibus Episcopalibus [e]: multo igitur magis hanc licentiam tribuent bullæ & priuilegia immediatè religiosis à sede Apostolica concessa. Tertiò quia nec concilium Tridentinum; nec Gregor. XIII. priuilegia hæc quoad omnes vbique religiosos apertè reuocarunt, quod erat necessarium [f]. De Concilio Tridentino id fatetur Viualdus num. 40. *illud c. 7. sess. 14.* tantum tribuere Episcopis facultatem reseruandi casus quoad suos subditos: sed regulares isti non sunt illorum subditi, sed immediatè subiiciuntur sedi Apostolicæ. Vnde etiam infert idem Viuald. Bulla Pii 4. quæ concilio Trident. additur, non esse reuocatum hoc priuilegium, eò quòd mare magnum dumtaxat in hac bulla reuocatur, quoad ea in quibus repugnat statutis Sacrosancti illius concilii: Concilium verò non inuenitur religiosos, quoad hoc, ordinariis subiicere, nec etiam religiosorum reuocare priuilegia ista: quare non repugnat hoc priuilegium concilii Decretis, nec est à Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò XIII. optimè idem Viuald. *num. 44.* ostenderat idem dicendum; nempè nusquam vlla bulla vel motu proprio dicta priuilegia reuocasse. Imò illa qua quædam priuilegia concessa per Pium V. religiosis videtur restringere; hæc de quibus agimus, in suo robore relinquit, cùm ait; *eam deinceps dispositionem atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex dictis sacri concilij decretis, siue alias, ante dictarum litterarum & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, suumque pristinum statum, illa omnia reducimus.*] cùm ergo antiquo iure religiosi habeant [g] facultatem ab omnibus his casibus absoluendi (dummodo ipsi sint à superioribus suis prætentati, & ab Episcopo [h] approbati) neque hoc illis Tridentinum Concil. ademerit: & Gregor. XIII. verbis illis omnia, sicut erant ante Pii V. constitutionem, reliquerit: consequens est, per Episcopos huic priuilegio, sine noua Pontificis Max. permissione, derogari non posse: cùm in superiorem suum, Episcopum Episcoporum, ius non habeant. Confirma. hoc eis non licere per bullas Alexand. 4. Sixti. 4. & Leonis. X. quarum verba retulit idem met Viuald. *supra num. 46.* vbi vide.

Ad argumenta in contrarium Respond. *Ad 1.* quidem rescripta illa fuisse personalia & in fauorem particularium personarum, nempe Prælatorum illorum

[a] *Borromæus in Instruct. Pastor. p. 153. editu Antuer. 1586. Concil. Mediolan. 3. de Pœnit. sacram. pag. 25.*

[b] *nu. 27. 32. & 85.*

[c] *c. cui conceditur de regul. in 6.*

[d] *gloss. in c. 7. de pœni. 1. in 6. argu. Clem. super Cathedrã. de sepultur.*

[e] *Viuald. supra n. 37. & 52 post Nauarr. in Manua. c. 27.*

[f] *Viuald. nu. 37. post Naua. & Henriq.*

[g] *clem. Dudũ de sepultur. in qua reuocatur & annullatur, Extrauag. inter cunctas de priuileg.*

[h] *sess. 14. c. 7. Trident.*

illorum, optimè de Ecclesia meritorum; quibus hoc speciali priuilegio Pontifex concessit, vt in eorum diœcesibus, nempe Mediolanensi & Bononiensi, religiosi à casibus per ipsos reseruatis non possent absoluere. Quod si generaliter hoc Pontifex voluisset vbique seruari; nouum istud ius aliquo Motu proprio vel bulla declarasset. nec enim alioqui rectè satis conscientiis prouideretur eorum, qui meritò id se & inuincibiliter ignorare dicerent; quod non vt oportet euulgatum sit. Neq; declarationes illæ Congregationis ligare possunt, quamdiu non publicantur, Deinde hæc peculiaris concessio cum vim habeat exceptionis, quoad ceteros magis confirmat, quam eneruat regulam. Denique quoad Societatis I E S V confessarios ipsemet Greg. XIII. anno 1583. die 10. Maii. expresè declarauit, non esse intentionis suæ, quod per talem Epistolam (*loquitur de illa ipsa Nepotis sue Cardinalis S. Sixti, qua obijcitur*) sit derogata dictæ Societatis facultas, eamque quatenùs opus sit de nouo confirmauit. *Habetur ea declaratio inter viua vocis oracula pag. 131.* vnde sequitur illam Synodi Mediolan. constitutionem non obligasse quoad prædictos Patros. Imò, & & ad hominem, quis ita posset argumentari. Si peculiare priuilegium concessum Borromæo trahendum est ad omnes Prælatos: ergo & peculiare priuilegium seu declaratio eiusdem Gregorii facta postmodum vni religioni mendicantium, extendenda est ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur(vt recipiendum non est)desinant ergo prædicti auctores velle, vt illam eorum extensionem recipiamus.

Ad 2. Respond. valdè perperam argumentari, qui sic argumentantur. Non enim id inferunt Pontifices propter mendicantes, quibus hoc ius iam competebat; sed propter ceteros sacerdotes, qui virtute illius dumtaxat bullæ eligi possunt; quibus hoc non aliter licebat, & idcò tum demùm concedebatur.

Ad 3. Resp. in priori sanctione, quando Papa negat se maiorem religiosis potestatem concedere quàm parochis, tunc tantùm loquitur de aliis rebus, non de pertinentibus ad Sacramentum pœnitentiæ: in posteriore tantùm vetat Regulares, sine priuilegio absoluere ab excommunicatione iuris reseruata *lege Silu. verb. excommunicatio. 7. cas. 14. Tabien. excommunicatio. 5. cas. Caiet. eod. verbo c. 64. Nauarr. cap. 27. nu. 101. & Cordub. cas. 24 fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæso vt maturè perpendas, & cum perpenderis, tecum ipse diiudices, an Viualdus causam habuerit, cur à priore sua sententia, illis ipsis argumentis, quæ ascripsi, optimè probata, recederet: quæ nec vno verbulo soluit; vt nec ille, recentior alius; quod faciendum erat volenti, tàm resolutè concludere; [*non solum hinc sequi, religiosos virtute suorum priuilegiorum non posse absoluere à casibus Episcopo reseruatis, nisi hoc illis expresse concedatur: sed etiam haberi responsionem ad quæstionem, alias difficillimam & obscurissimam, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates absoluendi in foro conscientiæ sint sublata per concilium Tridentinum?*] Quibus verbis tacitè voluit innuere fuisse reuocata. cuius tamen contrarium patet ex dictis, & locum ille ascribere debuit, quo nitebatur: ipseque Viualdus, ad quem nos remittit, expresè satis docet ea reuocata non fuisse, nisi, quoad hoc vltimum de casibus Episcopo reseruatis, de quo tamen ipse argumentis validissimis contrarium docuerat priùs, quæ soluere non videtur ipsemet potuisse: sanè neuter soluit.

CAPVT II.

De officio confessarij, quà medicus est.

A DEbet medicus & morborum causas, & genera, & remedia nosse. Animi morbi sũt peccata: quorũ genera & causas libri præcedẽtes quinq; docuerunt:

erunt: hîc docebit, quibus remediis vtendum. Ea sunt, vel licita vel illicita. Illicita propter periculum & superstitionem. Licita protsùs & citra controuersiam sunt omnia Ecclesiastica seu diuina. Naturalia aliquando, propter periculum, illicita sunt: dæmoniaca seu superstitiosa semper sunt illicita. de singulis disquisituri, ab his vltimis ordiamur.

SECTIO I.

De remedijs superstitiosis seu illicitis.

POssumus ista vocare dæmoniaca, de quibus tria dicemus. primò exempla quædam proponemus; secundò disputabimus, num à maleficis remedia peti possint, & an maleficia destruere liceat, & remouere?

QVÆSTIO I.

De exemplis superstitiosarum curationum siue magicorum remediorum.

VT omittam quæ exhibui exempla *lib. 3. p. 1. sect. 5. & sect. 6. & sect. 8. litt. C,* occurrunt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum, primum refert Psellus, contra dæmonem terrestrem sactificari debere lapidem μνιζίρν prius excantatum; quem lapidem ingeniosè Serarius noster, *comm. suo varia & curiosa lectionis in Tobiam,* vult hoc nomen accepisse, quòd sit fugans aduersarios, seu pilosos (ita dæmones ab Isaia vocati) quasi *menos tsarim*, vel *Zeirim*. Hoc sactificium, planè idolatricum esse, nemo non videt: & tamen, vt dæmon per mendacium non decipiat, ex Zoroastræis decretis id præcepit Psellus. nimis ille Mago suo credulus fuit, & eo potiùs nomine ab Eugubino meruit reprehendi; quàm quia dixit à Chaldæis quosdam bonos dæmonas credi: neque id satis expugnat Steuchus, eum lege *lib. 8. Cosmopeia cap. 28.* Quis ille lapis, fit fateor me ignorare. Secunda superstitio est, qua ligabant Iudæi THEPHILIN (h. est frontales quasdam fasciolas seu resegmina membranacea) capiti, & manui læuæ, & valuis, quæ ad dextram erant portæ chartulam infigebant; ita vt eius pars tertia respiceret thalamum: atque ita credebant dæmones impediri, ne possent eis nocere. meminit Paraphrast. Chaldæus, *in Cant. c. 8. v. 3.* his illi sacrilegè verba quædam deprecatoria ex c. 13. Exo. c. 6. & 11. Deuter. inscribebant, & ea sic ad superstitionem detorquentes prophanabant. Iubebantur illi TOTAPHOT portare *d. c. 6. v. 9.* quæ dictio significat specilla seu ocularia, vt notat Oleaster; & hinc homines verè insulsi & fatui, carnaliter omnia intelligentes, sua *Thephilim* sunt commenti; quorum vanitatem & superstitiosos ritus diligentissimè exsequitur Hieronym. Oleastr. *in ca. 13. Exo. post medium* lege, & cæcitatis miserorum miserere, & considera quàm aptum illi nomen indiderint rei nugacissimæ; cùm THAPHEL, radix vocis, insulsum, insipidum, ineptum, ac fatuum significat. Tertia superstitio exstat apud Eliam Germanum dignior adhuc quæ à Regina MORIA tauro donetur; *consuetudo* (scribit) *apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera, cùm creta vel carbone; scribamusque in singulis parietibus,* ADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: *atque in ostio interiori scribamus nomina trium angelorum,* SENOI, SANSENOI, SAMANGELOPH; *quemadmodũ tradidit ipsis ipsa Lilith hea, cũ vellent eã in mari suffocare.*] Sed tædet meminisse tam vanarum vanitatum; quibus scatent scripta recentiorum Apellatum. Nec minus superstitiosæ sunt aliæ verborum formulæ apud Serenum *c. 33.* Aurelianum *lib. chronic. c. 1.* Myrepsum *sect. 2. antido. 298. & 405. & 419. & sect. 12. passim* item Marcellum Aëtium, Columellam & alios gentiles.

Nec

Nec ii qui baptiſmate tincti, ſatis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Pomponatium *libr. de incantat.* multa apud Henricum Cornelium Arg. *libb. de occult. philoſoph.* ſed plura apud Philip. Aureolum, alias Bombaſtum Paracelſum variis eius operibus a; quorum omnium libri prohibitæ per Eccleſiam ſunt lectionis. Vt mittam alios, colligam quædam Paracelſi dumtaxat; ex quibus quiuis intelligat, nihil in hoc homine neq; pietatis, neq; mentis ſanæ fuiſſe. primò docet curationes morborum tam ὑπὲρ quàm μετὰ φύσιν à dæmonibus per applicationem ſigillorum, imaginum, monſtroſorũ characterum, in deſignata cæli conſtitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appenſorum, petendas eſſe. Secundò contendit, nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel diabolus, mundus ſpiritus vel immundus, ægro opem ferant, modò curetur æger b: & abutitur illo teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *ſalutem ex inimicis noſtris.* Et de morbis hyperphyſicis agens, ſic ſcribit; *Qua ratione & quomodo morbis Magico artificio inflictus ſuccurrendum ſit, ſcitu eſt neceſſarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt eſſe. De tali autem curatione nec Auicenna, nec Galenus ſcripſerunt, aut ſciuerunt quicquam. Non enim in Academiis omnis diſcitur ars. ideo oportet medicum quandoque accedere vetulas, ſagas, zigenepos, ruſticos, & circumforaneos,* die Zäubrecher/ *& ex ipſis artem ipſam addiſcere, qui plus ſciunt de iſtis rebus, quam omnes academiæ profeſſores, & quanquam hæc rideant academiæ profeſſores; tu vtere illis in forti imaginatione & experieris effectum.*] Hęc ille. ſed ſi imaginatio hoc operatur; nonne præſtat eam adhibere remediis ſumptis, quæ vel ars medicorum, vel vſus Eccleſiæ approbauit? ſed audi quid reſpondeat; *Si quiſpiam* (ait) *ſupernaturali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit* (hoc plerumque verum eſſe docebo ſect. ſeq.) *ſed Magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus eſt.*] hoc infert, quia homo impius ſupernaturalia Eccleſiæ remedia repudiabat: quæ quia Catholici recipimus; non, quia nihil proſint phyſica remedia, ideò ad dæmoniaca confugere debemus. Subiungit; *tales curationes magicas minimè contra Deum eſſe: quia illis non ad perniciem ſed ad ſalutem hominum vtimur, dicant ad hæc quicquid velint Theologi.*] os impurum! quaſi non ſit Theologorum iudicare; quid contra Deum, quid non contra Deum ſit. ſic agyrta nequiſſimus Fidei tribunal ſibi vendicat. Sed poſtea docebo, id non contra diuinas modò, ſed etiam contra humanas eſſe leges.

a li. de philoſophia ad Athenien. li. de occul. philoſ. lib. de philoſ. magna, & lib. de cæleſti medicina, & lib. de morbo caduco, & aliis.

b d. l. de morbo caduco.

Exempla huiuſmodi ſuperſtitioſarum curationum ſunt, primò illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas ſe morbum magi putant deriuare, de quibus ſic idem Paracelſus c *Fabricet medicus ceream imaginem ad ſimilitudinem patientis & in nomine eius, aut conformet cereã particulam ſimilem effectæ parti, idq; indubitata fide & forti imaginatione, credat per illam ſanitatem ægro reſtitui poſſe, ac tandem, additis Magicis precatiunculis, ceream illam imaginem in ignem proiiciat. At ſi fortè ex doloris acerbitate, vel partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis, comburat medicus, & liberatur æger.*] Sed alio loco diſſentit, & vult imaginem fieri ad formam & ſimilitudinem maleficæ, quæ morbum induxit d. Sed omnis hæc ars imaginum non minùs ad tollendos, quam ad inferendos morbos, diabolo inuenta eſt auctore. Hanc ſuperſtitionem etiam ipſe Plato damnauit *lib. 11. de legibus*, & eſt diſſimilis illi, quam ex Aſtrologis Marſilius Ficinus obtruſit, de quo poſtea. Huc pertinet vſus ille phylacteriorum Iudaicorum, ad imaginem ſerpentis aënei Moſaici, de quibus legi poteſt Philaſtrius *in hæreſi ſerpentis Moſaici*; cui tamen non aſſentior volenti talia fuiſſe phylacteria Phariſæorum, quæ *Saluator Noſter* reprehendit: ſed verior eſt D. Hieronymi explicatio.

c lib. de hyperphyſ. morb.

d lib. de vita longa.

Eodem a. pertinet, quod, ad curandum pilorum, acicularum, ſpinarum

& similium corpori ingestorum maleficium; vult idem, non eximi illa per vulneris incisionem; sed materiam illam sponte prodeuntem, totam excipi, & in foramine facto Sambuci, vel quercus, orientem spectantre imponi; & ex eodem ligno cuneo obturari certis verbis additis a. clara hic quoque est superstitio; immò & Diaboli opera, per quem residuum materiæ statim fertur ad idem foramen ex corpore in quo latitabat.

a *libr. de ocul. philos.*

3. talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehensos in foro collocabat, & eorum corpori appendebat chartam miris variisque characteribus consignatam, & additis nominibus dæmonum; *Bulsar, Narthin, Oleasar, Bilech, Mammon, Orient &c.* deformatam.

4. talia erant nomina Ephesia, per quæ dæmoniis obsessi liberabantur, teste Plutarch. *in Symposiac.* Talia sunt conuitia & lædoriæ, quas commendat Apollonius apud Philostratum lib. 2. & Pet. Martyr de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis infestis, p. 3. cap. 56.* Mirè sibi Lutherus placuit in congerendis fætidissimorum conuitiorum olenticetis, quibus dæmonum tentationes dispelli censuit, homo pari spurcitia & vanitate, quibus ego chartam non conspurcabo: & miror quenquam sine nausea legere posse, *Symposiacor. eius c. 24. & 26.* vbi huiusmodi ferculis dignus conuiuator struices congerit parinarias. sed sicut iuramentis & blasphemiis non abigitur, sed aduocatur potiùs dæmon, vt rectè Cassian. probat exemplis nonnullis adductis *li. 12. Inst. c. 20.* sic etiam scurrilibus aut iracundis conuitiis & atrocibus maledictis eorum, qui passione ad id mouentur, & non charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis sacri, id faciunt. Nam legitimis ac probis exorcistis licet dæmonem superbissimum sic vlcisci & diuexare, vt Mengus præscribit *exorcis. 4.* & facit D. Antonius apud Athan. & Christiani primiriui apud Prudentium, vbi,

Intonat antistes Domini: fuge callide serpens,
Exue te membris & spiras solue latentes.
Mancipium CHRISTI, fur corruptissime, vexas?

5. tales sunt Hexagoni duo Paracelsi, inscripti vnus *adonai*, alter *Iehoua*, vel *Te-tragammaton*; quibus certo modo præbitis, omnem morbum magicum pelli iactat. item de characteribus *Auigazirtor* &c. inscriptis nouæ membranæ ante solis ortum & per N. dies renouatis &c. contra maleficium matrimoniale: & contra idem, quod tradit de *Gabata* seu solea equi ferrea, fortuitò in itinere inuenta, & ex ea, die Dominico, tridēte fabricato &c. & quæ huiusmodi accumulat nefariis libris suis *de cælesti medicina, & de characteribus.*

b *de sortileg. q. 8. num. 16.*

6. talis curatio fuit illa, quam Grillandus descripsit b, fuisse Iurisconsultum quendam in Sabinensi agro coniugatum, sed maleficio factum impotentem, cui nullius medici ars poterat opitulari. is magum consuluit, à quo iussus; vt ea nocte cum coniuge dormiret, sumpta quadam potione priusquàm decumberet. Sedulò tantum caueret, ne nocte illa vel vxor vel ipse signo se crucis communirent; néue metuerent, si quid auribus oculisúe insoliri obuersaretur. Paruit caussidicus, & ad vnguem cunctis obseruatis; quinctà circiter hora noctis, ecce illi pluuiæ, procella, tonitrua, fulguraque maxima; mox & adeò pauendi terræ motus, vt concussa domus ab imo nutaret, nō secùs ac arbor à ventis penè euulsa. successere hominum magni clamores & eiulatus. Cùmq; in eam partem maritus oculos coniecisse, *vidit in camera plusquā mille, vt apparebat* (vtar verbis Grillandi) *ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies ac vestimenta tota: inter quos vidit mulierē quandā, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quod erat malefica; de qua ipse sponsus multū suspirabatur, ne ab ea maleficiatus fuisset, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatib. cruciabatur, & crines faciemq; suam totā vnguibus lacerauerat.*

uerat. Propter qua ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principio, dubitans ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri reassumsit vires, vxorem verò semper tenuit sub pannus absconditam, ne ista videret. Postquam verò ita certauerant per mediam horam vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere statim disparuerunt, & abierunt penitùs. magister autem accessit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulũ, dicendo quod non dubitaret ampliùs, quia iã liberatus erat.] post cuius discessum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus iste coëgit mulierem illam, quod intuleræt, maleficium tollere, immissis dæmonibus, qui sic eam specie pugnantium acerbissimè cruciarent.

7. Superstitiosum est putare quod à Sophtone *in Mimis* traditum, *Rheæ & Hecatæ canes immolandos, propterea quod canis latrans Lemures fuget ac dissipet, quemadmodum & æs pulsatum, aut aliquid tale.*] Vnde colligas non nouam esse Iaponum superstitiosam curationem, de qua his verbis relatio Lud. Frois, *pag. 246. Quando dæmon hominem inuasit, Iapones aiunt insiliisse in illum vulpem, nomine autem vulpis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæmonem ritus exoticos & prorsùs peregrinos cum mille superstitionum & incantationum formulis vsurpant: inter quas vna fuit omnino ridicula. Iusserant enim omnes canes Ozacanæ vrbis trucidari, ad perterrefaciendam vulpem Dominæ dictæ ventri inclusam.*] Æque superstitiosum, quod nonnulli arbirrantur vi Gallicantus quædam maleficia dissipari. non enim habet vim maiorem cantus oscinis huius, quàm cuculi vel corui. Ast obiiciuntur exempla quædam, quæ retulit Nicol. Remigius [a], quibus probari videtur dæmonem ad gallicantum, striges quas vectabat deiecisse, vel conuentus sagatum hoc canore dissipatos. Idiotæ gentilium responderent, dæmonum noctù maximam esse potestatem, interdiù vim infringi & debilitari. ideò noctis silentio nocere hos *lupos vespertinos*, quo *princeps tenebrarum* dominatur. ideò lamias circa tertiam noctis vigiliam (hoc est intempesta nocte, quæ mediam præcedit) vt plurimum mortalibus infestas esse solere, vt tradũt Aristomenes, & Telephron [b], & Hierocli obiicit Eusebius [c]; quo tempore etiam se spectra sæpiùs ostentare Plutarc. [d] Plinius [e] & alii [f] docuerunt. At Christianis hæc indigna responsio foret. Philosophi confugerent ad dissidium naturale gallinacei, cum leone & serpente: frustrà. quia Diabolus dumtaxat Metaphoricus est serpens, ac leo. Si quid ergò veritatis huic experimento subest; crediderim potiùs tenebriones istos gallicantum odisse, propter mysterium aliquod ipsis odiosum. An quia diei prænuncius ales, ad Dei laudem homines excitat, multaq; peccatorum genera, quæ obscuro suo peplo nox obtexerat, solari lampade dispelluntur? an quia, Dominica resurrectione commeminit se triumphatum & collisum; quæ post noctis medium contigit? an meminit pœnitentiæ Petri Apostoli ad gallicantum, vt lapsus prædictus fuerat, inchoatæ, & electissimi sibi boli sic erepti? consideratione hæc digna videntur Ecclesię, quę cum B. Ambrosio concinit [g] de Gallicinio.

Præco diei iam sonat,
Noctis profunda peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deserit,
Mucro latronis conditur.
(En vnam causam)
Lapsis fides reuertitur;
Hoc ipso petra Ecclesiæ
Canente culpam diluit. (en aliam.)

Prudentius quoque Hymno ad Gallicantum.

Ferunt vaganteis dæmonas
Lætos tenebris noctium,
Gallo canente exterritos
Sparsim timere & cedere.
Inuisa iam vicinitas
Lucis, salutis, Numinis,

[a] *lib. 1. Dæmonolatr. ca. 14.*
[b] *apud Apuleium lib. 1. & 2.*
[c] *ex Philostra. lib. 4.*
[d] *in Bruto.*
[e] *Lib. 7. epist.*
[f] *docui fusè comment. in Seneca. Herc. Oeta. v. 123.*
[g] *in laudib. diei Domin.*

Gallus negantes arguit.
Gallo canente spes redit,
IESV labentes respice,
Tu lux refulge sensibus,
Mentisque somnum discute:
Te nostra vox primùm sonet,
Et ora soluamus tibi.

Rupto tenebrarum situ
Noctis fugat satellites.
Hoc esse signum præscij
Norunt repromissæ spei,
Qua nos soporis liberi
Speramus aduentum Dei.
Subdit deinde & Petri cantugalli cognito pœnitentiam.

En reliquas causas, quas proposui.

8.tale puto, existimare quod ablutio manuum matutina quidquam prosit ad maleficium illo die arcendum; falsoque id sagas illas Remigio persuasisse [a]. Munditiam quidem dæmon detestatur; sed animæ, non corporis. Nonne hanc membris suis, luxuriæ & nequitiæ mancipiis, & publicæ libidinis victimis, vel nimiam & superfluam commendat? cur mulierculas & viros, quorum animi muliebres, ad tam putidum & curiosum sic lauandi, sic comendi, sic leuigandi, pumicandi, poliendi studium tam intense & sedulò impelleret; si corporis munditiam odisset?

9. His annumero lotium humanum, quod prodesse putat Ananias [b], & exemplum de quodam Pherone suppeditat Herodotus [c]; à dæmone Pheron rex excæcatus, quod spiculum iratus in Nilum flumen contorsisset; postquam vndecim annis sic luce caruisset, oraculum, quod in Buti vrbe consuluerat, fertur respondisse; visum ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ à solo suo marito cognita fuisset. Expertum ergò primo loco propriæ coniugis vrinam, cùm nihil ampliùs cerneret; ceterarum deinceps; tandem oculos recepisse. Ibique omnes mulieres illas; præter eam, cuius vrina salutaris fuerat, in vnam vrbem coëgisse; quæ ἐρυθρὴ βῶλος rubra gleba dicta; & eas illic vna cum vrbe omnes concremasse; & medicam illam suam sibi matrimonio copulasse.] sic videlicet Diabolus nullam infamandi lædendique mortales, de imbecilli quoque sexu, occasionem voluit prætermittere. fuit in eadem superstitione Syracusanus iudex Pascasius; qui D. Luciam Martyrii corona mactauit. idcirco enim virginem lotio perfundi iussit, quòd sagam putaret, & sic maleficam vim resistendi tormentis repelli arbitraretur. *lege Martyrium D. Luciæ 6. Surii tomo.* Ne de hoc dubites, scias idem doceri à B. Althelmo *li versifico, de laudib. virginitatis* (qui nondũ in lucem editus) *in martyrio SS. Chrysanthi & Dariæ*, qui est M.S. Leodii in Abbatia S. Laurentii; his versibus;

Lotia tunc lictor crudelis spargere iussit,
Sacros humectans artus fætore putenti.
Qui liquor (vt dicunt) atrum fantasma fugabit.
Dum vernam Domini sperat Necromantia fretum:
Sed putor ambrosiam fragrabat nectare suauem.

Et apertius idem in lib. prosaico eiusdem tituli, qui editus typis; *Sed milites magicis putantes præstigiis gestum, putentissimis illum perfundunt lotij odoribus; quibus cuncta arbitrantur Chaldæorum & Hierophantarum phantasmata, simulque ariolorum magorum machinas euanescere.*] Scilicet, his perterreatur & fugetur, quem non pudet pigetque in fætore cadauerum, & libidinum stercoribus volutari. Tamen & Salisberiensis id censuit *lib. 1. Polycratici, cap. 8. Quis* (ait) *libenter non videat & rideat, cùm præstigiatoris lotio perfusi ars deletur, & oculis, quos malitia sua præstrinxerat videndi facultas reparatur?*] Digni, qui credunt, non infundi tantùm, sed perfundi.

10. tales sunt νεφελοδιῶκται, γυπυταί, & φυλακτήριοι, quos punit Synodus Trullana *can. 61.* vbi Balsamon, primos illos exponit diuinatores ex nubibus, ego etiam crediderim fuisse eos, qui nubes improbo ritu, ne nocerent, incantabãt, & ideo

[a] *libr. 1. dæmonolatr. c. 1.*
[b] *lib. 4. de Natura dæmon.*
[c] *libr. 2. seu in Euterpe.*

&ideo persecutores nubium vocabantur. γυηνιαὶς vocabant eos, qui exorci-
B zabant morbos, & certis imprecationibus abigebant, illud optimè Balsamon, *Φηλακτήριοι hoc est remediorum seu amuletorum præbitores dicuntur; qui fraude dæmonis eis qui à se decipiuntur, vincula quædam ex sericis filis contexta, quæ & πυγγία dicuntur præbent; quæ aliquando quidem intus habent scripturas, aliquando verò falsa quædam alia quæcumque inciderint. dicunt autem hæc iuuare, ad omne malum vitandum, si ex collis eorum qui illa accipiunt perpetuò pendeant.*] Mox exemplum subdit; de τῶ ἀμυῖω gestatoribus: *Præfectus quidam Hosy de re huiusmodi accusatus, manifestò deprehensus est in sinu ferens indumentum infantis nuper nati: & dixit hoc sibi datum fuisse, à quadam muliere, ad auertendum eisque os occludendum, qui contra illum dicere conarentur. Vnde etiam subiectus fuit καθοσιώσει, execrationi.*]

11. tale etiam illud quod narratur à Georg. Pictorio [a] ex Abbate Spanhemensi; *subulcum quendam fuisse, qui in scipione suo vel baculo pastorali scedulam nomini D. Blasii inscriptam habebat; cuius baculi vi & potentia, porcos suos ab omni luporum vi & raptu tutos credebat, ac tantùm scedulæ numinis tribuebat, vt etiam porcos in agris solos pascendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cùm gregi pastor abesset; & quidam præteriens dæmonem custodire vidisset, illique dixisset, quid ipse hic custodiret, qui hominum salutis persecutor foret pessimus? respondit, porcos custodio. retulit alter, cuius iussu: dæmon inquit, stulta pastoris confidentia. Nam scedulam quandam suo bacillo inclusit, cui diuinam ascribit virtutem, vel inde quòd Sancti Blasii nomine est inscripta: & eam porcos suos à luporum iniuria defendere, contra legem suam, credit; mihi falsa superstitione inhærens: vbi cùm per me fuisset vocatus, & denuò vocatus, & non comparuisset, me S. Blasii vice huc custodiendum contuli. vt enim semper libens Dei & Sanctorum vices gero: ita & nunc libentissimè pro suo S. Blasio illi porcos custodio: vt stultum hominem in sua vana confidentia extollam ac roborem, ac eo perducam, vt talem scedulam pluris quàm Deum faciat.*] Non simplex sanè hic pastoris error fuisse deprehenditur: non, quod S. Blasii deuotus esset cultor; & ei se suaque commendaret (quod Pictorius, ex sectæ suæ mysteriis, latenter vult insinuatum) nam Sanctos honorare, obsecrare, & auxilio custodiæque eorum nos committere pium & salutare est, quicquid hæretici gatriant: verùm quia fiduciam in schedula collocabat, & quia schedulæ diuinitatis aliquid tribuebat; & quia Deum tentabat, relictis suibus in schedulæ tutela: non etiam Sanctorum auxilium precibus impetrandum sibi, sed nudo nomine chartulæ inscripto opinabatur. Scio in Traiectensi tractu vltrà Mosam, quibusdam in locis simili superstitione, certis verbis admurmuratis, pedum à pastoribus terræ infigi, & sic putare se absentibus nullum gregi à lupis periculum superesse, quod impiæ credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinii, vt hyenæ sanguinem inunctum impedite omnes Magorum artes [b]; fel canis nigræ amuletum esse domus totius eo suffitæ purificatque contra cuncta [c] maleficia; eandē vim esse amianto lapidi [d]; menstruoque sanguine tactis postibus [e], aut atri canis sanguine respersis parietibus, eiusque genitali sub limine ianuæ defosso [f]: quis ista non rideat non nisi qui probet eam quam idem tradidit *libr. 25.* Mandragoræ effossionem, aut Varronis *Sista, Pista, Rista, Xista*, vel eiusdem ter repetitum *Anasagens.* vel Pentagonos Antiochi aut Constantini fictitios, veteres tamen & antiquæ superstitionis, & innumeta Marcelli Empyrici *in libro Medico eius*, quædam etiam Vegetii *in lib. de Veterinar.* & imaginum illam fabricationem planetariam, quam ex Plotino & Arabibus periculosè tradidit Marsilius Ficinus *lib. de vita cælitus comparanda*: quo libro non videtur venenis exhibitis satis idoneam antidotū addere. facit enim perinde ac inscitus & ineptus conuiuator, qui conuiuis apponeret cibos multos salutares, multos etiam veneno imbutos, & dum-

[a] *Isagog. d. dæmon. sublunaribus.*

[b] *lib. 28. ca. 8.*
[c] *lib. 30. ca. 10.*
[d] *lib. 20. c. 19.*
[e] *lib. 28. ca. 7.*
[f] *d. c. 10.*

taxat diceret, vescimini salutaribus, relinquite noxios: nec indicaret, qui in tam multis, tam variè cōnditis vt dignosci vix queant, sint illi noxii à quibus abstinendum censeat. Ludere hoc conuiuas esset, & lædere. Sapientis conuiuæ tunc foret incænatum abire potiùs, quàm tam apertum vitæ discrimen subire. Idem ego censeo, de libro illo, præstare nihil eius quoad imagines illas credere; quàm cum periculo aliquid in animum admittere.

13. annumerare licet, quæ recentiora, contra visibiles inuisibilesque hostes, excogitata nugacissimæ superstitionis & taciti cum dæmone fœderis, quædam retulit Pictorius a, primum de Cicorii radice, quam die S. Ioannis Baptistæ paullò ante auroram, cum auro & argento flexis genibus contingunt; & ferro, per gladium Iudæ Machabæi, exorcizatam, multis ceremoniis ex terra eruunt, & secum portant contra aduersa omnia. deinde de iis qui crines pectinando euulsos non nisi ter consputos abiiciunt; &, si oua comederint, eorum testas, non nisi ter cultro perfossas in catinum proiiciunt, timentes vtrumque neglectum veneficis nocendi occasionem præbere, seruarum, credentes præcludere nocendi potestatem. Denique qui Sammonici Sereni *Abracadabra* dietim ordine retrogrado minuentes de collo suspenderint; vel alia Hebræorum, ex Rabbi Hama *lib. speculationis*.

a *Epitome de Magia. c. 26. & 27.*

14. Quicquid Remigius dicat, non puto sic dæmoni odio esse salem profanum, vt ob eius aspersionem maleficium cogatur soluere: sed id eum facere ex pacto, vel vt aliquam introducat superstitionem. naturalis quoque vis salis non satis efficaciæ habet ad huiusmodi morbos sanandum. quare superstitiosa hæc curatio.

15. Loci mutatio quam Ananias b suadet, vt & nominis mutatio, meritò suspecta est. quid enim virtutis occultæ, ob angelorum, quos propterea vult simul mutari, proprias vires, habere queat, non video; nec quisquam opinor, nisi per mendacem Cabbalistarum dioptram, Theologis Catholicis exsecrandam. In nominis mutatione quid est (quæso) efficientiæ naturalis? aut qui (quæso) angeli non ipsis hominibus, sed hominum nominibus sunt præpositi? quid locus in maleficium influit, ratione angeli loco præsidentis? potest situs & loci salubritas aliquid prodesse, vt & in ceteris morbis: potest imaginatio noxia deperdi, nec alia ratione loci mutatio potest prodesse.

b *li. 4. fol. 145.*

16. Clarioris superstitionis est, putare si quid precariò vel furto de malefici domo acceperis, maleficium cessaturum; idque meritò Remigius reprehendit c. Nec enim hoc aliud est, quàm maleficium, maleficio sanare: par dementia illorū, qui pro philtro vtuntur crepidis, laciniis vestium, vel præsegminibus vnguium personæ quam amant; vt docuere veteres scriptores d.

c *li. 3. dæmonolatr. c. 2.*
d *Theocri. in Pharmaceut. Lucian. in Dialo. meretriciis, Melissa & Bacchid. & Apuleius lib. 2. de asino.*

17. similis est vanitas existimantium e, contra spectra prodesse canes, equos, vel stricti gladii vibrationem, ex doctrina Homeri *Odyss. 7.* & Virg. *Æneid. 6.*

Túque inuade viam, vaginaque eripe ferrum.

Vbi perperam Lamb. Hortensius asserit reipsa compertum ferri aciem dæmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumæo *in cap. 3. Cant. v. 8.* sed ridicula. Nulla enim huic rei causa subest, nisi quòd ictu & vibratione aër dissipatur, & continuum illud cadaueris, vel corporis aërei assumti, soluitur: quod ipsum nihilominùs procliue sit dæmoni impedire ictu eluso per diuersionem, vel corporis alterius interiectionem. cur igitur hæc timeat? non certè magis quàm culicem elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæum. *Plura Tyræus d. p. 3. cap. 57.* Duo adscribam exempla ex Cæsario. de milite prius est, qui in Meneuelt, quo viuus vti solebat pellito indumento vestitus apparens, non potuit gladio fugari; quo cum cæderetur, nō poterat spectrum vulnerari,

e *Crinitus lib. 7. de honest. discip. c. 4. Ananias d. libr. 4. fol. 155. Lamber. Hortens. in Virgil. 6. Æneid.*

vulnerari, talem ex se sonum emittens ac si mollis lectus percuteretur. hic apparere desiit aqua adspersus quæ clauo Dominico fuerat superfusa. *Sic ille, libr. 12. c. 15.* Concubina Sacerdotis cuiusdam nocte mortem subsequente, diu ante lucem luna splendente euidam militi apparuit, per viam equitanti. primũ miles & serui audiuere muliebrem vocem opem postulantem: mox vidêre mulierem rapidissimo cursu ad eos properantem. Mox miles de equo descendens, & gladio sibi circulum circumducens, feminam bene notam intra circulum recepit. *Et ecce ex remoto vox, quasi venatoris, terribiliter buccinantis, necnon & latratus canum venaticorum praecedentium audiuntur. Quibus auditis, cùm nimis illa tremeret, miles auditis ab ea caussis, equum seruo committens, tricas capillorum eius brachio suo sinistro circumligauit, dextera gladium tenens extentum.* Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi, sine me currere, sine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs retinente, misera se eripete summa vi connixa tandem ruptis capillis effugit: quam diabolus insecutus cæpit, equo suo illam iniiciẽs; ita vt caput cum brachiis pendetet ex vno latere, & crura ex altero sicq; captá inuito sed vidente milite præda præteruehitur. Miles manè ad villam rediẽs; cuncta narrauit, & capillos ostendit; cumq; minùs ei crederent, aperto sepulcro, cadauer sine capillis, qui euulsi, inuenerunt. *sic ille lib. 12. c. 20.* quid hîc gladii contra spectrum potuerunt? tantumdem quantum monachus spectrum feriens apud Gaguinum, vt alias narraui *libr. 2. q. 27. sect. 2. lit. L.* Ex qua narratione vt & ista Cæsarii colligitur & alia, vereor ne superstitio fuerit, ex Magorum orta circulis coniuratoriis; nempe circumducendi circuli, & in spacio illo cõsistendi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere videbantur, & crucis efficacitatem ad spacium illud circuli restringere, quod improbum profectò. Huius circinationis aliud quoq; exemplum reperias apud eundem Cæsarium *eodem lib. 12. cap. 17.* de Sacerdote, qui spectris tota per iter nocte infestatus, circulum circumcirca se ducebat ibi subsistens; & illis euanescentibus procedebat; mox iterum se ingerentibus, nouum iterum circulum ducebat: sicq; ad lucem vsque laborauit. Obseruabis ridiculam illam opinionem de armis, apud Psellum *lib. de dæmonibus in fine; Dæmonicum corpus per totum se naturaliter sensuale secundum partes singulas absque medio, videt, audit, tangit, patiturque tangendo, & diuisum dolet sicut corpora solida. sed hoc interest, quòd corpora quidem solida diuisa cùm sunt, aut vix aut nunquam restituuntur: corpus verò dæmonum, vti secatur, mox in se item recreatur aque coalescit, sicut aquæ aërisque partes quando aliquid incidit solidum sed & dicto velociùs dæmonicus spiritus in se reuertitur: dolet tamen interea dum diuiditur. quam ob rem aciem ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela & enses in rectum ibi constituunt, quo nolunt dæmones aduentare.*] Hæc more suo sibi vindicat Rhodiginus *lib. 2. ca. 8.* & sic Pselli errorẽ, suum facit. Quod de corporis discessione, & coalitione subita dicit, verissimum est. & experti duo in Hispania Nobiles, mihi non ignoti. Quorum vnus dum nocturno tempore vagatur, in spectrum incidit specie Æthyopis tetri, mole Gigantæa romphæam stringentis. hic, cui plus audaciæ quàm pietatis erat, cetra ficulnea munitus, impetum sustinuit, seque gerens animosè vulnera cæsim punctimque hosti ingerit. Sed aërem verberans, donec lassus concidit, & à vicinis, qui ad strepitum accurrerant domum sublatus, multis post diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmanticæ. Degebat ibi Theologiæ studiosus quidam, è ptima nobilitate; qui pristinæ castimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus transcensis in quoddam Sanctimonialium monasteriũ, vsq; ad Dormitorium (vt vocant) se penetrarat. ibi petmittente Deo, priusquàm ad cellulam, quam animo præoccuparat, pedetentim perueniret, obiicit se illi

ſpectrum, ſpecie viri grauis & honeſti, prolixo capillitio & barba, lorum ingens manu tenens, & nullo verbo facto; bubulam minitans inſultationem. Venerat probè armatus miſer ad inceſtum, ſcuto, gladioque: hunc ſtringit, illo ſe tegit. viſus ſibi non ſemel latus aduerſarii, lorum ſubiens, haurire & brachia illi lorumque reſcindere: ſed ſemper brachium corpori, lorum parti amputatæ ſubitò iunctum apparebat. tandem lorarius decuſſatim illi in vtrumque humerum ſic viuenti bouem mortuum (vt cum Comico iocer) impegit, vt in terram collapſus, vix trepidus ſe fuga eripuerit; & domum reuerſus deprehenderit, ad modum Sanctæ Andreanæ crucis, ſibi in pectore, & in tergo, ad quatuor digitorum latitudinem, notam contuſionis rubore liuoreque mixtæ impreſſam. tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quaſi vermiculare neſcio quid, quod grauiſſimum cruciatum adferebat, miſer ſenſit ſub cute. & (ne vanum viſum putes) altero tertioue poſt die ad plures migrauit. Nec annum, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc ſuperat, & de functi quoque alterius honori conſulatur. Notent laſciui iſti palumbi Dionæi, quis nocturnarum ad ſtupra diſcurſationum vtrique fructus fuerit, & quàm inanis iſta de gladii rotatione contra vim dæmonum perſuaſio. Nam quod Eraſtus a ex Ioan. Oporino narrat; qui Paracelſi amanuenſis fuerat; ſolitum Paracelſum noctu conſurgere, & machæram ſuam Helueticam vtraq; manu in hoſtem inuiſilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuiſſe putarim, vel ex pacto conuento, ſic moleſtiarum inducias à dæmone paredrio impetraſſe.

a in vita Paracelſi.

C

18. ſit, quod putant aliqui, remedia quæ contra maleficium vſurpantur nihil profutura, ſi re non integra adhibeantur: hoc eſt, irrita fore, ſi priùs tentarum fuerit à medico corporis; à confeſſario animæ, remedium. ſolemnis enim iſte ſolet eſſe magorum prætextus, vt docet Nicol. Remigius b, & nota dæmonum fallacia; qua vtitur primò; quia, cùm ſit Zelotypus, veretur ne ſanatio, ipſi adempta, aliis adſcribatur. Secundò, vt ſic homines à diuinis & naturalibus remediis auocet. Ex hoc capite valdè mihi ſuſpecta fuit ſcedula illa, ſiue programmation mulierculæ medicæ circũforaneæ, hoc anno. 1597. hic Louanii, in cuius vno articulo hæc conditio continebatur. Idcirco etiam ſuſpecti omnes illi medici, qui nolunt ægrum confiteri, priuſquàm præſcripta ab ipſis pharmaca hauſerit.

b li. 3. dæmonolatr. c. 5.

19. eſt, putare maleficam non poſſe maleficium ſuum tollere, priuſquàm libertati ſit reſtituta, & ex vinculis dimiſſa. poteſt enim, maleficium maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cum dæmone non renunciauit, vt docet idem Remigius: poreſt etiam illud per dæmonem deſtruere, vt quilibet alius remouendo ſignum, etiamſi adhuc carceribus contineatur.

20. maleficam ſcopis in oſtio poſitis impedire, ne domo exeat; vel, coniectis in bullienrem ollam ſoleis aut crinibus eius, vel acubus, cogere, vt accurrat; magicæ nugæ ſunt, & peccata grauiſſima. quia nituntur pacto cum dæmone inito.

21. minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficium tollant (cuius rei exempla peti poſſunt à Remigio c,) fieri poteſt vt liceat; ſi conditiones quædam adſint. primò ſi certò ſciatur auctor maleficii. Nam ſuſpectos tantũ, verberare aut alia afficere contumelia, nec fas nec iura ſinunt. 2. ſi nihil ſuperſtitioſum puteturadhibiturus. 3. dum non exiſtimetur morbum in alium tranſlaturus, quod ferè ſemper facere conſueuerunt, vt exemplo declarat Gregor. Turonenſis d. videlicet iſta diaboli liberalitas eſt, vt boni nihil vllis hominibus præſtet, niſi cum æquali vel maiori hominum damno, quo ſpectat narratio D. Gregorii Magni e, de virgine obſeſſa; quæ cum opera magorum ab vno

c lib. 3. dæmonol. c. 3.

d lib. 6. hiſtor. Franc. c. 35.

e libr. 1. Moral. c. 9.

ab vno dæmone fuisset liberata, in vnius locum sex vel septem dæmonum millia successere. Neq; hoc poëtas latuit. ideò enim fortassis finxerunt, non potuisse Admeto vitam conseruari, nisi vxoris Alcestis vicaria nece [a]. Vnde rectè noster Tragicus; cùm remisso ab inferis Theseo, Pluto Hippolytum abripuisset, canit, alloquens Atticæ præsidem Deam;

a *Euripid. in Alcestid.*

Casta nil debes patruo rapaci.
Constat inferno numerus tyranno.

22. Quod remedium esse contra *Vultuarium* maleficium censuit Salisberiensis *lib. 1. c. 11. Horum* (ait) *malicia, etiam cùm plurimum nocent, artificio leui dissoluitur; si videlicet, qui suspecti sunt, conuenti ab aliquo in iudicio crimen suum inficientur; aut, si confessi fuerint, cogantur maleficium reuocare.*] quid enim ad curationem inficiatio virium queat habere, nisi ex pacto cõuento? si tamen aliquis solummodò intendens signum destruere sic interrogaret, non auderem illum peccati, saltem Mortalis, reum dicere.

23. superstitiosa sunt; vt cùm ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odii, v. g. certo ritu consecrant vel exsecrant potius columbam nigram, & diuisam per medium dant comedendam amantibus. Item si, vt odii maleficium tollant, vtantur amoris maleficio, v. g. Eucharistiam sacram in D ore habentes osculantur eam quam volunt in amorem inducere, vel labiis chrismate inunctis id faciant. Item si vt sterilitatis agrorum maleficium tollãt, hostiam sacram comminuant, & tritam in plures spargant per hortum vel agrum. Quæ omnia sunt manifestè impia & sacrilega, & tamen hæc facta aliquando legitur, primum illud refert Hollenus in Præceptorio; de chrismate, alterum Grillandus; cetera de Eucharistia, Cæsarius Eisterbacensis *lib. 9.*

24. Adde remedia iudiciariarum superstitionum, de quibus *supra libr. 5. sect. 7. & 9.*

Vltimo notandum multa esse superstitiosa (vt variis locis ostensum) remedia; quæ ponunt Sprengerus [b] & ex eo Pet. Gregorius [c], de plumbo liquefacto in scutellam aqua plenam infundendo &c.

b *p. 2. mallei. c. 1. q. 12. in 2. exemplo.*
c *lib. 13. de rep. pub. c. 3. à. nu. 2.*

Et hac de re Codronchus narrat historiam, ab auctoribus (vt ait) grauibus & certis relatam, cuiusdam mercatoris, *qui cùm in partibus Sueciæ extra quoddã castrum animi causa per quoddam pratum duobus famulis comitatus ambularet, malefica muliere ab vno ex conseruis à longè cognita, adhortatus est mercatorem, vt signo crucis se muniret, quoniam illius ditionis potentior venefica, quæ solo intuitu maleficia inferre sciret, ipsis obuiam veniret. Quod monitum ipse paruipendens, & ista nunquam sibi timorem incussisse asseuerans, cùm nondum ferè illa protulisset verba, in pede sinistro illatam læsionem expertus fuit: ita vt cùm pedem è loco amouere non posset, & dolore lancinaretur, ad castrum equo fuerit deductus, vbi per triduum doloribus auctis, accersito quodam villico, qui huiusmodi mala curare profitebatur; facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aquam supra pedem proiecto, morbum ex maleficio ortum dixisse: quibusdam prolatis verbis, & tacto pede, per aliud triduum curatus est.*] sic ille libr. 2. de morbis venefic. c. 2. Modus explorandi solet hic esse, vas aqua plenum imponunt super locum affectum corporis, & plumbum liquatum huic vasi infundunt, interim verba quædam obmurmurantes, & in plumbo coagulato pro varia guttarum conformatione, iudicant primò, an sit maleficium malum, necne: deinde cuius generis maleficium sit. De qua re tota verissimè idem Bapt. Codronchus *libr. 3. de morbis venefic. cap. 13.* ita pronunciat: *vt modus superstitiosus est, sic & dæmonem cooperari est credendum. quamuis non desint, qui existiment, à Saturno vim hanc plumbo esse inditam, vt maleficia prodat, quod tamen à veritate est alienum*] Probare debebant. nunc supponunt tantum, & Planetæ vim tribuunt minimè naturalem. Nam in hanc vel illam guttulas formam coagu-

coagulari, pro natura morbi; merè & verè est opus non naturæ, sed intelligentiæ. Pergit Codronchus; *Nec laudare possum aliud experimentum, quod à quodam didici. Vt ægrotus, cum decoctione verbenæ (vulgò herba sancti Ioannis dicitur) abluatur, in qua ablutione, si nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non esse affectū: quod magna copia pilorum, & præcipuè suorū, inueniatur, esse argumentum efficax, non solùm veneficy, sed & grauissimi, minimeque curam recipientis, quod si pili sint pauciores, morbum esse mitiorem & curationem admittere. Quod si decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, signum esse præsentiæ dæmonis: quod si ad alios colores mutetur, alia indicare. Quis verò non percipit hunc etiam modum esse superstitiosum, cùm illi pili virtute verbenæ, nec ablutionis elici vel procreari non possint.*] Sic ille *d. c. 13.* Addo, coloris hanc mutationem etiam ex naturali humorum prædominio (vt aiunt) in morbis non maleficis, sed grauioribus, posse contingere. Idem *libr. 4. cap. 2.* damnat tertium quendam modum his verbis; *aly columbum per medium scissum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi & aly consimiles manifestè magici sunt, cùm prorsus virtute naturali careant.*] adde, nec subsit ratio cur miraculo res adscribatur; maximè cum certa verborum formula vtantur. Postmodum idem iustissimè conqueritur; *remedia multa, tanquam arcana, ex arte magica in medicinam translata sunt: vt multi Arabum sectatores fecerunt: vt Michael Sauonarola in sua Practica, & quidā Bartolomæus, qui practicam & experimenta cum quibusdam introductionibus in lucem edidit. Sic enim multis modis medicinæ scientia conspurcata remediorum vanitate sæpè coarguitur. Sed horum Satanicorum hominum curationes fallaces, ac incerta sunt, ac sæpè præstigiosa, vt videantur per modicum spacium temporis sanare, & reuera non saneni.*] Credatur medico docto & pio (quantum ex libris eius colligo) in arte sua.

Et in his omnibus Notandum, semper dæmonem lucrum aliquod sibi ex his comparare, & semper animæ, interdum & corpori nocere: quia semper aliquid admiscet, quo fiduciam in ipsum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas auertat, & à cælestibus curis ad cænosa terrenaque deducat vel saltem à seriis & grauibus ad ludicra & nugatoria. Sic semper in aliquod peccatum animam pertrahit, vt rectè obseruarunt D. Augustin. & D. Leo a. Obsequitur mancipiis suis, vt firmiùs illa sibi deuinciat, & in peccato retineat. Si Deus permittit hoc modo sanari ægrum, plures in fraudem pellicit: si Deus non permittit, sed impedit, tunc saltem peccatum hoc præcedentibus accumulans, conatur ægros in desperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem. Si mulierem morbo liberet, transfert in virum; si senem, in adolescentem. Si fortem magus in alium non transtulerit, ipsemet necatur, vel ingens vitæ discrimen adir. coactæ nonnullæ Lamiæ; quia non poterant in alios, in suos ipsæ liberos transferre. Narrat auctor Dæmonomaniæ b, fuisse in Gallia qui maleficio quo læsus erat curando magum accersiuit: ab hoc responsum; se morbo illum liberare non posse, nisi in eius filiolum adhuc infantulum transferret. consentit impius pater, & à mago sanatur. interea nutrix, re intellecta, infantulum subducit, & cum eo aufugit: cùm ergo magus non posset in eum transferre, fuit ipsemet à dæmone interfectus. Tolosæ idem scriptor ait, studiosum quendam amico suo grauissimè à quartana vexato dixisse, vt febrim vni suorum inimicorum traderet; illo verò respondente neminem sibi inimicum esse, dixisse: da seruo tuo; tandem, cùm hoc illi religio esset facere, magum dixisse; da mihi eam, annuenre ægroto, ipsum conualuisse; magum verò febri oppressum interiisse. Facit lucri semper alicuius certa spes, vt etiam planè futilibus & absurdis non-

a D. Aug. lib. octoginta trium QQ. 9. 79. D. Leo sermo. 19. de passio. Dom.

b lib. 3. cap. 2.

dis nonnunquam cooperetur. sic enim (vt narrat I. C. ille Francofurt. a) cùm vetula laborans opthalmia studiosum quendam conuenisset, ab eoque petiisset, vt quæ in schedula, quam illi porrigebat, continebantur, sibi non grauaretur exscribere; certam se esse, si de collo illam gestasset, oculorum lippitudine liberandam: et studiosus scripti illius characteres, vel obsoletos cernens, vel obscuriores (vt solent) legere nō valens; eorum loco hæc verba scripsit in schedula; *diabolus huic vetulæ oculos eruat &c.* simulq; præclarum philacterium muliereulæ tradidit; quod eùm de collo suspendisset, spe plena post paucos dies sanitati fuit restituta. Nimirùm voluit Satan hãc anum decipere, & in superstitione sua obfirmare. Plura si vis, lege *li. 3. p. 2. q. 4. sect. 9.* quibus addi quoque multa possunt ex Cardinalis Cusani Excitationum li. 2. *in Sermone, Ibant Magi, quam viderant stellam* &c. vt eorum qui putabant contra sterilitatis maleficium, vel odii inter coniuges prodesse, si quis nidum auium inueniens caperet ipsam cum pullis matrem: & ideò vult à Mose præceptum, *Deu. 22. ne mater cum pullis capiatur.* simili modo ad vitandas alias superstitiones alia quædam vult Iudæis prohibita, nempe *præcepisse Mosem vasa cooperiri, propter* Dominas Abundas. *sunt enim dæmones; quibus vetulæ offerunt esculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò seducunt. Prohibuit ne vir indueret vestem mulieris, & è conuerso, propter idololatriam: quia mulieres vestes viriles & arma in honore Martis induebant: & viri muliebres in honore Veneris. Hoc festum peragitur à Christianis in Carnisprinio.*] Et postea idem addit sequentia exempla vt ait superstitionis in curandis morbis: *si res consecrata ad aliud, quam ad proprium vsum applicentur, est superstitio; vt aqua benedicta quæ bibitur contra infirmitatem, vel spargitur ad fertilitatem, vel datur aliquando brutis.* (*Nota hoc sanè intelligendum, vt & quædam sequentia. Nam aquam benedictam adhibere, vt remedium naturale, vel addito ritu aliquo superstitioso id verè malum: sed eam adhibere, vt quid Sacramentale, & vim tribuere Deo per sacramentalia sua, ad corroborationē fidei, mirabilia operare solito; itē vt dæmonis maleficiū, vel præstigium cesset, hoc pium & licitum esse Catholicus nullus potest negare, vt docebo sec. 3.*) *& de lumine cerei paschalis, & de aqua baptismatis.* [*de his idem censeo quod de aqua lustrali.*] *Abstinere à capite animalium in honorem S. Apolloniæ vel Blasii: vel verè carpitum luminis consecrati* (*hoc non intelligo, si loquitur de cera benedicta seu candelis probo ritu benedictis, errat.*] *crux facta de lignis palmarum; balnea in vigilia Natiuitatis & Carnis priuij contra febres, & dentium dolorem, non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres, vel ad honorandum sanctum Nicolaum pro diuitiis acquirendis, petendo eleemosynam,* (*hæc omnia satis clara sunt*) *eundo ad Sanctum Valentinum contra morbum caducum, ponderando puerum cum siligine vel cera,* (*in his potest aliqua superstitio ab extrinseco aduenire: sed secundum se pia sunt & licita*) *portare crucem circumquaque per campos in vere contra tempestates* (*si non fiat, vim ponendo in tempore veris, non est superstitiosum, sed licitum:*) *in certis oblatis super altare, sicut lapidibus in die S. Stephani, & sagittis sancti Sebastiani* (*hoc quoque pium, si tantum fiat in honorem & commemorationem certaminis horum Sanctorum, sine fiducia in materia, forma, numero* &c.) addit de acu quæ tetigit vestem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungendis contra febres, de hostia non consecrata contra febres (*hæc verè superstitiosa sunt*) contra ictericiam de vrina, de pullis &c.] puto legendum, *de pediculis*, neque hoc est superstitiosum, cum subsit ratio physica.

QVÆSTIO II.

An liceat remedium petere à maleficis?

E LAtissimè hæc quæstio patet, in qua multi multa scripsere, multi etiam periculosè admodum errarunt.

Certum

a) *ali. 1. de lamiis cap. 8.*

Certum est vt hodie, sic etiam olim fuisse, qui maleficia maleficiis tollerent. Nam cùm Corybantes essent numero LII. eorum XXXII. crediti sunt maleficia inferre; alii verò XX. eadem amoliri. *Sic scholiast. Apollonij lib. I.*

Dico primò *falluntur Iuristæ, qui existimant iure ciuili licere maleficijs vti, in bonum finem:* nempe ad curandos morbos, vel ad repellendas tempestates; *vt Hostiens. in summ. Azo in summ. Pet. Ærodius lib. rer. iudicat. 8. tit. 7. cap. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alij in Leorum C. de malefic. Troilus Maluetius de sortibus, Grilland. de sortileg. & alij communiter.* dico falluntur, quia legem illam Constantini qua nituntur [a]; recentiore lege sustulit postea Leo Imp. *Constitut. 65. ad Stylianum de Incantatorum pœna*; vt rectè aduerterunt Nicol. Remigius: & Pet. Gregorius, & Godelmannus; quam, quod Tribonianus, homo planè sceleſtus, prætermiserit, causam aliam non video, quam quia ab omni erat pietate & vera religione alienus. ibi Leo grauissimis verbis negat quidpiam verè bonum his artibus effici: sed apparens illud bonum, illecebram atque nassam esse; *quæ illectos* (inquit) *in malorum omnium extremum vbi à summo bono exciderint, absorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis est illas, vt qui se ipsis dedunt, pro creatore ac Domino infaustis dirisque dæmonius adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos, per externarũ rerum lætam quandam speciem, vulnera in anima excipere. Quale quiddã inter pugnandum meticulosis frequenter accidit; qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sanè verò si quis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehensus fuerit, siue id restituendæ conseruandæue valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is apostatarum pœnam subiens vltimum supplicium sustineto.*] Sed & Caroli. V. constitutio hos arbitrio iudicis condigna pœna puniri iuber [b].

Dico 2. *Diuina & positiua Ecclesiæ lege semper prohibitum fuit vti maleficis artibus, vel maleficos consulere etiam in bonum finem.* Est communis Theologorum sententia, & etiam Canonistarum. Probatur 1. ex sacra scriptura. Deus id prohibuit. *Leuit. 19. v. 31. Non declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* & cap. 20. v. 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Vnde patet hoc esse peccatum mortale. Deu. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria &c.* In nouo quoque testamento vetat D. Paulus; quando iustam damnationem comminatur illis, qui ipsi impingebant eum mala facere vt bona euenirent [c]: quo significat, graue peccatum esse mala facere in bonum finem: quod tamen prætexunt qui maleficorum opera ad morbos depellendos tempestatesque arcendas abutuntur. 2. probatur ex perpetuo Catholicæ Ecclesiæ vsu, quæ semper id improbauit, vt plurimi canones ostendunt [d]; & presbyterum damnarunt, qui bono fine diuinationem superstitiosam fuerat expertus [e]. 3. probatur ex Patribus, *D. Chrysostomus* [f]; *citiùs mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Huc referendum illud B. Leonis* [g]; cùm eis (*scilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quàm iustitia diuina permiserit; agunt tamen versutissima arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ potestatis aut parère videantur, aut lædere; & multis (quod dolendum est) ita per nequitiam simulationis illudunt: vt quidam illos & timeant pati infensos, & velint habere placatos; cùm beneficia dæmonum omnibus sint nocentiora vulneribus. quia tutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quàm facere. *Nec non ista D. Augustini* [h]; cùm ergo causæ articulus venerit, vt hæc proponatur conditio: aut faciendum esse contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum; quorum duorum homo si cogatur alterum eligere, comminante mortem persecutore (*idem est de morbo per maleficium immisso*) ibi eligat

Deo

[a] *l. eorum C. de malef. & math.*

[b] *Althusius li. 1. Iurisprud. Rom. c. 52. Fichardus consil. 112. Laur. Kirchouius tom. 2. cons. 2. Mollerus constit. Saxon. p. 4. sect. 2.*

[c] *ad Rom. 3. v. 8.*

[d] *c. qui sine Saluatore, 26. q. 2. c. admoneant. c. non obseruetis 26. q. 7.*

[e] *c. ex tuarum de sortileg.*

[f] *homil. 8. in epist. ad Colos.*

[g] *serm. 19. de pass. Domini.*

[h] *tracta. 51. in Ioan.*

deo dilecto emori, quàm Deo offenso viuere. ibi oderit in hoc mundo animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam.] Ex his

F Infertur primò peccare iudices, qui cogunt maleficas benedictione quadam iis quos læserunt maleficium auferre. Nam hæc benedictio illarum, nihil aliud est, quam formula qua ex pacto dæmon cessaturus: & si benedictione vera sanandus æger foret, præstaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quàm malefici; cuius oratio Deo est exsecrabilis, neque licet nobis cum infidelibus hæreticis, apostatisque oratione in diuinis iungi. Vnde sequitur etiam maleficam obtemperantem tali iussioni, & ægros hoc remedio vtentes pecare. Valde quoque falli illos, qui existimant licere maleficiis sanitatem quærere vel conferre, si id magistratus iubeat.

Infertur 2. veram esse decisionem *articuli Parisiensis 5.* Quod licitum est vti magicis artibus, vel aliis quibuscumque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis, pro quocunque fine bono: error. quia secundum Apostolum non sunt facienda mala, vt eueniant bona. *& decisio art. 6.* Quod licitum sit, aut etiam permittendum maleficia maleficiis repellere: error. *& art. 7.* Quod aliquis cum aliquo possit dispensare, in quocumque casu, vt talibus licitè vtatur, error.]

Infertur 3. impium & hæreticum esse dictum Paracelsi a, nihil referre, an Deus, an Diabolus, angeli vel immundi spiritus ægro ferant opem, modò morbus curetur. *a lib. de morb. caduco. & li. de hyperphys. morbis cur.*

Infertur 4. periculosam esse, & erroneam; vel saltem non satis euolutam & explicatam sententiam Nicolai Remigii b, *precariò non licere opem à maleficis impetrare; sed licere, vi & verberibus eam extorquere: qui hoc faciat, nunquam, qui illud, semper lethaliter peccare.*] Quorum vtrumque, falsum videtur. licet enim aliquando id precibus petere & impetrare: aliquando etiam verberibus ad id adigere, non licet. Non igitur eò recurrendum; sed res longè aliter explicanda. distinguendum videlicet primò inter maleficum paratum auferre maleficio nouo, & non paratum: aliter enim peccat qui hunc, aliter qui cogit illum. 2. distinguendus auferendi modus, an cum maleficio, an sine illo id fiat: quæ communiter theologi solent attendere. *b lib. 3. demonol. c. 3.*

Igitur primò falsa & erronea est sententia Paracelsi & similium, licere maleficia maleficiis tollere.

Quidam putant licere tollere maleficium, non per maleficia, sed per res tamen superstitiosas & vanas: videntur hoc multi Canonistæ tenuisse, & nonnulli Theologi, & legistæ c. si superstitionis vocabulo hi DD. rectè vsi; nequit negari, hanc opinionem quoque erroneam esse. quia superstitio res est per se mala: nec malum licet facere, vt bonum eueniat. docet hoc Siluest. *verbo maleficium num. 9.* Rosella verò & Tabiena non tenent illam opinionem, sed dumtaxat referunt. *c Hubertin. Goffred. quos sequitur Sprẽger in Malleo & eum simpliciter referunt nec refellunt Petr. Gregor. supra & Rickius lib. de prob. aqua frigida.*

Alii itaque fatentur per superstitiosa media tolli non posse; posse tamen per vana, quæ non sint illicita, sic Ioann. Friburgens. *in summ. confessar.* & id sequitur Rosella d, qui exemplum ponit, si maleficiati facerent celebrari tres missas de Domina & postea omnino nudi operam darent liberis quærendis, credentes sic maleficium cessaturum. Sed hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum missarum restringere, id non caret superstitione; tum quia medium illud non modò vanum est; sed & inhonestum, & vix potest peccato carere: si tamen omne peccatum impudicitiæ & inuerecundiæ deforet; neque vis in numero poneretur; neque fides adhiberetur ipsi actui, sed misericordiæ diuinæ permissæ sacrificia propitiandæ: tunc posset admitti exemplum. Deinde si *vana* remedia sumant, pro omninò vanis hoc *d v. impedimentum 15. nu. 19.*

est inanibus, sicut omnis vana locutio est peccatum, sic nulla vana operatio caret peccato, saltem veniali, *ca. illud 26. q. 2.* si verò vana vocant indifferentia, tunc si quis adhiberet ea inuincibiliter nesciens esse peccatum, nullum foret peccatum; si non inuincibiliter, non tamen affectate ignorans, foret tantùm veniale: idem foret, si quis faceret credens aut volés experiri an per talia maleficium soluatur, non per operationem diaboli, sed per cessationem eius ab operando; propter pactum quod maleficus cum diabolo habebat de cessando quando hoc vel illud fieret. *vide Silu. supra num. 9.*

Tertia sententia, quædam est Pet. Aureoli *in 2. d. 34. q. 2.* & Angell *verb.* superstitio §. *13.* licere à malefico parato petere. vt maleficium maleficio tollat. Exemplum huius rei suppeditat Ioannes Nider. [a] *Inquisitor* (inquit) *Eduensis mihi referebat, quod modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in malefico, talis practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis ad maleficam sciscitans malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquam: quousque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine; malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere? cumque explorator locum eligeret, statim malefica in eadem parte imaginis, qua in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit: nomen tamen nullatenùs manifestauit: sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.*] hæc ille. hoc ergo secundùm Aureolum liceret: & secundum Remigium posset verberibus maleficus ad hoc faciendum adigi. Argumenta Aureoli sunt. primò licitum est ab vsurario parato vsuras petere; & à parato conferre Sacerdote, in peccato Mortali constituto, sacramenta petere; & deferre iusiurandum idololatræ, quem scio per falsos Deos iuraturum. ergo similiter in nostro casu petere à malefico parato &c. Secundò non potest excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium: ergo si hoc quod vnicum est vti non licet, non licet illud tollere. Sed hoc meritò censetur durissimum: potiùs ergo dicendum, hoc vnico medio vti licere.

[a] *in epit. Formicarii ca. 3. in fine.*

G

Verùm hæc argumenta nullius momenti sunt. Eorum enim quæ in primo ponuntur argumento planè dissimilis ratio est. nam illic inducuntur ad id, quod sine peccato facere possunt, si velint. sacerdos enim potest conari conteri, etsi tempus habeat confiteri: vsurarius potest dare mutuum simpliciter: idololatra potest per Deum verum iurare: sed operatio malefica, quæ petitur, est intrinsecè mala, nec sine peccato fieri potest, ideoque nec peti. quia petendo consentit eius malitiæ, quod semper illicitum [b], & teste Apostolo ad Roman. *digni sunt morte non solum qui talia faciunt, sed & qui consentiunt facientibus.* In secundo argumento, falsò supponitur, alia remedia nō superesse. supersunt enim alia, de quibus postea: quod si non superessent, præstaret mori millies quā per peccatum semel sanari. nam bonū animæ corporis bono præferendum est, & honor Dei cunctis anteponendus. Neq; hoc durum videri debet scienti, quod *qui amat animam suam plus quàm Deum, perdet eam* &c.

[b] *D. Thom. de malo 13. q. 4.*

Remigius verò coactionem suam astruit sequentibus argumentis. primò quia talis coactio inhonorat Diabolū, & est expers omnis pacti. ergo licita est. *Respon.* magis inhonorat Deum, quia cogit alium peccare. immò nec inhonorat Diabolum, quia cogit maleficum vt inuocet & honoret dæmonem: ipse quoque eum honorat; quia non modò credit dæmonem posse hāc medelam adferre, sed etiam concurrit positiuè ad actum positiuum. dæmon verò pluris hoc facit, quàm mancipii sui iniuriam, cuius afflictione solitus est gaudere. Nec potest dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum ista perficere, virtute pacti quod maleficus cum dęmone iniit.

Secundò

Secundò probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi sibi ereptam alia vi repetere: licet arcem ab hoste iniustè occupatam armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem mancipatum, astu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, vt innocentem morbis indignissimis sanemus? *Resp.* illationem esse vanam, quia reliqua illa licita sunt, & iuri diuino naturalique consentanea: maleficium verò maleficio sanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur, qui aruspicem vel magum induxerit precibus vel suasionibus. ergo criminis atrocitas in hac suaui inductione consistit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi διὰ θυσιῶν id est per sacrificia & mactationes, negocium peragatur. Non ergo locus est pœnæ, quando malo adigũtur. *Resp.* puerile argumentum hoc esse, illi simile; si quis dicat, lex eum punit, qui præmiis & blandiciis, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fæditas in hac blanda inductione & pellacia posita est: & inferat postea, igitur puniri minimè debent, qui vi minisque matremfamilias in thori violationem impulerint. Constantinus autem id tantùm vetuit ea lege, quod quidam sibi licere putabant. nam spontè facienti, nullam se iniuriam facere credebant: id verò quod multò grauius erat, non vetuit ea lege, quia res apertè iniqua minùs indigebat noua legis coërtione. Quare Salyce. & Fulgos. mentem Imp. attendentes, de quibusuis euocatoribus & prouocatoribus idem obtinere censuerunt: nec illa Photii limitatio vlteriùs protrahenda, quàm vt significet Imperatorem de illis egisse maleficis, qui tum temporis priuatim, prætextu amicitiæ, & hospitii recepti in domos gentilium, dæmonibus clanculùm sacrificabant: quod ipsi fieri prohibuerat alia lege [a]. Nec tamen vllus sanæ mentis hinc inferat, licita fuisse maleficia Magorum, in quibus non sacrificabatur. potest enim vnum factum ex pluribus capitibus illicitum esse: quorum vno cessante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

Dico igitur tertiò, *sententia hac Aureoli, Angeli & similium est erronea & causa multorum peccatorum: nec licet vllo modo nec ab imparato, nec à parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* hæc est communis sententia Theologorum, Aureolum & Angelum ideò grauissime reprehendentium: *tenent quod dixi D. Thom. D. Bonau. Scot. Tho. de Argentina & alij in 4. d. 34. Silu. verb. maleficium q. 8. Armilla num. 2. Tabiena ver. impedimentum 12. n. 9. Rosell. supr. Caietan. 2. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledesm. ad 3. q. 58. a. 2. d. 2. Alfons. à Castro li. 1. de iust. haret. punit. c. 15. Sprenger. p. 3. mallei. q. 16. Nider. sup. Nauarr. c. 11. nu. 29. Angl. q de arte Magica ar. 6. diffic. 2. Abulens. in c. 19. Matth. q. 90. litt. O. Dom. Scot. in 4. d. 34. q. 1. a. 3. & 8. de iust. q. 3. a. 2. Viguer. c. 16. §. 4. Martin. Ledesm. in 4. q. 60. a. 2. Brianson. q. 13. conc. 2. Orbell. q. 34. Vngarellus addit. ad Angel. d. §. 13. Henriq. li. 2. de matrimon. c. 8. n. 2. & n. 3. in fin.* Probatur, quia hoc sacræ litteræ, canones, ius ciuile & SS. Patres improbant, vt ostensum fuit concl. præced. 2. quia non licet consensũ præbere in peccatum alterius [b] 3. quia licet sic paratus peccare: hoc tamen peccatum, & isto tempore, non faceret, nisi inductus. 4. quia vt actum per se malum nemo vnquam licitè facit; sic, nec ad eum licitè poterit induci [c]. Nota magis peccare, qui cogit inuitum, quàm qui orat paratum. nam qui cogit inuitum iniurius est cogendo, & simul cooperatur: qui petit à parato, nullam ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

Dico quartò *haut dubiè potest maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium*] in hanc sententiam conueniunt omnes in præcedenti conclusione citati DD. & est verissima, caretq; dubitatione; sed indiget tamen explicatione. nam quidam DD. non satis clarè loquuntur, etsi benè sentiãt. Guido Brianionus *in collectario supra 4. sent. q. 13. concl. 3. Immò* (ait) *ego fortiùs dico, quod si*

[a] *l. 2. C. Theodos. de malef. & mathem.*

[b] *Rom. 1. v. vlt.*

[c] *vid. D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. mouet te 22. q. 1. Sot. lib. 6. de iust. & iur. q. 1. a. 5. Cast. & al. supra.*

aliqua persona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam personam sortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non posset sanari, nisi ab illa persona quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam personam, quæ mihi dedit talia, non vt faciam homagium diabolo, nec vt colam illum sortilegum; sed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipse agat cum diabolo, ego non consentio: sed tantum peto, vt remoueat malum quod mihi dedit. Et multotiens iustitia cogit tales, vt restituant sanitatē, quam abstulerunt. imò si proprius diabolus dedisset mihi talia; dicerem sibi, quod à me remoueret tale impedimentum: nullo tamen modo faciendo sibi homagium.] Sed quod ait de Diabolo. id ego prorsùs periculosum puto, & meritò negauit Sotus *in 4. d. 34. q. 1. a. 3.* Nam non possum petere, vt ab amico; quia cum eo inimicitias, indicente Christo, gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas & communicatio interdicta est. Per modum verò imperii, non possum iubere: quia mihi non subiicitur. Dumtaxat in Dei nomine, per exorcismi modum, ei possem imperare. Nec etiam simpliciter verum est, licere semper petere à malefico vt malum remoueat. Quid si enim sciam maleficium non posse tolli, nisi modo illicito? certum est me tum non posse petere [a]. quid si etiam moraliter mihi constet maleficum, etsi possit tolli sine maleficio, non tamen sublaturum nisi cum maleficio? certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat [b]. Potest huius rei exemplum dari, quando petitur tolli ab eo, qui non est auctor maleficii, nec locum & modum maleficii & curationis ab ipso malefico, vel homine alio intellexit: nam talis non potest curare sine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare rarò admodùm, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quàm ipsomet maleficii auctore.

[a] Pet. Ledesm. supra.

[b] hoc voluit hautdubiè idem Ledesm. & Henrriq. d. n. 3. in fin.

Dico igitur quinctò, *licet à malefico petere, immò licet etiam illum minis & leuibus verberibus cogere, vt maleficium tollat; quandocumque probabiliter credo illum sine maleficio, modo aliquo licito id facere posse, siue quandocumque non sum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.*] est sententia communis *Henrici postea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & Præterea Ioann. Bassol. Vorrilloni in 4. d. 34. Caietan. in verb. maleficium. & in opusc. 12. tom. 2. Gabr. in 2. d. 28. a. 4. dub. 2. Binsfeld. in l. eorum q. 5. C. de malef.* probatur, quia hoc est vti iure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur; & sine peccato, si velit, potest facere. non autem est consentire pacto quod dęmon habet cum mago. De coactione id concedit Remi. de precibus negat. sed ratio nostra, & communis sententia DD. de precibus idem conuincunt. de iussione exemplum habemus B. Theodori Archimandritæ; qui Theodorum Magum ad pœnitentiam adductum iussit, primùm omnia peccata sua confiteri. 2. si quos haberet libros maleficos in medium H proferre. 3. quoscumque homines aut domos aut animalia maleficiis suis obstrinxerat, dissoluere. 4. non amplius ea in quemquam exercere, sed pœnitentiam agere [c]. De verbere & minis probatur quoad eos, quos constat maleficio læsisse. quia non tam infero iniuriam, quàm illatam repello: & sicut crumenam meam possem furi extorquere, sic etiam possum mago quam quasi detinet corporis sanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam nisi vi coactos maleficium tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicē sceleris vindicē, non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, si maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauis morbi.

[c] Georgius in vita S. Theodori, apud Surium. mens. April.

Caietan. [d] cautelam proponit, vt quis expresse protestetur, se nihil commune cum Diabolo habere velle. Hæc sanè prorsùs necessaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui non intulit maleficiū. vix enim (vt dixi) sine peccato talis potest maleficium auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixisset coniugi suæ B. Godoleuæ; in eam ferociæ suæ causam, esse dæmonem,

[d] tom. 2. opusc. 12.

dæmonem, & ex maleficio natum discidium; addidissetque se nosse fæminam, quæ iactitet se posse illos mutuo amore & beneuolentia adeò connectere, vt non queant coniuges ardentiùs se amare: respondit Sancta mulier; *Christi ancilla sum, illi ego mea omnia commendo: si tamen absque sceleris alicuius commixtione id fieri potest, quod dicis, non refragor* a.] Si quis ab ipso, qui nocuit, medelam petat; fortassis absolutè loquendo, non est necessarium addere illam protestationem, sed sufficiet absolutè (in casu conclusionis huius quintæ) petere vt nocere desinat. quia res quæ petitur bona & iusta est, nempe non nocere proximo: & potest ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (si nouit) vel per signi destructionem. ideò quod de pecunia ab vsurario mutuanda dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen semper vtilius erit & tutiùs hanc protestationem adiicere, maximè si petam vt tollat maleficium, vel quid aliud huiusmodi, quod non nudam cessationem; sed quiddam actus positiui significat. quia malefici vtplurimùm sunt homines idiotæ, & alia quàm superstitiosa remedia ignorant. Quare etiam consulo, vt petatur ab eo, quo remedio sit vsurus. si nolit dicere, non est vtendum eius opera: quia hoc ipso satis indicat se vsurum remedio illicito. Si verò indicet remedium; tunc si satis prudens es & doctus, ipse considera & discerne an sit licitum necne: si non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores consule; si dubitetur an sit medium naturale, consulantur medici; si verò an sit diuinum, consulantur theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc præstare illa applicari à Sacerdote, quàm à malefica. Nam si miraculosa operatio est, Deus illam potiùs operabitur per seruum suum, quàm per Diaboli mancipium. si malefica dicat, non profuturum, nisi ipsa adhibeat: satis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto conuento. Quare nec videtur toleranda praxis quorumdam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & si sanentur, tunc habent pro indicio certo, quòd sint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, vt eitrà maleficium liberare conarentur: sicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Briansonus *d. concl. 3*. Quod si res moram non pateretur, & maleficus non foret persona rudis & idiota, sed satis prudens ad discernendum maleficam curationem à naturali vel diuina; & tunc aliquis simpliciter secutus fuisset sententiam Pet. Ledesmii sup. credidissetque dicenti se non vsuram vllo maleficio, non auderem damnare post factum: sed ante factum semper vtendum puto consilio & examine quod dixi. Reuera enim qui non examinat, neq; interrogat, neque protestatur, neque aliam adhibet cautionem vt intelligat, an remedium quod adhibebitur sit legitimum, an illicitum: is non videtur facere, quod in se est, sed obiicere se temerè periculo peccandi: quia nouo periculo peccandi obiicit rudem illam & idiotam & peccatricem animam.

a *Drogo Gestellensis in vita S. Godeleuæ 6. Iulii.*

QVÆSTIO III.

An liceat malefici signum destruere, vt Diabolus nocere desinat?

I NOta primò signa maleficii vocari, ollas, ligamina, claustra, plumas, leberides, & similia; quæ, ex pacto cum dæmone inito, magus adhibuit vt aliquis maleficio lædatur: pactū verò esse solet, vt quamdiù ligula sic nodata fuerit, vel tale quid sub limine defossum, vel sera clausa manserit; tamdiù talis persona sit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exibunt, & huiusmodi; de quibus actum *lib. 3*. Porro de ligaminibus & ollis, res notior est: de *sera* legi apud auctorem innominatū lib. pœnitentialis à Rectore & academia Coloniensi ante annos centū approbati, & excusi; *ca. 70. quod*

est de impotentia coeundi: Parisiis (ait) *contigit quod quaedam sortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne posset cognoscere aliam, quam legitimè superduxit. fecerat enim incantationem suam super clausam seram, quā in puteum quendam misit, & clauem similiter in puteum alterum: & sic diabolo promouente vir ille factus est impotens cum vxore sua.*] Quaeritur ergo V. *liceat aperiendo claustrum, comburendo capillorum glomum, soluendo ligulæ nodum, vel effodiendo ollam, & exurendo quæ in illa habentur, aut similia remouendo perdendoque, maleficium destruere, & liberare maleficiatum?* Duæ de hac re sunt sententiæ. vna, nullius quod sciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; sed nostris temporibus Ioann. Hessels à Louanio, *in prælectione lib. 4. sent.* docuit; nullomodo licere. hoc haudubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio absterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifestum spero fore ex iis quæ hac quæstione differentur. multi ex eius discipulis, rem non multùm discutientes, neque auctores alios curantes, Pythagoræorum more, vt oraculum exceperunt; neque in scholis tantùm docuêre, sed in concionibus adeò nonnunquam calidè; vt contra sentientes damnare, & etiam pœnis Ecclesiasticis coërcere, sint conati; non modicam scrupulorum carnificinam etiam piis & bonis, iniicientes. hoc ergo diligentiùs res discutienda, quàm cùm superioribus annis docerem, ideò breuiter perstrinxi, quòd tum nescirem aliquem ex doctioribus communem sententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§. 1. Hesselii & discipulorum eius argumenta fuere. primò, cùm signum amouetur; sanitas exspectatur non à Deo vel sanctis, per miraculum; nec ab humana voluntate nec à causa naturali. ergo à diabolo. Sed hoc est superstitiosum. ergo non licet amouere.

2. Qui signum tollit ea spe, vt nocumentum cesset, miscet se pacto, quod malefico cum diabolo intercedit; quia diabolus cum malefico pact⁹ est, vt signo posito ipse noceat, signo remoto nocere desinat. ergo talis societatē quandā cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. amouere signum, est colere diabolum, quia est protestari, quod possit nocere quibus & quando voluerit, quasi ab alio non pendeat; item quod sit fidelis & verax, qui pactum seruet cum suis: sed diabolum honorare vel colere non licet. ergo nec amouere signum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt scripturæ docent: sed qui amouet signum, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico vt signa tollat, vel vt sibi tollenda ostendat.

5. Qui amouet signa ostendit se maleficos & dæmonem timere: sed S. S. iubet nos solum Deum timere.

6. Non tantùm res quæ ponitur vel amouetur est signum diaboli, sed & actio circa rem, vt positio eius ad nocendum; permanentia eius ad nocumenti perseuerantiam, amotio eius ad nocumenti cessationem: sicut non tantùm aqua est Sacramentum Christi; sed & ablutio per aquam facta. ergo sicut qui ponit signum exercet sacramentum Diaboli, sic & qui amouet. Exercet enim vterq; actionem ad eum effectum consequendum, ad quem aliter non valet, nisi ex Diaboli institutione.

7. Diabolus nunquam spontè cessabit à nocumento corporali, nisi vt grauiùs noceat in anima: cum sit hostis noster capitalis, semper cupiens quā maximè nocere. ideò, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis sunt nocentiora vulneribus:* ergo per cessationem nocumenti, quæ fit amoto signo, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. si licet signa maleficii amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficium patitur, nec aliud superest remedium quo adiuuetur,

iuuetur, tenebitur procurare signi amotionem: sicut tenetur homo ægrotus licito ac possibili remedio procurare, vt sanitati restituatur: peccaret enim si sic sanitatem à Deo exspectaret, vt interim medici consilia reiiceret. Atqui nemo eorum, qui sunt in contraria opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel destruendum maleficii signum ex conscientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæstionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficii signo corpori adhærente, reddanrur insensibiles, ideoque ad confessionem cogi non possint, quod tamen videtur satis manifestè superstitiosum. Vnde Fran. à Victoria *in relect. 12. de arte magica*: si (inquit) ad expulsionem dæmonum radunt pilos aut capillos, aut aliquid eiusmodi: est magia manifesta. Nam veri sancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obseruationibus.

10. Probari posse videtur ex eo, quod Dominus dicit in Euang. *hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio*. sensus enim est non aliter rectè eiici. ergo si quis dæmon eiusmodi intrasset in aliquem per maleficium, non liceret egtessum eius procurare per signi amotionem.

11. probatur ex eo quod D. Hieronym. commemorat *in vita S. Hilarionis*, ad quem cùm adducta esset puella à dæmone obsessa, & dæmon clamaret; se inuitum in puellam ingressum fuisse, vtpote vi maleficiorum coactum; nec se posse eam relinquere, nisi priùs ablatis signis sub limine positis: vetuit vir sanctus signa perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: *ne* (inquit Hieron.) *aut solutis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem.*] igitur, ex Hieronymi sententia, perquirere & tollere signum, vt nocumentum cesset, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugisset Hilarion; sed remedium facilè ac promptum de signis amouendis, si licitum erat, præscribere debuisset; ne Deum tentare videretur.

12. apud Gratian. *ca. si per sortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficii, nulla fit mentio requirendi & destruendi signi: nec quisquã alius veterum Ecclesiæ patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si respondeas esse argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non esse ab auctoritate negata, sed ab auctoritate negante. quia cùm remedium tollendi signi sit facilè & cuique obuium, eius maximè mentio fieri debuisset, si licitum illud concilia & patrum decreta censuissent.

13. Diabolus non est alligatus signis; potest enim nocere sine signis, & positis signis liberum illi adhuc est non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non desinere. ergo frustrà tolluntur signa, nisi pactum malefici & Diaboli intercederet. ergo remouens consentit in hoc pactum.

14. Diabolus non potest diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quàm & donec ei Deus permittit, qui pactis huiusmodi non astringitur: ergo absurdum est exspectare remedium ab huiusmodi remotione signi, aut curare talia diaboli pacta: sed recurrendum est ad Deum, in cuius potestate est Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipsorum retculi: ne quis suspicetur me minùs bona fide agere.

K §. II. Nihilominùs fit conclusio, *signa maleficij etiam spe cessationis morbi seu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere*. dico, *spe cessationis*, quia fatentur opinionis contrariæ assertores, in contemptum & deletionem Magiæ superstitionis, ipsiusq; Diaboli, licere maleficii signa tollere, destruere, atque abolere: immò sanctum id esse, si ex solo odio totius artis, & intentionis Diabolicæ

id fiat; sed negant, id licere ea spe, & intentione, vt nocumentum cesset. *Notandum primò*, quod omnes fatemur, signi ablationem nullam habere vim naturalem neque supranaturalem mali auferendi seu sanandi; sicut nec eius positio vim vllam huiusmodi habuit, ad malum inferendum. sed sicut, posito signo, dæmon fuit, qui nocumentum intulit; sic ablato signo, dæmon est, qui malum aufert, quia cessat nocere. cessat autem, quia sic cum mago pactus fuit; non quod pacto se ligari putet, sed quia hoc sibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notand. 2.* aliud esse vti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti possũ ad cõmoditatem meã; quando ille potuit peccatum vitare, & licito modo mihi gratificari, vt dictum de vsurario *præcedenti quæstione*. ipsius enim malitia mihi nocere nõ debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nũquam peccare licet: cooperor verò, quotiescumq; peto ab alio, id quod aliàs sine peccato neq; præstare. Quando ergo peto vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; cooperor peccato: quando peto vt id faciat, destruendo signum iam ante initi pacti, seu sine maleficio, & ipse me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, sed vtor tantùm eius peccato. Est doctrina Soti, & Pet. Ledesm. & alior. mox citandorũ. *Notand. 3.* Signum tolli vel ab ipso qui posuit, vel ab alio qui non posuit. Si ab eo qui posuit; vel ille inierat duo pacta cũ dæmone, vel vnũ tantũ. duo quidẽ, quando cõuenerat, vt dęmon permanente signo debeat nocere; & sublato signo teneatur non nocere. nam hic vnum pactum fit de positione signi, alterum de ablatione. Vnũ tantùm fit, quando simpliciter conuenitur, vt signo permanenre teneatur dæmon lædere. huius pacti vis includit, non vt sublato signo teneatur nõ nocere, sed vt, si velit, possit non nocere. Quando duo sunt pacta, tunc consideranda est duplex, quæ potest accidere, malefici intentio. Si maleficus cùm tollit, vult sibi seruari pactum illud secundum; non licet tollere: quia hoc est confirmare illud pactum. Si verò maleficus ex pœnitentia pacti initi motus, vult pactum suum cum dæmone initum cessare; & ideò, vt rescindatur; tollit signum, quod est pacti vinculum, & tollit non quatenus ablatio signi est signum secundi pacti; sed quatenùs est destructio primi pacti; potest tollere, quia sic non confirmat secundum pactum, sed rescindit. Quod si sit alius qui tollit; hic non fecit vllum pactum cum dæmone, nec potest dici confirmare primum malefici pactum; quia illi non cooperatur. Sed si gnarus secundi pacti quod maleficus fecit, illud tollat, quia vult à malefico seruari secundum pactum; ille quantum in se est pactum confirmat, & sic malo cooperatur, quare hoc non licet: si verò vel ignarus vel gnatus, illud tollat dumtaxat, vt maleficium destruat, vel vt pactum rescindatur, sperans dæmonem liberè cessaturum à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non operatur: non secundo, quia illud non curat, sed vult facto suo destruere primum. Denique si vnicum maleficus fecit pactum; tunc tollendo signum, primum pactum destruitur, nec nouum initur: nec ipse maleficus vllo modo confirmat, vel operatur ex primo; quare nec ei alius tollens cooperatur. *Notan. 4.* si scandalum sequatur, non posse tolli. quare sic ista peragenda, vt scandali occasio iusta detur nulla.

His positis *probatur 1.* conclusio, quia quotquot auctores excusi de hac egerunt quæstione, illi ad vnum omnes, ex quo ea quæstio discuti cœpit, in hac conclusione conueniunt: eos autẽ loqui, de eo qui spe cessationis signũ remouet, clarè patet ex verbis & rationibus, quibus vtuntur. Ante tempora D. Thomæ, & ipsi D. Tho. ac D. Bonauenturæ, & eorum præceptoribus, puto planè certum fuisse hoc licere; & ideo de hac re nihil expresse proditum; nisi quod maleficia sine maleficio tolli posse censuerint; quod etiam Tho. de Argentina

d. 34.

d.34.& Abul. *in 19. c. D. Matth. q. 90.* & alii communiter tradiderunt. Quod verò Durand. hoc non dixerit parùm refert: omisit, quia non habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ; ad cui contradicendum, commentarios suos *Anno 1290.* elucubrauit. Primus quē inuenio ex professo quæstionē discussisse, qui tempore D. Thomæ vixit, Durando prior, est Henricus Goethalzius siue Gandensis, archidiaconus Tornacensis. hic *quodlib. 5. q. 33.* vbi quærit, *an liceat tollere tegulam maleficij signum?* tandem resoluit his verbis, *licet autem perniciosum est operibus superstitiosis communicare, aut facere talia, qualia faciunt superstitiosi communicando operibus dæmonum: Catholicum tamen est destruere opus superstitiosum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et sic dico, quod licitum est maleficium deponere simpliciter, quemadmodum licitum est idolothytum in cloacam proijcere: & etiam vt curetur infirmus maleficiatus (ecce, quod sub hac spe) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infidelitatis esset) vt procedit prima obiectio; sed credendo contrarium, & quod fiat sola dæmonum actione, ex diuina permissione; qui non consueuerunt secundùm pactionem suam maleficiatum vexare, nisi stante illo maleficio.*] Hæc ille: sequitur, eum, more suo non nominans, Scotus, & ipse aliquot annis antiquior Durando, his verbis; *si per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, benè fit: si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciretur maleficium & destrueretur, dæmon non fatigaret eum ampliùs. quia ex pacto non assistit; nisi dum durat aliquod signum. Et ex hoc patet quod trufatica est illa quæstio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim solùm licet, sed est meritorium, destruere opera diaboli: nec in hoc est aliqua infidelitas. quia destruens non acquiescit operibus malignis: sed credit dæmonem posse & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponit finem tali vexationi* [a].] vides à Scoto hoc meritorium censeri, quem discipuli eius ad vnum sequuntur, vt nominatim Ioann. de Bassolis ibid. *q. 1.* qui etiam expresse addit *meritorium esse si fiat cum intentione curandi*; & sic etiam Antonius And. in 4. d. 34. in fin. sequitur Nicol. Vorillon, *ibid.* & Nicol. de Orbellis ibid. & Guido Briansonus [b], & Iosephus Angles [c], & Alph. à Castro *libr. 1. de iust. hæret. punit. cap. 15.* & Pelbert. Temesuar. *Rosarij p. 4. ver. matrimonium. 5. §. 38.* Est etiam hæc sententia communis Thomistarum, vt Caietan. *tractat. 12. tom. 2.* vbi ait; *duobus modis contingit maleficium à maleficis solui; primò per simplicem dissolutionem seu destructionem maleficij priùs facti, puta dissoluendo ligaturam capillorum cum annulo ligneo &c. & hoc absque dubio licitum est, nec est opus malefici, vt maleficus est, sed hominis scientis impedimentum boni proximi sui. quia nulla hic euenit inuocatio dæmonis, sed sola dissolutio signi; quo durante diabolus statuerat malum alterius continuare. 2. per inuocationem dæmonum, seu aliud maleficium, & hoc proculdubio peccatum est mortale.*] *hæc ille.* vides Caietan. hoc definire, vt indubitatum. idem volunt Siluest. *verb. maleficium q. 7. & 8.* Tabiena *verb. impedimentum 12. ver. 9.* Fumus *ver. maleficium num. 2.* Domin. à Soto. *in 4. d. 34. q. 1. a. 3.* vbi dicit *nos posse maleficum rogare, & ab eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet sepultas, aut suspensas, aut alicubi asseruatas, illinc dimoueat; quia illud maleficum facere virtus est: & quicumque sciret vbi sunt posset illas inde subtrahere* &c. idem asserit addens *meritorium id esse* Bartolomeus Ledesmius *de Sacramento matrimonij difficul. 49.* & eiusdem instituti ac nominis recentior Petrus Ledesm. *in. 3. p. q. 58. a. 2. d. 2.* Henric. Henrriquez *lib. 12. de Sacram. cap. 8. num. 3.* Consentiunt Nominales, *vt Gabri. in 2. d. 8. q. 2. a. 4. & Aureolus in 4. d. 34.* Consentiunt etiam Summistæ vnanimiter *Silu. Tabie. & Fumus sup. Angelus in ver. superstitio. §. 13. Rosella ver. impedimentum ver. 13. Caietan. in ver. maleficium & Iacob. de Graffiis in decis. aureis. c. de maleficio.* Quinetiam Francis. Zammarinus beneficiatus Lateranens. Ecclesiæ, *in thesauro Sacerdotali quē, collegit secundū consuetudinē ac ritus S. Eccl. Rom. p. 1. tit. de exorcismis c. 2 quod est de maleficiis,* hoc non tantùm dicit licere, sed quasi necessa-

[a] *in 4. d. 34.*

[b] *in 4. q. 13. concl. 3.*

[c] *q. de arte magica. a. 6. difficul. 2. iunct. in 4. q. de impedimen. matri. ar. 2.*

necessarium & rituale præscribit, his verbis; *adiungo, quod illa ossa & penna inserta vna in alia: & multa, & quasi infinita talia, quæ in lectis inueniuntur à dæmone deportata: sicut clarè fuit deprehensum, sunt extrahenda, & igne comburenda, dum dicitur psalmus*: Exsurgat. *Nec sequenda est illa superstitio quam vulgus ponit, de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentem &c.* sic ille fol. 180. col. 4. Consentiunt Iuristæ, non tantùm qui tenent posse nos maleficiis in bonum finem vti; & alii, qui dicunt per superstitiosa posse tolli maleficium, quos supra citaui. sed & qui hoc reiiciunt, *vt Turrecrema. in d. c. monet te, Nau. in Manual. c. 11. n. 29. & Pet. Binsfeld. in l. eorum q. 5. Cod. de malef. & mathemat.* Inquisitores quoq; Germani, *Sprenger. in malleo, & Nider. in Formicario, supra citati, & Ioan. Chappeauuille Vicarius & Inquisitor Leodiens. in tract. de casib. reseruatis.* Vnde patet hanc esse sententiam planè communem, Hispanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem Scholasticorum omnium, Nominalium, Scotistarum, & Thomistarum; ex quibus multi Cardinales & Episcopi & Magistri Sacri Palatii fuere, ceteri dignitaribus aliis, aut eruditione saltem, & pietate conspicui. Quare cũ sit incredibile, tot academiarum præcipuarum professores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vsq; ad Hesselium errasse; & hodie quoq; errare, tum in lectionibus publicis, tum in confessionibus audiendis tum in ipsa praxi quotidiana, idque errore tam periculoso: sanè non videntur carere temeritate, qui hos omnes inscitiæ & erroris condemnare audent; & puniendos putant; quotquot, sola etiam auctoritate talium adducti, maleficii signa remouerunt. Accedit, quòd auctoritatem hanc rationes validissimæ comitantur; quibus contrariæ opinionis defensores nondum satis efficaciter responderunt.

Probatur primùm hæc sententia exemplis illis superiore capite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam quod Ill. Cardinalis ex Societate nostra Rob. Bellarmin, *in publicis prælectionibus* narrauit, cùm ante multos annos Louanii sententiam illam Hesselii solidè, sed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidam *Prædicatorum; quod me puerum vidisse memini; in monte Policiano in XL. cùm vellet concionari, loqui non potuit. accidit id secundò & tertiò. videns id non esse rem naturalem, in concione tantùm sibi vocem præcludi; votum vouit Sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitque signa in suggestu, capillos inter se ligatos, & similia. comburit ergo illa, & vox ei restituitur. concionem postea habuit.*] Quod si peccatum hoc fuisset, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto sollicitatus eum non sanasset; neque signa illi ostendisset, quæ tollere non liceret. his accedat simile æquè contestatum. Anno 1589. *Genuæ adolescens quidam pius, ex imprudenti aspectu, ita effusè in amorem mulieris exarsit, vt diuinum excluserit: mittebantur vltrò citroq; munera, & furtiuæ litteræ, idque trimestri spacio. Post quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirum certè, quàm immundas sordes, & varias ante ora astantiũ euomuerit: muliebres crines, ouiũ villos, linum, bombycem, crinales acus, & sutorias, vnguium segmina, ossium fragmina, & ferramentorum, non paruo numero, vna cum sanguine. Quidã è nostris hortatur eũ, ne ampliùs illigari se patiatur amore pestifero. Quærit deinde, nũ quæ essent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, sed deinde laceratas; noster non credens, admonet familiares, vt eius arculã scrutẽtur, & si quid sit amatorium, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadam innotuisset, arculæ clauem horrendis clamoribus postulat, & acceptã eadem voce admonẽte, iniecit in os voraturus, nisi prohibitus fuisset: eam puluino supponit: oculorum vsum amittit: admonet mater, vt doctus malo reddat clauem: eam cum quærens nõ inueniret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis vociferari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excusso: vi tandem cùm arcula esset reserata, bina litteræ amatoriæ inuentæ, & igni traditæ sunt, quo facto restitutus ei sensus videndi, & clauis non sine admiratione apparuit antè oculos quærẽtis expo-*

tis exposita. Meliùs interea habere cœpit & corpore & animo, & paullò post sanus omnino factus est.] Hæc Fran. Bencii nostri verbis perscripta, & Romæ excusa in anni illius litteris descripta. facilè videt hîc vnusquisque signum maleficii litteras fuisse, quod ne tolleretur dæmonem conatum; eoque amoto & cremato, nocere desiisse. Sprẽgerus *p.2. Mall.q.1.c.1.* narrat historiam sequentem. *Comes quidam praclarus genere VVestrasiensis territorij in confinibus Argentinensis diœcesis iuuenculam simili genere praclaram duxit vxorem; quam tamen post celebratas nuptias, vsq; ad tertium annum, carnaliter cognoscere non poterat maleficali impedimento, vt rei probauit euentus, impeditus; anxius, & quid ageret ignorans, & sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit, vt ad ciuitatẽ Metensem, ob negotiorum quorundam expeditionem, applicaret: in qua, dum per vicos & plateas seruis & familia vallatus incederet, quandã mulierem: qua ante illos annos concubina sua fuerat, obuiã habuit; qua visa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret: improuisè eã blandè, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur; & qualiter se haberet, vt valeret, inuestigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice versa, de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit. quo respondente quòd benè & prosperè cuncta sibi succederent, illa attonita paullum siluit. & Comes cernens illam attonitam, ampliùs verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de statu vxoris interrogando simile responsum accipit, quòd benè in omnibus se haberet. Tũ illa anne pueros etiam generasset, inquisiuit. Et Comes, tres mihi* (ait) *sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tum ampliùs illa stupefacta paululùm siluit. Et Comes, rogo te, carissima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubitò, quin meæ felicitati congratuleris. Tum illa, verè congratulor, sed maledicatur illa vetula; qua obtulit se velle corpus vestrum maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestra minimè haberetis. In cuius signum puteus, qui est in medio curia vestra, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem: qua ea de causa ibidem posita fuit, vt quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coëundi impotentia vobis adesset: sed ecce omnia vana sunt, de quibus gaudeo* &c. *Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam subitò recuperauit.*] Hæc ille. sufficient hæc tria exempla certissima in diuersis maleficii generibus: & quod ad rerrium istud, posset quis suspicari continuas ad Dei sanctos preces, vt hæc ei rei benè gerendæ occasio fortuita offerretur, à Deo impetrasse: quamuis, quæ hominum inconsulta est calliditas, media illicita (*nempe mendacium*) aliis licitis (*æquiuoca locutioni, & maleficij signi remotioni*) miscuerit. Si velis plura vide sup. lib.3. *Par.1.q.4.sect.3.in princ.& sect.5.litt.C.*

Hoc probum

Hoc improbũ quia mendacium.

Aliud ponit exemplum Cæsalpinus *in Disquisit. de Dæmonib.c.17.* quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codronchus, cuius hæc sunt verba: *Vincentius Carrarius 2.p. de medico & eius officio, meminit cuiusdam sua sororis, qua maleficio affecta inuentis ac crematis sæpè maleficij signis veneficis conualuit. Hieronym. Mengus scribit quandam nobilissimam viduam veneficio lethali ac insanabili morbo affectam; dum ageret de extrema vnctione instrumentis maleficis combustis, spiritualibusque remedijs adhibitis, quasi repentè, omnibus admirantibus recepisse sanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam presbytero; qui cùm pessimè maleficio affectus plurimis mensibus lecto decubuisset, nec innumera remedia à medicis adhibita quicquam ei profuissent, inuentis in lecto plurimis signis veneficis, & cõbustis; quouis mense luna reuoluta alia & alia diuersa instrumẽta reperiebantur, quibus semper igne cõsumptis Dei auxilio, & Ecclesiasticorum remediorum tandem pristinam sanitatẽ adeptus est. Annis superioribus Francisca filia mea, decẽ menses nata, apud nutricẽ insigni macie est affecta, sæpè ac sæpiꝰ magna suspiria edebat: & quãdo defasciabatur sẽper plorabat, ægreq; se ferebat defasciari ꝑter puerorũ morem, qui quãuis sint malè affecti vel dolore aliquo detenti, cùm fascia soluuntur quiescere, ac delectationem tum capere solent. Nulla inuenta causa præternaturali effectus, nutriceq; mutata, cùm in deterius laberetur; subijt suspicio vxori meæ, quod, cùm esset puella admodum venusta,*

venusta, inuidentiæ causa, vel odio cuiusdam vetulæ veneficio esse affectam. Quapropter culcitram inquirens, nonnulla veneficij signa repperit: cicercs namque, grana coriandrorum, frustum carbonis, & ossis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibusdam cum sanguine menstruo mixtis retulit quidam peritus exorcista. Præterea quasdam plumas ita quibusdam filis artificiosè insertas, vt pileo vt moris est applicari facilè possent: quibus omnibus igne benedicto combustis, & adhibitis per triduum exorcismis & aliis nonnullis remediis sacris, cœpit meliùs se habere, & carnem assumere: ita vt curatam fore existimaremus: nihilominùs transactis quibusdam diebus, cùm esset valdè morosa, & multum ploraret, eodem lectulo denuò explorato, inuenta sunt nonnulla alia instrumenta, quibus crematis sanitati restitui visa est. Attamen in plenilunio mensis, cùm plorabunda noctem totam insomnem duxisset, manè colore cinericeo fuit affecta, & ita mutata facie ab ea quæ vesperi erat, vt esset res lacrymis magis quàm admiratione digna. Explorato denuò lectulo inuenta sunt frustula duo nucis siccæ, & ossis albi, nouem vel decem ossa piscium; quæ erant fabricata instar pectinum quibus capita pectuntur, cum quibusdam corollis mira arte ex variis rebus paratis. Quibus igni traditis, mutata domo, & pluribus aliis, & validioribus per exorcistam peritum adhibitis auxiliis, Dei beneficio absque vllo remedio naturali conualuit.] Sic ille lib. 1. de morb. venefic. cap. 8. Eò lubentiùs verba adscripsi, quòd in iis quædam notabilia. Primò recurrere malum, de nouo signis positis, & ideò de nouo sæpiùs ac sæpiùs tollendum. Secundò ignem benedici, quo res istæ combutendæ, & simul adhiberi exorcismos. Tertiò mutatio domus, quæ valde vtilis.

2. probatur conclusio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conscientiæ & scientiæ; qui hoc modo maleficiatos sanant: & fortè alius modus sanandi, vix vnquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib. 3.* retuli, vnum nunc addam de eo quo, sic mirè magico maleficio cruciato, & sola nodi solutione sanato, quod narrat, quadam epist. insignis medicus Balduinus Ronsseus a, his verbis; *Iam ad aliud digrediar, quod comulari huic viro contigit. Is in subui banum profectus, cereuisiariam quandam tabernam prætervectus, vidit aliquot multis nominibus sibi addictos: statuit igitur eosdem admonere debiti, atque ni persolutum curarent, in ius vocaturum minatur: excusant alij moras, alij quibus ingenium hominis mite prorsùs perspectum esset, rogabant aliquantulum temporis concederet. atque inter hos prorupit quædam toruo vultu, fixis in terram oculis; quæ, calcitrantem cui insidebat equum admirata, sicuti videbatur, rogat quonam pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo suo confideret. Subridens ille, ecquid (inquit) putas mihi incognitam equi huius indefessam virtutem; qui eo ad decem & eò amplius milliaria citra vllam defatigationem vti consueuerim? Respondit illa, vereri tamen se, ne ferendo sit. Vir anilem subesse fabulam suspicatus, subdit equo calcaria; qui præter consuetudinem iam primùm ad motum pigrior, progreditur quidem, sed labascentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc subitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, accirique iubet ex tempore Veterinarium. is cùm sudore madentem videret equum, rogat numquid defatigatus fuerit, vtrum post diuturnam quietem subitò exstimulatus ad cursum, & num à concitatiore cursu confestim biberit, & alia huiusmodi; quæ iumentis morborum origo esse solent: & cùm nullam euidentem causam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat vt sua fidei committatur equus, pollicetur interim, se suo non defuturum officio, atque omnem moturum lapidem; vt cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarij fidei equus, atque ad eundem in stabulum deducitur, vbi equus doloris vehementia exagitatus, pedibus humum scalpens, protinùs in terram deuoluitur crebra trahens suspiria. Veterinarius consilii penè inops, animo voluens quot quantisque casibus morbosis impetantur equi, venit illi in mentem eosdem, aut propter emphraxim vt vocant, aut quoties suo tempore lotium non reddiderunt, grauissimis subiacere periculis:*

a *medica venationis epist. 59.*

culis: experiundum igitur censuit, num quod vitium in ano aut vesica esset. manum ergo anum ingerit, perscrutaturus num quæ materia in eo contineretur, quæ huiuscemodi accidentia parere posset. consueuerunt namque equi; quibus durior est aluus, & quorum anus scybalis quibusdam præcluditur, ex qualibet causa volutari, ac sudore perfundi: &, cùm nihil tale reperisset, equi membrum genitale aut penem attrectare cœpit; quem manu eductũ, vidit arctissimè, atque intricatissimè colligatum esse: tentat igitur primùm nodum vnguibus dissoluere, sed frustrà. nexuum enim capita cum occulta essent, obliquisque inuolucris variè inter sese abdita, ferro tantum dissolui poterant. Erat autem nodus hic malefica arte, vt suspicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus; in hoc Gordium superans nodum, quod hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus esset, ille etiam ex ipsa radice dura, & ad complicationem rebelli. Nodo igitur dissoluto prosiliit protinùs equus, atque per lotium maxima copia concreti sanguinis reiecta, conualuit quidem; verum ita vt ad pristinum illum suum vigorem nunquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempestiua in compotatione interpellatoris molestia in bilem proru-pisse, & obmurmurato carmine, pet dæmonem curasse, equi membrum sic vinciri; idque sentientem equum ita calcitrasse: mox obscænam illam prodiisse in publicum, & quæ narrata miscuisse colloquia. Neq; hic vllum erat naturale remedium aliud, quam si nodus ille dissecaretur. sic etiam in maleficio lactis furaculo, non aliud ferè præsentaneum occurrit, quàm si vtres coriaceos; in prata vel stabula missos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, dissecesque. Monet me series epistolæ illius Ronssei, vt adiiciam quod ille præcedenti historiolæ subiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emissitios, ad anatis similitudinem ex corio consutos, quos vulgus, Lite latas vocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è vaccis vtuntur? nam quantumuis eosdem hactenùs, pro anili quadam fabula atque meris nugis æstimauerim; Neostadii tamen ad Lenum, quod nunc Landstrostium appellatur, fortuitus quidam euentus docuit rem esse nimisquàm veram, & in hominum perniciem excogitatam: quando sub annum ni fallor 1553. miles quidam probè potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem sese volutantem vtrem vnum obuium habens, nescio quid antea stomachatus, educto gladio medium dissecans; totam plateam lacte repleuerit: adeò vt facti rumor per totam ciuitatem dispersus, omnes quotquot essent ciues rei nouitate obstupescentes ad spectaculum alliceret: atque id ita factum esse multi fide digni ciues mihi retulere, qui suis oculis ea se vidisse testati sunt. Huc accedit, quod audiuimus Godelam quondam Kukers palam confitentem, vtrem hunc emissitium à se consutum atque emissum fuisse, ac non rarò magnam lactis copiam ad se detulisse.*] quis asseueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarum perdant armentarii? si vtrem perdere licet, cur non & nodum illum soluere? si nodum, cur non & ollam subliminarem effodere?

3. probatur conclusio valida ratione, nulla in hac amotione illicita intercedunt: licita itaque est amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum; qui hic reperiunrur. hi actus vel sunt interni animi, vel externi verbi & operis. Animi interni actus sunt tres, primus desiderii vt sanitas reddatur & cesset nocere dæmon: & ad hunc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio dependet à signo, cupere proinde ipsum signum tolli ac destrui. proximus actus est opinionis, siue credulitatis humanæ, quod videlicet opinor seu credo probabiliter, cum sublatione signi pactum cessaturum, & cum pacto noxam, & sic noxa cessante sanitatem reddendam. Tertius est spes sanationis & cessationis. Verbi externus actus, rogare maleficum vt signum tollat, & nocere per dæmonem desinat. Operis externus actus est, ipsa signa tollere & destruere. Sed omnes isti actus, siue singulos spectes, siue cunctos simul copulatos, liciti sunt, & superstitionis expertes. licita igitut, & supetstitionis expets est, tota hæc amotio cum spe tollendæ noxæ.

dæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor verò, *de desiderio*; quia licitum, immò & meritorium est desiderare suam & aliorum sanitatem; quare & desiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionem. Medium verò ad hunc finem, est maleficii cessatio; ad cessationem, medium est causa aliqua cur dæmon velit à noxa inferenda cessare: ad hanc causam auferendam, medium est, infringere pactum, ex quo nocet; & quod, nisi fuisset cum malefico initum, non nocuisset. pacti istius duratio, commensurata est, dæmonis voluntate, ipsius signi durationi; quare medium destructionis pacti, est destructio seu amotio signi: atque ita; à primo ad vltimum, destructio signi, est medium necessarium sanitati recuperandæ. quare sicut licitum est sanitatem desiderare: sic & licitum est signi destructionem desiderare. Probatur etiam minor, *de opinione*. quia opinari cessaturum maleficium cessante pacti signo, non est illicitum, nec vanum. non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vlla lege prohibitum est. non est vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. valdè enim verisimile est dæmonem tum cessaturum: primò quia ad nocendum impulsus fuit pacto, quod iam cessat. secundò, quia nihil superest, quur hac in re à malefico honoretur. tertiò quia si promissis steterit, maleficum artiùs sibi deuinciet; & plures allicier. *De spe* quoq; probatur. quia hæc nihil est aliud, quam desideriũ boni cum opinione euentus. quare quod meritò opinor euenturum mihi bonũ, id licitè spero; si bonum sit ex rerum numero, quæ licitè desiderantur. Ex his patet de actibus externis. nam quod licet cogitare, licet loqui; & quod licet concupiscere, id licet petere. quare si possum desiderare à mago sanitatem, & opinari me ab illo consecuturum, possum etiam ab eodem illam petere: & quia desidero consequi modo licito, possum petere sub tali modo, vt manifestum est. Denique quoad actum externum, res quoque aperta est. actus iste est amotio signi: sed in hac amotione nihil illicitum est, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum; ergo nec ex parte executionis. Consequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec superstitiosi, quia nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando scandalum abest, de quo non est quæstio, sed abesse præsupponitur.

Dicunt aduersarii, *ratione operis id fieri*; quia semper sit tacita quædam honoratio seu inuocatio dæmonis. Quod falsum esse, sic ostenditur. opus illud amotionis signorum: nec est dæmonis inuocatio vel honoratio ex natura rei, vt per se patet; neq; etiam ex intentione maleficiũ amouentis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare vel eum inuocare; sed intendit inuocationem per magum signo posito factam impedire: nec etiam intendit comprobare pactum magi cum dæmone, vel quicquam operari ex illo pacto; nec dæmonem inducere vt illud pactum cum mago seruet, sed solummodò intendit pactum illud nocendi rescindere, & annihilare. neque etiam dici potest esse honoratio, vel inuocatio dæmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, quia iste nihil expressè vel tacitè cum dæmone pactus fuit, ne id quidem vt sublato signo desinat damnum dare: neque etiam ex errore opinionis, quia non tollit idcirco quòd putet illis rebus vim inesse sic nocendi, sed quòd existimet quamdiu hæc posita manebunt, dæmonem, Deo permittente, nocere posse; & propter pactum cum mago initum nocere velle, & eadem ex causa signo sublato à nocendo desistere velle: quæ omnia docet experientia esse verissima.

Dices fortè, dæmon idcirco nocerę desinit, quia sic existimat se honorari. *Respondeo*, etiamsi ille putaret se honorari; quamdiù, nec res talis est quæ natura sua honorem tribuat, nec adest vlla intentio honorandi, in eo qui remo-

uet, pa-

uet, parùm refert; nec propterea dici quis poteſt dæmonem honorare. Deinde nec verum eſt ideò dæmonem ceſſare: potiùs ceſſat, vt pactum cum Mago ſeruet, & ſic eum ſibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob cauſas vt dixi.

Probatur concluſ. 4. Maleficus malè facit ponendo. ergo benè facit tollendo. Reſpondent non ſequi, quia etiam in tollendo eſt ſuperſtitio, propter tacitum pactum, quod tum iterum cenſetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed contra: res ipſa ſine ſpe non includit pactum, (verbi gratia, ſi ruſticus vel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis, iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet: attamen dæmon ceſſaret à nocendo.) nec ſpes iſta (vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa vel illicita eſt.

Probatur 5. Licet declinare à loco, vbi poſitum eſt ſignum, ſpe euitandi malum; licet etiam vitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere ſignum cum eâdem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negantium conſequentiam; eò quòd fuga à loco noxio ſit naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ſit ordinata, nihilò magis quàm ſigni poſitio ad malum. Non, inquam, hoc ſatisfacit. quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem. argumentum verò procedit de eadem cauſa in vtroque. ideò ſic confirmo argumentum. ſic ſciam poſito veneno aliquo naturali locum eſſe noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio? progredior. igitur ſimiliter, ſi ſcio ſub limine poſitum maleficium, vt quicumque limen illud calcauerit, moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi, & limen vitare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud ſub limine poſitum amouere. Omnino enim ſimiles ſunt hæ conſecutiones. nam ſicut in priore vtraque res naturaliter ad ſalutem ordinatur: ſic in poſteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & ſicut ſe habent amotio & fuga, naturalem ad cauſam; ſic etiam ſe habent amotio & fuga, ad cauſam moralem, quale eſt ſignum. ideò ſi rectè argumentamur à fuga cauſæ naturalis ad eius amotionem, etiam rectè argumentamur à fuga cauſæ moralis ad eius amotionem: neq; in eodem cauſæ genere vllum diſcrimen eſt fugæ & amotionis. ſicut enim fuga perſonam remouet à loco noxio, ſic & amotio rem remouet ne perſonæ in illo loco queat nocere.

5. licet maleficos de medio tollere, ea ſpe & deſiderio, ne hominibus ampliùs noceant per Diabolum, vt eius viua inſtrumenta: licet ergo ſigna quoque maleficorum tollere, ne per diabolum illa ampliùs noceant, vt eius muta & fictitia inſtrumenta moralia. ſicut enim tubæ, & tympana, & vexilla in bello, ſunt quædam moralia inſtrumenta militiæ; ſic huiuſmodi ſigna ſunt quædam quaſi nequitiæ & malitiæ diabolicæ inſtrumenta, non operantia, ſed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum reſponſum eſt, ab iis qui contra ſentiunt. Nam quod vim argumenti & ſimilitudinis poſitam putant, in ratione tantum ſigni; & maleficos dicant non occidi, vt ſigna diaboli: hoc eſt πάρεργον.

6. Poſuit maleficus ſignum? quid eſt facturus? ſi tollit, ſecundum vos peccat: ſi non tollit, verè & grauius peccat; quia relinquendo manet cauſa dāni proximorum. perplexus ergo futurus eſt, quem contra religionē, iuſtitiamuè peccare neceſſe. *Reſpondent*, relinquere debere & pœnitere. nec peccaturum relinquendo. quia relinquendo non eſt cauſa nocumenti, ſed eius cauſa fuit ponēdo illud & paciſcendo cum dæmone. Reſtare ergo illi, vt pœnitens Deum oret, reprimere dignetur Diaboli poteſtatem. *Contrà*: ſicut peccauit cau-

ſam dando, cur inciperet alius lædi; ſic adhuc cauſam dando, cur pergat eum Diabolus lædere: & ſicut poſitio vel ligatio fuit cauſa inchoati damni; ſic relictio ligaminis ſiue non amotio, cauſa eſt continuati damni. ergo ſicut tenebatur impedire, vel tollere cauſam ne damnum inciperet inferri, ſic etiam tenetur ne illud vlteriùs proſerpat, vel diutiùs duret. Quod ſanè clariſſimum eſt in maleficio, quod effectum habet ſæpiùs renaſcentem. verbi gratia, maleficium ſterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis &c. 2. anno iterũ nocebit fortè pluribus, ergo ſi tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & ſequentis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata reſtituenda, quamdiù illa inferrentur. & tam de damnis annorum ſequentium quàm primi; ſi diuerſis actionibus ageretur de ſingulorum annorum damnis. ſed hoc, quia peccat contra iuſtitiam, & eſt efficax adhuc cauſa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum eſt poſſe facere. probabile autem eſt illum tum tollere debere, vt proximi damnum impediat. quia communis hæc eſt ſententia optimis fulta rationibus, vt oſtendimus.

7. Si duo reges ſic inter ſe paciſcantur, vt columna ſeu turricula quapiam ſtante erecta, ipſi ſibi mutuò auxilium ferant contra tertium regem aliquem: ſi tertius iſte pacti gnarus, vt illi deſinant ipſum bello infeſtare, turriculam illam vel columnam deiiciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea conſentire in illorum fœdus, neque cum ipſis, vel eorum altero; qui fortaſſis illum admonuiſſet; pactum vel ſocietatem inite. Igitur nec maleficiatus dicendus eſt cum malefico vel dæmone propterea ſocietatem inire, quia deſtruit ſignum, quod illi depacti, vt à nocendo ceſſet dæmon. Nec quicquam habet veriſimilitudinis quod reſpondent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum inire; quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſ. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundæ formulam aut genus. deinde deſtruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum ſoluitur, adimpleto termino; ſic etiam remoto ſigno pactum dæmonis & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. ſi quis cum hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occuper, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, immò merebitur ſi fecerit? quis quæſo illum proditoribus conſentire dicat? rectè æſtimantes iudicabunt, eum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe neque approbaſſe, ſed abominatum ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis & malefici de olla in familiæ perniciem defoſſa; poterit illam tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorum pacto alienus? an cum ille non conſentiat proditioni, qui illam deſtruit; hic cenſendus conſentire maleficio, qui illud deſtruit?

Denique vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire. ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret: rectè faceret, qui murmuranti os pugno obturaret: ſi per ſcripturam & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet & conſcinderet membranulas. cur non idem ius conceditur in ſignis poſitis, quæ ſimiliter dæmonem ad nocendum pelliciunt? ſicut ergo poſſum impedire, ne verbis vel characteribus magus conſequatur effectum à dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. III. Reſtat reſpondeamus obiectionibus, quæ quod multæ ſunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, eſſe prolixiores.

Ad 1.

Ad 1. *Respond.* non fieri sufficientem enumerationem partium. sanitas enim exspectatur à morali causa, nempe amotione signi. sicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione. 8.) libetatio non exspectatur à Deo, vel Sanctis, vel natura, vel proditoribus immediatè; sed à signi amotione. Sed vrgent, saltem mediatè exspectatur à proditoribus; ergo & sanitas hîc mediatè exspectatur à dæmone. Sed hoc est supetstitiosum quia est perinde facere ac si dicas; præsta quod promisisti. pactus es amoto signo te cessaturum. ecce amoueo: teneris cessare. *Respond.* negando minorem, & eius probationem. immò perinde est facere, ac si diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exstinguo; signum quod nocumento inferendo præstituisti comminuo, & perdo; non est quod noceas, ampliùs nocere non teneris. Si pergant instare, saltem exspectat mediatè sanitarem à dæmone. *Respond.* exspectat; non à positiua aliqua dæmonis actione, sed à priuatione actionis eius siue à cessatione. non enim expectat, vt dæmon aliquid faciat, sed vt desinat facere. ad faciendum alliciebatur signo, sperat illo sublato, non allectum ampliùs, desiturum nocere: vt amoto obiecto concupiscibili, quis vt plurimùm desinit concupiscere. Effectum ergo exspectat priuatiuum; quem à dæmone non est illicitum exspectare. alioqui non liceret exspectare dæmonis fugam ex obsesso, cessationem à tentatione, & similia, ad quæ piè vtimur aquæ lustralis aspersione, reliquiarumque & agni Dei gestatione. Dumtaxat ergo illicitum est, exspectare effectum priuatiuum à dæmone, vi alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hîc nullum est.

Ad 2. negatur antecedens: ad probationem eius dico; si maleficus vnicum fecerat pactum; tollens, miscet se destructioni illius pacti, non conseruationi. quia destruendo signum, facit vt pactum cesset. si duo fecerat pacta, non immiscet se secundo, quia non petit, vt Diabolus vi secundi pacti desinat; sed destruendo primum pactum, virtualiter (vt dici solet) etiam destruit secũdum, de quo non cogitat. si vi secundi pacti vellet dæmonem cessare, valeret argumentum. *vide 3. Notabile.*

Ad 3. dico & antecedens, & probationem eius dissentire à vero. nam tollere signum, tantùm est prorestati, quod Diabolus; qui Dei permissione, & non alirer, potest nocere; speretur non nociturus ampliùs, postquam causa ad nocendum alliciens (nempe signi positio) cessauerit: item quod aliquando stet pactis conuentis, non quia sit verax aut fidelis; sed quia censet hoc sibi esse vtile ad homines decipiendos. sicut solent decoctores minus debitum exsoluere, vt in grandiori summa creditoris simplicitate abutantur.

Ad 4. Respond. Minorem falsam esse. non enim declinat ad Magos vt magi sunt: sed vt sunt homines gnari eius rei, quæ vel adspectu vel auditu potuit resciri, & petitur ab iis, non vt ex magica operentur arte: sed vt id faciant, quod quiuis rusticus & idiota posset facete; saltem quod ipsi, sine vllo. nouo cum dæmone pacto, possunt perficere, & perficere tenentur, ad commodum proximi. Potest ergo distingui maior, scriptura enim vetat declinare ad magos, tanquam ad magos: nõ verò tanquam ad alios homines à quibus licitum auxilium quis exspectat.

Ad 5. Resp. aliter timeri Deum solum, aliter timeri creaturas. Deus solus timeri debet, vt omnipotens & auctor omnium, & quem nemo potest impedire, nec voluntati eius potest resistere: creaturæ timentur, tanquã quæ Dei permissione nocere valent; & quia malignæ sunt etiam interdum volunt: & sic scriptura sacra non prohibet eas timeri. dæmon verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus animantibusque potentior est, & nobis maximè infestus, &, exigentibus peccatis no-

stris sæpissimè permittitur à Deo nos grauiter lædere, vt constat de Iobo, maritis Saræ, Achab rege, & aliis. Nonne licet timere sicarios, latrones, calumniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infesta? cur talis fugit, nisi quia dæmones timet? tolle timorem, fugam sistet.

Ad.6. Negatur antecedens. impropria enim & falsa locutio est; amotio signi est signum. non magis certè quam homicidii actio est homo. sicut enim homo erat, ante occisionem; sic signum erat ante amotionem. nec iuuat cōparatio illa baptismi. nam nec ipsa aqua est Sacramentū, nec ipsa ablutio: sed Sacramentum fit, quando ad elementum, verbum cum actione accedit. ablutio materia proxima sacramenti est, non Sacramentum. *Dicas*: saltem est aliquid Sacramenti. ergo & amotio est aliquid pacti. *Resp.* sicut ablutio non est aliquid Sacramenti, nisi abluens intendat baptizare: sic, nisi ponens vel tollens signum, intendat ex condicto ponere vel tollere, nunquam positio vel sublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7. Negatur consequentia, idcirco enim desinit nocere signo sublato, non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animæ tollētis: sed quia sperat vel maleficum in alium sortem (vt vocant) translaturum, cum nouo suo lucro; vel sic plures se sibi adiuncturum, videntes eum promissis stare. Præterea esto hoc Diabolus speraret; sæpè spes illum fallit, & vnde compendium exspectabat, dispendium patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur. cessatio enim á nocendo beneficium non est Diaboli, sed Dei & hominis tollentis signum: sicut non est beneficium proditoris, quando ablato signo desistit à proditione peragenda: neque qui tollit vllo modo dici potest, hoc beneficium à proditore exspectare.

Ad 8. Concessa maiore, quæ verissima est; Negatur Min. omnino enim hoc volunt, quotquot nobiscum sentiunt; & quia hoc ex eorum doctrina sequebatur, ideò non dixerunt expressè. Neque enim putabant quenquam adeò moralium rerum forè rudem, vt negaret, primò ipsum maleficum qui posuit teneri signum, quod nouit, tollere; si nequit aliter damnum impedire: sicut, qui Diabolo inuocato verbis vel scriptis nocet, tenetur cessare ab hac inuocatione, non tantùm quia superstitiosa est inuocatio, sed etiam quia proximo perniciosa est. Nec vllo modo puto tolerabilem esse contrariam sententiā in praxi, nec absoluendum qui nollet cessare, vel signum tollere. sicut non est absoluendus, qui alicubi malleolos reposuisset, incendium sparsuros, nisi illos velit amouere. Eadem namque ratio est. sicut malleoli efficaciter sunt nocituri vi naturali; sic etiam signa hæc æque efficaciter nocitura sunt vi morali, siue vi pacti conuenti. Neque hic quærendum qua vi damnum inferendum, sed an inferendum? & æque iniusta est illatio per vnam vim, atque per alteram. sicut malleolis inest vis ignea; sic censetur signis alligata vis siue actiuitas diaboli, multo promptior & fortior ad nocendum. Si verò tenetur maleficus tollere, quod posuit ex lege iustitiæ; tenebitur secundò alius qui positum rescíuerit, id tollere, saltem ex lege charitatis.

Ad 9. Resp. id, si fiat seruatis circumstantiis, quas requisiui *supr. lib. 5.* nec superstitiosè, nec impudenter; sed sapienter & honestè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Victoria verò loquitur de expulsione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rem: vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non est ablatio signi, cùm pili non sint signa maleficii, sed latibula.

10. argum. multis peccat. primò quòd contradicit sententiæ, quam eo nituntur probare. Nam si defensores contrariæ sententiæ censent; non esse licitam amotionem vllam, vt eos sentire patet; ex argumento sequitur, dumtaxat aliquam esse illicitam, népe destinatam huiusmodi dęmoniis eiiciendis:

quia tales dæmones aliter eiici nequeunt. Si ergo eiici possent per amotionem, licita foret amotio. iam non ergo omnis amotio illicita foret. Sin verò dicanr se non contendere Vniuersalem negationem; (Nullam amotionem signi cum spę cessationis esse illicitam:) sequitur non omnem amotionem huiusmodi esse superstitiosam; quod ceteris omnibus argumentis suis probare nitebantur. repugnat ergo hoc argumentum aliis omnibus, quia subuertit commune ceterorum fundamentum. Secundò sensus verborum Christi non est, non aliter eiici, sed non aliter rectè eiici efficaciter. Nam Apostoli non querebantur se vsos malis mediis, quod non est credendum; sed se eiicere non potuisse. conatus enim Apostolorũ non fuerat illicitus, sed fuerat irritus. & hoc scire volebant; cur efficax non fuisset in hoc energumeno, quemadmodum solebat esse in ceteris. responsum illis, id accidisse, quòd orationem & ieiunium non adhibuissent; quæ talium dæmoniorum pessimorum, quorum inueterara possessio, generi expellendo necessaria ipsis erant. Tertiò dæmon non exit ad signi amotionem, nisi quando erat ingressus ad signi positionem: quod Deus nonnunquam permittit. Quando autem propter hominis peccata Deus permisit opera malefici dæmonem ingredi; tunc licebit signum tollere, non secùs ac in reliquis maleficiis. Quartò plus probat argumentum quam opus sit; immò & illud; (si valeret) nec exorcismis eiici licitè posse: si tantùm ieiunio & oratione tales licet eiicere. Denique non potest nobis constare, an ex hoc genere sit dæmon, an ex alio: ideò, durante hoc dubio, licebit signum amouere.

Ad 11. dico exemplum illud S. Hilarionis, dumtaxat probare, quòd, qui Hilarioni sanctitate & dono miraculorum sunt similes; aut quando aliquod scandali vel superstitionis augendæ subest periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt est dęmonem oratione eiicere: non verò probat quod eo periculo cessante, aut quando quis non est certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli sunt, in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio quod ad manum est, & experientia frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto solitis incantationibus recederet; sed ne populo videretur iis recessisse: immò neque hoc simpliciter verebatur, sed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipse dictis Diaboli fidem habuisse; qui negabat aliter se expelli posse, nisi signo priùs ablato. Quod falsum erat, vt D. Hilarion ostendit, & quia spontè ingressus, spontè remanebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa signa obtinebant.

Ad 12. Resp. verè hoc argumentum esse nullum, & ab auctoritate negata, non ab auctoritate negante. Nam si vel Hincmarus (cuius ille est Canõ) vel alii patres censuissent, hoc remedium esse illicitum, non fuissent contenti silentio prætermittere, quod vsu sciebant frequentissimum: sed disertè prohibuissent, vt solent similia. sic enim quia purgationes per monomachiam, per ferrum candens & similes, erant in frequenti vsu: ideò expresè illas prohibuerunt, summaque semper Ecclesiæ cura fuit, vsitatas superstitiones nominatim damnare. Inter licita verò remedia non meminerunt amotionis: quia de remediis Ecclesiasticis & diuinis agebant: istud autem est merè humanum remedium, & quod ipsa ratio ac natura vnumquemque docet. nam & bruta norunt abiicere & repellere, quæ noxia sibi nouêre.

Ad 13. Respondeo Diabolum signis non esse alligatum naturaliter: sed moraliter ex hypothesi, quod vult stare pactis conuentis. Nec verum est semper illum posse nocere sine signis magicis. sæpè enim, immò ordinariè Deus permittit illum multa facere per maleficos, & signa malefica: quæ non

permittit illum immediatè facere [a]. Vnde non est absurdum existimare, quod quando Deus illum permisit, medianre signo nocere: non possit Dæmon nocere signo destructo. quia Deus tum videtur permissionem suam sic limitasse. Non tamen hinc sequitur Deum habere pactum cum dæmone, sicut nec Rex pactum haberet cum rebellibus, si iis non resisteret cum filio suo rebellionem mouentibus. præsumptio quidem aliqua hinc in foro, vt vocanr, fori nasceretur: reuera tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, sed permissio dumtaxat & conniuentia probaretur.

[a] *Victor. relect. de Magia circa fin.*

Ad vlt. Resp. Negatur consequentia. quia nemo scit an Deus Diabolo permiserit nocere post signum destructum: & quia possumus ex freqeenti experientia colligere, vel Deum id ei non permisisse, vel saltem reliquisse eius arbitrio vt adhuc noceat, vel cesset nocere, si velit: ideò possumus hoc experiri & signum amouere. Recurrendum quidem ad Deum; sed non propterea prohibita sunt remedia humana.

SECTIO II.

De remedijs naturalibus contra maleficia. §. I.

MVlta de his more suo Grillandus *q. 2. à num. 3.* in cuius sententia quid vitandum docebunt sequentia. Theologi quidam vim omnem adimunt naturalibus medicamentis: medici plerique magnam nimis rribuunt; & quædam memorãt, vt naturalia, quæ quibusdam queant esse suspecta, mihi pronunciandum vetus N.L. de multis. Non assentior iis qui omnem omnino efficientiam rebus corporatis in dæmones tollunt; nec iis etiam, qui directam vllam vim naturalem in dæmones concedunt, vt videntur concedere Faius, Pet. Gregorius & alii a: sed iis assentior, qui secundariam & indirectam tantum tribuunt, quæ sententia peritiorum medicorum & Theologorum fuit, *vt Paris. lib. de vniuers. Dionys. Cartusiani in Tob. cap. 8. Francisc. Victor. relect. de Magia q. 6. Lulli lib. 2. de quinta essent. Leuini Lemnij lib. 2. de occult. nat. mirac. Francisc. Vales. ca. 28. sacr. philosoph. Bapt. Codronchi, Cæsalpini & aliorum mox citandorum:* nulla enim naturalis corporeæ rei vis est, quæ dæmoni possit præualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla super terram potestas est qua comparetur: qui factus est, vt nullum timeat.* teste saera scriptura. b Sed concurrente naturali agente causa supernaturali, Deo vel Angelo; agere res corpotea potest in dæmonem, eumque pellere & etiam cruciare: verum tum agens primarium & directum, est supernaturalis illa causa; secundarium verò & indirectum est, corporeæ rei vis naturalis, illi à Deo initiò creationis insita. Hoc ergo in sequentibus remediis semper ante oculos habendum, nec eorum vis vlteriùs extendenda. Adscribam autem illa, vt mihi colligenti occurrent. *Lapidibus & herbis* vim aliquam tribuit canon. *dæmonium 26 q. 7.* Et sane de multis mox subiungam. radices varias commendat Ioseph. & in his *baaras*, sed modus euellendi, & alia quædam quæ addit suspectam rem reddunt, *lege lib. 8. antiqu. c. 2. & lib. 7. belli Iudai. c. 23.* à *Thapsia* dæmones fugari scribit apostata fidei Amatus Lusitanus *in Dioscor. li. 4.* Plinius dæmonum ludibriis arcendis *pæoniam* commendat, sed *nigram lib. 25. c. 4.* Veneficia depelli *rhamni* ramo ad valuas & fenestras posito, vt fama celebre, scribit Dioscorides *li. 1. c. 100.* confirmat Bionis exemplum, sed *lauri additis folijs*, apud Illustrium *in eius vita. Verbascum* valdè commendat botanographus Apuleius, *lib. de virtutib. herbar. c. 71.* Ouidius, lib. 6. Fastor.

a *Faius in Energum. Pet. Gregor. in Synt. iur. Fran. Georg. in Problema.*

b *Iobi 41. v. 24.*

Spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas (hac erat alba) dedit.

Molij seu *rutam agrestem* multi adhoc commendãt, *Homerus in Odyss. x. & ibi Didymus. Scholiast. in Plutum Aristophanis, Plinius lib. 25. c. 4.* Scyllam in limine ianuæ suspen-

suspensam Dioscor. laudat *lib. 2. c. 168.* pellem capitis lupini affixam villæ valuis vel lupi tostrũ Plinius *li. 20. c. 9.* Alyssum in domo appensum idem *li. 13. c. 4.* Alii (apud Codronchum) plurimas alias herbas; rutam *Aristotel. Problem. 34. Dioscor. & Plin.* Hypericon, quod ideo vocant fugam dæmonum: *verbena*, quã ideo herbam sanctam veteres dixere, *Dioscor. lib. 4. c. 56.* Herbæ Paridis semen non minus XX. diebus in pondere drachmæ quotidie illitum, *Pandectarius.* Antirrhini seu Lychnis fagtiæ ad collum appensio, *Matthiolus li. 4. c. 129.* Artemisia *auctor lib. simplicium 25. c. 10.* Abrotanum *Plinius lib. 21. c. 2.* Mythridatium, Scordites, Centaurium, Sabina, palma Christi, Asteratticum quæ & Buboni-on, Aristolochia, tussilaho; *Dioscoridi & recentioribus*, & iisdem saluia, anethum, marrubium, fæniculum, chamæpytis, quę & lua, cyclaminum, allium, ruta capraria, & cupressus. Quinetiã in *humano sanguine* vis aliqua naturalis indirecta inesse potest. vt menstruata muliere agros circumeunte noxia vermina necari censuere Dardani sectatores apud Columellam. & Lud. Banairolus scribit, *Ennead. muliebri. c. 2.* si menstruo cruore domus alicuius postes inungantur, dæmoniacis Magorum artibus & insidiis aditum omnem præcludi: & apud Mich. Isselt. anno 1586. legitur, in Liuonia fuisse locum, vbi nymbis, tonitruis ac tempestatibus dęmonia truculẽter grassabantur, nisi in lacum quendam innocuus infantulorum cruor à rusticis infunderetur. Posterius hoc apertè Satanicum; priori, aliquid physicum inesse potest, sed indirectè agens. Sed non iniucundum erit si adscribam, ex Balduini Ronsæi venatione nonnulla, quæ vel carminis elegantia, vel raritate materiæ, queant curiosum lectorem delectare; &, si naturæ genius faueat, ægrum iuuare. *De lupo*, cecinit;

Histor. continuationis Surii.

Nec rostrum virtute caret, nam munere quodam
Natura arcano depellit fascina dira;
Si prius exuccum fuerit: mos hinc fuit olim
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigida ceruice reuulsa
Tristia dicatur depellere fascina posse?
Restat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis, dum vincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc vnguine postes,
Antè venit sponsus quàm optata ad limina sponsa?
Hinc quondam iuuenes illi, innuptaq́ puellæ
Instituère lusus festos atque annua festa:
Quòd lamijs, strygibusque feris quoque sustulit ansam
Turbandi nouiter nuptos, noxamq́ ferendi,
Nomen & à facto sortita est Vnxia Iuno.
Quid referam cadet, aut quid data vulnera ferro?
Quidúe cibis alijs dicam noua toxica mixta?
Dæmon homo est homini. sic nos vesana libido
Exagitans semper trahit ad genus omne malorum:
Sic Stryx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, ac lento consumit corpora tabo.
Horrendum facinus nimiùm, nil tale verentes,
Promeritosúe homines violentæ obtrudere morti,
Et spoliare bonis. sed magni rector olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyenæ
Noctiuaga pellem perhibent arcere verenda
Fascina si gestet quisquam, tacitusúe referuet:
Stercora quæ reijcit violenta & morte perempta,

Plinius li. 20. cap. 9.

Hæc de hyena sunt superstitiosa propter conditiones requisitas licet præscribat Plinius 28. c. 8.

Ossaque

Ossaque creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxisse cruore
Interiora domus, murosq; obducere rubro
Incrustamento, vel fel suspendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromada & resecare
Conuenit, & siccos seruare cubilibus amplis,
Quod Strygibus fraudes adimant, & fascina pellant.
Atque oculus dexter mustelæ includitur auro,
Post teneris digitis aptatus, reddere tutos
Dicitur à diris Lamijs Strygibusq; ligatos.
Creditur à multis torui seruata leonis
Pars caudæ prodesse viris, quos fascina vexant:
Fertur quod simili vi polleat pardi.

Idem Ronsseus *epist. 22.* conatur ostendere cur asini siluestris seu onagri, nec non domestici, nulla nigredine aspersi, vngula ad effascinationem faciat; idque tribuit salaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficium restringendum censet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur. contra hoc maleficium hyenæ neruos in vino cum thure potos præscribit Plinius *d. c. 8.* item ruberæ officulum in potu additum *lib. 32. c. 5.* & Lentopodii radicem appensam Dioscorid. *lib. 4. c. 126.* Q. Sammonicus Serenus, medicinæ c. 58.

Præterea si fortè premit strix atra puellos
Virosa immulgens exsertis vbera labris:
Allia præcepit tundi sententia Vecti,
Qui veteri claras expressit more Togatas.

Euonymus *in Thesauro Medico cap. de solidis quibusdam* &c. docet confectionem electuarii ex argenti viui pulueribus conficiendi, quod fascino aduersetur. Marbodeus Gallus * multa de lapidibus differens, inter cetera, de ADAMANTE.

* *in Dactilothecâ.*

Et noctis lemures, & somnia vana repellit.

Thetel Iudæus *li. de sculpturis* eandem vim tribuit *Chrysolitho* mulieris figura naturaliter formato: sed & Marbodeus, de eodem,

Esse phylacterium fixus perhibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores,
Pertusus setis si traijciatur aselli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur,
Traiectum læuo decet hunc gestare lacerto.

Quid corallium?

Vmbras dæmoniacas & Thessala monstra repellit.

Quid gagates?

Idem dæmonibus contrarius esse putatur,
Vincit præstigias & carmina dira resoluit.

contra maleficos omnes morbos prodesse tradunt Dioscor. *libr. 5. c. 103.* Plinius *libr. 25. c. 10.* & Mesue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod *sacrum* vocant.

Quid iaspis?

Et, sicut perhibent, phantasmata noxia pellit

Quid onyx?

Insomnes lemures, & tristia cuncta repellit:

Sic vulgò legitur, sed sensum membranæ contrarium exhibent:

In somno lemures, & tristia cuncta figurat.

Sanè

Sanè maleficam eius vim ipſemet indicat Marbodeus *cap. de* Sardio, cũ ſcribit præſente Sardio Onycem nocere non poſſe. de Aëtite, & ſmaragdo Codronchus idem probat. Georg. Villichius, [a] de çameleonte;

Cammeleontis hepar toſtum nicromantica pellit
Appenſum collo. De aſino,
Infantum cunas pellis villoſa defendit,
Horrificoſque metus pellit & iſta ſimul.

In Nili flumine lapillum inueniri, qui quam primùm energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahat, ex Thraſyllo ſcribit Stobæus.

Marcellus Empir. *lib. de medicina ca. 20.* potionem præſcribit contra cuncta in cibo & potu ſumpta maleficia; quæ ab illo peti poteſt; contra equorum faſcinationes quaſdam ſuffumigationes præſcribit Renat. Vegetius *lib. 3. Veterinariæ cap. 74.* Sanè ſuffitibus dæmones expelli de corporibus, cenſuere Iudæi & Gentiles; *teſte Iuſtino mart. cont. Triph. & Thargum Chal. Cantic. 4. v. 6.* De hyperici ſuffitu id teſtantur Lullus *lib. 2. de quinta eſſent.* & Mathiolus *in Dioſc.* & factitant noſtri exorciſtæ teſte Mengo *Flagel. dæmon ex. 3. 4. & 6.* cetera à reliquis, qui Æſculapidarum de gente. nos medicinam corporum non profitemur. Animarum medici vtinam ſimus, ſummi illius archiatri qui viuificat mortuos idonea inſtrumenta. Theologis placuit eſtque veriſſimum, corporeas res in naturam intellectualem & immortalem, qualis eſt dæmonum, nihil poſſe. quare cenſent cum Angelo [b], lapides, herbas, particulas animantium, & alias medicinas directè & proximè nihil in dæmones operari; indirectè tamen & mediatè iuuare contra eius conatus maleficos, eo quòd impediunt vel auferunt diſpoſitiones illas, quibus dæmon vſus fuit; ob naturalem habitum corporis illius quem vexat, vel ſaltem inuitatus aut aditus ratione influxus aſtrorum, vt de Lunatico euangelico Origenes & Hieronymus cenſuere [c]; vel ratione complexionis atrabiliariæ, & ſimilium cauſarum. conſideratio iſta diſpoſitionum vel amicarum, vel odioſarum dæmoni (odioſæ fuere in his duabus Ioſephi & Tobiæ narrationibus) magis conſentanea eſt philoſophiæ, quàm quod Druſus opinatur dæmonem fugatum dumtaxat ratione ſymboli & ſignificationis per hepar & cor illud repræſentati. ſi dæmon dumtaxat vſus fuit efficacitate agentis naturalis, nec de ſuo addidit malitiæ aliquid artificioſa commixtione, vel induſtria ſibi nota & hominibus incognita, vel fractura & continui ſolutione, vel detorſione occulta; tunc poſſet fieri, vt totum maleficium naturalibus, quæ medicorum ars approbat, remediis tolleretur. Sic interpretor ſententiam Richardi Mediauillani, qui cenſet maleficium naturalibus remediis aliquando in totum ſuperari poſſe [d]. Si verò quid huiuſmodi immiſcuit (vt ſolet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. ratio diuerſitatis eſt, quia priore caſu poterunt illæ diſpoſitiones in totum tolli, quibus dæmon vtebatur: poſteriore poſſunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri, & ſic etiam actio dæmonis priore caſu in totum tollitur, poſteriore remittitur dumtaxat & ad tempus impeditur. Deinde dæmon, etiamſi vſus ſit ſolis venenis naturalibus, ſolet nonnumquam, vt poteſt, vim remediorum naturalium debilitare, & impedire, quando Deus permittit: rarò etiam medici poſſunt coniicere quibus mediis naturalibus ille ad nocendum ſit vſus: ita fit vt raro, immò vix vnquam maleficia naturalibus remediis penitùs tollantur. Hæc cauſa eſt, cur plerique Doctores communiter negarint morbos ex maleficio naturalibus remediis tolli; ſed communiter affirment à magis alio maleficio ſanari [e]. Et propter hanc diſpoſitionum alterationem canones permittunt energumenis lapides vel herbas portare, abſq; incantatione

c. vlt.

[a] *in περιάπτῳ.*

[b] *in verb. ſuperſtitio q. 6.*

[c] *Origen. in Matth. 17 tract. 3. Hiero. cap. 4.*

[d] *in 2. d. 3. q. 8.*

[e] *ſic Albertus Mag. in Luc. ca. 9. Paullus Burgen. in 1. Reg. 16. Pelbertus, Guilh. Pariſ. Angl. quos citans ſequitur Binſf. p. 1. Dub. 3. & Grillan. q. 2. n. 4. & 5.*

c. vlt. 26. q. 27. Propterea etiam in adhibendis naturalibus remediis hoc obseruandum, vt consideretur; an contra dispositiones, quibus dæmon gaudet, & vti consueuit, in hominibus lædendis vexandisque; virium aliquid obtineant: quod si deprehendatur, (vt constat de poëniæ radice, ruta, & musica, & callyonimi piscis iecinore) tum iudicandum, iis citra superstitionem vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta. *lib. 2. q. 30. sect. 3. §. 2.* Sed quia post priorem editionem quædam didici in libris Hippocratidarum, ea nunc exhibebo publicæ omnium vtilitati.

Naturalia hæc remedia vel pertinent ad morbi indagationem, vtrum sit maleficus nec ne? & vocatur hæc pars, *de signis seu indiciis*: vel pertinet ad morbi sanationem, & nuncupatur propriè *de remedijs*, ideò nobis de vtraque agendum.

Priorem quæ ad indicia spectat, ex parte discuriunr exotcistæ quidam, sed plenius medici. Exorcistarum indicia proponit liber sacerdotalis Sammarini. Medicorum Bapt. Codronchus.

Sammarinus *1. p. Sacerdotalis tract. de exorcismo*, sic scribit, *c. 3. De signis quibus aliquis cognoscitur esse dæmoniacus; Legitur, quod si quis non potest continuare esum carnis hadinæ per dies triginta, quod talis iudicatur dæmoniacus.* [Hæreo. nam hoc indicium probum ad epilepticorum affectionem detegendam, non verò energumenorum; qui plerique epileptici non sunt.] Addit; *aliqui dæmoniaci habent oculos terribiles; & dæmones membra eorum & corpus destruunt miserabiliter, & interficiunt, nisi citò eis subueniatur. Aliqui fingunt se esse fatuos & semper augentur. Sed discooperiuntur & cognoscuntur; Si nolunt dicere psalmum*, Miserere mei Deus, & Qui habitat, *aut Euangel. Sanct. Ioann.* In principio erat verbum *& similia sancta. Est etiam magnum signum quando loquuntur sermonem alienum à patria sua, si non fuerunt extra patriam* (clarius diceret, quem ante morbum non didicerant) *& quando, persona illitterata & idiota loquuntur liberaliter & congruenter, aut etiam cantăt musicaliter; aut quando dicunt aliquid, quod ipsa nunquam dicere sciuissent. Aliqui etiam dæmoniaci sunt muti & stupidi. Aliud quoque signum est, quod eis superueniat terrores: & citò recedunt. Potissimum autem cognoscitur quis esset dæmoniacus; si quando leguntur exorcismi, conturbatur: & hoc signum est præsentis Diaboli.*

Cetera signa etiam ante coniurationem seruiunt, hoc vltimum inter coniurandum, quo tempore alia quoque animaduertenda, vt idem scribit cap. *6.* Quando sacerdos ponit manum super caput energumeni, tunc aliqui *sentiunt sub manu rem frigidissimam, tanquam glaciem. Aliquibus descendit ventus per humeros & renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrum constringitur, & perforatur: sicut si gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, & aliquando tota persona, ac si esset vapor ignis. Aliquibus febris immensa cum dolore capitis euenit & totum corpus extenuatur & tangitur: Sed omnia ista accidentia parùm durant, quia coniuratio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus constringitur guttur, adeò quod videntur strangulari, aliquibus ad orificium stomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac si essent vermes, ac formica, aut rana: quibusdam accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus maxima tortura in visceribus: Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibusdam constringitur cor, ac si intolerabiliter feriretur. Ostenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando, sicut piscis, aut in modum formicarum. Aliquando pertransit à capite vsque ad digitos pedum, sicut ventus, & è contra. Vltra ista signa, complura alia practicando videbis. quia diuersi dæmones faciunt diuersa signa.*

Quoad signa quo quis aliter dignoscitur esse maleficio læsus, hæc scribit *c. 4. Aliqui maleficiati habent colorem faciei cedrinum, aliqui oculos constrictos, & omnia eorum membra videntur ligata: & habent humeros desiccos. Duo autem potissima signa*

signa sunt, constrictio cordis, & oris stomachalis, & quando videtur eis quod habent vnum bolum super stomachum. Aliqui habent puncturas in corde, tanquam si acubus esset punctum. Aliqui videntur sibi cor corrodi. Aliqui habent magnum dolorem in corde aut renibus: & videtur eis, quòd talia membra à canibus lacerentur. Aliquibus videtur bolus in gutture ascendens & descendens. Quibusdam ligata est vena generationis. Aliqui habent stomachum ita dispositum, quod emittunt per vomitum quicquid comedunt & bibunt (hoc signum leuissimum est, & nullum nisi alia accedant) *Aliquibus per ventrem discurrit ventus frigidissimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus signum est ex indigestione cibi, & potissimum quando medicina applicata nihil prosunt infirmo. Aliquibus est circa collum continua pulsatio, quæ videtur tremorem inferre.*]

Verùm ista & alia longè exactius collecta, & experientia comperta fuerunt à Codroncho *lib. 3. de morb. venef. cap. 13.* docet signa hæc vel communia esse cunctis maleficiis vel, peculiaria quibusdam. Communia ducit à causa morbi, & á concomitantibus morbum. Signa à causa tradit, vt si morbus cœperit ex intensissimo alicuius amore, vel irrationali seu iniquo in aliquem odio; si ex maledictis vel minis alicuius malefici; si instrumenta maleficii sunt inuenta, qualia nos multa commemorauimus, & refert Andr. Cæsalpin. *de inuestigat. dæmon. c. 22.* A concomitantibus morbum sunt paroxismi, & remedia iuuantia vel lædentia: & communia signa sunt: primò quod morbi maleficio illati ægerrimè cognoscuntur, ita vt medici in iis hæsitent, & ambigui huc illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illis audeant proferre. 2. q; remediis ex arte adhibitis, morbus se non remittat, sed potiùs exasperetur & augeatur. 3. quod more naturalium morborum, non crescat paulatim; sed frequenter statim ab initiò, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus, cum grauissimis symptomatibus & doloribus se morbus prodat. 4. quod valdè inconstans sit morbus, & licet periodicorum naturam referat, rarò tamen periodos seruet: & licet similis videatur naturalibus morbis, in multis tamen discrepet. 5. multoties, licet ægrotans grauissimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre. 6. interdum ęgri suspiria (quæ luctuosa vocant) absque manifesta causa emittunt. 7. aliquibus appetitus reiicitur, aliqui cibos reuomunt, & ventriculum ita malè affectum habent, vt & sæpiùs astrictione laborent; vel etiam pondus in ipso quoddam, quin & rem aliquam per oesophagum modò adscendere, modò descendere percipiant; &, si in superiorem partem delatum deglutire conentur, omnem operam ludant, re ipsa mox sponte desiliente. 8. in regione cordis punctorium dolorem percipiunt, adeò vt ipsum aliquando lacerari asserant. 9. In quibusdam circa collum arteriæ manifestè pulsare, & quasi tremere deprehenduntur. 10. alii sæuo colli seu renum dolore cruciantur; vel circa ventrem inferiorem torsiones acerbissimas, & sæpè flatum quendam frigidissimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem vti flammam ignis calidissimum, simili modo illos infestantem percipiunt. 11. Quidam ad venerem impotentes redduntur. 12. consueuêre quidam leuibus sudoribus præcipuè circa noctem corripi, quamuis tempore & aura frigidiore. 13. alii videntur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas. 14. morbi quibus laborant veneficio læsi, sunt vt plurimum totius corporis quædam extenuatio, & macies, & virium imbecillitas, cum summo languore, mentis stupiditas quædam, varia melancholica deliria, diuersa febrium genera medicis multum negotii exhibentia; motus quidam conuulsiui, vnde epileptici videantur; membrorum quædam rigiditas speciem conuulsionis prę se ferēs. aliquando omnes capitis partes tumefiunt; aut talem circa totum corpus lassitudinem percipiunt,

vt vix vllo pacto mouere se possint. Plerumque tota cutis, sed vt plurimum faciei, flauo seu cinereo colore suffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras ita adstrictas, vt eas vix aperire possint. oculi sunt perlucidi & transparentes, sicut cercopithecorum. Nonnunquam quædam spectra vel nubeculam inspicere videntur,& nonnulli totuè intuentur.

15. cognoscuntur experimentis quibusdam. Nam veneficio affecti faciem Sacerdotis vix adspicere valent, nec oculis intentis vllo modo. album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes, cum instrumenta comburuntur, solent in deterius mutari vel noxam quandam recipere maiorem vel minorem,pro ratione leuioris vel sæuioris veneficii; ita vt quandoque formidabiles clamores & mugitus cogantur emittere: quod si nullam mutationem, vel læsionem percipiant, erit de salute ægri benè sperandum, paruo negotio bonæ valetudini restituendum.

Adde si fortè veneficus ad visendum ægrotum accedat, statim infirmus ingenti molestia afficitur, aliquo terrore seu tremore corripitur; si sit puer, statim plorat; oculi ad fuscum colorem mutantur, vel alia notatu digna in ægrotis mutatio obseruatur. Denique quando pro curatione morbi, quædam linimenta sacra ad oculos,aures,frontem, & quasdam alias partes sacerdos adhibet;si in partibus illis sudor,vel aliqua alia mutatio appareat, signum est veneficii.

His subdit Codronchus, non esse necesse vt omnia hæc signa in ægro inueniantur,sed sufficere si aliqua,pro diuersitate morbi seu maleficii.

Hæc communia; peculiaria verò possessionis dæmonum maleficio inducta signa esse difficilia cognitu,quando dæmon maleficio immissus immiscet se substantiæ alicui immundæ aliunde in corpus ægri intromissæ, vel ex propriis ægri humoribus genitæ: nam quamdiu hæc substantia in aliqua corporis parte latitat; sæpè, præter illius particulæ affectum naturalem functiones lædentem,nihil aliud se manifestat. Plerisque tamen horum prauæ sunt imaginationes, præcipuè in somnis, quæ dæmonem produnt: quod tamen indicium solum non sufficit; quoniam hæc eadem sæpe melancholicis accidere consueuerunt.

Verùm spiritu locum mutante quem priùs insedit,res paullo clariùs deprehendetur. primò, si tanquam animatum quid corpus res illa perambulet: ita vt obsessi sentiant sibi veluti formicas sub cute reptantes. secundò, si partes,quas petit, quadam palpitatione commouet.tertiò, si puncturis quibusdam molestiam grauem infert. quartò, si velut flatus á capite ad pedes descẽdit, & iterum à pedibus ad caput ascendens resilit. quintò,si vesicula in lingua excitetur, quæ confestim euanescat: vel plures appareant minutis granulis similes; ex quibus etiam multitudo inhabitantium spirituum arguitur. sextò,si ad gulam dumtaxat ascendens,eam tumefaciat, & siccam tussiculam excitet. septimò,si linguam petens,aut cõtorquens, inflat, vel impellit ad loquendum non obsessi sed dæmonis ipsius conceptus; vel si ingenti oris hiatu linguam exerat. octauo, si in dorso sensum præbeat aquæ frigidissimæ, quasi confertim per dorsum defusæ, & sursum ac deorsum percurrentis. nonò, certiora adhuc signa sunt,quando alienis ægro incognitis linguis loquuntur, vel alios talia loquenres intelligunt; vel cùm rudes sint,de arduis, & sublimibus quæstionibus disserunt;vel renunciant occulta, aut iampridem oblita, futura, vel arcana conscientiæ, vt peccata imaginationesuè assistentium; vel eos conuiciis sine causa proscindunt: aut ita furiis agitantur, vt à multis validis hominibus nequeant ligari vel coërceri. Quidam etiam cùm à defatigatione vexationis conquiescunt, narrant se vocem quidem dæmonis intra ipsos loquen-

loquentis sentire, sed sententiam verborum percipere non posse; vtpote quibus mentis functio sit quasi ligata. Alii si interrogentur, quid egerint, vel dixerint; fatentur se nihil eorum postea meminisse. Quidam censent signum esse indubitatum & inseparabile, cùm ægri arceantur à diuino cultu; ita vt nullatenus aquâ benedictâ seipsos aspergere, neque audire, neque proferre diuina verba queant: si verò vi adigantur cęremonias Ecclesiæ peragere, vel diuinis officiis, ac potissimùm sanctissimo altaris sacrificio, interesse; tunc vehementiùs longè vexantur: & iidem cum mente constant, testantur optare se quidem hæc omnia facere, & interesse, & sacrarum rerum auxilium desiderare; sed esse quiddam in ipsis quod magnopere impediat. Sunt deniq; qui propter incontinentiam dæmoni omnino parent, & ideò vexari quidem desinunt; sed ministri fiunt & patratores multorum facinorum. Quinetiam sunt, qui sic ad desperationem aliquando inducuntu, vt nonnunquam sibi ipsis manum inferant. 10. Prætermitto effectus, qui pro signis esse possunt, qui in S. S. habentur, vt cunctis notos; nempe quod aliquando ægri fiant lunatici, muti, surdi, cæci; strideant dentibus, illidantur in terram, exarescant, discurrant nudi, se & alios lacerent, habitent in sepulcris, proiiciantur in aquam vel ignem, & alias grauissimas & incurabiles affectiones perpetiantur.

11. Addeprehendendum vtrum æger sit energumenus, solent facere sequentia: schedulam aliquam sacra Dei verba continentem, reliquias sanctorum, vel agnum cereum benedictum, vel quid aliud sacrarum latenter ægro applicant. Sacerdos capiti energumeni manum & stolam imponit, sacra profert verba: ad ea æger tremere & horrere incipit, & præ dolore multos motus inconditos edere, multaque inusitata & dicere, & facere. Si dæmon caput petierit, grauantur & punguntur acrius in capite, vel caput vna cum facie rubore & calore quodam igneo perfunditur; si oculos petiit, eos distorquet; si dorsum, conuulsiones membrorum, antrorsum & retrorsum adducit; aliquando toto corpore rigentes & inflexibiles adeò reddit, vt nulla vi allata flecti possint; aliquando velut mortui corruunt, ac si laborarent tertia epilepsiæ specie, aura quadam in caput irruente, & ad imperium sacerdotis eleuantur aura remeante vnde discessit. Si fauces petat, adeò constringuntur, vt strangulari videantur. Si in partes nobiliores feratur, vt propè cor aut pulmonem, anhelationes, palpitationes ac syncopas excitat. Ad ventriculum si tendat, mouet singultus ac vomitus, vt aliquando cibum assumere nequeant, vel assumptum continere: motum eiusdem rei ad instar paruæ pilæ circa os ventriculi, necnon rugitus & alias voces absonas excitat, & circa præcordia torsiones vel flatus. Cognoscuntur etiam aliquando quibusdã suffitibus ex sulphure, aut aliis rebus fortis odoris (de quibus postea.) Sunt qui scribanr eos odore rosarum adeò offendi, vt ne cogi quidem possint, iuxta rosarium transire. Interrogandi quoque sunt ægri, num illis dæmon ante obsessionem in aliqua forma se conspiciendum præbuerit? Etenim *antequam* (ait Sammarinus) *Diabolus humana corpora ingrediatur, quasi semper, primò apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte est defunctus, aut repræsentat aliquem suum consanguineum: aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. & si videtur quod subitò dispareat, ingreditur tamen subitò in eum, & hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obscuris. Aliqui etiam intrant per os & nares in modum venti aut per modum vnius maris. Aliquibus etiam dormientibus dæmones tale somnium immiserunt: quod videlicet eis videbatur, quod dæmon post eos currebat, qui euigilantes sunt inuenti cum talibus signis dæmoniaco-*

rum. Aliquando etiam ingrediuntur,percutiendo collum, aut alia membra eorum.] d. p. 2. de exorcism. in princip. & hæc eadem aliis verbis tradit Codronchus *d. loco.*

§. *3.* Posteriorem partem quæ de remediis est naruralibus ab iis perere cogor quorum hæc professio est,medicos dico. Inter quos primo loco occurrit Codronchus, qui quædam priùs communia contra omne maleficium proponit, posteà ad peculiaria quædam descendit. Principio (vt eius dicta summatim comprehendam) docet quosdam præscribere vomitoria, balnea, linimenta, suffumigia, & similia: Sed in his facilè offendi, & periculum ægris creari nisi nonnulla obseruentur, quæ exsequitur sigillatim. Nam de vomiroriis agens *libr. 4. c. 4.* præ ceteris commendat florum genistæ drachmas duas in decocto quodã sumptas, vel seminis larhyris decem duodecimuè grana à puraminibus delibrata, tusaque & in ouo sorbili deuorata. Vel hellebori albi quanritatem non maiorem drachmâ, decoctam vsq; ad medietatem fermè; quæ omnia præparandi modum docet ibidem.

De balneo differit *cap. 5.* & ostendit vsum eius non rarò noxium esse, nec adhibendum nisi seruatis seruandis, quæ illic exsequirur.

De suffumigatione agir *c. 6.* & hanc docet non adhibendam, nisi caput & corpus antè expurgatum fuerir; & non nisi rempore maturino, quando venrriculus à cibo vacuus est. laudat suffimentum Berenices, quod Aëtius immundos spiritus ex quorumdam senrenria scribir arcere *ser. 13. c. 119.*

De linimenris differit *c. 8.* & ea videtur habere pro tutiore remedio, quàm suffitum, balnea, aut vomitoria. Denique *c. 9.* disputat de simplicibus, ac nonnullis compositis medicamentis, sua facultate veneficium curantibus, eorumque qualitates explicat, quæ nos hac ipsa sectione iam recensuimus.

Circa hæc alexipharmaca non est contemnendum, quod And. Cæsalpinus *in Peripatetica inuestigat. dæmonum cap. vlt.* admonuit his verbis; *Quoniam quæ vehementer excedunt in qualitatibus (frigoris, calorisque) corporis nostri sunt corruptiua, non minùs quàm venena: ideò ea selegerunt medici aduersus veneficia, quæ aliquam partem haberent naturæ nostræ familiarem, quæ corpora nostra tuerentur, dum venena depellerent. Quæ huiusmodi facultatem habere comperta sunt, amuleta & alexipharmaca appellata, vt totius substantiæ proprietate id consecuta. plurima per experientiam inuenta, & longo vsu confirmata. Ex his autem ea maximè oportuna sunt censenda, quæ spirituosam & multam efflant huiusmodi vim: tùm quia intimius penetrant, tum quia cum spiritibus conueniunt. Sic enim & permisceri, atque eos alterare possunt aut pellere.*] in quibus verbis quædam inuolutiùs dicta. Nam non omnia alexipharmaca rorius substantiæ proprierare veneficio repugnanr. nec etiam credendum quæ magis spirituosa sunt, idcirco magis cum spiritibus (h. dæmonibus. nam de his loqui docent sequentia) conuenire. quod enim pellantur illis, potiùs argumento est pugnare cum spiritibus illis. Nec dæmonum ista expulsio directè fit physica operatione in ipsum spiritum agente, vt & ego iam ostendi, & de hac re disputans Bapt. Codronchus *d. libr. 4. c. 9.* eruditè explicuit, cuius summatim hæc est senrentia: pharmaca huiusmodi antidæmonica efficacitarem nonnullam habere contra maleficia & ipsos dæmones, etiam vsque ad eorum expulsionem. Sed non conuenire medicos, in reddenda modi ratione. Quatuor enim modos solere adferri. 1. etsi res sensibiles, vr fumus, herbæ &c. sua virtute nequeanr vexationem à dæmone homini illatam repellere, mitiorem tamen ac leniorem posse reddere: ita vt si molestia, quæ à dæmone infertur, sit parua ac leuis, eam penitùs res exteriores queant auferre (*intellige, si noxa dumtaxat à causis*

à causis naturalibus, quibus solis dæmon usus, profluxerit) non in dæmonem sed in dæmoniacum agendo; eo ipso quòd ex rebus illis adhibitis, opposita dispositio introducatur illi quam dæmon expetit, aut indidit. (*sic Richard. de Mediavil. quodl. 3. q. 8.*) 2. quòd quæcumque fiunt circa corpora obsessa, dæmones accipiunt vt facta & vergentia in ipsorum despectum ac ludibrium; maximè si sint irrisiua vel afflictiua, vt sunt flagra, item omnia fœdita & amara & similia. quare cùm sint intolerantes iniuriæ, malunt fugere, & à molestia inferenda desistere. 3. quòd cùm ista interdum sint signa recordatoria & pœnarum, quas luunt, memoriam ingerant, ab iis dæmones valdè abhorrent, eaque vehementer detestantur: ideoque in fugam facilè per hæc conuertuntur. verbi gratia, sulphur cum igne signum est carceris infernalis, ruta amari cruciatus Christi: thus in igne positum repræsentat orationes ex charitate accensa nascentes. 4. modus quem iudicat magis consentaneum veritati, est; quod res huiusmodi piè ac religiosè adhibitæ, tanquam instrumentum diuinæ iustitiæ, in dæmones agunt, illosque ab humanis corporibus dettudunt, & eorum effectus, eorumque opera venefica destruunt ac remouent. Quibusdam enim rebus, D E V S dedit virtutem vt si piè adhibeantur, tanquam instrumentum diuinæ iustitiæ, dæmonum effectus & opera venefica destruant ac remoueant: quibusdam enim rebus D E V S indidit vim & qualitatem quandam moralem dæmones compellendi & eiiciendi, & energumenos iuuandi; quia consentaneum est iustitiæ diuinæ, pro infligendâ malis spiritibus pœnâ, eos rerum sensibilium actioni subiicere; quâ pœnâ, dempta pœnâ diuinæ visionis, nulla queat illis acerbior contingere. Debent tamen res istæ antequàm adhibeantur benedici & exorcizari. precibus enim impetratur aliquid peculiaris energiæ, ob C H R I S T I Sanctorumque merita; ne quantum velint, hi spiritus in exitu ac pulsione suâ noceant obsessis *Hactenus ex Codroncho.*

Verum à me per epistolam rogatus Federic. Iametius, vir musices, poëtices, & medicinæ laude vnus hoc æuo clarissimus, in quem simul Hippocrates, Homerus, Pindarus, & Orpheus renati videantur; humanissimè, & doctissimè respondit, anno superiore M. DC. Cal. Augusti; è cuius litteris ea decerpenda duxi, quæ ad hoc institutum nostrum faciunt; quæ ille longo vsu tanquam comprehensa habens, & è liquidissimis Medicinæ fontibus hausta, paucisque theorematis explicata, deprompsit.

Remediorum naturalium, quæ deleterijs & maleficijs obsistunt, duæ sunt differentiæ: aliæ enim manifestis qualitatibus id præstant, alia totius substantiæ proprietate, quæ neque ab elementorum qualitatibus, neque ab illorum materia, sed à se vna vires adipiscitur. Eorum porro, quæ totius substantiæ qualitate (nam de manifestis qualitatibus paullo post agemus) occultos & maleficos morbos oppugnant, alia communi, alia peculiari dote vigent. Communi quidem sphragis Lemnia, Bolus Armena, Lapis Bezoar, Dictamnus, Theriace, Mithridatium, & cetera eiusdem generis Alexeteria: peculiari verò, quæcumque sunt abs te toto illo peculiari capite de remediis naturalibus *plenè & luculente descripta. Quibus adde, si placet, herbam Paridis, quam nonnulli Solanum tetraphillum appellant; quòd ex eius caule medio quatuor folia erumpant decussatim digesta. Si enim huius herbæ semen in puluerem redactum, viginti continuis diebus, drachmæ pondere ieiuno propinetur: mentis alienationem & insaniam, non solùm ex morbi diuturnitate & sæuitia, sed etiam ex maleficio veneficioque contractam, discutit: auctore Matthiolo Dioscoridis interprete, Baptista Sardo, & Conrado Getnero: qui in librum Galeni, vel (vt alij volunt) Dioscoridis,* De paratu facilibus, *Antidotum ex actnis herba Paradis, & alijs simplicibus medicamentis, à Moibano paratam, sibiq; ab eo missam commendat, aduersus omnia venena & maleficia præsentissimam. Aristolochiam rotundam,*

tundam ceteris venenis resistere;longam verò,aduersus angues & veneficia drachmæ pondere ex vino bibi, & illini,testis est Dioscorides. Recentiores medici tradunt huius sicca radice suffitam domum cacodæmonas fugare, & hilares infantes reddere. Idem ferè Dioscorides asserit de verbenaca specie altera, quam ἱερὰν βοτάνην,hoc est,sacram herbam nominant. Ait enim,si aqua spargatur per triclinium, in qua sacra herba maduerit, latiores conuiuas fieri: eamque sacram vocari, quoniam in expiationibus ad amuleta plurimum commendatur: quod à Plinio quoque refertur. Quid? quod & recentiorum plerique, verbenacæ decoctum peste laborantibus exhibent,ijsq́ conferre credunt. quod Dodonæus tamē improbat,existimatq́ hanc technam,hoc inuentum esse dæmonis; qui falsa pro veris, insalubria pro salutaribus,suo more supponat & obtrudat. Iam verò Hypericon,quam nonnulli fugam dæmonum appellant,emplastri modo renibus admota,frigidos & maleficio deuinctos soluere dicitur. Pithagoras Scillam in limine ianuæ suspensam,mali medicamenti noxam arcere memoriæ prodidit, teste Plinio & Dioscoride. Sanguis canis nigri parietibus illitus pellit maleficium. Idem efficit cor leporis pelli inuolutum & gestatum: & lupi dexter oculus. Quinetiam radix Bryoniæ siccata & collo appensa, & ricinus seu palma CHRISTI à maleficis & veneficis hominibus securos reddunt. Nec minùs est ad id efficax argentum viuum appensum,vel gestatum,vel puluinari subiectum. Lapis Aquilæ,quem Aëtitem vocant, inclusus annulo & gestatus,malefica tollit. Berillus & Magnes vxorem & virum inter se conciliant. Corallium item odia domestica & dissidia cōponit, venenatis poculis vinculisq́ medetur, incantamenta diraſq́ deprecationes amouet. Cuius rei testis est locupletissimus siue Orpheus, siue quis alius auctor est libelli de lapidibus, *qui sub ipsius nomine circumfertur. Eodem auctore & Galactites lapis collo subnexus fascinationes prohibet: & Gagates suffitu ac nidore serpentes abigit. Quod Nicander & Nicandrum secutus Dioscorides confirmant. Hinc Marbodæo fortassis occasio data est scribendi Gagatem dæmonibus contrarium esse: quoniam Cacodæmon humani generis hostis infestus, serpens etiam in sacris litteris nuncupatur. Hæc igitur sunt quæ peculiari & occulta proprietate maleficis & occultis affectibus resistunt; quemadmodum & in manifestis morbis, pœonia comitiali morbo,hirundinum vstarum cinis anginæ,calculo hircinus sanguis, cōlico dolori cingulum è lupi intestino compactum,vulpeculæ pulmones asthmati, totius substantiæ dissidio & discordia,quam ἀντιπάθειαν nominant, aduersantur. Sed ea demùm remedia vsurpanda erunt,si simplex & solitarius morbus fuerit;hoc est,si cùm occulta pernicies inuaserit,purum fuerit corpus & integrè sanum. Sin verò vel intemperie vel plenitudine,quam πληθώραν vocant;vel humoris vitio,quæ κακοχυμία dicitur, vel obstructione,vel alia causa præter naturam corpus laboret, non ante adferenda sunt remedia, quæ totius substantiæ contrarietate maleficia profligant; quàm vitia illa summoueris ijs remedijs,quæ manifestis qualitatibus,de quibus dictum est supra, morborum vim & acrimoniam hebetant & obtundunt. Siquidem præsentibus his malis, occultæ medicamentorum facultates,quasi sepultæ franguntur & hebescunt: præclusisque & impeditis vijs, quibus iter est ad affectam sedem, eò non possunt integris viribus peruenire. Quapropter hæc mala statim per initia tollenda sunt,neglectisque propemodum maleficij proprijs indicationibus, vnicuique illorum conuenientibus remediis medicandum. Ac intemperiem quidem curabimus calidam refrigerantibus,frigidam calfacientibus;, humidam siccantibus,siccam humectantibus: seruata semper contrariorum lege: sicut in libris methodi medendi præceptum est. Obstructionem verò expediemus detergentibus, incidentibus, & tenuantibus medicamentis: Humoris vitiosi exuperantiam, purgatione vacuabimus. Quod si plenitudinis signa apparuerint, nec quicquam eorum repugnet, quæ sunt in venæ sectione obseruanda; sanguinem etiam per initia mittemus: nisi veneni suspicio adsit. Tunc enim non ipso statim initio vena secanda erit (alioquin venenum in venas traheretur,à quibus omni studio arceri atque excludi debet) sed post vomitus, & deiectiones, atque vbi nihil ipsius veneni in ventriculo & intestinis reliquum esse coniecerimus.*

Præ-

Præterea reuellendis noxiis humoribus, quos dæmon vel maleficus homo in principes partes traduxerit; conuenient clysteres acres,& sudores prolecti balneis, æstuariis, guaiacina ebeni, Carta Parilla, vel China decocto. Denique si fractura vel luxatione instrumentorum structura permutata fuerit: fracta vel luxata pars quàm primùm erit in naturalem formam,sedemque propriam reducenda. His ita constitutis,& vt uniuscuiusque status conditioque feret, accommodatis: tum demum erit ad occultarum proprietatum opem confugiendum. Hac habui (Vir clar.) quæ de remediis naturalibus, quo modo mihi per mea occupatissima tempora licuit, dissererem; quæ si via & ratione stabilita confirmataque fuerint, non mediocriter conferent ad integram perfectamque cuiusuis maleficij curationem.] Hæc ex doctissim. viri epistola instituto nostro commodissima nolui lectoribus non communicare; quibus hoc, qualecumq; opus nostrum, quam vtilissimum esse magnoperè desidero.

Porro quod illis addam non habeo, quæ ad amussim tàm dedolata & exasciata. Adscribam dumtaxat de frequentissimo nostris temporibus maleficio paucula, ex eo quem paullò priùs laudaui Codroncho; qui de curatione sterilitatis & impotentiæ agens, præmittit quoddam spirituale & sacrum remedium: deinde subdit physica nonnulla. Prius ex Arabum schola desumptum, sed pium ac Christianum. Nempe quod Isaac Arabs consuluit, vt coniuges peracta peccatorum suorum confessione, sacratissimum CHRISTI Corpus, diebus solemnioribus potissimùm sumant reuerenter, & postea osculentur inuicem in osculo pacis, & sacerdos illis benedicat; & postquam exemplo Tobiæ triduò sese à venere abstinuerint, debitum coniugale persoluant. Quod si occulto DEI iudicio, vel aliquâ coniugum culpa, veneficium non soluatur; orationibus sedulis, ieiuniis, aliisque operibus piis vacare debent, ad missam sæpiùs confugiant, peregrinentur ac sanctissimæ Virginis, vel aliquorum sanctorum limina visitent, frequenterque peccata sacerdoti confiteantur, ac sacra vescantur Eucharistia, & exorcismis ab Ecclesia huic rei peculiariter dicatis religiosè vtantur. Quoad naturalia prorsus remedia, sciendum scribit; si aliqua manifesta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduersus eam efficacibus, & benedictione munitis tutò ac vtiliter vti posse. *Ideo* (inquir) *Cleopatra prodidit fel coruinum cum oleo sesamini mixtum, si ex eo vniuersum corpus liniatur, ligatos iuuare. Isaac scribit, quod si coniuges fel Zangarini piscis secum habuerint in paropside iuniperi; & antequàm somnum capiant, eo super carbone posito fumigentur, omnia veneficia euanescere. Nicola Florentinus laudat theriacam cum succo hypericonis exhibitam, & hypericon ad formam emplastri renibus appositum. Ioannes de Vigo ait quod picus auis assata vel elixata habet virtutem soluendi maleficiatos. Alij cum Plinio volunt abrotonum oleo illitum, & cum vino sumptum non parum prodesse. Denique generalia remedia hic prosunt quoque ferè omnia.*] quibus ego omnibus illud Isaaci Christianum monitum semper præmittendum censeo. Nam quanta sit vis, & vtilitas remediorum Ecclesiasticorum sequens sectio demonstrabit.

Morale remedium videatur, quod Dionysius musicus Ægyptius prodiderat, Magiæ in rudes & malè moratos vim esse aliquam, in philosophiæ studiosos nullam. Sed hoc refellit Origenes *lib. 6. contra Celsum.* nam (vt scribit Maetagenes Apollonii Thianæi magicis præstigiis & ludibriis multi philosophorum capti fuere, etiam ex nobilioribus, & inter hoc Ophitarum patens Euphranes.

SECTIO III.

De remedijs supranaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis.

HÆc sola carent omni peccato & periculo, & à Christo, vel Apostolis eorumque successoribus fuere instituta: his, antè omnia vt vrantur homines, docendi monendique sunt. Hæc animæ prosunt semper, corpori nunquam nocent; sæpenumerò à morbis & aliis maleficiorum noxis liberant, aut præseruant. Hæc sapientiores medici & Catholicè sentientes approbant, vt Ioan. Fernel. *li. 2. de Addit.* & Cornel. Gemma *in Cosmocrit.* Bapt. Condronchus *lib. de morb. venefic.* And. Cæsalpinus *Disquis. de nat. dæmon.* & alii. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore veritatem promere, & ablegare homines, ad hæc Ecclesiastica remedia, quibus ipse vapulet. *In valle quadam Cisalpina diocesis Nouariensis destituebatur puella sensibus, sed & vmbrarum spectris, quas sibi videre videbatur, reddebatur attonita, ac similis stupenti: versabatur in vltimis finibus huius, de qua loquimur, vallis, mulier veratrix & saga, quæ carminibus profitebatur sanare, quæ apud alios insanabilia essent. magni ad eam concursus hominum consilij gratia & auxily: & quanquam reclamarent nostri & scelus ostenderent, tamen illis abeuntibus adolescentulæ genitrix, affectu materno, filiam mittit, consulitq́ mulierculam de vmbris, & remedium petit laboranti. Tum maga, adducite puellam ad illos (homines Societatis intelligebat) qui nuper apud vos versabantur: ab ijs petite opem. paret mater, filiam adducit itinere octo millium, idem exponit, ac responsum venefica: vtramq́ adhibita peccatorum confessione, sacro se corpore Christi communire præcipiunt nostri: quo facto melius habuit adolescentula.*] *Bencius litteris Prouinc. Mediol: Anni 1591.*

PRIMVM est remedium in hoc genere *Vera & viua fides* hoc est caritate Dei & proximi vallata. hoc scutum nobis præferr & præbet D. Paullus ad Ephesios scribens [a], hanc loricam vt Thessalonicenses induant vrget [b]; hanc discipulis suis commendat magnus ille Antonius; Magna, *inquit*, dilectissimi aduersus dæmonem arma sunt, *vita sincera & intemerata in Deum fides.* Ioan. Niderius [c] ex Petri cuiusdam dictis quinque remedia, vt efficacissima laudat. *1. habere fidem integram & Dei præcepta in charitate seruare. 2. se signo crucis & oratione munire. 3. ritus & ceremonias Ecclesiæ colere. 4. publicam iustitiam benè exsequi. 5. Christi passionem verbo vel memoria ruminare.*] de aliis postea dicendum. de primo, confirmat exemplo huiusmodi: *Cum (inquit) quidam maleficus, me inuocaret, vt quendam inimicum suum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magisterulum, id est dæmonem; qui mihi respondit, quod neutrum facere posset: Habet, inquit fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit. idcircò non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo si libet, ei nocere possum.*] Sic Cypriano Mago dæmon respondit, *se Christi fide munitis nocere non posse* [d]. In B. Ambrosium Iustina Aug. quendam maleficum nomine Innocentium immisit. hic postea palàm fassus, delegasse se dæmones qui Ambrosium interficerent, sed ne ad fores quidem domus, vbi manebat Episcopus accedere potuisse, eò quòd ignis insuperabilis omne illud ædificium communiret, à quo adhuc remoti vrerentur. Atque ita victas artes suas, quibus contra sanctum Dei Sacerdotem se aliquid efficere posse arbitrabatur. *Lege Paulinum in vita D. Ambrosij.* alia refert ad hoc probandum Thomas Bosius *li. 15. de Eccles. Notis c. 1. vers. 5.* Sed sunt apud Patres alia magis accommodata. Narrat Cassianus, duos philosophos magicis præstigiis & circumuentione dæmonum conatos D. Antonium perturbare; sed cùm irrito labore nihil penitùs præualerent: *eo profecerunt, ait, tales tantaque eorum insidia, tanta magica arte quæsita, vt per hac euidentissimè comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem; quibus illæ tam saua tamq́ potentes vmbræ, quas existimabant solem lunamque, si ad eas directa*

[a] *ad Ephes. 6. v. 16.*
[b] *1. Thessal. 5. v. 8.*
[c] *in Epit. Formicar. cap. 4.*
[d] *Nazianz. orat. in Cypr.*

*directa fuissent, obducere potuisse; hunc non solùm nihil lædere, sed ne ad punctum quidem, de monasterio suo valuerint * perturbare.* Epiphanius *in hæresi Ebionæorum quæ est* 30. scribit conatus magorum, vt feminam quandam Christianam in amorem pellicerent, & tandem quopacto per crucis signum & Christi fidem superarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate; *quod non valuit incantantis vis, vbi erat nomen Christi & signaculum crucis.*] Confirmar experientia, fide Christianâ in Indiam, inuectâ, dæmonum præstigia, spectra, oracula vel planè, vel magna ex parte vbique sublata. Et quid Indiam memoro? proxima nobis Frisia est, scribit de illa Cornel. Kempensis *lib. 3. de orig. & situ Frisiæ, c. 31.* Circa tempora Lotharii Imp. *erant passim in Frisia multa laruarum infernalium spectra; quæ, in paruo quodam supereminentis collis supercilio, subterraneum habebant specum, absque humana ope artificio præstigioso exstructum, in quo residebant quas antiqui vocabant, Albas Nymphas, siue vulgari gentis sermone* **Witte Wywen**, *harum speciem adumbratam, non veram fuisse constat: quæ solebant nocturnos viatores, gregumque & armentorum intentos excubijs, & puerperas cum infantibus sæpissimè in abdita sua, & subterranea antra clanculum abducere; in quibus subinde subterranei murmuris sonus, atque etiam vagitus infantium auditi sunt, & præterea etiam ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Musarum concentus & voces dubia aure colligebantur. Qua de causa magna fiebat custodia prægnantium mulierum, & paruulorum infantium, ne ab istis Nymphis infernalibus clàm abriperentur. Quæ omnes dæmonum illusiones, post agnitum syncerum Dei Euangelium (erant enim tum frisij Sabelly & Arij erroribus dementati) euanuerunt, & in nihilum redactæ sunt. Scripsit enim S. Odulphus contra eiusmodi illusiones dæmonum chartam de S. Trinitate, quam per Ecclesias & Parochias Frisiæ sacerdotibus misit, vt in populo frequenter publicè legeretur*] chartæ exemplar, quod est Catholicæ fidei quædam explicata professio, mox subdit idem Cornelius. *De mandatorum Dei obseruantia & vitæ innocentia*, quàm sint efficax remedium docere possunt D. Cyprianus ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij*, Lactantius *lib. 2. c. 16.* & Ambr. Ansbertus *lib. 5. in Apoc. c. 11.*

Num legend. proturbare.

P SECVNDVM, est *legitimus in Ecclesia Catholica Sacramentorum vsus*; Vt pro nondum initiatis *baptismus.* Nam docet experientia, eos quos constat nondum baptizatos à maleficiis liberari, per baptismum absolutè collatum; eos quos probabiliter putamus non baptizatos, per baptismum sub cōditione idem consequi. dixi probabiliter putamus non baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non sufficit, ne ad conditionale quidem lauacrum *, verbi gratia, tantùm quia quis noctu somnians ambulat vel maleficiatus est; hæc enim etiam baptizatis contingunt.

* *vide Sotum in 4. d. 3. a. 9.*

De baptismo, docet Ecclesiastica historia; Tyridatem Armeniæ regem, cùm Christianos Diocletiani tempore variis cladibus & damnis affecisset, & Gregorium quidem in lacum luto & altitudine molestissimum fame enecandum misisset; Ripsimen verò virginem, recusantem illi obsequi, & socias eius Sanctimoniales plurimas, crudelissimè necari iussisset; mox Dei vindictam consequutam. inuasit enim eum insania, qua planè dæmoniacè furebat, & mutata corporis figura in porcum, mentis emotæ, dentibus suas absumebat carnes. ceteri quoque; qui eius facta approbarant, milites, magistratus & alii; in furorem redacti similia designabant, & ipsi in sues conuersi, vt vult Nicephorus, vel mente tantùm abalienati, vt censet Metaphrastes: tandem baptismi lauacro abluti corporis formam & animæ mentisque sanitatem receperunt, ipso illos baptizante, & hortante ad pœnitentiam D. Gregorio Martyre; non quidem illo Thaumaturgo, vt putat Scholiastes Nicephori; sed alio, vt docet Metaphrastes. Neq; hoc malum vlla arte magica (vt eruditus vir censuit) fuerat illatū, sed Deo vindictam per angelos malos exsequente:

quente: vnde patet, cùm ea vis fuerit baptismi, in dæmones maleficiorum auctores, maiorem in ipsos maleficos & eorum opera futuram. Non est dissimilis narratio, Ioannis Villanei apud Thomam Bosium [a]; *Anno* (inquit) 1298. *rex Tartarorum Cassanus, quem vocant alio nomine Magnum Cham, cum ducentis equitum millibus Syriam cœpit, & finitimas regiones: omnibus itaque formidandus, petijt sibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audisset esse pulcherrimam. Rex Christianus, tanti Regis viribus exterritus, dedit. Illa post aliquod tempus è viro suo Cassano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, vt rex maritus nullo modo illum veluti suum voluerit agnoscere; quòd monstrum videretur. Vocat ad consilium primarios: de ipsorum sententia vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio susceptum, vltimo supplicio adiudicat. Innocens mulier infelicitatem suam deplorans, ad preces confugit: ignara consilii, petijt vt sibi liceret baptizare, quem pepererat, data illi facultas: ita tamen, vt adessent baptismo aliqui spectatæ fidei viri vna cum rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus est puer, adeò venustus ac formosus apparuit: vt Rex, tanta re permotus, cum plurimis, nomen Deo dederit, & maximum Christianæ rei factum fuerit incrementum.*] *fusius idem narrat D. Antoninus p. 2. hist. tit. 20. cap. 8. §. 9.*

a *Villaneus li. 8. c. 35. Bosius lib. 1. de Notis Eccles. cap. 16.*

Veniamus ad recentiores narrationes æquè certas, Pet. Chieza de Leon *p. 1. Histor. Peruanæ cap. 118.* miraculi plenam de spectris victoriam huic Sacramento à Deo tributam describit, ex quo fideliter narrabo. Prope Anzermam, loco, cui nomen Pirsa, imperabat regulus cui frater florenti ætate erat, quem nominabant Tamracungam. Iuuenis hic mirè baptismum sitiebat: ea causa Christianos adire cupiebat; sed miris eum visis dæmones perterrefaciebant. Offerebant se soli videndos, olidarum auium specie, quas Auros, nuncupant. cernens iuuenis dæmones sæuire, accersiri Christianum in vicinia degentem iubet. venit ille non segniter, & intellecta reguli voluntate, crucis signum fronti eius impressit. hoc magis irritari hostes illi, & sæuiori specie se inferre. videbat solus Indus; Christianus nihil nisi saxa cadentia, & dæmonum sibila sentiebat. Aduenit tum commodè eo loci Pachecus quidam Hispanus, & se socium addidit Christiano alteri in discrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat vehementiùs, & exalbescebat metu, quin & per aërem raptabatur: id omnes videbant, & ipsum quidem querentem gementemque, illos vlulantes sibilantesque excipiebant auribus. Semel cum Indus poculum vino plenum manu teneret; en tibi vas in aëra efferri, & vino vacuum reddi; mox vinum in illud ex alto refundi; & formidine plenum Indum veste vultum faciemque cooperire, ne horrenda illa spectra in oculos incurrant. Sic tecto faciem, non remotis vestibus, nihilominùs cretam in os ingerebant, vt obstructo spiritu fauces præfocarent. Tandem Christiani, qui continuè interea Deum orarant, statuere in vrbem Anzermam eum deducere, vt ibi salutari lauacro tingeretur. Dedere se comites viæ plures trecentis Indi, sed adeò pauidi, vt ad Principem baptizandum propiùs accedere non auderent. Venere simul omnes ad iter impeditum & præfractum; ibi hostes humani generis nitebantur abripere in aërem, vt præcipitarent; sed ille valida voce Christianos orabat, vti suppetias venirent. accurrere, & in medium agmen suum, recedentibus metu Indis, recepere, & cingentes eum funibus, funes cingulis suis alligauere; atque ita medium stipantes simul incedebant, manu tres cruces præferentes, nunquam intermissis pro liberatione & salute miseri precibus. Ne sic quidem omni molestia liberi processere. Sæpè illum terræ adflixere hostes; & in viæ cuiusdam accliui ascensu, vix manibus eleuare in aëra volentium & necare nitentium extorserunt. Vt ventum Anzermam, in Pachieci domum; Christiani, quotquot in oppido, conuenere; ibi omnes cernere crebro grandine de tecto lapides

deiici,

deiici, & audire sibillantes, clamantesque dæmones, solemne illud quo soliti Indi Martem lacessere; HV, HV, HV, ferociter, & crebrò celerrimè ingeminatum. Mortem dæmones intentabant, nisi voluntatem baptismi abiiceret: contra Christiani Deum obsecrabant, ne dæmones permitteret erepta corporis vita Indo animæ vitam impedire. Glisecnte deinde saxeo imbre, templum petiere. Ibi, quia stramineum erat, Eucharistia non asseruabatur. Aiebant nonnulli, se ante ingressum nescio quos inambulantes audiuisse. Vbi templum apertum, & cum Indo ingressi ceteri, cernebat Indus dæmones terribili specie, sed capite deorsum terram spectantes, pedibus surrectis: cumque Frater Ioannes ordinis Beatæ Mariæ, pararet eum baptizare, non visi vlli Christianorum dæmones, in omnium oculis, Indum eripiunt, sustollunt in altum, & capite deorsum, vt ipsi erant, statuunt. Christiani tum fide freti, alta voce, IESV CHSISTE ADIVVA NOS inclamantes Indum extorquent retentantibus, & iniecta collo eius sacra stola aqua lustrali aspergunt. attamen adhuc in templo sibila, fremitusque audiebantur; Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeò vt & pileū quem obtendebat oculis, ei excusserint, in & faciē ab iis conspuebatur saliua fætida. Hæc nocte accidere. Orto mane monachus sacris vestibus induitur, vt incruentum offerat Sacrificium. Vix missam inchoarat, cessarunt sibila, fremitus, vlulatus, strepitus, desiit Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracunga cum vxore & liberis baptismum flagitat; quo percepto, fide robustior & audacior factus; se iam Christianum asserit, experiri velle, quid hostes possent. Solum sinerent periculum facere. solum non ausi aggredi. lætus ter quaterue per templum obambulans clamabat, gaudium non capiens, *Christianus sum, Christianus sum.* vt vidit se immunem, & victorem, domum rediit: nec quicquam ampliùs molestiarum sensit. Tanta vis baptismi fuit.

In Bungo anno 1596. erat fœmina gentilis à dæmone obsessa huic indicatum est à dæmone liberari non posse, nisi fiat Christiana: cum illa annueret, & iam se ad baptismum compararet, nocte insequenti dæmon ei dissuasit ne fieret Christiana, dicens: hactenus tanta familiaritate, tanto tempore mihi es coniuncta, & nunc me deseris? non abibis profectò inulta. dormienti itaq́, nec sentienti, abscidit capillos, vno tantùm capillorum flocco relicto. Illa verò cùm summo mane deprehenderet sibi ademptum capillum, & arundini lecto oppositæ implexum; calcar ea fraude sibi additum putauit, vt citiùs aduolaret ad baptismi antidotum: quod & factum est: atq́; eo suscepto mansit ab omnibus dæmonis molestijs immunis.] *sic P. Lud. Frois in litt. Iapon. illius anni.* Ex eodem sunt sequentia.

In Ciazzurana insula gentili adolescentulo octodecim annorum se crebrò visendum offerebat canis ingens, horribilis, & rufus; qui cum alloquebatur, & per montes in loca abditissima deducebat, detinens eum ibi biduò, vel triduò, atque impellens, vt se manibus sublatis adoraret, aliaque scriptione indigna faceret. Adolescens miser, videns se tantas molestias à capitali humani generis hoste perpeti, tandem profugium habuit ad Ecclesiam, doctrinam CHRISTIANAM audiuit & didicit, baptismi Sacramento CHRISTO deuinctus, ac de cætero nunquam à Tartareo illo cane diuexatus.]

Bungi circa annum 1549. *quidam ancillam habebat dæmoni familiarem. Nam dæmon ad eam accedens vulpis figura singulis noctibus domo educebat. verùm per baptismum suscepta fide, ab hoc spectro liberata est. Littera Iaponica illius temporis.* Tantum dæmoni detrahitur veræ fidei susceptione. cui rei firmandæ adiiciam ex Rhenanæ prouinciæ gestis aliud.

Anno 1583 *Herbipoli ædes erant cuidam parocho non procul ab vrbe, siue malo dæmone, siue præstigijs infesta. Narrabat ipse parochus domesticique propinqui, quidquid erat in ædibus magno impetu ad terram adfligi, ardentes præterea faces, easq́; plurimas in conclaui, quo nulla aspirabat aura concluso, anhelitu vno restingui; lectos cubantibus, pul-*

uinos

uinos ceruicibus vi summa subtrahi; plerisque domesticorum sic praecladi fauces, vt praefocari viderentur: denique multa & adspectu & auditu tetra in ea domo fieri solita. Parochus tristis, consilijq́; inops nostros adyt, commemoratisque quas pateretur iniurijs, Sacerdotē aliquem cuius praesidio tueri se posset, à Rectore poposcit. Datum est vni negotium, qui cùm ieiunus sub vesperam eo se contulisset; vix intra limen pedem intulerat, cùm ea ipsa quae audierat intuetur, ipso cum comite inspectante parieti est impacta scutella, tanta vi, tātòque impetu iaculantis, vt eos qui aderant metu propemodùm exanimarit. Pater omnes bono animo esse iussit, hortatusq́; parochum, vt ad expandum animum se compararet: ipse superpelliceo stolaque indutus in superiore aedium parte, vbi plerumque tumultuari assueuerat daemon, ascendit. Hic vsitatis Ecclesiae religionibus ad daemones fugandos adhibitis, cùm responsum daretur nullum, nemoque Sacerdotis voce prouocatus adesset: rediit ad exhortandos domesticos, praecipueque ad haeresim abyciendum, expiandaque confessione peccata: tum lustratis ritè sedibus, ad collegium non sine magno animorum fructu reuertitur. constat enim multos ab haeresi restitutos. Ecclesiae, & ades illas omni superiori molestia, vt testatus est postea parochus, liberatas.] Fuit eodem tempore Monachii in Bauariâ quidam adolascens Iudaeus, XXII. natus annos, communi omnium gratulatione in ipsa Gymnasii aula baptizatus. *huic miras saepe daemon instruxit insidias: & quo magis vrgebat ille baptismum, eò hic impugnabat vehementiùs. nudum penè de nocte eiecit ex aedibus, interdum etiam fauces illi premere, nonnunquam eum visis spectrisque terrere, vt de mente illa deyceret, consueuit. Vultus daemonis adeò fadi, vt negaret adolescens parem sibi vllum videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptismate lustrandus erat, quoniam eo demum die de victoria daemonis agebatur, multò eum vehementiùs inuidus hostis exercuit; ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco posset. Vt autem vi baptismatis Christi membrum effectus est, continuò fractus & debilitatus daemon fuit.*]

Non dissimilis vis est *Confirmationis*. testatur enim Lactantius gentilium sacra litare non potuisse, si assisteret Christianus aliquis sacro chrismate delibutus; & sic huius virtute Sacramenti daemones fugari solitos, ne possent in visceribus hostiarum futura depingere, vel consulti responsa reddere[a] Et narrat Prudentius ipsi apostatae Iuliano id accidisse, & omnes magicas eius artes, sic irritas factas, vnius Bataui speculatoris Chrismate signati praesentia:

[a] *libr. 4. diu. inst. c. 27.*

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus
Me puero, vt memini. & postea
Fortè litans Hecaten placabat sanguine multo,
Cùm subitò exclamat, media inter sacra, sacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, rex optime, maius,
Nescio quod Numen, nostris interuenit aris.
Accitas video longè dispergier vmbras.
Territa Persephone vertit vestigia retrò,
Exstinctis facibus fractis fugitiua flagella.
Nil agit arcanum murmur, nil Thessala prosunt
Carmina. turbatos reuocat nulla hostia Maneis.

& postea causam exprimit turbati Sacrificii & artis irritae.

Nescio quis certè subrepsit Christicolarum
Hic iuuenum. genus hoc hominum tremit infula, & omne
Puluinar Diuum. lotus procul absit & vnctus;
Pulcra reformatis redeat Proserpina sacris.
Dixit, & exsanguis collabitur, ac velut ipsum
Cerneret exserto minitantem fulmine Christum.
Ipse quoque exanimis posito diademate Princeps
Pallet, & adstantes circumspicit. ecquis alumnus

Chris-

Chrismatis inscripto signaret tempora signo;
Qui Zoroastraos turbasset fronte susurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei custos lateris, deprenditur vnus:
Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro
Proijcit, ac signum Christi se ferre fatetur.
Prosiluit pauidus, deiecto Antistite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, supinas
Erigit ad cælum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiastæ Prudentii, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi suggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianzenus.

Aliud accipe narratum à Cantipratensi his verbis: *venerabilis Bonifacius* R *quondam Lausanensis Episcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidã, qui vaccas totius villæ in pascuis custodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca pascuis vberiora ducebat: &, quod maioris erat prodigij colores, & statum singularum vaccarum specialiter discernebat. v.g. vt si vaccam coloris talis ab eo petiuisses, sine difficultate vaccam talem tibi apprehensam in cornibus obtulisset. Ad locum autem cùm quidam Episcopus aduenisset, & de cæco audisset talia, & probasset, quæsiuit ex eo, si confirmationis sacramentum ab Episcopo suscepisset. at ille: non inquit. Nec mora, Episcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo vaccarum discretio est ablata. quoniam dæmonum operatione & ministerio hoc fiebat.*] lib. 2. Apum c. 57. par. 33. vides vim sacræ vnctionis in disiiciendis Satanæ machinamentis?

De *exomologesi & peccatorum confessione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimussi *puer erat nobili magis pollens genere, quam domo opulenta: compingitur in aulam parentum iussu à gymnasio abstractus: sed mobilitate ingenij, cùm recursaret desiderium vitæ prioris, statuit inter lixas calonesque versari potiùs in castris. iter ingresso atra viri species occurrit in serica veste: qui interrogans causam tristitiæ, pollicetur remedium. Verùm, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmij? At puer. Vt totum (inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. subijcit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas frustrà erit. existimauit puer se in seruitium expeti: postulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promissis ingentibus, vt vel puero tanta iam vaniloquentia mira esset. suspectare cœpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cùm tacitus totum eius corpus emetitur oculis, sinistrum pedem animaduertit cum bifida vngula ac deformi: statim cohorruit, & (qui mos rectè institutis in metu repentino) IESVM ingeminans CRVCIS signo armat frontem: eodemque puncto sæua species euanuit. Tertio post die ad suos reuertenti eadem imago se offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti vtrum captum esset consilium, respondit puer sibi domino opus non esse. rogatus quo iret, vrbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit sonantem, in qua triginta quadragintauè Flandrici nummi (ex his reperti postea inaurati duodecim, recentes diceres & asperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuisse ignis ostendit) tum puluerem in linteo pernicialem tradit, cuicumque subita morte tollendo. addit consilia ad turpes libidines, & admonita, ab* Piacularis *vsu* aquæ, *& ab adoratione* consecratæ hostiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abstinendi; eam blasphemiam dum auersatur puer animo pio, simulque veretur, ne obtorto collo strangulетur à monstro, salutarem* crucem *imprimit pectori, statimque magno impetu allidititur ad terram: nec nisi post semi horam exsurgit: mox matri redditus scholæque &* sacra confessione *expiatus, è laqueo venantium, metuq; ereptum se esse diuina ope gratulatur.*] *Bencius in litteris Prouinc. Franc.* Si quis malit vetusta: sic scribit Hector Boëthus *lib. 8. rerum Scoticarum,* Anno Christianæ salutis sexto supra octogesimum millesimum & quadringentesimum

mum, *nauigantibus è Phortea æstuario in Flandriam negociationis causa, tanta subortа est ventorũ vis, vt velis, malo, armamentisq; ruptis, nauig; fœdè inter tumẽtes vndas iactata, certissimam mortem cuncti exspectarent. Nauicularius tantam, tamq; insolitam aëris inclementiam eo temporis demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) cùm id non siderum; sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs, magnis tribueret clamoribus; reddita est vox ex ima naui mulieris se miserè incusantis, quod incubo humana sub effigie, qui cum per multos antèactos annos habuisset consuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo subacta: mari ergò celeriùs se tradendam, vt ipsa pereunte, quæ tanti mali imminentis causam præstitisset, ceteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauiculario sacerdos, eius atque ceterorum saluti consulendi causa, crimen iam palàm fatentem, horrentem scelus, vehementer alto ex pectore suspirijs indicibus, pœnitentemque facti, piè est hortatus, ne sibi deesset; cui certò cognosceret Numinis fauorem adesse. crimina lacrymis ac animi pœnitudine deleri. Tantam miserentis Dei clementiam esse erga mortales, vt, altiùs vel in malorum profundum lapsos, resipiscentes, nonnunquam ad maiorem longè, quàm vnquam ante habuissent gratiam, recipiat. Media pij Sacerdotis adhortatione; cùm, multis suspirijs, mulier admissum facinus deploraret, cunctis visa est atra nubes è nauis sentina prosiliisse, ingentique sono, flamma, fumo, atque fætore, sese deiecisse in mare. Sedatum est inde cælum* &c.] Aut si ne hoc quidem satis vetulum: audite Hincmarum Archiepiscopum Rhemensem, qui his vtitur verbis; *si per sortiarias, ait, aut maleficas, occulto, sed nunquam iniusto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur; hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt, corde contrito & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis duram confessionem faciant, & profusis lacrymis* &c. [a] *Beda* quoque, illud Christi dæmonem interrogantis explicans; *Quod est nomen tibi?* sic scribit; *sed & nostri temporis Sacerdotes, qui per exorcismi gratiam dæmones eijcere norunt, solent dicere patientes non aliter valere curari: nisi in quantùm sapere possunt, omne quod ab immundis spiritibus visu, auditu, gustu, tactu & alio quolibet corporis vel animi sensu, vigilantes dormientesuè pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiusdam sibi vicini presbyteri; quondam religiosam fœminam à dæmonio curare cæpisse, sed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuisse. Confesso autem, quo molestabatur phantasmate, mox & ipsum orationibus, ceterisque, quæ oportebat, purificationum generibus effugasse* [b].] *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone possessi, mox vt peccatum B. Gregorio confessi; pœna peccati se liberatos sensere: & eorum quidem vnum cùm octies negasset, octies sic à dæmone, renouata vexatione tortum, nona demùm vice, qua furtum fassus, percepta pœnitentia penitùs fuisse redditum immunem [c]. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacensis cùm narrasset horrendam monachi cuiusdam à dæmone vexationem, neque eam oratione, & aquæ lustralis aspersione tolli potuisse, grauiter & verè subiungit; *sed ne miretur aliquis, benedicta aqua aspersione dæmonem non fugatum, agnoscat tabe interiùs latente, vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere posse. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exteriùs sacramenti perceptio ei prodesse poterit* [d].] Hortatus illum ad confessionem omnium peccatorum faciendam Abbas: postquam confessus, vexatio prorsùs desiit. Cæsarius narrat, Bonnæ quendam Sacerdotem pessimæ vitæ, laqueo eam abrupisse: eo mortuo, concubinam pœnitentiæ desiderio, monasterium ingressam; sed, Dei permissione, ab Incubo dæmonem sæpiùs ad flagitium importunè sollicitatam; *crucis signo* & *aqua benedicta aspersione* repulisse: sed cùm rediisset, *Angelica salutatione* deuotè recitata, longiùs velut sagitta ictum fugisse. Neque adhucdùm finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confessione* expurgatis, abiit importunus procus nunquam rediturus [e]. Eadem peracta Leodiensem quendam, molestissimis

[a] *ca. si per sortiarias. 33. q. 1.*

[b] *in c. 8. Lucæ col. 315.*

[c] *li. 1. vitæ D. Gregorii c. 11. 12. & 13.*

[d] *lib. 1. miracu lor. c. 6.*

[e] *li. 3. miracul. c. 13.*

stissimis succubi dæmonis ludificationibus testatur ereptum Niderius *in Formicarij Epitoma.* Sed illustrius est, quod Auctor Anonymus, sed fidei certæ de B. Catharina S. Brigittæ filia tradidit; eam cum Neapoli versaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dæmone grauissimè infestari, optimè consuluisse. *His auditis* (ait) *valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè legens secum semel Salutationem Angelicam (vt semper erat solita; cùm de rebus spiritualibus consuleretur) saluberrimum eis consilium impertijt. Primò, vt puri sua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in confessione celata, plerumq; id genus illusiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & absque lineis indusiis cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam passionis Christi coram imagine ipsius à cruce pēdentis legerent septies Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat verò se quoque, licet indignam, ex commiseratione libenter pro ipsis Deum rogaturam.* Fecerunt illæ quod iussæ. & octauo die liberatæ fuerunt. [*Sur. tom. 2. Mart. 22.*] vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continuata pœnitentia solet esse feruentior, quàm interrupta: numerum verò additum; non fiducia numeri; sed vt feminæ illæ certi aliquid per modum spontaneæ pœnitentiæ ex Sanctæ consilio susceptæ præstarent: sic etiam D. Dominici tempore Reginaldus. *Confessionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehensum per templum raptabat, liberauit. [*Theodoricus de Appoldia lib. 6. vita D. Domin. cap. 3.*] Sic & S. Athanasia abbatissa mulierem eripuit à vexatione mali dæmonis. [*Metaphr. 14. August.*] sic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, diram hanc pœnam S. Arnulphus Episc. Suessionensis depulit, vt eleganti stilo describit successor eius Lisiardus *vitæ Arnulphi capit. 24.* Sed subdamus iterum quædam recentiora. In Austria (nondum anni sunt decem) *vir nobilis magno quodam & furori proximo amore distinebatur, vt nullum eius, neque humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita vesano completa igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere desiit, terrore diuinitus incusso. Leuicula correptus febri, cùm iaceret noctu lecto affixus, ante se videre visus rhedam flammiferam, subiectumque equum flagrantem igne: tum rhedarius, informe monstrum, tetrumque atque ipso (vtar verbo ipsius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori est. Quid cessas, inquit? quin conscendis currum dignum promeritis tuis? horruit miser subito pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt subueniatur interim magna voce domesticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domusque tota sopore discusso: quinetiam exciti vicini nōnulli, quærentes clamoris causam: dein prætexentes impositum fuisse auribus oculisque formidini alleuandæ. Verùm cùm fremeret adhuc esse in conspectu, nec finiretur metus, insinuaret se potiùs in pectora aliorum, intempesta licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui lustrali aqua, crucis signo, & in cera consecrata imagine agni timorem tantisper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abscessisse in præsens minaci vultu, sæuaq; ira manifestum: detectis deinde peccatis, turpi perinde amore, quàm tristi animum terrore liberauit.*] *Litteræ Austriæ 1591*

Eodem tempore in Bauaria, *mulier ærumnosa, leuitate naturæ, siue grauitate ærumnæ; implorato dæmoni sese deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non sensit præsentē, verùm in potestatem vt redijt ex mœrore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantū pauida, sed & verberibus tunsa: vt etiam ab aditu nostri templi prohiberetur, virgarū quas sola ipsa conspicabatur intentu. Cum rem narrasset matrona cuidā adducta ad sacerdotem nostrum, ab eoq; Confessione purgata est, omniq; molestia liberata. cerea cælestis agni imagine ad collum appensa. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti. Votū alia virginitatis & monasticam vitam, cum incestis nuptijs mutarat propinquorum impulsu. non impunè. nempe coniuncta est, cum viro nequam, neque deserebatur vnquam ab angore cōscientiæ: ita miserè viuebat. cùm affligaretur aliquando his curis, & careret solatio, domo*

Theod. de Apold h. 6. vita D. Domin.

egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conspicit, fugatque Cruce obiecta. sed confestim tamen, non secus ac furijs icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad preces, vt ad exortum Solis nebula, timor abscessit. subit cogitatio confessionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc seminarium mali cùm accessisset ad ædem, multò magis cùm perrumpere conaretur ad Sacerdotem à cõfessionibus, retrahebatur quasi manu iniecta: donec tandem aliorum auxilio exemploq́; & seipsam & malum dæmonem vicit.] Littera German. super. in iisdem & illud expressum; in Vindelicis malefici quidam homo ingenij & audacia prompta, multa de morituris, distantibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo: à quo cum singulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiu oblata specie augustiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miser, & iam vulgò miserandus: sed, Deo adspirante, miseriarum tandem perfugium in portu confessionis inuenit.] Ibidem. Vide etiam dicta ex Gaufrido sup. tom. 2. p. 57. A.

De Venerabilis Eucharistiæ perceptione reuerenti ac debita vetusti quoque patres id vnanimiter contestantur. Cassianus de quodam à dæmone, nocturnis illusionibus, grauiter infestato, meminit; qui cùm, Seniorum consilio, medicina huius salutaris remedii vsus fuisset; ita omnis Diabolicæ tentationis scena detecta est, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præterita illusionis consuetudo cessaret [a].] B. Prosper; Nostris quoque temporibus (inquit) Alpere VI. Cos. Carthagini constituto, hoc signum diabolicum monstrosumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancillæ Dei habitum gestans; cùm in balneo lauans simulacrum quoddam Veneris impudicè aspiceret, & seipsam, eique se consimilans, domicilium se Diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum traijciens per septuaginta fermè dies totidemque noctes, ieiunium sibi Diabolus ex capto possessoque vase exhibuit. Hoc monstrum parentes puellæ, per tot dierum spacia auferri posse sperantes, dum iuge malum vlteriùs tolerare non possent, simul cum filia sese ingesserunt sacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantùm puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ sibi ore, nescio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, seu tabe, vel debilitate confectam: quin potiùs robustam succo viscerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito consilio, in monasterio puellarum, in quo reliquiæ S. Stephani sitæ sunt, sacerdos puellam simul & præposito commendauit. Illic primò tantum dir apparuisse illam auem asseruit, sibique increpasse; quòd neque fame neque siti compulsa illum appeteret locum, quo sibi accedere non liceret. Per duas sanè hebdomadas nihil cibi vel poculi sumens in monasterio mansit. Accidit autem vt quintusdecimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum Sacerdote, vt matutinum illic sacrificium solitò offerretur. puellam præpositus ad altare perduxit, eo incessu & habitu, quo solent rubore perfusæ ex epulis poculisque mulieres aduenire. Sed vt se illa prostrauit altari, clamore fletus sui cunctis astantibus gemitus lacrymasque induxit; quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq́; sacrificio, cùm eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à sacerdote perciperet, semihora mandens traijcere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apostolus, Quæ consonantia Christi ad Belial? & iterùm; non potestis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorũ. non potestis mensæ Domini participare, & mẽsæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius sustentante Sacerdote, ne Sanctũ proijceret, à quodam Diacono suggestum est, vt calicem salutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod vt factum est, statim vt locum illum, quem Diabolus obsederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore gestabat, cum laude Redemptoris transglutisse puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd post octoginta & duos dies, Diabolo expulso, puella de potestate fuerit eruta inimici] Hactenus [b] Prosp. D. Bern. [c] aliam personã super caput eius posita Eucharistia liberauit ab eodem hoste generis humani.

[a] Collat. 22. c. 6.

[b] de dimid. temp. c. 6.

[c] lib. 2. eius vitæ c. 3.

S

Medio-

Mediolani in Ecclesia S. Ambrosii adducta ad eum fuit mulier multis annis obsessa sicque deformata, vt monstrum, non femina, videretur. Conuersus ad populum, iussit omnes attentiùs orare: *Missamq́; iussa propè altare constituta femina teneri, auspicatus; quoties de more sacro salutarem hostiam signabat toties ad mulierem quoque conuersus, eodem signo crucis edito Spiritum nequam athleta fortis impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficaciùs hostem aggreditur. Patena siquidem calicis sacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adest ille, qui pro nostra salute passurus; nunc, inquit, princeps mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit in cælum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus maligne præcipio; vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deincept non præsumas. Cumque eam inuitus deserens, & manere vltrà non valens atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens: rediens pater sanctus ad altare fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamq́; in populo pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita mulieri.*] Hactenus Guilhelm. Abbas *d. lib. 2.* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis anni 1490.* describens molestissimam multorum annorum vexationem, quam propter vnius (quæ diu dæmonis succuba fuerat) Nonnę peccatum, in innocentes virgines socias eius Quercetenses Deus satanæ permiserat: narrat multos ex illa legione, quæ religiosas inuaserat, & se Hierarchiæ Seraphinorum fuisse gloriabatur, hoc remedio pulsos ex Energumenis. Cùm enim Decanus Cameracensis, vir doctus & probus vna cum alijs exorcistis accederet, *peracta sacra communione; viuificam hostiam, non ferens, subito Dæmon exclamabat: Ah, satis probè armati acceditis! panemnè illum sumpsistis. Quē panem ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil est aliud, quā panis; maneto in hoc corpore obsesso. sin. a. vt nos credimus, verū est corpus* IESV CHRISTI. *Saluatoris nostri; iubeo, confestim fuge ex hoc corpore, nec vllā ei amplius molestiam aude exhibere. Quo dicto (rem miram) energumena vt magno leuata fasce molestiæ, confestim respirare, & alta voce* IESVM *vocare cæpit. Quod idē omnes faciebant cetera, quando dæmone expulso liberabantur.*] Hæc Molinetus scriptor eius temporis. Cui simile nostris temporibus Laoduni in Belgica accidisse, tàm norunt Caluinistæ; quorum aderant multa millia; quàm fremunt & tumpuntur [a]. *B. Auxentius Abbas* discipulum habebat nomine Basiliū: hunc dæmones adeò malè multarunt, vt pro exanimi, corpore toto saucius & confract° ad Auxentiū curru delatus fuerit. *Abbas iussit eum surgere, & venerandū corpus & viuificū sanguinē Domini nostri* IESV *Christi sumere, & statim reuerti in locū suū. abijt, nec amplius tentator eum aggressus.* [b]] Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachiâ memorat Bern. Luxemburgicus *in Catalogo hæreticor. litt. G.* hunc in Episcopatu Brixiensi ita simulasse sanctitatem vt pro altero S. Ioanne Baptista à populo haberetur. sepultus itaque fuit perhonorifice. Post mortem certis testimoniis inquisitores deprehenderunt hæreticum fuisse. quare de Consilio Episcopi & aliorum prudentium assessorum, sententiam tulerunt, cadauer exhumandum comburendumque. Exhumatur adstante populo & ossa proiiciuntur in ignem. sed ecce tibi statim illa dæmones (quia nullis cernebantur) illa ex rogo eleuant, & in aëre suspensa tenent. Inde nata populi indignatio. exclamant, occidantur Episcopus & Monachi, qui stimulari liuore sancti viri ossa comburere conati. Quid cessamus? Deus id sibi non placere demonstrat. Extimuit Episcopus: sed Inquisitores eum adhortati sunt, Ad missam celebrandam ipse se accingeret: Deum potiùs miraculum facturum, quam fidei causam sinat in periculo versari. Missa fuit, de B. virgine: vbi ventum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aëre clamare cæperunt *ô Guido de Lacha nos defendimus te, quantum potuimus: sed modo non*

[a] *liber extat de Nicolaa Obry obsid. & dæmonis per venerabilem Eucharistiā expulsione: olim non semel Parisiis, nunc hoc anno 1598 Leodii apud Hovium editus. testatur & Taius in Energumeno.*

[b] *Sim. Metaphrast. in vita S. Auxentii. 14. Febr.*

plus possumus quia adest maior nobis. Confestim ossa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere. Hic perpende primò dolum diaboli, quo pacto defuncti hæretici Magi, memoriā tueatur, vt plures animas illaqueet. Secūdo, vide potentiam præsentiæ Dominici corporis, & hostiæ in B. MARIAE Missa consecratæ. 3. fidē Fratrum non irritam, & studium Quæsitorum fidei tam præsenti à Deo ope confirmatum. *Pet. Martyr.* nauigationis Columbi texens Historiam, in Occidētali illo Indiarum tractu testatur, commune miraculum fuisse; quòd si Eucharistiæ sacramentum per Christianos alicubi collocabatur, continuò dæmones obmutescebant. Ante annos fermè quadringentos vixit *Cæsarius Cistercienfis*, eius [a] hæc sunt verba; *Tempore illo quando manifestari cœperunt hæreses Albienses, quidam maligni virtute diabolica suffulti, quadam signa atque portenta ostenderunt, quibus & easdem hæreses roborauerunt, & multos fidelium in fide subuerterunt: super aquas ambulauerunt: & non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide catholicus, & vita religiosus, sciens vera signa cum falsa doctrina esse non posse, corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis suas ostensuri erant virtutes, deportauit, dixitque in audientia omnium: adiuro te diabole per eum, quem in manibus porto; ne in hoc flumine, ad huius populi subuersionem, per hos homines tantas exerceas phantasias. Post hæc verba illis super vndas fluminis ambulantibus, vt priùs; sacerdos turbatus, corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira Christi potentia. mox enim vt elementum tetigit sacramentum, phantasia cessit veritati, & pseudo illi Sancti, quasi plumbum descendētes in profundum, sunt submersi. pixis vero cum sacramēto statim ab angelis sublata est. Videns sacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exsultauit; sed de iactura sacramenti doluit: totam vero noctem in lacrymis & gemitu transigens, manè pixidem cum sacramento reperit super altare. Hæc nobis eo tempore relata sunt.*] *Thomas Brabatinus*, vulgò vocatus à *Cantripeto*, eodem sæculo vixit; anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M. Conrado contra hæreticos, & ab eisdem felici morte perempto, hæreticus quidam (vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) seductus à dæmonibus, fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hæresim inuitabat. Quem cùm videret instantissimè renitentem, dixit fratri: pertinax es valdè in fide tua, nec tamen de hac nisi per scripta quædam, aliquid certiùs inspexisti. Credere autem si velles dictis meis, Christum tibi & matrem eius, & Sanctos oculata fide monstrarē. Mox ille illusionem dæmonum suspicatus, volens tamen probare quid esset: non immeritò (inquit) tibi tunc crederem, si promissa duceres ad effectum. Gauisus hæreticus, diem fratri statuit. Frater verò pixidem cum Sacramento corporis Christi clàm secum sub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in specu cuiusdam montis in amplum valdè palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij peruenerūt, viderunt thronos positos, quasi ex auro purissimo; in quibus sedebat rex fulgore corusco circumdatus, & iuxta eum regina sereno vultu pulcherrima; & ex vtraque parte sedilia, in quibus seniores quasi Patriarchæ, vel velut Apostoli, adstante permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce siderea coruscantes: vt nihil minùs quàm dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus stetit: sed tanto spectaculo vehementer obstupuit, & mox ad eum conuersus hæreticus; quare, inquit, Dei filium intuens non adoras? pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei nostræ secreta suscipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem, & obtulit reginæ in solio sedenti, dicens: si regina es mater Christi, ecce filius tuus: quem si susceperis, te velut matrem Dei recognoscam. Cum hæc protinùs voce totum illud phantasticum euanescit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ densuerunt, vt vix frater cum ductore suo ad montis exitum regredi potuerint. Conuersus ergo hæreticus ad fidem rediit, & miram dæmonis astutiā stupefactus expauit.* [b]] Eadem alio tempore eodē remedio patefacta fuit & dissipata. accipite *Pici Mirandulani* verbis [c]; *Fuit in Alpibus Rhetijs sacerdos quidam probus ante annos duodecim; cui cùm foret opus, ad ægrotum quendam grani*

[a] *lib. 9. Mira. c. 12.*

[b] *Cantipra. li. 2. Apum c. 23.*

[c] *lib. de Strigibus.*

graui oppressum morbo Eucharistiam deferre, cùm longiùs ille abesset, videretque se non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedibus posse peruenire, ascendit equum, colloque Sanctissimum Christi corpus pixidi inclusum satis honorificè alligauit, iter suum quantò ociùs accelerans. Cùm nonnihil processisset, obuium habuit quendam; qui, vt equo descendens secum pergeret ad spectaculum quoddam mirabilissimum inuitauit. Imprudens homo, & cupiditate rei iam stupendæ ductus paruit: vix equo se demiserat, cũ sensit se per aëra vna cũ comite deferri, & breui tempore in altissimo montis cacumine statui. ibi amplissima, & amænissima planicies erat arboribus vndique excelsissimis obsepta, rupibusque horrendis circumcincta. In medio choros innumeros ac varios ludos cuiusuis generis, mensas lautis ac diuersis ferculis instructas erat videre; audiebantur etiam concentus quilibet omni suauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundissimis delinimentis tenere possent, & dulcedine perfusos intima demulcere solent. Obstupefactus improuisa re simplex bonusque sacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiscere audens, penè extra se positus, attonitusque, hærebat. Tum socius, qui eum adduxerat, petijt ab eo, velletne Reginam, quæ ibi aderat, supplex venerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodã solio Regina adsidebat, effigie formosissima regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad eam prosternentes se humi cuncti, qui aderant, bini, quaternique, ordine pulcherrimo, & humi se prosternentes eam colebant, varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cùm videret eam sic fulgentem, & ministris plurimis cinctã, putauit esse matrem Christi, cæliq; & terræ Reginam. neq; enim suspicabatur vllas præstigias, dæmonumque spectra, alioquin eò non appropinquasset. Reputans igitur secum, quid illi dono daret; existimauit nihil ei gratius aut iucundius futurum in munus, quàm filij corpus. accessit & ad pedes accidens in modum supplicis, arculam, in qua erat augustissimum Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius posuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculsus huiusmodi nouitate homo rudis, & præstigijs irretitum se videns, & in horroribus densissimis & lustris destitutum conspiciens, opem diuinam tremens implorare, vt è tantis ipsum amfractibus expediret. cumq; diu per loca inuia siluasque vastissimas errasset, vix tandem pastorem reperit; à quo in viam duct⁹ didicit, se millia centum à loco abesse, quo Eucharistiam deferre cupiebat. Ad suas tandem sedes reuersus rem totam detulit ad magistratus. contigit hoc imperante Maximiliano.] Hactenùs Comes Mirandulan. Quare propter hæc & similia innumera semper Catholici credidere, hoc viuificum corpus, mortiferi hostis præstigias discutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac se Panoplia muniens contra horrendam visionem, circa annũ 1370. *Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt post completorium* (inquit *Fr. Antonius Senensis* [a]) *refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commissa; qui mox in ingressu videt illum fratribus circunquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis facienda, & illam exspectarent sedebant. Accurrit ille sine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, vel somnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit; & ille quoque turbatur, & rem mox confert cum monasterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum consilio sacras vestes assumit, & sacrũ Christi corpus deferendo, toto conuentu comitante se illuc confert, & ad illum sermone directo; qui honoratiore loco sedebat; eos adiurat, vt aperiant quinam sint, & ad quid venerint, & quid velint: &, vt ad hæc respondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quẽ gestabat in manibus. Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes assurrexerũt quidem & capita inclinarunt, caputia tamen taliter demittentes, vt eum minime viderent, & hoc facto iterùm sederunt: ita iussi à Priore, vt responderent ad proposita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, respondens dixit: quòd ipsi omnes fuerant eiusdem ordinis religiosi, & pro maiori parte Magistri, Priores, Superiores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officijs donati, & quòd omnes damnationis sententiã acceperant: quoniã ambitio multa, superbia, inuidia, & alia huius generis vitia*

a in Chron. Ordinis. Fratr. Prædicat. in Commun. fol. 199.

eos fecerant damnatione dignos. Sed quod diuina permittente clementia, iussi fuerant illuc venire, vt eos & vniuersos ordinis cultores commonefacerent, vt suæ vocationi facerent satis. Nam illi, quia minimè id præstiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur aeternis. Et in signum huius cuncti in eos aspicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas aperuerunt, & singuli eorum flammis circumcincti & incensi visi fuêre, & nunc idem præcipuus manu in mensa signũ dedit, & sic illa visio euanuit, & totus conuentus mãsit timore consternatus.] Vah! quàm timenda pestis hæc ambitio, quæ tanto cum damno Sanctorum etiam in cætus se ingerit? Huic rei probandæ aliud testimonium, non minoris fidei adscribam obiter, nunc recens ex litteris cuiusdã

1599. fidei dignissimæ sacerdotis hoc anno Neapoli perscriptum in hæc verba; *Casu accidit, vt acceptis tuis proximis litteris loquerer cum Fr. N. philosophiæ Professore, qui in Salernitano Monasterio fuit superior. is mihi narrauit F. Tiberium hominem Sanctimoniæ laude præstantiss. qui sæpiùs hoc Sanctitatis titulo fuit superior, sibi eorã rem ita narrasse. cùm quadam die sub nocte Fr. Tiberius inuiseret fratres, an in lecto de more accubuerint, transiuit per triclinium: vbi vidit pleraq; lumina, & vocem audiuit hominis de superiore loco legentis, vidit plerosq; ministrantes. tandem qui superioris locum tenebat, facto super mensam signo sic locutus est. Ambitio & crapula, duxerunt nos ad tartara. Et nunc etiam superest velut cicatrix in mensa, perinde ac si igne tacta esset.*] Hęc visio confirmat pręcedentem. Ceterùm cùm tam efficax sit sola præsentia; quid sumere, & ei vniri? docet id D. Macharius, historiam narrat Palladius [a]; tradens, vxorem cuiusdam Ægyptii maleficis carminibus sic affectam fuisse, vt adspicientibus equa videretur, cùm tamẽ sermonis humani vsum retineret. adducta mulier à marito ad D. Macharium: hic eam liberauit, & dixit; tantùm dæmonibus in misellam licuisse, eò quòd multum temporis ab Eucharistiæ perceptione se abstinuisset. frequentiùs itaque in posterum ad IESV corpus sumendum accederet: cuius quàm vtilis frequentatio, docet recenti exemplo Leonardus Vairus [b]; quod, defectu Codicis, nunc ascribere mihi non licet.

Separari non debet ab hoc remedio *Incruentum Missæ Sacrificium*; cuius oblationis eosdem effectus sæpè docuit experientia. *Vir tribunitius* (inquit B. Augustinus [c]) *Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Zubedi appellatum; vbi cùm afflictione animalium, & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset; rogauit nostros me absente presbyteros, vt aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio: Deo protinus miserante cessauit.*] idem confirmat exemplum illud D. Bernardi paullò antè narratum; & aliud à Gaufrido narratum in vita S. Petri Tarentasii sup. *tom. 2. pag. 73.* & aliud apud Metaphrastem de B. Theodoro Archimandrita, qui precibus & Sacræ missæ oblatione multitudinem locustarum immensam, nebulæ instar Mazaniæ locum occupantem, interemit [d]. Possent ex Tilm. Bredenbachio addi nonnulla [e]; sed vnius D. Augustini sufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ se dum missam audiunt, ab omni dæmonis vexatione liberas esse; ideoq; se diutiùs ad horam vsque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures missæ dicuntur, moras trahere. T

De *oleo* quoque *infirmorum* per Episcopum benedicto: quo in extremæ vnctionis vtimur Sacramento, ex diuina institutione [f]; dubitari nequit; cùm etiam ad corporis sanitatem sit institutum: & quouis oleo à viris Sanctis etiam non Episcopis, & non solemniter, sed obiter, vt se res offerebat, benedicto, id non semel legamus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cùm ageret de monialis cuiusdam obsessæ à variis, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, sanatione: & narrasset vno excepto ceteris sanatis, hæsitanti Sacerdoti ipsummet consilium dedisse [g], *si* (inquit) *oleum pro infirmis consecratum,* V

eidem

[a] in Lausiaca c. 19.

[b] li. 3. de fascino c. vlt.

[c] li. 22. de Ciu. Dei c. 8.

[d] Metaphrast. in April. in vita Theodori.

[e] li. 9. coll. 11. c. 5. & aliis eodem li.

[f] Marci 6. v. 13. iaco. 5. v. 14. c. ad abolendam. ext. de her. conc. Florenti. in Decreto vnionis, Con. Tridenti no sess. 7. can. 1. & sess. 14. de extrema vnctione. can. 1.

[g] in Luc. c. 8. fol. 315.

eidem medicamento asperseris, sicque me perunxeris, statim sanitati restituar. Nam vidi quondam per spiritum in quadam longius posita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à sacerdote curatam. Fecit vt illa suggesserat, statimque hulcus remedium, quod ante respuerat, accipere consensit.] Hoc oleo S. Theodosius cænobiarcha bruchos pellebat [a], morbos grauissimos S. Launomarus abigebat [b]. Eucheria vxor Agapii veneficio attentata, cùm ei roderentur intestina, adlata est ad S. Parthenium; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato sanam remisit [c]: idemque hîc ipse Sanctus beneficium, eodem oleo inungens, impendit cuidam Lesbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxentii Archimandritæ contra dæmonis obsidiones, morbosque ab eo illatos remedium [d]. Nec minori successu vsi eodem contra serpentis ictum virulentum S. Winvvalocus Abbas [e]; &, qui manum pictoris à dæmone inflammatam sanauit; & qui energumenum ei sanandum obtulerat, & alium quoque energumenum ferocissimum liberauit; & hydropicæ, cæcoque sanitatem restituit, S. Eutychius Patriarcha [f]: & contra virulentos morsus S. Paternus Abrincensis [g]. Contra dæmonis obsidentis ferociam non rarò præualere priores digiti Sacerdotales consecratione chrismatis in ordinis susceptione sanctificati. Scribit Ioann. Molinerus Chron. Belgici anno 1490. Ægydium Netreletum Decanum Cameracensem, cùm exorcisaret Quercetenses Energumenas, quæ loqui, labiis claudente dæmone, nolebant; [illegible]itrum digitis illis labra deducere, & increpitare hostem; si vales potesque digitos hos oleo sacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi permitto: si nequis, os aperi, impero. Mox autem Energumenas visas liberari magna molestia, cæpisseque Decano parere, cique respondere ad quæsita.

X Tertium remedium est, recurrere ad Sanctos viros, & auxilium ab iis petere, quos constat habere donum miraculorum (quod donum, etsi ratiùs, etiam iis potest competere qui vitæ sunt non probatæ [h], dum tamen fidem rectam habeant) hoc remedium, quia vix vlli tales hodie, saltem in his Europæis regionibus; vix vsui hîc sit; olim frequens fuit. sunt enim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientium exemplis omnes sacræ historiæ: neque tum quotquot dæmonia eiiciebant, erant prædiri Ecclesiastico ordine Exorcistarum, vt constat [i]: erat tamen etiam primis temporibus in Ecclesia hîc ordo, vt statim ostenderur. Sanè olim SS. viri dæmones fugabant & vincebant sola interdum præsentia sua, vt legimus de B. Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Ægyptio apud Sozomenum, & de S. Guthberto apud Bedam, & de Rustico apud Cassianum [k] vel verbis dumtaxat vt B. Basilius & Paphnutius [l], vel litteris vt de S. Eugendo legitur *in eius vita*, & de S. Gregorio Thaumaturgo scribit Gre. Nissen. vel percussione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladium & Theodorus apud Gregorium presbyterum eius vitæ narratorem, & B. Vrsmarus, apud Ratherium *in Surij tomo.2.*

Y Qvartvm est *exorcismus ecclesiasticus*. Nota hunc ordinem exorcistarum in Ecclesia iam antè 1300. annos seruatum fuisse. patet ex B. Ignatii epistola ad Antioche. & ep. Cornel. Papæ ad Fabianum, quam Eusebius conseruauit [m]; &, ex Firmilian. ad Cypria. [n] & ex aliis Patribus Consiliisq; [o], constat iis, quibus in Ecclesiast. Histo. constat aliquid. fuisse verò exorcismos, quibus vtebantur, certas orationes ab ecclesia cōprobatas ex Concilio illo Carth. 4. probatur, & quia Microlog⁹ obseruauit solos exorcismos; *per Christū Dominū* &c. sicut ceteras orationes non finiri; sed, *Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos* &c. cuius diuersitatis causa est, quoniā nihil magis dęmones exhorrent,

[a] *Metaphr. in eius vita mense Ianua.*
[b] *Surius Ianuar. 19.*
[c] *Metaphr. 7. Februar.*
[d] *Metaphrast. 14. Februar.*
[e] *Surius 5. Martii.*
[f] *Eustachius in eius vita. April. 6.*
[g] *Anonymus. in eius vita 16 April.*
[h] *Matth. 7. v. 22. Mar. 9. & Luc. 10.*
[i] *Clemens. Roma li 8. consti. c. 32. Iustinus Martyr. dial. cont. Tripho. Tertullia. in Apolog. c. 32.*
[k] *Pallad. c. 19. & 20. Sozome. lib. 6. c. 20. Socrat. li. 4. c. 19. Beda in vit. S. Gutberti c. 15. Cassian. collat. 14. c. 7.*
[l] *Rufin. lib. 1. Eccl. hist. c. 4. & Amphilo. in vit. S. Basi.*
[m] *lib. 6. histor. Eccles. c 35.*
[n] *lib 4. epist. 7.*
[o] *Clemens ep. ad Iacob. Anaclet. epist. 3. Caius epist. ad Felicem episc. Concil. Rom. sub. Siluest. can. 3. Antiochenum can. 10 Carthaginense 4. can. 4 & sequ. cui interfuit & subscripsit D. Augustin.*

rent,

rent, quam extremi iudicii memoriam, quo omnes in æternam gehennam detrudentur [a]. Fiebant autem initio exorcismi non in domibus priuatis, ob metum; neque in templis, ob reuerentiam; sed sub dio [b]: sed hoc exoleuit. petebatur signum egressionis à dæmone [c], & nomen dæmonis [d]; quæ duo adhuc hodiè retinentur: sed & cibos omnes quibus maleficiati vescuntur, exorcizari vtile putabatur, formulam nobis suggerit Sacerdotale Romanum: alia quoque in his obseruanda collegerunt alii [e]; Nobis non vacat ista hic persequi. solum addo cauendum exorcistis, ne cum dæmone iocentur, & curiosa, nugaciaue misceant colloquia. Vidi *inquit Niderius in Formicario*) in conuentu Coloniensi *fratrem, verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi dæmones valdè famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis dæmonem in obsesso corpore arctaret: dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gaudens frater ait in ioco, In cloacam meam vadas. Exyt igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare vellet, dæmon tàm dirè eum torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.*] Sanctares est dæmones eiicere, sanctè tractanda. sic fecere quotquot olim hoc exorcismi remedio tam efficaciter vsi fuere. Vixit B. Vrsmarus Episcopus ante annos octingentos, vitam eius Raitherius scriptis mandauit [f]; memorat autem memoria dignum, quod hic referam; Malbodiensis monasterii quandam monialem Diabolus inuaserat, & vehementer laniabat: eam sibi Episcopus iussit exhiberi. quod cùm factum fuisset, *ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro, cæpit legere exorcismum super caput ei*. *Dehinc benedicto oleo nares, oculosq., & os eius leniuit, & protinùs immundum ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca: & sic omnis pauor, cum auctore suo Satana discessit.*] audistis exorcismum ex libro lectum, & capiti impositum vt fit hodie; audistis illitum oleum sacrum, audistis salem & aquam benedictam, & horum omnium audistis efficaciam. Sed & Adelelinus Sagiensis Episcop. in energumenæ Osburgis liberatione, aquam benedictam, signum crucis, & preces quæ solent, *inquit ipsemet* [g], adhiberi feliciter adhibuit. S. Maurilius Andegauensis Episcop. latronem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorcismi (ait Fortunatus [h]) gratiam à dæmone liberauit: at Maurilius B. Martini tempore vixit. Sed ista sufficiant de exorcismo. Si quæras cur non semper dæmon pellatur; res clara est, id peccatis vel obsessi, vel adiurantis posse contingere, vel ob maiorem ipsius ægri vtilitatem, Deique gloriam. Notandum quoq; quod verè & prudenter Tostadus monuit, non solere exorcismis omnes molestias & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus, repelli: sed solum illas, ad quas repellendas exorcismi ab Ecclesia ordinantur, vt sunt molestiæ quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando; siue dum interiùs manent, siue dum exteriùs obsident; *& illa* (inquit) *regulariter sanantur per exorcismos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorcismi, non curantur per exorcismos, nisi rarò.*]

Porro quoniam Dei opera reuelare & confiteri honorificum est; ideò his adhuc subiungam illustre diuinę benignitatis, & tyrannidis dęmonicę argumentum, planè recens; & vt is cui accidit ore proprio fassus, res in facie Ecclesiæ hîc Grætii gesta, narrationem nostri in collegio seruant propria manu ipsius subscriptam, & nunc cum hæc scriberem penes me habui.

Igitur anno. 1600. die Martii 22. N. Prutenns, vt aiebat nobilis, annos natus 22. ipsa Hebdomadæ sanctæ feria quarta, collegium nostrum (cuius impulsu, quoue fine, incertū) cumq; vno è nostris spectante & audiente, in porticu inferiori collegii deambulās, arrogantiùs gesticularetur, & cū crebra capitis

[a] *Micrologo de obser. Eccles. c. 7.*
[b] *Concil. Laodicen. c. 26.*
[c] *Pallad. in Lausia. c. 77. & Ioseph. li. 8. antiq. c. 2.*
[d] *Lactan. li. 2. diuin. inst. & Beda in ca. 8. Luc.*
[e] *Pet. Gregor. to. 2. de repub. fol. 315. Sprenger. p. 2. Malles q. 2. c. 6. Ananias li. 4. de nat. dæmon. à fol. 156. Sed copiosius & ordinatius P. Thyræus noster integro de dæmoniacis opere p. 3.*
[f] *April. 18. Surij tom. 2.*
[g] *Adelelin. in vita S. Osburgæ 22. Apr.*
[h] *in vita S. Maurilii c. 10.*

pitis quassatione verba in Deum blasphema, & plena desperationis audaciùs euomeret; monetur iterum ac sæpiùs, sese vt habeat modestiùs, ac linguæ frenum iniiciat: sed frustrà. proficiebat enim in peius, & per omnia anxii afflictique animi signa præbebat. Quamobrem accedens eum noster, quærit benignè, ecquid habeat? cui rei vacet? & cur adeò crebro in Dei nomine irreuerenter vsurpando? Refert ille; Perii miser, Diaboli pedicis sum irretitus; nec tamen quas promisit, & opto delicias frui datur. Quibus auditis noster, graue quidpiam subesse veritus, manu prehensum in collegium introducit, & blandè rogitat, quid hoc rei sit, ne sibi grauetur aperire. Tum N. cum lacrymis ordine, tum quidem perturbato, sed sequenti die tranquilliùs, eo ipso quem referam, narrare cœpit: se nobilibus ortum parentibus & re amplâ, educatum lautè ac delicatè; & certis de causis (quas prudens reticeo) parentis gratia excidisse, & lare patrio profugere coactum; & pecunia, quam discedens copiosam secum acceperat, absumpta, in extremam egestatem decidisse: tandem in via dæmonem cùm vehementi vento ad se nocte quadam sub arbore iacentem accessisse; &, recensitis iis ipsis quæ patiebatur, quæque perpessurus esset incommodis, opem & auxilium, pristinamque parentis gratiam promisisse: si modò se dato chirographo vellet ad paucula quædam obligare. Se quidem suggestionis, quâm perniciosissimam sciret, eâ vice non obtemperasse; dæmonem eodem, quo cum venerat vento ac fragore recessisse; prædixisse tamen fore, vt eum aliquando non acceptæ conditionis pœniteret. Quæ cùm non procul à Wratislauiâ pone quendam pagum accidissent, inde se Wratislauiam contulit: vbi breui victûs incommodis, die quodam sub vesperam oppidum egressus, seipsum quod fidem dæmoni non dedisset coarguentem, defleuisse animo conditionem qua exciderat, in quam inciderat, nulla sibi reliqua consilii, auxiliiuè spe affulgente. Nox erat intempesta; cùm illi se dæmon gygantæa mole offert conspicuum, & insultans ait; Nonne verò dixeram futurum, meam vt opem supplex expeteres? Iure quidem tibi illam, vt indigno, possem quantumuis supplici denegare: verùm vt intelligas, quàm tibi ex animo velim, benè en promitto auxilium, parentis gratiam pristinam, veteres delitias, iocunditatis annos solidos numero. XII. quibus expletis plena mihi sit in corp⁹ animamq; tuam potestas; tu vicissim stipulanti sponde, quæ exigo; & nunc imprimis Deum Deiq; matrem, Cælites omnes, & fidem quam docuere veteres eiura: insuper fidem da, mortalium te nomini hoc pactum manifestaturum, in nullum vnquam templum ingressurum, precarium codicem nō lecturum, ac demum homines omnes, & eos potissimùm, qui te ad pietatem incitare, hortarique voluerint, odio implacabili prosecuturum; te vxorem non ducturum, sed concubinis pecunia conductis vsurum. Cumque in tam perniciosam legem consensisset iuuenis, iamque sola superesset syngrapha proprio sanguine describenda; dæmon illi porrectam vltrò sinistram tanta vi compressit, vt sanguine è trium digitorum extremitatibus expresso, manum impleret, subministrauit etiam scriptioni materiam (nescio quam) pergameno molliorem sed charta duriorem, & calamum; scribentique conceptis verbis præiuit, quæ sibi præstari vellet; & quæ se vicissim præstiturum polliceretur. Conscripto traditoque chirographo, miram se dicebat omnis generis instrumentorum harmoniam audiuisse, & ad sonum obdormisse adeò pacato & alto sopore, vt sequenti die, nullo per vias publicas prætereuntium strepitu percepto, in multam lucem sterterit. tandem euigilasse, & ilico patrati facinoris pœnituisse, profectumque Wratislauia Olomutium, & inde Viennam; Vienna Græcium. ibi diuertisse ad docto-

doctorem Venediger;ab eo se ad Dominum Strasbergerum directum & commendatum. Postremò venisse Marpurgum ad Doctorem Homelium. ibi exilii pertæsum, se rursum indoluisse, quòd pactum cum dæmone initum non custodisset. adfuisse sibi noctu denuò in lecto iacenti dæmonem, ac de pacto renouando in hunc modum actum esse; vt nimirùm proprio sanguine nouum dæmoni chirographum conscriberet, ac in templo quodam nuper diruto,non procul Marpurgo, noctu deponeret.Post paucos dies iterum se facinus damnasse, manus sibi violentas desperatione actum inferre voluisse: tandem suasu cuiusdam venire Grætium, vt quæreret remedium, statuisse. Pridiè tamen quàm Marpurgo discederet noctu adfuit dæmon, & certum hîc Grætii, propè Carlauu tuguriolum descripsit,in quo. 30. Martii compareret;fore, vt tum fiat voti compos, & pristino statui ex pactis restituatur: caueret interim etiam atque etiam ne Iesuitas adiret vnquam,alioquin grauissimas eum pœnas daturum.

Hæc omnia nostro iuuenis eo ipso narrabat die, quem illi dæmon præfixerat, ad suum in illo tuguriolo congressum: &, quamuis illo die à tali congressu fuerit à nostro deterritus,nihilominùs postridie (quæ fuit die Veneris sancto) post meridiem, nemine consulto, assignatum sibi à dæmone locum infælix adiit. Adest dæmon,exprobat perfidiam,quod contra suum præceptum nebulonibus Iesuitis adfuisset. petit tertiò renouari pactum hac ratione, vt medium sinistræ manus digitum in pignus ei offerat. deinde recensitis ab adolescentia peccatis, ostendit animæ salutem esse desperatam; allegatis è S. S. testimoniis. quamobrem ducat in bonis dies. Simul libellum offert iuueni, quo omnium dæmonum nomina continebantur, & modus quemlibet pro arbitrio euocandi: nihil tamen horum iuuenis acceptauit.

Sabbatho sancto,vbi rescitum quod contigerat, maior iuuenis cura haberi cæpta, & cautum ne vnquam solus esset: & ex eo tempore ab vno patre, cui peculiariter eius cura commissa fuit, in rebus catholicæ fidei est institutus. Sub finem Aprilis sese ad confitendum generaliter præparauit. Quo die confessurus erat,visum vt in præsentia Patrum aliquot Diabolo renunciaret, & malè pacta benè rescinderet: dum recitantur Letaniæ ad verba; *Pater de cælis Deus*; corruit penè exanimis. hominem erigimus totis artubus contremiscentem. Ad gloriosum *Deiparentis* nomen denuò corruisset,ni titubantem vtrimque sustinuissemus. Tandem factâ ægrè renunciatione, & dæmonis abiuratione, cibo refocillatus (destitutus enim erat viribus, & contremiscebat ita debilis, vt consistere nequiret) post meridiem ductus ad templum vt confiteretur,recitatis de Nomine IESV, & de Angelis Litaniis, cùm peccata recensere cæpisset,ei dæmon in aurem insusurrat: Huic nebuloni (confessario scilicet)ne credas,nisi velis ab eo improbè circumueniri.TotusMaius impensus,tum vt in fide confirmaretur,tum vt crebra confessione vniuersos conscientiæ recessus perpurgaret. non fuit dies, quo pater designatus cum eo non ageret. optima iam sperari posse videbantur. Patiebatur tamen dæmonis insultus varios. nam & nocte quadam ter est ad spacium trium passuum lectulo eiectus, absque vllâ tamen vllius membri læsione. Et aliàs se illi exhibuit dæmon,& magnam præ se ferens beneuolentiam,suasit,Marpurgum vt rediret: quid hic sese affligeret? Miror(inquit)quod cùm noris te damnatum esse non maiorem des operam,vt vitam hanc ducas hilariorem, reuertarisque ad pristinas,quibus excidisti,fortunas.Pudet me tui, & miseret,quod meus eùm sis, vitam hîc ducas adeò acerbam. Et quoniam eo ipso tempore quidam studiosus obierat in domo pauperum (in qua etiam ipse degebat) pro quo nonnulli in valetudinario per totam noctem ad Deum fundebant preces,subinnxit;se

nec posse, nec velle manere diutiùs, viuis canibus inferiùs (*in valetudinario*) apud canem mortuum latrantibus. Quamobrem rogat etiam atq; et ā, vt vel semel ad dictum tuguriolum reuertatur: fore, vt ibi ea audiat noua quæ antea nunquam.

Die. 28. Maij, Dominica Sanctæ Trinitatis, cùm nostri Deo negotium assiduè commendassent, aliaq; nonnulla pietatis exercitia mortificationesq; in hunc finem Deo obtulissent, dispositus est ad sacram Synaxim. Et primùm in multorum è nostris & Congregationis Sancti spiritus præsentiâ, in templo S. Catharinæ, ex chartâ conceptis verbis dæmonem eiurauit, & pacta se rescindere nefariè contracta est protestatus, sed incredibili difficultate, dæmone sic sensus impediente, vt nec legere, & ægrè tardeq; præeuntem sequi posset. Fecit deinde professionem fidei Catholicæ iuxta formulam in Bullâ Pii IV. relatam. Vbi ad hæc verba ventum est (*Ecclesiasticas traditiones, obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto & amplector.* Et; *Septem esse vera & propria sacramenta nouæ legis.* Et; *in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè realiter, & substantialiter corp⁹ & sanguinem* &c. Et; *hæreses ab Ecclesiâ damnatas, ego pariter damno* &c.) omnibus corporis viribus prorsus est destitutus, ereptus illi oculorum, aurium, & linguæ vsus in tantùm; vt sibi aliquantulum restitutus diceret, vereri se ne sibi eo loco sit moriendum. Cùm in illâ esset sensuum ecstasi; frustraq; vrgeremus, vt quod corde credebat, exprimeret ore: credere videlicet se CHRISTI in Eucharistiâ præsentiam; placuit ille venerabile sacramentum propius admouere; ad cuius præsentiam ita sibi restitutus est, vt, velut è graui somno experrectus, diceret, & credere se, & experiri copiosè CHRISTI præsentis virtutem. Licet etiam diuersum eueneri, vt Eucharistiâ in altari collocata, loqui posset & audire; accedente verò sacerdote, tanquam iuueni sacramentum porrecturus esset, sensibus omnibus destitueretur, dentesq; tantâ vi comprimerentur vt nullâ ope reserari posse viderentur; & recedente rursùm cum Eucharistia sacerdote, videret, loqueretur, & audiret. Dicebat verò se inscium eorum omnium, quæ illi in aurem inclamassemus solùm animaduertisse veluti forcipe sibi os claudi, atq; vt nihil relinqueretur intentatum, idem sacerdos relicta in altari Eucharistiâ, digitum consecratum ori imposuit: postmodum verò vbi Eucharistiam ori admouisset, & veluti sumendam obtulisset, tum demùm inimicus eum ore patenti exagitare, & multis renitentibus eum in aërem attollere cæpit. Cumq; adiuraretur, eum vt quietum esse sineret, & chirographa restitueret; eà tertiò ex ingenti fune dependentia in fastigio templi iuuenis solius repræsentauit obtutibus, ceteris nihil omnino tale videntibus. Eo die nihil aliud actum, præterquàm quod & multæ ibi ad Deum pro salute eius preces fusæ, & maxima recuperandarum syngrapharum spes iuueni fuerit relicta.

Die. 3. Iunij iuuenis templum ingrediebatur, cùm hostis inopinatò vultum eius quasi pallio diuerberauit, & simul manum sinistram miserum in modum dilacerauit, vt sanguis copiosus deflueret, nemine tamen qui hæc inferret viso: sensit quoq; ibidem collum sibi ab aliquo torqueri, nihil tamen incommodi passus est; præterquam quòd diebus sequentibus remanserint in manu citatrices, cum maiore dolore quàm senserat, dum illi manus laceraretur. Eodem die multa fecerunt nostri, vt, ad Dei gloriam, felicem res tota sortiretur exitum. Excitatus eâ nocte ventus ingens, absq; omni omnino pluuia, auditaq; iuueni vox velut in vento miserabiliter lamentantis.

Die 4. Iunij, Dominica infra octauam corporis Christi, in eodem templo D. Catharinæ, post sacrum & Litanias ad singulas sanctissimæ Trinitatis personas habitas, iussus ex chartâ detestari sua peccata, profiteri fidem, & co-

ram Deo, Angelis, & hominibus protestari catholicum se esse, nunquam se de misericordia Dei diffisurum; fecit id aliquamdiu adiutus à nemine. Cùm ei visus deficeret, prælegit alius, ipse tardè, ægre, & cunctanter verba efferebat, dæmone linguam impediente. Ventum vt diceret, *Quapropter ô bone IESV* &c. nec legere id potuit, nec alios audire suggerentes. Adiuratur dæmon, eiq; virtute Dei præcipitur, ne iuueni in hoc opere sit impedimento. Exagitatur illicò iuuenis ac si foret obsessus, & inter hæc vnico velut momento linguá Germanicam dediscit; quam beneficio dæmonis loquebatur satis eleganter; natiuo retento idiomate. Hoc animaduerso aucta omnibus fiducia. In gratiarum actionem recitatur, *Te Deum laudamus.* Iubetur progredi, nequit dicere, *Confiteor* &c. *Domine non sum dignus* &c. frustrà. Accedit sacerdos cũ Eucharistia, dæmonique in virtute Dei præcipit, hominem vt missum faciat &c. Tanta vi iuuenis attollitur in aëra, vt decem duodecimuè è nostris vix eum retinerẽt. Ad crebram nominis IESV, & Beatissimæ Virginis MARIAE inuocationem dæmon fractus abscessit. Exclamat iuuenis idiomate suo; *Aufugit à me.* Quare illicò flectit genua lætus, & magna alacritate, altaq; voce progreditur; *Quapropter ô bone IESV* &c. Oratione finita his ipsis verbis subdit; *Laus Deo. iam sum alius homo.* Præparat se ad communionem, dicit *Confiteor* &c. *Domine non sum dignus* &c. Occurrit peccatum confitendũ, confitetur. Adiuratur dæmon, nõ solum iuueni posthac negotiũ ne facessat, sed chirographa vt restituat. Iterũ confitetur. Demùm tãtæ debilitatis fuit, vt nec sedere posset, liber tamen iam ab omni dęmonis incursu. Nihilominùs genua flectit, recitat *cõfiteor* &c *Domine non sũ dignus* &c. & alta voce profitetur; *credere se totis animi virib. Christum in Eucharistia esse præsentẽ, & sperare se ipsum sibi propitiũ futurũ.* sumit Eucharistiã magno animi sensu, flexis genib. aliquãdiu agit gratias; & tantas illicò vires recuperat, vt tẽplo egressus, nullam sensisse debilitatẽ videretur. Iam demùm (inquit) dæmonem non timeo & contemno ex animo: quod hactenùs à me ipso vt facerem vix impetrare poteram. Iam paratus sum centies pro fide Catholica sanguinem profundere: & multa subiunxit in commendationẽ charitatis nostrorum, qui de hominis nunquam visi salute adeò essent soliciti; horum apud Lutheranos nihil esse, aliaq; quæ verecundia non sinit referre.

Decima die Iunii ipso D. Barnabæ Apostoli peruigilio, nostri domi se rursùm contra inimicum armant, quibus modis nouit Societas. Iuuenis quoque ne sibi deesset tota die cilicium gestat, & se sub vesperam spontè flagello acriter diuerberat. Ingens rursum tum eo vespere, tum noctis magna parte ventus collegium impetit. Ante. XI. noctis adest inimicus alio aliisuè comitatus, & per cubiculum, in quo cum aliis tribus iuuenis cubabat, deambulans; Cernis (*inquit ad sociam. nam saga quapiam existimatur*) vt iacet hic nequam? & rursum, ô si aliter rem meam instituissem, non esset hunc sortita finem. Ante octiduum penè me abegissent (*Patres intelligebat*) Interim tibi hominem cõmendo. eum quantum licuerit assiduè diuexa; & conuersus ad iuuenẽ fremebundus; Perfide nebulo, homoq; leuissime & inconstantissime, nunq̃ fidẽ mihi seruasti. ô pectus ignobile ac degener. Maiores tui maluissẽt centies corporis animęq; facere iacturã, quàm vel semel datam fidem violare. En tua habe, quę mihi dederas: ego vicissim, q̃ meum est reseruabo. Et hoc dicto, bis aut ter iuuene audiente strepitum fecit, velut cuiuspiam aliquid è charta eradentis. Et rursum sociæ: Pergam ad locum mihi constitutum, tu interim huius curã habeto. Rursumq; iuueni: Et existimas perdite nequam fore, meas man' vt euadas? coactus nunc tibi tua restituo. Tu interim & Iesuitæ nebulones me posthac à stultis, confictisque cæremoniis vestris liberum esse finitote: quod enim

tuum

tuum sit, nihilomnino habeo, licet plura longè posthac ex te sim accepturus. Fides enim quam suscepisti iniqua est, & per Papas (quos vos velut sanctissimos colitis, ego autem in inferno tracto pro merito) conficta. Quibus dictis & manu frigidissima iuuenis collo sine omni læsione contrectato, euanuit. Ad omnia hæc iuuenis nihil respondit, excepto hoc vnico; videlicet, vt abiret, habere se Deum propitium. Inter hæc iuuenis ceteros in cubiculo altum dormientes suscitare conabatur, eorum nomina inclamans; quorum vnus æger vocem audit, prosilit in pedes, & ad alterius sani lectum accedens eum excitat. Hic ignem excutit è silice, sulphur accendit, sed, priusquàm candelæ admoueret, violenter ab aliquo exstinguitur, idq; secundò; accendit tertiò, iamque candela lumen conceperat, cùm simul & semel materia sulphutata candelaq; restinguuntur. Tandem venit homini in mentem vt cereum benedictum accenderet; accendit, nec ampliùs valuit exstingui. Habito lumine inimicus euanuit, & quamuis semel ac iterum dixisset, se iuueni restituere omnia quæ ipsius essent, nihil tamen ab eo iuuenis receperat. Componunt igitur se ad orationem, & qui lumen accenderat, ante imaginem B. Virginis Litanias recitat. Post mediam circiter horam surgens videt humi iacere chartam sanguinolentam, attollit, eiq; porrigit, cuius erat chirographum. Hic agnito suo chirographo gestire lætitia, exosculari illud & pectori admouere: & illicò Deo omnes simul agunt gratias, & quatuor simul (tot enim erant) recitant, *Te Deum laudamus*. Et, ne fortè dæmon illud recuperare posset, signo crucis muniunt, aspergunt aquâ benedictâ, & coronâ B. Virginis circumligant.

Dominica mane vocatur Pater, cuius curæ iuuenis erat commissus, ostendunt & tradunt ei recuperatum chirographum, quod Marpurgi postremò conscripserat; in eoque erasum è priori, cuius materiam dæmon suppeditarat, sanguinem. Ne tamen doli mali quidpiam subesset, & fortè non omnia integrè restituta essent, quæ iuuenis erant in priori chirographo: iterùm de more à nostris ad S. Catharinæ templum fusæ ad DEVM preces, recitatæ Litaniæ, porrecta iuueni Eucharistia; adiuratus & solicitatus Dæmon, vt si quidpiam residuum esset, quod ad iuuenem spectaret, illud Dei omnipotentis virtute restitueret. Sed quoniam iuuenis dicebat sibi satis constare, Quod omnia integrè essent restituta, suumque animum esse per omnia quietissimum; placuit nihil ampliùs attentare. Quare actis diuinæ bonitati ob tam grande beneficium acceptum gratiis, recitatoque *Te Deum Laudamus* regredimur læti vniuersi. Placuit tandem Sereniss. Principi Ferdinando Archiduci, & Reuerendissimo Secouiensi, vt series tota & processus pro concione populo proponeretur; quod factum est 18. Iunii à meridiè, & ipsum chirographum vna cum sanguine, quo alterum descriptum erat, in templo nostro per Parochum Grætiensem, iussu Episcopi, in magno hominum concursu & frequentia combustum fuit. Hæc historia rei gestæ verissima, in qua vides (Lector, canæ fidei tenax) omnium fermè & singularum Catholicarum cærimoniarum efficacitatem. de quibusdam, alia subdamus.

Z QVINCTVM remedium petitur à *misericordiæ operibus* satisfactoriis ieiunio, eleemosyna, & oratione; *Eleemosynas* commendat Canonum auctoritas[a], vt & duo reliqua. *De ieiunio*; inuenio id præcepisse cuidam comitissæ S. Auxentium Abbatem[b], & S. Procopius Monachus hoc vsus sæpè victoriam contra dæmonem obtinuit[c], & aliis idem imperauit. Sed & Christi Domini testimonio accedente, (*Matth. 17. v. 20. Marci 9. v. 29.*) quid addendum? *De oratione* versus quidam anonymi sed veteris versificatoris reperitur; *Dæmones aduersus magna est oratio virtus.* & sunt de eadem sequentia exempla quædam, nostrorum hominum litteris, certa fide contestata. Anno 1549. *quidam vni è no-*

[a] *d. c. si per sortiarias.*
[b] *Metaphr. in eius vita. Feb. 14.*
[c] *Nic. Salius in eius vita. 4. Iulii. c. 1. & 5.*

stris confessus; media circiter nocte; dum pœnam pro delictis sibi irrogatam persaluit, repentè vidit feles, mureſque & alias bestias colore atras aspectuque terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viso perterrefactus, timere cœpit ne viuus à bestijs abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini nostri imaginem, magna voce opem implorans: quare omnium animalium species subitò euanuerunt, tanto cum impetu, strepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.] Bungi in Iapone Anno 1555. familia fuit, quam iam à 100. annis dæmones infestabant, & molestia in pastores quasi hæreditaria transibat. Paterfamil. opes omnes placandis idolis insumpserat, potiùs auctum iis, quàm cessauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem nec matrem agnoſceret, nec quindecim diebus quicquam cibi sumeret: sub horum finem Patrum Societatis vnus eum accessit, iussitque vt *D. Michaelem* nominaret, *dum Diuum nominat vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere, ita vt circumstantibus terrori fuerit. Inuocante vero Patre* DEVM PATREM & FILIVM & SPIRITVM SANCTVM, *subitò à dæmone liber extitit. Huius soror, paucis post diebus molestiis dæmonis agitata est, qui etiam in ea loquebatur. Certis temporibus patris nostri concionibus auditis, Christianam fidem suscipere voluit: cùm verò sacro fonti esset admouenda, conareturque principio se sacro signo crucis munire, tremere vehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat sollicitè, ipsa verò sacrum* IESV *nomen & D. Michaelis proferre nitebatur, sed magis ipsam tunc dæmon irritauit obstringendo os & comprimendo. Tandem verò in cantum prorumpens exclamat: si idola Xacam & Amidam, sectarum Iaponensium auctores reijcimus, nullus superest qui adorari debeat, aliaque huc spectantia protulit; nec esse, quod in iis reprehendere quisquam posset. Quadam die innumeris Christianis præsentibus Pater sacrum fecit; cui quoq; intererat dæmoniaca. quo finito, rogat, qui valeret? optimè, ait, iussa verò D. Michaelis nomen pronunciare, tremere ac dentes stringere cœpit, & dæmon se velle exire dixit: sed quoniã tam à tot annis ea familia pro hospitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater S. Michaelis nomen proferre. Respondit illa, id permolestum esse, & lacrymas fundens & conquerens: quo, inquit, me vertam? Christiani itaque omnes in orationes corruunt, dumque satis diu orant, dæmon occupatam hactenus prædam deseruit: ipsa verò subitò potum petijt. Admonita vt* IESVM *&* MARIAM *inuocaret, tanta suauitate vtrumq; protulit nomen, vt angeli vocem viderentur sibi audire.*] Anno 1588. Brunæ in Morauia, *mulier erat in Nosocomio acerrima diaboli oppugnatione sic oppressa, vt nunc aquis sibi vitam extinguere, nunc cultro, quem gnarus nocendi porrigebat in manus, eripere moliretur, prohibentibus cunctis qui erant in valetudinario: post illam triennij vexationem, apoplexia corripitur, obligatione linguæ loquendi vsu adempto: mittitur ad nostros, vt pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuisse Deum, solutus primùm linguæ nodus, deinde animæ, post sacram confessionem peractam, ostendit.*] Hector Boëthius quoque Scotorum res describens *lib. 8.* In Marrea regione testatur se ab iis qui conspexerant accepisse, quod eius verbis adſcribam; *Puella Natalibus altis forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium in nefandam eum dæmone incidit consuetudinem; quæ cùm vterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem, adolescentem mira pulchritudine frequentiùs secum noctu, interdiu nonnunquam conuenisse: vnde venisset, quouè abijsset, nescire se, respondit. Parentes, tametsi filiæ parum crederent, accuratiùs rem aduertentes, consilio, quis esset qui gnatæ expugnasset pudicitiam, explorandi: cognito tertio post die indice ancilla stupratorem adesse reclusis foribus, accenso tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figura supra humanam existimationem terribili, in filiæ amplexibus sunt conspicati. Cucurrêre ocyùs complures ad fadum excitati spectaculum. Inter eos sacerdos probatæ vitæ, sacræ disciplinæ non ignarus, ceteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore terræ illisis, cùm Christi Apostoli Ioannis euangelij initium recitare orsus, ad eũ locum,* VERBVM CARO FACTVM EST, *perduxisset,*

malus

malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellectili incensa abijt. Femina periculo seruata, enixa est monstrum vndequaq; fœdum aspectu, quale nusquam antea (vt ferunt) inter nostrates visum. Id obstetrices, ne obseruatum contumeliæ esset familiæ, accensa ingenti pyra citissimè concremarunt.] Idem paullo antè docuit dæmonem quoq; succubam oratione fugatum. *In Gareotha (inquit) regione, vico quatuordecim vix passuum millibus ab Aberdonia, adolescens multa formositate, corã Aberdonensi Antistite quæstus est palam, sese à dæmone succuba (vt dicunt) gratissima omnium quas vidisset forma, multis antea mensibus infestatum, eandem occlusis foribus noctu ad se ingredi, blanditijs in sui amplexus compellere: dubia luce abire sine strepitu penè: nullo se posse modo, cũ plures attentasset, à tanta ac tã turpi vesania liberari. Iubet continuò optimus Episcopus adolescentem alio se conferre, & vt Christiana religione magis laudatis ieiunijs & orationibus plus solito accommodaret animum: fore vt pijs operibus intento victus cacodæmon tandem esset terga daturus. Euenit adolescenti, salubre consilium religiosè exsecuto, paucos post dies vti venerandus Antistes erat præfatus.*

In litteris Iaponicis anni 1569. ita scribitur; *Multis in locis Bungensis regni, vbi quidam erant ab hoste humani generis obsessi, Christiani facto conuentu sola recitatione Dominicæ orationis & salutationis Angelicæ clara voce instituta, dæmonem sæpe repulerunt.*] De *oratione* notior res [a], in confesso est etiam hæreticis: sed qualis ista esse debeat, non æquè. Inprimis maximè salutarem esse communem Ecclesię orationem Patrum testimonijs constat, Chrysostomi, Augustini, aliorumq; [b]; deinde & priuatam hominum Sanctorum, vt confirmat Glycas, Eugyppius, & Metaphrastes. [c] Si quæras quid orandum? præcipua dignitas & efficacitas est *symboli Apostolici & orationis Dominicæ*; non modò ex Canonum præscripto, sed & veteris æui nostriq; experientia, vt docet multis D. Augustinus *libr. 2. de symbolo ad Catechumenos c. 1. & lib. de vtilitat. cred. cap. 22.* & exemplis astruit Nicol. Remigius *lib. 1. dæmonolatr. c. 13. & lib. 2. c. 4.* Nec dubito proximam his facere, *Salutationem Angelicam*, eiusque iterationem illam adorarios globulos, quam *Rosarium* appellamus; cui licet Heidelbergensis aliquis anonymus [d] suum bimonstrem partum *ἀντιrosarium* obiecerit, calumnias tamen & apinas meras, sub alieno nomine Ioan. Busæus pari & lepore & robore, ante annos iam decem disiecit: & quia Gelasimus quidam lepidè sibi visus ludere in nostrorum hominum apud Indos rosaria, describam quod Satyricus legat, rideat, si lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponiâ scriptis anno 1596. hæc narratio exstat, Moguntiæ his verbis Latinè excusa, fol. 179. *Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fingano pollens, habebat filiam matrimonio cum gentili copulatam, cuius mater cum tota familia quoque erat gentilis, nullus verò Christianus nisi dictus nobilis, vir bonus & religiosus. Accidit filiam ex improuisò infirmari, & quidem intra sex dies vsq; ad mortem: quidam aiebant à dæmone obsessam, propterea quòd tam furiosos & insolitos gestus ederet, vt ægrè à duobus vel tribus hominibus teneri posset. Maritus & socer implorarunt opem Bonziorũ, sed suis illi ritibus & nugis superstitiosis ne hilum quidem eam iuuare potuere. Verùm quia feminæ impendebat mors, certiorẽ reddidere eius parentẽ, octodecim milliaribus inde disiunctum. Is celerrimè aduolat, inuenit filiam quidẽ spirantem, sed mentis impotem, vt patrem suũ non agnosceret. Pater ilicò mandat submoueri oẽs Bonzios, aliosq; Ethnicos lectum stipantes: ipse verò accepto rosario, ter Dominicam orationem & salutationem Angelicam aggreditur pronuntiare: femina interim nihil mutatur, sed horribiliores potiùs gestus, quàm priùs edit, vt à multis teneri vix possit. Pater redit ad præsidium rosarij, eo verberat tergum filiæ dicens: tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et respondit dæmon: non excedam. Pater, vt erat homo virtute præstans, rosarium inijcit in eius collum, dicens: velis nolis, excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, rosarium, quia abscindit mihi collum, & tunc recessero. Respondit pater, minime tollã, immò funes quosdã arripiens, minatus est se eum diuerberaturũ: & sic dæmon excessit.* &c.

[a] *Tobiæ 6. & 8. Matth. 20.*
[b] *D. Chrysost. hom. 3. de incomprehensib. Dei Natura August. li. 22. de ciu. Dei. c. 8. Theodoretus li. 4. Hist. Eccles. cap. 21. Sozo. l. 6. c. 28.*
[c] *Glycas p. 4. Annal. fol. 314. Eugypp. in vita S. Seuerini mense Ianua. Metaphrast. in vita S. Auxentij Abba.*
[d] *Fran. Iuniũ ferunt fuisse: sed incerta fama.*

En quid in Indiis rosaria per Iesuitas inducta. Subsannat tamen salsus poeta verbosissima Elegia contra Iesuitas, quam ipse Primum Parisiis, post Lugduni Batau. iuuenculus quidam *in Odaporico* edidit. Quot doctissimorum poëtarum de Societate I E S V edita testimonia de gestis in India & perlatis ardore fidei, possent opponi nupero isti poëtæ? quem etsi mirer tam calidè, Patris sui, viri optimi, clarissimi, laudatissimi Iustitiæ Sacerdotis, iudicium damnare, vt, nescio quibus, placeat; miror tamen minus, quia vix est vt Iesuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere possint. dici solet lupum beneuolum esse canibus gregariis non posse. fors etiam id à quodam insito petulantis bilis vitio cacoëthes natum. Quibus Archilochus iste, seu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæsaroduni Turonum edita. Mittam quæ in Hispaniæ Regem [a], Sabaudiæ ducem [b], & M A R I A M S T V A R D A M laudatissimam fœminam & Scotiæ Reginam fidei caussa capite truncatam [c], virulentissimè & calumniosissimè chartis illeuit. vide quid de sua ipse patria [d]:

[a] fol. 28. pag. 1.
[b] fol. 9. pag. 1.
[c] fol. 23. & 24.
[d] fol. 4. pag. 2.
Electa heret. ex libro prophanorū carmin. August. Thua. Emerii

Musarumq; tribunal
Quondam, cara Lutetia,
Nunc spelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antai latebra, Antiphata teges,
Et Lastrygonis antrum,
Bebryciusq; Amyci specus.

ô pium filium! quid de cunctis religiosis ordinibus? sic ait fol. 27. p. 2.

. . . scelera & examina mille
Monstraq; sub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & sibi sumere nomen:
Deniq; prostibulum, & spurcæ impietatis asylum,
Nostra Dei tandem factum per crimina templum.

Sed dicat se fortè malos tantùm perstringere; Erasmi & commune maledicorum refugium hoc semper vnicum fuit. Quid de ipsa Romana fide? fol. 6. pag. 1.

. . . luimus nocentis
Crimina Romæ.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq; fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem.

Ergo Romanæ Ecclesiæ ritus colendi Numinis huic sunt adulterini? coruum crocitatu, ranam coäxatu, Caluinistam verbis, agnoscas. Ne dubita; dabit plura indicia. Quid enim de Pontifice Maximo? liberalissimus est conuiciator, non vno symbolo contentus. primùm pag. 2. fol. 3. ore blasphemo euomit non in vnum, sed in multos, vt pestilens ructus latiùs diffundatur, sequentia:

Tu septifrontis cornua belluæ;
Et quicquid audent hinc socer, hinc gener;
Huiusq; debellare sæcli
Monstra pijs inimica natus.

Alloquitur eum, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Ecclesiæ conuicium Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit; & Catholicos Principes *huius sæculi monstra* vocat *inimica pijs*. qui pij isti? nonne hæretici quotannis in Bulla Cœnæ Domini excommunicati soliti? sed pergit fol. 6. pag. 1. linguam sacrilegam in Cælum armare, dum canit;

frustrà

frustrà pandet aperta
Cæli templa vicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi stulta levis pascere pectora.

Per sarcasmum vocat, *Cæli vicarium*; qui verè talis, Dei gerens locum in terris: Petri successor. cetera de Indulgentiis hæreticum cor poëtæ huius manifestant. Nondum finis blasphemiarum.fol.28.pag.1.

. . . *licet invida contra*
Bellua vaticana fremat.

Bellua nunc, qui paullò ante cæli vicarius. facilè tamen antilogiam expedio.illud ironicè abs te,hoc serió dictum. ô merito vtroque linguam eradicandam! Non contentus in solum Pontificem Max. incurrisse, fœdè maledicit,Purpurato concilio,& toti Senatui V1 bis æternæ. nam subdit,

Romanumq́, apicem pulsis tibi Roma cinædis
Restituat,ciuesq́, tuos,priscumq́, Senatum.

Quid tu sies nescio, Deus scit. Nullus vir probus talia viris talibus obiiciat,scio. Optas etiam idololatriam, & Paganismum Romam reduci? parcior Symmachus,qui retinere conabatur: modestior Gentilis,qui conuitiis abstinebat. Quid his tam maledicis, tam virulentis queat adiici? vnum est, vt orbem ferè totum,qui Catholicus, loligine suo perfundat fol. 29. vnico disticho,inuoluit;

Ad prædam acciti (nam sat Lotharingia non est
Vna) Quirinalis prædo,Sabaudus,Iber.

Multum remisisti de iniuria,qui ex *septifronti vaticana bellua* saltem hominem,licet improbum,nempe *prædonem* fecisti *Quirinalem*. Et cùm hæc scripseris,cùm hæc in lucem Turonis emiseris,audes oculos in cælum tollere? putas te latere posse, vel tam scelerosos versiculos ætatem laturos speras? Qui parcas paruulæ Societati,qui talibus Principibus,qui vrbi æternæ,qui patriæ tuæ, qui fidei Catholicæ titibus; qui Dei vicario non pepercisti? ringere, freme, frende, spuma. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo,non tanti est. non quisquam tibi respondebit. conuiciandi palmam retineto. Considerabunt Antistites Catholici (ceteros non moramur,quibus laus est displicere)quid aut quantum tam virulentæ,tam impudenti calumniandi licentiæ sit credendum,quo camo & fræno tales maxillæ coërcendæ; quibus petulantia tam noxia sit Ecclesiasticæ disciplinæ flagellis vindicanda. Quibus mentes rectè stant, nondumque odio, inuidia, hæresi deuiarunt, credent potius Læuino Torrentio Episcopo Antuerpiensi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib. 6.* poëtis clarissimis, credent Frederico Iametio, credent Iusto Lipsio (cui hac in re quoq; te foret æquum cedere)credent aliis viris eruditione,pietate, & sapientia ornatissimis; quorum exstant elogia tuis conuiciis contraria; quæ possem hîc tuis opposita repræsentare: sed nec tu tanti,nec me finit verecundia, nec defensoribus istis veritas eget. Quod ille dicebat in tragædia.

Virtus Vlyssis nota Danais est satis,
Nimisq́, Phrygibus.

Id tibi dictum puta. Danaos esse bonos & Catholicos, Phrygas Caluinianos & Atheos. Virtutem Dei quæ se hominum nostrorum labore,studio, industria, per quatuor orbis plagas exeruit,(Deo sit laus & gloria) tibi tuique similibus inuidiosam potius,quam ignotam aut imitatu facilem esse. Sed non vacat pluribus diem verbis conterere: vt anchoras legam,monet me institutum,ad quod redeo.

De recitatione AVE MARIA, & SALVE REGINA multa poteris (si lubet) exempla reperire apud Cantipratensem *li. 2. Boni vniuersalis ferè toto cap. 29.*

Non dissimile illi Fingano, apparuit in eiusdem Iaponiæ insula Scichina, *quod ibid. fol. 195. narratur*, de virtute Litaniarum; Mos est operariorum illius ditionis tempore pluuio, vasis aquam excipere, qua sudo cælo irrigare possint hortos & agros. Quoniam verò aliquando contigit (*haut dubiè maleficio dæmonis*) vasa, licet plena, nullam reddere, etiam post impedimenta omnia remota, aquam, vocarunt veneficum, qui suis ritibus diabolicis, & inuocationibus superstitiosis effecit, vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulsum*) Hoc verò anno cùm rustici in Beatissimæ virginis confraternitatem adscripti essent, & anteactæ vitæ lapsus erroresque cum dolore animi patefecissent: ac stato tempore ad excipiendam aquam necessariam reuersi, animaduerterent more suo non defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterùm aquam sistentis, vt iterùm veneficus adiretur*) non iam ampliùs ad magos, sed ad Ecclesiam confugêre, certioremque ea de re fecerunt senem quendam optimum Christianum, qui in Ecclesia Futaiana solus diù omnium fidelium personam sustinuerat; eumque etiam atque etiam rogarunt, vt ipse preces aliquas supra vas aquæ recitaret; se iam Magicis superstitionibus nuncium remisisse. Senex purgauit se quantùm potuit, & re considerata secũ in hunc modum est ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Christiani fortiores, robustioresq; in fide reddẽtur: si. a. ob mea peccata nõ fluxerit, multi in fide refrigescent, & pluris facient fraudes, & veneficia Satanæ, quàm ritus & preces sacras. Tandem tamen existimauit eorum voto satisfaciendum, multisq; eo loco Christianis comitantib. ad locum contendit, & primùm flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apostolicum* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalẽ effluxit.] Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio. Volunt nonnulli etiam à Claudiano Mamerto hoc remedium institutum cùm Viennenses in Gallia horribiliter à dæmonibus diuexarentur. Vnde Mantuanus in 4. Fastorum.

Vrbs sedet ad Rhodanum, Galli dixere Viennam,
Quæ tulit aduersos casus, pastore Mamerto,
Et longum vexata fuit, nam fulmine crebro
Arsit, & horrificis terrarum motibus arua
Scissa dehiscebant, rimis penetrantibus vsque
Ad stygios amnes, vbi sunt Iouis antra profundi.
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus vmbris
In furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines & in vrbibus ipsis.
Casibus his perculsi omnes, diuina coacti
Quærere subsidia; & Diuos excire precando.
Hinc traxit Litanea ortum: transiuit in omnes
Relligio similis paruo post tempore gentes.

Exstant Litaniarum varia genera, in libro, quem P. Thomas Salius collegit; sed plures longè in eo, qui Monachii excusus curante *Serenissimo VVilhelmo Bauariæ Duce*; qui hoc æuo Caroli V. Imp. exemplum imitatus, curis Principalibus filio relictis, totum se pietatis studio addixit, rebus aliis sapientissimè gestis, hunc feliciter omnibus laudatissimũ addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porrò necessarium, & quæ pars melior esset eligenda. Ceterũ Litania olim tũ contra cetera mala omnia, tum nominatim contra ludificationes & vexationes dæmonum, semper vtilissima fuit, [a] vt plurimis testimoniis & argumentis egregiè probauit ex nostris Nicol. Serrarius, erudita sua Disputatione

[a] vide Io. Diacon. li. 4. vita D. Greg. c. 93. & Sigisbert. an. 858. Iacobũ Rabum li. contra Marbac. c. 26. Eisingrinium li. de exorcismo Oetingensi. Thyræum de dæmonia. p. 3. num. 654.

tatione de Litaniis, Herbipoli edita: cuius etiā sunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacrosancta Trinitate, non semel iam excusæ. De hoc remedio trium satisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus *p. 3. de locis infestis c. 66.*

AA Sextum est inuocatio deuota nominis *Saluatoris IESV*, vel *Christi*, vel *B. Deiparæ virginis*, vel petita opitulatio ab *angelo custode*. De *Saluatoris nomine* docent vetustissimi quiq; Ecclesiastici scriptores, tàm constanter, tàm frequenter, vt putidum sit verba eorum hîc coaceruare [a]. Tot etiam exempla reperiuntur eius efficacitatis, vt fastidium mihi lectoris cauendum potiùs, quàm quærendi labor sit subeundus. Indicabo loca, vnde qui volet petat. *recens vnum refert Ananias lib. 4. de Natura dæmon. fol. 152. vetustiora duo de B. Auxentio in eius vita Metaphrast. aliud auctor vitæ S. Euphrasiæ virg. mense Martio; aliud de S. Theodoro archymandrita Grego. presbyter. 22. April. apud Surium, & apud eundem alia quinque vel sex; tom. 4. pag. 154. & 513. tomo. 5. pa. 827. & 892. tom. 6. p. 671. tom. 7. pa. 567. vide præterea Gretzerum lib. 3. de Sancta cruce cap. 27.* & egregium exemplum illud, quod superiùs litt. R. retuli de Mussipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplum illud notum Theophili, de quo præter alios egit Honorius Augustodunensis, in *Sigillo Mariæ*; & nobilis cuiusdam Eburonici, de quo ex Cæsario egimus *li. 2.* & addi potest exemplum nobilis puellæ quod *ex Mori li. 1. Dialo. c. 16.* narrat Bredenbachius *lib. 2. c. 27.* item quod narraui sup. *tom. 2 pag. 55. A.* De *Angeli custodis* ope testis est Origenes *lib. 6. contra Celsum vbi eius XIIX. calumniam exagitat:* & de eadem satis clarè Paullinus *in vita* S. Ambrosii; & de eadem ope satis clara, etsi non petita, copia miram narrationem Salisberiensis *li. 2. polycra. c. 11.* his verbis; *Dum puer vt psalmos addiscerem Sacerdoti traditus essem, qui fortè specularia magicam exercebat; contigit vt me, & paullò grandiusculū puerum, præmissis quibusdā maleficiis, pro pedibus suis sedentes ad specularia sacrilegiū applicaret, vt in vnguibus sacro nescio oleo an chrysmate delibutis, vel in extersο & leuigato corpore peluis, quod quærebat, nostro manifestaretur indicio. Cùm itaque prædictis nominibus, quæ ipso horrore, licet puerulus essem, dæmonum videbantur, & præmissis adiurationibus, quas Deo auctore nescio, socius meus se nescio quas imagines tenues tamen & nebulosas, videre indicasset: ego quidē ad illud ita cæcus exstiti, vt nihil mihi appareret nisi vnguis & peluis, & cetera quæ antea nouerā. Exinde ergò ad huiusmodi inutilis iudicatus sum, &, quasi qui sacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hāc exercere decreuerant; ego quasi totius diuinationis impedimentum arcebar. sic mihi in ea ætate propiciatus est Dominus.* [*vtiq arbitror per Angelum custodem: sed addit.*] *Cùm verò paululum processissem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui. & eò fortiùs confirmatus est horror meus, quòd cùm multos tunc nouerim, omnes antequàm deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hostili, beneficio luminis orbatos vidi; vt cetera incommoda taceam; quibus in conspectu meo à Domino aut prostrati, aut perturbati sunt, exceptis duobus, Sacerdote videlicet, quem præmisi, & Diacono quodam; qui speculariorum videntes plagam, effugerunt, alter ad sinum canonicæ, alter ad portum cellulæ Cluniacensis sacris vestibus insigniti. Eosdem tamen præ ceteris in congregationibus suis aduersa plurima postmodum perpessos esse misertus sum.*]

[a] *D. Iustin aduers. Triphon. Origin. libr. 1. cōtra Cels. Tertullian. de corona milit. ad Scapulam, & in apolog. Cyprian aduers. Demetria. D. Athanas. de incarnat. verbi, Climacus grad. 20.* IESV nomine cæde inimicos: neque enim in cęlo aut in terra potentiora sunt arma.

De implorata verò & impetrata eiusdem custodis Angeli ope testis est S. Golauduch; cuius mentio apud eius coætaneum Euagrium [b]; sed quod adscribam, apud eū non habetur, sed ex Stephano Hierapolitano retulit Necephorus *Histor. libr. 18. cap. 25.* eam grauissimè variis Persicorum Magorum verberibus, cruciatibusque affectam, semper absque vllo medicinæ præsidio, angeli ductoris opera sanatam fuisse. Quæ ad vtrumque Angeli nempe & Dei genitricis simul auxilium apprimè pertineat, dabo narrationem aliam, certa rotius Lusitaniæ traditione notissimam, & à rerum D. Dominici Ordinis Historiographo Ferdinando del Castillo memoriæ proditam, *1. p. Hist. Gener. ordin. prædicator. lib. 2. c. 72, vt ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanct. p. 3. vita. 173.* Boncela

[b] *libr. 6. c. 19.*

municipium Conimbricense est; ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic, vix dum adolescens, industria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum, & philosophiæ, & medicinæ; cui, quam sibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum se dare, & Lutetiam eius addiscendæ causa cùm cogitaret, iter aggressus dæmonem obuium humana in specie habuit. Malus iste viæ comes, à noto sibi sed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis consilium; quin tu (inquit) me potiùs audis. scientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & vsu præcipua ad dignitates voluptatesque; ipsius etiam, quam sitis, medicinæ summa perfectio est. Necromantiam dico. dixit & persuasit. abducit Ægidium, & adducit in vastum specum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti, & excepere venientem viri, dæmonesque humana effigie. itur in specum. exigitur non secreti tantùm, sed & ligiæ fidei siue homagii perpetui Sacramentum. volens adigitur, & scedula proprio consignata cruore, promissum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginosa scientia imbuitur. post Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis sectatores progressus facit, & Doctoratus lauream adeptus: gliscebant enormia magis magisque peccata: ruebat de scelere in scelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi, quem lenitate nequiuerat, statuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem misero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moresque desere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, sed veloci motu cum terrore institutum pristinum displicere desiit. ad volutabrum luti reuerso, post triduum idem ille eques iam terribilior non solum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ instituto; sed lanceam pectori infigit, & vulnus, etsi non graue, imponit. Fractus animo noster; *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iusseris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit seriò, se totum Deo dicare, & quò intùs impelli se sentiebat (vrgente, sic opinor, angelo custode, qui apparuerat) religiosæ alicuius instituto familiæ se addicere. Hoc animo Lusitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monasterium moliebantur; subit cupido cernendi operis. vidit viros sanctitate & eruditione claros, quosdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem subigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; summa lætitia & alacritate. Optat se illis iungere, petit instanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna spe Sanctitatis futuræ excitata post aliquot annos missus Santarenum in Lusitaniam, ibi crescebat oratione, & victoria sui. Vnus angebat scrupulus, quòd penes dæmonem hæreret scedula illa obscæna, & intestabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum se commendabat, mali huius remedium aliquod postulabat, non sine lacrymarum imbre, & continuo suspiriorũ concentu. Quid neget misericordiæ Mater sic postulanti? Die quadam, cùm in sacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aspectu, deteriore vlulatu, conuicium facit, & præstitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem post multa minaciter, & proteruè, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachismi, & violentiæ quæ me tibi syngraphum hunc cogit restituere, nunquam satis pœniteat.* simul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri desiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plùs septennio postea vexauit. mitto vexationes alias. assumebat monachi cuiusdam, qui in eodem degebat monasterio similitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domesticos posset; molestiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, sed

tandem dolens malitiam illam ſerpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum ſic ſemper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit. accerſito fratre, deprehenſus calumniator; & inſolens ab aliis, ſolitus ab Ægidio vinci, deſiit victori negotium faceſſere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibuſque; ſed & miraculis variis, anno. 1265. mundo denaſcitur, vt cælo naſceretur. ſepultus Santareni, vt ſanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi aliis locis) prætere de ſcholis Magicis Hiſpaniæ [a], de homagio præſtando [b] & chirographo cruento [c], de repræſentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenarum illarum Quercetenſium, de quibus egi non ſemel, poſſeſſores dæmones inter cetera quæſtos; ſibi à *Misericordia matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſacratis *Mariæ, Chriſtophori, Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe.

[a] *li.2.q.1.ſupr.*
[b] *libr.2.q.4.*
[c] *li.2.q.12.nu.5.*
[d] *libr.2.q.27. ſect.2.*
[e] *libr.2.q.26. ſect.3.*
[f] *Chron. Belgiæ anno 1490*

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationem, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quàm efficax ſemper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegantia & fide, rem geſtam proponit [g]: *alium porro iuuenem Lauretanæ virginis tutela ſeruauit, quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, vt erat protecta cupiditatis audaciæque, in vetitas ſe effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: quæ cum nec prece, nec precio, nec vi, dolone potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt ſe voti compotem faciat, ad omnia ſe deſcendere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu à Chriſto deficit: ſeque totum illi dedit, traditque Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterùm, vt potius eſt, quod cupierat; fecit, vt ſit faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit. Ergo poſteaquam animum curis anxium pœnitentia ſubijt, ad veniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum Deique parentem implorare cæpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiuſque ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinùs Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi eſſet tantis malis remedium inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita, conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primò ſceleris atrocitate exterritus pauliſper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata; ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiunijs, voluntariaque corporis vexatione Deum placare penitùs inſiſtat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recuſaret; promiſit Sacerdos ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digreſſu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B.Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Et vtrinq; exſtitit fides. Ita triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, vt anguſtiſſimum ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam vſque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatiſque auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ virginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, ſaluti incolumitatique ſuæ conſultum velit; ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat;* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE

[g] *libr.4.c.33*

PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus subito chyrographum in manus suas delapsum conspicit. Itaque vix sibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde sacello egressus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisque in Christum, atque in ipsum qui scripserat, diris & exsecrationibus refertum, vt facilè appareret, à sempiterno humani generis hoste dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina dissoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate asseritur in libertatem filiorum Dei: ne quisquam omnino, quamuis facinorosus ac perditus, si modò ipse perire nolit, de sua salute desperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, qua vltrò* MATREM *suam reis* PATRONAM *dederit ad salutem.*] Hoc exemplũ gratiùs futurum spero, eo quod simul praxim quandã iuxtà tutam & facilem Confessariis pœnitentibusque proponat; cuius normam ductumque in similibus admodum perplexis consultationibus imitari possint: quod libri huius sexti institutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illustria refert Cæsar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præstigias remedium sit, nominis MARIAE deuota cum fide pronunciatio clarissimè videtur. Alia suggerit Historia miraculorũ B. Virginis montis serrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus se deuouerant, consecratæ B. Virgini, & eius imagine insignitæ candelæ partim solo adspectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215:* partim sola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, vt *miraculo. 45. fol. 60.* partim promissa ad hanc ædem sacram peregrinatione, vt mirac. *289. fol. 256.* liberati. sed claudat hunc §. sanctus vir, & bonus poëta Prudentius de sacratissimæ Dei genitricis contra dæmonas potestate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre solum
Suspicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Æthere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisque carens vitiis.
Fit caro viuida sermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atque hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namque Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Tristis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapsa columba fugat.
Tu mihi Christi columba potiùs,
Sanguine pasta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, est *signaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconiis liber esset solidus contexendus ex Sanctorum Patrum scriptis, & rerum gestarum exemplis. *Vide D. Cyprianum serm. de passione Christi, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanasium, ipsum D. Athanasium de Incarnat. verbi; (vt ait;* signum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Ne-*

ad Nemesium, D. Chrysost. hom. 8. in epist. ad Coloss. & homil. 50. in Matth. a D. Cyrill. Cateche. 4. de ascens. Nissenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Augustinum lib. 2. de symbolo ad Catechumen. & sermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hist. c. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioann. Diaconum lib. 2. vita D. Gregor. c. vlt. Thomam Cantiprat. lib. 2. cap. 57. à part. 34. apud quos exstant memoria dignissimæ de hac re historiæ; nec minus illustres aliæ, vna de incendio sæuissimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius signo crucis exstinxit, habet Hincmarus *in eius vita.* aliud de B. Vedasto qui crucis signo maleficium aliud aboleuit, teste Albino Flacco historico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit signo D. Auxentius, teste Metaphraste: vt & S. Albinus teste Fortunato, & S. Suibertus teste Marcellino; & B. Caluppanus, teste D. Gregorio Turonensi, qui memoria dignam rem narrat [a], vt & de S. Niceta Theoctristus eius discipulus apud Metaphrastem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus [b]; & de Eutychio Patriarcha Eustathius eius discipulus: qui & signum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile:* hoc signo Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exstinxit, Tornaci seditionem compescuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita,* qui ante quingentos annos scripsit. benedictione huius signi Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, sæpè dæmones expulit, solitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & signo crucis locum obsignabat, ne cui nocere possent, teste Georgio eius discipulo. Eodem gladio vtebatur B. Godefrid. teste Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius vitæ;* & S. Portianus, teste Greg. Turonico *de vita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegiensis, teste Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præstigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomensis suos his verbis; *Christiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta possunt officere: quia vbi signum crucis cū timore & fide Dei præcesserit, nihil ibi inimic⁹ nocere poterit* [c].]Fatentur hoc dęmones expulsi à S. Patapio apud Metaphrast. *mense Nouemb.* clamantes; *verè terribilis es, ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiscar? si in desertum, si in ciuitatem, si vbicumq́, duxerit aliquis, tu illic præuenis: sola crucis figura, solo tuo nomine nos expellens.*] Meritò itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphrastes) *inferebat.* Hoc in signo tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus [d]; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus scriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirensis, vt prodidit Turonensis Gregorius [e]; item ex consilio B. Nonni pœnitens illa famosa Pelagia, teste Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teste Antonio Flaminio *vita illius cap 11.* item S. Gallus Abbas & confessor, teste Walafrido Strabo *lib. 1. vita S. Galli c. 7.* & innumeri alii. eadem enim Sanctorum omnium semper de hoc signo ac trophæo salutis nostræ sententia fuit, eadem sęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno misso vt præstigiosum palatiū Ratbodo ostensum viseret, narrat Ionas Senonensis, qui eo tempore vixit, & id se accepisse ex oculati testis Oux Presbyteri Frisii ore scribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium mense Martio.* Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempensis *li. 3. Hist. Fris. c. 11.* non satis intelligo. Multa enim passim talia grauiss. script. prodita. Legite quod de Cabade Persarum Rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Bossius collegit, *lib. 2. de signis Eccles. c. 8 & seq. & libr. 15. cap. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis nostræ Iacob. Grætzerus *lib. 3. de S. cruce cap. 18. & 19. cum aliquot sequentibus,* & Pet. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infestis p. 3. cap. 68.* Sed vnum nolo præterfluere, nota-

[a] *in vita Caluppani apud Surium. tom. 2.*

[b] *li. 1. eius vitæ c. 10. & libr. 2. c. 7.*

[c] *refert S. Audomenus eius æqualis libr. 2. vita Eligii c. 26.*

[d] *vita S. Maurilii c. 3. & 6. & 21.*

[e] *vitæ patrum c. 17.*

tum à Franc. Bencio litteris Mediolonens. Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum nostram societatem idque vni è nostris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon seque ad solita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infestis vt adimerent somnum: surgit è lectulo miles Christi, & lectitandis piorum historijs noctes ducit insomnes. neq; hoc tulit aduersarius, suspensam lucernam ad parietem sic deijcit, vt effuso oleo totum volumen fœdè proflueret. neque hoc satis: inter cœnandum inuadit immundo afflatu: hic à mensa statim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm sic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram institit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferuesceret: dein conijcit se in cubile fessus: visus in eodem strato videre mulierem & attingere eius comam manuum extentu: desilit repentè attonitus, & ad lectulum conuersis luminibus nihil videt: donec bis, teruè agnouit, timuit ludibria oculorum: idq; pluribus noctibus accidisse testatus est: tandem eo res processit, vt miser iturus cubitũ, brachia sibi manusque arctè colligaret, inditis vinculis, ne in somno attrectarent quicquam manus errantes. frustrà. simul enim sopor & ligabat sensus, breue ad tempus, & brachia soluebat. Sed nimirum, quæ est Dei clementia, diaboli tentatio est infra hominum facultatem: fugauit illum qui pro castitate pugnabat, cùm fortiter obstitisset. Redijt tamen victus ad pugnã admirabili arte. Egressus aliquãdo sacerdos idem ex oppido, leuandi æstus, iuxta lacum inambulat persoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos passus processerat, cùm assecutus est eum vir quidam, cum rutila barba & promissa, vesteque magni precij: insidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cùm accessisset propiùs perhumaniter salutauit, numquid ad Iubilate, inquit, peruenisti? recitabat fortè Sacerdos illum psalmum, & quod magis mirum, ita pressa voce, vt exaudiret tantum se ipse. tum verò equitem inter & sacerdotem sermo institutus, hoc ordine. Prior eques specie rimantis, quæ est animo tibi infixa cura? quæ sollicitudo mærentem exedit? at ille dissimulãs, mihi benè est ac bellè: frustrà tibi huius rei quæstio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile est; cui datum olim à Deo, vt introspiciam, quid tacitis cogitationibus voluteni homines, agitentque. cùm stetisset Sacerdos admiratione defixus, & stupens loquentis habitum, corpusque totum lustraret luminibus. sumpto animo. Quod, si tibi ea est virtus, effare, quæ me angit molestia? si quid fortasse tu plus scis de rebus meis, quàm ego ipse. Cui ille: Votum Societatis Iesuitarum: hic stimulus cor vellicat, hoc te quietum esse non sinit. Sed tu alias res agas necesse est: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suspicatus alter, ne aliqua ratione inaudisset à nostris. Non certum satis votum illud fecerim, necne: sed vt ita sit, si certum est Patribus me excludere; non abijciam animum, nec me discruciabo: neque enim vna est tantùm piè ac sanctè Deo inseruiendi via. Rectè istud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. est tibi ea indoles ingenij, is trunc⁹ corporis, & hæc, super ea, voluntas; vt vel in ista qua nunc vteris ratione vitæ, possis innocentiam tueri. quod si me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam me sequere, nec temerè erit consultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non lacto inanibus promissis. huc respice. hæc cùm diceret, erumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias sacerdos. non possum ad præsens vti liberalitate tua, vt fidem meam præstem Ecclesiæ Aronens. & subitò interfatus eques, quæ isthæc fides, sine publica vlla sponsione aut chirographo? Ante. LIII æris libræ (neque enim plures accepisti) addictum habebunt. Assentiebatur hæc audiens non sine admiratione: sed coniectura ducebatur ad suspicandum, ad illius aures permanasse omnia ab aliquo Aronensi. Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantia respondit (nomen est oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus e, ad vicinalem vsum paratus. agebatur ab vno atq; altero remige, vtroq; pullato. aspicit sacerdos, & miratur non antea visum. Nunc, si accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. si stat religiosam vitã complecti, vt in vnam admittaris insignem & Sanctitate præstantẽ, curabo. Laudo egregiam humanitatẽ tuam, qua spontè vteris in hominẽ ignotũ: sed habeo causas re-

ſus remittendi. Hac ſermonum vice cùm paullùm ſubſiſtere cogeretur Sacerdos. Prai, Domine, inquit, poſt paulò ſequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis conſertam ſacris, quis preces numerantur, manu prehendens pracedentem ſubſequitur.] deſiere ad crucem ſubitò apparere, eques, famuli, cymba remigeſque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & torruoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem; ſis vehemenrer deteſtarurus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ ſinum recondas, quod B. Fortunarus diſertè prodidit, aliquando Sanctos hiſce diuinis remediis quædam alia adhibuiſſe, dicis tantum cauſa: vt miraculorum gratiam, hoc quaſi naruralis remedii velamenro (quæ illorum erat, humilitas) obumbrarenr, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idem prodidir, eam crucis ſigno folium pampini addere conſueuiſſe[a].

CC OCTAVVM præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna, *reliquia*; de quibus illud, vt in cælis ſic in terris verum, *Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* fremant vt lubet Vigilantiani noſtri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chryſoſtomus, damnauit Ambroſius; damnant Eccleſiaſtici Annales, damnanr geſta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non poteſt in fidei rebus, Eccleſia Carholica. [b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. pluſquam ducentæ feminæ huiuſmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Faſellum *libr. 10. de rebus Siculis cap. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ ſepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermeris. ſcribit Turonenſis puerum ægrorum, cùm hariolo traditus fuiſſet ſanandus incanrationibus, ſortibus, ligaturis; pro vita morti mancipatum: alium eadem lue laborantem, ſumptis de ſepulcro S. Martini pulueribus ſanitati reſtiturum. [*d. c. 45.*] idem narrat, Iuſtinum magicis præſtigiis ac laruis mirè infeſtatum, ſuppoſuiſſe capiti frenum Conſtantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepiſſe. [*de gloria Mart. libr. 1. cap. 6.*] Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio ſanatos. Hanc virtutem ſepulchro S. Hereberri Colonienſis Epiſcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitienſ. *cap. vlt. eius vita*; de ſepulcro Lurgeri Monaſterienſis Epiſcop. referunt Monachi Werdenenſes *libr. 3 vita eius cap. 6.* de lipſanis capillorum S. Vincenrii Ferrerii Perrus Rauzanus, *libr. 4. vita illius cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandienſis *in eius vita*; de S. Richarii corpore Albinus Flaccus, *in eius vita.* Apud Cappenburgum quidam mulras malignorum dæmonum infeſtationes patiebarur; vt adiit ſepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantaſmata euanuerunt[c]. Meritò itaque S. Benno Miſnenſis Epiſc. roto vitæ ſuæ tempore religioſè reliquias ſanctorum colens, eas ranquam cæleſtem quendam theſaurum venerabarur[d]. Meritò B. Ioan. Damaſcenus ſanctorum reliquias vocauit, *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimumq́ unguentum profluit*[e].] Meritò tot olim & hodie ad eorum ſepulchra inſtitutæ fuerũt peregrinationes, & ſuſpenſæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sanctiſſimo ſuperſtitioſas cærimonias miſceamus, vt monet Silueſt. *verbo reliquia.* Sanctis enim odioſa ſuperſtitio, grata religio. Teſtata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſi-

[a] *Fortunat. li. 1. vita S. Radegund.*

[b] *D. Hierony. contra Vigilãtium D. Naz. orat. de B. Cypria. circa fin. D. Chryſo. in orat cõtra Gẽtiles de ſancto Babyla, & homil. 26. in 2. ad Corin. Ambroſ. ſerm. 77. & 91. Rufin. li. 2. hiſt. c. 25. Socrat. libr. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 16. Sozom. libr. 7. cap. 26. Nicepho. libr. 10. c. 8. Grego. Turonen. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex nouis Io. Gibbonius erudita Diſpu at. de Sanctis à nu. 319. excuſa Treuiris: & Boſius lib. 15. de ſignis Eccleſia ca. 7. 11. & 12. & Thyr. pa. 3. de damonia. cap. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. cap 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ſer. de veneratione Sanctorum. & ſer. de Sanctorum reliquiis.*

[c] *Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.*

[d] *Emſerus ca. 25. eius vita.*

[e] *lib. 4. de orted. fid. cap. 1.*

 uiſſi-

uissimum, & saluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere solebat: quadam verò die, cùm Episcopus Perinthi inscienter argenteum quoddam Vasculum emisset, quod Magicis ministeriis impensum fuerat, continuò desiit sacri fluor vnguenti. *Re noua perculsus Antistes ad preces confugit, diuinoque impulsus spiritu vas nouum amouit, & antiquum reposuit, ac protinùs vnguentum sicuti prius scaturire cæpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus seruiisse; quod simul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæstione, tanti criminis reum, vti par erat, supplicio affici iussit.*] *Narratur à Nicephoro lib. 18. c. 32.*

NONVM, in Ecclesia quoque vetustissimum, & miræ efficacitatis est, *aqua benedictione sacra & sollemni ritu ad id instituta*; eaque duplex, vna baptismalis in vigilia Paschæ & Pentecostes consecrari solita, quæ iure Canonico cõprobatur [a]: altera lustralis, singulis Dominicis initiò primi sacri consecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & alia pericula auerruncanda; iam in vsu ante Alexandri primi tempora, & semper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataq; [b]. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioannes Diaconus monasterii, per eius aspersionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum istud apud Indos sæpè renouatur [c]. Plura referunt alii exempla. de Iosepho quodam Epiphanius; scribit, cùm adhuc ille Iudæus esset, insanum quendam ab eo per aquam cruce signatam, sanitati restitutum: de femina, quæ magicis præstigiis in equam transformata putabatur Palladius testatur, cum B. Macarius aquam benedixisset, superque caput ei[a] precatus fudisset, fecisse; vt, quod erat, omnibus videntibus femina videretur [d]. Apud Theodoretum Marcellus Episcopus Iouis Apameni fanum cùm diruerret, atrum dæmonis spectrum flammæ vim ne materiam ligneam depasceretur, impedire cernens, aquam signaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iussit flammam aspergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aqua quasi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum consumpsit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta solebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, vt *à Phentino illo apud Tantandiam; qui obuius dæmoni in forma canis solo illius hiatu in grauissimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiusdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domestici aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta serpentium & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à spiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius presbyter sæpius iam citatus. Idem postea hoc quoq; recenset illustre miraculum; *Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac fœditum. Qui igitur ex carne illa non gustarant, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium istud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierãt, prouenisse. Et cùm eo tempore non posset cum illis discedere. benedixit aqua, quam per vnum è fratribus misit, vt periclitantes conspergeret, eisque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è somno surrexerunt, præter vnum, qui mortuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exspectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Huberti Episcop. Leodiensis, veri dæmonomastygis habitaculum multiplices cateruæ dæmonum innaserant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute imprægnata est, liquorque olei itidem (en chrisma) Apostolica*

[a] *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de consecr. d. 4.*
[b] *Alex. I. ep. 1. Concil. Nannetens. cap. 5. Rhegino lib. 1. de discipl. Eccles. c. 210.*
[c] *li. 2. epist. de reb. Iapon. ep. 1*
[d] *Epiphan. hæres. 30. Pallad. Lausiac. c. 19. Theodoret. lib. 5. hist. c. 21.*

DD

ſtolica auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aſpergine atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt ampliùs ſua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus vel familiaris, ſcriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta amplius energumenos ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt referr æqualis eius S. Audoënus a Sed & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacenſem, ſæpè dæmones hoc rore fugauerunt [b]: nonne conrumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ; qui tam ſacram vndam, vt hydrophobi atque lymphari auerſantur? horum vnus è numero Wierus ſcribere fuit auſus, in Græcorum Ecleſia hanc aquæ benedictionem, vt ſuperſtirioſam damnari. quæro in qua? non vereri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarenr? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagir. *c. 2. de Ecclеſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcir Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schyſmatica? oihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus qdidam, cùm ſæpiùs moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret ſine pœnitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domib. ſpectra domeſticus offerebant. aſſidentibus auferebantur menſa, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verùm etiam ſera penſili obfirmata, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeò grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot tacuerit ſeminiuus. in eadem domo cùm multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obſcurè quantum ſibi ius in ijs ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonũ conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium Domini teſtati ſunt.*] *ita litteræ Collegij Rigenſis illius anni.*

a *lib. 2. vita S. Eligii. c. 20.*

b *vide Surium in vitis horũ Sanctorũ. & Cluniacenſ. li. 1. c. 7. & 14. & plura recenſentẽ de vi aquæ benedictæ Gretzerũ li. 4 de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia ſedes etiam Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa anoum 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Inda fœmina puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi ſibi à latere ſentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipſe puer interea vitali ſpiritu in dies egeſto lenta tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in ædem ſacram deduci, & luſtrali aqua, adhibitis comprecationibus ſacris, adſpergi.*

Sequenti anno octuageſimo octauo, *Viro cuidam Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum offerebat, excipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim vſqueadeò vexari cæpit dolore, vt penè deſperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in vas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit: maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe venenata, vt guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent pariturа.*] *Litteræ Treuirenſes anni 1588.*

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furijs, vt obſeſſa diceretur, recitatis à Sacerdote noſtro Litanijs; infecta altera maleficijs, epota ſalutari aqua, alia vexata à maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cæleſtis agni ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è vita, cùm eſſent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos rribus potiſſimùm remediis diſcuti & depelli ſolita efficacſſimè; Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap. 235.*

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu solitæ benedici ad hunc effectum, vt cereæ formæ orbiculares *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vna in facie impressum; de quorum effectibus liber exstat Vincentii Bonardi. multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm consecrantur à Pontifice Maximo, postulat ille à Deo, vt deuotè gestantibus Deus tribuat, quæ breuiter his versibus complexus fuit Frusius noster;

Postulat in primis sacrati aspectus vt agni,
Agnum ad cælestem concita corda leuet:
Vtque salutiferæ memores vitaque, necisque,
Criminis & vitij noxia vincla terant.
Hostis vt insidias Stygij ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras;
Corporeos nobis morbos, casusque repelli.
Præsertim horriferos, mortificosque petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, sal benedictum, & panis benedictus.* Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima sanè videtur. Etenim & meminit illius non vno loco D. Paullinus in Epistolis [a]: & eo vsi contra dæmones varii Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuariensis in Danis sanandis (*auctor Osbernus in eius vita*) & S. Wolphelmus Abbas in morbidæ feminæ curatione (*auctor Conradus eius discipulus in vita S. VVolphelmi*) & B. Hildegardis, cùm improbo amore nobilem puellam Treuirensem liberauit [*Theodoricus Abbas lib. 3. de vita S. Hildegardis cap. 9.*] & S. Marcellus Abbas Eugenii cuiusdam vxorem ex ipso mortis limine in vitam reduxit, vt narrat mense Decemb. Metaphrastes. Sed ista satis multa piis, impiis nihil satis, vt credant; quiduis plus satis, vt nauseent. *Lege, si lubet, Gretzerum li. 3. de S. cruce cap.* 37. Accipite & ista ex Epistolari Historia paucis nota: *Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidã, cuius in ædibus, varia dicebantur aliquot iã menses ex occulto voces existere. familiaris is erat dæmon, qui varijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat saxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vasa quoque domestica altè iaculans, non frangebat. cumq; in his tectis fidibus caneret adolescens, dæmon, cunctis audientibus, lasciuis cantibus prosequebatur testudinis sonũ, aperteq; dæmonem se esse iactabat. cumq; a diu Dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum, ad sua negotia discederet, comitem sese dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam spiritus anteuertit, sublatisq; de via clamoribus, præmonere domesticos cæpit, ignem vt exstruerent, herum iam esse in ianuis, totum imbribus madefactum. Verùm cùm ita se illudi Dominus adium intelligeret, minitatus est dæmoni adducturum se patrem de Societate; qui è suis eum sedibus exturbaret. ille verò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicitias & odium, & quamdiu Pater in ijsdem ædibus versaretur fore, vt sese conderet & occuleret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & se illis molestijs liberet obtestatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum sibi proficiscendum non censuit: tantum monuit vt ipse, & tota eius familia* ablutis generali confessione peccatis, cælesti pane *se confirmarent, caue-rentq; ne quis aut ex domesticis, aut ex externis, sermonem cum hoste miscerent; neuè ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; viderent potiùs, quæ ab eo dicerentur & vt orta ex mendacij patre planè contemnerent. Illi cùm se facturos recepissent omnia, dedit eis pater ex consecrata* cera agni cælestis simulacrum; *quod filiæ ceruicibus, vt quæ omniũ maximè à dæmone vexabatur, insererent. Hic terrere dæmon cæpit clamoribus filiam, minitarique ni ceram illam abijceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & consilia secuti; cùm loquenti responsa non redderent, seseq; inuicem contra hostem Sacramẽtorum telis armarent, facilè se ab eius insidiis molestiisque tutati sunt.*]

[a] *vide Stepha. Duranti li. 2. de ritibus Eccles. Cath. cap. 58.*

In Treuirensi ditione hoc ipso tempore, vt sunt plurimæ illic sagæ; *quadã puerum*

puerū octo circiter annos natum,suis præstigiis ac carminibus circumuentū, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. hic suæ quoq́, partes puero dabantur,vt dum ille choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modo ludorum erat choriqúe spectator sed sæpe etiam præstigiarum quibus illæ humanis corporibus vitiisq́, nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit,vt Catechismo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm sacerdos noster effigiem cælestis agni *de ceruicibus suspendisset, noctu adfuit dæmon,grauiterq́, puerum increpans,quòd tam facilè se decipi passus esset, iussit ceram illā,ni vapulare vellet,abiyceret? territus puer imperata fecit,continuoq́, dæmon, eo quod tā metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque impositum hirco,ad impurissimas sagarum regiones momēto transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas lasitasset,restituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis resticula, vnde cera illa pendebat.*] Is puer Archiepiscopi & Ciuitatis petitione in Collegio nostro inclusus seruatusq́, donec doceretur quæ ad disciplinam Christianam necessaria,vt cum postea redisset in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etsi postea relapsum criminis post aliquot annos pœnas dedisse debitas inaudiui.

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio intra quintum decimumannum. Hic non semel accesserat ad feralem locum vbi permisti feminis mares,& ætatis teneræ maioribus dæmone magistro epulabantur, noctis licentia discrimine pudoris exstincto. *ipse tamen nondum Deo Deiparaque renunciarat,execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrū cùm sumpsisset in cibum,decrescente luna sentiebat sibi mentem imminui. Ibi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nūquam antea viderat; eò nimirum ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductus est in ædes Principis, vt, seorsim ab aliis certa in domus parte curatus à nostris, dæmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratisque à quibus diuerberabatur,vel* cerea effigie facti agni *quam ad collum habebat,auulsa; Archiepiscopo placuit mitti in Collegium Societatis:nec hic quidem fuit misero pax, nisi solemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex iis memorare, quæ ab ipso narrabantur. ita enim ipsimet Antistiti ille: cùm exerceretur nostra comessatio, fuis vnus è tua cohorte,qui gloriatus est quadam nocte (indicabat enim eam qua fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingessisse,reperto ad te aditu ex occasione* agni Dei,*quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in mensa. quod si paullo capacior fuisset calix,mortem non effugisses. Certè ipse Archiepiscopus dixit,se post illam noctem ita infirma fuisse valetudine,vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te,inquit, nostra Lamiæ bis inuaserunt; sed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi sunt imagines binæ, & nescio quid consecratum* (agnum Dei *intelligebat) sunt à conatu repulsæ. de harum gestatione rerum confessus est præfectus.*]

Alius à dæmone obsessus,*canē magis ringendo & latrando,quā ratiocinando & loquēdo hominē,se esse ostendebat: hic à Burgundia vsq́, ad nos adductus,viq́, summa cōpulsus in templū; non prius desiit canem agere, quam* agnus Dei *in collū insertus est:tum demum obmutuit,& humanitati redditus,salutari animum confessione purgauit. idē amuletum* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ superioris, collegij Friburgensis,* Anno 1590.ex eadē Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborū medicamentorū respōdet vtilitas,terriculis diaboli opponitur multis in locis* sacrarū plangunculatū *vsus, ex eo genere nōnulla ponentur. Affirmabat se quidā in feris destinatū ob scelera commissa, furiisq́, agitatus inuocabat dæmonē subinde,quē & adesse monstrabat, pauentibus aliis, indiciis intentu: hunc persanauit vnus è nostris mollibus primò delinitum verbis,mox etiam ad confessionem adductum; donata,quā piè demitteret in pectus,* bulla agni cælestis. *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni*

denouerat tempore præstituto: hora ferè instante, (vt sæpè praua consilia, & nimiùm calida reputantur post factum) mæstus atque anxius adit sacerdotem: cum dum consulit trementibus labris, aberrantibus oculis, repentino pauore; Opem, exclamat, infelici, opem quiritu expedis pater, auxiliare aliquod sacrum. Quarenti nostro, ecquid noui? Astat, inquit, ante ostium hostis, operiens abeuntem & hostili vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoq; simile remedium allatum est. Neq; hæc sunt fama incognita. Rusticus cùm inaudisset Oenponti agere viros; qui veneficia & præstigias certis medicaminibus abigerent; in collegium venit, medicinam (hoc verbo vtebatur) petens aduersus diabolum. interrogatus quid intelligeret nomine medicinæ: haud scio, respondit: nihil enim præter auditum habeo: sed istud quidquid est, quod diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam salutarem sensit adeò, vt paullo post vni è nostris per ipsum oppidum iter facienti, cùm propterea obsideretur à pluribus, septuaginta amplius fuerint dispertiendæ.]

Tum etiam è Turonensi collegio perscriptum; *Puella recens nuptui collocata, post horarum trium irritam luctam cum horrendo spectro, sono vocis motuq; corporis energumenam referebat: mox breui gestatione sacrata agni imaginis, quam à nobis acceperat, est in pristinum restituta.*]

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexara spiritu, *cui suaserat vnus è nostris vt conueniret sacerdotem (dato interea parentibus cælesti agno, quem ignaræ insuerunt in vestem) cum consilium obliuiscitur, aut differt; à quatuor quasi felibus per fenestram raptata est supra domesticum tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, nisi ceream imaginem abijceret, quam in veste habebat. Intellexit illa quid esset, & agnouit suasores mali. ergo magno animo negauit facturam, statimq; conuersa ad preces, relicta est (vt eam inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto suspensa.*]

Anno 1590. Treuiris *acceptam adolescens iniuriam, cum insigni rerum iactura, à quibus minimè debebat ferebat iniquiùs quàm Christianū deceret: ita dolore atrox & mæroris immodicus, cum sub crepusculum solus obambulat, dæmonem haut occasionum ignarum, aut segnem, obuium habuit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primùm, sed salus dicta timorem dempsit. Quærenti causam tristitiæ, respondet quod erat: tum dæmon præcisam omnem spem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuersæ: proinde sequatur: compensaturum omnia leui negotio: Cui adolescent. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primùm adspexi? bone Deus. Hoc extremo dicto velut fulminatum monstrum hominis in auram cessit. postridie eadem hora idem agitanti, offert se mulier amœno cultu, orat breue spacium secreti recessus: abnegat iuuenis: instantem, repellit. Exin suadet illa, proferat è cubiculo gladium, & in aduersum parietem impingat: recusat principiò: demùm, nesciens quid ageret (aut cura abstulerat mentem) morem gerit: inter feriendum parietem, Deus bene vertat, exclamat; hoc quoque secundum fulmen dæmonem abegit. Rediit & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo solicitudo, & pellax non deserebat) mulierem assimulat pollentem ætate ac forma: in stuprum illicit lasciua voce gestuque, nec se continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus subitò domesticis, improba facies euanuit: at ipse confectus lassitudine linquente animo repertus: rogatus timoris causam & clamoris, ne hiscere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amissa: igitur collocatur in lecto ac refouetur, simulque reuocatur animus aspersu aqua piacularis. postridie rem omnem exponit, & nostrorum suasu sacris mysteriis, consecrata cera, cæterisque armis formidatis diabolo, instructus, ita perterrefecit aduersarium, vt apparere desierit.]*

En vnum remedium.

En Secūdum. Tertium. Quartum.

Bencius in litteris Rhenanis d. anni. Fit tamen aliquando Dei permissu, vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud gloriosius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen IESV vel MARIAE. verissimo id euentu comprobatum Augustæ Vindelicorum anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo primo. *vbi adeptio consecrata cera cū imagine agni, multis præsēs remediū in horrificis à diabolo monstris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, quasi contemneret*

temneret dæmon, palàm apparens, & magna oblatá vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoque inuolucro; IESV *&* MARIAE *inuocata nomina saluti fuere.*] Idem in litt. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædã quæ chirographo, quod proprio sanguine conscripserat, se dæmoni deuouerat; *cùm resipiscenti illud dæmon sæpiùs ostentaret; freta* diuini agni *præsidio, cuius imagine pectus munierat, cùm reddi chirographum sibi iussisset; tandem vidit illud in cinerem & fauillam conuersum ad pedes sibi abijci.*] Idem in litteræ Colonienſ. & Treuir. Collegii.

VNDECIMVM sunt *pia scripta seu amuleta sacra* ad collum appensa, *vt symbolum Apostolicum,* Initium Euangelii D. Ioann. *In principio erat* &c. vel psalmi alicuius particula; quo & olim vsi multi, & scribit Eman. Costa [a] Hormurii nostris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulsum. Sed vt hoc remedium sit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit [b]: Prima est, vt piis verbis nihil superstitiosum admisceatur, verbi gratia, si fideret quis figuræ, coloriuè litterarum, vel modo scripturæ, vel materiæ membranæ, vel atramenti. secunda conditio, vt recta sit gerentis intentio, veluti si pius verborum sensus obseruetur, spes verò figatur in Deum, idque fiat vel ad professionem fidei veræ, vel ob alium pium & sanum finem, effectusque à diuina potentia, sub eius beneplacito, exspectetur. Vide quæ diximus lib. 1 *q. de Periaptis, & periammatis.*

[a] *Comment. rer. Indic.*
[b] *2.2. q. 96. a. 4*

FF VLTIMVM accedat *pulsatio Campanarum Ecclesiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeò infestam & inimicam esse; vt ab iis excitatæ tẽpestates, vel ingruentes impediantur, vel iam ortæ sedentur & aliò auertantur, vt rectè docuit Concil. Coloniense [c]; & confirmat exemplo quodam Venerabilis Petr. Abbas Cluniacenſ. [d] *Cùm aliquando* (inquit) *frater quidam, Ioannes nomine, natione Italicus, regularis disciplinæ seueritatem fastidiens, etiam fugere de monasterio cogitaret: ipse ei Diabolus Abbatis specie assumpta se obtulit. Nam duobus dæmonibus in specie monachorum se comitantibus, fratri in quodam monasterij loco secreto soli residenti, multaque secum voluenti, opportunum fallendi tempus se inuenisse credens apparuit, eiq́; assidens dixit: Ego (frater) modò quo hospitandi causa diuerti. sed casu te conspiciens, agnoui multa te sollicitudine laborare, multosq́; in corde tuo cogitationum æstus versare. Quorum causa, licet quibusdã referentibus mihi ex parte nota sit: si tamen eam pleniùs indicaueris, potero forsitan vtile tibi dare consilium. Vnde, quis sis, & quare mæstus sis, amico quærenti expone. Cumque frater ille ignoto, vt putabat, homini secreta cordis sui aperire formidaret, & se tantummodò natione Italicũ esse respondisset: dæmõ, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipsius regionis abbas sum, & tibi benè in omnib. auxiliari possũ. Noui enim, licet tu reticeas, ꝙ abbas Monasterij huius & ceteri malè te tractant, neq́; vt dignũ esset honorẽt, insuper multis sæpè iniurijs vexant. Vnde admoneo te, vt tibi consulas, & locũ hunc omnimodis perniciosũ derelinquas, & mecũ recedas. Paratus .n. sum te ab his malis eripere, & Abbatiã meã, quæ Cripta ferrata dicitur, perductũ, omni te ibi honore sublimare. Ad hoc frater respondit. Ego hinc exire nullo modo possũ, quia & clausura monasterij prohibet, & fratrũ me multitudo circumdat. Tunc diabol⁹; Nec ego, inquit, quãdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: sed fac qualibet arte, vt septa monasterij transgrediaris: quod postquã feceris, ego statim adero, teq́; ad locũ meum, vt dixi perducam. Sed misericors Deus, qui non permittit nos tentari supra quàm ferre possumus, non vltrà passus est hostem procedere: sed, sicut scriptum est,* qui fecit illum, applicauit gladium eius. *Quando namque hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex consuetudine, hora cœnandi residebat: qua expleta, à Priore, secundum morem, vno ictu scilla percussa est. Quo sono audito mox dæmon, qui Abbatem se fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur se abripuit, & præcipiti cursu ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erãt, tendẽs, vidente fratre iã dicto*

[c] *cap. 24.*
[d] *libr. 1. de miraε. cap. 13.*

in earum

conantur.] vide comparationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant; &c. inprimis falsum illud, Incantatores ex inferis dæmones elicuisse: aërii tantum fuere, & nondum in inferni malam mansionem compulsi. inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc potestas eos emittendi competit. Sed ignosce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, subitò Theologus. Deinde non qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur. Sed si magico ritu conatur. idcircò (inquiet) dixi id eos *conari certis precibus characteribus, execrationibus*, &c. de *characteribus*, quod ait mendacium est: Pontificii exorcistæ iis non vtuntur. de *precibus* respondeo, illas quæ in Pontificali Romano præscribuntur Sanctas & pias esse, nihilque continere quod sapiat superstitionem: vel, cedo, quid illud? *Execrationes* Diabolo ingeruntur non vt hosti conuicia tantùm, quod magicum tamen non foret; sed ab vtentibus auctoritate, à Deo, Apostolis & successoribus eorum concessa, in pœnam criminis Diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictæ commemorationem. quid hîc magicum? Dei nomina repetuntur, quia Dei potentia his declaratur; eaque declaratio dæmoni admodùm odiosa, Deo honorifica est. nã Dei virtute se exorcista dæmonem expulsurum sperat, & confitetur. quando tamen B. Virginis & Sanctorum nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt fit quod dæmonem mordeat; qui se ab his sæpè victum, sæpè triumphatum meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur: præterea, vt hi Sancti, & præsertim Deipara Virgo MARIA (quàm contemptim caninum illud os *Mariam* nudè nominat) intercessione sua energumeni à Deo liberationem obtineant. Quis (ô caput insanum!) queat hoc incantationi adscribere? multi vestrùm Sanctorum inuocationem, quàm calumniosè, tam ineptè ac frigidè, in hunc vsque diem impugnarunt: non eò tamen insaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam causarentur. Fatetur postea *in Ecclesia primitiua peculiare donum fuisse, voce humana & potestate diuina de corporibus obsessorum exigere Diabolum vel compescere; & hi* (ait) *dicebantur Exorcistæ, propterea quòd manus vexatis à cacodæmone imponebant, & solemnibus quibusdam imprecationibus & obtestationibus dæmones eijcebant.*] Igitur te ipso (mi homo) teste in Ecclesia primitiua *Exorcistæ* fuerunt; qui quo nunc nostri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex causa, & eodem ritu ac munere fungebantur. Quid igitur in nostris culpas? an idem culpas in veteribus? illosne incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo discrimen: cur nostri incantatores & non illi, qui quod nostri faciebant? si discrimen nullum ostendere potes; nonne mortalium ineptissimum te calumniatorem meritò pronunciemus? Sed ecce discrimen. *olim hoc in primitiua* (inquit) *Ecclesia fuit peculiare donum: cùm autem hoc donum eijciendi dæmonia in Ecclesia desiisset; κακοζηλία illa ad superstitiosos exorcismos, & ad Magicas veriùs incantationes transiit, vt Chemnitius ait.*] Pergit nobis Oraculum suum ex Chemnitii cortina depromere. Nos Chemnitium ceteris, quibus eius libri referti sunt mendaciis, hoc inprimis illustre adiecisse cõtendimus, nec simplex istud, sed in vno multiplex mendacium. Primò mentitur, cùm ait, hoc donum eiiciendi dæmones in Ecclesia desiisse: quando enim desiit, quod quotidie videmus per totam Europam, vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque se Indiam propagauit? Indicarum rerum Annales euolue, adi templa Catholicorum per Italiam, Germaniam, Gallias, Hispaniam: frequentius nihil inuenies narrationibus verissimis eiectorum dæmoniorum. Desiit hoc donum in Protestantium Synagogis, fateor*: sed illæ, partes Ecclesiæ esse, schismate nefario, desierunt. Secundò mentitur κακοζηλίαν vocans hanc obseruationem Catholicorum. Obtemperant illi diuinæ iussioni, &

* *vid. Thyræũ de dæmoniac. p. 3. cap. 40.*

ni,& ritum ab Apostolis per manus acceptum retinent: sibi promissum sciunt; *In nomine meo dæmonia eycient.* fidei, quam mordicùs tuentur, hãc promissionem añexam fallere sciunt non posse. hac illi fiducia, & proximorũ iuuandorum caritate inducuntur ad suscipiendũ cum dæmone certamen: hac freti, diuina eos iuuante gratia hostem occupatis sedibus etiamnum expellunt.

Tertiò mentitur, cum ait ad superstitiosos exorcismos deflexisse & Magicas decantationes. Proferant exorcismum aliquem superstitiosum, ex Ceremoni. Eccles. Roman. quod nominant. Proferant, inquam, si possunt. non protulere, quia non potuêre. In re tam graui, tam capitali, nudis assertionibus vtendum non fuit. non fuissent vsi, nisi mentirentur. Ex Mengi libello video illos quiddam frustulatim intexuisse de Nominibus Deiparæ: quæ nomina illi sanè, vereque tribuuntur: si pietas ac deuotio Mengi illa sibi censuit adiicenda ceteris; quibus Dei virtus Dæmoni obiicitur, quaque ille iubetur egredi; quid magnopetè culpandum, nisi illis qui Deiparã vilis mancipii loco habent; qui eius laudes, & præconia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorcismos à diuersis exorcistis, pro cuiusq; deuotione compositos, defendimus: solùm Ecclesiæ Catholicæ ritum, & publica Ecclesiæ auctoritate introductos exorcismos, tuemur: hos ab omni superstitione vacuos, & expertes incantationum asserimus: neque hoc certamen subire contra quemuis aduersariorum detrectamus. hinc in nos tela torqueant, si quæ inuenient: hoc ipsi scuto facilè illa depellemus, ne latus hauriant. Probandi onus illis incumbit. nondum probauere. Nec probabunt. quid enim queant idoneum mendacio proferre probando? Veritas mendacio nequit suffragari. molestia nos liberasset Godelmannus, si quid in Cærimonia exorcismi Magicum sit, attulisset. Non rusparemur, nec singula persequenda forent in exorcismo, *persona, res, verba, intentio* reperitur. Personæ culpa nulla; non obsessi, cui licet ab Ecclesia remedium petere, quam nouit pharmocopeiian à Christo morbis spiritualibus institutã. non exorcistæ; nam institutus hic ordo iam ab Apostolorum fermè temporibus, *vt dictum c. precedenti*[a]. non eorum ornatus. Nam stola cinguntur, eamque energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter sic vsum Pontium Boneuallensem Abbatem[b]: sciunt hac dæmonem quasi ligari, & memorem fieri, eum esse Christi captiuum, & à Christo subiugatũ. superpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officii eorum est signum; sicque significant se in pugnam non priuata temeritate, sed ab Ecclesia stipendiatos auctoratosque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, si adsunt accensi cerei; restantur lucis aduentum exspectari à vera luce Christo, & fugam potestatis tenebrarum: si flagella & alapæ accedunt, moderatæ; fit, non vt corpus obsessi lædatur, sed vt contumeliæ impatiens obsessor diffugiat. vsum hoc remedio, D. Gregorium, & D. Hubertum, & alios fæliciter, docuit; qui de his ritibus egregiè Pet. Thyræus, cuius tantum nunc vestigiis insistimus[c]. Manũ exorcizandis imponere, docuere Apostoli, & vir Apostolicus B. Martinus, cùm Tetradii seruũ Treuiris expulso dæmonio liberauit. Eucharistiam in hunc finẽ energumenis & ostendere, & sumendã prębere; quã efficax sẽper & frequẽs fuerit, legere potuistis c. præcedenti[d]. nec opus repetere.

De verbis res æquè expedita. Verba exorcismi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem. si non sufficiens ista diuisio, ostendant quid desit: equidem nihil inuenio. Ad Deum dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt misereatur obsessi, vt potentia sua dæmonem comprimat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia sustulere. Negent fidem historiarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonum expulsione cõtestata[e]. respuant Christi Domini

[a] sect. 3 remed. 4.
[b] vita S. Bern. libr. 4. cap. 7.
[c] d. p. 3. c. 46.
enm adi, Lector.
[d] sect. 3 rem. 2
[e] vide supra sect. 3. remed. 5. & Thyre. supr. nu. 649.

municipium Conimbricense est; ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic, vix dum adolescens, industria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum literarum, & philosophiæ, & medicinæ; cui, quam sibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum se dare, & Lutetiam eius addiscendæ causa cùm cogitaret, iter aggressus dæmonem obuium humana in specie habuit. Malus iste viæ comes, à noto sibi sed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis consilium; quin tu (inquit) me potiùs andis. scientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & vsu præcipua ad dignitates voluptatesque; ipsius etiam, quam sitis, medicinæ summa perfectio est. Necromantiam dico. dixit & persuasit. abducit Ægidium, & adducit in vastum specum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti, & excepere venientem viri, dæmonesque humana effigie. itur in specum. exigitur non secreti tantùm, sed & ligiæ fidei siue homagii perpetui Sacramentum. volens adigitur, & scedula proprio consignata cruore, promissum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginosa scientia imbuitur. post Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis sectatores progressus facit, & Doctoratus lauream adeptus: gliscebant enormia magis magisque peccata: ruebat de scelere in scelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi, quem lenitate nequiuerat, statuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem misero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moresque desere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, sed veloci motu cum terrore institutum pristinum displicere desiit. ad volutabrum luti reuerso, post triduum idem ille eques iam terribilior non solum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ instituto; sed lanceam pectori infigit, & vulnus, etsi non graue, imponit. Fractus animo noster; *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iusseris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit seriò, se totum Deo dicare, & quò intùs impelli se sentiebat (vrgente, sic opinor, angelo custode, qui apparuerat) religiosæ alicuius instituto familiæ se addicere. Hoc animo Lusitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monasterium moliebantur; subit cupido cernendi operis. vidit viros sanctitate & eruditione claros, quosdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem subigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; summa lætitia & alacritate. Optat se illis iungere, petit instanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna spe Sanctitatis futuræ excitata post aliquot annos missus Santarenum in Lusitaniam, ibi crescebat oratione, & victoria sui. Vnus angebat scrupulus, quòd penes dæmonem hæreret scedula illa obscæna, & intestabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum se commendabat, mali huius remedium aliquod postulabat, non sine lacrymarum imbre, & continuo suspiriorũ concentu. Quid neget misericordiæ Mater sic postulanti? Die quadam, cùm in sacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aspectu, deteriore vlulatu, conuicium facit, & præstitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem post multa minaciter, & proteruè, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachismi, & violentia qua me tibi syngraphum hunc cogit restituere, nunquam satis pœniteat.* simul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri desiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plùs septennio postea vexauit. mitto vexationes alias. assumebat monachi cuiusdam, qui in eodem degebat monasterio similitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domesticos posset; molestiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, sed

tandem

tandem dolens malitiam illam ſerpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum ſic ſemper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit. accerſito fratre, deprehenſus calumniator; & inſolens ab aliis, ſolutus ab Ægidio vinci, deſiit victori negotium faceſſere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibuſque; ſed & miraculis variis, anno. 1265. mundo denaſcitur, vt cælo naſceretur. ſepultus Santareni, vt ſanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de ſcholis Magicis Hiſpaniæ [a], de homagio præſtando [b], & chirographo cruento [c], de repræſentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenarum illarum Quercetenſium, de quibus egi non ſemel, poſſeſſores dæmones inter cetera quæſtos; ſibi à *Misericordia matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſacratis *Mariæ, Christophori, Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe.

[a] li.2.q.1.ſupr.
[b] libr.2.q.4.
[c] li.2.q.12.nu.5.
[d] libr.2.q.27. ſect.2.
[e] libr.2.q.26. ſect.3.
[f] Chron. Belgia anno 1490

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationem, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quàm efficax ſemper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegantia & fide, rem geſtam proponit [g]: *alium porro iuuenem Lauretanæ virginis tutela ſeruauit, quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, vt erat proiectæ cupiditatis audaciaque, in vetitas ſe effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, dolóue potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt ſe voti compotem faciat, ad omnia ſe deſcendere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu à Christo deficit: ſeque totum illi dedit, traditque Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterùm, vt potius eſt, quod cupierat; fecit, vt fit, faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit. Ergo poſteaquam animum curis anxium pænitentia ſubijt, ad veniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum Deique parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiuſque ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinus Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi eſſet tantis malis remedium inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita, conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primò ſceleris atrocitate exterritus pauliſper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata; ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiunijs, voluntariaque corporis vexatione Deum placare penitùs inſiſtat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recuſaret; promiſit Sacerdos ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digreſſu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Et vtrinq; exſtitit fides. Ita triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, vt auguſtiſſimum ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam vſque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatiſque auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ virginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, ſaluti incolumitatique ſuæ conſultum velit; ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat;* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE

[g] libr. 4. c. 33

PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus subito chyrographum in manus suas delapsum conspicit. Itaque vix sibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde sacello egressus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deipara beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisque in Christum, atque in ipsum qui scripserat, diris & exsecrationibus refertum, vt facile appareret, à sempiterno humani generis hoste dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina dissoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deipara benignitate asseritur in libertatem filiorum Dei: ne quisquam omnino, quamuis facinorosus ac perditus, si modò ipse perire nolit, de sua salute desperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, qua vltrò* MATREM *suam reis* PATRONAM *dederit ad salutem.*] Hoc exemplũ gratiùs futurum spero, eo q; simul praxim quandã iuxtà tutam & facilem Confessariis pœnitentibusq; proponat; cuius normam ductumque in similibus admodum perplexis consultationibus imitari possint: quod libri huius sexti institutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illustria refert Cæsar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præstigias remedium sit, nominis MARIAE deuota cum fide pronunciatio clarissimè videtur. Alia suggerit Historia miraculorũ B. Virginis montis serrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus se deuouerant, consecratæ B. Virgini, & eius imagine insignitæ candelæ partim solo adspectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215:* partim sola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, vt *miraculo. 45. fol. 60.* partim promissa ad hanc ædem sacram peregrinatione, vt mirac. *289. fol. 256.* liberati. sed claudat hunc §. sanctus vir, & bonus poëta Prudentius de sacratissimæ Dei genitricis contra dæmonas potestate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre solum
Suspicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisque carens vitiis.
Fit caro viuida sermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atque hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.

Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Tristis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapsa columba fugat.
Tu mihi Christi columba potius,
Sanguine pasta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, est *signaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconiis liber esset solidus contexendus ex Sanctorum Patrum scriptis, & rerum gestarum exemplis. *Vide D. Cyprianum serm. de passione Christi, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanasium, ipsum D. Athanasium de Incarnat. verbi;* (*vt ait;* signum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Ne-*

ad Nemesium, D. Chrysost. hom. 8. in epist. ad Coloss. & homil. 50. in Mattha D. Cyrill. Cateche. 4. de ascens. Nissenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Augustinum lib. 2. de symbolo ad Catechumen. & sermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hist. c. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioann. Diaconum lib. 2. vita D. Gregor. c. vlt. Thomam Cantiprat. lib. 2. cap. 57. à part 34. apud quos exstant memoria dignissimæ de hac re historiæ; nec minus illustres aliæ, vna de incendio sæuissimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius signo crucis exstinxit, habet Hincmarus *in eius vita.* aliud de B. Vedasto qui crucis signo maleficium aliud aboleuit, teste Albino Flacco historico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit signo D. Auxentius, teste Metaphraste: vt & S. Albinus teste Fortunato, & S. Suibertus teste Marcellino; & B. Caluppanus, teste D. Gregorio Turonensi, qui memoria dignam rem narrat [a], vt & de S. Niceta Theocteristus eius discipulus apud Metaphrastem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus [b]; & de Eutychio Patriarcha Eustathius eius discipulus: qui & signum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile:* hoc signo Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exstinxit, Tornaci seditionem compescuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita,* qui ante quingentos annos scripsit. benedictione huius signi Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, sæpè dæmones expulit, solitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & signo crucis locum obsignabat, ne cui nocere possent, teste Georgio eius discipulo. Eodem gladio vtebatur B. Godefrid. teste Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius vitæ;* & S. Porrianus, teste Greg. Turonico *de vita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegiensis, teste Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præstigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomensis suos his verbis; *Christiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta possunt officere: quia vbi signum crucis cũ timore & fide Dei præcesserit, nihil ibi inimic⁹ nocere poterit* [c].] Fatentur hoc dęmones expulsi à S. Patapio apud Metaphrast. *mense Nouemb.* clamantes; *verè terribilis es, ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique iu omnes obtines imperium. Quo ergo proficiscar? si in desertum, si in ciuitatem, si vbicumq; duxerit aliquis, tu illic prauenis: sola crucis figura, solo tuo nomine nos expellent.*] Merito itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphrastes) *inferebat.* Hoc in signo tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus [d]; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus scriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirensis, vt prodidit Turonensis Gregorius [e]; item ex consilio B. Nonni pœnitens illa famosa Pelagia, teste Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teste Antonio Flaminio *vita illius cap. 11.* item S. Gallus Abbas & confessor, teste Walafrido Strabo *lib. 1. vitæ S. Galli c. 7.* & innumeri alii. eadem enim Sanctorum omnium semper de hoc signo ac trophæo salutis nostræ sententia fuit, eadem sęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno missovt præstigiosum palatium Ratbodo ostensum viseret, narrat Ionas Senonensis, qui eo tempore vixit, & id se accepisse ex oculati testis Ouæ Presbyteri Frisii ore scribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium mense Martio.* Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempensis *li. 3. Hist. Fris. c. 11.* non satis intelligo. Multa enim passim talia à grauiss. script. prodita. Legite quod de Cabade Persarum Rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Bossius collegit, *lib. 2. de signis Eccles. c. 8. & seq. & libr. 15. cap. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis nostræ Iacob. Gretzerus *lib. 3. de S. cruce cap. 18. & 19. cum aliquot sequentibus,* & Pet. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infestis p. 3. cap. 68.* Sed vnum nolo præterfluere, nora-

[a] *in vita Caluppani apud Surium tom. 2.*

[b] *li. 1. eius vitæ c. 10. & libr. 2. c. 7.*

[c] *refert S. Audomenus eius æqualis libr. 2. vitæ Eligii ca. 26.*

[d] *vita S. Maurilii c. 3. & 6. & 21.*

[e] *vita patrum c. 17.*

tum à Franc. Bencio litteris Mediolonens. *Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum nostram societatem idque vni è nostris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon seque ad solita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infestis vt adimerent somnum: surgit è lectulo miles Christi, & lectitandis piorum historijs noctes ducit insomnes. neq́ hoc tulit aduersarius, suspensam lucernam ad parietem sic deijcit, vt effuso oleo totum volumen fœdè protueret. neque hoc satis: inter cœnandum inuadit immundo afflatu: hic à mensa statim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm sic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram institit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferuesceret: dein conijcit se in cubile fessus: visus in eodem strato videre mulierem & attingere eius comam manuum extentu: desilit repentè attonitus, & ad lectulum conuersis luminibus nihil videt: donec bis, ternè agnouit, timuit ludibria oculorum: idq́ pluribus noctibus accidisse testatus est: tandem eo res processit, vt miser iturus cubitũ, brachia sibi manusque arctè colligaret, inditis vinculis, ne in somno attrectarent quicquam manus errantes. frustrà. simul enim sopor & ligabat sensus, breue ad tempus, & brachia soluebat. Sed nimirum, quæ est Dei clementia, diaboli tentatio est infra hominum facultatem: fugauit illum qui pro castitate pugnabat, cùm fortiter obstitisset. Rediit tamen victus ad pugnã admirabili arte. Egressus aliquãdo sacerdos idem ex oppido, leuandi æstus, iuxta lacum inambulat persoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos passus processerat, cùm assecutus est eum vir quidam, cum rutila barba & promissa, vesteque magni precij: insidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cùm accessisset propiùs perhumaniter salutauit, numquid ad* Iubilate, *inquit, peruenisti? recitabat fortè Sacerdos illum psalmum, & quod magis mirum, ita pressa voce, vt exaudiret tantum se ipse. tum verò equitem inter & sacerdotem sermo institutus, hoc ordine. Prior eques specie rimantis, quæ est animo tibi infixa cura? quæ sollicitudo mærentem exedit? at ille dissimulãs, mihi benè est ac bellè: frustrà tibi huius rei quæstio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile est; cui datum olim à Deo, vt introspiciam, quid tacitis cogitationibus voluten̄t homines, agitentque. cùm stetisset Sacerdos admiratione defixus, & stupens loquentis habitum, corpusque totum lustraret luminibus. sumpto animo: Quod, si tibi ea est virtus, effare, quæ me angit molestia? si quid fortasse tu plus scis de rebus meis, quàm ego ipse. Cui ille: Votum Societatis Iesuitarum: hic stimulus cor vellicat, hoc te quietum esse non sinit. Sed tu alias res agas necesse est: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suspicatus alter, ne aliqua ratione inaudisset à nostris. Non certum satis votum illud fecerim, necne: sed vt ita sit, si certum est Patribus me excludere; non abijciam animum, nec me discruciabo: neque enim vna est tantùm piè ac sanctè Deo inseruiendi via. Rectè istud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. est tibi ea indoles ingenij, is trunc⁹ corporis, & hæc, super ea, voluntas; vt vel in ista qua nunc vteris ratione vitæ, possis innocentiam tueri. quod si me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam me sequere, nec temerè erit consultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non lacto inanibus promissis. huc respice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias sacerdos. non possum ad præsens vti liberalitate tua, vt fidem meam præstem Ecclesiæ Aronens. & subitò interfatus eques, quæ isthæc fides, sine publica vlla sponsione aut chirographo? Ante. LIII æris libræ (neque enim plures accepisti) addictum habebunt. Assentiebatur hæc audiens non sine admiratione: sed coniectura ducebatur ad suspicandum, ad illius aures permanasse omnia ob aliquo Aronensi. Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantiæ respondit (nomen est oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus e, ad vicinalem vsum paratus. agebatur ab vno atq́ altero remige, vtroq́ pullato. aspicit sacerdos, & miratur non antea visum. Nunc, si accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. si stat religiosam vitã complecti, vt in vnam admittaris insignem & Sanctitate præstantē, curabo. Laudo egregiam humanitatē tuam, qua spontè vteris in hominē ignotũ: sed habeo cau*-

sas re-

ſas remittendi. Hac ſermonum vice cùm paullum ſubſiſtere cogeretur Sacerdos. Prai, Domine,inquit,poſt paulò ſequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte expriment, atque in loco cordis,& penſilem corollam baccis confertam ſacris, quis preces numerantur, manu prehendens præcedentem ſubſequitur.] deſiere ad çrucem ſubirò apparere,eques,famuli,cymba remigeſque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis(Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulenro & tortuoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem; ſis vehementer deteſtaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ ſinum recondas, quod B. Fortunatus diſertè prodidit, aliquando Sanctos hiſce diuinis remediis quædam alia adhibuiſſe, dicis tanrum cauſa: vt miraculorum gratiam, hoc quaſi naturalis remedii velamento (quæ illorum erat, humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis ſigno folium pampini addere conſueuiſſe [a].

CC Octavvm præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna,*reliquiæ*;de quibus illud,vt in cælis ſic in terris verum, *Nimis honorati ſunt amici tui Deus,nimis confortatus eſt principatus eorum.* fremant vt lubet Vigilantiani noſtri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chryſoſtomus, damnauit Ambroſius;damnant Eccleſiaſtici Annales, damnant geſta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non poteſt in fidei rebus, Eccleſia Catholica. [b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. pluſquam ducentæ feminæ huiuſmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Faſellum *libr. 10. de rebus Siculis cap. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ ſepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. ſcribit Turonenſis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuiſſet ſanandus incanrationibus, ſortibus,ligaturis;pro vita morti mancipatum: alium eadem lue laborantem, ſumptis de ſepulcro S. Martini pulueribus ſanitati reſtitutum. [*d. c. 45.*] idem narrat,Iuſtinum magicis præſtigiis ac laruis mirè infeſtatum, ſuppoſuiſſe capiti frenum Conſtantini, in quo claui Dominici vnius virtus inrexta, & tertia vexationis nocte quietem recepiſſe. [*de gloria Mart. libr. 1, cap. 6.*] Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio ſanatos. Hanc virtutem ſepulchro S. Hereberti Colonienſis Epiſcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitienſ. *cap. vlt. eius vita*; de ſepulcro Lutgeri Monaſterienſis Epiſcop. referunt Monachi Werdenenſes *libr. 3 vitæ eius cap 6.* de ipſanis capillorum S. Vincentii Ferrerii Petrus Rauzanus, *libr. 4. vitæ illius cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandienſis *in eius vita*; de S. Richarii corpore Albinus Flaccus, *in eius vita.* Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infeſtationes patiebatur; vt adiit ſepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantaſmata euanuerunt [c]. Meritò itaque S. Benno Miſnenſis Epiſc. toto vitæ ſuæ tempore religioſè reliquias ſanctorum colens, eas tanquam cæleſtem quendam theſaurum venerabatur [d]. Meritò B. Ioan. Damaſcenus ſanctorum reliquias vocauit, *fontes ſalutiferos,ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimumq́ vnguentum profluit* [e].] Meritò tot olim & hodie ad eorum ſepulchra inſtitutæ fuerũt peregrinationes, & ſuſpenſæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum duntaxat, ne quas in hoc cultu Sanctiſſimo ſuperſtitioſas cærimonias miſceamus, vt monet Silueſt. *verbo reliquia.* Sanctis enim odioſa ſuperſtitio, grata religio. Teſtata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſi-

[a] Fortunat. li. 1. vitæ S. Radegund.

[b] D. Hierony. contra Vigilãtium D. Naz. orat. de B. Cypria. circa fin. D. Chryſo. in orat cõtra Gẽtiles de ſancto Babyla, & homil. 26. in 2. ad Corin. Ambroſ. ſerm. 77. & 91. Rufin. li. 2. hiſt. c. 25. Socrat. libr. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 16. Sozom. libr. 7. cap. 26. Nicepho. libr. 10. c. 8. Grego. Turonen. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex nostris Io. Gibbonus erudita Diſputat. de Sanctis à nu. 319. excuſa Treuiris: & Boſius lib. 15. de ſignis Eccleſiæ ca. 7. 11. & 12. & Thyr. pa. 3. de dæmonia. cap. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. cap 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ſer. de veneratione Sanctorum. & ſer. de Sanctorum reliquiis.

[c] Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.

[d] Emſerus ca. 25. eius vita.

[e] lib. 4. de ortod. fid. cap. 1.

uissimum, & saluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere solebat: quadam verò die, cùm Episcopus Perinrhi inscienrer argenteum quoddam Vasculum emisset, quod Magicis ministeriis impensum fuerat, continuò desiit sacri fluor vnguenri. *Re noua perculsus Antistes ad preces confugit, diuinoque impulsus spiritu vas nouum amouit, & antiquum reposuit, ac protinùs vnguentum sicuti prius scaturire capit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus seruiisse; quod simul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæstione, tanti criminis reum, vti par erat, supplicio affici iussit.*] *Narratur à Nicephoro lib. 18. c. 32.*

NONVM, in Ecclesia quoque vetustissimum, & miræ efficaciratis est, *aqua benedictione sacra & sollemni ritu ad id instituta*; eaque duplex, vna baprismalis in vigilia Paschæ & Penrecostes consecrari solita, quæ iure Canonico cõprobatur [a]: altera lustralis, singulis Dominicis initiò primi sacri consecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & alia pericula auerruncanda; iam in vsu ante Alexandri primi tempora, & semper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataq́; [b]. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioannes Diacanus monasterii, per eius aspersionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum istud apud Indos sæpè renouarur [c]. Plura referunt alii exempla. de Iosepho quodam Epiphanius; scribit, cùm adhuc ille Iudæus esset, insanum quendam ab eo per aquam cruce signaram, sanitati restitutum: de fœmina, quæ magicis præstigiis in equam transformata putabatur Palladius testarur, cum B. Macarius aquam benedixisset, superque caput ei precarus fudisset, fecisse; vt, quod erar, omnibus videntibus femina videtetur [d]. Apud Theodoretum Marcellus Episcopus Iouis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis spectrum flammæ vim ne materiam ligneam depasceretur, impedire cernens, aquam signaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iussit flammam aspergi. contractum non fetens improbus ille aufugit, & aqua quasi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum consumpsit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta solebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, *vt à Phentino illo apud Tantandiam; qui obuius dæmoni in forma canis solo illius hiatu in grauissimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiusdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domestici aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta serpentium & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à spiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius presbyrer sæpiùs iam citatus. Idem postea hoc quoq́; recenser illustre miraculum; *Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac fœdtum. Qui igitur ex carne illa non gustarant, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium istud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierãt, prouenisse. Et cùm eo tempore non posset cum illis discedere. benedixit aqua, quam per vnum è fratribus misit, vt periclitantes conspergeret, eisque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è somno surrexerunt, præter vnum, qui mortuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exspectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Huberti Episcop. Leodiensis, veri dæmonomastygis habiraculum multiplices cateruæ dæmonum inuaserant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impragnata est, liquorque olei itidem* (*en chrisma*) *Apostolica*

[a] *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de consecr. d. 4.*
[b] *Alex. I. ep. 1. Concil. Nannetens. cap. 5. Rhegino lib. 1. de discipl. Eccles. c. 210.*
[c] *li. 2. epist. de reb. Iapon. ep. 1*
[d] *Epiphan. heres. 30. Pallad. Lausiac. c. 19. Theodoret. li. 5. hist. c. 21.*

stolica auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aspergine atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, vt amplius sua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Hubetti discipulus vel familiaris, scriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomensis Episcopus, quinquaginta amplius energumenos simul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus [a] Sed & S. Laurentius Dunelmensis in Britannia, & S. Annon Archiepiscopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacensem, sæpè dæmones hoc rore fugauerunt [b]: nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluinistæ; qui tam sacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati auersantur? horum vnus è numero Wierus scribere fuit ausus, in Græcorum Ecclesia hanc aquæ benedictionem, vt superstitiosam damnari. quæro in qua? non vereri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoscit aquæ benedictionem D. Dionysius Areopagit. *c. 2. de Ecclesi. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoscit Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schysmatica? nihil miror hæretico tales placuisse duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus quidam, cùm sæpiùs moneretur, vt cum Ecclesia Romana rediret in gratiam, semper autem obsurdesceret sine pœnitentia decessit. Ex eo die varia se in eius domib. spectra domesticis offerebant. assidentibus auferebantur mensæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo pessulis verùm etiam sera pensili obfirmatæ, totis cardinibus euertebantur. è summis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos se tractasse perhibet Sacerdos è nostris: quidam autem Polonus, quem pater idem se vidisse affirmat, adeò grauiter est vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit semiuiuus. in eadem domo cùm multum straminis esset, id totum in minutissimas partes comminutum est. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obscurè quantum sibi ius in ijs ædibus sumpsisset Satanas, indicabant. ingressus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorcismo omnis tumultus dæmonū conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium Domini testati sunt.*] *ita littera Collegij Rigensis illius anni.*

a *lib. 2. vita S. Eligii. c. 20.*
b *vide Surium in vitis horũ Sanctorũ. & Cluniacens. li. 1. c. 7. & 14. & plura recensentẽ de vi aqua benedicta Gretzerũ li. 4. de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia sedes etiam Pascuaræ Societas nostra posuit, ibi circa annum 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) *erat Inda fœmina puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi sibi à latere sentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipse puer interea vitali spiritu in dies egesto lenta tabe properabat ad finem. huic puero salutare fuit in ædem sacram deduci, & lustrali aqua, adhibitis comprecationibus sacris, adspergi.*

Sequenti anno octuagesimo octauo, *Viro cuidam Treuiris mulier rustica nescio quid ouorum offerebat, excipit pileo pedissequus, mox pileum ouis expositis imponit capiti, & statim vsqueadeò vexari cæpit dolore, vt penè desperet. confugit nescius quid ageret in ædem sacram, incensum caput immergit in vas promptum aquæ lustralis, conualescit: maga comprehensa in quæstione dixit, oua sic fuisse venenata, vt gustantibus interitum, extuberationem tangentibus essent paritura.*] *Litteræ Treuirenses anni 1588.*

Mussiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furijs, vt obsessa diceretur, recitatis à Sacerdote nostro Litanijs; infecta a altera maleficijs, epota salutari aquâ, alia vexata à maligno spiritu, appensa ad collum sacra cera cælestis agni ad se rediere, mox & confessæ decessere è vita, cùm essent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciscus Lopezius Gomara quoque testatur dæmonum ludibria & appaririones apud Indos tribus potissimùm remediis discuti & depelli solita efficacissimè; Venerabilis Sacramenti Eucharistiæ præsentia, Crucifixi imaginibus illaris, & aquæ benedictæ aspersione. idque non semel ipsos cacodæmones Indis confessos. *lege Hist. Mexicana cap. 235.*

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu solitæ benedici ad hunc effectum, vt ceteæ formæ orbiculares *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vna in facie impressum; de quorum effectibus libet exstat Vincentii Bonardi. multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm consecrantur à Pontifice Maximo, postular ille à Deo, vt deuotè gestantibus Deus tribuat, quæ breuiter his versibus complexus fuit Frusius noster;

Postulat in primis sacrati aspectus vt agni,
Agnum ad cælestem concita corda leuet:
Vtque salutifera memores vitaque, necisque,
Criminis & vitij noxia vincla terant.
Hostis vt insidias Stygij ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras;
Corporeos nobis morbos, casusque repelli.
Præsertim horriferos, mortificosque petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, sal benedictum, & panis benedictus.* Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima sanè videtur. Etenim & meminit illius non vno loco D. Paullinus in Epistolis [a]: & eo vsi contra dæmones varii Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuatiensis in Danis sanandis (*auctor Osbernus in eius vita*) & S. Wolphelmus Abbas in morbidæ feminæ curatione (*auctor Conradus eius discipulus in vita S. VVolphelmi*) & B. Hildegardis, cùm improbo amore nobilem puellam Treuirensem liberauit [*Theodoricus Abbas lib. 3. de vita S. Hildegardis cap. 9.*] & S. Marcellus Abbas Eugenii cuiusdam vxorem ex ipso mortis limine in vitam reduxit, vt narrat mense Decemb. Metaphrastes. Sed ista satis multa piis, impiis nihil satis, vt credant; quiduis plus satis, vt nauseent. *Lege, si lubet, Gretzerum li. 3. de S. cruce cap. 37.* Accipite & ista ex Epistolari Historia paucis nota: *Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidā, cuius in ædibus, varia dicebantur aliquot iā menses ex occulto voces existere. familiaris is erat dæmon, qui varijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat saxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vasa quoque domestica altè iaculans, non frangebat. cumq. in his tectis fidibus caneret adolescens, dæmon, eunctis audientibus, lasciuis cantibus prosequebatur testudinis sonū, aperteq. dæmonem se esse iactabat. cumq. adiū Dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum, ad sua negotia discederet, comitem sese dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam spiritus anteuertit, sublatisq. de via clamoribus, præmonere domesticos capit, ignem vt exstruerent, herum iam esse in ianuis, totum imbribus madefactum. Verùm cùm ita se illudi Dominus adium intelligeret, minitatus est dæmoni adducturum se patrem de Societate; qui è suis eum sedibus exturbaret. ille verò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicitias & odium, & quamdiu Pater in ijsdem ædibus versaretur fore, vt sese conderet & occuleret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat & se illis molestijs liberet obtestatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum sibi proficiscendum non censuit: tantum monuit vt ipse, & tota eius familia* ablutis generali confessione peccatis, cælesti pane *se confirmarent, caueréntq. ne quis aut ex domesticis, aut ex externis, sermonem cum hoste misceret; neuè ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; viderent potiùs, quæ ab eo dicerentur & vt orta ex mendacij patre planè contemnerent. Illi cùm se facturos recepissent omnia, dedit eis pater ex consecrata ceta agni cælestis simulacrum; quod filia ceruicibus, vt quæ omniū maximè à dæmone vexabatur, insererent. Hic terrere dæmon capit clamoribus filiam, minitarique ni ceram illam abijceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & consilia secuti; cùm loquenti responsa non redderent, seseq. inuicem contra hostem Sacramētorum telis armarent, facilè se ab eius insidiis molestijsque tutati sunt.*]

[a] *vide Stepha. Duranti li. 2. de ritibus Eccles. Cath. cap. 58.*

In Treuirensi ditione hoc ipso tempore, vt sunt plurimæ illic sagæ; *quadā puerum*

puerũ octo circiter annos natum, suis præstigiis ac carminibus circumuentũ, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. his sua quoq; partes puero dabantur, vt dum ille choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modò ludorum erat chorique spectator, sed sæpè etiam præstigiarum quibus illæ humanis corporibus vitiisq; nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, vt Catechismo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm sacerdos noster effigiem cælestis agni *de ceruicibus suspendisset, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quòd tam facilè se decipi passus esset, iussit ceram illã, ni vapulare vellet, abÿceret? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod iã metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque imposito hirco, ad impurissimas sagarum regiones mométo transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis resticula, vnde cera illa pendebat.*] Is puer Archiepiscopi & Ciuitatis petitione in Collegio nostro inclusus seruatusq; donec doceretur quæ ad disciplinam Christianam necessaria, vt cum postea rediisset in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etsi postea relapsum criminis post aliquot annos pœnas dedisse debitas inaudiui.

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio intra quintum decimumannum. Hic non semel accesserat ad feralem locum vbi permisti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magistro epulabantur, noctis licentia discrimine pudoris exstincto. *ipse tamen nondum Deo Deiparæque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrũ cùm sumpsisset in cibum, decrescente luna sentiebat sibi mentem imminui. Ibi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nũquam antea viderat; eò nimirum ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductus est in ædes Principis, vt, seorsim ab aliis certa in domus parte curatus à nostris, dæmonem excuteret. Sed cum ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratisque à quibus diuerberabatur, vel* cerea effigie sacri agni *quam ad collum habebat, auulsa; Archiepiscopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit misero pax, nisi solemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex iis memorare, quæ ab ipso narrabantur. ita enim ipsimet Antistiti ille: cùm exerceretur nostra comessatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus est quadam nocte (indicabat enim eam qua fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingessisse, reperto ad te aditu ex occasione* agni Dei, *quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in mensa. quod si paullo capacior fuisset calix, mortem non effugisset. Certè ipse Archiepiscopus dixit, se post illam noctem ita infirma fuisse valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, nostra Lamiæ bis inuaserunt; sed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi sunt imagines binæ, & nescio quid consecratum* (agnum Dei *intelligebat) sunt à conatu repulsæ. de harum gestatione rerum confessus est præfectus.*]

Alius à dæmone obsessus, *canè magis ringendo & latrando, quã ratiocinando & loquẽdo hominẽ, se esse ostendebat: hic à Burgundia vsq; ad nos adductus, vix; summa cõpulsus in templũ; non priùs desiit canem agere, quam* agnus Dei *in collũ insertus est: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, salutari animum confessione purgauit. idẽ amuletum* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ superioris, collegÿ Friburgensis,* Anno 1590. ex eadẽ Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborũ medicamentorũ respõdet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis* sacrarũ plangunculariũ *vsus, ex eo genere nõnulla ponentur. Affirmabat se quidã in feriis destinatũ obscelera commissa, furiisq; agitatus inuocabat dæmonẽ subinde, quẽ & adesse monstrabat, pauentibus aliis, indicis intentu: hunc persanauit vnus è nostris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confessionem adductum; donata, quã piè demitteret in pectus,* bulla agni cælestis. *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni*

En quid in Indiis rosaria per Iesuitas inducta. Subsannat tamen salsus poeta verbosissima Elegia contra Iesuitas, quam ipse Primùm Parisiis, post Lugduni Batau. iuuenculus quidam *in Odeporico* edidit. Quot doctissimorum poëtarum de Societate IESV edita testimonia de gestis in India & perlatis ardore fidei, possent opponi nupero isti poëtæ? quem etsi mirer tam calidè, Patris sui, viri optimi, clarissimi, laudatissimi Iustitiæ Sacerdotis, iudicium damnare, vt, nescio quibus, placeat; miror tamen minùs, quia vix est vt Iesuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere possint. dici solet lupum beneuolum esse canibus gregariis non posse. fors etiam id à quodam insito petulantis bilis vitio cacoëthes natum. Quibus Archilochus iste, seu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæsaroduni Turonum edita. Mittam quæ in Hispaniæ Regem [a], Sabaudiæ ducem [b], & MARIAM STVARDAM laudatissimam fœminam & Scotiæ Reginam fidei caussa capite truncatam [c], virulentissimè & calumniosissimè chartis illeuit. vide quid de sua ipse patria [d];

[a] *fol.28.pag.1.*
[b] *fol. 9.pag.1.*
[c] *fol.23.&24.*
[d] *fol.4.pag.2.*
Electa haret. ex libro prophanorũ carmin. August. Thua. Emerii

Musarumq́, tribunal
Quondam, cara Lutecia,
Nunc spelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antei latebræ, Antiphatæ teges,
Et Læstrygonis antrum,
Bebrycuq́, Amyci specus.

ô pium filium! quid de cunctis religiosis ordinibus? sic ait fol. 27. p. 2.

. . . scelera & examina mille
Monstraq́, sub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & sibi sumere nomen:
Deniq́, prostibulum, & spurca impietatis asylum,
Nostra Dei tandem factum per crimina templum.

Sed dicat se fortè malos tantùm perstringere; Erasmi & commune maledicorum refugium hoc semper vnicum fuit. Quid de ipsa Romana fide? fol. 6. pag. 1.

. . . luimus nocentis
Crimina Romæ.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq́, fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem

Ergo Romanæ Ecclesiæ ritus colendi Numinis huic sunt adulterini? coruum crocitatu, ranam coaxatu, Caluinistam verbis, agnoscas. Ne dubita, dabit plura indicia. Quid enim de Pontifice Maximo? liberalissimus est conuiciator, non vno symbolo contentus. primum pag. 2. fol. 3. ore blasphemo euomit non in vnum, sed in multos, vt pestilens ructus latiùs diffundatur, sequentia:

Tu septifrontis cornua belluæ;
Et quicquid audent hinc socer, hinc gener;
Huiusq́, debellare sæcli
Monstra pijs inimica natus.

Alloquitur eum, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Ecclesiæ conuicium Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit; & Catholicos Principes *huius sæculi monstra* vocat *inimica pijs*. qui pij isti? nonne hæretici quotannis in Bullâ Cænæ Domini excommunicari soliti? sed pergit fol. 6. pag. 1. linguam sacrilegam in Cælum armare, dum canit;

frustrà

frustrà pandet aperta
Cæli templa vicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi stulta leuis pascere pectora.

Per sarcasmum vocat, *Cæli vicarium*; qui verè talis, Dei gerens locum in terris. Petri successor, cetera de Indulgentiis hæreticum cor poëtæ huius manifestant. Nondum finis blasphemiarum. fol. 28. pag. 1.

licet inuida contra
Bellua vaticana fremat.

Bellua nunc, qui paullò ante cæli vicarius. facilè tamen antilogiam expedio. illud ironicè abs te, hoc seriò dictum. ô merito vtroque linguam eradicandam! Non contentus in solum Pontificem Max. incurrisse; fœdè maledicit, Purpurato concilio, & toti Senatui Vrbis æternæ. nam subdit,

Romanumq́; apicem pulsis tibi Roma cinædis
Restituat, ciueisq́; tuos, priscumq́; Senatum.

Quid tu sies nescio, Deus scit. Nullus vir probus talia viris talibus obiiciat, scio. Optas etiam idololatriam, & Paganismum Romam reduci? parcior Symmachus, qui retinere conabatur: modestior Gentilis, qui conuitiis abstinebat. Quid his tam maledicis, tam virulentis queat adiici? vnum est, vt orbem ferè totum, qui Catholicus, loligine suo perfundat fol. 29. vnico disticho, inuoluit;

Ad prædam acciti (nam fat Lotharingia non est
Vna) Quirinalis prædo, Sabaudus, Iber.

Multum remisisti de iniuria, qui ex *septifronti vaticana bellua* saltem hominem, licet improbum, nempe *prædonem* fecisti *Quirinalem*. Et cùm hæc scripseris, cùm hæc in lucem Turonis emiseris, audes oculos in cælum tollere? puras te latere posse, vel tam scelerosos versiculos ætatem laturos speras? Qui parcas paruulæ Societati, qui talibus Principibus, qui vrbi æternæ, qui patriæ tuæ, qui fidei Catholicæ ritibus; qui Dei vicario non pepercisti? ringere, freme, frende, spuma. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo, non tanti est. non quisquam tibi respondebit. conuiciandi palmam retineto. Considerabunt Antistites Catholici (ceteros non moramur, quibus laus est displicere) quid aut quantum tam virulentæ, tam impudenti calumniandi licentiæ sit credendum, quo camo & fræno tales maxillæ coërcendæ; quibus petulantia tam noxia sit Ecclesiasticæ disciplinæ flagellis vindicanda. Quibus mentes rectè stant, nondumque odio, inuidia, hæresi deuiarunt, credent potius Læuino Torrentio Episcopo Antuerpiensi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib. 6.* poëtis clarissimis, credent Frederico Iametio, credent Iusto Lipsio (cui hac in re quoq; re foret æquum credere) credent aliis viris eruditione, pietate, & sapientia ornatissimis; quorum exstant elogia tuis conuiciis contraria; quæ possem hîc tuis opposita repræsentare: sed nec tu tanti, nec me sinit verecundia, nec defensoribus istis veritas eget. Quod ille dicebat in tragœdia.

Virtus Vlyssis nota Danais est satis,
Nimisq́; Phrygibus.

Id tibi dictum puta. Danaos esse bonos & Catholicos, Phrygas Caluinianos & Atheos. Virtutem Dei quæ se hominum nostrorum labore, studio, industria, per quatuor orbis plagas exeruit, (Deo sit laus & gloria) tibi tuique similibus inuidiosam potius, quam ignotam aut imitatu facilem esse. Sed non vacat pluribus diem verbis conterere: vt anchoras legam, monet me institutum, ad quod redeo.

De recitatione AVE MARIA, & SALVE REGINA multa poteris (si lubet) exempla reperire apud Cantipratensem *li. 2. Boni vniuersalis ferè toto cap. 29.*

Non dissimile illi Fingano, apparuit in eiusdem Iaponiæ insula Scichina, *quod ibid. fol. 195. narratur*, de virtute Litaniarum; Mos est operariorum illius ditionis tempore pluuio, vasis aquam excipere, qua sudo cælo irrigare possint hortos & agros. Quoniam verò aliquando contigit (*haut dubiè maleficio dæmonis*) vasa, licet plena, nullam reddere, etiam post impedimenta omnia remota, aquam; vocarunt veneficum, qui suis ritibus diabolicis, & inuocationibus superstitiosis effecit, vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulsum*) Hoc verò anno cùm rustici in Beatissimæ virginis confraternitatem adscripti essent, & anteactæ vitæ lapsus errorésque cum dolore animi patefecissent: ac stato tempore ad excipiendam aquam necessariam reuersi, animaduerterent more suo non defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterùm aquam sistentis, vt iterùm veneficus adiretur*) non iam ampliùs ad magos, sed ad Ecclesiam confugêre, certioremque ea de re fecerunt senem quendam optimum Christianum, qui in Ecclesia Futaiana solus diù omnium fidelium personam sustinuerat; eumque etiam atque etiam rogarunt, vt ipse preces aliquas supra vas aquæ recitaret; se iam Magicis superstitionibus nuncium remisisse. Senex purgauit se quantùm potuit, & re considerata secũ in hunc modum est ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Christiani fortiores, robustioresq; in fide reddētur: si .a. ob mea peccata nō fluxerit, multi in fide refrigescent, & pluris facient fraudes, & veneficia Satanæ, quàm ritus & preces sacras. Tandem tamen existimauit eorum voto satisfaciendum, multisq; eo loco Christianis comitantib. ad locum contendit, & primùm flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apostolicum* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalẽ effluxit.] Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio. Volunt nonnulli etiam à Claudiano Mamerto hoc remedium institutum cùm Viennenses in Gallia horribiliter à dæmonibus diuexarentur. Vnde Mantuanus in 4. Fastorum.

Vrbs sedet ad Rhodanum, Galli dixere Viennam;
Quæ tulit aduersos casus pastore Mamerto,
Et longum vexata fuit, nam fulmine crebro
Arsit, & horrificis terrarum motibus arua
Scissa dehiscebant, rimis penetrantibus vsque
Ad stygios amnes, vbi sunt Iouis antra profundi.
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus vmbris
In furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines & in vrbibus ipsis.
Casibus his perculsi omnes, diuina coacti
Quærere subsidia; & Diuos exire precando.
Hinc traxit Litanea ortum: transiuit in omnes
Relligio similis paruo post tempore gentes.

vide Io. Diacon. li. 4. vita D. Greg. c. 93. & Sigisbert. an. 858. Iacob. Rabum li. contra Marbac. c. 26. Eisengrinium li. de exercismo Oetingensi. Thyraeum de demonia. p. 3. num. 654.

Exstant Litaniarum varia genera, in libro, quem P. Thomas Salius collegit; sed plures longè in eo, qui Monachii excusus curante *Serenissimo VVilhelmo Bauariæ Duce*; qui hoc æuo Caroli V. Imp. exemplum imitatus, curis Principalibus filio relictis, totum se pietatis studio addixit, rebus aliis sapientissimè gestis, hunc feliciter omnibus laudatissimũ addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porrò necessarium, & quæ pars melior esset eligenda. Ceterũ Litania olim tũ contra cetera mala omnia, tum nominatim contra ludificationes & vexationes dæmonum, semper vtilissima fuit, * vt plurimis testimoniis & argumentis egregiè probauit ex nostris Nicol. Serrarius, erudita sua Disputatione

tatione de Litaniis, Herbipoli edita: cuius etiā sunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacrosanctá Trinitate, non semel iam excusæ. De hoc remedio trium satisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus *p. 3. de locis infestis c. 66.*

AA SEXTVM est inuocatio deuota nominis *Saluatoris IESV*, vel *Christi*, vel B. *Deiparæ virginis*, vel petita opitulatio ab *angelo custode*. De *Saluatoris nomine* docent vetustissimi quiq; Ecclesiastici scriptores, tàm constanter, tàm frequenter, vt putidum sit verba eorum hîc coaceruare [a]. Tot etiam exempla reperiuntur eius efficacitatis, vt fastidium mihi lectoris cauendum potiùs, quàm quærendi labor sit subeundus. Indicabo loca, vnde qui volet petat. *recens vnum refert Ananias lib. 4. de Natura dæmon. fol. 152. vetustiora duo de B. Auxentio in eius vita Metaphrast. aliud auctor vitæ S. Euphrasiæ virg. mense Martio; aliud de S. Theodoro archymandrita Grego. presbyter. 22. April. apud Surium, & apud eundem alia quinque vel sex, tom. 4. pag. 154. & 513. tomo. 5. pa. 827. & 892. tom. 6. p. 671. tom. 7. pa. 567. vide præterea Gretzerum lib. 3. de Sancta cruce cap. 27.* & egregium exemplum illud, quod superiùs litt. R. retuli de Mussipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplum illud notum Theophili, de quo præter alios egit Honorius Augustodunensis, in *Sigillo Mariæ*; & nobilis cuiusdam Eburonici, de quo ex Cæsario egimus *li. 2.*: & addi potest exemplum nobilis puellæ quod *ex Mori li. 1. Dialo. c. 16.* narrat Bredenbachius *lib. 2. c. 27.* item quod narraui sup. *tom. 2 pag. 55. A.* De *Angeli custodis* ope testis est Origenes *lib. 6. contra Celsum vbi eius XIIX. calumniam agitat*: & de eadem satis clarè Paullinus *in vita* S. Ambrosii; & de eadem ope satis clara, etsi non petita, copia miram narrationem Salisberiensis *li 2. polycra. c. 11.* his verbis; *Dum puer vt psalmos addiscerem Sacerdoti traditus essem, qui fortè speculariā magicam exercebat; contigit vt me, & paullò grandiusculū puerum, præmissis quibusdā maleficijs, pro pedibus suis sedentes ad specularie sacrilegiū applicaret, vt in vnguibus sacro nescio oleo an chrysmate delibutis, vel in exterso & leuigato corpore peluis, quod quærebat, nostro manifestaretur indicio. Cùm itaque prædictis nominibus, quæ ipso horrore, licet puerulus essem, dæmonum videbantur, & præmissis adiurationibus, quas Deo auctore nescio, socius meus se nescio quas imagines tenues tamen & nebulosas, videre indicasset: ego quidē ad illud ita cæcus exstiti, vt nihil mihi appareret nisi vnguis & peluis, & cetera quæ antea noueră. Exinde ergò ad huiusmodi inutilis iudicatus sum, &, quasi qui sacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hāc exercere decreuerant, ego quasi totius diuinationis impedimentum arcebar. sic mihi in ea ætate propiciatus est Dominus.* [vtiq arbitror per Angelum custodem: sed addit.] *Cùm verò paulùlum processissem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui, & eò fortiùs confirmatus est horror meus, quòd cùm multos tunc nouerim, omnes antequàm deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hostili, beneficio luminis orbatos vidi; vt cetera incommoda taceam; quibus in conspectu meo à Domino aut prostrati, aut perturbati sunt, exceptis duobus, Sacerdote videlicet, quem præmisi, & Diacono quodam, qui speculariorum videntes plagam, effugerunt, alter ad sinum canonicæ, alter ad portum cellulæ Cluniacensis sacris vestibus insigniti. Eosdem tamen præ ceteris in congregationibus suis aduersa plurima postmodum perpessos esse misertus sum.*] De implorata verò & impetrata eiusdem custodis Angeli ope testis est S. Golauduch, cuius mentio apud eius coætaneum Euagrium [b]; sed quod adscribam, apud eū non habetur, sed ex Stephano Hierapolitano retulit Necephorus *Histor. libr. 18. cap. 25.* eam grauissimè variis Persicorum Magorum verberibus, cruciatibusque affectam, semper absque vllo medicinæ præsidio, angeli ductoris opera sanatam fuisse. Quæ ad vtrumque Angeli nempe & Dei genitricis simul auxilium apprimè pertineat, dabo narrationem aliam, certa rotius Lusitaniæ traditione notissimam, & à rerum D. Dominici Ordinis Historiographo Ferdinando del Castillo memoriæ proditam, *1. p. Hist. Gener. ordin. prædicator. lib. 2. c. 72, vt ex eo refert Alph. Vellegas Flor. Sanct. p. 3. vita. 173.* Boncela municipi-

[a] *D. Iustin aduers. Triphon. Origin. libr. 1. cōtra Cels. Tertullian. de corona milit. ad Scapulam, & in apolog. Cyprian. aduers. Demetria. D. Athanas. de incarnat. verbi, Climacus grad. 20.* IESV nomine cædeinimicos: neque enim in cęlo aut in terra potentiora sunt arma.

[b] *libr. 6. c. 19.*

municipium Conimbricense est; ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic, vix dum adolescens, industria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebar, non indoctus humaniorum literarum, & philosophiæ, & medicinæ; cui, quam sibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum se dare, & Lutetiam eius addiscendæ causa cùm cogitaret, iter aggressus dæmonem obuium humana in specie habuit. Malus iste viæ comes, à noto sibi sed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis consilium; quin tu (inquit) me potiùs audis. scientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & vsu præcipua ad dignitates voluptatesque; ipsius etiam, quam sitis, medicinæ summa perfectio est. Necromantiam dico. dixit & persuasit. abducit Ægidium, & adducit in vastum specum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti, & excepere venientem viri, dæmonesque humana effigie. itur in specum. exigitur non secreti tantùm, sed & ligiæ fidei siue homagii perpetui Sacramentum. volens adigitur, & scedula proprio consignata cruore, promissum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginosa scientia imbuitur. post Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis sectatores progressus facit, & Doctoratus lauream adeptus: gliscebant enormia magis magisque peccata: ruebat de scelere in scelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi, quem lenitate nequiuerat, statuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem misero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moresque desere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, sed veloci motu cum terrore institutum pristinum displicere desiit. ad volutabrum luti reuerso, post triduum idem ille eques iam terribilior non solum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ instituto; sed lanceam pectori infigit, & vulnus, etsi non graue, imponit. Fractus animo noster; *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iusseris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit seriò, se totum Deo dicare, & quò intùs impelli se sentiebat (vrgente, sic opinor, angelo custode, qui apparuerat) religiosæ alicuius instituto familiæ se addicere. Hoc animo Lusitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monasterium moliebantur; subit cupido cernendi operis. vidit viros sanctitate & eruditione claros, quosdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem subigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; summa lætitia & alacritate. Optat se illis iungere, petit instanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna spe Sanctitatis futuræ excitata post aliquot annos missus Santarenum in Lusitaniam, ibi crescebat oratione, & victoria sui. Vnus angebat scrupulus, quòd penes dæmonem hæreret scedula illa obscæna, & intestabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum se commendabat, mali huius remedium aliquod postulabat, non sine lacrymarum imbre, & continuo suspiriorũ concentu. Quid neget misericordiæ Mater sic postulanti? Die quadam, cùm in sacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aspectu, deterrore vlulatu, conuicium facit, & præstitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem post multa minaciter, & proteruè, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachismi, & violentia qua me tibi syngraphum hunc cogit restituere, nunquam satis pœniteat.* simul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri desiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plùs septennio postea vexauit. mitto vexationes alias. assumebat monachi cuiusdam, qui in eodem degebat monasterio similitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domesticos posset; molestiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, sed tandem

tandem dolens malitiam illam serpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum sic semper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, causamque aperit. accersito fratre, deprehensus calumniator; & insolens ab aliis, solitus ab Ægidio vinci, desiit victori negotium facessere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibusque; sed & miraculis variis, anno. 1265. mundo denascitur, vt cælo nasceretur. sepultus Santareni, vt sanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficacissimum contra dæmones præsidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de scholis Magicis Hispaniæ [a], de homagio præstando [b], & chirographo cruento [c], de repræsentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenatum illarum Quercetensium, de quibus egi non semel, possessores dæmones inter cetera quæstos; sibi à *Misericordia matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris gestatrice. sic enim illos sacratis *Mariæ, Christophori, Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abstinentes, ad Ecclesiasticam picturam allusisse.

[a] li. 2. q. 1. supr.
[b] libr. 2. q. 4.
[c] li. 2. q. 12. nu. 5.
[d] libr. 2. q. 27. sect. 2.
[e] libr. 2. q. 26. sect. 3.
[f] Chron. Belgia anno 1490

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationem, alia quoque certissima narratione recolere, vt quàm efficax semper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Tursellinus Historiæ Lauretanæ scriptor, pari elegantia & fide, rem gestam proponit [g]: *alium porro iuuenem Lauretanæ virginis tutela seruauit, quem in præcipitem locum libido insana prouexerat. Hic, vt erat proiectæ cupiditatis audaciaque, in vetitas se effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiusdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, doloue potiri liceret: vltima experiri statuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt se voti compotem faciat, ad omnia se descendere paratum ostendens, si eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iussu à Christo deficit: seque totum illi dedit, tradit que Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo suam obstringit fidem: vsque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterùm, vt potius est, quod cupierat; fecit, vt fit, fastidium copia: & cælesti luce oborta, magnitudinem sceleris sui sera æstimatione perpendit. Ergo posteaquam animum curis anxium pœnitentia subijt, ad veniæ spem erectus, cælestem opem spectare, Deum Deique parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiusque ædis Sacerdotes amplissima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinùs Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi esset tantis malis remedium inuenturus. Nec sua illum frustrata spes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni exposita, consulit, ecqua sibi spes sit reliqua salutis. Ille primò sceleris atrocitate exterritus paulisper hæsit: deinde immanitate facinoris demonstrata; ita spem illi salutis ostendit, si precibus, ieiunijs, voluntariaque corporis vexatione Deum placare penitùs insistat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recusaret; promisit Sacerdos si imperata fecisset, se faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digressu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam exposcat: se eodem triduo rem diuinam pro ipsius incolumitate facturum. Et vtrinq; exstitit fides. Ita triduo exacto, sacerdos optimum ratus est ante absolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab se dimittit monitum, vt augustissimum sacellum ingressus precibus lacrymisque Deiparam vsque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, suæ salutis, securitatisque auidus, haud dubia spe, id se deprecatione Deiparæ virginis impetrare posse. Ergo prostrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, saluti incolumitatique suæ consultum velit; ingenti miraculo compos voti efficitur. Versiculos illos ex animo iterabat;* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE

[g] libr. 4. c. 33

PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus subito chyrographum in manus suas delapsum conspicit. Itaque vix sibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde sacello egressus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deipara beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisque in Christum, atque in ipsum qui scripserat, diris & exsecrationibus refertum, vt facilè appareret, à sempiterno humani generis hoste dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina dissoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deipara benignitate asseritur in libertatem filiorum Dei: ne quisquam omnino, quamuis facinorosus ac perditus, si modò ipse perire nolit, de sua salute desperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, quæ vltrò* MATREM *suam reis* PATRONAM *dederit ad salutem.*] Hoc exemplũ gratiùs futurum spero, eoq; simul praxim quandã iuxtà tutam & facilem Confessariis pœnitentibusq; proponat; cuius normam ductumque in similibus admodum perplexis consultationibus imitati possint: quod libri huius sexti institutum vel maximè flagirabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illustria refert Cæsar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præstigias remedium sit, nominis MARIAE deuota cum fide pronunciatio clarissimè videtur. Alia suggerit Historia miraculorũ B. Virginis montis serrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus se deuouerant, consecratæ B. Virgini, & eius imagine insignitæ candelæ partim solo adspectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215:* partim sola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, vt *miraculo. 45. fol. 60.* partim promissa ad hanc ædem sacram peregrinatione, vt mirac. *289. fol. 256.* liberati. sed claudat hunc §. sanctus vir, & bonus poëta Prudentius de sacratissimæ Dei genitricis contra dæmonas potestate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre solum
Suspicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisque carens vitiis.
Fit caro viuida sermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atque hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Tristis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapsa columba fugat.
Tu mihi Christi columba potis,
Sanguine pasta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, est *signaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconiis liber esset solidus contexendus ex Sanctorum Patrum sctiptis, & rerum gestarum exemplis. *Vide D. Cyprianum serm. de passione Christi, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanasium, ipsum D. Athanasium de Incarnat. verbi;* (*vt ait;* signum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Ne-*

ad Nemesium, D.Chrysost.hom.8.in epist.ad Coloss. & homil.50.in Matthæ D.Cyrill.Catechе. 4. de ascens. Nissenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Augustinum lib.2.de symbolo ad Catechumen.& sermo.81.de temp.Theodoretum in vita Macedonij, & lib.3.hist.c.3.& lib.5.cap.21.D.Gregor.lib.2.Dialog.cap.10.Ioann.Diaconum lib.2.vita D.Gregor.c.vlt.Thomam Cantiprat.lib.2.cap.57.à part.34. apud quos exstant memoria dignissimæ de hac re historiæ; nec minus illustres aliæ, vna de incendio sæuissimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius signo crucis exstinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedasto qui crucis signo maleficium aliud aboleuit, teste Albino Flacco historico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit signo D. Auxentius, teste Metaphraste: vt & S. Albinus teste Fortunato, & S. Suibertus teste Marcellino; & B. Caluppanus, teste D. Gregorio Turonensi, qui memoria dignam rem narrat [a], vt & de S. Niceta Theoctristus eius discipulus apud Metaphrastem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus [b]; & de Eutychio Patriareha Eustarhius eius discipulus: qui & signum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile*: hoc signo Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exstinxit, Tornaci seditionem compescuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita*. qui ante quingentos annos scripsit. benedictione huius signi Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, sæpè dæmones expulit, solitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & signo crucis locum obsignabat, ne cui nocere possent, teste Georgio eius discipulo. Eodem gladio vtebatur B. Godefrid. teste Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius vitæ*; & S. Portianus, teste Greg. Turonico *de vita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegiensis, teste Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præstigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomensis suos his verbis; *Christiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta possunt officere: quia vbi signum crucis cũ timore & fide Dei præcesserit, nihil ibi inimic⁹ nocere poterit* [c].] Fatentur hoc dęmones expulsi à S. Patapio apud Metaphrast. *mense Nouemb.* clamanres; *verè terribilis es, ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiscar? si in desertum, si in ciuitatem, si vbicumq; duxerit aliquis, tu illic præuenis: sola crucis figura, solo tuo nomine nos expellens.*] Merito itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Meraphrastes) *inferebat*. Hoc in signo tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Forrunatus [d]; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus scriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirensis, vt prodidit Turonensis Gregorius [e]; item ex consilio B. Nonni pœnitens illa famosa Pelagia, teste Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teste Antonio Flaminio *vitæ illius cap 11.* item S. Gallus Abbas & confessor, teste Walafrido Strabo *lib.1.vitæ S. Galli c.7.* & innumeri alii. eadem enim Sanctorum omnium semper de hoc signo ac trophæo salutis nostræ sententia fuit, eadem sęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno misso vt præstigiosum palati[illegible]atbodo ostensum viseret, narrat Ionas Senonensis, qui eo rempore vixit, & id se accepisse ex oculati testis Ouæ Presbyteri Frisii ore scribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium mense Martio*. Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempensis *li.3. Hist. Fris. c. 11.* non satis intelligo. Multa enim passim talia à grauiss. script. prodita. Legite quod de Cabade Persarum Rege narrat Glycas *p.4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Bossius collegit, *lib.2.de signis Eccles.c.8.& seq.& libr.15.cap.1.* & Sprengerus *cap.1.q. 4.p. 2. mallei*. denique Societatis nostræ Iacob. Grætzerus *lib.3.de S.cruce cap.18.& 19.cum aliquot sequentibus*, & Pet. Thyræus *p.3. de dæmoniac. c.44.& lib. de locis infestis p.3.cap.68.* Sed vnum nolo præterfluete, nota-

Ttt tum

[a] *in vita Caluppani apud Surium. tom. 2.*

[b] *li.1.eius vita c.10.& libr.2. c.7.*

[c] *refert S. Audomenus eius æqualis libr.2. vita Eligij ca. 26.*

[d] *vita S. Maurilis c.3.& 6.& 21.*

[e] *vita patrum c.17.*

tum à Franc. Bencio litteris Mediolonens. *Anno 1591. Sacerdos quidam Arona agens pollicitus erat Deo, aditurum nostram societatem idque vni è nostris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon seque ad solita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infestis vt adimerent somnum: surgit è lectulo miles Christi, & lectitandis piorum historijs noctes ducit insomnes. neq; hoc tulit aduersarius, suspensam lucernam ad parietem sic deijcit, vt effuso oleo totum volumen fœdè proflueret. neque hoc satis: inter cænandum inuadit immundo afflatu: hic à mensa statim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm sic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram institit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferuesceret: dein conijcit se in cubile fessus: visus in eodem strato videre mulierem & attingere eius comam manuum extentu: desilit repentè attonitus, & ad lectulum conuersis luminibus nihil videt: donec bis, ternè agnouit, timuit ludibria oculorum: idq; pluribus noctibus accidisse testatus est: tandem eo res processit, vt miser iturus cubitū, brachia sibi manusque arctè colligaret, inditis vinculis, ne in somno attrectarent quicquam manus errantes. frustrà. simul enim sopor & ligabat sensus, breue ad tempus, & brachia soluebat. Sed nimirum, quæ est Dei clementia, diaboli tentatio est infra hominum facultatem: fugauit illum qui pro castitate pugnabat, cùm fortiter obstitisset. Rediit tamen victus ad pugnā admirabili arte. Egressus aliquādo sacerdos idem ex oppido, leuandi æstus, iuxta lacum inambulat persoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos passus processerat, cùm assecutus est eum vir quidam, cum rutila barba & promissa, vesteque magni precij: insidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cùm accessisset propiùs perhumaniter salutauit, numquid ad Iubilate, inquit, peruenisti? recitabat fortè Sacerdos illum psalmum, & quod magis mirum, ita pressa voce, vt exaudiret tantum se ipse. tum verò equitem inter & sacerdotem sermo institutus, hoc ordine. Prior eques specie rimantis, quæ est animo tibi infixa cura? quæ sollicitudo mærentem exedit? at ille dissimulās, mihi benè est ac bellè: frustrà tibi huius rei quæstio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile est; cui datum olim à Deo, vt introspiciam, quid tacitis cogitationibus voluteut homines, agitentque. cùm stetisset Sacerdos admiratione defixus, & stupens loquentis habitum, corpusque totum lustraret luminibus. sumpto animo: Quod, si tibi ea est virtus, effare, quæ me angit molestia? si quid fortasse tu plus scis de rebus meis, quàm ego ipse. Cui ille: Votum Societatis Iesuitarum: hic stimulus cor vellicat, hoc te quietum esse non sinit. Sed tu alias res agas necesse est: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suspicatus alter, ne aliqua ratione inaudisset à nostris. Non certum satis votum illud fecerim, necne: sed vt ita sit, si certum est Patribus me excludere; non abijciam animum, nec me discruciabo: neque enim vna est tantùm piè ac sanctè Deo inseruiendi via. Rectè istud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. est tibi ea indoles ingenij, is trunc⁹ corporis, & hæc, super ea, voluntas; vt vel in ista quā nunc vteris ratione vitæ, possis innocentiam tueri. quod si me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam me sequere, nec temerè erit consultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non lacto inanibus promissis. huc respice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias sacerdos. non possum ad præsens vti liberalitate tua, vt fidem meam præstem Ecclesiæ Aronensi. & subitò interfatus eques, quæ isthæc fides, sine publica vlla sponsione aut chirographo? Ante. LIII aris libra (neque enim plures accepisti) addictum habebunt. Assentiebatur hæc audiens non sine admiratione: sed coniectura ducebatur ad suspicandum, ad illius aures permanasse omnia ab aliquo Aronensi. Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantiæ respondit (nomen est oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus e, ad vicinalem vsum paratus. egebatur ab vno atq; altero remige, vtroq; pullato. aspicit sacerdos, & miratur non antea visum. Nunc, si accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. si stat religiosam vitā complecti, vt in vnam admittaris insignem & Sanctitate præstantē, curabo. Laudo egregiam humanitatē tuam, quæ sponte vteris in hominē ignotū: sed habeo causas re-

sus remittendi. Hac sermonum vice cùm paullum subsistere eogeretur Sacerdos. Prai, Domine, inquit, post paulo sequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum salutare crucis signum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & pensilem corollam baccis consertam sacris, quis preces numerantur, manu prehendens pracedentem subsequitur.] desiere ad crucem subitò apparere, eques, famuli, cymba remigesque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuosi fraudes, vnico Sanctæ crucis signo nebulæ instar dissipatas? Et si non sis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & tortuoso sermone conantis eleuare, quam ipsemet prodiderat narrationem; sis vehementer detestaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ sinum recondas, quod B. Fortunatus disertè prodidit, aliquando Sanctos hisce diuinis remediis quædam alia adhibuisse, dicis tantum causa: vt miraculorum gratiam, hoc quasi naturalis remedii velamento (quæ illorum erat, humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis signo folium pampini addere consueuisse [a].

CC OCTAVUM præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna, *reliquiæ*; de quibus illud, vt in cælis sic in terris verum, *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum*. fremant vt lubet Vigilantiani nostri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chrysostomus, damnauit Ambrosius; damnant Ecclesiastici Annales, damnant gesta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non potest in fidei rebus, Ecclesia Catholica. [b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apostoli sepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. plusquam ducentæ feminæ huiusmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Fasellum *libr. 10. de rebus Siculis cap. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ sepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. scribit Turonensis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuisset sanandus incantationibus, sortibus, ligaturis; pro vita morti mancipatum: alium eadem lue laborantem, sumptis de sepulcro S. Martini pulueribus sanitati restitutum. [*d. c. 45.*] idem narrat, Iustinum magicis præstigiis ac laruis mirè infestatum, supposuisse capiti frenum Constantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepisse. [*de gloria Mart. libr. 1. cap. 6.*] Georgius Monachus scribit oleo sanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio sanatos. Hanc virtutem sepulchro S. Hereberti Coloniensis Episcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitiens. *cap. vlt. eius vitæ*; de sepulcro Lutgeri Monasteriensis Episcop. referunt Monachi Werdenenses *libr. 3 vitæ eius cap. 6.* de lipsanis capillorum S. Vincentii Ferrerii Petrus Rauzanus, *libr. 4. vitæ illius cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandiensis *in eius vita*; de S. Richarii corpore Albinus Flaccus, *in eius vita*. Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infestationes patiebatur; vt adiit sepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantasmata euanuerunt [c]. Meritò itaque S. Benno Misnensis Episc. toro vitæ suæ tempore religiosè reliquias sanctorum colens, eas tanquam cælestem quendam thesaurum venerabatur [d]. Meritò B. Ioan. Damascenus sanctorum reliquias vocauit, *fontes salutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, suauissimumq́ue vnguentum profluit* [e].] Meritò tot olim & hodie ad eorum sepulchra institutæ fuerũt peregrinationes, & suspensæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sanctissimo superstitiosas cærimonias misceamus, vt monet Siluest. *verbo reliquiæ*. Sanctis enim odiosa superstitio, grata religio. Testata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum suauissi-

[a] Fortunat. li. 1. vitæ S. Radegund.

[b] D. Hierony. contra Vigilantium D. Naz. orat. de B. Cypria. circa fin. D. Chryso. in orat cõtra Gẽtiles de sancto Babyla, & homil. 26. in 2. ad Corin. Ambros. serm. 77. & 91. Rufin. li. 2. hist. c. 25. Socrat. libr. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 16. Sozom. libr. 7. cap. 26. Nicepho. libr. 10. c. 8. Grego. Turonen. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex nouis Io. Gibbonus erudita Disputat. de Sanctis ann. 319. excusa Treuiris: & Bosius lib. 15. de signis Ecclesiæ ca. 7. 11. & 12. & Thyr. pa. 3. de demonia. cap. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infestis. cap 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ser. de veneratione Sanctorum. & ser. de Sanctorum reliquiis.

[c] Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.

[d] Emserus ca. 25. eius vita.

[e] lib. 4. de ortod. fid. cap. 1.

uiſſimum, & ſaluberrimum morbis omnibus medicamenrum fluere ſolebat: quadam verò die, cùm Epiſcopus Perinthi inſcienter argenteum quoddam Vaſculum emiſſet, quod Magicis miniſteriis impenſum fuerat, continuò deſiit ſacri fluor vnguenri. *Re noua perculſus Antiſtes ad preces confugit, diuinoque impulſus ſpiritu vas nouum amouit, & antiquum repoſuit, ac protinùs vnguentum ſicuti prius ſcaturire cæpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus ſeruiiſſe; quod ſimul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæſtione, tanti criminis reum, vti par erat, ſupplicio affici iuſſit.*] *Narratur à Nicephoro lib. 18. c. 32.*

N O N V M, in Eccleſia quoque vetuſtiſſimum, & miræ efficacitaris eſt, *a-* DD
qua benedictione ſacra & ſollemni ritu ad id inſtituta; eaque duplex, vna baptiſmalis in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure Canonico cõprobarur [a]: altera luſtralis, ſingulis Dominicis initiò primi ſacri conſecrata, nominatim ad dæmonis impetum reptimendum, & alia pericula auerruncanda; iam in vſu ante Alexandri primi rempora, & ſemper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honoratâq; [b]. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioannes Diacanus monaſterii, per eius aſperſionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum iſtud apud Indos ſæpè renouatur [c]. Plura referunt alii exempla. de Ioſepho quodam Epiphanius; ſcribit, cùm adhuc ille Iudæus eſſet, inſanum quendam ab eo per aquam cruce ſignatam, ſanitati reſtiturum: de femina, quæ magicis præſtigiis in equam rransformara putabatur Palladius teſtatur, cum B. Macarius aquam benedixiſſet, ſuperque caput ei[e] precatus fudiſſet, feciſſe; vt, quod erat, omnibus videntibus femina videretur [d]. Apud Theodoretum Marcellus Epiſcopus Iouis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis ſpectrum flammæ vim ne mareriam ligneam depaſceretur, impedire cernens, aquam ſignaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iuſſit flammam aſpergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aqua quaſi oleo excitatus ignis, momento remporis fanum conſumpſit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta ſolebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, vt *à Phentino illo apud Tantendiam; qui obuius dæmoni in forma canis ſolo illius hiatu in grauiſſimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiuſdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domeſtici aut cænarent, lapides ſuper menſas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta ſerpentium & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à ſpiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius preſbyrer ſæpiùs iam citatus. Idem poſtea hoc quoꝗ recenſet illuſtre miraculum; *Apocomenſis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius veſcerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euaſit ac feditum. Qui igitur ex carne illa non guſtarant, id, quod acciderat, viro ſancto nunciauerunt. Qui reſpondit, exitium iſtud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertranſierãt, proueniſſe. Et cùm eo tempore non poſſet cum illis diſcedere, benedixit aqua, quam per vnum è fratribus miſit, vt periclitantes conſpergeret, eiſque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è ſomno ſurrexerunt, præter vnum, qui mortuus eſt. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exſpectans viri ſancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Huberti Epiſcop. Leodienſis, veri dæmonomaſtygis habiraculum multiplices careruæ dæmonum inuaſerant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali conſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute imprægnata eſt, liquorque olei itidem (en chriſma) Apo-*

ſtolica

[a] *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de conſecr. d. 4.*
[b] *Alex. I. ep. I. Concil. Nannetenſ. cap. 5. Rhegino lib. I. de diſcipl. Eccleſ. c. 210.*
[c] *li. 2. epiſt. de reb. Iapon. ep. 1*
[d] *Epiphan. hæreſ. 30. Pallad. Lauſiac. c. 19. Theodoret li. 5. hiſt. c. 21.*

ſtolica auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aſpergine atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt ampliùs ſua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus vel familiaris, ſcriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta amplius energumenos ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus [a] Sed & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacenſem, ſæpè dæmones hoc rore fugauerunt [b]: nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ; qui tam ſacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati auerſantur? horum vnus è numero Wierus ſcribere fuit auſus, in Græcorum Eccleſia hanc aquæ benedictionem, vt ſuperſtitioſam damnari. quæro in qua? non vereri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagit. *c. 2. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcit Pachymer. *fol. 128.* An ergò in adhuc recentiore Schyſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus qdidam, cùm ſæpiùs moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret ſine pœnitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domib. ſpectra domeſticis afferebant. aſſidentibus auferebantur menſæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verùm etiam ſera penſili obfirmata, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeò grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit ſemiuiuus. in eadem domo cùm multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obſcurè quantum ſibi ius in ijs ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonũ conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium Damini teſtati ſunt.*] *ita litteræ Collegij Rigenſis illius anni.*

a *lib. 2. vita S. Eligii. c. 30.*

b *vide Surium in vitis horũ Sanctorũ. & Cluniacenſ. li. 1. c. 7. & 14. & plura recenſentẽ de vi aquæ benedictæ Gretzerũ li. 4 de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia ſedes etiam Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa annum 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Inde fœminæ puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi ſibi à latere ſentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipſe puer interea vitali ſpiritu in dies egeſto lenta tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in ædem ſacram deduci, & luſtrali aqua, adhibitis comprecationibus ſacris, adſpergi.*

Sequenti anno octuageſimo octauo, *Viro cuidam Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum offerebat, exeipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim vſqueadeò vexari capit dolore, vt penè deſperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in vas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit: maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe venenata, vt guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent paritura.*] *Litteræ Treuirenſes anni 1588.*

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furijs, vt obſeſſa diceretur, recitatis à Sacerdote noſtro Litanijs; infecta altera maleficijs, epota ſalutari aqua, alia vexata à maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cæleſtis agni ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è vita, cùm eſſent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos tribus potiſſimùm remediis diſcuti & depelli ſolita efficaciſſimè; Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentia, Crucifixi imaginibus illaris, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap. 235.*

puerũ octo circiter annos natum, suis præstigiis ac carminibus circumuentũ, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. hic suæ quoq; partes puero dabantur, vt dum illæ choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modò ludorum erat chorique spectator, sed sæpè etiam præstigiarum quibus illæ humanis corporibus vitiisq; nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, vt Catechismo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm sacerdos noster effigiem cælestis agni *de ceruicibus suspendisset, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quòd tam facilè se decipi passus esset, iussit ceram illã, ni vapulare vellet, abÿcere? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod tã metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momẽto transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis resticula, vnde cera illa pendebat.*]
Is puer Archiepiscopi & Ciuitatis petitione in Collegio nostro inclusus seruatusq́, donec doceretur quæ ad disciplinam Christianam necessaria, vt cum postea redisset in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etsi postea relapsum criminis post aliquot annos pœnas dedisse debitas inaudiui.

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio intra quintum decimumannum. Hic non semel accesserat ad feralem locum vbi permisti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magistro epulabantur, noctis licentia discrimine pudoris exstincto. *ipse tamen nondum Deo Deiparaque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone praeunte. Felis tantùm cerebrũ cùm sumpsisset in cibum, decrescente luna sentiebat sibi mentem imminui. Ibi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nũquam antea viderat; eò nimirum ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductus est in ædes Principis, vt, seorsim ab aliis certa in domus parte curatus à nostris, dæmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratisque à quibus diuerberabatur, vel* cerea effigie sacri agni *quam ad collum habebat, auulsa; Archiepiscopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit misero pax, nisi solemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex iis memorare, quæ ab ipso narrabantur. ita enim ipsimet Antistiti ille: cùm exerceretur nostra comessatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus est quadam nocte (indicabat enim eam quæ fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingessisse, reperto ad te aditu ex occasione* agni Dei, *quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in mensa. quod si paullò capacior fuisset calix, mortem non effugisses. Certè ipse Archiepiscopus dixit, se post illam noctem ita infirma fuisse valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, nostræ Lamiæ bis inuaserunt; sed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi sunt imagines binæ, & nescio quid consecratum* (agnum Dei *intelligebat) sunt à conatu repulsæ. de harum gestatione rerum confessus est præfectus.*]

Alius à dæmone obsessus, *canẽ magis ringendo & latrando, quã ratiocinando & loquẽdo hominẽ, se esse ostendebat: hic à Burgundia vsq; ad nos adductus, viq; summa cõpulsus in templũ; non priùs desiit canem agere, quam* agnus Dei *in collũ insertus est: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, salutari animum confessione purgauit. idẽ amuletum* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ superioris, collegÿ Fribargensis,* Anno 1590. ex eadẽ Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborũ medicamentorũ respõdet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis* sacrarũ planguncularũ *vsus. ex eo genere nõnulla ponentur. Affirmabat se quidã infernis destinatũ ob scelera commissa, furiisq; agitatus inuocabat dæmonẽ subinde, quẽ & adesse monstrabat, pauentibus aliis, indicis intentu: hunc persanauit vnus è nostris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confessionem adductum; donata, quã piè demitteret in pectus,* bulla agni cælestis. *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni*

denouerat tempore præstituto: hora ferè instante,(vt sæpè praua consilia, & nimiùm calida reputantur post factum) mæstus atque anxius adit sacerdotem: cum dum consulit trementibus labris, deerrantibus oculis, repentino pauore; Opem, exclamat, infelici, opem quin tu expedis, pater, auxiliare aliquod sacrum. Quærenti nostro, ecquid noui? Astat, inquit, ante ostium hostis, operiens abeuntem & hostili vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoq; simile remedium allatum est. Neq; hæc sunt fama incognita. Rusticus cùm inaudisset Oenoponti agere viros; qui veneficia & præstigias ceriis medicaminibus abigerent; in collegium venit, medicinam(hoc verbo vtebatur)petens aduersus diabolum. interrogatus quid intelligeret nomine medicinæ: haud scio, respondit: nihil enim præter auditum habeo: sed istud quidquid est, quod diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam salutarem sensit adeò, vt paullo post vni è nostris per ipsius oppidum iter facienti, cùm propterea obsideretur à pluribus, septuaginta amplius fuerint dispertiendæ.]

Tum etiam è Turonensi collegio perscriptum; *Puella recens nuptui collocata, post horarum trium irritam luctam cum horrendo spectro, sono vocis motuq; corporis energumenam referebat: mox breui gestatione sacratæ agni imaginis, quam à nobis acceperat, est in pristinum restituta.]*

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexata spiritu, *cui suaserat vnus è nostris vt conueniret sacerdotem (dato interea parentibus cælesti agno, quem ignaræ insuerunt in vestem) cum consilium obliuiscitur, aut differt; à quatuor quasi felibus per fenestram raptata est supra domesticum tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, nisi ceream imaginem abijceret, quam in veste habebat. Intellexit illa quid esset, & agnouit suasores mali. ergo magno animo negauit facturam, statimq; conuersa ad preces, relicta est (vt eam inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto suspensa.]*

Anno 1590. Treuiris *acceptam adolescens iniuriam, cum insigni rerum iactura, à quibus minimè debebat ferebat iniquiùs quàm Christianū deceret: ita dolore atrox & mæroris immodicus, cùm sub crepusculum solus obambulat, dæmonem haut occasionum ignarum, aut segnem, obuium habuit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primùm, sed salus dicta timorem dempsit. Quærenti causam tristitiæ, respondet quod erat: tum dæmon præcisam omnem spem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuersa: proinde sequatur: compensaturum omnia leui negotio: Cui adolescens. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primùm adspexi? bone Deus. Hoc extremo dicto velut fulminatum monstrum hominis in auram cessit. postridie eadem hora idem agitanti, offert se mulier amœno cultu, orat breue spacium secreti recessus: abnegat iuuenis: instantem, repellit. Exin suadet illa, proferat è cubiculo gladium, & in aduersum parietem impingat: recusat principiò: demùm, nesciens quid ageret (aut cura abstulerat mentem) morem gerit: inter feriendum parietem, Deus bene vertat, exclamat; hoc quoque secundum fulmen dæmonem abegit. Rediit & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo solicitudo, & pellax non deserebat) mulierem assimulat pollentem ætate ac forma: in stuprum illicit lasciua voce gestuque, nec se continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus subitò domesticis, improba facies euanuit: at ipse confectus lassitudine linquente animo repertus: rogatus timoris causam & clamoris, ne hiscere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amissa: igitur collocatur in lecto ac resouetur, simulque reuocatur animus aspersu aquæ piacularis. postridie rem omnem exponit, & nostrorum suasu sacris mysteriis, consecrata cera, cæterisque armis formidatis diabolo, instructus, ita perterrefecit aduersarium, vt apparere desierit.]*

En vnum remedium.

En Secūdum. Tertium. Quartum.

Bencius in litteris Rhenanis d. anni. Fit tamen aliquando Dei permissu, vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud gloriosius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen IESV vel MARIAE. verissimo id euentu comprobatum Augustæ Vindelicorum anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo primo. *vbi adeptio consecrata cera cū imagine agni, multis præsēs remediū in horrificis à diabolo monstris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, quasi cōtemneret*

temneret

temneret dæmon, palàm apparens, & magna oblata vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoque inuolucro; IESV & MARIAE inuocata nomina saluti fuere.] Idem in litt. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædā quæ chirographo, quod proprio sanguine conscripserat, se dæmoni deuouerat; *cùm resipiscenti illud dæmon sæpius ostentaret; freta diuini agni præsidio, cuius imagine pectus muniterat, cùm reddi chirographum sibi iussisset; tandem vidit illud in cinerem & fauillam conuersum ad pedes sibi abijci.*] Idem in litteræ Coloniens. & Treuit. Collegii.

VNDECIMVM sunt *pia scripta seu amuleta sacra* ad collum appensa, *vt symbolum Apostolicum*, Initium Euangelii D. Ioann. *In principio erat* &c. vel psalmi alicuius particula; quo & olim vsi multi, & scribit Eman. Costa [a] Hormutii nostris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulsum. Sed vt hoc remedium sit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit [b]: Prima est, vt piis verbis nihil superstitiosum admisceatur, verbi gratia, si fideret quis figuræ, coloriue litterarum, vel modo scripturæ, vel materiæ membranæ, vel atramenti. secunda conditio, vt recta sit gerentis intentio, veluti si pius verborum sensus obseruetur, spes verò figatur in Deum, idque fiat vel ad professionem fidei veræ, vel ob alium pium & sanum finem, effectusque à diuina potentia, sub eius beneplacito, exspectetur. Vide quæ diximus lib. 1 *q. de Periaptis, & periammatis.*

[a] *Comment. rer. Indic.*
[b] *2.2.q96.a.4*

FF VLTIMVM accedat *pulsatio Campanarum Ecclesiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeò infestam & inimicam esse; vt ab iis excitatæ tempestates, vel ingruentes impediantur, vel iam ortæ sedentur & aliò auertantur, vt rectè docuit Concil. Coloniense [c]; & confirmat exemplo quodam Venerabilis Petr. Abbas Cluniacens. [d] *Cùm aliquando* (inquit) *frater quidam, Ioannes nomine, natione Italicus, regularis disciplinæ seueritatem fastidiens, etiam fugere de monasterio cogitaret: ipse ei Diabolus Abbatis specie assumpta se obtulit. Nam duobus dæmonibus in specie monachorum se comitantibus, fratri in quodam monasterij loco secreto soli residenti, multaque secum voluenti, opportunum fallendi tempus se inuenisse credens apparuit, eiq; assidens dixit: Ego (frater) modò quo hospitandi causa diuerti, sed casu te conspiciens, agnoui multa te sollicitudine laborare, multosq; in corde tuo cogitationum æstus versare. Quorum causa, licet quibusdā referentibus mihi ex parte nota sit: si tamen eam pleniùs indicaueris, potero forsitan vtile tibi dare consilium. Vnde, quis sis, & quare mæstus sis, amico quærenti expone. Cumque frater ille ignoto, vt putabat, homini secreta cordis sui aperire formidaret, & se tantummodo natione Italicū esse respondisset: dæmō, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipsius regionis abbas sum, & tibi benè in omnib. auxiliari possū. Noui enim, licet tu reticeas, q abbas Monasterij huius & ceteri malè te tractant, neq; vt dignū esset honorāt, insuper multis sæpè iniurijs vexant. Vnde admoneo te, vt tibi consulas, & locū hunc omnimodis perniciosū derelinquas, & mecū recedas. Paratus .n. sum te ab his malis eripere, & Abbatiā meā, quæ Cripta ferrata dicitur perductū, omni te sibi honore sublimare. Ad hoc frater respondit. Ego hinc exire nullo modo possū, quia & clausura monasterij prohibet, & fratrū me multitudo circumdat. Tunc diabol⁹; Nec ego, inquit, quādiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: sed fac qualibet arte, vt septa monasterij transgrediaris: quod postquā feceris, ego statim adero, teq; ad locū meum, vt dixi perducam. Sed misericors Deus, qui non permittit nos tentari supra quàm ferre possumus, non vltrà passus est hostem procedere: sed, sicut scriptum est,* qui fecit illum, applicauit gladium eius. *Quando namque hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex consuetudine, hora cœnandi residebat: qua expleta, à Priore, secundum morem, vno ictu scilla percussa est. Quo sono audito mox dæmon, qui Abbatem se fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur se abripuit, & præcipiti cursu ac maximo impetu ad latrinas, quæ proxima erāt, tendēs, vidente fratre iā dicto in earum*

[c] *cap. 24.*
[d] *libr. 1. de mirac. cap. 13.*

in earum se inferiora demersit.] Idem quotidiè fatentur maleficæ, si, quando à dæmone ad conuentus feruntur, vel inde domum referuntur, signum campanæ audiatur; confestim dæmones ipsarum baiulos spurcum onus in solum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores historias ex actis iudiciariis fidelissimè deprompras, cum Martino de Arles, & Grillando, non paucas nec illepidas suggerunt Binsfeldius, & Nicol. Remigius [a]; qui sapienter nos admonet cauere à duabus technis Lamiarum, mendacio consutis: dum inquiunt primò hunc sonitum campanarum inefficacem esse, postquam tempestas se in territorii, vbi campanæ sunt, terminos penetrauit: quasi vero aliquæ potentiæ diuinæ sint metæ ponendæ; vel Deus non semper paratus sit nos à maleficiis, cùm expedit, eruere. alterum, dum aiunt, non prodesse sonitum campanæ, cui dum lustrabatur, concubina Sacerdotis nomen imposuit. quo quid magis ridiculum?

[a] *Arles, tracta. de superstit. Grilland. libr. de sortileg. q. 7. Binsfeld. de confess. Malefic. post concl. vlt. dub. 6. Remig. libr. 1. dæmonolat. c. 26.*

Obserua hîc (Lector) quæso duo. primò vulgus censere campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Imp. putauit, vt patet ex grauaminibus sedi Romanæ ab eo propositis: arripiunt hæretici, & acerbissimè in hunc morem Brentius, Caluinus, Wierus, quem vocant *campanabaptismum*, inuehuntur. Sed hic mos illorum est, affingere Ecclesiæ errores idiotarum, vt transfugio & schismati suo nefario & monstruoso colorem aliquem inducant. Verissimum est, quod rectè docuit Cardinalis Hosius [b]; campanas non baptizari, sed benedici. Legant ipsum Pontificale Romanum; de baptismo nihil inuenient. Legant Alcuinum Flaccum, & reperient hæc verba; *Neque nouum videri debet campanas benedicere, & vngere; & eis nomen imponere.* En tibi verè & integre ritum totum. an hoc est baptizare? Sed ecce, inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni prohibetur, *ne qui clocas (h. campanas) baptizent.* Sed (quod Vitus Amerbachius etiam non diffitetur) non benedictio illa de qua eius præceptor Alcuinus, sed quæ fortassis tum irrepserat superstitiosa quæpiam baptizatio & intinctio campanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiam benedictionem alibi à Gallis scriptoribus baptismi nomine scio nuncupari. Iuo *serm. de Sacr. dedicat. Ipsum, inquit, templum suo modo & ordine baptizamus.*] quid hoc, nisi benedicimus vel consecramus? Hanc benedictionem etiam Græci olim nouerant. Nam apud Greg. presbyterum lego, B. Theodorum archimandritam tintinnabulis benedixisse. vixit autem ille D. Gregorii Magni temporibus. Nolæ in Campania inuentas campanas Strabus est auctor, *lib. de reb. Eccles.* inde à Nolis nolæ, à Campania campanæ. putatur a re mille annos D. Paullinus Nolanus Episcopus instituisse, vt tubis veteris testamenti argenteis & corneis [c] succederent; & populum ad festorum cultum, missarum sollemnia, & horas Ecclesiasticas conuocarent: quid hic Deo displiciat? benedicuntur, vt fragore suos spirituales hostes terreant & repellant. quid hic superstitiosi? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur, vt illius quasi commendetur tutelæ vas metallinum, diuinæ laudis instrumentū. quid dignum reprehensione? Effectus illos non tribuimus formæ, seu arti, vel naturæ metalli. Non obtusa adeò Catholici pectora gestamus, nec Sol veritatis ab Ecclesia tam procul auersus radios suos elongauit. Non aserimus, quod Petr. Mexia [d], discuti has procellas vi sonitus aërem dissipatis. fecerit hoc efficaciùs sulphurea belli machina. poppysmis foret vellt Iouis fulmen dispellere. foret in Gentilium opiniones deliras incidere, de tis sonitu dæmonum fugatore; de quibus, videndi Alexand. Aphrod: & Macrobius [e]. Tribuimus ergo vim efficientiamque omnem consecrationi siue benedictioni, sic diuino iussu seu dispositione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoscendus. talia Deus diuinæ suæ protectionis & potentiæ suauiter manifes-

[b] *libr. 5. contr. Prolegom. Brentii.*

[c] *Num. 10. & 29. Leuit. 23. Sophon. 1. Ioseph. lib. 3. antiqu. c. 15.*

[d] *in Silu. var. lect. lib. 2. c. 9.*

[e] *Alexan. Problem. 43. li. 2. Macrob. li. 5. c. 19. vide Magnum miscel. l. 4. cap. 14.*

nia disponentis, & fortiter operantis signa notasque Ecclesiæ sponsæ suæ tribuit. Serui nequam dæmones hunc sonum, quasi Dei viui imperantis fugam, recognoscunt præconium: haut aliter quàm subditi omnes, etiam inuiti, regij saluiconductus signum reuerentur.[a]

GG Obseruandum præterea, Non semper Ecclesiastica ista remedia esse efficacia, neque semper homines per ea maleficiis liberari: duas verò huius rei causas præcipuas videri. alteram peccatum maleficio læsi, vel medicinam adhibentis, maximè si ea non vacet superstitione, vel si modicam spem fidemq́; habeant; propter quæ, indignos effectu se præstant: causam censeo alteram, maius bonum ægri seu læsi. nam afflictio & ægritudo solent à multis peccatis homines abstrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & spectantibus patientiæ aliarumque virtutum specimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præstabilius & felicius esse, patienter aduersa tolerare, quàm illæsum nihil omninò aduersæ fortunæ degustare?[b]

[a] *vide de his Guilh. Parisiensem libr. de legib. fol. 44. & Stephan. Durant. li. de ritib. Eccl. 1. c. 21. Binsfe. sup.*

[b] *vide D. August. lib. 22. de ciuit. Dei c. 22 & li. 83. qq. q. 79. & Chryso. homil. 8. in ca. 4. ad Roman.*

CAPVT III.

Quorumdam remediorum Ecclesiasticorum contra calumnias hæreticorum defensio.

A SOllennia semper insaniunt; qui ex Ecclesiæ matris gremio, ab eruditione & pietate implumes pulli euolarunt; quotiescumque vel rei tractatio, vel mala illos mens adigit de cærimoniis ritibusque Ecclesiæ Catholicæ differere. Ferunt tamen inter eos furoris & maledicentiæ palmam, qui Theologiam vix, ac ne vix quidem, à limine salutarunt; impudentes quidam medici, arrogantes grammatici, & litigiosi leguleii. absit Iurisconsultos vocem, & sanctum augustumque nomen rabulis prostituam; qui diuinæ sapientiæ, cui vera iuris disciplina innititur, tam sunt expertes, quàm maledicentiæ virulentæ periti, & superbia hæretica turgidi. Luminaria iuris duo vnum sæcularis, alterum Ecclesiasticæ iurisprudentiæ sunt: hoc Soli, illud Lunæ non abs re simile dixeris. iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterum Pontificius. Solem hunc è mundo tollere conantur hi rabulæ, quia Pontificum; qui B. Petro, in clauium, & legislationis potestate, successere; sanctiones ignibus traditas, ex hominum memoria, & tribunalium subselliis excutere obstinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorant, quod non agnoscunt: quare nec Iurisconsulti, sed leguleii merentur audire. Vnus de hoc grege caninam suam facundiam ante aliquot annos, in rabiosi fori iurgiis vænalem, scriptis vno in capite satis παρϑηγῶς prodidit; sed & inscitiam suam & antiquitatis omnis ignorationem, quin & cerebri læsi væsaniam simul orbi propalauit, Godelman. *lib. 1. de Lamyis c. 6. à num. 21.*

B Reprehendit primò *Exorcismos* Pontificiorum; & dicit annumerandos exorcistas Pontificios incantatoribus. cur quæso? *primùm, quia Aretius scribit, hos vt plurimum esse Magos.* scribit Aretius? vah; quantæ fidei? quantæ nimirum hostis Pontificiorum, hæreticus Suinglianus. idoneum testem, cui credas in iurato. hoccine est Iurisconsultum esse, tales testes adducere? sed video addi multos alios, & quos honoris (credo) causa nominabat, Chemnitium, Lauaterum, Peucerum, Bodinum, & Wierum. benè quod eiusdem farinæ. benè quod hæretici aperti ceteri, vnus vel hæreticus, vel fidei nullius stare in testabiles omnes; & vna linea inducenda nomina. vno verbo reiiciendi: *inimico iurato contra hostē non creditur.* Addit probationē secundam, *vt incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocant: ita exorcistæ malignos spiritus ex hominibus & animantibus certis precibus recitatis & vsurpatis, additisque aliquibus cerimoniis, characteribus, execrationibus, & sæpè repetito* DEI *nomine,* MARIAE *& Sanctorū eyicere* *Pro exorcismis.*

conan-

conantur.] vide compatationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant; &c. inptimis falsum illud, Incantatores ex inferis dæmones elicuisse: aërii tantum fuere, & nondum in inferni malam mansionem compulsi. inde nullis patet exitus ad Magotum catmina. Soli Deo hæc potestas eos emittendi competit. Sed ignosce hoc ettatum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Atetio & Lauathero lectis obiter, subitò Theologus. Deinde non qui conatur pellere de cotporibus dæmonem idcitco Magus, quia conatur. Sed si magico ritu conatur. idcitcò (inquiet) dixi id eos *conari certis precibus characteribus, execrationibus*, &c. de *characteribus*, quod ait mendacium est: Pontificii exotcistæ iis non vtuntur. de *precibus* tespondeo, illas quæ in Pontificali Romano præscribuntut Sanctas & pias esse, nihilque continere quod sapiat superstitionem: vel, cedo, quid illud? *Execrationes* Diabolo ingeruntur non vt hosti conuicia tantùm, quod magicum tamen non foret; sed ab vtentibus auctoritate, à Deo, Apostolis & successoribus eorum concessa, in pœnam criminis Diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictæ commemotationem. quid hîc magicum? Dei nomina repetuntut, quia Dei potentia his declaratur; eaque declaratio dæmoni admodùm odiosa, Deo honorifica est. nã Dei virtute se exotcista dæmonem expulsurum speraт, & confitetur. quando tamen B. Virginis & Sanctorum nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt sit quod dæmonem mordeat; qui se ab his sæpè victum, sæpè triumphatum meminit, & tali nominatione vehementer cruciatut: prætetea, vt hi Sancti, & præsertim Deipara Virgo MARIA (quàm contemptim caninum illud os *Mariam* nudè nominat) intercessione sua energumeni à Deo libetationem obtineant. Quis (ô caput insanum!) queat hoc incantationi ascribere? multi vestrùm Sanctorum inuocationem, quàm calumniosè, tam ineptè ac ftigidè, in hunc vsque diem impugnarunt: non eò tamen insaniæ proue&ti, vt Magiam in hac inuocatione vllam causarentur. Fatetur postea *in Ecclesia primitiua peculiare donum fuisse, voce humana & potestate diuina de corporibus obsessorum exigere Diabolum vel compescere; & hi* (ait) *dicebantur Exorcistæ, propterea quòd manus vexatis à cacodæmone imponebant, & solemnibus quibusdam imprecationibus & obtestationibus dæmones eiciebant.*] Igitur te ipso (mi homo) teste in Ecclesia primitiua *Exorcistæ* fuerunt; qui quo nunc nostri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex causa, & eodem ritu ac munete fungebantur. Quid igitur in nostris culpas? an idem culpas in veteribus? illosne incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo discrimen: cur nostri incantatores & non illi, qui quod nostri faciebant? si discrimen nullum ostendere potes; nonne mortalium ineptissimum te calumniatorem meritò pronunciemus? Sed ecce discrimen. *olim hoc in primitiua* (inquit) *Ecclesia fuit peculiare donum: cùm autem hoc donum eiiciendi dæmonia in Ecclesia desiisset; κακοζηλία illa ad superstitiosos exorcismos, & ad Magicas veriùs incantationes transiit, vt Chemnitius ait.*] Pergit nobis Oraculum suum ex Chemnitii cortina depromere. Nos Chemnitium ceteris, quibus eius libri referti sunt mendaciis, hoc inptimis illustre adiecisse cõtendimus, nec simplex istud, sed in vno multiplex mendacium. Primò mentitur, cùm ait, hoc donum eiiciendi dæmones in Ecclesia desiisse: quando enim desiit, quod quotidie videmus per totam Europam, vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque se Indiam propagauit? Indicarum tetum Annales euolue, adi templa Catholicorum per Italiam, Germaniam, Gallias, Hispaniam: frequentius nihil inuenies narrationibus verissimis eiectorum dæmoniorum. Desiit hoc donum in Protestantium Synagogis, fateor[a]: sed illæ, partes Ecclesiæ esse, schismate nefario, desierunt. Secundò mentitur κακοζηλίαν vocans hanc obseruationem Catholicorum. Obtemperant illi diuinæ iussioni, &

[a] *vid. Thyreũ de damoniac. p. 3. cap. 40.*

ni,& ritum ab Apostolis per manus acceptum retinent: sibi promissum sciunt; *In nomine meo dæmonia eijcient*. fidei, quam mordicùs tueutur, hāc promissionem añexam fallere sciunt non posse. hac illi fiducia, & proximorũ iuuandorum caritate inducuntur ad suscipiendũ cum dæmone certamen: hac freti, diuina eos iuuante gratia hostem occupatis sedibus etiamnum expellunt.

Tertiò mentitur, cum ait ad superstitiosos exorcismos deflexisse & Magicas decantationes. Proferant exorcismum aliquem superstitiosum, ex Ceremoni. Eccles. Roman. quod nominant. Proferant, inquam, si possunt. non protulere, quia non potuêre. In re tam graui, tam capitali, nudis assertionibus vtendum non fuit. non fuissent vsi, nisi mentirentur. Ex Mengi libello video illos quiddam frustulatim intexuisse de Nominibus Deiparæ: quæ nomina illi sanè, vereque tribuuntur: si pietas ac deuotio Mengi illa sibi censuit adiicenda ceteris; quibus Dei virtus Dæmoni obiicitur, quaque ille iubetur egredi; quid magnoperè culpandum, nisi illis qui Deiparā vilis mancipii loco habent; qui eius laudes, & præconia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorcismos à diuersis exorcistis, pro cuiusq; deuotione compositos, defendimus: solùm Ecclesiæ Catholicæ ritum, & publica Ecclesiæ auctoritate introductos exorcismos, tuemur: hos ab omni superstitione vacuos, & expertes incantationum asserimus: neque hoc certamen subire contra quemuis aduersariorum detrectamus. hinc in nos tela torqueant, si quæ inuenient: hoc ipsi scuto facilè illa depellemus, ne latus hauriant. Probandi onus illis incumbit. nondum probauere. Nec probabunt. quid enim queant idoneum mendacio proferre probando? Veritas mendacio nequit suffragari. molestia nos liberasset Godelmannus, si quid in Cærimonia exorcismi Magicum sit, attulisset. Non ruspatemur, nec singula persequenda forent in exorcismo. *persona, res, verba, intentio* reperitur. Personæ culpa nulla; non obsessi, cui licet ab Ecclesia remedium petere, quam nouit pharmacopeiian à Christo morbis spiritualibus institutā. non exorcistæ; nam institutus hic ordo iam ab Apostolorum fermè temporibus, *vt dictum c. præcedenti*[a]. non eorum ornatus. Nam stola cinguntur, eamque energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter sic vsum Pontium Boneuallensem Abbatem[b]: sciunt hac dæmonem quasi ligari, & memorem fieri, eum esse Christi captiuum, & à Christo subiugatũ. superpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officii eorum est signum; sicque significant se in pugnam non priuata temeritate, sed ab Ecclesia stipendiatos auctoratosque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, si adsunt accensi cerei; testantur lucis aduentum exspectari à vera luce Christo, & fugam potestatis tenebrarum: si flagella & alapæ accedunt, moderatæ fit, non vt corpus obsessi lædatur, sed vt contumeliæ impatiens obsessor diffugiat. vsum hoc remedio, D. Gregorium, & D. Hubertum, & alios fæliciter, docuit; qui de his ritibus egregiè Pet. Thyræus, cuius tantum nunc vestigiis insistimus[c]. Manũ exorcizandis imponere, docuere Apostoli, & vir Apostolicus B. Martinus, cùm Tetradii seruũ Treuiris expulso dæmonio liberauit. Eucharistiam in hunc finē energumenis & ostendere, & sumendā prębere; quā efficax sēper & frequēs fuerit; legere potuistis c. præcedenti[d]. nec opus repetere.

[a] sect. 3. remed. 4.
[b] vita S. Bern. libr. 4. cap. 7.
[c] d. p. 3. c. 46. eum adi, Lerstor.
[d] sect. 3 rem. 2

De verbis res æquè expedita. Verba exorcismi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem. si non sufficiens ista diuisio, ostendant quid desit: equidem nihil inuenio. Ad Deum dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt misereatur obsessi, vt potentia sua dæmonem comprimat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia sustulere. Negent fidem historiarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonum expulsione cōtestata[e]. respuant Christi Do-

[e] vide supra sect. 3. remed. 5. & Thyræ. supr. nu. 649.

mini auctoritatem, id in D. Lucæ Euangel. *cap. 9.* asserentis. Ad Sanctos quæ dirigũtur, dirigũtur vt ad Dei familiares amicos, & cœlestis regiæ intimos Palatinos, gratia valentes; vt nobis impetrent, quod à Deo obtinere contendimus; petimus, vt ipsi intercedant. Eorum adiungimus interdum merita: non vt æqualia Christi meritis (per hæc enim illa efficacia sunt, & sine his illa nullius meriti forent penitùs separata) nec enim vt meritum Christi deminuant: sed vt primùm & præcipuè Deus filii merita adspiciens, & oculos vltra porrigens ad iis tincta imbutaque merita Sanctorum, fructum meritorum filii tam longè patentem, & per omnia membra corporis sui influentem considerans; citiùs moueatur, seque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Christi & famulorum Christi merita, interdum exorcistæ obsecrant. Nec ociosa est Sanctorum nominatio; quorum olim nomen dæmones non tulisse constat; ex iis quæ de B. Antonii nomine Athanasius, & de Litaniarum recitatione alii tradidere [a]. Nihil ergo Magicum in his ad Sanctos verbis. Dæmonem exorcista alloquitur, increpando eum seuerè, & comminatoriè, & per modum imperii, sicut habens auctoritatem à Deo: quo modo loquendi & eiiciendi dæmonem Apostoli vtebantur, secuti exemplum Christi: sic etiam solitos increpare dæmonia primitiuæ Ecclesiæ sanctos viros docet B. Cyprianus ad Demetrianum, *Adiurantur à nobis & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessorum corporibus, eiiciuntur dæmones.* & omnium optimè Prudentius;

[a] vide supra d. sect. 3. reme. 5.

In Apotheosi

Intonat antistes Domini. fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes.
Mancipium Christi fur corruptissime vexas?
Desine. Christus adest, humani corporis vltor:
Non licet vt spolium rapias, cui Christus inhæsit.
Pulsus abi, ventose liquor. Christus iubet exi.

Nec Christi IESV nomen solum inculcatur, sed & alia Dei nomina, & cuncta Christi miracula. idem Prudentius;

. . . torquetur Apollo
Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
Ferre potest. agitant miserum tot verbera linguæ
Quot laudata Dei resonant miracula Christi.

Addunt *adiurationi* (qua voce vsus Cyprianus) dum *exorcizant* (sic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis, quod Christi faciunt exemplo (*Marci.5.*) & fieri solitum superius docui [b]. & si hoc licet, cur etiam non liceat petere vt socios indicent, vt sciamus cum quibus confligendum? petunt causam ingressus: vt à similibus peccatis alii caueant, & eo vitato vel expiato faciliùs sanetur energumenus. signum egressionis petunt, vt constet iam verè liberatum ægrum. Mendax quidem est Diabolus; sed exorcismi verum inuito extorquent. Deniq; iubent illum in certum locum proficisci, verbi gratia, infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit; vel desertũ aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locum exorcista tantùm definit, sub spe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promissionẽ, exilii illius exempla quædam, non tamen promissionem. Restat mens siue intentio exorcistæ; illa Magica non est: quia sperat & cupit dumtaxat, pro officii sui ratione ac munere, diuina potestate sibi concessa & promissa, dæmonem in Dei nomine eiicere, & suæ consortem naturæ hominem ea miseria eripere. Si ergo nec in mente, nec in verbis, nec in rebus, nec in personis Catholici exorcismi, quicquam est vel superstitiosum, vel incantatorium: eant nunc Nouatores nostri, & toties in hac lyra delirent.

[b] d. remed. 4.

Perga-

Pergamus ad impii hominis reliquas inaniloquentias. Ait; *Salem quoq́ exorcizant vt sit omnibus ſumentibus ſalus animæ & corporis, & fuget Diabolum.*] hic C iterum nugatur. Salem exorcizamus, & quidem formula quæ exſtat in Romano Miſſali; inde petat qui volet. Exorcizare, licet vt iam probauimus. Creaturis benedicere licet. nam & Chriſtus pani benedixit, & aquæ & aliis creaturis primi Chriſtiani benedixerunt. Multa teſtimonia protulimus capite præcedente; [a] & alia contexuit Thyræus noſter [b]. Addo nunc ſolum teſtimonium B. Dionyſii Areopagitæ, qui in Baptiſmi ritibus & olei benedicti (ſeu chriſmatis) & crucis ſigni, & benedictionis ſeu ſanctificationis aquæ ſimul meminit, his verbis, vt Perionius vertit [c]; Cùm ei (*baptizando*) planè veſtes miniſtri detraxerunt, tum ſacerdotes ſacrum vnctionis oleum afferunt: ipſe cum inungendi ac perfundendi ter exprimendo ſignum crucis initium fecit, virumque deinceps perfundendum toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrem adoptionis venit: eiuſque ſacra appellatione inuocationeque ſanctificatis aquis, cùm eas trina vnguenti perfuſione &c. Græcè clarius; καὶ τελείως ἀπαμφιασάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τοῦ σφραγίσαι τρὶς ἀπαρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρίσαι πανσώμως παραδοὺς, αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. καὶ τὸ πάντης ὕδωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καθαγιάσας, καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδέσι χύσεσι &c. In formulis autem quid reprehēdi meritò poteſt. En illas bona fide. *Salis hæc eſt; Immenſam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam ſalis, quam in vſum generis humani tribuiſti, benedicere & ſanctificare digneris; vt ſit omnibus ſumentibus ſanitas animæ & corporis, & quicquid ex eo tactum vel aſperſum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione ſpiritualis nequitiæ, per Dominum noſtrum IESVM* &c. Ecce totam quam fraudulenter truncatam exhibuit aduerſarius: neque in ea dicitur; vt fuget Diabolum, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicentibus, credere ſalem efficientem fore cauſam effectuum illorum; ſed illo ſale vtentibus, oramus, vt per IESV merita Deus petita largiatur. Eadem mens formularum ſequentium; *Aquæ, huiuſmodi; Deus, qui ad ſalutem humani generis maxima quæq́ ſacramenta, in aquarum ſubſtantia condidiſti: adeſto propitius inuocationibus noſtris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde: vt creatura tua myſteriis tuis ſeruiens, ad abigendos dæmones morboſque pellendos diuinæ gratiæ ſumat effectum* &c. Vbi hic illud, quod crepant aduerſarii, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ, ſed diuinæ gratiæ, quam ſibi concedi poſtulat, qui aquam ſumit; vt illi Eccleſia gratiam diuinam orauit. Herbas quoq; benedicimus, & ramos palmarum; & cùm benedicimus rogamus, *vt quicumq́ ex eis acceperint, accipiant ſibi ad protectionem mentis & corporis* &c. Mentitur autem Leguleius dum ſcribit, hæc verba: *Herbis quoque à ſe exorcizatis certa & concepta verborum forma has vires affingunt quòd omnes qui vtuntur, ex eis benedicantur & ſanctificentur, & ſit eis ſanitas animæ & corporis. Et omnibus hominibus pecoribuſue qui ex eis guſtauerint, omnem putredinem & omne phantaſma diaboli, & omnem morbum & omnem peſtilentiam & dolorem expellant.*] In his verbis primum mendacium eſt nos herbas exorcizare: tantùm enim illas benedicimus, quantùm diſcrepet ab exorcizatione, vel pueri norunt. alterū eſt, quod nos has vires ipſis herbis ſic benedictis tribuimus: hoc falſum eſt. nam tribuimus ipſi Deo, per illas herbas, vt per morale inſtrumentū, ſanitatem & alia illa reliqua operanti. Tertium eſt, quod his purem⁹ homines iuſtificationem conſequi. Nihil enim tale vnquā Eccleſia Catholica ſomniauit; non modò non dixit, vnde colligatur eam iuſtificationem alteri rei quàm quibuſdam D ſacramentis tribuere; vel vt putarit hæc eſſe ſacramenta. Sed pergit mentiri

[a] ſect. 3. rem. 9.
[b] d. p. 3. c. 45. à num. 625.
[c] de Eccleſ. hierar. c. de Sacramento illuſtrationis.
fol. 117. edit. Moreliana.
Exponit Pachymer. τὴν κολυμβήθραν de Deipara dictum putes: ſic etiam Maxim⁹ fol. 75.
Pro aquę benedict.
De herbarũ & palmarum benedict.

De agni cerei benedict.

& maledicere; *De agno Dei ex cera & lana confecto, atque à se consecrato asserunt; peccatum frangit, vt Christi sanguis & angit.*] ô impudenrem insaniam! Tunè vnquam agnum Dei vidisti, qui ex lana confectum putas? si non vidisti, vbi legisti? si nec legisti; vel finxisti, vel audiuisti. ex auditu solo narrare talia, leuis est cordis, & nimis creduli: fingere, dignum hæretico, dignum filio Diaboli; qui mendax ab initiò & in veritate non perstitit. disce materiam. constat cera virginea, chrismatis balsamo, & aqua benedicta. Benedicit non quilibet, sed solus Romanus Pontifex; forma hac vtirur, inter alia (longum enim foret ritum totum ascribere) *Quæsumus Domine, hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, sacra & perenni vnda, balsamoq. sacri chrismatis perfusos, benedicere sanctificare, & consecrare digneris: quatenùs à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti esse possint, inter aduersa & prospera: vt tua consolatione accepta nullum periculum timeant, nullamq. formident vmbram, nulla sæuitia Diaboli aut versutia humana illus noceat; sed fortitudine tua virtutis roborati, tua consolatione glorientur, qui verè paracletus diceris* &c. En materiam, en finem & formæ preces, en cui tribuatur efficacitas. Quid in his carpi dignum aut culpari? quid non pium & sanctum? petitur vt Deus benedicat, sanctificet, consecret, ipsos Agnos; dicitur fieri ad Dei gloriam: petitur vt consolatione sua Deus propitius sit hos agnos gestantibus. Vbi hic audis comparationem sanguinis Christi, & agni huius? vbi hic tribuitur agno peccati fractio. Apage calumniator cum tuo versificatore: si quis Catholicorum, auctor versiculorum talium, cur non reliqua adscripsisti? sano ille sensu suspicor aliquid addebat quod fuliginem calumniæ tuæ detergebat. Sed quisquis auctor illius versiculi: id nostra parùm refert; qui non quid singuli priuati, sed quid Ecclesia Romana sentiat solliciti sumus. Sequitur apud rabulam; *De balsamo & oleo, dicunt exorcizo te* (*audis verba Magorum.*) Siste Lector ad hanc parenthesim.

De balsami & olei benedi.

censet homo scilicet eruditus; Magicum esse verbum; *exorcizo te.* At ille ipse sui immemor, ex ipsomet Vlpiano paullò ante rectè docuerat [a], Christianos olim vocatos exorcistas. Vnde quæso, si non ab exorcizando, siue adiurando (nam nihil aliud est exorcizare, quam adiurare, vt patet ex collatione textus Græci Euangeliorum cum Latino) si ergo exorcizo est verbum Magorum: certè qui exorcizant, Magi. certè veteres illi Christiani, Magi fuère. certè Apostoli Magi fuerunt, qui exorcizarunt. nam eos imitati Iudæi illi fuere, qui verbo vsi quod dicentes Apostolos audiuerant, dixere; *Adiuro vos per IESVM quem Paulus prædicat* [b]. Non vsus fuit adiuratione Christus, sed nuda increpatione; quia, per quem adiuraret, maiorem non habebat. Exorcismos Ecclesiæ agnoscunt; Cælesti. primus, Cyrillus, Chrysostom. Augustin. Cyprian. & alii Patres [c]: sed omnium antiquiss. horum D. Iustinus Matryr, in Apolog. *Adiurati* (inquit) *dæmones nobis parent.* Verum dicat aliquis dixit ideo esse Magicum verbum, quia additur; *Exorcizo te creatura olei per Deum patrem* &c. vt fias omnibus, qui ex te vngendi sunt in adoptionem filiorum Dei per spiritum Sanctum.] *Item*; vt per hanc vnctionem olei sacrati accipiat vnctus plenam remissionem peccatorum, & sit ad refectionem mentis & corporis, ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemqne ægritudinem mentis & corporis.] Sed esto nihil hic immutenr, sit sanè formula sollemnis, quid reprehensione dignum? Exorcizatur inanima creatura verbis, sed re dæmon expellitur vel arcetur: ille se adiurari sentit. notæ huiusmodi locutiones Sacræ Scripturæ. Iubetur cælum audire, idem terræ præcipitur. iubentur elementa & creaturæ inanimæ omnes, etiã imperfectiores meteorologicæ, benedicere Deo, & laudare creatorem. *Adiurantur per Deum Patrem omnipotentem* &c. hoccine displicet? an malles adiurari per idolum tuũ Islebiense? *petitur adoptio filiorum*

[a] *num. 24.*

[b] *Actor. 19.*

[c] *Cyrill. Cateche. 2. Chryso. homil. de Adam & Eua August. lib. 1. de Symbo. Cyprian. ad Demetrian. Raban. Maurus, Alcuin. Strabus & alii de ritib. Ecclesia. Calestin. I. ep. 1. ad Episcop. Gallia, Lactant. libr. 2. c. 16.*

rum Dei. Nonne licet petere, cuius facta nobis potestas, *vt filij Dei nominemur & simus?* non tribuitur hæc vis egeno elemento, quod vt signum adhibetur: non tamen vt signum nudum, sed vt verbi accessione ex opere operato efficax sacramentum. Semper nobis hæc repetenda, quia non desinunt veterem suam in limo ranæ querelam concinere. Vim verò hanc & peccata remittendi, & quæ minora adiiciuntur, vt baptismi sacramento collatam doceam, nolire hic exspectare: seu quia maioris hoc operæ, seu quia iam ab infinitis, & inter ceteros nostris hominibus Bellarmino, Soarezio & Valentia præstitum. Damnet aduersarius Origenem; qui *amputari ab hominibus peccata* dixit, *cùm in baptismo donatur remissio peccatorum:* damnet Tertullianum, qui dicere non veritus, *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur.*] damnet Cyprianum, nam scribit hæc verba; *in aqua baptismo percipitur peccatorum remissio: in baptismo sanguinis corona datur virtutum.*] damnet Basilium, cui *baptismus est peccati mors, regni cælestis conciliatio, adeptionis gratia.* damnet

Orig. hom. 4. in Cant.
Tertul. lib. de resurrect. carnis.
Cyprian. li. 4. epist. 7.
Basil. ser. exhortat. ad baptismum.

E Ecclesiam Græcã Latinamq́; cui semper hic sensus, cuius hæc semper fides [a]. Verum aliud adiungit reprehensionis caput. *Oleo,* inquit, *infirmorum, vnguntur membra humana, quæ sunt organa sensuũ externorũ; vt per istam vnctionẽ expietur quicquid homo istis membris & sensibus vnquã deliquit. Has vires creaturæ istæ non habẽt ex naturali creatione, neq; diuina ordinatione, aut verbi Dei institutione: ideoque mera, verè diabolica, impia & blasphema Magia, vt rectè scripsit Iacobus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingensis Theologus. De hac consecratione Papistica ita scribũt Augustinus Lerchemer in suo Germanico tractatu & Doctor Iacobus Andreæ in suis Essingensibus concionibus* &c.] Nam verba subdit Germanica vtriusq́; ne esset, quod eruditi, linguæ illius ignari, possent reprehendere. Ne quid autẽ præclari in verbis illis inclusum putent Lectores: Lerchemer, benedictiones omnes de quibus iam egim[9], abusum Diuini verbi, agyrtarum & simiarũ opus vocat: Schmidelinus autem Confirmationis Sacramentum merum diaboli opus appellat; nec aliter probat, quàm ex ipsa chrismatis consecrandi formula: & ex crucis signaculo, quod Sacerdos adhibet; & ex exorcismo, quem adiungit. Sed, cùm nec exorcismus diaboli opus sit, sed Dei; nec crucis signaculum diaboli opus sit, sed Ecclesiæ ab Apostolis recepta institutio sacratissima; nec in formula quicquam, nisi sanctum & pium, & sacris litteris consentaneum, contineatur; rectè sequitur, maledicum & blasphemum scurram, & Diaboli per os eius loquentis tubam fuisse hunc Doctorem Tubingicum Iacobum Andreæ: cumq́; benedictiones creaturarum non in circulis, & agyrtarum aut histrionũ scenis natæ, sed semper in vsu Catholicæ ecclesiæ fuerint: sequitur Satyri personam, & comicum histrionem agere suis maledictis Lerchemerum; vereq́; diabolicam, merè nugatoriam, impiam, & blasphemam censuram esse Primarii illius Theologi Tubingensis. probatum id prius: sed addam nunc quædam, vt horum inscitia fiat manifestior.

[a] Chrys. hom. 40. in 1. ad Cor. Ambr. in 1. ad Cor. ca. 6. August. libr. 1. de nupt. & concup. Conc. Valent. 3. can. 5. Latera. sub Innoc 3. can. 1 Florentin. sub Eugenio 4. in forma Sacramento. Tride. sess. 7. c. 1.

De chrismate & oleo infirmorum.

De benedictionibus rerum variarum testis est omnis antiquitas. Species fructuum, quas non licet super altare offerre, à sacerdotibus domi benedici, & benedicta à populis sumi, statuit Eutychianus Papa, *epist. 1. ad Ioann. & Episcopos Bæthicæ*; & Conc. Moguntin. 4. ca. 39. Aquæ benedictionem statuit Matthæus Apostolus *apud Clementem I. libr. 8. constit. Apost. c. 31.* & eum secutus Alex. I. *ep. 1. ad omnes fideles, habes in c. aquã de consecrat. d. 2.* & amplexi sunt Chrys. *in Ioan. hom. 24 & 25.* & *in Ps. 22. ad illud, super aquas refectionis,* Ambr. *li. 1. de Sacrament. cap. 5.* Varadatus *epist. ad Leonem I. habes in Synodi Calcedonens. act. 16.* Chrismatis conficiendi & benedicendi rationem præscripsere nobis Apostoli, *apud D. Clementem lib. 7. Constitut. Apostol. c. 42. & lib. 8. c. 35. D. Dionysium Areopa-*

De variarum rerum benedict.

git. de Eccles. hierar. p. 2. c. 2. D. Iustinum siue alium Ad orthodox. q. 14. Cyprianum orat. de vnctione chrismat. Cyrillum Hierosolym. Cateche. 3. & ceteros omnes. Panis benedictionem & Salis etsi iam probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi de Sancto Hilarione, à quo benedictum panem omnes sumebant; & Nannetensis Conc. can. 9. vbi & formam habes, tantoperè displicentem hæreticis; *Domine sancte pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta benedictione, vt sit omnibus salus mentis & corporis, atq; contra omnes morbos, & vniuersas inimicorum insidias tutamentum, Per Dominum nostrum* IESVM CHRISTVM, *panem vitæ, qui de cælo descendit* &c. Eadem ratio rerum ceterarum. si vnam licet, ceteras licet eodem ritu. Sic censet Ecclesia Catholica, sic concilia sanciuere, sic Ecclesiæ lumina docuere. reclamant Heerbrandus, Schmidelinus, Lerchemerus? qui, quibus? terræ tubera, cæli stellis, apocalypticæ locustæ illis Ezechielis animantibus. suos sequatur hos de puteo abyssi duces, Godelmannus: nos cum Euangelicis Magis Stellam sequamur cynosurâ, quæ nos ad MARIAM, quæ nos ad IESVM perducat tramite inoffenso. Illi benedictionem spernunt, & implentur maledictione: ideò maledicentia os eorum plenum est, ideo in cælum os suum eleuarunt, & blasphemias ore sacrilego, quas adscripsimus eorum verbis, eructarunt. Vires has res natura sua non habent; sed habent diuina institutione. nam, qui sacramenta instituit Christus, sacramentis vim largiri dignatus fuit: sacramentalibus verò, quæ ab Apostolica traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Ecclesia Christi sponsa precibus suis obtinet, in membrorum suorum vtilitatem. Cærimoniarum instituendarum & curam, & potestatem, Christus Ecclesiæ reliquit, cùm mysteriorum Dei dispensationem Apostolis reliquit. ideò enim Apostolus se ministrum Christi & dispensatorem mysteriorum Dei dicit. Ecclesia autem eas instituit, quæ & honestati, & cultui Diuino sunt accommodatissimæ: quare dubium esse nequit, quin ex se aptæ sint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereantur, ad quam poscendam adhibentur. Vnde & illud fatendum, spiritualem aliquem eorum esse effectum: non quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuant (quod Sacramentorum proprium) nec etiam, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandum in nobis aliquem bonum gratiæ motum: sed quando res istæ ab Ecclesia benedictę in ipsa benedictione specialiter ad hunc motum excitandum sunt ordinatæ, per Ecclesiæ orationem; tunc per modum impetrationis, iis adhibitis, specialiter à Deo aliquando talis effectus tribuitur. dixi *aliquando*, quia non est ineffabilis hic effectus, vtpote nulla promissione firmatus, nisi ea quæ orationi adiuncta; *Quicquid petieritis, accipietis* &c. Peccata quoque mortalia remittendi vim non habent vllam; quia hæc sine infusione gratiæ nō remittuntur: Venialia verò dimittendi vim, si ad hoc specialiter ab Ecclesia fuerint instituta, per modū eundem impetrationis habent. potest .n. sic orando Ecclesia bonū motum animi impetrare, per quem hominis veniale peccatum deleatur. Expellendi verò dæmones potestas, harū cæremoniarū & sacramentaliū ad hoc ab Ecclesia institutorum, non est posita in physica siue naturali efficientia; sed morali dumtaxat: eò quòd dæmō percipiat signa, & verba humana, & iis obedire cogatur; tū quia hoc à Deo impetrat oratio ecclesiæ, & sic exorcista hoc per modū impetrationis à Deo consequitur; tū quia Ecclesiæ data fuit à Christo specialis potestas dæmonibus imperandi; tum quia dæmon virtutē Christi, vel inuitus agnoscat & credat, & meminerit se victū, & superatum crucis trophæo; sit quasi naturaliter vt non ferat adspectum crucis, vel mentior ē victoriæ CHRISTI, & cladis suæ: ideoque ad hæc timeat ac tremat, ac fugere malit, quàm hæc videre & audire. Ceteri effectus, nempe sanitas corporis,

1. Corinth. 4. vide Concil. Tridenti. sess. 7. can. 13.

F

poris, & fructuum, temporaliumque bonorum conseruationes, & huiusmodi, per modum dumtaxat impetrationis directè & per se obtinentur; per accidens tamen, & per modum remotionis obstaculorum obtinentur, coërcita dæmonis potestate; vt solet contingere in exorcismis insectorum noxiorum, & tempestatum, vt post Waldens. & alios copiosè & eruditè docuit Fra. Suares *in 3. p. q. 65. a. 4. disp. 15. quæ est de Sacramentalibus.* Hæc de effectu sufficiant; quæ necesse fuit addere, vt aduersarii mentiri desinant; *nos tribuere vim per se diuinam his cærimonijs.* Impudens verò mendacium est; *nos vngere, vt expietur per illam vnctionem membrorum quicquid illis membris deliquit.*] dicimus tantū per modum orationis & precis, ex formula in sacrosancta vniuersali Florentina Sy-
G nodo præscripta; *per istam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum &c.*] & quoad membra quædam, & non alia inungenda, idē illic à Latinis Græcisq; Patribus quicquid agimus, & Nouantes reprehendunt, apertè seruandum definitur, & ratio singulorum additur. Lege, si lubet. Non dicimus per vnctionem peccata remitti, vt est vnctio; sed vt est Sacramentum, gratiam conferre, peccata remittere, & infirmos alleuiare: dicimus à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatū [a]. Et cùm illi præceperint, infirmum vngi; nec nisi in membris vngi queat, dicimus ineptos hæreticos, quòd vel nolint in membris vngi, vel alia
H membra magis vnctioni idonea existiment. Postquam sic Godelm. miserin ritus nostros debacchatus fuit, vnum ex Historia deprompsit argumentum. *In prisca* (inquit) *Ecclesia Dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deū, vt apud Chrysostomum & Clementem legimus. Augustinus quoq; li. 22. de Ciuita. Dei & Sozomenus li. 6. c. 28. scribunt, nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuisse vsurpatum, quā preces coram Deo.*] videamus quàm hæc vera. benè, quod ad Clementem & Chrysostomum relegamur, fatemur in Ecclesiam adduci, vel potiùs extrà Ecclesiam principiò in medium ante fores Ecclesiæ produci, Energumenos consueuisse, & populum pro iis orare solitum. quid tum? an igitur Sacerdotis nullum in hac re officium, nisi quod populi? an non tum quoque exorcistæ? si exorcistæ, erat & exorcismus. Exorcistas salutat Ignatius Martyr? epist. ad Antiochens. *ἀσπάζομαι ὑποδιακόνυς, ἀναγνώςας, ψάλτας, πυλωροὺς, τὺς κοπιῶντας, ἐπορκιςὰς, ὁμολογητὰς.* Saluto Subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, confessores.] Quomodo exorcistarū meminit ipse D. Clemēs *li. 8. constit. c. 26?* vbi quòd *negat eos ordinatione fieri*; id negat, quia de illis tantùm loquebatur, qui per Spiritus sancti gratiam se exorcizandi donum consecutos miraculis comprobabant. Quomodo Cyprianus [b] scribit, *per exorcistas voce humana & potestate diuina dæmonem flagellari, vri, torqueri?* Quomodo scribit Cyrill. Hierosolymitan. *in Præfat. Catechef.* exorcistas *per Spiritum sanctum dæmones effugare?* Quomodo Optatus Mileuitan. *libr. 4.* asserit, *per exorcismum Spiritus immundos depelli & in desertum fugari?* Quomodo de exorcistis idem affirmat tot locis Augustinus [c]? Quomodo ipse Chrysostomus (quem aduersarius obtrudit) *exorcismis* (inquit) *& exsufflationibus clericorum ab eis immundus abigitur* [d]? Mendacium verò est, quod dicit Augustinum & Sozomenum scribere, nihil aliud præter orationem fuisse vsurpatum. Nam disertè *libr. illo 22. c. 8.* D. Augustinus narrat dæmonum vim maleficam ex Hispetii domo non sola oratione, sed & missæ lectione, & aquæ benedictæ aspersione, & reliquiarum Sancti pulueris adhibitione pulsam. addit secundò, alium adolescentem admotum reliquiis DD. Protasii & Geruasii liberatum. tertiò, narrat Hipponensem virginem cùm oleo, cui sacerdos lacrymas suas instillarat, se perunxisset, mox à dæmonio fuisse sanatam. Et audet miser Augustinum nobis obiicere? Audet confingere huiusmodi, quæ tam clara luce mendacii plena de-

In fine concil. in formula Sacramentorum data Armenis

[a] *Innoc. I. in c. illud superfluum. d. 95. D. Clemens d. li. 7. ca. 42. & seq. Beda in ep. Iaco. c. 1. Concil. Cabilon. 2. can. 48. Senonense can. 10. Augustanum can. 20. Moguntinum 4. can. 34. Coloniense 3. p. 7. c. 49. & 50. Trident. sess. 14. Rabanus libr. 2. de Instit. cleric. c. 55.*

[b] *lib. 4. epist. 7.*

[c] *li. 2. de Nupt. & concup. ca. 18. & 29.*

[d] *homi. de Adam & Eua.*

na deprehendantur? Sozomenum quoque vel non legit, vel non intellexit. asserit ille *lib.6. cap.21.* non pulsum Macariotum oratione dæmonem, sed sola increpatione; *vt*(inquit) *Macarij Dæmonium increpauerant, puella ad sanam mentem rediit.* ἐπιτιμησάντων δὲ &c. Et quamuis meminisset solius orationis Hermias, non tamen inde sequeretur aliàs non solitos vti aliis remediis. Vide quæ fusè narrauimus, & de Macario, & de aliis *praeced.c.sect.3.* Vnum restat Godelmanni non in nos, sed in ipsum Christum Dominum telum; nempe ἀρτολατρείας, vt ipse vocat, crimen; quod explicarat paullò antè *n.26.* his verbis; *Ad hac prolatione horum quinq; verborum,* hoc est enim corpus meum, *cum halitu facta; se panis substantiam mutare, corpus Christi de cælo detrahere, & in hoc illum conuertere planè magicè sibi, & aliis persuadent.*] ô linguam eradicandam stirpitus! os impurum & blasphemias euomens assidue! ergo Christus Dominus Magus? qui asseruit eum I
quem manu tenuerat panem, corpus esse suum. Si caro erat, panis nõ erat. Si panis erat, Christi dictum verum non erat. Sed panis, inquies, remanet cum carne. Impanationem vestram insinuas, ô artocreatie: vel sanè Christum velut dolio aut marsupio includis: dignus hoc nomine qui insutus culleo vel dolio in profluentem coniiciaris. Refutarunt hoc commẽtum, nostri Theologi, quotquot fuere. Nec nobis nunc vacat de *Transsubstantiatione* agere: nec hui' loci disputatio est. Videamus ergo quid hic magicum, non illorum verborum quinque probatio, quæ & Christus protulit, in vltima cæna: & D. Petrus, & D. Iacobus, & D. Andræas, in suas Liturgias seu Missas retulerunt: & tota semper Ecclesia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus; nec etiam alium necessarium putamus, quam qui in verbis proferendis necessarius. si loqui sine halitus exspiratione possemus, halitu opus non foret: si crederemus halitu species panis contingi debere, superstitiosi essemus: si inhalationi illi vim transubstantiationis tribueremus, stulti excerebratique meritò audiremus. nihil autem tale Catholici credimus. quare mentitur more suo Leguleius. mentitur etiam, cùm ait nos nobis & aliis persuadere, quòd corpus Christi de cælo detrahamus. Nam cẽsemus, etiam sine vllo Christi Domini motu locali, hanc transsubstantiationem fieri posse. si potest per motum localem; cur non potest sine motu locali, ille qui est omnipotens? nam potest per se, quicquid per causam secundam potest: motus autem localis tantùm foret caussa extrinseca præsentiæ Christi: nihil autem illi intrinsecum est, vel essentiale. Non est etiam Magicum, putare panem in corpus Christi conuerti: immò est fidei articulus, ab initio Ecclesiæ semper retentus. dixit Christus, docuere Apostoli, & omnes quotquot per hæresim ab Ecclesia non defecere. sub anathemate hoc credendum statuitur in Conciliis Romanis tribus, duobus contra Berengarium, & 3. maximo sub Innocent. 3. item Turonensi contra Berengar. item in Constantiensi contra Wiclephum, in Florentini decreto vnionis, in Tridentini sess. 13. can. 2. Patres commemorare longum foret, omnes ad vnum pro nobis sunt: omnes veram Christi carnem in Euchatistia crediderunt, omnes adorarunt. D. Iacobus in Missa sua, rogat *vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus Christi* &c. quod etiam in Liturgiis D. D. Basilii & Chrysostom. habetur. D. Ignatius Epist. ad Roman. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ χριστοῦ quid apertius? sed
[a] *ca. 2. Eccles. hierar.* & D. Dionys. Areopagita [a], hũc panem viuificum dicit habere vim maximam
perficiendæ Sanctitatis, τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. vocat sacratissimam Eu-
[b] *c.3. de Eccles. hierar.* charistiam ἱερωτάτην εὐχαριστίαν. addit [b] Christi Domini sententia iudicatum hoc Sacramentorum Sacramentum, siue mysteriorum mysterium, hoc est augustissimum & præcipuum. καὶ γάρ ἐστι κατὰ τὸν κλεινὸν ἡμῶν καθηγέμονα, τελετῶν τελετή, accumulat præterea similes laudes multas & magnificas D. Pauli

discipulo

K discipulo dignissimas. Hunc Galliarum Apostolum, cur Gallici Caluinistæ non audiunt? video, quòd nequeant eludere testis auctoritatem, eo illos confugere, vt negent esse libri auctorem. Sed quo id negant auctore? nullo quod sciam vetustiore. Quamuis quidam olim dubitarint, statim tamen eorum error ab æui illius scriptoribus fuit confutatus. Quæ dubitandi quæso causa idonea; cùm & res verbis, & verba rei respondeant, & vtraque primitiuum illum spirirum Ecclesiæ penitùs redoleant? *Negant Beza in N.T. Schalig. & quidam alii de hoc genere.* vide (*Lector*) maliciam dicam, an impudentiam? ipsam phrasis antiquitatem, quæ maximè idonea esse debuit persuadendæ veritati, contra veritatem intorquent. ª si hoc argumento vti licet, cui veterum libri relinquentur sui? procliue semper fuerit dicere recentiorum aliquem sic scripsisse, vt affectet antiquitatem. *ª Illyric. & Schalig. F.* cùm duo sint ad dignoscendos scriptores idonea indicia, stylus & testificatio scriptorum aliorum: vtrumque fauet nobis. Stylum negare non possunt prorsùs eruditum & antiquarium. auctores ferè innumeri contestantur Græci Latinique. Scilicet, isti ignorassent hocopus post Valentiniani tempora conscriptum; vt asserit nuperus quidam temporum emendator, qui suo se suffragio claui figendi Dictarorem constituit. profert auctorem? coniecturam suam, immò potiùs veterem Illyricianam cauillationem. *Is* (inquit) *vt affectet antiquitatem, μοναχοὺς κοινοβίως vocat θεραπευτὰς Monachus autem μονοβίους vocat ἐνιαίους, ne videretur sui sæculi vocibus vti.*] Non credimus hosti Monachorum, & illis tam antiquam instituronem inuidenti, &, vt auertat, hæc omnia comminiscenti. Quomodo probas, ideo sic vocasse, ne sui sæculi vocibus vteretur? Potiùs credendum sui sæculi vocibus vsum, quam alieni hac etiam in re, cum toto reliquo libro cetera vocabula antiquioris illius cuius, quibus nunc vsus, erant sæculi, retinuerit. Puerilis planè illa hariolatio, & acumine isto, quod quæ nec sunt, nec fuere, videre se credit, & alios sibi credere Manlianis iubet imperiis, digna: multoque magis quod de *Mandris* & *Mandritis*, lepidum scilicet apophoretum apponit: cuius meritò starua inaurata in Consistorio Lugduno Batauico; vel potiùs, quod in Miscellaneis Lugdunensibus victi solebant, λείχειν imperetur. Vnde eriam probat Dionysium hunc (*quem Simium*, honoris causa, pro sua innata modestia, vocat) θεραπευτὰς monachos nominare; idcirco quòd apud Eusebium, sic vocatos ex Philone, legisset? credo in bifido Parnassi vertice cum Ennio somniantem didicisse. quasi iam probarit, Eusebio hunc scriptorem esse recentiorem: quamdiu hoc non probat, frustrà coniicit, nec optimus vates audiet, quia coniiciet pessimè. Quæ hæc temeritas est, somnia nobis sua obtrudere, & pro oraculis Delphicis mera coniectanea? Sed profectò tali in veteres quosque scriprores petulantia, &; quæ cum ætate augescit, in ceteris solita decrescere, fitque amicissimis etiam grauior; iactantia, præclaras ingenii, & eruditionis dotes mirum in modum dedecorat. Verũ quid illi facias, habet hoc hæresis omnis, Caluiniana præsertim. cunctos spernit, sibi soli sapere & scire videtur; monitoribus aspera, reprehensiones etiam iustissimas contumeliis & conuiciis munerat. Tollantur isti næui de corpore pulcro, placebit omnibus labor ille, & feret æuum. Dionysium Areopagitam auctorem operis Hierarchici agnoscunt ex Græcis, non tantùm B. Maximus, & Georgius Pachymerius, & Ioan. Sycopolitanus; qui commentariis illustrarunt; & *in Encomio* Michaël Syngellus, Photius, And. Cretensis, Ioann. Damascenus, Suidas; sed & antiquiores his Anastasius Sinaita, & Anastasius Nicenus; & B. Chrysostomus, cui hæc Areopagitæ scripta cognita fuisse, testatur Anastasius Bibliothecarius *epist. ad Carolum Caluum*; eadem non nouisse tantùm, sed & explicasse cõmentariis Dionysium Corinthium, laudat Maximus, *in scholijs*, auctorem suum Anastasium Antiochenum ἐν τῷ ὁδηγῷ: &

ex his

ex his testimonia desumpsisse contra sui temporis hæreticos Cyrillum Alexandrinum narrat Liberatus *in Breuiario*, & multa huius scriptoris verba suis inseruisse libris D. Gregorium Nazianzenũ scripsit, Billius Prunæus *Sacrarum obseruationum libr. 1.* Billius ille Nazianzeni lectioni apprimè deditus, idoneus, si quis alius, & locuples huius rei testis. Hilduinum etiam Francum, & Gregorium Magnum, Martinum Papam & Martyrem, Agathonem, & alios PP. Romanos prætermitto; quibus horũ librorũ fides indubitata fuit, & ab aliis citatos inuenias; vt & illud inprimis notaru dignum, ꝙ *in Bibliotheca sua* Photius commemorauit; Theodotum Presbyterum Græcum ex professo hac de re librum composuisse, vt conuinceret, ea quæ habemus S. Dionysii Areopagitæ opera, non esse pseudepigrapha, & tot antè sæculis quattuor præcipua, quibus nũc hæretici nostri aburũtur, vt ea impugnent, argumẽta luculẽter dissoluisse. Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος. διαλύονται δὲ ἐν
1 τῷ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες· μία μὲν ὅτι εἰ ἦν γνησία· πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν τι καὶ χρήσεων τινὲς τῶν μεταγενεστέρων πατέρων; δευτέρα δὲ, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου
2 ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατράσιν ἡμῶν βιβλίων, οὐδεμίαν ταύτης μνήμην ἐποιήσατο. Τρίτη δὲ, ὅτι πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
3 καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδόσεων, ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξήγησιν ποιεῖται; Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις· ἃ δὲ ἡ βίβλος περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν [καὶ] ἐς ὕστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφή. ἀπίθανον οὖν, φησὶ, μᾶλλον δὲ κακόπλαστον, τὰ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Διονύσιον ὑπο-
4 λαμβάνειν ἀναγράψαι. Τετάρτη δὲ, πῶς μέμνηται τῆς τοῦ θεοφόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος; ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασε χρόνοις· Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα. ὃς καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστολὴν, ἧς ἡ βίβλος μνημονεύει, γράφει. ταύτας οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ (τό γε ἐπ᾽ αὐτῷ) γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον hactenus Photius.

Si quid aduersarius nouit, quod nec Valla, nec Erasmus, nec Flaccus Illyricus obiecere; amabo, proferat in mediũ. Veritatis amator sum, vt qui maximè audiri cupio, & audire; docere & discere amo. eandem serram reciprocare non amo: abstineat velim, quę iam alii illi præoccuparunt, & recenti memoria, à Matthæo Galeno Belga, & Cæsare Baronio, validè calcara protritaque. Dignus fortassis, cui potius, quàm tot Græeis doctissimis antiquissimisq; Patribus credamus, quem doctiorem, acutiorem, sapientioremq; arbitremur. opponet os columnatũ tot Ecclesiæ luminibus, tot fidei columnis. dicat se vnum meliùs nosse characterem Dionysianum discernere, quàm Chrysostomum Cyrillumque: passos sibi per ingenii stuporem imponi. Græcæ linguæ ignaros fuisse Marsilium Ficinum, Ambr. Camaldulensem, Perionium & tot sæculis priorem Ioannem Scottum illum; alium à Dunsio & Maiore; qui quatuor pro Areopagiticis libris, cùm verterent, agnouere. Occalluimus ad similes Pyrgopolynicis Nitiobrigis Thrasonismos. Qui saxorum nouus epigrammatarius Lucano sculponeis os batuit; qui Manilium docet astronomiam; qui in Geometricis adhuc discipulus, & malè calculi subducti à Lanista deprehensus, supra Euclidem, & Archimedem sapit; qui Tacitum, Suetonium, eius quo vixerunt temporis, & quod ex tabulis publicis didicerant, rationem dedocet: cui Eusebii aniles & pueriles alucinationes manifestæ, & Eusebium cereri patres puerilirer sequuti; præ quo vno cereri vt vmbræ volitant, simioli, fanarici, furiosi, hostes veritatis, stupor; cui omnes ludibrium debent; quem nemo reprehendit, nisi qui ignorat; qui in hominibus studiosis huius

Galen. in Areopagi. Baron. Annal. tom. 2.

fis huius sæculi, in aliis candorem, in aliis studium, in omnibus sensum bonarum rerum desiderat, (*utor eius verbis, nec adfingo quidquam.*) Quem nullus hactenùs reprehendit (*oblatrasse dicis*) qui non furiosus, aut flagitiosus, aut indoctus, aut etiam tribus his virtutibus simul exornatus fuerit. Et hic bonos nullos insectatus est; cui illi agyrtæ, scurræ, vel Sophistæ, si quid mutire contra hunc Temporarium Dictatorem ausi. Hic nullis obtrectatus, lenissimè, & absque omni penitùs ambitione scripsit, quæ scripsit. huic à sapientia moderatio imperata est. Mauult iste modestiam eius omnes, quàm iustam iram pauci sentiant: [*benè & verè, hoc quia* iniquam *vult omnes perpeti*, iustam *vix scio an in quenquam hactenùs calamo strinxerit.*] Istius virtutem euitari non potest, quin tāquam vmbra, gloria & inuidia sequantur. Ecce, quocumque se confert, inuenit rupices & Marrucinos; quibus eius virtus statim suboler, vt suibus Amaracinum. Quocumque it, mittit signa sui. Quisquis perditus est, insanus, virtutum & bonarum litterarum hostis, vestigiis eius eum colligit, & capitali odio prosequitur.] Quam hic de se demisse, quam de aliis omnibus sentit magnificè? Nonne se præbet omnibus, modestæ scriptionis, & humilis animi exemplum illustrissimum? Quanta hæc ignoratio est sui? quantus stupor, his animis cùm sis, eos litteris feræ posteritati notos velle? quæ insania arbitrari, adeò omnes hebetes, vt, talium verborum vestigiis, in animi arcana se iudicando non penetrent? vt hæc humanitate rinctos, & amaures Christianæ pietatis & officii, non offendant? Nec contentus grassari in singulos, stringit acumen stili in integras Sodalitates & religiosos ordines, à Tridentina Synodo Oecumenica laudatos; quodque audaciæ intolerabilis est, Ecclesiam vniuersam à multis iam sæculis errasse, nec verum vidisse; fretus leuiculis rationibus, graui supercilio contendit. Quas qui legunt futiles deprehendunt; cùm alias ob caussas; tum quia fingit ipse sibi periodum & præfigit, quam commentus potiùs, quàm validè probauit: &, cùm æquiùs fuerit normam suam, Ecclesiæ scitis, & veterum placitis accommodare; ipse contra, vult omnem vetustatem edicto noui Dictatoris parere, & eadem confidentia præceps ingenium, quicquid non est ad amussim illam suam; id damnat erroris. Quid verosimiliùs; an errasse vnum, qui cum nullo veterum, nec cum Ecclesia consentit; an errasse veteres omnes & Ecclesiam, eo quòd in plerisque ad illam amussim nouam non conueniant? scio cum quo errare malim, scio quem potiùs errasse credendum. Verùm tamen fruatur iudicio suo, quia monitioni locus non est; incurrat in omnes vt lubet, qui ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο; non illas Regii Vatis; sed illius, superborum Regis, qui posuit in cælum os suum, vt thronum figeret in Aquilone, & similis esset Altissimo. Se vitii omnis expertem profiteri, estne similem se Christo profiteri? Soli tibi IESV optime licuit dicere; *Quis vestrum arguet me de peccato* (mortalium nemo expers vitiorum est. Hic tamen permisit calamo chartis illinere; *Quid mihi obiicere possunt, præter virtutem, quam non habent? Nullius mihi conscius sum, cuius me apud homines pudere debeat.*] Apostolum puta Paulum loqui. an idem illi licet, quod *vasi electionis?* non sanè. non quia dissimilis res, sed is qui dicit. Si de grauibus flagitiis, & publicè vindicandis loquitur, egregiam sanè laudem, cur id opus tantoperè iactare, quod cum plerisque commune? Quamuis & Caluinianismus, quem profitetur, certè tale tantumque crimen est, vt si sanæ mentis foret, eius illum perpetuò & pigere, & pudere, & pœnitere oporteret. Si de aliis animi vitiis, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibusque minùs gratum faciunt, sensit; vt sensisse reliqua, quæ addidit, satis ostendunt: nihil arrogantius, nihil à veritate alienius dici potuit. fastuositas, iactantia, contemptus aliorum, virtutes credo sunt, nō vitia: quàm ab his immunis, quàm

Ex Libb. de emend. Temporis, & epi. de vit. Iulii Scaliger.

quàm integer, si philautia non excęcasset oculos, ipsimet iudicium permitterem. Sed fruatur, inquam, suo iudicio, sibi plaudat, placeatque: vel potiùs (fac, qui potes Deus, & hoc animo me ista nosti scribere) resipiscat, & in posterùm infrunitæ linguæ, calamoque infreni, desinat tam laxas habenas permittere. Quod ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus sum, in eum aliquid, qui sibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinum Dionysium petulanter; cur mihi non liceat pro Diuo constanter? Mentem saniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: ista cessare æquum est, rationes compulsandæ. Quod sperare non audeo. consueuit vel silentio, si quando nequit respondere, dicta transmittere; vel contemptu, & maledictis certare. Fors ista nec limis dignabitur. audiet certè, quod legisse dissimulet, & aliquem vel ex Armoricis substituet.

Incubuit nunquam cælestis flamma salictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis.

Causa certè non meteor, qui hæc animo non malo; sin aliter: noui cœlestia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea discernere.

ANA-

ANACEPHALÆOSIS DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM, QVÆ CONFESSARIIS IN PROMPTV ESSE DEBENT.

MONITIO I.

Dæmones esse.

1 CVM in homines atheos inciderint, dubitantes an sint dæmones? proponant illis 1. id doceri apertis S.S. verbis passim occurrentibus: 2. hunc perpetuum Ecclesiæ sensum fuisse. 3. hæresim esse contrarium defendere: quæ tria probantur à Theologis in materia de Angelis. 4. conuincit ratio: effectuum quorundam mirabilium experientia. vt v.g. subitò montem vnum loco mouere: bruta loqui: defunctorum simulachra oculis spectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (sine magnete) argenteas pateras, aut similia magni ponderis super mensa locata, sine funiculo aut simili instrumento, attrahere, ab vno extremo ad aliud, subsultantia: quod quis foliolum chartæ inter multa sit electurus certò prædicere: chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, noua inducta figura, ter facere immutari: facere vt tres vel plures diuersæ personæ de vna eademq; re cogitent: vim imaginitiuę alterius facere, vt de alia re vix cogitet, quā ea quæ cogenti nota: (*vix*, dico, nam omnino vel voluntatem vel intellectum cogere, seu necessitate quadam absoluta ad id adigere, nec dæmon potest) facere specula, in quibus, quæ in decem milliaribus fiant, videri possint: trium horarum spacio arbusculam veram spitamæ longitudine ex mensa facere excrescere: facere, certæ lucernæ lumine accenso, vt quotquot adsunt mulieres, vestibus se nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obiiciant, & sic nudæ tripudiare non desinant, quamdiu ardeat in medio apposita lucerna leporis adipe plena, & certis characteribus insculpta, & huiusmodi alia; quæ nobis circulatores ex Baptistæ à Porta scriptis & disciplina obtrudunt; quorum cum nec naturales nec artificiosæ causæ proferantur idoneæ, spiritualibus causis effectricibus tribui debent; quæ sunt angeli, & dæmones. *vide li. 2. q. 2.*

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

QVI putant non esse magnum peccatum cum dęmonibus fœdus, pactum, aut familiaritatem habere, doceantur primò; quanta sit vis & dignitas *vide li. 2. q. 4. & libr. 4. par. poster. q. 4. sect. 8.*

primi præcepti prioris Decalogi tabulæ. Nempe illud vt ordine, sic & dignitate primum esse. Nam digniora esse, ratione obiecti, tria primæ tabulæ septẽ aliis tabulæ secundæ: & inter illa tria, præcipuum esse primum. Tertium enim potissimùm agit de cultu externo, secundum de verborum honore, primum de amore & fidelitate animi Deo exhibenda, & virtute religionis seu Theosebiàs, seu Latriæ. quare cùm hæc virtus Deo gratissima sit, etiam illi contrarium vitium est odiosissimum; nempe idololatria & infidelitas. nam est quædam apostasia, proditio, & transfugium ad hostium Dei Principem Diabolũ: quod peccatum est omnium vitiorum moralium grauissimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cùm Deus testatur se fortem & zeloten esse, & hoc peccatum vsq; in tertiam & quartam generationem vlcisci, & vocat hoc peccatum odium sui, eo quòd transgressores vocat osores suos [a]. Secundò doceantur omne cum dæmone fœdus aut amicitiam contra hoc primũ præceptum esse. Cùm enim inter Deum & dæmonem sit quasi perpetuum bellum, seu odium (Vnde de dæmonibus legimus; *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper:* & Diabolus vocatur *Satan*, hoc est aduersarius) tenemur nos, vt vasalli Dei, perpetuum quoq; & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initiò mundi Deus indixit, cùm dixit Serpenti; *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius.* [b] quibus verbis prohibemur vllas cum dæmonibus inducias aut commercium habere. Idem nos docet Apostolus; *Nolo*, inquiens, *socios vos fieri dæmoniorum.* Idem nos in baptismo promisimus, Sacramento adstricti, Ecclesiæ nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus non semel, Nos abrenunciare Satanæ & pompis eius. Cùm itaq; hoc bellum initiò mundi conditi indictum, & initiò Ecclesiæ Christianæ tuba Apostolica renouatum, & à nobis cùm in Ecclesia fuimus regenerati iureiurando votiuo sit susceptum ac promissum; sequitur eum, qui cum hoste pactum vllum aut familiaritatem colat, perfidiæ, transfugii, & apostasiæ rerum non minùs esse; quàm vel monachus votiuam deserens professionem, vel miles ad hostem transfugiens, vel Christianus Mahumetismo se addicens. Tertiò moneantur non tantùm hoc Deo displicere, sed ipsis quoq; perniciosissimum esse. Dæmonum enim in homines odium est inexplebile, & à sui lapsus tempore nũnquam illud remiserunt, nec vnquam remittent aut minuent: si permitterentur à Deo omnes mortales interimerent; quod quia vident sibi non licere, ideò assiduè hominibus animæ mortẽ moliuntur adferre per varias & multiplices peccandi illecebras; ne, qua excidẽre beatitudine, homines potiantur. Odii magnitudo patet ex vehementia & acerbitate cruciatuum aut vexationum quas intulêre, quotiescumq; Deus illis permisit, vt testantur Iobus, Saræ mariti, D. Antonius &, alii innumeri. Pertinaciam odii docent, Iobus dicens; *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus* [d]. & CHRISTVS Dominus; *vos*, inquit, *ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: & ille homicida erat ab initio: & in veritate non stetit & non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius* [e]. cùm dicit homicidam esse ab initio significat hũc eius perpetuum esse conatum, animas necare: circuire instar leonis rugientis & quærere quem deuoret, vt ait D. Petrus. cùm addit veritatem in eo non esse, docet frustrà quem cum illo pacisci, qui totus ex perfidia conflatus est. Ideò cùm semper velit nocere, certò tenendum nobis, illum nullis blandiciis, obsequiis, aut cultu homini reconciliari, placari, aut deliniri: sed quando se beneuolum aut amicum fingit, tum maius malum hominibus moliri. Origenes *libr. 8. cont. Celsum*; Probabile est (inquit) dæmones, cùm sint improbi, ne cultoribus quidem suis dexteram, datamq; fidem seruaturos.]

[a] *Exo. 20. v. 5.*
[b] *Gene. 3. v. 15.*
[c] *1. Cori. 10. v. 21.*
[d] *Iob 41. v. 15.*
[e] *Ioan. 8. v. 44.*

MONI-

MONITIO III.

Ne iudices hoc negligant punire, aut dissimulent.

QVando confessarii incidunt in Prælatos, Principes aut Iudices, nimis lenes, & remissos, & negligentes in sectæ huius exstirpatione: Monere illos debent, quòd sint à Deo constituti ad vindictam malorum, & sine causa gladium non acceperint: quòd mala quæ ex eorum negligentia orbi & Ecclesiæ inferuntur & gliscunt quotidiè, seuerissimè ab illis exigentur: quòd ad damnorum restaurationem teneantur. hoc peccatum directè & immediatè contra Maiestatem Dei tendere; & idcircò non magis licere principi diuinā iniuriam remittere aut dissimulare, quàm Prætori licet sui Principis, vel militi sui Imperatoris. Legem illam veteris Testamenti; *Maleficos non patieris viuere* [a], non esse duntaxat iudicialem positiuam, sed iudicialem iuris diuini & naturalis, & ideo non esse per legem Euangelii sublatam. Iudicibus inferioribus nō licere vitæ securitatem reis huius delicti promittere, vt crimen spontaneè confiteantur & socios detegant: licere id solo summo iudici, qui lege superior & ex causa iusta, & quando hoc euidens necessitas vel vtilitas reip. postulat. Meminerint, si qua damna per eorum conniuentiam aut negligentiam à maleficis subditi patiantur, si qui necentur, aut ad consortium criminis pertrahantur; sanguinem hunc à manibus eorum Deum requisiturum. Non hominis illos, sed Dei iudicia iudicare. Cauendum ne fiant socii furum; & ne dum, vt Iosaphat, his qui oderunt Dominum amicitia iunguntur, iram Domini mereantur [b]. videant ne audiant terrificum illud Prophetæ dictum Regi Achaz; *Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius* [c]. Qui deniq; falsis opinionibus, & erronea sua existimatione decepti, conantur iudices abducere, à cognitione & vltione criminis huius; vel auctoritate, vel calumniis, illi monendi vt resipiscant; ne & se conscios eiusdem delicti, vel fautores delinquentiū, vel iustæ & Canonicæ contra hanc hæresim inquisitionis disturbatores & impedimenta præbeant, cum periculo incurrendæ excommunicationis. *c. vt inquisitionis. de hæretic. in 6.* Deniq; hos omnes honorem Dei negligere, & proinde solere à Deo negligi, & in maximas calamitates & ignominias abiici iuxta comminationem Heli Sacerdoti factam, *1. Reg. 2. v. 30.* Quam hoc Babyloniis exitiale dixi lib. 5. sect. 16. in fi.

Pro. l. 5. sect. 4
[a] Exod. 22.
[b] 2. Paral. 19. v. 2.
[c] 3 Reg. 20. v. 42.

Nahum inter præcipuas causas excidii Niniuæ memorat, quod in ea Magi & malefici magni fierent *c. 3. v. 4.* Eandem ob causam minatur Ierosolymæ Michæas *c. 5. v. 10.* Propterea Cananæi deleti & pulsi sedibus suis. *Deut. 18. v. 10.* Nunquam id impunè Regibus cessit; Saul non excidit regno nisi postquam Magiæ præsidia quæsiuit: tunc (ait Blesensis) *dum Pythonissam consulit in montibus Galboë cum filiis meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vita diuturnitate scrutatur, vita eius tanquam tela texenda succiditur.* 1. Reg. 28. v. 8. 4. Reg. 1. v. 2.] Ob maleficorum imitationem Manasses specimen fit Regis calamitosissimi, *4. Reg. 21. & 25.* cuius peccatum etiam posteri luerunt, nec pacari Deus potuit Iosiæ pietate *4. Reg. 23.* Iezabelis veneficia nota, sed & præcipitatam de fenestra, laceratam à canibus. Longum sit alios recensere. Zoroastrem fulmen occidit Magiæ inuentorem. *Plin li. 30. c. 1. lib. 11. c. 42.* De Ferrando Comite Flandriæ, de Guilhelmo Iuliacensi, de Scotiæ Regibus aliquot, de Principe quem memorat Gerson, actum superioribus libris. de Muleasse Tunetano Rege, non paucis egit Paul. Iouius; de Vortigerno Rege Boëthus *libr. 8.* De Græcorum multos memorat Petrarcha *li. 4. rer. memorandar. c. 1. 2 3.* Si Romanorum Annales voluas, occurrent tibi plurimi, quibus hæc licentia exitii miserrimi occasio fuit. de Numa Pompilio, Plutarchus, *in Numa.* de Tullo Hostilio, Dionysius, & Liuius

li.1. De Nerone Plinius *li.30.Nat. hist.c.1. &* Suetonius *in Nerone.* De Valeriano Nicephorus *li.6.c.10.* de Iuliano Apostata idem Nicephor. *li.10.c.29.* de Licinio Niceph. *li.7.c.45.* De Fl. Ruffino Tyranno, Claudianus *li. 1. de laud. Stilichon.* de Maxentio, de Heraclio & aliis alii. Quid referam recentiora? Leopoldum Austriæ ducem Friderici. III. fratrem, nimis familiarem Magis, quidam narrant, ita à spectro perculsum fuisse, vt paucis post diebus obierit. Wenceslaus Bohemiæ rex summo in pretio voluptatis causa Zytonem & alios habuit; cui quæso Principi cuncta regni negotia infæliciùs cessere? Crespetus *disc.7.* scribit cuidam ętatis huius Principi mortuo inuentam ad collum appensam imaginem Theurgico ritu deuotam, qua se fælicem fore sperabat: quo tamen vix vllus calamitosior fuerit. Vltimus è gente Valasia Rex quam inopinata, & crudeli, & inaudita nece de medio sublatus fuit? memini me in *li. de gestis eius Lutetiæ excuso* legere; nullum apud eum in maiore gratia fuisse, quàm illum ipsum; qui his artibus instructus ad honores grassabatur, & Regem suum his ipsis initiare conatus, fecisset, nisi horror præsentiæ dæmonum illum abegisset. Concludam cum Rege, Reges alloquens; *Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore. & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam: ne quando irascatur Dominus & pereatis de via iusta.* Monet vt disciplinam apprehendant. Hebraicè est NASSEKV BAR נשקו־בר, quod etiam significat osculamini filium. osculari verò idem quod honorare. Nimirùm optime CHRISTVM honorant, qui hostis eius Diaboli partiarios in virga ferrea regunt & flagellant; qui Deum inhonorantibus non parcunt, hoc enim est apprehendere disciplinam; quia hoc est CHRISTI doctrinam purè venerari & sequi.

Camerar. opere succisiua c. 70.

psal.2.v.10.

MONITIO IIII.

Superstitionibus vti quam noxium & execrandum.

QVI parui faciunt discere ritus superstitiosos & eos exercere; moneātur omnium superstitionum & vanarum obseruationū inuentorem esse Diabolum; qui principio mundi statim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit. Sed cùm hoc eius imperium Dei filius destruxisset; *ad hoc enim apparuit filius Dei vt opera Diaboli destrueret* [a]; & paucis ante passionem diebus dixit: *nunc mundus iudicabitur, & Princeps huius mundi eijcietur foras* [b]; & hic fuit scopus Apostolicæ per totum orbem prædicationis: & tamen cùm imperio non fuisset imminuta vetus illa ambitio diuinitatis: pro illa aperta & clara idololatria penè extincta, tectam quandam specie pietatis & vtilitatis idololatriam inuexit, artium superstitiosarum cupiditatem & cultum. hanc ergo ditam curiositatem inuenit, & propagauit, primò vt sic possessionem animarum, qua vi crucis deiectus fuerat, clanculum dolo malo recuperaret. Secundò vt homines hoc pacto primum & maximum præceptum, & votum religionis quo se Deo adstrinxerunt in baptismo, violare assuescerent. 3. vt spem, quam homines in Deo habere debent, amittant, & eam collocent in rebus istis vanis, & ideò sint Deo maledicti; qui [c] *odit obseruantes vanitates superuacuè.* 4. vt sic in lethale peccatum pertractos, leo rugiens [d] deuoret, & decipiat hominem draco venenatus, quem Deus formauit ad illudendum ei [e]. Hæc sunt commoda superstitiosarum obseruationum, & qui eas colunt, aut amant docēt se non CHRISTI, sed diaboli discipulos esse, & eius magisterium amare, in eius ludo doctos esse, & alienos à doctrina Ecclesiæ Catholicæ.

Confer. cum li. 3. parte posteriore.

[a] *1. Ioan. 3. v. 8.*
[b] *Ioann.12. v. 31.*
[c] *Psal.30. v.7.*
[d] *1. Pet. 2.*
[e] *Psal.103.26.*

Mirum est aliquem posse his præstigiis se dare, qui norit exitum infelicem Magorum & præstigiatorum. Inuentor Magiæ Cham seu Zoreaster, fuit tandem ab ipso dæmone, quem importunius solicitabat, igne succensus & concrematus, teste *Clement. in libb. recognition.* de Simone Mago notissima res, quòd in aëtem à dæmonibus sublatus præcipitatusque fractis cruribus

cum

cum ignominia & dolore interierit. Quæ de Cynope Mago, Prochoro; & de Zaroë & Arphaxat Abdias *li. 6.* tradidit prætermitto, vt & ea quæ de Oddone, Hollero, Metothimo Magnus Olaus *in Historia Septentrionali*; & de Sopatro, Eunapius *in Aedesio*: de Orpheo, Mopso, Amphiarao, qui omnes magi fuere; Ouidius, Seneca, Statiusq; de Pythagora Samio Laertius *in eius vita* & Cælius *li. 19. Antiquit. c. 7.* Henricum Cornel. Agrippam moriturum, à se canem suum Paredrium abegisse, cum hoc dicto; *Abi mala bestia, tu me perdidisti*; tritum estore omnium. Ioannis Portancii obitus in Antuerpiensi carcere qualis, norunt ciues mei. Apud Guilhelm. Tyrium *li. 8. belli sacrie. 15.* duo magi volentes machinas Christianorum incantare, primi illis interfecti. Apud Polydor. Virgilium anus saga coram omnibus à dæmone abripitur, vt alibi narraui. Apud Dubranium *li. 23. Hist. Bohem.* Zyto nobilis ille præstigiator ad extremum à diabolo viuens, cum corpore & anima de medio hominum fuit sublatus. Ioan. Faustus famosus magus his tẽpotibus in Germania tandẽ à cacodęmone lecto extractus noctu, & strangulatus, inuersa in tergum faciè, domoq; tota concussa & penè euersa, vt scribunt Wierus, Camerarius, aliiq; Francisc. Picus *li. 5. de prænot.* auctor est ex relatione sociorum qui adfuerant, Magum quendam à dæmone viuum ablatum, nusquam vnquam comparuisse, dum curioso cuidam & non satis sano Principi pollicetur, se Troiæ expugnationem & Hectoris cũ Achille duellum, quasi spectandum in orchestra, exhibiturum.

Tam hæc factoribus sunt periculosa: nec minùs iis qui spectandi talia sunt auidi. duo tantum exempla adscribam, vetus vnum, & nouum alterum. Scribit Lucianus *in Philopseude*, de quodam Encrate; quod *cùm vidisset Pancratem quendam Magum Ægyptium, multa mira facientem, se paulatim in eius amicitiam insinuasse, adeò vt omnia ei propemodùm arcana communicaret. Tandem autem magum hunc ei persuasisse, vt omnibus famulis in Memphi derelictis, se solus consequeretur: neque enim defuturos ministros, atq; ex eo tempore, inquit, sic vitam duximus. Cùm in diuersoriũ quodpiã veniremus, homo accepto pistillo, scopinaue, aut pessulo, vestibus implicans, cùm in id carmen quoddam dixisset, efficit, vt ambularet, vtq; alijs omnibus homo videretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & canam parabat, instruebatq;, atq; in omnibus commodè subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde, vbi iam satis huius ministerij fuit, scobinam rursus scobinam, ac pessulum pessulum, aliud recitans carmen, reddebat. Hoc ego vehementer conatus, non inueniebam quo pacto ex illo expiscarer. Nam id mihi inuidebat, quamuis esset in aliis facillimus. At quadam die in angulo quodam tenebricoso delitescens clàm illo, subausculaui propiùs incantationem illam, erat autem trisyllaba. Tum ille cùm pistillo mandasset quæ curanda erant, abijt in forum. At ego postridie illo apud forum occupato, acceptum pistillum cùm ornassem, syllabas illas simili modo pronuncians, aquam iussi vt hauriret. Tum impletam amphoram cùm tulisset; desiste, inquam, nec amplius aquam haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haut ampliùs obtemperare volebat, sed aquam hauriebat continuè, quoad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego cùm resistere huic rei non valerem (timebam autem ne Pancrates reuersus, id quod etiam euenit irasceretur) correpta securi pistillum in duas partes disseco. At vtraq; pars amphoram sument hauriebat aquam, iamq; vnius loco duo ministri mihi esse ceperant. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidem in ligna rursus, quemadmodum ante carmen erant, mutauit: at ipse me relicto clanculum nescio quo se subducens abijt.*] Vides huic curiositatem ferè causam fuisse, vt aquis submergeretur. Cur vocas fabellam? cùm potuerit in pistillo Paredrus aliquis Mago famulari. Sed cape alterum, de iis quibus periculũ præsentaneũ fuit, ne se ipsos denasarent. Philipp. Camerarius *li. Operæ succisiuæ c. 70.* ita scribit; *Cùm aliquando Ioannes Faustus apud notos quosdam diuertet; q de ipsius præstigiatricib. multa audierãt, ij petierũt ab eo, vt aliquod specimẽ suæ Magiæ exhiberet. Hoc cùm diù recusasset, tandẽ importunitate sodalitij neutiquam sobrij vi-*

ctus promisit, se illis exhibiturũ quodcumq; expeterent. Vnanimi itaq; consensu petierũt, vt exhiberet illis vitem plenam vuis maturis. Putabant autem propter alienum anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illum præstare nullomodo posse. Assensit Faustus, iam in mensa conspectum iri quod expeterent: sed hac conditione, vt omnes magno silentio immoti præstolarentur: donec illos iuberet vuas decerpere: si secus facerent, instare illis periculum capitis. Hoc cùm se facturos promisissent, mox ludibriis suis huic ebriæ turbæ, ita oculos & sensus præstrinxit; vt illis tot vuæ miræ magnitudinis, & succiplenæ in vite pulcherrima apparerent, quot ipsorum adessent. Rei itaq; nouitate cupidi, & ex crapula sitibundi sumptis suis cultellis exspectabant, vt illos iuberet rescindere vuas. Tandem cùm istos leuiculos aliquandiu suspensos, in ipsorum vanissimo errore tenuisset, subitò in fumum abeunte vite cum suis vuis, conspecti sunt singuli tenentes loco vuæ, quam vnusquisque apprehendisse videbatur, suum nasum opposito supernè cultello: ita vt si quis immemor præcepti dati vuas secare voluisset, seipsum naso mutilasset.] Quid plura? nihil ferè vnquã præstigiatores faciunt, quin, aliquid factu facile, sed quod difficile sit non facere, à spectatoribus aut Magiæ studiosis postulent. Veluti, ne personas quæ apparent alloquantur, vel manum porrigant; ne circulo pedem efferant, & similia, quæ tamen, vt faciant, post illos illecebris dæmones, aut variis terriculamentis, quasi compellunt; Vt de Bauaris adolescentibus apud Cæsarium legi; & duobus Aremoricis bono loco natis Gentiliaci, cum puer Lutetiæ degerem, accidit; qui ab archihomicida ambo tunc præfocati, eo quod circulo pedem extulissent.

I nunc atq; animam fraudi committe dolosæ.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoscere an à dæmone effectus exspectetur, an à natura, an à Deo?

vide li. 3. par. poster. q. 1. 3. & 4. sect. 1.
a Ps. 30. v. 5.

MOnendi sunt rerum istarum ignari, Vanitatem & mendacium omne Deo displicere qui veritas est: dæmoni verò placere, qui mendax est & pater mendacii. *Beatus vir* (ait Psalmista [a]) *cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas.* Vanitatem verò dici quotiescunq; homo facit vel dicit aliquid, boni consequendi, vel vitandi cuiuspiam mali causa, quæ vim nullam neq; naturalem, neq; supernaturalem obtinet, ad effectum intentum. v. g. si quis in flumine seminet, vel litus aret, dicendus est vanitatem operari; eo quòd arandi & seminandi finis seu effectus est messis & fructus perceptio; quem finem hæc eius actio nequit consequi. ita si quis vt capitis dolorẽ pellat, fascia linea, vel cartula alba cingat tibiam, aut ægrum inter sarmentũ diffissum perducat, vel palmo cingulum ægri metiatur; clarum est has actiones esse vanas & superstitiosas, quia nullam vim habent ad humorem noxium capiti molestum inde expellendum. Cõtrà si applicetur capiti aqua rosacea, vel ad bilis expulsionem rubarbarum præbeatur, vel ad flegmata capite educenda per sternutationem comedatur sinapi; non erit vana obseruatio, sed licitum remedium, quia natura ad hoc vim hisce rebus inseuit. Sic etiam verba nulla vim naturalem habent aliquid efficiendi more agentis physici: sed quædam verba vim habent operandi ex instituto Dei, & iste effectus est supernaturalis: quædam non tam vim habent supernaturaliter operandi, quàm putãtur ab imperitis habere. Prioris generis sunt verba Sacramentorum, nempe collationis baptismi, consecrationis Eucharistiæ, absolutionis peccatorũ &c. hæc verba licitè vsurpantur à Sacerdotibus ad effectum, cuius causa Saluator noster illa instituit. Verùm si quis hæc verba alio ad aliam intentionem siue finem proferens transferret; eorum vsurpatio sacrilega, vana, & superstitiosa foret; quia ad hunc effectũ vim supernaturalẽ ea verba non acceperunt. Vana quoq; est prolatio aliorum verborum, quæ non est ex vsu Catholicæ Ecclesiæ

recepta.

receptio. Si quis itaq; vana huiusmodi vel verba vel facta adhibet, superstitiosus est, & diabolicus est effectus operis; quod probatu non est difficile. Effect⁹ iste non est naturalis, quia quæ adhibita sunt media naturalem vim ad eum nõ habent; nec est miraculosus & à Deo, quia testimonium illi nullum perhibet sacra scriptura, nec Ecclesiæ Catholicæ consuetudo aut doctrina. Procedit itaq; ex occulta quapiam spiritualis creaturæ operatione: non Angelicæ, quia Angeli semper faciunt Dei voluntatem, & cum Deo mendacium ac vanitatem omnem detestantur: restat, vt operentur hic cacodæmones, superstitionis inuentores & amatores. Quare, *qui hæc faciunt, Deum deserunt, & dæmonis doctrina atq; imperio se subijciunt, cuius auxilium exposcunt, & opera vtuntur.*

MONITIO VI.

Quæ remedia tutissima.

SI quis afflictus vel vexatus sit à maleficis seu à dæmonib. eorũ opera, & pro remedio vel cõsilio confessariũ cõsulat: is illũ inducat ad remedia Ecclesiæ cõsueta, maximè ad emendationẽ malæ vitæ. Theologi monent [a]. duo cõsideranda, Deũ qui hæc mala permittit, & diabolũ qui mala infert; nã nihil hic inferre posset, nisi ille permitteret, nec nocere potest, nisi in quẽ vt sæuiat Deus permittit; nec plus illi ipsi nocere, quã quantum Deus permittit. Min⁹ longè potest, quam vult, aut iactat se posse. Præclarè D. Antonius Magnus: *Nos nec eius pollicitationibus credere, nec eius minas formidare debemus. fallit enim semper, nihilque verum promittit. Nam si non in omnibus mentiretur, quomodo talia, & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco inuncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium proforare permittitur? Nunc miserabilis vt passer ad illudendum irretitus à CHRISTO est, calcaneo Christianorum substratus gemit, ille qui vniuersa maria à se absorpta plaudebat: ille qui manu sua terrarum orbem teneri gloriabatur, ecce à nobis vincitur: ecce me aduersum se prohibere non potest disputantem.*] Nimirum ligatus est à Deo, mucro latronis retusus ab eo per quem, cum quo, & in quo facta, quæ fiunt, omnia. Tibi homo imputa quod in te possit; quod in te vt possit Deus finit. *Si alligatus diabolus est* (inquit B. Augustin. serm. 197. de Temp.) *quare tantum adhuc præualet? Verum est fratres carissimi, qui multùm præualet, sed tepidis, & negligentibus, & Deum non timentibus in veritate, dominatur. Alligatus est enim tanquam cathenis innexus canis; & neminem potest mordere, nisi qui illi se mortifera securitate coniunxerit. Iam videtur fratres, quia stultus est homo ille, quem canis in chatena positus mordet. Tu te illi per cupiditates & voluptates sæculi* (addo pacta, superstitionesue) *noli coniungere, & ille ad te non præsumet accedere.*] eadem habet Cæsarius *libr. 5. miracul. cap. 52.* Certe quoad Deum, causæ cur permittat esse solent, vel peccata, vel probitas famulorum eius; propter peccata permittit vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui:. probitatis verò gratia permittit, vt magis humilientur, vel vt probetur eorum constantia & fides. ob has causas Deus dæmone vtitur, tanquam lictore aut carnifice bonorum. dæmon autem alium longè finem sibi proponit, & Dei voluntatem gnarus exsequitur non cogitans hæc ad salutem humanam & gloriam diuinam à Deo dirigi, sed conatur exsaturare malitiam suam, & odium explere nocendo hominibus, & simul si queat in superstitionem aliquam illos pertrahere. Itaque non potest salubrius consilium iniri, quàm quo quis & Dei voluntatem perficiat, & dæmonis proteruiam atque odium eludat. hoc autem præstant remedia Ecclesiastica. vt exempli causa, si qua domus spectris aut alia dæmonum infestatione sit inquieta; statim inquilini cõscientiam excutiant, conterãtur, & de peccatis cõfessionem instituant, & omnia de domo remoueant quæ Deo queant displicere;

[a] *Cyrulus lib. de superstit. p. 2. c. 1.*

deuotè insuper se Deo commendent, & Deiparæ, & Sanctis: & interea dum durat vexatio, quotidie mane ac vesperi Sacerdos quispiam habitu Sacerdotali indutus, cum stola, cruce, & aqua benedicta accedat, & lustret omnia domus cubicula & loca alia, recitans deuotè, Psalmum; *Qui habitat in adiutorio altissimi*; & Euangelium S. Ioannis, *In principio erat verbum*, & alias precationes pias; & exorcismos; qui Dominicis diebus in benedictione aquæ contra dæmonũ vim & insidias leguntur: ponantur per singula præcipua domus loca rami Palmarũ benedicti, & candelæ benedictæ; iubeantur dici Missæ à variis piis & Deũ timentibus pro quiete familiæ illius, & vt Dei ira cesset, & mittat custodem Angelum suum, qui domo illa dæmonẽ exturbet: caueant autem ne cum dæmone sermonem vllum misceant, vel loquenti quidquam respondeant: multoq; magis caueant ne quem Magũ, aut vlla superstitiosa vexationi reprimendæ remedia accersant. Sed magna spe & fiducia in Deum, misericordiam eius summa cum patientia præstolentur. [*Sic Cyrnelus d. c.*1. *in fine.* Sed hæc remedia fusiùs nobis nunc non sunt probanda, quia id præstitimus supr. lib. 6.

MONITIO VII.

Pro iis qui curiosi sunt diuinationum, & secretorum.

vide libr. 4. q. 4. & seq. TAles moneantur, etsi desiderium sciendi (teste philosopho) cunctis naturale sit; tamen id moderandum esse habenis legis Dei, & rectæ rationis; quibus nisi frenetur, infrenis equi more nos cupiditas hæc in præceps abripiat. Legi diuinæ & rectæ rationi consentanea regula est, Non velle aut conari scire quæ lumine naturæ scire non possumus, & diuina solummodo reuelatione sciri queunt: & in illis ipsis quorum scientiam possumus labore nostro, aut industria consequi, rectum & probum discendi modum tenere; ne regiam tutamq; viam deserentes inani labore quærendi defatigemur, & per inuia ac deuia ablati optatam metam nunquam cursu contingamus. hæc docemur à Spiritu sancto, cuius sunt ista; *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria*[a]. & alio loco; *Altiora te ne quæsieris & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum & in vanitate detinuit sensus illorum*[b]. Mysteria fidei & salutis, fide nobis credenda sunt, & à Deo reuelata fuerunt Ecclesiæ suæ. Alia occulta quædam Deus nulli reuelat, sed sibi reseruat, vt secreta cordium, futura merè contingentia &c. & hæc citra reuelationem sciri arte vel scientia vlla nequeunt. Et hęc conari scire est vanum & inane; & artes ad hoc nitentes sunt superstitiosæ. Aliæ res sciri possunt studio, disciplina & experientia; in his cauendum ne sine labore, aut vsu, vel doctore; ea conemur scire per media illicita, vt sunt ars Notoria & similes diuinationes, de quibus egimus toto lib. 4. Harum rerum talem scientiam à dæmone infundi seu tradi patet, ex rebus quas prædicunt; quas cum nequeant scire luce naturæ, nec acceperint diuina reuelatione; consequens est ea discere à dæmone: qui (vt foueat superstitionem) co quòd vtantur signis ab ipso institutis, etiam ignaris nec sentientibus illis phantasiam mouet vt hoc vel illud dicant, vt docet D. Augustinus *lib. 2. de doctr. Christiana.* vnde sequitur cum qui vult huiusmodi scire, consentire in magisterium diaboli, seque eius disciplinæ tradere, & Deum doctorem atque Dominum deserere, & à fide apostatare. stulti sunt qui dæmonum responsis credunt, quia fallere dæmonum est. Sic fefellere Cræsum & Pyrrhum, testibus D. Hieron. *in c. 41. Esai.* D. Augustino *3. de ciuit. Dei* Lactantio & aliis; Manfredum teste Pico *li. 4. de Prænotiõ c. 9.* Indos apud Osorium *lib. 2. histor. Lusita. c. 15.* Ferrantem Comitem Flandr. & alios quos *libr. 4.* memoraui.

[a] *Prouer. 25. v. 27.*

[b] *Ecclesiast. 3. v. 22.*

MONITIO VIII.

Pro ijs qui scientiam infusam affectant certis ritibus sine labore &c.

MOnendi primò, curiositatem sciendi non necessaria, non modò non vtilem, sed valdè noxiam esse solere. Spiritum sapientiæ & intellectus à solo Deo exspectandum; quo non qui volũt, sed quos placet, solet implere. *Melior est homo* ait Ecclesiasticus, *qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore; quã qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi.*] Et verissimum illud D. Hieronymi, nescio vbi; *Meliùs est nescire aliquid quam cũ periculo* (scilicet animæ) *discere.* vt & illud D. Prosperi; *Non sunt scrutanda, quæ Deus occulta esse voluit; quæ autẽ manifesta fecit, non sunt negligenda: ne & in illis illicitè curiosi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati. De altitudine discretionis Dei nõ conturbabitur cor humilitatis nostræ, si firma & stabili fide tenebit; omne iudiciũ Dei iustũ esse secretum: vt vbi inuestigari non potest, quare ita iudicet; sufficiat scire, quis iudicet. Lauda & venerare quod agitur, quia tuũ est nescire cur agitur.*] Sanè scrutatores huiusmodi diuinorum secretorum, mergi solent inuadabili profundo. Nec minùs periculosum est nouos sciendi modos, quã nouas doctrinas inuenire, de quibus ab Apostolo præmoniti sumus fore, qui sectarentur *doctrinas dæmoniorũ*. quid aliud faciunt qui doctoribus dæmonibus vtuntur? Audiant Chrysostomum explicantem illud Saluatoris, *obmutesce & exi ab homine; Salutiferum hoc nobis* (ait) *dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantũcunq; denuncient veritatem.*] caueant ne *irritent Deum in adinuentionibus suis & multiplicetur in eius ruina.* caueant ne; quod deplorat Richardus Victorinus; *Veritatẽ quærant non in veritate, sed in vanitate; quæsitã inueniant non ad veritatẽ, sed ad vanitatẽ, & quod miserrimum est, in verbis vitæ lucra mortis negotientur.*

c. 19. v. 21.
de gent. vocat.
1. Timot. 4. v. 1
Mar. 1. v. 21.
Ps. 105. v. 28.

Præterea tales admonendi sunt, subesse periculum superstitionis, & tẽtationis Dei. Nam qui scientiam quærunt modis insolitis, vtrique se periculo exponunt. Naturaliter scientiæ paullatim, successu temporis, lectione, auditione, & experientia acquiruntur (vt rectè Aristoteles *:) petere à Deo vt infundat, sicut Danieli & Salomoni fecit, est petere vt sine necessitate miraculum edat; q; est tentare Deum. Adhibere orationes, aut alia, ad hoc non instituta à Deo aut Ecclesia, est vanitatem quærere & mendacium diligere (vt ait Psalmista) & proinde superstiriosum. Orandus itaq; Deus, & nobis simul naturali conatu elaborandum. Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum est; ne *arti memoriæ* (quæ tradi potest præceptis locorum & cellularum ad hoc accommodatis) aliquid superstitionum *artis Notoriæ* admisceatur: hoc ergo vt caueant, monendi.

* lib. 4. physic.

MONITIO IX.

Pro ijs qui sunt cupidi corporeæ salutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ vel recuperandæ, & ad hoc vtuntur medijs suspectis Salmatorum, seu Salutatorum, de quibus actum *li. 1. c. 3. q. 4. vel etiam Periaptorũ*, de quib. *ibid. c. 4. q. 5.*

INculcanda diligenter illis est hæc regula; *In omni ægritudine, aut iactura bonorũ fortunæ vel corporis, quæ solent hominibus à Deo, vt flagella peccatorũ, & mala pœnæ infligi; seruos Dei ad duo debere præsidia confugere. Primò* quærere & inuestigare modos, & remedia cuncta, quæ naturalis ratio hominem docet, vt se hoc periculo vel noxa liberet. *Secundo*, sedulò & feruenter commendare Deo & sanctis personam suam, familiam, & bona, & orare; vt cælesti sua ope & liberalitate suppleat, & præstet, id quod humana imbecillitas nequit cõsequi. Quoad primum ergò moneantur adhibere humanam naturalemq; diligentiam, ipsi per se sibi non deesse; & prudẽtiores consulere; quoad valetudinem, pharmacopolas, medicos, chirurgos: quoad iacturam aliorum bonorum, amicos, & alios qui prudentia, & vsu, experientiaque pollent. Quoad secundum, seu spiritua-

Iunge hæc iis quæ dicta lib. 6. cap. 2. lib. 3. sect. 8. q. 4. & lib. 4. par. 2. q. 4. sect. 3.

examinandæ, & non permittendæ facilè, nisi iudicio piorum & Doctorum virorum sint approbatæ. Vehemens suspicio est, his esse pactum cum dæmonibus, vt talibus obseruantiis se fingāt compelli exire. Causa dæmoni est, quia dum isti sic publicè coniurant, semper in frequenti corona adstantiū aliquid lucri facit. Accedunt multi, vt sermones, quos vltrò citroq; miscent exorcizator & diabolus, audiant: gaudet dæmon, quia solet aliquos fidei aut morum errores spargere, aut saltem impetrare vt faciant aliqua superstitiosa, vana, ociosaue; diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt malè de illis suspicentur ceteri; instigat quosdam ad carnalia, quosdam & auaritiam dictis suis; bonos fingit se timere, vt impellat in superbiam. Monendi ergo vt abstineant exorcizatores superfluis colloquiis, & terminis illis actuum iudiciariorum, quibus iubent dæmonem nūc exire, & iterùm se iudicio postea tali die sistere. 2. vt abstineant formulis illis nouis & insolitis ac secretis, & nō approbatis Ecclesiæ iudicio. 3. vt ad exemplum CHRISTI [a] paucis iubeant Dæmonem tacere & exire, nec garriendi præbeant vel causam vel potestatem. Videntur autem monendi quoq; Prælati & Iudices Ecclesiastici, ne in diœcesibus suis permittant esse aliquos priuatos; qui quasi ex officio & virtute peculiari exorcizent. Nam hoc est officium proprium pastorum Ecclesiæ; & in eorum absentia cunctorum qui saltem ordine exorcistarum præditi sunt; qui nō vim naturalem, sed supernaturalem ad hoc, in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi sunt, vt à pseudoexorcistis huiusmodi sibi caueant, neq; accedant ad eorum conuentus; quia cùm Deus prohibuerit ne pythones audiamus [b], hoc etiam prohibuit ne energumenorum huiusmodi in corporibus loquentes dæmones auscultemus: item si forrè accesserint, monendi suntomnes, ne quam mendacii patri fidem præstent, neue quid faciant eorum; quæ ille præcepit facienda, quia ipse præcepit, maximè quando mentitur se defuncti animam esse: quod semper est falsum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciendum lege iustitiæ, vel charitatis astringebamur; id faciendum etiam illo nihil dicente fuit; si aliquid boni, ad quod non tenebamur, quod facere sit meritorium, licebit facere, quia natura sua licitum & meritorium erat. Tutiùs tamen foret aliquando ista secundi generis commutare in alia, vel prætermittere, ne quid fraudis insit in dæmonis consilio vel iussu, quod non videamus. Moneatur ipse exorcista non minùs quam ceteri, nihil curiositatis aut discendi causa dæmonem interrogare, aut ab eo exquirere, licet id honestissimum sit & vtile videatur: quia non licet familiaritatem cum eo instituere, vel eius discipulum esse, vel eius consilium, aut auxilium petere. Nisi si fortè, virtute CHRISTI, vi cogatur & iubeatur dicere veri aliquid, quod ad spiritualem salutem adstantium prudens & pius exorcista meritò iudicet pertinere, vt videmus CHRISTVM *Luc. 8.* nomen dæmonis interrogasse: vnde consuetudo inualuit nomen dæmonis exquirendi.

[a] *Luc. 4. v. 35.*

[b] *Deut. 18. v. 11.*

Quoad ipsum exorcismi modum, moneantur sequi *Pastorale suum*: sed priùs medicorum iudicium audiant, an videatur verè energumenus.

Hæc quæ dixi de energumenorum exorcistis, pleraq; locum habent etiam in exorcistis nubium, quæ tempestates & procellas, grandinesq; adductura videntur; itē iis, qui coniurant seu exorcizant locustas, & alia insecta agris damnosa: de quibus quæ peculiaria sunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium & insectorum.

vide lib. 6. ca. 2. litt. B. & libr. 4. p. 2. q. 4. sect. 8. &

QVoad nubium coniuratores, qui iactitāt se vim habere nubes à certis locis expellendi, repellēdique; eorum iactantia facilè conuincitur. primò, si interro-

vide Martin. de Arles li. de superstit. paulo ante med.

si interrogentur, an nubes illæ sint naturalibus ex caussis ortæ, an ex maleficio & opera dæmonis? si dicant ex naturalibus caussis; ergo exorcismus fertur cōtra Naturæ auctorem Deum; quod blasphemum & sacrilegum; & vim habeat naturalem contra nubes necesse est, aut supernaturalem. Supernaturalē, non accepit à Deo, qui sibi contrarius non est; nec à bonis Angelis: ergo à dæmonis ope vis illa prouenit: si nubem dicant ex maleficio ortam & moueri à dæmone. Vnde sciunt, nisi ex pacto? Secundò interrogentur, si notitiam habent & potentiam pellendi malas nubes, cur non etiam norunt & possunt adducere & euocare, tempore squaloris ac siccitatis, in agros nubes bonas & salutares? Tertiò cur non etiam fulmina & ignem de cœlo cadentem, ac incendiis domos absumentem, valeant arcere aut exstinguere? 4. cur non sciant etiam coniurare ventorum turbines, & aquarum eluuiones, quibus sata & domus, & arbores, sternuntur & abripiuntur? nam vt nubes illæ aliquando à malis Angelis, permittente Deo, formantur & immittuntur; sic & alia ista, vt ex Iobi sacra historia docemur. cur igitur, si ad hominum commune bonū hæc ars aut potestas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad vnum hoc ab illis restringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneantur itaq; ceteri, vt ab eorum consortio abstineant, & ne tales exorcistas suspectos, vel pretio, vel prece conducant: sed vtantur contra nubes huiusmodi armis consuetis Ecclesiæ, nempe benedictiones, preces, letanias, vitæ emendationem, & opera pia, ac satisfactoria, ieiunii, disciplinarum &c. adhibeant; quæ remedia etiam sunt vtilia contra cetera illa quæ diximus mala & pericula. Parochi locorum indicant & celebrent processiones, & sacrum canant pro serenitatis & fertilitatis impetratione, & ira Dei auertenda. Cantentur in templo deuotè Psalmi accommodati, vt *Canticum graduum, Miserere mei Deus, Qui habitat in adiutorio altissimi, Libera me de inimicis Deus meus*, & *Deus misereatur nostri*, & similes. Legantur Euāgelia accommodata, vt de sedata à Christo maris tēpestate; fiat processio per claustrum Ecclesiæ; canantur Letaniæ, & recitentur collectæ proposito seruientes; inuocentur Sancti loci patroni, & quorum illic reliquiæ honorantur: quas tamen tutiùs fortassis & honestius sit foras in tempestatem & pluuiam non proferre; præsertim Venerabile Sacramentum (quanquam deuotionem id citrà irreuerentiæ & iacturæ periculum facientium, pro more regionis, putem seruandum) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor distractio, & deuotio maior esse solet: nec minùs audiet Deus in templo, quā foris: cauendum verò maximè, ne cum nubibus colloquia instituātur; sed sermo omnis cum Sanctis & Deo sit. Mensibus autem quibus solent hæ noxiæ nubes esse frequentiores, vt Vernis & Autumnalibus; ascēdant parochi quotidie manè turrim templi, vnde agros parochiæ queant intueri, & non coniurent aërem; sed benedicant agris & terminis suæ diocœsis; recitent psalmos aliquot, euangelia, & collectas, & aquam benedictam more solito in aërem, & terram iaciant: & meridiano tempore campanam pulsent; vt parochiani ad templum veniant Deum oraturi; vt fructus terræ Deus conseruet. Campanæ quoq; pulsentur: qua de re, actum *li.6.c.2.q.3.sect.3.FF.*

Alii sunt, qui vindicant sibi artem quandam aut potestatem peculiarem vt à Deo concessam, expellendi, necandiq; campi bruchos, locustas, cantaros, & alia insecta atq; vermina, quæ fructus, & radices, & semina depascuntur, & spem agricolarum deludunt: & tales multis in locis solent à rusticis quotannis magno pretio accersiri. Praxis esse solet huiusmodi. Impostor iste se iudicem constituit, comparent coram eo duo procuratores, vnus causam populi agēs fungitur vice accusatoris: alius à vicario Episcopi, vel regio officiato loci constitutus, vicem subit rei, pro locustis seu aliis insectis. litem contestatur, & ser-

& seruantur processus ordinarii omnes tricæ, & moræ, ac dilatorii termini. tandem in causa concluditur, & bellus Iudex fert sententiam, qua insecta illa iubet intra certum dierum spaciũ terminis illius territorii excedere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ &c. Superstitio hic apertior est, quam vt queat tegi. Quare monet Ciruelus (è quo pleraq; superiora monita ferè desumpsi) vnanimiter omnes sanctos Doctores hæc dãnare; eo quòd lis instituatur cũ creatura irrationali, quæ quid agatur nec scit, nec sentit, nec potest intelligere: & cùm illa insecta naturaliter nascantur, iniusta est excõmunicatio, nec mortaliter nec venialiter peccantium: blasphemum verò est hanc sacram Ecclesiæ censuram sic derisui & ludibrio habere, non secùs ac si quis sub pœna excommunicationis iuberet canibus ne latrarent, & lupis ne vlularent, aut vulpem absolueret à rapinis gallinarum &c. denique constat omnia hæc acta iudiciaria nec naturalem, nec supernaturalem vim habere contra huiusmodi insecta. *vide quæ fusius disputata contra Malleolum lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 9.* *p. 3. de superstit. c. 10.*
Moneantur vti potius remediis tum Ecclesiasticis, tum naturalibus. Naturalia docent libri Geoponicorum, vt v.g. solum vinearum sæpe expurgare euulsis omnibus herbis vineæ innascentibus; ipsos truncos & ramos vinearum diligenter purare, & aliquando decotticare, & falculæ, aliorumq; ferramentorum, quibus vtuntur, ferrum inungere vrsi pinguedine, aut saltem aceto forti contusis alliis commisto: excutere insecta, suppositis lãcibus vel testis, aceto alliato plenis; folia præscindere in quibus sunt semina verminum; & si iam in folliculis sunt semina, folliculos ablatos extra vineas cremare; caprifici radices appendere vitibus; suffumigare vites & arbores cera & sulfure accensis, & vento capto qui dispergat fumum per vineam & agros; vel aliis etiam similibus vti acribus & grauibus suffitibus: sepelire in horto, vel vinea, tribus aut pluribus locis intestina pecorum, ita vt pars non exigua emineat supra terrã: & cùm eo confluxerint insecta, simul illic igne exurere, & alia quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Ecclesiastico remedio, licebit illud desumere ex sequenti historia, quam idem Ciruelus memorat. Multis olim annis, Cantabriam, totamq; Hispaniam Tarraconensem infestatam à vermibus fuisse, qui quotannis fructus omnes terræ absumebant. Misere itaq; Cantabri, & Celtibri ad Sedem Apostolicam petentes consilium, quid facto foret opus. Motus eorum precibus Pont. Rom. eo misit Legatum Episcopum Ostiensem nomine Gregorium, virum eximia prudentia & sanctitate: Qui, vt in Hispanias aduenit, crebris concionibus populos illos à vitiis variis ad seriam pœnitentiam perduxit, præsertim publicorum flagitiorum: postea instituit fieri processiones publicas sæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierum eleemosynas, ieiunia, precesque: demùm vestitus ornatu Pontificio Missas in altari portatili in ipsis agris dixit, qui magis erant calamitosi. sic fugauit necauitq; multitudinem insectorum, adeò vt multis post annis immunes omninò agri fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: consultumq; fuerit aliis quoq; locis hãc eius methodũ & exemplũ sequi.

MONITIO XII.

Quæ cauenda in precibus & orationibus vana obseruantia?

ORationum quoq; Sanctitatem Diabolus multis superstitiosis circumstãtiis solet violare: aliquando violat malo fine proposito, vt cùm quis orat aut celebrari curat missam ad exitium alicuius; aut vano, vt ad sciendum aliquid boni successus &c. Moneantur ergo in orationibus attendere ad sequentia axiomata. *vide lib. 6. c. 2. q. 3. sect. 3. litt. Z. & li. 3. par. poste. q. 4. sect. 2. & sect. 8. & 9.*

Primum peccatum orationis est ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ aut noxiæ; quæ repugnant honori aut præceptis Dei, aut caritati proximi: aut quando

quando res indifferentes (verbi gratia, diuitiæ, honor, doctrina &c.) petuntur absolutè, aut pertinaciter, nimisque instanter; aut quando petuntur instanter res, de quibus iustum dubium est, an sint homini ad salutem profuturæ.

Secundum est ratione formæ, quando continent verba vel sensus verborum aliquid falsum, mẽdax, fidei, vel naturali rationi contrarium; vel nomina barbara, & ignota, aut nugas & ineptias; quia hæc omnia sapiunt blasphemiam.

Tertium peccatum est ratione modi seu cerimoniarum, quæ adhibentur; quando illæ sunt vanæ & præter vel contra communem Ecclesiæ consuetudinem: vt si necessariò debeant fieri certo statu corporis, certis horis vel diebus non interruptis, brachiis certo modo expansis, oculis in certum locum defixis, cum tot candelis talis vel talis coloris: & similibus, existimando circumstantias has ad effectum aliquid naturalis vel supernaturalis virtutis, conferre.

Contra hæc peccata adhortandi sunt homines, vt firmiter apud animũ suum statuant, nec velle malum vllum vitare, nec velle boni quidquam consequi vel retinere, per vlla media illicita, vana, aut superstitiosa. 2. Postquàm diuinum auxilium seriò implorarũt, conentur suam voluntatem diuinæ prorsus conformare, sibiq; certò persuadeant quiequid eis acciderit, id à Dei prouidentia procedere, & ipsis esse longè vtilissimum. 3. certò credant, quando Deus illis non concedit, quod postulant, id paterno Deum pium & misericordem animo facere; quonia m hoc illis expediat. sicut solet medicus ægro multa subtrahere & denegare, non inuidia nec seuitia, sed beneuolentia & sapientia. 4. Non apponant missis, quas ad intentionem suam dici curabunt, vllum numerum aut determinationem, loci, diei, candelarum &c. ex hoc capite damnantur Missæ quas vocant *tricenarias reuelatas, & clausas; missas Comitis; missas S. Amatoris*, contra quas differit D. Vincentius Ferrerius *hom. 4. Dominica. 4. in Aduen.* Ex dictis etiam damnantur orationes, in quarum titulis præscribitur certus dierum numerus, quo exacto sint exoraturi; contra illud præstantis viduæ Iudith. 8. v. 12. *Qui estis vos qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet: sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei.* necnõ orationes, quibus petunt à CHRISTO, Deipara vel sanctis reuelationes aut apparitiones, quia hoc est plenum periculi ac deceptionis, audaciæ, curiositatis ac præsumptionis; quemadmodum etiam orare vt significent eis diem & horam obitus, & istis insuper inculcandum illud Thomæ de Kempis; *Quid faceres si scires? nunc ita viue vt securus horam illam exspectes.* Hæc sufficiant: sunt enim cataplasmata contra superstitionum præcipuos fontes, causasq;. reliqua ex toto petenda sunt opere.

IN QVOQVAECVMQ. SCRIPSI; EA CVNCTA S.A. ET C.R. ECCLESIAE IVDICIO, ET PIORVM THEOLOGOR. CENSVRAE SVBIICIO: SI QVID IGNARO ELAPSVM, QVOD ECCLESIAE MINVS PROBETVR, IMPROBO, DAMNO, ET PRO NONSCRIPTO HABERI VOLO.

MARTINVS DELRIO,
SOCIET. IESV PRESBYTER.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM LIB. V. ET VI.

Yyy 2 Belze-

Con-

Herbi-

Mira-

Trem-

INDEX LOCORVM, QVIBVS LVCIS NONNIHIL IN HOC Tomo III.

Sacræ Scripturæ.

Patrum & Theologorum.

Canonum.

c.Episco-

FINIS.

OREMVS.

Deus quæsumus Domine populo tuo diabolica vitare contagia, & te solum DEVM pura mente sectari. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c. Amen.

MOGVNTIÆ,
APVD IOANNEM ALBINVM.

Anno M. D. CIII.